

ALSÓ SZTREGOVAI ÉS RIMAI

RIMAY JÁNOS

ÁLLAMIRATAI ÉS LEVELEZÉSE.

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA TÖRTÉNELMI

BIZOTTSÁGÁNAK MEGBIZÁSÁBÓL

SZERKESZTETTE

IPOLYI ARNOLD

AKAD. R. TAG.

BUDAPEST.

A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA KIADÁSA.

1887.

Budapest, 1887. Az Athenaeum r. társ. könyvnyomdája.

BEVEZETÉS.

A Magyar Tudományos Akademia Történelmi bizottsága tudomással birván arról, hogy elnöke: Ipolyi Arnold Rimay János államiratainak és levelezéseinek jó részét családi levéltárában őrzi, s hogy ezt történetirói pályája kezdete óta levéltári kutatásai alkalmával folytonosan igyekezett kiegészíteni, szaporítani: felkérte, hogy gyűjteményét rendezze sajtó alá s bizottság kiadásai sorában tegye közzé. Ipolyi szíves készséggel engedett a felhívásnak s a gyűjteményt sajtó alá adta.

Tizenhét iv még életében kinyomatott, de az utolsó iveket a boldogult már csak szedésben látta. Sőt a legutolsó ivek — a függelék: Rimay 1608 és 1609-iki jelentései, csak az egész munka kiszedése után kerülván kezébe, ezt már nem is illeszthette be helyére.

Szándéka volt a megboldogultnak e gyűjteményhez kimerítő bevezetést és életrajzot írni, mint ezt az általa használt szemleivekre tett jegyzetei mutatják, — de sok szép tervével és alkotásával együtt ezt is magával vitte sirjába. Ehez a ritka becsű collectiohoz ez lett volna a legméltóbb proaemium, s ez bizony nyal neki is kedvencz munkája lett volna.

Mert Rimayhoz Ipolyit sok kedves irodalmi emlék füzte, történetirói pályájának mondhatni első kezdetétől. Az 1851-iki Uj Magyar Muzeumban (148 s köv. ll.) »Adalék a zsitvatoroki béke történetéhez« czim alatt egy kis értekezést közlött, melybe családi levéltárából három nagy fontosságú levelet igtatott be. Az, mit e levelekhez irt, a bevezetés és jegyzetek gondolkodó főre, széles látkörű tudósra vallanak — néhány sorral ügyesen jellemezte a fontosságot, melylyel a zsitvatoroki béke a törökökkel folytatott alku-
dozásokban birt.

Pár év mulva 1853-ban ismét az »Uj Magyar Muzeumban« adott egy újabb közleményt a családi levéltárból: »Nyilt levél Kachelmann János ügyvéd urnak« (105 s köv. ll.) és »Tudósítás Rimay János munkáiról« (479 s köv. ll.) czím alatt. Az előbbi hely- és nemzedéktani adalék, mely még csak érinti Rimaynak benső baráti összeköttetését Illésházyval, a Pálffyakkal, Forgáchokkal s futólag tesz említést róla mint költőről és államférfiúról; míg »Tudósítás«-a élénk állítja Rimayt, korának tevékeny és sokoldalu íróját, költőjét és államférfiát, ki egy egész sorozat nagy munkát hagyott maga után.

Mik voltak ezek a munkák, melyeknek csak nyomai maradtak fenn? azt ő maga határozza meg legjobban.

Esterházy Pálnak Bori Istvánhoz 1632. nov. 8-án irt s e gyűjtemény 362-ik lapján közlött levélben Esterházy Rimaynak »De Virtute« vagy »Az Udvariságról« czimű munkáját kéri magához küldetni. Toldy ezt nagyobb tankölteménynek tartotta (Költészeti kézikönyve I. k. 126 l.) de Ipolyi

prózában írtnak gyanítja. Tüzetesen kifejté ezen nézetét:

»Róla — így ír — semmi bizonyosat nem tudok, valószínűséggel gyanítom csupán, hogy az czime (ugy látszik csupán azon első része: de virtute) latinsága daczára magyarul volt írva, s ilyennek felvételével csupán kora szokását követheté, mely szerint, mint tudva van, a könyvek czimén közönségesen ily nevezetesb jelentést kifejező latin vagy görög kitételeket találunk, melyekhez azután közönségesen mintegy bővebb magyarázatul mellékelvék az anyanyelven adott értelmezések, minő itt Rimay iratán az »Udvariságról« volt. E mellett a szokásnak Rimay általi követése még különösen tudomásunkra van kiadott énekeiből, hol azok czimeül, vagy a tárgy foglalata jelentéseül, a gyakoribb magyar feliratok mellett még olykor latin epigraphék is állnak. Egyébiránt maga ezen kettős, latin és magyar czim, mely alatt a munka ismeretes volt, igen okozatosnak mutatkozik, a mennyire egyrészt nyelvünkön a virtusnak tökéletesen megfelelő szó hiával voltak, azaz újabb: erkölcs, erény helyett, régibb nyelvünkön csak az általánosb: jószág v. jószág-gal fejeztetvén ki; míg másrészt itt a könyv tartalmára alkalmazott latin virtus szó értelmét, a magyar »udvariság« czim ismét kiegészítheté, vagy módosíthatá, melynek kifejezésére az azt jelentő classicus műszavak ismét kevésbbé határozott értelműek, vagy csak kevésbbé voltak ily értelemben általános érvényességűek. Ezeknél fogva azonban már tartalmát is könnyen gyaníthatjuk, fenmaradván még ránk Rimay több e tárgyú tankölteményei, péld. e felirat alatt:

»Virtusok a szivben mint drága myrtusok :
Boldog ki ezekkel gazdagul, s kincse sok.«

Egy más : »Sokat csal a világ« és »Fajtalan udvar« stb. melyekkel azonban az idézett munkát nehezen fogjuk azonosíthatni, miután azok sem önálló »könyvecskét«, annál kevésbbé pedig »könyvet« nem képezhettek, mint azt mind e két névvel az 1-ső számú levélben neveztetni olvassuk ; és különösen megjegyzi a levél is, hogy itt nem két, de egy munkáról van szó, holott az említett énekek az udvariságot kevésbbé érintik, s inkább csak az erényre, s a világi hiuság megvetésére vonatkoznak. De nem is szorgalmazza vala azokat annyira Esterházy ezen esetben, miután Rimay ezen énekei rég nyomtatásban kijövén, oly buzgó tisztelője azokat kétségenkívül szintén birta. Ámbár azonban Esterházy másik levelének helye a kért könyv helyett egy más éneknek vettéről tudósít : »mely éneket ő kegyelme küldött énnékem, nem az, az kit én kívántam, hanem az mint Bozókából megírtam vala«, — s azon véleménynek enged helyt, hogy a kérdésben levő könyv is talán versben volt írva : mégis én prózában írottnak gyanítom ; véleményemet egy, Rimay levelezései közt talált, sűrűn beírt 12-rét lapra alapítva, mely, mint kivehetem, egy ily tárgyú munka töredékeül jelentkezik ; s ezen esetben ez volna az egyetlen is, mi belőle fenmaradt. Belőle sok helyt töröltt írása miatt csak kevés vehető ki, miért én azt fogalmazatnak tartom. E munka, folytatja Ipolyi, nemcsak irodalmi emlék tekintetéből volna becses, hanem írója személyiségénél fogva is, ki mint minden nyomon kitűnik, kora egyik jeles és tudományosan mivelt férfia, ezenkívül mély vallásos érzettől

áthatott levén, hosszú élete dus tapasztalásait, több fejedelmek udvarában s követségeken vevén részt — ezen iratában rakhatta le.«

Valóban Ipolyinak igaza volt: azokból a töredékekből, melyeket családi levéltárában forgatott, helyesen következtetett: mind az, mit tőle utóbb felfedezett, kimondott nézete mellett bizonyságúl szolgálhat. Ez irat, mint a kor miveltségének és szokásainak hévmérője is annak sok oldalát megvilágosíthatná. Annyival nagyobb kár, hogy a levéltárban, melybe került, teljesen nyoma veszett. Legalább sem a zólyomi Esterházyak, sem a fraknói Esterházyak levéltáraiban — melyek ma már tulajdonosaik liberalitása folytán a kutatók előtt nyitva állanak — gondos kutatás dacára sem lehetett nyomukra akadni.

De folytassuk Rimay többi munkái felsorolását, megtartva a boldogult író sorrendjét.

Rimay egy harmadik munkájának »Nagypénteki Meditatioi«-nak nyomát Esterházy Pálnak 1629 máj. 13-án hozzá irt (324 l.) levele tartá fenn. »Kiadott költeményeiben — mondja Ipolyi — számos istenes ájtatos énekek előjövén, ennek szintén semmi nyomát nem látván, ezeket is elveszetteknek kell vélnünk«.

De hogy történeti munkája is volt Rimaynak — Ipolyi sorozatában a negyedik — azt ő Rimay egyik verséből következteti, melyben Balassa hősi halálát dicsőítvén, mondja:

Ir krónikám többet másutt hadmódjárul,
Abban emlékezem bővebb haláláról,
Ez sokakkal együtt érdemlett dolgáról.

VIII

Toldy úgy hiszi, hogy ebben az 1594-iki török háborút irta le.

Leirta-e kettős konstantinápolyi utját — mint Toldy hiszi, de a mit Ipolyi a Rimay által Berger Ilyéshez 1609 máj. 26-án irt levél (53 l.) alapján kétségbe von — arra nincs biztos adatunk. Annál valószínűbb, hogy ez a collectio, melyet most vesz a közönség a 79—81 ll. közlött töredékekben, egy Balassa verseihez irt bevezetés töredékét tartá fenn s ez annyival hihetőbb, mert az ott közlött elmélkedések első sorai-ban megtaláljuk annak a latin versnek alap-gondolatát, melyet Tolnai Balogh János irt Balassához s melyet Rimay fordított magyarra. (Az »Istenes Énekek« elején).

Olyan időben, mikor régi dicsőségünk emlékeit kellett recolligálni, ha a jelen napok sivárságát feledni akartuk — esőtét és reménytelen napokban, hol biztatást a kitartásra, erőt a küzdésre, s buzdítást az el nem csüggedésre a mult verőfényes napjai adhattak a nemzetnek, volt valami felemelő és biztató a szép és erős szavakban, melyekkel Ipolyi eme »Tudósítása« hazánk egy elfeledett nagyságára irányozta figyelmünket. Szerencsés véletlen volt az, hogy éppen családi levéltárában kapta meg e műveket; de egy hazafias író öntudatosságára valló mód, melylyel azt az irodalom számára értékesíteni tudta. Rimaynak, kitől el eddig csak istenes énekeit ismertük — most egyszerre előttünk áll az egész alakja a költő és államférfi.

Nagy szerencse, hogy abban a családi levelesládában, mely Ipolyira, mint a család seniorára szállt, fennmaradt az a köteg, melyet egyik őse »Litterae missiles Rimayanae nihil valentes« felirattal látott el, de a

melyre egy másik őse egészen máskép hangzó szavakat írt: »méltó megolvasni és pro memoria D. Joannis condam Rimay tartani«, mert ez Rimay statusiratainak, leveleinek és levél-protokollumának jókora csomagját menté meg az enyészettől. Élt szívében a remény, hogy egyetmást e lappangó s elveszettnek tartott munkák közül feltalálhat.

S valóban bárhová, bár minő levéltárba ment kutatni — a Történelmi Társulattal vagy egymaga azon kívül — az ő kedves Rimayjáról soha sem feledkezett meg. Remény és szorongás közt, fáradságot nem ismerve, keresett, kutatott. S barátai is, kik vele voltak, oly szívesen igyekeztek örömet szerezni neki. Senki sem volt közöttünk, ki ne ismerte volna Rimay szép erős és biztos vonásait: s volt öröm, ha valaki ilyent tudott neki felmutatni. És még is aránylag ritkán sikerült valami ujhoz jutni — csak két alkalommal fizetett a kutatás a szokottnál valamivel gazdagabban.

Az egyik Radványban volt a Radvánszkyak gazdag levéltárában, hol Deák Farkas Balassa Bálint költeményeit felfedezte. Ebben a codexben Balassa költeményei után következnek Rimay versei, »különb különféle énekei.« A codexet Thaly Kálmán tüzetesen ismertette (Századok 1875. I. f. 1—33 ll.) s ebben közli a versek bevezető címét is.

»Jól lehet — mond a könyv — minden szerzése szinte itt nincsen, mert mind könyvestül a Tiszába ejtették volt, amely könyvben mind éppen meg megvoltanak: azulta együvé nem szerezhették őket csak annyira is, az mint itt vannak. Kiket méltó, hogy a Balassi irásitúl messze ne hagyjunk, mert Balassy

Bálinton kívül csak egy magyar sem érkezhetik el véle, bár ugyan igyekezzék is rajta, kiről ítéletet tehet, akárki az írását olvassa; az mint Balassi Bálint is így szólott róla éltiben, mond: »ha úgy mégysz elő dolgodban azmint elkezdte, gyakorolván azt — nem-hogy el nem érkeznél vélem, de meg is fogsz halladni.« Sőt halála órájában is őtet vallotta Balassy, helyében valónak lenni, kit véghez is vitt Rimay János, mely írását a többi éneki után helyezettünk.«

Egy nagyobb csomag Rimayánát, találtunk másik alkalommal Köpcsénben hol gróf Batthyány Lajos főispán a gazdag Illésházy levéltárt őrzi. S e csomag nagybecsü adalékkal járult Ipolyi eddigi gyűjteményéhez.

De egy ilyen collectiot soha sem lehet egészen teljessé tenni — s bizonynyal e meggyőződés vitte rá Ipolyit, hogy a Történelmi Bizottság többszörös kérésének, unszolásának engedett s gyűjteményét sajtó alá adta, melynek megjelenését, fájdalom, nem érte meg.

Hogy Rimaynak összes irodalmi s államférfiai munkássága és levelezése nem szoritkozott arra, mi itt fel van sorolva, mit az istenes énekekben közzétett, mit egy szerencsés kéz a Tisza hullámaiból megmentett, mit e kötetben vesz az olvasó s mi szétszórva egyes collectiókban látott világot: szóval a mik itt fel vannak sorolva, azt jól sejti Ipolyi. Latin verseket is irt — mint e gyűjteményben kiadott töredékek mutatják. Már hanyatlóban, letűnőben volt a humanismus gazdag irodalma s a hunyó nap sugarainál még áldozott Rimay muzsájának. Mint Balassa, ő is Marullus, Angerianus hatása alatt állt s mint amaz

és mint kívülök több más — Szamosközy, Tordai stb. — hódolt muzsájának latin nyelven is.

Itt az olvasó Rimay államiratait, levelezéseit s az életére vonatkozó adatokat veszi: felmaradt költeményeit annak idejében a Költők Tára fogja hozni — s a ki ahhoz annak idejében bevezetésül életrajzát meg fogja írni, az adatokat jórészt együtt találja itt. A XVII-ik század első tizedeihez becsesebb collectio nem igen látott világot — a ki e kor történetével foglalkozand, aki amaz idők szép, erőteljes magyar nyelvében gyönyörködik: hálával fog arra gondolni, ki összehordta ezt.

Még egy pár szót kell arról mondanom, miért van a gyűjtemény első darabjául Zierotin Károly Naplója (3—45 ll.) közölve?

Zierotin Károly egyike a legkiválóbb cseh államférfiaknak s hazafiaknak, kiről helyesen mondja életírója: Chlumeckzy, hogy kora eszméi benne megtestesültek, benső barátságban élt Rimayval. E napló — eddig egészen ismeretlen a cseh irodalomban — Rimay írásában, Ipolyi családi levéltárában maradt fenn, — ki a könyvet, melybe ezt lemásolta 1609-ben Budán, leveles könyvül használta fel. Helyén volt tehát, hogy ha Rimay nem választotta el azokat egymástól, továbbra is maradjanak együtt. Az ezen leveleskönyvhöz csatolt függelék Révay Ferencz trebosztói levéltárából vétetett, mint azok kiegészítő része.

Az államiratok és levelek alatt láthatja az olvasó, melyik micsoda levéltárból került elő — amelyik darab alatt ilyen megjegyzés nem áll, annak eredetije Ipolyi családi levéltárában őriztetik.

Kétségtelenül nagy veszteség irodalmunkra, hogy

a bevezetést a gyűjteményhez nem maga Ipolyi irta meg. Éveken át előszeretettel és behatóan foglalkozván e tárggyal s e kort minden részletében jól ismervén, senki jobban nem írhatta volna meg mint ő, Rimay életét: — s a valóban nagybecsű gyűjteményhez ez lett volna legméltóbb előszó. Kárpótlást azért abban, mit én nyujthatok, senki sem fog találni. S ha mégis engedtem a Történelmi Bizottság rendeletének és a Bevezetés megírását elvállaltam, azért tettem, mert a sajtó alá adáskor a boldogúlt püspök nem volt Pesten s a nyomtatás és correctura vezetését rám bízta. Így tehát a mi jó és becses van ez editióban, az az Ipolyi érdeme s a mi gyarlóság a kiadásba, azért a felelősség engem terhel.

Budapesten, 1887. jan. 20-án.

Szilágyi Sándor.

I.

ZIEROTIN KÁROLY NAPLÓJA

ÉS

RIMAY JÁNOS

LEVELESKÖNYVE.

I.
Napló.

Ephemerides
in
annum Christi
M. D. XCI.

a

die 14. mensis Aprilis, in quem incidit solemne festum
paschatis.

Praefatio.

Eximium sane et nunquam sat magno aestimatum beneficium dei est memoria. Memoria, inquam, per quam non solum retinemus praesentia et praeterita repetimus, sed a longe etiam prospicimus et praevidemus futura. Cum enim usus illius in vita humana tantus sit, ut ea nullatenus carere possimus, voluit summus ille rerum opifex, ita illam infixam menti nostrae inhaerere, ut esset instar thesauri et fidissimi custodis omnium earum rerum, quas vel sensu percipimus, vel assequimur animo, quandoquidem absque ea nec ordo rerum, nec series temporum, sed nec societas humana vigere posset, quinimo ipse homo quicquid humani habet, exueret necesse est, et id quod est esse desineret, cum caeterae actionis et *εργαίαι* rationis plane sine illa essent inutiles. Quid enim prodesset inventio, nisi rerum inventarum conservatrix esset memoria? Quid iudicium, si omnia nobis protinus elaberentur ex animo? Quid oratio, si nos materia dicendi deficeret? Omnia procul dubio peritura, nisi hoc fulcro sustinerentur, et hoc adstringerentur vinculo. Per hanc itaque solam ingenio valemus, per hanc habemur eruditi, per hanc eloquentes dicimur, per hanc denique sapientiae laudem adipiscimur, cum sine illa verius ad truncorum et stipitum substantiam, quam ad hominum naturam accederemus.

XIII. Aprilis. Pascha.

Quamvis frigus esset intensum, et ante ortum solis pruina, quia tamen ventus ille, qui biduo proximo tanto cum impetu ferebatur, paulisper sedatus est, videbatur asperitas ista nonnihil remisisse, praesertim cum et coelum esset serenius, et nix omnis ad calorem solis defluxisset. Talem frigoris immanitatem hac anni parte neminem in hac provincia meminisse puto. Ex meis subditis quidam octuagenarius senex non se recordari illius affirmavit. Sacra coena, prout alioquin solet, non est habita propter aegritudinem Zachariae Solini ecclesiae nostrae antistitis. Conciones tamen de more antiquo quatuor habitae. Uxor mea postquam ex abortu septem integras hebdomadas decubisset, hodie primum conclavi egressa duas conciones audivit.

XXVI. Aprilis.

Utcunque serenum coelum, sed ventus ingens et asper. Matutinas horas audiendae concioni, et post legendis historiis tribui. Pomeridianis rescripsi agnato domino Carolo, et venturum me promisi. Antequam surrexissem abiit dominus Straznicensis Pragam iter faciens. Discessit quoque Joannes Sancerra. Sub vesperam quod nollem coenare deambulatum extra arcem prodii, et vix pontem sum praetergressus, cum praeter spem omnium praedium Namiestianum flammis corripere, quae tanta vehementia grassatae sunt, ut spatio dimidiae horae universum aedificium consummeretur solis muris integris. Armentum omne incolume evasit. Equi quatuor, quibus auxilium ferri non poterat, perierunt. Ita deus tiam in ipsis poenis misericordiae suae non obliviscitur. Horrea illaesa et vicus itidem omnis inviolatus constitit, quod summum omnino est dei beneficium. Si ventus flammam in contigua aedificia impulsisset, erat de omnibus actum, sed avertit deus, et in ipso ferme momento venti vehementiam sedavit. Ante quadriennium integer vicus una cum praedio deflagravit. Christophorus Vannerus Vratislaviensis attulit mihi litteras, a Joanne Leuenclavio, datas Praegae 13. Martii, et Zosimum historicum ab eo latinitate donatum, mihiq; dedicatum. Scribit conductum se ab electore Saxoniae cum stipendio annuo trecentorum florenorum. Vidisse se in ea aula legatos gallum et anglum, qui mei honorificam mentionem fecissent, atque lubentissime audissent me vivere, cum iam mortuum a iusto Lipsio in Hollandia intellexissent. Commendat mihi Vannerum multis nominibus, petit denique restitutionem scriptorum Schvendianorum, et promittit dedicationem historiae ottoma-

nicæ. Praga tabellarius reddidit mihi litteras a secretario galli regis Ancelio 20. huius exaratas, quibus adiuncta erant varia nova et litteræ Grynei Basilea a die æquinoctii verni, quibus de obitu Antonii Sadeelis, alias de Chandien magni viri et eximii theologi ad me perscribit.

XXVII. Aprilis.

Serenum coelum et mite. Dedi litteras ad Guilielmum Ancelium regis Galliae secretarium, et vicecomitem Turenensem, eiusdem regis ad principes Germaniae legatum, quarum exempla apud me retinui. Praecipua tamen capita erant haec duo: I. Offerre me regi mutuo tredecim millia tallerorum, II. Non posse me in Galliam cum exercitu proficisci ob tres causas, primum ob litem, quæ mihi est cum Ignatio Possadouszki ob ditionem Dreuhosticensem, deinde ob iacturam factam pridie, et tandem et potissimum quidem ob diuturnum morbum uxoris meae, in quem ex terrore ob incendium recidit. Ad litteras Guilielmi Malouicz, Venceslai Budouicy, et Venceslai Lauini eodem die rescripsi.

Maius.

1. Kalendæ. Pluvia copiosa noctu decidit, et ventum frigidum excitavit. Acepi rationes a praefecto Dreuhosticensi, ascenderunt reditus huius mediæ anni ad 3000 talleros. Cum ex eo de administratione rei familiaris et subditorum gubernatione quaesiissem, delapsi ex uno sermone in alium, recitavit mihi admirabilem casum, quem memoriae causa huc adnotare libuit. Est in dicta ditione pagus non exiguus, cui nomen Merlinek, in eo habitabat rusticus Georgius natus ex alio pago eiusdem ditionis Bezuhou, qui ante aliquot annos clam uxore relicta peregre abiit. Post eius abitum cum nusquam reperiretur, et omnes ubi lateret, ignorarent, uxor venit in suspicionem occisi mariti. Defertur res an magistratum. Possidebat tunc ditionem Bartholomæus Vaneczus, optimus senex. Eius iussu citatur Anna, hoc erat mulieris nomen. Accusatur et ad terrendum in carcerem coniicitur. Sed cum constanter pernegaret, nec praeter coniecturas ad eam convincendam quidquam afferetur, dimittitur. Accidit post, ut deductis aquis ex stagno Hrahouecz ad commodiorem piscatum, reperiretur cadaver in limo trucidati hominis, quo rumore in vicinos pagos delato, aucta est suspicio in Annam, atque eo magis, quo mater Georgii, frater consanguinei, et complures alii apertius et magis audacter affirmarent, hunc ipsum esse Georgium, nec alium, et tum ex facie statura corporis, tum ex vestitu, et aliis indiciis certo agnosci asseverarent. Reditum

est ad Vaneczium. Ille motus atrocitate facinoris, iurante matre hunc suum esse filium, itidem fratre, itidem compluribus testibus (ita omnes obcoecati erant) quid faceret, comprehendere iubet mulierem, adducitur ad cadaver, quod iam a multo tempore exanime erat. Sanguis per nares effunditur. Hoc itaque tanquam certissimo signo confirmatur opinio, detruditur misera in vincula, et quamvis aequaliter perpetuo innocentiam suam tueretur, tamen quod in dubiis rebus maior habetur ratio testium, praesertim tanto numero, quam unius rei, subiicitur torturae, quam cum fortissime ter pertulisset, et iuri pro more satisfecisset, dimissa est, sed ex ingentibus cruciatibus quod nulla apta remedia applicarentur, paulo post obiit. A morte eius nunc triennium est. Circiter ante hebdomadas tres rediit Georgius vivus, et quod ob simultates cum uxore exercitas discessisset, et tantum tribus ab hinc milliaribus abfuisset fassus est, eiectus est meis terris. Venit hoc die sub vesperam ipse praefectus Lomniczensis, sed quod ad coenam vocarer, distuli cum illo agere in sequentem diem. Uxor mea hoc die melius habuit.

II. Mai.

Magna coeli serenitas et amoenitas, sed auster vehementissimus, et natura sua calidus. Tam crebras mutationes, et tantum, tamque diuturnum impetum ventorum nemo in hac provincia meminit, eoque fieri existimatur, quod segetes, quae ante initium hyemis, et post diffuente nive laetissimae apparebant, paulatim attenuarentur, et quoddam modo disperirent. Deus misereatur nostri. Nisi enim post tantam cibariorum inopiam suam nobis gratiam largiatur, verendum est, ne maxima pars plebis fame pereat. Coniunx mea et hoc die melius habuit. Praefecto Lomniczensi imperavi, viginti millia tegularum lignearum ad tegendum praedium exustum. Fruttas et alia quaedam Helena Berkia invisendi nostri gratia venit ad prandium, eo finito domum rediit. Prohibui ingressum in arcem uxori Stephani olim culinae magistri, quod male audiret.

III. Mai.

Nec amoenitas ameridiana, nec pomeridianus ventus ulla in parte immutati sunt, continuavit utrumque, nec sine admiratione omnium, qui talem hac anni parte tempestatem nunquam meminerunt. Adhuc in lecto decumbebam, cum a cubiculariis uxorem meam aegerrime habere mihi nunciaretur. Confestim exiilli et ad eam accurri. Jam desierat lassitudo illa cordis et paulatim vires recolligebat, et deinceps plane ad se rediit. Cum paulisper apud illam commoratus essem, in meum

conclave descendi. Interea oblatae sunt mihi litterae domini Petri Rosenbergii, et Schuorczii, quibus ad meas ab ultimo Aprilis respondent. Dominus Rosenbergius prolixè se excusat, quod hactenus solutionem pecuniae mihi debitae distulerit, et promittit mihi brevi satisfactum fore. Deinde mihi reconciliatur, et omnem benevolentiam promittit. Ego hoc obiter subiiciam ipso usu, me expertum esse, quotiescunque benigne et modeste res meas egi, semper mihi bene cessisse, quoties acerbè et cum impetu, male. Domare igitur me oportet affectus meos, quos agnosco esse vehementiores, et id praecipue cavere ne quid praecipitanter agam. Schuorczius vero paulo diligentius, pleraque persequitur. Primum causam prorogatae solutionis in dominum transfert, deinde nomine domini sex millium solutionem promittit, reliquam summam usque ad festum Galli proferri petit. Et quia hoc ipso tempore Caesari Calandrino et Ludovico Pierer duodecim millia a me persolvi debent, promittit actum cum illis iri, ut illud debitum in dominum transferatur, quod ei ab illis impetrabitur, facile assentior. Recitat praeterea in iisdem litteris modum, quo captus sit Chaelleus alchimista. Est is homo natione anglus, a me quidem nunquam visus, sed in his regionibus propter inquisitionem lapidis philosophici clarus. Is ante aliquot annos pro more talium impostorum insinuavit se in aulam domini Guilielmi Rosenbergii, a quo magnis honoribus affectus tandem successu temporis innotuit imperatori, et tanta apud illum gratia crevit, ut omnia cum ipso posse videretur. Sed ut nihil est magis mobile animis hominum praesertim principum, et nihil minus tolerabile rebus secundis Chaelleus abutitur gratia imperatoris, illam perdit, et vel sibi male conscius, vel iram principis metuens, in fugam se coniecit, qua divulgata, confestim qui eum insequantur et retrahant, dimittuntur. Consecuti sunt illum Sobieslaviae 3. huius mensis, et sequenti die omni cum ignominia inde abduxerunt. Praefectus Brundusinus reddidit rationes reddituum et expensarum, quibus finitis eodem die meo iussu domum rediit ad excipiendum meo nomine agnatum Sztrasnicensensem. Iniunxi illi peculiariter, ut me quam diligentissime excusaret, quod propter morbum uxoris illi adesse non possem, prout promiseram.

IX. Mai.

Coelum mane serenum. Ameridie ventus et nubes, quibus resolutis magnus decidit imber sub vesperam, quo terra sitiens plurimum recreata est. Circa septimam matutinam valde intremuit. In omnibus circumvicinis locis sensus est hic motus, et puto quoque in longinquiorebus. Lavinus remedia

uxori meae mittit, de valetudine tamen recuperanda desperat. Ancelius ad meas 27. praeteriti mensis scriptas respondet. Primum quale foenus a rege desiderem ex pecunia mutua danda. Deinde meam vicem dolet, quod tam florenti exercitu in Galliam proficiscente mihi domi manendum sit. Significat praeterea a vicecomite Turenensi litteras sibi allatas a 23. praeteriti mensis Heidelbergae, quibus illum certiores facit, quod per dies continuos XII. a mane vesperam rebus agendis illic vacasset, et auxilio ducis Casimeri pleraque, quae maximi momenti fuissent, transacta essent, sequenti die inde discessurum, et Stuckardiam, Anspachium et Dessaviam iter habiturum, atque istuc 14. huius perventurum. Tandem id confirmat, quod a Schuorcio pridie acceperam de Chelleo, atque addidit, illum non alchimiae falsificatae, sed criminis lesae maiestatis accusari et in arcem Pirglitz bohemicæ Krziuklat ductum iri, ibi custodiendum, donec de illo supplicium sumatur, quemadmodum de Bragadino Mamugnano sumptum sit, qui 26. Aprilis Monachi capite plexus est iussu Guilielmi Bavariae ducis. Adiunctae erant huic epistolae plures chartae novis repletae, Lugduno, Madril, Colonia, Antuerpia, Venetiis, Roma, Curavi supplicio afficiendos duos enormes grassatores, qui inter caetera confessi sunt, tres caedes gravidarum mulierum, ex quibus excisis infantibus, manus amputarunt, et corda extraxerunt. Eorum unus omnibus membris fractis in rotam depositus est. Alter excoriatus primum, dein confractis membris rotae alligatus et in ignem iniectus est.

XI. Mai.

Quamvis nox fuisset serena, tamen sub auroram cepit pluere, nec desiit ad vesperam usque. Nihilominus ventus non solum perseveravit, sed auctus est etiam. Pluvia haec plurimum terrae profuit. Dei benignitate uxor mea mediocriter hodie habuit. Ancelio rescripsi nullum me omnino foenus a rege desiderare, et tanto minus, quanto nec ab aliis id accipiam. Dolere me itidem tam praeclaram mihi occasionem e manibus elabi; non tamen me posse voluntati divinae resistere, quae me ab uxore aegra, et tam imbecillae valetudinis discedere omnino prohibeat. Caetera ad nostrum congressum differri, qui ad 28. aut 25. huius mensis futurus sit. Lavino etiam rescripsi.

14. Mai.

A mane ad meridiem usque serenum coelum. A meridie ad vesperam interdum sol, interdum pluvia. Surrexi paulo maturius, quam consueveram, ita consulente medico, qui nimio somno caput onerari et defluxiones augeri statuebat. Inde

domo egressus ad exercendum corpus per duas horas in vinarío obambulavi. Reversus ad litteras domini Rosembergii et Schuorczii acceptas, 8 huius rescripsi. Gratias egi domino, quod mihi reconciliatus sit. Ad prandium venit agnatus dominus Sztrasnicensis Kossumberga veniens. Recitavit mihi inter alia, quomodo tumultus ille cum Chelleo se habuisset, videlicet Kalendis proximis caesaris iussu ab architectis, fabris ferriis et lignariis conducente Heidenreicho satellitum eorum, qui arceri vocantur praefecto domum Chellei expugnatam, in eaque etiam in ipsis latrinis quaesitum hominem, cumque non reperiretur, subito emissarios in omnes partes dimissos, qui eum interciperent, quod tandem Sobieslaviae factum est, ut ex superioribus liquet. Interea in omnem ipsius supellectilem et praesertim chartas inquisitum, inter quas scheda reperta est, qua admonetur Challeus, ut sibi caveret, quod tamen omnibus mirum sit, cum tam secreto omnia ab imperatore constituerentur, ut tantum quatuor eius consilii participes fierent. Fratrem angli cum omni familia et Martino quodam domini Guilielmi Rosembergii familiari in carcerem coniectum, et sequenti die una cum dicto Martino torturae subiectum. Quid vero ex ipsis cognitum, ignorari, cum nemo cruciatibus illis adfuisset praeter Kurczium et Zelinium, hunc Bohemiae, illum imperii vicecancellarium, qui iuramento se imperatori obstrinxissent, nemini quidquam eorum aperturos, quinimo ipsum carnificem statim in conclave separatum inclusum, et ab omni hominum consortio remotum. Famam autem esse insimulatos dominum Guilielmum Rosembergium et dominum Joachimum a Nova domo, Bohemia cancellarium. Inter coenandum allatae mihi litterae a Schuorczio, quibus significat dominum suum ac fratrem aegrotantem ex moerore animi concepto ob Chilleum captum profectum esse, nec tam brevi domum expectari, quod una cum Joanne Persteinio ad caesarem a fratre ablegatus esset. Praeterea quaestores Lipniczenses divendito omni frumento et ex eo ad quatuor millia tallerorum comparata, cum omni illa pecunia in Poloniam profugisse.

XXIII. Mai.

Dies haec plane fuit aestiva ob aëris amoenitatem, serenitatem et ardorem, quamvis hic a meridie viam nobis reddere pulverulentem et incommodam. Namiestio discedens ita meum iter disposueram, ut in hunc diem Brundusii me fore sperarem, non existimans ultro biduum me Holessovii detenturum. Sed quod praeter opinionem diutius illic haerendum fuit, et mihi adhuc iter non Brundusium solum, sed et Pragam superasset, et ante Kalendas proximas domum redeundum, ideo

longius Drevohosticii morari nolui. Summo mane audita con-
 cione discessi, recta via Bohemiam petens. Circa meridiem
 Olomucium metropolim Moraviae veni, quo paulo ante me
 dominus promarchio accesserat. Eum officii causa salutatum
 adii. Pransus sum in diversorio, quod pro insigniis habet au-
 reum arborem. A prandio persecutus sum meum iter Migli-
 cium versus exiguum episcopi Olomucensis oppidulum, quo
 tardius perveni, quamvis ante solis occasum, eo, quod de indu-
 stria de via digressus essem Litouliam versus, ut opportuni-
 tate nemoris coeli fervorem vitarem. Emensus sum hodie
 septem milliaria, tria ante, post meridiem quatuor. Celebratum
 est solemne festum ascensionis Christi.

24. Mai.

Quale pridianum, tale et hodiernum coelum fuit. Migli-
 czio ante solis ortum discessi. Per viam asperam et salebro-
 sam, nunc ascendendo, nunc descendendo, duo milliaria sola
 sex integris horis absolvi, quamvis existimem imperitia rhe-
 dariores nos a recta via aberasse. Veni tandem Tribouiam,
 olim Boczkovicziorum familiae subiectum oppidum, nunc no-
 strae. Possidet id hoc tempore Ladislaus Velenus Zerotinus
 meus consobrinus et agnatus puer duodecim aut tredecim an-
 norum, ad quem superiore anno morte matris materterrae
 meae devoluta est haec haereditas. Hic prandium sumpsi, quo
 finito nihil moratus ad profectionem redii, quam hilariter can-
 tando, ridendo et confabulando continuavi, donec Litomisium
 pervenissemus, quod satis mature transactum est. Et quia
 coena nondum erat apparata, mei comites ad spectandum
 aedificium arcis, quod sane est peregrinum, ascenderunt. Ego
 interea lectioni et scriptioni vacavi. Fuit hoc oppidum ante
 annos triginta et plures Bohussii Kostkae baronis a Posztu-
 picz, qui aviam meam Libussam Lomnicensem in matrimonio
 habebat, sed postea moto bello ab imperatore Carolo V. et
 Ferdinando Bohemiae rege, duci Saxoniae et landgravio Has-
 siae, quibus multi e baronibus Bohemiae se adiunxerunt. Im-
 perator et rex potiti victoria, eos, qui rebellionis convicti fue-
 runt, bonis privarunt, e quorum numero fuit et hic, cui omnia
 bona, quae possidebat, adempta sunt. Ferdinandus hoc oppi-
 dum oppignoravit primum Hauguicio, deinde Persteinio, cuius
 filius adhuc id eo iure tenet. 26. Mai Brundusium veni sereno
 coelo, sub vesperam tamen serenitatem illam est insequutus.
 Post variis itaque ibi exactis negotiis, diversae ad me litterae
 pervenerunt Lugduno, Antverpia, Colonia, ex oppido s. Galli,
 Venetiis, Roma. Accepi eodem momento epistolam Schworczii,
 qua meae respondet, significans dominum suum nondum re-

diisse, idcirco meas litteras ad eum misisse, si redierit, venturum se Pragam. Haec cum perlegissem, et Ludovico Fabro in Galliam revertenti, et Joanni Mercurino Pragam eunti valedixissem, circa mediam diei partem discessi, et eo die Policzkam utcunque mature perveni. Imperatrix hoc oppidum nomine dotis possidet.

27. Mai.

Interdum serenus aër, interdum nubilus, vento flante vehementissimo et impetuosissimo. Uxor mea melius habuit. Cum Laurentio Circlero Goldbergense olim praeceptore meo, qui nudius tertius me absente ex Saxonia advenerat, totum hunc diem colloquiis consumpsi. Recitavit mihi inter caetera Christianum Saxoniae electorem veram doctrinam de coena domini recte intelligere, amatoremque esse veritatis et fauorem, ministros ecclesiis et magistros scholis orthodoxos praeficere. Nuper in baptismo filiae exorcismum a Luthero introductum abrogasse, ea de causa regi Galliae eum melius cupere, cui magnum subsidium promiserit. Hic Circlerus a multis annis instituendae iuventuti praefuit, et vix puto vivere hoc tempore quemquam, qui plures nobiles adolescentes et publice et privatim erudierit. Dedit operam litteris in patria sub Valentino Trocendorffio viro magno et Witembergae sub Philippo Melanchtone viro aeternae memoriae. Adolescens in schola patria litteras docuit. Deinde cum multis nobilibus adolescentibus silesiis Francofurtum ad Oderam missus, ut in ista academia eorum curam ageret, proximum, ni fallor, annum, aut paulo amplius isthic praefuit. Aliquo tempore post vocatus a Georgio Brigensi et Lignicensi duce praefectus est docendis ipsius filiis Joachimo et Joanni, apud quos aliquot annis summa cum laude vixit. Inde operam suam Dionisio baroni Slauarae, et Georgio baroni a Waldenstein conduxit, quorum filios huius quidem Carolum, illius vero Michaellem per plures annos Witebergae instituit. Sed cum Carolo in Galliam, et Michaeli in Italiam abeundum esset, nec ipse illos comitari vellet, commissi sunt eius custodiae Albertus, Michaelis frater, et Henricus Waldnstenius, Caroli agnatus, qui eo etiam praeceptore pluribus annis, et Witebergae primum et postea Basileae usi sunt. Unde in Italiam eos deduxit in comitatu Philippi comitis Hanaviensis, et illic paulisper commoratus in Germaniam rediit. Vixit per aliquos menses privatus, tandem meo patri commendatus, deo ita mihi prospiciente, mihi instituendo adhibitus est. Per quadriennium partim Brunae, partim Euanciczii privatim me litteras docuit, foris per triennium fere Argentinae videlicet et Basileae. Hoc temporis

spatio magna diligentia in me edocendo et informando usus est, ita quidem, ut quicquid scio, per ipsum me scire fateri necesse habeam. Comitatus me est Venetias usque. Inde in patriam rediit, in qua officio rectoris scholae functus est. Inde Bregam a principe evocatus ludum illic litterarium aperuit, in quo magna auditorum frequentia docuit, accurantibus undique studiosis litterarum, ad famam et nomen praeceptoris. Sed non multis annis licuit illi frui tam benigna fortunae aura, nam cum in edita et principi oblata fidei suae confessione nutheri sententiam de praesentia Christi in coena improbasset, recte sentientibus se adiunxisset, officio suo privatus et regione eiectus est. Vixit in exilio pluribus annis, et hinc inde vagatus usque ad meum reditum, donec tandem sub principium anni octuagesimi octavi ad me se contulit, sed non diu mecum mansit. Nam sub finem Aprilis Sernestam cum abduxi, domum reducturus si voluisset, sed placuit illi Heidelbergae aliquantulum subsistere. Anno sequente in ipsa celebritate mearum nuptiarum ad me rediit, et aliquot mensibus a me non discessit, donec illi conditio oblata esset ab agnato meo domino Friderico Theodori Kunouiczii erudiendi. Sed cum haec illi minus arrideret, propter mores adolescentis minime ingenuos, rediit ad me sub principium anni nonagesimi et sequenti mense Februario accepta venia, primum Arnoviam, dein iterum Sernestam repetiit, ubi vixit ad hoc usque tempus privatus, quo tandem visum illi fuit me denuo invisere. Haec memoriae causa annotare volui, ut ea legens revocarem in animum nomen tanti viri et de me per quam praeclare meriti.

Hic mensis valde ventis fuit obnoxius. Aestus aut nullus fuit, aut tolerabilis, qui facile ferri potuit. Sub initium magna terrae siccitas, sub finem pluviae et imbres nimium crebri. Pruinae non nihil vineis nocuerunt. Nymbis aquae creverunt et vicina prata inundarunt, ita ut nulli in hunc annum usui esse possint. Segetes ubique laetissimae et foelicissimae apparebant spicis crebris et ut iudicare licet uberibus. Sed verendum est, ne frequentibus pluviis putrescant, praesertim si sint duraturae.

Junius.

1. Kalendae. Coelum obscurum, ameridie pluvia. Quod fere totam noctem insomnem duxissem, diutius solito in diem dormivi. Tandem cum surrexissem et munia matutinis horis consueta obiissem, aperui responsum domini Friderici ad meas proximas litteras, quod heri tardius mihi redditum fuit. In eo rationes ostendit, cur Circleri opera uti hoc tempore non possit, videlicet ne amando videatur diffidere, quasi opera ipsius non

esset sufficiens ad institutionem pueri, deinde ne animus pueri in plures partes distrahatur diversis praeceptis a diversis praeceptoribus traditis. Alioquin quod libentissime Circlerum conducturus fuisset, nisi iam omnia cum amando transacta essent. Ancelius ideo ad me breves litteras dederat, quod nullas a me acceperat, et ad ea quae per Curtinum ei denuncianda mandavi, per eundem respondit. Primum non videri sibi esse consultum ut ad vicecomitem proficisceretur multis de causis, sed praecipue his, ne dolor meus, quem sentio, quod mihi domi manendum sit conspecta tanta nobilitate, tam instructa, et tam prompta ad profectionem recruderet, et desiderium sequendi exercitus augetur. Deinde ne vicecomes, qui unice me in suo comitatu expetit, sua humanitate et benevolentia erga me persuadeat mihi profectionem. Tandem quod praestaret latere, me manere domi, quam apud omnes evulgari, quod fieret si isthuc quo tot principes, et tantae nobilitates viri convenient, me conferrem. Satiushic itaque esse, si per litteras me excusarem, abunde hoc officio satisfacturus. De Chilleo haec intellexi. Fuisse sub initio opinionem omnium, quando ita severe cum illo agi caeptum esset absque dubio criminis laesae maiestatis accusatum illum iri, sed successu temporis evanuisse illum rumorem, et iam nullam aliam causam adferri, quam quod gratia imperatoris abusus fuisset, a quo saepius in arcem evocatus noluisse comparare, quod multos iniuria affecisset, plures offendisset, alios circumvenisset, cum aliis insolenter egisset et similia. Adhuc in carcere asservari et ut aiunt, turrim ipsi peculiarem in arce Pirglitz extractam iri. Utrumque Rosenbergium causam illius apud imperatorem defendisse. Haec mihi nomine Ancelii retulit Curtinus. Ostendit praeterea litteras binas vicecomitis ad Ancelium, in quibus peramica fit mei mentio. De exercitu in Galliam mittendo retulit illum constitutum ex sex millibus equitum et decem peditum.

XII. Junii.

Tota haec dies fuit serenissima. Aestus ob praecedentes pluvias mediocris. Alexander obtulit mihi litteras domini Septimii Lichtenstenii, quibus me rogat, ut a lite, quae mihi cum Teufenpachio est, desistam. Hic a Lichtensteiniis emit ante aliquot annos ditionem vocatam Druholz meis terris Kyniczensibus confinem. De finibus inter nos agitur. Sunt enim agri quidam, quos olim ad pagum Holenicze, cuius nunc tamen nulla vestigia sunt, pertinuisse affirmant, quos ille sui iuris esse dicit, ego nego. Pater meus ante aliquot annos ei litem ob eam causam indixit. Illa pendente diem obiit. Tutores mei rem neglexerunt. Ab iis cum mihi possessio bonorum cessa

esset, ego illum iterum in ius vocavi, et ad proximum mensem Septembrem causa haec in publico senatu diiudicari debet. Dominus Septimius vero idcirco pro eo intercedit, quod illi in eodem iudicio cum Tiffenbachio standum sit. Venditor enim ius emptoris tueri debet. Mallet autem eo tempore abesse, quod illi in Hungariam proficiscendum est, ubi amplissima bona possidet, ducta isthinc uxore nobilissima ex familia comitum de Salm. Idem quoque reddidit mihi litteras a Sancerra, qui a me petit, ut causam ipsius contra baronem Dersffi hungarum suscipiam, datis litteris commendatitiis ad dominum Stoczingen magistrum aulae reginae Franciae. Dictus baro repetit poculum quoddam aureum quod Sancerra auri fabro nomine meo abstulit, ut idem folio 1. annotatum est. In iis litteris erant Eberbachii inclusae, Patavio datae, et fratris mei italico sermone elegantissime scriptae. Item a Schuorczio.

XV. Junii.

Ex pluviis praecedentibus frigus ortum et ventus vehemens ac maxime impetuosus, coelum toto die obscurum et pluvium. Redditae mihi litterae a Georgio Hodiczky, quibus mihi significabat intellexisse se, quod nondum cum Ganassis egerim, ut ipsius debitum in me transferrent. Id si ita esset, obnix se rogare, ut eius rationem habeam, nec amplius differam cum ipsis transigere, quandoquidem id plurimum interesset ipsius. Rescripsi eodem momento, quocunque autore id haberet, magnopere se falli, nam me iam a 12. Mai usque ad Roccum Ganassam litteras dedisse, et quod voluisset impetrasse. Nihil itaque opus esse, ut de eo amplius sit sollicitus. Alexander cum Frenoio et Curtino Brunam profecti sunt ad sacra pontificia. Rediit Thomas ab Hofrichtero litteras excusatorias pro... adferens.

XVI. Junii.

Coelum valde obscurum et inamoenum. Ventus vehemens frigidus et immoderatus ita quidem, ut vix ipsa hyeme maior tempestas esse potuerit. Cum arce egrederer omnibus viribus innitendum fuit, ne ruerem, et contra frigus veste pellicea me armare fui coactus. Summo mane omnes Kraliczium ad sacram communionem percipiendam alii pedites, alii equis, alii curribus vecti nos contulimus. Uxor mea, quae iam e suo longo et difficili morbo convaluerat, et a sedecim septimanis videlicet a dominica Septuagesimae, quae in 24. Februarii incidit arcem egressa non erat, hoc die primum in publicum prodiit, et Kraliczium devecta est. Concio docta et luculenta habita est a Joanne Aenea, postquam absolutis precibus et piis hymnis ad

rem accomodatis omnes consueto more ad sacram coenam accessimus. Interfuerunt praeter meos domesticos tam externos, quam inquiliones Waneczii fratres. Pransus sum ibidem scholastico more acceptus. Dum pranderemus, advenerunt duo nobiles huius provinciae, qui in ditione domini Friderici habitant, quorum alteri nomen David Long, alteri Hermannus. Eos praefatus agnatus meus ad Guilielmum Dubszki miserat, (qui empto oppido vocato Novemisto a barone Persteinio, crudeli et tyrannico modo cum hominibus nostrae religioni addictis agere, atque in eos variis modis saevire coepit) intercedens pro quibusdam subditis ipsius, et ut cum ipsis mitius ageretur petens. Ii in mensa multa de crudelitate et perdita malitia hominis recitabant. Finito prandio post unam atque alteram horam quietis adiimus templum concionis vespertinae audiendae gratia. Eam habuit Crux doctus adolescens nuper Witeberga reversus, ubi forte per biennium litteris operam dedit. Cum advesperasceret Namiestum rediimus. Interea absente me advenerat Franciscus Ganassa Rocchi filius cum litteris a Sancerre scriptis, quibus mihi significat mittere se pharmaca Venetiis allata conducto curru, cui sex talleros promisisset. Scribit praeterea archiducem Ernestum iam convaluisse, Viennam rediisse. Eodem quoque patriarcham Gaietanum cardinalis fratrem nuncium pontificis ad imperatorem advenisse, brevi Pragam iturum.

XVII. Junii.

Aër magis, quam heri, moderatus, ventus quidem, sed minus vehemens. Inconstans coeli serenitas nubibus solares radios offuscantibus. Post negotiorum aliorum expeditione a prandio cum Frenoio, Alexandro et meis in campos animi causa eques prodii. Comes de equo deturbatus est.

XVIII. Junii.

Dies amoenissima, serenissimo et placidissimo coelo. Paulo antequam Bitessium expatiarer, accessit me Marcantonius, intellexisse se inquires me consilium in Galliam proficiscendi mutasse, et quamvis ignoraret an id a me de industria spargeretur, an ita se res revera haberet, tamen quod sua interesset id scire, petere se obnixè, ut illi animum meum aperirem. Si enim mihi manendum esset, necesse habiturum me deserere, et quamvis id maxime invitatus facturus esset, non posse tamen aliter cum propter propria negotia, quae illi curanda essent, tam propter studium rei bellicae, cui ab ineunte aetate deditus fuisset. Respondi paucis, me non negare quidem ita res meas hoc tempore esse constitutas, ut minime ferant disces-

sum, nihilominus tamen non me plane abiecisse omnem spem adeundi regem, si quando cessantibus obstaculis, quae me nunc domi detinent, commodior se eius rei obtulerit occasio. Caeterum, quod ad illum, cum nunc tempus non ferat, brevi illi quod sentiam et velim declaraturum. Distuli autem id facere ad hunc usque diem non alia de causa, quam ut animus, qui propter sacram communionem, quae nudiustertius celebrata est, totus rebus divinis addictus esse debebat, liberior esset curis et negotiis domesticis. Hoc itaque mane cum primum indutus fuisset conscensis equis ego et ille in vinarium properavimus, cumque intra sylvam extra conspectum arcis nos abdidissemus ego prior illum affatus in hanc sententiam locutus sum. Meminisse me eorum, de quibus nuper mecum egisset, intellexisse ipsius mentem nunc meam illi aperire velle. Deum esse mihi testem non proprio arbitrio sed coactum deposuisse me consilium sequendi exercitus in Galliam, unicam, quae me isthuc compulerit causam esse gravem et difficilem morbum coniugis meae, ex quo quamvis respirasset paulisper, nondum tamen ita confirmatam esse ipsius valetudinem, ut nihil amplius mihi sit metuendum. Certum me esse si in prima deliberatione persisterem, cum primum id rescisset, non tantum de sanitate, se de ipsius vita actum fore, praesertim cum hoc malum nullam aliam originem habuisset, quam immoderatos animi dolores et continuas lachrymas ex meo habitu. Et quamvis haec mea adversa sors, quae me domi haerere compellit, ita me affligat, ut saepius mihi lachrymas excutiat, nolle me tamen esse carnificem uxoris meae et reum mortis eius foeminae, a qua unice diligerer. Quod autem mutata sententia non astuto rem illi aperuissem, id duabus de causis factum. Primum quod certo sciebam aut comitem, cui hoc ab initio detexeram, aut Curtinum, qui ex transscriptione mearum litterarum id intellexisset istud ei delaturum. Deinde ne rem iam illi notam significando, viderer ei honesto modo discedendi veniam dare et portam aperire ad abeundum. Caeterum molestissime me ferre, quod consilium caeperit me relinquendi, et quamvis ita erga illum affectus sim, ut meas rationes ipsius commodis postponam, tamen si ita res ipsius ferre possint, ut abiecta voluntate sequendi exercitus, mecum adhuc per aliquod tempus maneret, summopere me desiderare, ut mutet sententiam, idque multis de causis. Primum quia ipsius convictus vel *συμβίωσις* mirifice mihi hactenus placuisset, quo difficulter in posterum carere possem, praesertim animo perturbato ob aegritudinem uxoris, et iter meum irritum factum. Deinde quod illo discedente omnes mei equi, qui pluribus millibus mihi constitissent, irent perditum. Neminem

enim me habere, qui illos exerceat. Ac tandem quod habitu illo praecideretur mihi omnis spes redeundi in Galliam, rogare me itaque obnix, si fieri possit, ut mecum expectet aliam aliquam occasionem perficiendi istius propositi mei, quam deus haud dubie inopinatam oblaturus esset. Haec cum illi pluribus exposuissem: respondit, se nihil prius habuisse unquam, quam ut mihi quam posset maxime obsequeretur. Ita se devinctum mea virtute et benevolentia erga ipsum, ut nulum unquam praeter me dominum habiturus sit, nisi regem. Eam solam ob causam, ut me sequeretur, reliquisse Sanaeum et Guittrium proceres gallos viros magni nominis. Id mihi fidem facere posse, se nisi coactum nunquam cogitaturum fuisse de discessu et de me relinquendo, atque iurare se quotiescunque id ei in mentem venisset, semper mirabilem animi perturbationem sensisse, atque haec vix siccis oculis ad me proloqui. Unum quod ipsum moveat esse. Exercitum tanti nominis, quem libentissime non solum visurus sed secuturus esset. Ab adolescentia armis assuetum, invitum illa deserere, praesertim tanta occasione. Attamen plus apud illum posse mei amorem quam omnia haec. Satis se animadvertisse, quantopere mihi esset grave domi tam intempestive retineri. Agnoscere quoque per se veras esse rationes, quas adduxissem, iis moveri ut mihi assentiat. Facturum se quod iussissem, modo a me unum impetrasset, id autem esse, ut illi liceret Genevam ad tempus proficisci, atque illic res suas in aliquem ordinem redigere. Permissi, et sumptus me daturum promisi, et postquam ei, quod tam prompte mihi obsecundasset, gratias egissem, aperui illi consilium meum de donandis equis vicecomiti Turrenensi videlicet Sultano et Paccioto, et per eum illos misurum affirmavi, simul quoque admonui, ut se ad iter pararet, brevi eum discessurum. His peractis, quod hora prandii instaret domum laetus redii, et interim me absente dominam Dalesouinsem, quae olim viro nobili Kraliczio, a quo pater meus Kraliczium emit, nupta fuit, huc venisse intellexi. A prandio cum extra arcem in vicinum aedificium pergerem, accessit me iudeus quidam nomine Daniel Trifas Venetiis, ut plurimum degens, qui cum multa abscondita et secreta naturae mihi se detecturum promitteret, ego autem audire nollem, quod ab eiusmodi planis mihi iam aliquoties esset impositum, tandem sua importunitate extorsit a me, ut unum hoc audirem. Est autem tale. Si quis velit pyrum vel pomum, vel aliam eiusmodi arborem fructum ferre diversi colorem ab eo, qui ei innatus est, videlicet nigrum, album, coelestem, rufum aut alium eiusmodi, faciat hoc modo. Undecimo mense anni haebrei, qui Ssebbat dicitur, nobis est Februarius, circa diem undecimum

vel proxime sequentes perforato pede arboris ad mediam usque partem, et facto foramine, quod pugnum capere posset, immittat in id cinamomi et zingiberis contusi tantum utriusque, quantum putamen inglandis contineat, et reliquum colore illo, vel coloribus, quibus fructum imbui vult, impleat. Deinde cera foramen quam fieri potest accuratissime obstruat, ne halitus illi interni alio, quam sursum pellantur, quod fieri nequiret, si aliunde esset exitus, et tum primum flores, dein folia, tandem etiam fructus illum colorem repraesentaturos, quod esset intuitu iucundissimum, sed esui inutilem. Paulo post accepi litteras Eberbachii scriptas Patavio 6. Junii, quibus prolixè respondet meae X. Mai ad eum consignatae, multis se excusans, quod desiderio meo satisfacere non posset, quandoquidem ei non liceret subire onus gravius, quam sit ferendo. Multum esse laboris, multum periculi in institutione adolescentum, praesertim illustrium, et qui aliquando ad munia reipublicae vocandi essent, quorum vitia si educatio male cecidisset, possent attribui educatori. Gratificaturum se mihi in omnibus, in hoc solo se excusatum habere petit. Multis de causis non posse se mutare sententiam in Galliam proficiscendi, sed praecipue se moveri studio honoris et experientiae adipiscendae. Agere se mihi gratias, quas posset maximas pro benevolentia erga se conservata, et pro munere ei promisso. Nunquam se ductum ad inserviendum mihi spe beneficiorum aut divitiarum adipiscendarum, sed mea virtute et suo proprio arbitrio. Ex his me colligere posse non sua sponte deserere illum, sed gloriae desiderio adactum. Cum his erant epistolae a fratre meo, et a Timino, quae nihil praeter consueta de valetudine et ratione studiorum. A coena cum deambulatum progrederer, obviis mihi factus tabellarius, qui Stollum Pragae deduxerat, reddidit mihi litteras a compluribus amicis scriptas invicem colligatas, quarum primo aperui Ancelii, 14. huius scriptas, iis ad meas 10. eiusdem exaratas respondet: laetari se quod in meliorem partem acceperim ipsius interpretationem, laudatque propositum de mittendis equis vicecomiti et gratissimum id ei munus fore perhibet. Deinde epistolam vicecomitis in transitu Lipsia 21. Mai ad me datam legi. Illa meae 27. Aprilis scriptae respondet, et cum suo proprio tum nomine sui regis maxima quaeque mihi pollicetur. His litteris nova quae adiacebant, haec secum ferebant. Romana quidem praeter collationem ducatus montis Martiani, qui morte Alphonsi Piccolhominei ad sedem Apostolicam devolutus est, in Herculem Sfondratum Piccolhominei nepotem, et eiusdem in Galliam expeditionem hoc singulare continebant, quod die dominico, quem vocant Exaudi, qui in 26. Mai incidit, cum pontifex so-

lemni more stipatus cardinalibus episcopis et eo genere hominum in conspectu totius populi Romani consecraret et benediceret signa, quae Gonfalonem vocant, et ea duci nepoti ante se procumbenti traderet illum ad pedes pontificis collapsum, uno ex istis Gonfalonibus tiamam de capite deiecis-
 se, quod quidem et patruo et nepoti nihil boni praesagire videtur. Deinde illa ipsa hora cum in arce sancti Angeli laetitia-
 e demonstrandae gratia tormenta aenea exploderentur, unum eorum cum in frustra dissiliisset, occisum esse eum, qui incendebat. Praeter haec multa Gallica nova ex urbe Langres, Lugduno, Antverpia, Colonia adiecta fuerunt, ut est annotatum.

XX. Junii.

Toto mane ad meridiem usque pluit, post desiit. Ventus, qualis pridie. Sub vesperam aer fuit mediocriter serenus. Abiit Circlerus Arnoviam se conferens, et inde in Silesiam cogitans. Ei bis centum tallerens in singulos annos quoad vixerit syngrapha mea manu scripta et sigillo meo obsignata promisi, centum ad Georgii, reliquos ad Michaelis. A prandio quamvis ventus flaret, tamen quod ab aliquot diebus non essem aggressus vinarium, volui paulisper animi causa in campos expatiari. Profectus sum ad praedium Wokarecz ad inspiciendas piscinas. Proficiscenti redduntur mihi litterae a vicecomiti Turrenensi, quibus meis 27. Aprilis scriptis respondet cum multa grati et benevoli animi erga me demonstratione. Tandem aliae etiam ab Ancelio 5. Junii scriptae cum exemplo obligationis, quam vicecomes mihi confecturus est pro tredecim millibus mutuo datis. Novi nihil perscribit, nisi quod Camulenses urbem hostibus dedere voluerint, sed a regio praesidio impediti, autores factionis supplicio affecti sint, et reliqui cives armis exuti. Pinartum olim Galliae secretarium et eius filium Menio urbem Chateau Thierry prodidisse et vendidisse, precium non indicat. Mittit quoque interceptas litteras oratoris unionis Romae residentis, quem vocant le Chevallier de Dion ad ducem Menium, et alium quemdam Portaum, ex quibus apparet famam ducis Romae laborare, ignavum eum, negligentem, prodigum, ventri et libidinis deditum haberi, auxilia exigua inde speranda, pecuniam aut nullam aut paucam, exercitum, quem Hercules Sfondratus in Galliam ducturus sit, ex mille equitibus, bis mille sclopetariis, et sex millibus Helvetiorum constituturum, non tamen ante finem Junii in Galliis expectandum. Describitur in iisdem litteris status aulae Romanae, mores et ingenium pontificis, ipsiusque nepotum, consilia hispanica et artes et plura alia, inter quae de aemulatione inter Hertruriae et Sabaudiae duces, et stupiditate

cardinalis Lotharingi praecipue. Caetera vero ex lectione ipsarum litterarum, quas diligenter describendas et asservandas iussi, melius assequi licet. A coena venerunt invisendi mei causa dominus Joannes a Molart et frater ipsius dominus Ludovicus, atque cum iis Alexander Hebburnus Scotus, mihi a multis annis familiarissime notus, et qui per biennium fere apud me vixit.

Julius.

V. Julii. Noctu male quievi, fortassis animo malum praesagiente. Mane circa sextam obdormivi. Somnium habui equum meum Favoritum, quem prae ceteris amo occidisse. Idem 25. Mai (quamvis hic annotare neglexerim) Litomislii somnia-veram, et post eodem die Brundusii de afflicta valetudine uxoris meae litteras accepi, ut ex iis, quae supra, liquet. Eundem eventum hoc somnium habuit. Nam cum primum surrexissem, redditae sunt mihi litterae a Vaneczia et doctore domestico Sucharto pridiano mane scriptae, quibus significant coniugem meam periculosissime laborare et omnia esse desperata, hortari itaque, ut quam primum redeam domum. Obtemperavi, cum paulisper ientassem, et ea, quae mihi restabant negotia paucis confecissem, relicta parte familiae ad caetera absolvenda, discessi. Erat tum undecima, novem horis sex milliaria confeci, octava instante Austerlicium veni. Invitatus a domino descendi de curru et coenavi. Post coenam decima noctis continuavi iter, acceptis mutuo equis a cognato. Fuit haec dies serena, aestus nec minor nec maior hesterno. Antequam discederem, complures me ex consanguineis et familiaribus meis visitatum venerunt. Rerum mearum curam Sztraznicensi commisi.

VI. Julii.

Nox placida et clara. Dies serena, sed ventus ingens et frigidus. Iam prope aderat diluculum, cum in suburbio Brunensi unus ex meis domesticis mihi litteras tradidit, confestim lumen accendi iussi, aperui, legi. Erant a purgatio meo. Scribebat admonitum a Vaneczia has ad me dare, ut quam possem maxime adventum accelerarem, uxorem enim meam animam agere, singulis momentis mortem expectari, conieci me in lachrymas, sed consolatus a Frenoio acquievi paulisper. Veni tandem Namestium inter septimam et octavam matutinae. Inveni uxorem meam semivivam et valde languentem. Pauca vix ad me, et ea valde demissa voce proloqui potuit. Qui vero amore coniuges complectuntur, iudicent, quo animo fuerim. Accedi ad lectum flens et meam miseriam tacite deplorans. Toto die ita habuit, ut solent morituri. Plerumque

dormiebat. De capitis dolore maxime conquerebatur, quamvis et id gestu magis quam voce. Dormivi noctu in hypocausto ante cubiculum, in quo dormiebat.

VIII. Julii.

Serenissimus amoenissimusque aër. Aestus ingens. Uxor mea eodem fere quo heri, modo habuit. Videbatur tamen paulo firmiore voce uti. Dimisi praefectum Rossicensem, postquam ex eo de damno ab aquis mihi illato intellexissem. Id vix his mille talleris resarciri poterit ultra iacturam piscium, qui haud dubie maxima ex parte perierunt. Quaestores Namietienses reddiderunt mihi rationem reddituum et expensarum. Fuerunt hoc anno exigui ob inopiam frugum et paupertatem subditorum. Ascenderunt tamen hoc semestri spatio ad sex millia tallerorum et supra. Rediit Joannes Petrus Vienna cum responso a domino Friderico, quo inter caetera mihi significat thermas Badenses parum illi hactenus profuisse. Attulit quoque litteras a Ganassiis filiis, quibus me de morte Rocci patris sui certiore faciant, se atque sua mihi commendantes. Decessit e vivis 24. Junii ardenti febre octo dierum spatio peremptus. Alias etiam a Patricio Cuininio Scoto ex comitum Buchaniae familiae, pro quo Alexander cum hic esset apud me intercessit, ut ad sumptus faciendos aliquid ei largirer. Evocatus est ex ipsa Scotia a baronibus a Bucham Austriacis, qui ex eorundem comitum familia orti sunt. Postquam autem venit, ab omnibus neglectus est ita, ut eorum ingratitudine ad summam inopiam devenerit.

IX.

Coelum mane serenum, post a meridie pluvium et inaequum, ventus. Uxor mea melius quidem habuit, sed et desipere interdum coepit praesertim cum evigilasset. Id haud dubie ex intensissimo capitis dolore, oberravi per vinarium cupiens cervum globo traicere, sed non successit mihi. Venit praefectus Lomniczensis.

X.

Coelum serenissimum et amoenissimum. Uxoris meae valetudo ab hesterno nihil immutata, imo peius fere habebatur, multa abs re loquens et vix quiescens. Post concionem accepi rationes a praefecto Lomniczensis ditionis, cuius redditus hoc semestri ascenderunt ad 3000 talleros. Ante coenam in vinarium deambulavi, cervum globo traieci ita, ut confestim concideret, habuit octo ramos cornuorum, sed adhuc pelle obductos caeterum non admodum pingues.

XVIII.

Inconstans aër, nunc nubilus, nunc serenus, a meridie quoque paulo pluvius. Rediit distillator meus Praga et fasciculum epistolarum attulit, inter quas prima in manus venit Ancelii, scripta Pragae 14. huius, in qua significat vicecomitem Turrenensem Francofurto Argentinam petiisse secundo huius, unde intra dies quindecim rediturus sit et statim post exercitum in Galliam ducturum. Ultimas litteras regi datas esse a Senlis 25. Mai, in quibus scribitur occupatas ab illo arces Genlis, Manican et plures alias, caesa septem signa perditum germanorum in regione, quam Beausse vocant, prope oppidum Chauni. Captum oppidum Lonuiers duabus lencis distans a ponte Arci in Normandia, quod Rotomagenses magna arte muniverant. Introductum isthuc opera cuiusdam tribuni militum. Praefectum qui isthuc imperabat nomine Fontainemantl incautum oppressum. Cives postquam spatio viginti quatuor horarum direptionem et omnia hostilia perpassi essent centum millia aureorum solvisse. Multas et magni pretii merces ad hispanos mercatores pertinentes in eo inventas esse. Regem animo inductum Rotomagum obsidione cingere, cum primum auxiliares copiae e Germania advenerint. Praeterea marchionem Maneleum, filium domini de Piene (quem ego saepius Parisiis vidi cum ad sororem suam Madame des Aultes veniret) in cubiculo suo Ferae in Piccardia occisum. Nam cum oppidum id, quod munitissimum est, regi dedere vellet, re detecta dux Menius imperaret, ut vivus vel mortuus ei adduceretur. Ea de causa sacerdotem quandam cum militibus ad eum ingressum perpetrasse. Hoc facinus dignum et eo qui commisit, et in quem commissum est. Scelestus enim erat, si ullus alius. Inde aperui litteras Marcantonii Norimbergae 4. Julii exaratas. Perscribit se intellexisse vicecomitem Turrenensem Francofurto Argentinam profectum, isthuc recta ad illum contendere velle. Equos recte valere, robustos esse et agiles. His erant alligata nona, inter quae occurrit libellus cuiusdam galli latinus, quem sub nomine Franci Antipanti dedicavit Christiano 4. Danorum regi. In eo interpretatur litteras, quae anno 87. in mari Danico et Norvegico duabus halecibus captis infixae fuerunt, interpretatione tam longe petita, ut omnia ad haec nostra tempora aut paulo post subsecutura referat. Characteres, in prima halece innati sunt hi: VICI MAWI BWXZ eos ita legit VICI FIUMINI NERVUM. In secunda vero WAINI UBU, quas legit WAINERI POCULI POCULI POCULI. Ex his colligit et praedicit anno sequenti 92. secuturam pacem universalem in

Gallia. Regem victorem altero anno post Romam delaturum, quæ octodecim dierum incendio perpetuo flagratura est. Papam occisum iri, a cuius morte viginti quinquæ mensibus novus papa oriturus, et post longam peregrinationem Babilone sedem fixurus, et dogmate Calvinii amplexo iudeos conversurus est. Regem in mari Siculo ob elationem animi vitæ finem habiturum. Vasconiam ab Hispanis vexatam iri, Hispaniam bellis civilibus ruituram, et tandem regi Galliae parituram, quæ omnia ante annum 97. eventura sunt. Circa annum 95. in Gallia regem maximum regnaturum, qui non successione sed electione ad regnum perveniet. Eum huguenotos non laturos, catholicos vero acriter defensuros. Tantum dissidium utrinque futurum, ut turca occasione capta inde universam Europam tanquam prædae expositam vastaturus sit usque ad annum 1604. vel ad summum 1608., quo Venetiae eversae iacebunt. Regem illum Galliae quadraginta annis imperaturum, omnem orbem terrarum subacturum, et tandem turcam in agro Coloniensi debellaturum. Hierosolimis diem clausurum et tunc iudeos christianam fidem amplexuros. Imperium caesarum et ius civile extinctum iri. Lingvam latinam et litteras ingenuas interituras et plane mundum novum atque omnia nova fore. His et similibus nugis viginti quinque paginas implevit. Ego impudentem audaciam hominis satis admirari non possum, qui hæc ita asseveret, ac si iam gesta essent. Qui ad ea tempora vixerint, videbunt horum vanitatem aut veritatem. ¹⁾ Erant præter hunc libellum exemplum monitorii papalis eleganter et magna arte conscripti, quo omnes gallos cuiuscunque conditionis sint, exhortatur, ut regem deserant, tanquam desertorem ecclesiae et apostatam minitans gravio-rem poenam non obtemperaturis.

XX.

Aër serenus quidem sed ventosus. Uxor mea quamvis noctu mediocriter quievisset, tamen interdiu valde de cruciatibus capitis et universi corporis doloribus conquerebatur, accedente ad hos creberrimo et crudelissimo vomitu. Aegre proloquebatur, sed satis perspicue ita ut facile intelligi posset quod vellet. Dormivit saepius interdiu. Omni cibo plane abstinuit, et nullum graviorem casum passa ita hunc diem transegit, ut exigua spes de salute nobis superesset, quamvis cum recordaremur eam hoc modo alias, imo etiam peius habuisse, redibamus in spem recuperandae valetudinis, solam fiduciam in auxi-

¹⁾ *A szélén* : Experimur praedictionum horum omnium vanitatem, qui a Christo nato vigesimum sextum annum post mille et sexcentos numeramus.

lio divino collocantes, longo usu experti humanis nihil amplius profici. A prandio curru Kraloviczium devectus sum ad invisendum Solinum, quem heri non salutaveram. Nam cum ex concione rediissem, quod noctem fere egissem insomnem, ad quietem me composui, atque dum cum uxore colloquebatur, interim dormivi. Fui per aliquot horas cum illo, multa de morbo coniugis, et de aliis diversis rebus conferentes. Post domum sum reversus.

XXI.

Inconstans aër, nunc serenus, nunc pluvius. Coniunx mea tota nocte non quievit, et minus interdiu. Loquebatur utcunque, sed pauca. Postquam a mane usque ac vesperam cum morbo luctata esset, superata tamen est proh dolor eius vi, et sub sextam postmeridianam, vel paulo tardius diem supremum pie obiit me et reliquis foeminis ad lectum genibus flexis deum precantibus assidue et lachrymantibus. Ipsa quoque toto eo die et plane toto in morbo quatenus dolor permittebat semper orationibus vacabat. Postquam expiravit, tantus me luctus occupavit, ut vix mei compos fuerim. Deductus sum in inferius cubiculum meum non plorans sed vociferans, et omnibus modis et signis dolorem meum demonstrans, ut qui eius rei occasionem haberem amissa coniuge, foemina praestantissima et mei amantissima. Vixi cum illa annos duos, menses duos, septimanas duas tanto amore illi coniunctus, quantum requirebat summa virtus talis coniugis, quamvis, ut verum fatear, non tanto. Maiorem enim merebatur si non amorem, cui vix potuisset aliquid addi, saltem demonstrationem amoris. Primum illam vidi Boleslaviae 5. Junii die pentecostes 1588., quo Praga cum barone Petro Rosenbergio veneram eo praetextu, ut antequam in Germaniam discederem, quo mihi instabat profectio, sacra coena communicarem, sed revera, ut illam mihi inspicendi facultas daretur. Multi enim ex meis familiaribus hoc matrimonium suadebant, quod una cum sorore Marguerita relicta fuisset haeres a fratre amplissimae ditionis. Deinde reversus ex itinere cum interea per internuncios de coniugio inter nos ineundo actum fuisset, 24. Octobris eiusdem anni Boleslaviam, cuius possessione fraudibus et dolo Guilielmi Rosembergii et Georgii Popelii aulae magistri paucis ante mensibus eiectae fuerant me contuli, et die sequenti, qui fuit 25. matrimonium utrinque stipulati sumus. Sequenti, post anno 89. die Mai octava nuptiae mediocri splendore Namiestii celebratae sunt, et altero, videlicet 90. 11. Junii secunda feria Pentecostes filiam mihi peperit Bohunkam. Hoc autem anno abortum passa 24. Februarii, ex eo die nunquam bene habuit, quamvis

interdum convaluisse videretur, ut ex praecedentibus apparet, sed multos et varios labores, dolores cruciatos perpessa, nihil facientibus ad salutem omnigenis, quibus usa est, remediis, nec diligentia et eruditione medicorum, videlicet Lavini, Pomarii, et domestici Sucharti, tandem hodie, ut iam dictum in domino expiravit constanter, cui constanter quoque per totam vitam inservierat. Magna enim fuit et sincera pietate, bonitate eximia, mansueta cum domesticis, comis erga externos, et tenerrime suos amans, et me praesertim, quem nunquam nec gestu quidem offendit. Forma fuit mediocri, vultu benigno, corpore gracili, colore subfusco. Patrem habuit Ernestum virum pium, multa religionis causa a Ferdinando Bohaemorum rege perpressum, matrem Helenam et clarissima et antiquissima baronum Schlembergiorum familia ortam. Eam cum nondum sextum aetatis mensem explesset, amisit, pari fere fortuna filiam reliquens, quae nondum decimum quartum mensem superavit. Nomen habuit Barbara, familia orta antiqua et illustri Cragina. Nunc autem postquam fere totam vitam dure et magnis in molestiis peregisset, regnat in coelo cum deo suo, libera a malis, quae mortales in hac vita comitantur.

XXVIII.

Caelum, si unquam alias inamoenum et pluvium. Hodie primum a morte dilectissimae coniugis cubiculo sum egressus ad audiendam concionem, ita tamen, ut a nemine conspicerer. Postquam pransus essem, venit mei invisendi et consolandi causa agnatus dominus Sztraznicensis, ex cuius relatione intellexi obiisse Sophiam maximam filiarum domini Caroli Zerolini, dominum Fridericum nondum Vienna rediisse, sed in singulas horas exspectari, quod ipsum paulo post ex ipsius litteris intellexi, quas ad me 25. huius Vienna dedit. Dolere sibi meum dolorem significans, et ut patienter atque aequo animo hunc casum ferrem admonens. Idem quoque fecit Helena Berka cognata mea, scripta epistola plena amicitiae, ad quam eadem hora rescipsi.

XXIX.

Mane nubilum, a meridie serenum coelum. Respondi ad litteras domini Friderici, gratias agens, quod mei in gravissimo luctu meminisset, petere me a deo pro hoc pietatis officio illi ut largiatur, ut nunquam consolatione opus habeat. Deinde paucis meum dolorem testatus, et causis demonstratis, adieci omnino mihi esse in animo fratrem meum ex Italia evocare, et haereditatem paternam cum illo partiri, id me illum ignorare voluisse tam quia id deceret, tam quia mihi ipsius consilio

opus esset, quo ne me destitueret etiam atque etiam rogare. Has litteras ferendas dedi agnato Sztrasnicensi Zalouiczio, qui postquam discesisset, intromisso ad me Johanne, Absolone et reliquis omnibus exclusis, quin etiam ne quispiam ingrederetur pueris observare iussis in hanc sententiam ad eum verba feci: tua virtus Joannes, et tua erga Zerotinorum familiam officia et merita maiora, quam a me aestimari, et plura, quam enumerari queant, faciunt, ut tecum potius, quam ullo cum alio, de re ad existimationem meam maxime pertinente, et in qua si deus vitam mihi prorogarit omnis mea in posterum vel bona vel mala sors vertitur agere institutam, primusque rem tibi detegam, quam hactenus non solum ad familiares meos et sanguine mihi vinctos, sed ad omnes homines celavi. De fide tua atque taciturnitate nullum mihi dubium, utramque enim sat superque perspectam habeo, et tuis complurimis in me ipsum studiis et operis confirmatam. Tibi soli quod Adamus Slauata de aere persolvendo cogitet, acceptum refero. Tibi quod Lobkoviczius aulae regiae praefectus imponere mihi non potuerit, debeo. Agnosco tuos labores pro me susceptos et superatos, atque gratiam condignam quandoque referam. Velim tamen, nisi id tibi molestum, cum maxime mea intersit, ne quod aperturus sum in vulgus emanet, fidem tuam mihi des, tam diuturno silentio id te mandaturum, quanto opus fore visum mihi fuerit, nec horum quiquam nisi me iubente enunciaturum. Id si promittis, incipiam. Promisit, atque ego: non misere (inquo) quod tali proemio apud te usus sim, quamvis enim quod abs te volo tibi sit factu facillimum, meaque ut fiat plurimum intersit, si tamen minus fieri posset, aut si posset non fieret, tamen nollem impulsus multis et gravissimis de causis consilium meum patere omnibus. Idcirco te ad silentium cohortatus sum, quod equidem te ut bonum virum et promissorum memorem decet servaturum mihi plane persuadeo. In mea decem annorum nunquam intermissa peregrinatione, quamvis multis et maximis beneficiis me affecerit dominus, hoc tamen singulare eius donum autumo et paucis concessum, quod non solum omnium bonorum cum aequalium meorum, tum inferiorum, sed inter caeteros principum et regum animos ita mihi conciliarit, ut quamvis peregrinus in exteris terris longe patria viverem, nullum tamen eorum beneficio discrimen inter me agnoscerem et cives, aequae ad me ac ad illos abunde promanante illorum gratia. Praecipue vero reginae Anglae, et regis tum Navarrei tantum, nunc etiam Franci, mentem ad me complectendum induxit, ut propensissimo studio in me augendo et ornando honoribus, sui favoris innumera indicia edentes propemodum decertarint. Sed illa post meum ex Britanniae insula discessum,

nescio an mei conservavit memoriam. Hic vero et per litteras crebro, et per nuncios peculiares, et per legatos suos, quos in Germania hactenus habuit, non benevolentiam solum testatus, sed amicitiae nomine (mihi quidem cum tanto rege minime convenienti) abusus, amicorum meorum optimum se professus est. Unde pro tot in me collatis beneficiis nulli hominum tantum me debere, quantum huic principi, agnosco. Caeterum interest ut scias, dum ante sexennium ex ipsius aula iussu tutorum, sub quorum imperio vivebam, excederem, me fidem meam illi dedisse, quotiescunque opera mea non dedignatus fuerit uti, rediturum me, et secuturum vel aulam ipsius, vel exercitus. Itaque promissi memor, postquam domum ex tam diuturna peregrinatione rediissem tandem, quod fuit sub finem anni 87-mi compositis, paucis mensibus quatenus tunc exiguo spatio tempori fieri potuit, rebus meis anno sequenti 88. sub principium aestatis mediocri comitatu ad iter me accinxi hoc quidem praetextu, ut Germaniae partem, quam nondum videram, inviserem, sed revera animo primum in Belgium quadam de causa, inde in Aquitaniam ad regem proficiscendi. Verum ille, qui et nos et nostra in potestate habet, quod vellet aliquandiu respirare me a continuis profectionibus, et rei domesticae operam dare, ita me rexit, ut abiecto illo consilio, aliud de ducenda uxore inierim, quod postea ita eo procurante subsecutum est. Cum autem coniunx anno fere et dimidio vixissem, etiam pater filiulae factus essem, visum est mihi opportunum tempus ad aliquot menses regem adeundi, invitatus isthic non solum ipsius litteris, sed adventu Manfredi Balbani Lucensis nobilis eius cubicularii, qui anno 90. Aprilis mense ad me venit cum ipsius mandatis et epistolis. Itaque impetrata ut nosti, a magistratibus provinciae abeundi potestate, cum coetu meo, qui sane testimonio omnium et tui ipsius maxime honestus fuit et amplius, Septembri mense eiusdem anni patriam reliqui, ad fines Galliae me conferens, ad quos cum pervenissem, et aliquo tempore commodam ingrediendae Galliae occasionem expectassem, tandem ita gubernante deo, et consulentibus amicis, re infecta per Italiam, quo fratrem deduxeram domum redii, paucis diebus post ingressum huius anni, invitatus quidem, et aegerime non tam sumptuum, qui maximi fuerunt, sed honoris et famae iacturam ferens. Verum ita volebat deus, praevidens uxoris interitum, misertus cum ipsius, tum mei, qui nunquam laeticiam animo concipere potuissem, si ea me absente decisisset. Interim quamvis haec non successisset via, non destitit tamen aliam, minime a priore consilio discedens, meditari, et haec quidem percommoda se obtulerat cum exercitu Germano, quem vicecomes Turrenensis regis legatus ducturus est. Sed et

hanc occasionem abstulit mihi longus et difficilis morbus conjugis meae, quo quidem factum est, ut plane abiecerim nos spem solum omnem, sed et voluntatem visendae Galliae, e adeundi regis. Caeterum cum ita visum sit deo evocare illam ad meliorem vitam, videtur mihi patefactus aditus ad exequentes priores deliberationes. Quid enim mihi viduo, aetate integra, vacuo a publicis negotiis, assueto periculis et laboribus aspiranti ad gloriam, in patria, quae facile mea opera carere potest, et caruit hactenus, otiose vivendum? Nam si rem familiarem excipias quam aequè commode absens per procuratores ac praesens curare possum, de reliquo nihil plane mihi hic est negotii, cum in Gallia campus spatiosissimus mihi offeratur virtutis meae prodendae. Difficile est, ut ille dixit, quod spe magna ingressus sis, id non exsequi usque ad extremum. Sed mihi non difficile solum videtur, verum quoque cum dedecore et ignominia coniunctum. Itaque plane apud me constitui, nisi deus impediatur, proximo Octobri Hamburga in Angliam et inde in Normandiam, quae Galliae provincia est, traicere, quandoquidem assequendi, et eo magis comitandi exercitus Germanici spes omnis mihi adempta est. Verum duo sunt, quae me non-nihil remorantur. Prius quod patrimonium cum fratre commune habeo, atque idcirco nihil de eo disponere possum. Posterior, quod omnem pecuniam paratam ad exolvenda debita impendi, et vix sciam unde aliam ad faciendos itineris sumptus comparare possum. Sed quod quidem ad hoc attinet, tibi multi amici, multi familiares, apud eos quantum possis, non ignoro, facile factu fuerit hinc et illinc summam aliquam pecuniae explere, quam si usque ad duodecim millia tallerorum produxeris, videris abunde mihi prospecturus. De solvendo ne sis sollicitus, dimidii anni redditus totum debitum exolvent, nec alieno aere me scis esse obnoxium, imo et parata mihi esset pecunia, nisi eam regi Galliae ad comparandum exercitum mutuo dedissem. Interim autem quoscunque volueris fideiussores dabo. Te autem pro opera egregie praestita aurea torque remunerabor. Hoc si praestiteris sane meis rebus proderis plurimum, sin minus, aequo animo ferendum erit, et consilium in aliud tempus differendum. Mora tamen certe molestissima mihi futura est. Haec cum dixissem, et paucis de fide servanda obiter commo- nisssem, cōticiui. Ille vero paucis praefatus de sua in Zerotinos perpetua observantia et obsequio, gratias mihi prolixè egit, quod deponendo in ipsius sinum re, quam secreto habere velim, et fidem ipsi prae caeteris habendo, hoc honore illum afficere dignatus sim. Laudavit propositum meum. Operam etiam obtulit, et quantum ingenio atque labore assequi posset, id omne se libentissime in mei gratiam praestitutum promisit.

Atque hoc modo plenam spei me reliquens discessit, cum praeterea equum meum Favoritum curaturum se se pollicitus fuisset. Accepi litteras a Schuortio, quibus meis a 24. respondet, meam vicem condolens et me consolans. Negat se venire posse ob morbum coniugis domini Petri Rosebergii, quam febre pestilentiali correptam graviter decumbere nuntiat.

Hic mensis alioquin nimis solis ardoribus molestissimus, hoc anno fere algidus ob continuas vel pluvias vel ventos. Principium habuit amoenum, sed non diuturnum. Et quamvis continuo fere plueret, terra tamen mira siccitate laborabat ita quidem, ut agri arari sine difficultate non possent. Hoc inde haud dubie, quod vehementia nymborum ablueret potius solum, quam penetraret, et si quatenus humectasset, id protinus immoderatis ventorum flatibus exiccabatur. Fructus omnes fere perierunt, vel putrescentes nimis aquis, vel frigore ad maturitatem non pervenientes. Vineta quoque iacturam passa sunt non mediocrem, et quamvis copiam vini non defuturam speremus, suavitatem tamen et generositatem defuturam arbitramur sole officium suum parum faciente, praeterea id ex eo colligimus, quod uvae tardius defloruerint, atque eam ob causam tardius maturescent, et genus quoddam uvarum, quod nos lingua nostra Rivolam vocamus, coloris subruffi magnam dulcedinem vino addere solitum omne penitus defluxit. Frugum abundantia beneficio divino per universam provinciam maxima, ita ut prioris anni inopia abunde nobis sit compensata, praesertim ubi terrae sunt cultiores et fertiliores, ditissima fuit messis. Olera et legumina magna copia provenerunt. Deus faxit, ut his donis ad ipsius gloriam utamur, non abutamur.

September

19.

Amoena et elegans dies. Coenavit apud me dominus Carolus Lichtenstenius, in cuius gratiam invitavi comitem Hardeczensem barones a Kraid, a Nachod, a Zerotin et alios aliquot. Dum coenaremus reversus est Curtinus ex suo itinere, in quo plus mense fuerat. Abiit enim Namiestio VI. praecedentis mensis, ut ex folio 43 apparet.

XX.

Serenum coelum et amoenum. Postquam aliquantis per in domo publica causis audiendis interfuissem, descendi in hospitium meum, unde avvocato Curtino solo et extra urbem educto, referentem quid in itinere peregisset audiui, ex quo primum intellexi, totum mensem Octobrem etiam secundum veteres fastos, cuius finis in X. Novembris incidit, ad navigationem commo-

dum esse, nihil enim illam impedire, nisi si flumen Albis gelu concretum sit ita, ut naves in altum provehi non possint, quod tamen ante Decembrem et Januarium nunquam accidit. Navium autem numerum habiturum eum, quem desiderem, praesertim hoc tempore, quo plerunque classis Anglica domum redeat. Devectum quoque iri, quo esset animus vel in Angliam vel in Galliam. Consulere se tamen, ut unam tantum navem conducerem, quae foret satis capax et pro me et pro equis, a quibus nihil esset periculi, cum in mari longe sint ipsis hominibus quietiores. Navim eam fore et nautis et armis omnis generis bene instructam. Precium ad minimum octuaginta librarum Anglicarum, quas sterling vocant, et ascendit haec summa ad quadringentos talleros. A pyratis nihil metuendum securam hoc tempore navigationem, dominium maris anglis tenentibus. Caeterum quod ad longitudinem itineris, vel potius ad tempus, quo litus anglicum vel gallicum attingi possit, attinet, id difficile esse iudicare. Plerunque autem hoc iter si ventus sit secundus, quinque et sex diebus perfici. Haec fere sunt, quae Curtinus proposuit, quibus finitis reddidit mihi litteras ab Henrico Balbani Basilea scriptas. Eas incipit per consolationem, significans dolere sibi graviter casum meum, quo carissimam uxorem amissem, caeterum hortari se, ut prudentia praecipue in adversis eminet, in eo patienter ferendo uterer. Omnibus haec esse non solum ferenda, sed expectanda etiam. Id se non ita dudum expertum esse amisso nepote ex fratre Manfredo Paulo adolescente summae expectationis. Caeterum cum ita deo visum fuerit evocare e vivis coniugem meam, colligere se non diu me domo affixum fore. Idcirco communicato hoc consilio meo cum Brularto Sillesio regis apud Helvetios legato, utrique videri consultissimum fore, si profectus Basileam isthac iter meum summerem, nam in Burgundiam tutissimo iri, unde ad regem facilis foret aditus. Futurum se mihi comitem una cum fratre Manfredo. Hoc consilium non equidem mihi displicuit, sed quandoquidem isthuc iam res devenerat, praetuli alterum minus sane tutum et certum, sed si successerit, longe facilius et commodius. Constitui itaque quamprimum de omnibus Calandrinum cerciorem facere et post quam minimum morari.

XXI.

Sudum et serenum coelum. Quamprimum surrexi, dominum Fridericum accessi, et ei animum meum multis aperui. Svadebat ille ut veniam discedendi a senatu impetrarem. Sed cum ego obiecissem non posse hac ratione fieri, quin discessus meus divulgetur acquievit meo consilio, praesertim cum addi-

dissem nihil opus esse petenda venia. Commendavi illi res omnes meas, filiam, bona quicquid meum esset. Suscepit curam et promisit nihil omnino se neglecturum eorum, quae ad me pertinerent. Dedi litteras ad Ancelium et Calandrinum.

XXIII.

Serenum coelum. Dedi litteras ad Frenoiium, quibus illum de meo discessu admonui, et ut ad proximum diem Saturni vel Solis Namiestiam se conferret iussi. Praeterea ut aes alienum ipse dissolveret, aut si id minus posset, me certiores de pecuniae quantitate faceret, quam ipsi absque mora essem curaturus. Coenavi apud Marischalcum. Is sumptuosum et opulentum convivium apparaverat, cui interfuerunt proceres omnes et praeter eos Carolus dux Minsterbergensis.

XXIV.

Coelum serenum. Communicavi consilium meum novercae. Deinde prandium sumpsi domi meae. Ei interfuit Carolus Lichtenstenius et Simon Simonius Lucensis medicus, vir sane omni doctrina cultissimus, caeterum levissimus moribus et spurcissimo ore, gratus nobilitati, quae ut plurimum scurris delectatur. Ingressus sum hodie annum aetatis vigesimum octavum. Deus faxit, ut feliciter eum transigam. Et quia hoc die, ut plurimum soleo deditus esse orationi, precibus et ieiunio, uti commodius id a me fieri posset, Rossicium in hanc noctem profectus sum cum Circlero, Curtino, et Petro, reliquam familiam in crastinum expectare iussi.

XXVI.

Serenum coelum, sed paulo frigidius. Cum adhuc in lecto essem, vocavi ad me Marcantonium et Curtinum, at illi quidem quod antea ignorabat, detexi. Hunc vero litteras et caetera, quae opus erat, legere iussi. Dein utroque quid sentiret et consuleret in medium proferre iusso ac audito etiam, tandem hoc constitui ipsi cum familia quam additurus illis essem sequenti die discederent. Brundusii unum tantum diem morarentur. Post abductis equis Stadenam pergerent. Permissi quoque ut Pragam deflecterent, sed illic unam tantum noctem transigerent, non ultra. Post separatim cum Baptista egi et Metingero, atque ab utroque promissum fidelitatis accepi.

XXVII.

Coelum non dissimile a pridiano. Chimilia uxoris meae bonae memoriae, quae a me in dono habebat, in arculam Venetiis emptam imposui, et advocata Vaneczia primum de discessu

meo illam cerciorem feci, deinde ut hanc arculam diligenter asservaret et si quid mihi in itinere durius accideret, filiae meae custodiret, rogavi. Tristi vultu et non sine lachrymis dicentem me audivit, verum cum statutam mihi in animo sententiam animadverteret, quamvis invita, assensa est. Commendavi illi praeterea non solum familiam meam, sed et domum et rem familiarem universam. A prandio discesserunt mei Brundisium versus, videlicet Marcus Antonius Lombardus, Nicolaus Curtinus, Joannes Baptista lactes, Adamus Metingerus, Joannes Henricus Stoll et Daniel Louignius. Ego reliquum diei meis negotiis tribui. Magna fuit toto hoc mense amoenitas et serenitas. Ac si aliquot dies excipias, quibus coelum fuit frigidius, mira aëris temperies, quae sane compensasset priorum mensium intemperiem, nisi pruinae vinetis nocuissent ac omnem spem non tam copiae vini, quam generositatis et bonitatis ademissent.

October.

I. Kalendae.

Coelum serenum. Ventus ingens et impetuosus. Mature surrexi post abitum fratrum Teufelium, quos Simonius medicus quoque paulo post subsecutus est, et ea quae agenda erant, agere coepi, atque integrum diem ad ipsam usque noctem istis occupationibus consumpsi. Praefecto Namiestiensi omnium meorum bonorum administrationem commendavi et quid illum praeterea me absente praestare vellem scripto docui. Praefectum Dreuhosticzensem novum constitui, et ipsius loco burgravium Namiestiensem Dreuhosticzensem dedi, burgravii autem munus et officium, sed non nomen Wolffio commisi.

II.

Serenitas eadem, quae pridie. Ventus minus vehemens, et a prandio omnino pacatus. Audivi concionem, et illa finita cum Solino nostro per duas horas colloquium habui. A prandio autem postquam filiolae meae et Vanecziae ac omnibus domesticis valedixissem, ac eorum, quae curanda erant, et in mentem venerant nihil praetermissem, post preces privatim habitas cum meis domesticis currum conscendi, et quod deus faustum et felix faxit hoc die iter meum in Gallias coepi, atque Bistricii, quo tardius perveni, pernottavi. Praestet omnipotens deus, ut egressus sit felix et reditus felicior, amen.

XII.

Coelum obscurum, aliquando etiam pluvium; quamvis pluvia esset tenuissima. Ameridie sol aliquantulum enituit.

Mane cum evigilassem, ad meum navigium redii, et primo quidem Titsinium appuli, ubi eatenus substiti, donec hospiti pro coena hesternae persolutum fuisset. Est id oppidum ditionis nobilium a Binav, non inelegans, cui arx magna adiacet in praeterlabentem fluvium despectans. Inde post pergentes ad domum quandam pervenimus amplam et bene extructam, quam Krezmain vocant. Eam cum praeterissemus ad vallem quandam appulimus, quae Misniam a Bohemia separat. Post quatuor confectis miliaribus Königsteinum arcem praeter navigamus ab electore defuncto miris operibus et magno sumptu munitam. Ea sita est in altissima rupe, quae undique muris et turribus circumdata est. Hinc duobus miliaribus abest oppidum Pirn, et aliis duobus Drezda, electorum Saxoniae sedes, quam quia noctu appulimus, non potuimus ingredi, quapropter in suburbio manendum fuit, et male habendum.

XIII.

Serenum coelum. Aër matutinus paulo frigidior. Ex suburbio in urbem me contuli, et in hospitio ad Annulum diverti, ubi ante annos aliquot, videlicet mense Junio 1588. hospitio exceptus fui. De hac urbe in aliis meis commentariis copiosius scripsi. In his hoc tantum dicam: Esse urbem et situs amoenitate, et aedificiorum magnificentia, et frequentia civium dignam, quae a peregrinis videatur. Antiqua sedes olim marchionum Misniae, nunc ducum Saxoniae et electorum etiam, quorum primus in hac linea, privato electionis dignitate Joanne Fridrico, fuit Mauricius, qui admirandis operibus eam caepit munire, sed is, qui ei successit frater Augustus perfecit opus, ita ut inexpugnabilem reddiderit, extructo praeterea armamentario omnis generis armis instructissimo. Nec tamen his contentus filius Christianus, plura etiam ad munitionem et ad ornatum urbis exaedificavit stabulum arci contiguum tanta magnificentia, ut nihil magis augustum, magis sumptuosum conspici possit. Est et altera urbs e regione huius ad alteram ripam fluminis sita, quam veterem Drezdam vocant, quae huic iungitur eleganti ponte lapideo, longo 630 meorum passuum. Suburbia quoque hinc et inde ampla habet, e tenui materia extructa, ut si opus sit, facile dirui possint. Hanc itaque urbem ingressus primum de Joanne Leuenclavio inquisivi, quem sciebam conductum esse stipendiis demortui ducis. Sed cum nullus etiam ex aulicis eum nosset, accersivi Wolfgangum Zindelinum magni nominis virum, mihi olim Venetiis notum, ex eo partim in prandio, partim ante post haec de morte electoris intellexi. Obiisse illum V. die huius mensis. Caepisse aegrotare 8. praecedentis. Quamvis enim morbus iam ante aliquot men-

ses multis indiciis coepisset deprehendi, tamen robusti corporis viribus eatenus ne se exereret, superatum fuisse. Causam autem aegritudini dedisse temulentam vitam, quam ab aliquot annis egisset, qua ita et epar et pulmones et intestina infecisset, ut postea in morbo frustratim ea per os eiiceret. Vires autem ut plurimum imminutae sunt maximo sanguinis fluxu, quem bis per nares copiosissime eiiecit prima, quidem vice octo continuis horis, postea quatuor. Obiit autem, ut uno ore omnes perhibent, non tantum constanter et animose, quamvis summos ventriculi et epatis dolores pateretur, sed pie, atque ut christianum decet, cum mortem non solum praevidisset decem diebus ante, sed etiam expectaret et exoptaret. Cum iam esset propinquus fato animam deo commendans iussit se in lectum suum ex altero deponi, additis his idiomate germanico verbis: No ieczt ist Zeit, jeczt wollen wir wandern, atque cum his placide obdormivit. Administrationem provinciae et tutelam filiorum commendavit Guilielmo Friderico Saxoniae duci agnato, filio Joannis Guilielmi, cuius supra mentio facta est. Testamentum condidit, quod quid contineat, ignoratur, non enim legetur ante exequias, quae intra mensem demum celebrabuntur. Vixit annis triginta et uno nondum plane exacto. Fuit princeps magnanimus, beneficus, imo magnificus, ingeniosus et multis virtutibus tali principe dignis clarus, quas omnes turpissimae illae computationes ita obscurarunt, ut nec ipse illas posset ita, ut decebat, exercere et exere, nec alii nisi domestici et familiares in illo contemplari et laudare. De me certe hoc dicam me illum semper nihili fecisse ab eo tempore, quo ipsius culpa et instictu me turpiter vino ingurgitavi cum me anno praedicto 88. ad convivium, cui elector Brandenburgensis, et multi alii principes intererant, invitasset. Sed deinceps, cum ex litteris vicecomitis Turrenensis et ab Ancelio intellexissem illum favere regiis partibus, et eas omnibus viribus promovere, rescissem quoque ex Circlero eum pervenisse ad agnitionem veritatis in doctrina eucharistica, aucta est ipsius apud me authoritas. Sed multo magis aucta post mortem, et hoc praesertim die, cum Zindelinus mihi affirmasset cum plane a consuetudine illa potandi abalienatum destitisse et animo habuisse aliam vitam, si deus annos propagasset, agere, qui fortassis, imo haud dubie hanc bonam mentem illi dedit, ut esset ad mortem instructor, et qui non cum multa laude vixisset, cum laude saltem decederet. Obitus ipsius amicis maximo dolori, hostibus immenso gaudio est. Faxit deus, ut lachrymae nostrae in risum, ipsorum laetitia in fletum convertatur, amen. Postquam valedixissem Zindelino, curru consenso Misnam urbem perrexī cognominem provinciae, et in

hospicio ad Cervum diverti. Est hoc oppidum elegans ad Albim situm. Olim episcoporum sedes nunc exactis episcopis electoralis ditionis. Arx urbi imminet ampla et magnifica cum templo eleganti, in quo multorum marchionum Misniae, et ducum Saxoniae monumenta conspiciuntur.

XV.

Coelum non minus, quam praecedentibus diebus serenum et mite. Discessi Misna oriente sole, primum via aliquanto asperiore, sed post commoda et plana usus. Strelam ad prandium veni, ubi exiguo sumptu acceptus, perrexi Torgauiam, cumque ad urbem venissem, iam nocte obscura portae oclusae erant, sed confestim adapertae. Hic commodum habui hospitium eleganter exstructum. Et confeci hodie sex magna milliaria. Est hoc oppidum pulchris aedificiis ornatum, iusta magnitudine ad Albim situm, et habet arcem magnificam et amplam, sedem olim electoralem, quam ante triennium, cum hac transiissem, vidi. Recordor me illic spectasse conclave, in cuius muris undique multa specula sunt incrustata, ita ut quocunque te vertas, te intuearis. Est et aliud conclave, in quo genealogia huius familiae saxonicae a Vidigando rege visitur, et effigies principum, circa quas hoc etiam est observatum, et quidem memoria dignum, Joannis Friderici effigiem, eius, qui a Carolo caesare captus est, ultimum locum occupasse, ita quidem ut nulli successuro ullus amplius locus statuendae suae effigiei esset reliquus, unde conclusum est, illum futurum ultimum electorem ex illa stirpe, et quidem ita evenit. Similis coniectura (ut hoc quoque obiter addam) facta est de regibus Galliae, quorum statuariae in aula palatii Parisiensi spectantur, inter quas ultimum locum occupavit ea, quae Carolo IX. dicata est. De veritate huius coniecturae non est dicendi locus. Monstrantur praeterea in eadem arce praeter principum, multae aliae effigies, inter quas sunt satellitis cuiusdam eximiae magnitudinis, et Nicolai illius morionis, vulgo Clauss Narr nuncupati, per omnem Germaniam celebris.

XVI.

Serenissimum coelum. Aestus plus quam mediocris. Torgavia Witebergam versus me converti, atque isthuc cum in pago Pirn tenuiter pransus essem, mature perveni. Et haec urbs ad Albim sita est. In ea est Academia instituta a Friderico ni fallor 1. electore, in qua vixerunt toto orbe celeberrimi viri Martinus Luther et Philippus Melanchton, quorum effigies in templo cathedrali arcis spectantur. Per hos viros nos deus liberavit a tyrannide pontificia, detectis innumeris erro-

ribus, qui in istis tenebris latuerunt. Pernoctavi hic in eodem hospicio, in quo prius vicino fere.

XVII.

Idem cum praecedente die aër. Tria milliaria numerantur Kesnicum, sed brevissima. Est hic pagus ditionis Anhaltinae, cui imminet arx non inelegans. Hic prandium sumsi, quo brevi peracto, nam exiguum erat, reliquum itineris, quamvis totidem numerentur milliaria, paucissimis horis confeci, Sernestam usque eiusdem ditionis urbem primariam amplam quidem sed vetustis aedificiis incultam et celebrem ob coctionem cervisiae. Diverti in diversorio, quod Lupi insigne habet. Sita est haec urbs in ampla, lataque planicie, non usque adeo fertili. Scolam habet celebrem, in qua multi viri docti, inter quos primum locum obtinent Amelingus theologus et Bersmannus poeta. Hic aliquandiu vixit Circlerus, et quidem hoc ipso die conventurum me cum ipso sperabam, sed nudiustertius discesserat, atque ita erepta mihi occasio me ipsi coram excusandi, quod tamen per litteras Misna scriptas abunde praestiti.

XIX.

Et hoc quoque die aër fuit purus et serenus. Sernesta Magdeburgum mihi erat eundum. Isthuc quinque sunt media milliaria, quae cum uno tractu non liceret conficere ob viam arenosam, diverti in pagum Jummer, cuius dominus est. elector Saxoniae, atque illic tenui prandio exceptus et contentus fui. Reliquum iter facile absolvi, et cum nondum esset quarta pomeridiana, Magdeburgam veni, urbem nobilem, amplam et opulentam, ad Albim sitam, super quem fluvium pons publicius exstructus est, quem, ingressuri urbem prius transiimus. Diverti in hospitio eleganti, apud consulem bonum virum, cui nomen Thomas Sulze. Hunc diem scribendis litteris consumpsi ad Calandrinum Norimbergam et Henricum Balbanum Basileam. Idcirco domo non sum egressus, praesertim cum ante triennium urbem et quae praecipue in illa visu digna sunt vidissem, utpote templum cathedrale elegans et sumptuosum, in quo sepultura Ottonis magni caesaris, fundatoris non solum huius aedis, sed totius ecclesiae, quae maxime est dives et opulenta dignitate archiepiscopatus, et primatus Germaniae insignita. Ei nunc praeest Joachimus Fridericus electoris Brandenburgensis filius, natu maximus. Idem caesar dotavit hanc aedem multis ornamentis et altari e iaspide insignis magnitudinis et pulchritudinis. Statua ipsius visitur in foro urbis, in quo etiam erecta est imago lignea Orlandi nepo-

tis Caroli Magni. Coenavit mecum doctor Jacobus Horstius medicus et professor in academia Helmstadiana.

XXI.

Serenum coelum. Ventus frigidus, sed minus vehemens, quam praecedentibus diebus. Hoc die octo milliaria erant mihi facienda. Itaque bene mane ad iter me accinxi. Pransus sum in exiguo pago Burg, et rustico saxonico more male exceptus sum. Inde post quinque milliaria absoluta Luneburgum veni quinta pomeridiana, quae urbs et ob amplitudinem suam, et splendorem aedificiorum primum locum in hac provincia obtinet. Dominum quidem agnoscit ducem Luneburgensem, sed ipsa suis vivit legibus et institutis, nomine potius, quam re ipsa principi subiecta. Diverti in hospicio ad Stellam non incommodo, nec ineleganti. Nam in urbibus utcumque bene vivitur, sed in pagis mira est barbaries. Et quia hic in eam mentionem incidi, dicendum mihi videtur aliquid de diversoriis, quae passim per inferiorem Saxoniam in pagis reperiuntur. Ea patria lingua nominant Krug, potius Haras vocarent, aut Stabula. Nam haec quidem magis referunt, quam aliud quidquam. Aedificium totum constat ex materie, cuius infima pars luto strata et stercore, superior stramine contexta, media fumo imbuta. Venientibus primo fere offert amplissima porta, quae cuique etiam maximo aedificio sufficeret. Per hanc in stabulum itur, equis, bovis, vaccis, porcis, ovibus commune una cum familia domestica, et exteris hospitibus, qui in extrema parte ipsius ad focum considentes vel astantes fumo, cui nullus, quam per ostium stabuli vel fenestras est exitus, excruciantur, et indurantur ad quosvis labores, deinceps facillime perferendos. De laqueari dependet laridum, pernae, carnes, et quaevis falsa menta aeterno fumo exposita, de quibus quandoque in capita astantium pinguedinis nonnihil destillat, atque hoc pro ornamento habent. Per pavementum vero inter medios hospites gallinae, anseres, pulli, porcelli, agni, hoedi et similia animalcula, quae hic in deliciis sunt, magna cum voluptate discurrunt, et quandoque etiam ipsae schrophae accedunt et vituli, nihil a consortio hominum alieni, imo tam mansueti, ut etiam aliquando incautioribus cibum vel de manibus, vel de mensa praeripiant. Parietes non atramento infecti, sed fumo atrati, ut nihil magis nigrum. Fenestrae eodem colore imbutae, per quas luci exiguus aditus. Scabellae et scamna favillis et cinere conspersa. Reliqua membra domus his correspondent mundicie. Plerumque tamen huic atrio (quod sane Purgatorii a Dante descripti speciem habet) contiguum est hypocaustum, non multum ab illo dissimile, a quo tamen incommoditas illa fumi

abest, praesertim ostio bene occluso et patentibus fenestris. De lauticiis, quae hostibus apponuntur, nihil dicam, ex his facile colligere est. Frequentissimus tamen cibus est panis terra atrior, laridum crudum, et caro non bis, a qua cavere iubet proverbium, sed decies cocta, quibus si adieceris farcimen aliquod tostum nihil est, quod expectes amplius.

XXII.

Toto hoc die aër fuit serenissimus et mitissimus exceptis matutinis horis, quae paulo frigidiores. Lueneburgensis urbs inter germanicas clara est, sed praecipue celebris ob tabulam auream magni precii, quae in aedi domini Michaelis conspicitur. Eam ante triennium cum hac transirem, facile visendam impetrassem, sed ob continuam eius diei, qui fuit 13. Julii anni 88. pluviam, nolens domo egredi ipse mihi occasionem eius spectandae eripui. Hoc vero die nolui negligere opportunitatem sponte mihi ab aeditus oblatam. Itaque circa decimam me isthuc contuli et monstrante nobili quodam, vidi illam erectam super altare templi, undique circumdatam gemmis maximi precii, inter quas duo smaragdi, viginti millibus tallerorum aestimantur. Aiunt confectam esse ex auro arabico, donatam ab Ottone magno imperatore. Narrant praeterea exemptam quondam inde in usum cuiusdam Angliae reginae laminam auream, atque in eius locum incrustatam aliam ex auro hungarico, quae adhuc hodie apparet, sed longe pallidiore colore, reginam autem illam ex auro coronam conficiendam curasse, quam cum capiti imposuisset, confestim mente fuisse alienatam. Itaque valetudinis gratia aurum corona conflata, et duabus crucibus inde confectis, gemmis et unionibus superadditis restituisse, atque ita sanitatem recuperasse. Cruces illae cum multis aliis donariis adhuc conspiciuntur. In ipsa tabula caelatae sunt imagines Christi et apostolorum. Visa itaque illa in diversorium redii et sumpto prandio discessi, matureque perveni in oppidum Winsem, dicionis Luneburgensis ducis, ubi in paupere hospicio commode pernoctavi. Distat ab urbe tribus parvis milliaribus. Arcem habet, ut apparet satis munitam.

XXIII.

Mane fuit serenum coelum, sed a meridie mutato vento orientali in occidentalem, mutatum quoque ipsum est, et sub vesperam quidem pluere caepit. Cum die discessimus et primo quidem ad Albim perventum est, post viam dimidii milliaris, quem navigio traiecimus, inde in oppidum, quod olim ad ducem Lauenbergensem pertinuit, sed nunc ab Hamburgensibus

et Iuneburgensibus dominatur. Ibi ad Aquilam bicipitem divertimus. A prandio Hamburgam duobus miliaribus distantem ab oppido. Hospitium habui ad Tres Reges, idem, quod ante triennium. Hic familiam meam et equos reperi, et quamvis primo impetu aegre tulissem, quod hic substitissent, tamen cognita causa, placatus sum. Curtinus interea ad Ioannem Calandrinum litteras dedit, ut exploraret, quid de navigatione sperandum esset. Responsum paulo post meum adventum accepit, quo consulebatur, ut aliquis ex familia mea Stadenam se conferret, qui de omnibus meo nomine cognosceret et transigeret. Eam ob causam cum mihi videretur me id optime praestare posse, constitui sequenti die ipse isthuc excurrere.

XXIII.

Coelum obscurum, nubilum et pluvium. Ventus vehemens, sed ab occidente itineri meo plane adversus. Assumpto Curtino et Maximiliano dissimulata persona, urbe circa octavam ante meridianam egressus, carpentum rusticum, nam hic aliis non solent uti, ascendi, eoque in pagum Vedl, tribus miliaribus Hamburgo distantem, situm ad ripam Albis in comitatu Schauenburgico devectus sum. Ibi leviter prandi non tantum ob inopiam ciborum, verum etiam ne occasio traicendi fluminis perderetur, quod tandem cum aliquot aliis traieci, et in altera ripa alio carpento conducto Stadenam profectus sum, quo cum pervenissem, Calandrinum accersendum iussi, et cum eo ita conveni, ut sequenti die et cum nauta transigeretur, et de habitatione mihi prospiceretur. Obtulisset quidem ipse mihi suas aedes, sed quia hoc ipso die nata est illi filia, iusta excusatione est usus. Hospitium hic habui ad insigne urbis Antuarpianae apud civem virum bonum religionis causa exulem. Stadena urbs sita est ad fluvium Zuinger qui in Albim vicinum defluit, in regione longe, quam Hamburga, fertiliori. Caeterum aedificiis, moribus, vestitus et victus ratione ab aliis Saxoniae urbibus non dissimili. Populo fere esset vacua, nisi Angli et Belgarum pars aliqua huc Hamburgo ob dissensiones cum civibus illis habitas commeassent, qui maximi momenti negotia tractant, et si in aliquot annos perrexerint, facile urbem reddent et divitiis et populo potentem. — Maxima ex parte hic mensis habuit dies serenas et amoenas, ita ut vere dicere possis autumnum sua suavitate intemperiem aestatis compensasse. Num vero etiam damna compensarit, praesertim in regionibus viniferis, hoc quidem incertum est, nobis praesertim in hoc septemtrione, cui Bacchus alienus est, versantibus. Nobilitavit hunc mensem mors Gregorii XIII. pontificis, quae illum e vivis 15. huius abstulit. Hic ex illustri Sfondratorum

familia, quae Mediolani claret, ortus fuit, ad dignitatem purpuream a Boncompagno papa promotus est, ad pontificatum auspiciis Hispanorum pervenit, in quo, ut utar phrasi consueta, annum unum sedit, nec hunc quidem integrum, nam 5. Decembris praeteriti anni, ni fallor electus est. Vir fuit mitis animi, parvi ingenii, qui alieno potius, quam suo arbitrio viveret. Nepotes ad summam dignitatem provexit, et quantum quidem tam brevi temporis spatio fieri potuit, ditavit quoque amplissimis opibus. Obitus ipsius ad augendas res Henrici regis, et deprimendos insultus rebellium non parvum momentum haud dubie allatum est. Praeter hanc mortem clarus quoque hic mensis est caede Hispanorum et Neapolitanorum perditum et equitum, etiam deditione urbis Numegae in Geldria, et legatione imperatoris in Belgium, cuius principes fuerunt comes Lippensis Westphalus, Joannes baro a Pernstein Boemus et Valentinus comes Isenburgensis.

November.

XII.

Obscurus et humidus aër. Ventus valde inconstans, nunc huc, nunc illuc se convertens. Appulit tandem classis anglica, postquam per dies octo in mari fuisset. Ad eam visendam curru in vicinum urbi collem devectus sum, ex quo prospectus in Albim, sed propter aëris obscuritatem tantum unam atque alteram navi venientem vidi, reliquas non ita bene.

XXX.

Mane obscurum, post serenum coelum. Aër mitissimus, quamvis die praecedente ventus flasset impetuosissimus, et noctu rigidissima pruina insevisa esset. Et licet propter aurae suavitatem ventus omnino desiisset, et esset periculum ne immutaretur. Nam valde ad meridiem inclinabat, tamen ardens desiderio relinquendae urbis, in qua quinque septimanas integras haeseram, post sumptum ientaculum in aedibus Calandrini ad abitum me accinxi, et deductus extra urbem a Calandrino, Bolio medico Lusitano, Cymban ingressus sum, qua per fossam, quae ab urbe ad Albim ducit, ad navem meam devectus sum. Ingressus sum illam hora circiter decima, sub meridiem velis expansis, non omnibus tamen, discessi, et quamvis aestum habere secundum, tamen vento debiliore duo tantum milliaria germanica confeci. Nam noctu approximante cum non tutum esset in fluvio syrtibus et vadis arenosis pleno navigare, subsistimus, crastinam lucem expectaturi. Totus hic mensis magna cum molestia Stadenae mihi in otio consumptus,

quo tempore si unquam alias per quam diligenter observavi mutationes ventorum et crescentis vel decrescentis lunae variationem, non quidem studio artis, sed desiderio discessus, qui quo magis differebatur, eo maiorem temporis iacturam facere mihi videbar. Ac sane haec mora et si multis de causis mihi per se molestissima, tamen longe fuisset acerbior, nisi hic mensis sua serenitate et siccitate taedium eius aliquantisper levasset. Nam postquam domi vel legendo, vel scribendo animum defatigassem, invitante coelo subinde imo quotidie fere deambulatione, equitatione currus vectione et similibus variis exercitiis me recreabam. Unde evenit, ut minus aegre tulerim, detineri me in urbe, alioqui meo genio maxime contraria et adversa, cum nulla re abundet, quae me delectare potuisset.

December.

I. Kalendae.

Serenum et amoenum coelum. Sub quartam matutinam sublatis anchoris dedimus vela vento aliquatenus, quam pridie, fortiori, qui usque ad meridiem perstitit, sed post sensim imminutus, cessavit tandem omnino ita, ut non potuerimus altum mare ingredi, sed et hac nocte in flumine fuerit necesse subsistere decem et sex circiter a Stadena germanicis milliaribus et duobus ab ostio fluminis; quo quidem tempore multas naves consecuti sumus partim Hollandas, partim Hambugenses, ex quibus illae in patriam, haec in Hispaniam frumento onustae navigabant. Et quidem eas magna cum delectatione spectavimus, non serenissimo coelo et placidissimo fluvio, qui tamen propter amplitudinem nihil ab ipso mari differre videtur, per contignationes navis deambulabamus commodissime, unde et a fronte, et a tergo, nec non etiam a lateribus praecedentes et insequentes nos videbamus. Unde effusi in gaudium, et animo indulgentes, canendo, saltando, ludendo totum diem transegimus praesagientem haud dubie insequentium dierum tristitiam.

XVIII.

Coelum serenum et amoenum, sed frigidum. Postquam surrexissem, dum induerer, accessit me pater Frenoi, et mihi pro benevolentia erga filium praestita, gratias egit. Deinde ad aedes, in quibus rex divertebat me contuli, et in cubile ipsius, quod plenum erat viris nobilibus, ingressus sum. Iacebat rex in lecto, et litteras a secretariis oblatas subscribebat. Adstabat illi cardinalis Borbonius, et postquam secretarii abiissent, subuculum praebuit et thoracem induit, accesserunt postea cubicularii, qui reliquum vestitum ministrarunt. Ego interea

cum Plaesseo colloquebar. Rex vestitus secretius conclave, quod Galli Gabinetum vocant, ingressus est, illum subsecuti sunt cardinalis, Chivernius, cancellarius, marischalcus, bironius, marchio Pisanus, Bellegarde equilis regii magnus praefectus, dominus Grillon, La Guiche praefectus tormentorum, Plaeseus et aliquot alii ex praecipua nobilitate gallica. Ibi dum consilium habebatur, forte fortuna incidi in Boistailaeum, cum quo Venetiis aquid patrum ipsius, qui illic oratorem regium agit, amicitiam ineram, incidi, et per mediam horam de variis rebus collocuti sumus. Deinde accersitus a rege per Plessaeum introductus sum, et praesentibus omnibus gallico idiomate illum compellavi, servitia mea et officia offerens. Amplexus me est aliquoties perhumaniter, et testatus dudum sibi meum erga ipsum animum esse cognitum, testatum me hoc esse ante aliquot annos, cum aulam ipsius in Aquitania sequerer, dein multis officiis eundem confirmasse. Gratissimum illi esse meum adventum, et libentissime se quicquid posset, in gratiam mei praestitutum. Quaesivit deinde quando domo discessissem, qua transissem, quamdiu in mari fuisset. Indicavit quoque dono accepisse a vicecomite Turrenense equum, quem illi ante aliquot menses donaveram, et interrogavit de praestantia ipsius, de patria. Tandem postquam a me accepisset litteras, quas illi tradendas Ancelius mihi dederat, collaudato denuo meo officio voluntate, ad ientaculum sumendum ibidem se contulit. Ego interea cardinali Borbonio, et omnibus proceribus, qui aderant, manus exosculatus sum, a quibus perhumaniter fui exceptus. Rex autem postquam ientasset, equo conscenso ad castra anglorum profectus est. Ego vero domum ad prandium me contuli, quo finito officii causa adii principem Christianum Anhaltinum, ducem exercitus germanici, quem in lecto iacentem inveni, nondum sanatum ex vulnere, quod ante dies circiter duodecim, aut tredecim regi proxime astans, acceperat, ut supra folio 67. eius rei mentio facta est. Cum eo per horam circiter varios sermones habui multis de rebus, sed praesertim germanicis. Post accepta venia quod rex aberat, et coelum ad deambulandum invitaret, montem arcis sanctae Catharinae oppositum ascendi, ex quo et illam et urbem subiacentem commode et tuto spectavi. Reverso deinde rege sub vesperam, statim ad aulam profectus sum, et coenanti adfui. Cum me conspexisset, aperto capite salutavit, ad seque vocatum, per totam coenam variis colloquiis detinuit, multa de imperatore, de principibus Austriae, de religione et regione inquirens. Finita deinde coena, in cubile suum secessit, ego vero in hospicium meum redii et coenavi.

D. E. R.

In Laur. Vallae super Pauli Epist. Annot. Prae.

Aestate superiori, quum in pervetusta quapiam bibliotheca venarer (nullis enim in saltibus venatus iucundior) forte in casses meos incidit praeda neutiquam vulgaris Laurentii Vallae in novum testamentum annotationes. Hanc equidem illico magnopere volebam studiosis omnibus impertire. Videlicet ingenerosum esse ratus, quod venando nactus essem, id solum me ac tacitum devorare. Sed deterrebat nonnihil cum vetus illa Laurentiani nominis invidia, tum hoc argumentum multo in speciem invidiosissimum. At tu simul atque librum elvolveras, non solum meam opinionem tuo gravissimo iudicio confirmasti, verum etiam hortari, atque adeo convitiis extundere caepisti, ne propter paucorum oblationes simul et autorem merita gloria, et tot millia studiosorum tanta commoditate fraudarem: negans dubitare te, quin opus illud sanis et candidis ingeniis ut utilissimum, ita et gratissimum esset futurum, caeterum alios cum suo morbo fortiter esse negligendos. Denique patronum te, propugnatoremque offerebas, exiret modo in publicum, vel tuo unius periculo. Equidem opinor ornatissime Christophore Vallam tuum tametsi per se non instrenuus, invidiae contemptor semper fuit, tamen aliquanto fidentius in aciem proditurum, tanti videlicet, tamque invicti *ὑπερασπρόν* fretum praesidio, tum hac praefatione velut Ajacis clypeo praemonitum. In qua quidem, ex tua sententia, de huius operis ratione atque utilitate disseremus, sed si paucis prius generalem Laurentiniani nominis invidiam fuerimus amoliti. Primum igitur si candorem, quem ab aliis exigimus, ipsi praestaremus iis, erga quos non solum non maligni, verum etiam grati esse debemus, profecto Laurentianum nomen apud omnes, qui bonas amant litteras, pro invidioso gratum venerandum haberetur. Quippe qui studio restituendae rei litterariae partes multo odiosissimas sciens ac prudens sibi sumserit. Neque enim non videbat vir acutus tam inveteratum morbum non posse sanari, nisi tristibus pharmacis, usturis ac sectionibus, idque magno cum dolore plurimorum. Neque vero nesciebat adeo delicatas esse mortalium aureis, ut vix etiam inter bonos viros invenias, qui verum libenter audiat: foreque, ut non ii tantum exclamarent, quorum hulcera tetigisset, verum etiam illi, qui ex alieno malo sibi metum fingerent. Tamen pro quodam calore percitus, nullum laborem, nullam recusavit invidiam, modo paucis non ingratiss, omneis autem gratis esse oportebat, beneficium

suum commendaret. At nunc nostro vitio fit, ut praepostere obsequium amicos veritas odium pariat. Sed faenum, inquit, habet in cornu et neminem non lacerat. Itane tandem lacerare vocant, dissentire in litteris? ac docendi studio cum plurima laudaris, paucula quaedam suggillare? Quod si iuxta Fabium nihil tam efficax est in docendo, quam in artificum operibus non imitanda modo, sed etiam vitanda quae sunt, commonstrare: quanto magis idem oportebat in dedocendis facere? Ausus et Laurentius in autoribus aliquot voculam taxare. Indignum facinus. Quasi vero non omnia pene in omnibus reprehenderit Aristoteles, quasi non totam Ciceronis dictionem contempserit Brutus, Maronis ac Livii Caligula, Senecae Fabius, atque Aulus Gellius Augustini Ruffinique Hieronymus, postremo Quintiliani Philelphus. Quid quod Plinius non credit librum suum amico placuisse, nisi cognoverit quaedam displacuisse? adeo vitio danda non est, ut etiam vehementer optanda sit ista in studiis dissensio, conflictatioque, quam Hesiodus utilissimam esse mortalibus scripsit, modo ne in rabiem exeat, ac citra convitia desistat. Mihi quidem sano non gratior sit amicus applausor, quam vel inimicus reprehensor, dum ne plane sutor ultra crepidam. Nam ut nunquam fere non nocet laudator, ita semper prodest reprehensor. Etenim si vere reprehendit, discedo doctior, sin falso, tamen acutor, extimulor, expergefio, reddor attentior, cautiorque, animor ad defensionem veri. Si quidem minus acre calcar habet gloriae cupiditas, quam ignominiae metus: itaque unius Laurentii mordacitas, siquidem ita volunt appellare, non paulo plus conduxit rei litterariae, quam plurimorum ineptus candor omnia omnium sine delectu mirantium, sibi invicem plaudentium, ac mutuo, quod aiunt, scabentium. Quod si quis perpenderit, quam foede disciplinas omnes confunderint isti Gothi, quanto supercilio suam inscitiam perdoceant, quam stolidi pervicacia et propriam tueantur ignorantiam et alienam eruditionem aspernentur: fortasse permodestus videbitur Vallae dolor, pia stomachatio, ac necessaria magis quam procax reprehensio. Quae quidem vel ob hoc ipsum favorem eruditorum promerebatur, quod cum per se sit invidiosa, tamen est ab Laurentio nostri iuvandi cassa suscepta. Ac vide quaeso, quam hic studio sumus iniqui, imo quam nobis ipsis inutiles, Poggiius rabula adeo inductus, ut etiam si vacaret obscoenitate, tamen indignus esset, qui legeretur: adeo autem obscoenus, ut etiam si doctissimus fuisset, tamen erat a bonis viris reiiciendus. Hic, inquam, talis, ut homo candidus scilicet sine invidia passim habetur in manibus, lectitatur, in nullam non linguam transfusus. Laurentius neque obscoenus, et centuplo doctior, laborat invidia

mordacitatis, atque ut cornupeta vitatur etiam ab iis, qui scripta hominis nunquam legerunt. Sunt enim qui, quod est nimis profecto ridiculum, nihil quicquam de Valla didicerunt, nisi quod est mordaculus, atque hac una in re illum imitantur vel superant potius, mordent etiam ignotum, prorsusque homines sapientes ideo barbari esse praeoptant, — quod mordax est Laurentius. Quin Epicteti magis pulcherrimam regulam sequuti, ea quemque ansa praehendimus, qua commode teneri queat: hac nimirum, qua Virgilius Ennium, Cyprianus Tertullianum, Hieronymus praeter alios Origenem, Augustinus Thiconium arripuerunt. Laurentium quum tam multas habeat ansas, quibus possit utiliter teneri, cur hac sola apprehendimus, quod est mordacior? Cur non potius leve vitium tot virtutibus compensamus? Imo cur ingrati necessariam libertatem maledicentiae titulo depravamus? Sed de his rebus hactenus.

II.

Budán 1609-ben vezetett leveleskönyv.

R. S.

Joannes Werebely in praesidio Vestrae Maiestatis Vacienti officio vicecapitaneatus annis ab aliquot functus, cum in flagiciosorum hominum vitiis castigandis, et vicinorum etiam Turcarum insultibus, excessibus retundendis impigre ex iure et officio procederet, neque connivendum illicitis ipsorum ausibus quicquam sibi persuaderet, praesertim praecipitato in Danubium uno ianizero, quem ob adulterium Vacii commissum sententiae iuris primum subiecerat, tantam in se Budensium vicinorum turcarum iram et odium concitavit, ut in dies suppulullantibus vitae suae invidiis loci illius permutandi cogitationem sit suscipere coactus. Qui quidem cum semper etiam alias, et his quoque temporibus, quibus cum domino oratore hic Budae degimus praeclara diligentiae, solertiae et pietatis etiam suae signa edidisset, seque et Maiestati Vestrae regiae et reipublicae Christianae gnavum et fidelem servitorem praestitisset, dignum cum domino oratore censuimus, quem Maiestati Vestrae regiae, domino nostro clementissimo commendatum redderemus, orantes Maiestatem Vestram, ut prima quaque occasione benigno Maiestatis Vestrae indulto is in talem locum collocetur, ubi postposito et evitato omni torpore, iis exercitiis, quae reipublicae fructuosae sint futurae, incumbere deinceps etiam possit. Budae 12. Augusti 1609.

Croatiae bano.

Vix numero complecti posset certo contra suae maiestatis Sclavoniae et Croatiae confiniarios quoties fuerint coram nobis querelae a Turcis institutae, nominatim autem contra ipsos Szeniensenses etiam in porta imperatoris Turcici, tam ab ipsis Turcis, quam etiam a Venetis accusationes non reticendae prolatae, de quibus ex parte etiam suam maiestatem edocere nobis visum fuit, et videtur de caeteris quoque ore informanda esse, quam primum hinc soluti ante suam maiestatem comparuerimus. Atqui nunc ipsa ista hora quoque vezér Ali bassa missis ad nos primariis suis viris contra Szeniensenses et Karloczienses renovavit easdem querelas, quod nimirum illi continuis excursionibus et rapinis infesti sint suis, nec in inferendis damnis et cladibus videantur aliquem finem velle facere, de quo negotio antequam sua maiestas fiat a nobis edocta, visum nobis est spectabilem et magnificam Dominationem Vestram quoque informare, quem summopere rogatam etiam esse volumus, ut autoritate et munere sui officii velit tam Szeniensenses, quam Karloczienses quoque admonere, ne conditionibus pacis adversentur, neve inquietudine et temeritate sua temerare pacis etiam vincula perseverent. Impossibile siquidem est pacem hanc diu durare, si tumultuantem hanc talem suam ferocitatem et pertinaciam ipsi confiniarii non deponent, quorum ingenia ex aliqua imo maiori fortassis parte spectabilis et magnifica Dominatio Vestra autoritate sui officii poterit reddere mitiora, libidini et fervori eorum obstando. Velimus etiam, ut nobis Dominatio Vestra spectabilis et magnifica ignoscere, de hac admodum debita atque tempestiva nostra admonitione, velit, quod minime fecissemus, nisi intelligeremus ad officium et auctoritatem etiam suam ista pertinere.

Capitanoo Szeniensi.

A reditu nostro Constantinopolitano hic Budae hucusque resedimus, et muneri nostro praefuimus, enarrare autem vix possemus, quot et quantae querelae coram nobis a Turcis fuerunt factae, contra eius loci milites, cui Dominatio Vestra generosa praeest. Hac ipsa etiam hora vezér Ali bassa, missis ad nos primariis suis viris graviter conquestus per eos est, quod ipsi Szeniensenses continuis excursionibus ineffabilia damna sui imperatoris subditis et militibus vicinis faciant. — Cum vero his talibus factis iura ipsa sanctae pacis labefactari et scindi videantur, impossibile est (credere poterit Dominatio

Vestra generosa), quin sua maiestas suo tempore in facti huius auctores cum ratione sit processura, quorum pertinacia et temeritas ne etiam Dominationis Vestrae generosae dignitati offendiculo sit, et gratiam eius apud suam maiestatem minuire et obliterare possit, autoritate sua suprema in hos uti velit, ut palam omnibus sit, id secutum, generosam Dominationem Vestram sedulo fuisse, quo per suas maiestates institutae et conclusae pacis iura illibata constiterent, et de officio suo coram sua maiestate nemo quidpiam digne conqueri posset.

Ad dominum oratorem.

..... Iler illustrissimae Dominationis Vestrae chirurgus non chirurgicus, divi vinacei Bacchi potor et bibax ille sacerdos, sacrificandi facultatem sua culpa coram me praereptam esse sibi conqueritur, ac dolet etiam quod usitato exercitio suo siticulosa sua viscera rigare minime possit. Unde ne Vulcanum quoque suo igne tormina intestinorum ac colicos cruciatus sibi minitantem in se inexorabilem reddat, vel tumore tympanitis et hydropisi pereat, si Neptunianis mensis et lympharum laticibus marcipetur, illustrissimam Dominationem Vestram, me intercessore, et quidem aridis faucibus et hianti ore deprecatur, ut illi poculorum iteratione, atque lagenarum frequentatione auspiciis illustrissimae Dominationis Vestrae nemine prorsus vetante, invidente, vel obstante, ordinario suo ad Bacchi aram munere fungi deinceps etiam liceat.

Nomine domini oratoris comiti Valentino de Homonna.

Mehemet tihaiia Belgradensis, qui nobis Constantinopoli existentibus in porta turcici caesaris kapotsschi bassa evasit, ratione salis anteaetis temporibus sibi deputati spectabilem et magnificam Dominationem Vestram per litteras suas nunc compellat, qui cum sollicite apud me quoque hic Budae instaret, ut ipsi in hoc negotio apud spectabilem et magnificam Dominationem Vestram intercessor esse vellem, ei hanc meam operam postulanti denegare non potui, praesertim, quod de ingenua spectabilis et magnificae Dominationis Vestrae humanitate, et civili virtute optima quaeque mihi pollicerer. Faciet itaque spectabilis et magnifica Dominatio Vestra rem mihi quam gratissimam, si ostenderit meam pro illo intercessionem ei non fuisse inutilem, praecipue si videtur iustae petitioni suae in hac re instare.

Ali bassae.

Magnificentiae Vestrae significare volui, allatas a domino Illieshazio litteras esse, quibus per me plurima salute iubet Magnificentiam Vestram impertire innuendo, quod a Magnificentia Vestra his diebus binas litteras acceperit cum quodam adiuncto regesto, quod ultra trecentorum pagorum non deditiorum nomina continebat in se annotata. Respondit igitur dominus Illieshazi non oportere quemquam faciem regesti illius respicere, sed intentum esse debere ad conclusionem in Sytvatorok factam, et litteras ipsas caesareae maiestatis per nos potentissimo Turcarum imperatori oblatas, quarum litterarum omnia contenta potentissimus imperator cum universis imperii sui vezeribus approbavit, conservaturumque se constanter repromisit. Praeterea ut Magnificentia Vestra memoriam etiam illarum litterarum revocaret, quas in Comaromien-sibus ultimis tractatibus cum suis commissariis exhibuit, quasve tum temporis a nostratibus etiam acceperit, a quarum tenore vel minimum nostri nolunt discedere, quod litterae etiam confirmationales illis consonae sint, iisque totius foederis et initae pacis fundamentum innitatur. Caeterum volui Magnificentiam Vestram de negotio Stephani etiam Feöldessy requirere, petens Magnificentiam Vestram breviter mihi respondere velit, quid cum ipso facere ultro cogitat, ut ex eodem responso per me dominus etiam Prainerus certus reddi possit. Si enim de hoc toto negotio perinde ac decet cogitat et sentit Magnificentia Vestra, nescio an pacis pactata ferre posse videantur, ut in talibus negotiis a cuiuslibet partis hominibus istiusmodi simplices et extraordinariae arestationes fieri debeant, cum decretum manifestum in articulis conditum habeamus, ut harum partium hominibus a nostrae partis praesidibus, nostrarum exadverso a Magnificentia Vestra ius omne reddatur, eorumque necessitatibus utrinque pro more et iustitia satisfiat. Ita nisi legum conditarum naturam et legem tanquam ducem suum gubernatores sequantur, perperam videbuntur earum statuta a commissariis caesarum esse instituta. Ipse Feöldessius autem cum non simplex nec sui iuris homo hucusque sit, quod nomine domini Praineri internuntium hic agat, illiusque negotia magis, quam sua propria sollicitet, etiamsi extraordine in ius postulatus iuri stare noluisset, vix poterat tamen arestarti, dum ille, cuius nomine arestat, debuisset primum istud negotium ad ipsum dominum Prainerum deferre, et pro satisfactione illum tanquam ordinarium suum iudicem compellere, a quo si satisfactum ipsi non fuisset, tandem erant illi alia et media et remedia petenda. Nihil itaque Magnificentiae Vestrae et suo etiam

officio videtur sic competere, nec ullum maius celebre opus potest exercere (cum sit a potentissimo imperatore etiam suo summa cum authoritate, atque singulari dignitate in his provinciis ad iustitiam exercendam, iusque ambarum partium hominibus moderandum atque dispensandum constituta) quam ut initi huius foederis vincula et leges nullius unquam personae respectu lacerentur et pacis dignitas violetur. Equidem Feöldessium ad sollicitam Magnificentiae Vestrae apud me factam intercessionem revocavi, debitam intercessioni suae cupiens auctoritatem et dignitatem tribuere, praesertim cum se mihi Magnificentia Vestra libere offeret, quod adveniente Feöldessio, Heder begi negotium statim vellet promovere, modo Heder begus Vaccio non efferretur. Videat itaque Magnificentia Vestra, quid ei pro auctoritate et dignitate sua augenda sit agendum. Peto etiam id postremum a Magnificentia Vestra, scribere velit de hoc negotio etiam ad ipsum dominum Prainerum, eidemque Feöldessio detentionis iustas causas proponere, ne alioquin dominus Prainerus coram sua maiestate rege principe et domino meo clementissimo me fortassis accusatione sua gravet, quod ego hominem suum ad instantiam Magnificentiae Vestrae Vaccio huc revocaverim, et occasionem detentionis suae dederim. In quo negotio volo apud dominum Prainerum excusatus litteris Magnificentiae Vestrae esse.

.

Certis quibusdam de causis cum hic Budae adhuc meo muneri mihi sit insistendum, videamque etiam per imminentes fastos dies me hinc abire non posse, reverendam Paternitatem Vestram summopere rogandam statui, vellet e suo fratrum contubernio unum idoneum aliquem fratrem ad me huc mittere, qui hostiis quoque pro distribuenda communione secum adportatis, orando, docendo, celebrando per fastos hos dies, ritibus sacris praeesse possit, factura reverenda Paternitas Vestra in hoc rem deo inprimis gratam, nobis omnibus necessariam, et gratitudine nostra opportune recompensandam. Vale, XI. Aprilis.

Domino palatino.

Cum videamus ex hac temporis dilatione et ad tres indictos terminos commissariorum nostrorum non comparitione Turcas offenso admodum esse animo, non abs re facturos nos esse censuimus, ut certum et idoneum aliquem hominem ad

spectabilem et magnificam Dominationem Vestram mitteremus, qui de rebus ac hanc rem pertinentibus adiunctis etiam aliis casibus cum eadem spectabili ac magnifica Dominatione Vestra colloqui pro rei dignitate posset. Egregium itaque dominum Maximilianum Brondstetterum suae maiestatis aulae servitorem hoc fine visum est ad eandem expedire, ut nostro nomine spectabilem ac magnificam Dominationem Vestram compellendo certa quaeque nobis inde iterum ab eadem percepta referret. Cui iniunximus ut etiam internuntium turcicum Zöldficarem begum Posonii nostro nomine affando atque invisendo in ipsius omnem statum inquireret et experiretur quam sorte frueretur, in victu etiam atque conversatione sua, quisnam modus illi esset praefinitus, ut sedulus cognosceret. Nec enim temere credimus, quod feratur deteriori nunc statu Posonii esse, atque fuerit Viennae, qui in strictissima arcis custodia collocatus, praeter victualium et aliorum necessariorum detractionem neque illi ipsi, neque famulorum suorum ulli exeundi aliqua facultas animi causa detur. Quod quidem si ita esset, spectabilem ac magnificam Dominationem Vestram summopere rogatam velimus, curet ea omnia pro rei aequitate et temporis ratione correcta fieri, ne vicem talium rerum hic nos etiam subire fortassis cogamur, qui proni per se sunt, ut par pari reddant. Caetera omnia ex ipsomet domino Brondstettero spectabilis ac magnifica Dominatio Vestra fusius est cognitura. Cui ut debitam fidem et audientiam dare, bono etiam cum responso ad nos eum remittere spectabilis ac magnifica Dominatio Vestra non dedignetur, sollicitè exoptantes, omnipotentis etiam dei benigno favori et tutelae ipsam committimus.

Domino Tribelio.

Quae fuerint intra magnificam Dominationem Vestram et dominum D. Novisoli hisce elapsis diebus mutuo tractata, ex litteris magnificae Dominationis Vestrae intellexi, bene tamen factum est, quod magis illius deprehensis, importunum ipsius desiderium opportuno etiam responso sitredemptum, cui neque in posterum in hoc negotio erit respondere difficile, oblatione praesertim domino palatino suffragante, quam revirescentem quodammodo nunc in sinu meo deposuit. Dominum Joannem Bock nondum e labyrintho illo evasisse non usque adeo miror, quod perplexitates et ambages ibi omnibus difficillimae proponantur, nec via directa ad centrum theatri illius eatur. Quod etiam polonicum suum iter magnifica Dominatio

Vestra hoc rerum cardine intermiserit, vehementer probo negotio nostro potissimum nondum finem suum sortiente. Et profecto dolendum est, quod errore nonnullorum errare etiam publicum commodum fere omnes patiantur, facta pactis minime congruentibus. Multa hic nobis dicuntur insuavia, quae quoniam a causis competentibus videntur omnia manare, contradicendi auctoritate uti vix possumus. Plurima etiam et pomposa spe hactenus sed sine promissionum effectu fuimus ab aula sustentati. Misimus itaque ad dominum palatinum certum et dignum hominem, per quem nos redderet de statu nostro expeditiores, suggerendo consilia, quibus vel dignitatem nostram iam languentem et labantem, vel provinciarum et regis auctoritatem flaccescentem tueri et sustentare cum dignitate possemus. Expiemur paucis post diebus, quid nobis sit responsurus etc.

S. F.

Spectabilem ac magnificam Dominationem Vestram Szegyenium salvam atque incolumem pervenisse multis de causis et hoc fine etiam gaudeo, quod finitis propositis rebus sperem taediosa praesenti hac sorte mea assertum citius me iri. Necessum itaque putavi, ut ad spectabilem ac magnificam Dominationem Vestram praesentem hunc egregium dominum M. B. amandarem, qui cum spectabili ac magnifica Dominatione Vestra de iis negotiis, quae ad tractatum illic institutum pertinere existimantur, mutuo conferret, et voto simul spectabilis ac magnificae Dominationis Vestrae apud me habito etiam satisfaceret, orans spectabilem ac magnificam Dominationem Vestram, ut ipsum exaudire, ipsiusque verbis fidem indubiam praestare dignetur. Interea si spectabilis ac magnifica Dominationis Vestrae suis litteris Alii bassam quoque salutare, ipsumque de suo cum caeteris dominis commissariis Szegyenium adventu certiore reddere non intermitteret, esse illi cupide id genus, officii expetenti nimis periucundum, necdum enim obtentis a spectabili ac magnifica Dominatione Vestra ullis scriptis non facile videtur sibi persuadere posse etiam affirmantibus nobis spectabilem ac magnificam Dominationem Vestram illinc existere. Quod ut credat et homines quoque suos ad numerandam et computandam pecuniam citius Comaromium mittat, videtur merito compellendus esse.

Thomae Balasfio.

Cum mihi superioribus annis esset nunciatum reverendam Dominationem Vestram theologiae et philosophiae exer-

vendae causa Romam transiisse, nunquam profecto destiti in primis votis meis id habere, ut ipsi summa eruditionis (qua semper pollebat) copia ornato ac incolume reduci coram aliquando possem gratulari. Nunquam etiam optatissimum ipsius desiderium mihi anhelanti satisfacere poterant, qui Roma regressi ipsam perbelle valere et fama florere interdum affirmarent, quousque intelligerem ad paenates, patriaeque suae fines salvam potuisse quoque appellere. Id ipsum vero reverendae Dominationis Vestrae litteris suavissimis et optatissimis superiori anno ad me scriptis sum deo auspice cum summo animi mei gaudio adeptus, adiecta hac solum molestia, quod mihi iter Constantinopolitanum iam ingresso iis litteris aliquid postea respondere minus licuerit. Miratus autem sum, quam fuerit reverenda Dominatio Vestra sollicita in recensendis iis circumstantiis, quibus me recolligerem, quo ipsam et loco et tempore nossem, quem deberem etiam intelligere, qui ad me scriberet, ac si quidpiam interim potuisset evenire, quo efficeretur, ut ipsius memoria penitus privarer, cuius imaginem insigni virtute et eruditione praeclara dotatam ita infixam menti habui, ut etiam maximis occupationibus et curis distractum me nunquam profecto reliquerit, insinuantibus invito etiam mihi itemtidem se ipsius doctis carminibus, quibus dudum Claudiopoli existentem me laude exornarat. Hoc nomine etiam meum e Constantinopoli reditum optabam maturiorem fieri, ut reverendae Dominationis Vestrae de me habitae suspitioni, et ex amore profecto errori citius occurrerem, sed cum Budam pertingendo ipsam in Transsylvaniam abiisse percepissem, duplici moerore sum affectus, quod a rescribendi officio cessare iterum cogerem, cui tamen meo moerori succurrit pridie dominus Nicolaus Marczaly laetum hic Budae de salvo ad Jaurinium reverendae Dominationis Vestrae reditu mihi nuntium adferrens. Nihil itaque cunctandum sum ratus aliquid litterarum ipsi perscribere, ac simul gratias etiam agere, quod officiose in amorem suum me receptet, et candide in usum amicitiae suae reductum cupiat, quod quidem optabile officium cum a tali viro mihi offeratur, cuius insignes virtutes et rara eruditio vel ipsos Heroas ornare et afficere magnopere possint, instar triumphantis plausu populari aedium tuarum limen ingredior suffragante atque assistente tuis virtutibus tali antistite et praesule, qui pari animi virtutum suppellectile et dote fulsus egregiis ingeniis subsidio nunquam esse cesset. Tibi autem ingeniosissimo artifice materiam me tibi offero tractabilem, quem tu pro voluntate tua tantisper versabis, dum tuo decori augendo vas illa reddatur idoneum et tuis nutibus perobsequiosum. Vale. Budae 10. Junii 1609.

Eliæ Bergero historico regio.

Magna voluptate sum affectus ex conspectu litterarum Excellentiae Tuæ ad me datarum, quod videam nullam factam esse mutationem pristini sui erga me illius favoris et amoris, quem candidum et sincerum hucusque fui sine labe atque defectu expertus. Licet autem in fovendo et augendo hoc tali suo affectu nulla propemodum exstare hucusque potuerunt mea officia, nunquam tamen id studium deposuisse in me agnosco, ut meritum suorum in me multipliciter testatorum praestantiam non digna gratitudine quandoque prosequerem, cuius rei speraverim specimen etiam me posse editurum, si cursu studii mei absoluto ad intentorum meorum metam pertingero. Quæ vero in hac molesta periculosa mea peregrinatione thracica sum expertus, ore, quam scriptis referre ei maluerim, hac unica re forte beatus quod illam qua nunquam sum destitutus dei omnipotentis tutelam et benignitatem hic etiam ita praesentem fuisse mihi sum expertus, ut conciliante apud summos aulae Turcicae rectores mihi et favore et gratia, ductor et rector etiam refragantium et renitentium illorum ingeniorum ad veri obtemperandum in rebus difficillimis ita evaserim, ut mearum laudum ipsimet authores esse non dedignarentur, et in honore mihi impertiendo certare inter se fere viderentur. Mihi tamen omnium est gratissimum, quod ex pestilenti illa ore (cuius tabe plurimi etiam ex nostris perierunt) salvus huc perductus, sperem tam caeteros omnes mei amantes, quam te etiam amicum meum charissimum et dixerim vitae meae ornamentum propediem affuturum et salutaturum. In quo meo praecipuo voto finem etiam ad te scribendi nunc lubens hic pono. Vale. 26. Mai Budae, 1609.

S. R.

Cum mihi in publicis negotiis occupato et cum domino oratore hic Budae adhuc cunctanti esset litteris certorum hominum nunciatum domino Caspari Tribelio terminum propinquum impositum esse, quo possessione arcis Lipchensis cedere debeat, inopinatae istius famae acerbitate correptus, Maiestatem Vestram dominum meum clementissimum orandam statui, regia Vestra Maiestas pro benigna sua erga omnes fideles suos indulgentia iubeat terminum istum eousque prorogare, quo hinc cum domino oratore expeditus, ipsi domino Tribelio (qui se gnavum et fidelem servitorem etiam in arctis et inclinantibus rebus semper Serenitati Vestrae praestitit) in tali suo in-

sperato casu, gener ego ipsius futurus subsidio et adminiculo esse queam. Neque enim indignum aliquid in hac quidem re a regia Vestra Maiestate videbor cuiquam postulare, qui omnium fortunarum mearum salute et vitae securitate postposita, hoc sum in hac mea vocatione secutus, ut gloriae atque dignitati Vestrae Maiestatis patriae etiam meae utilitati nonnihil consumerem. Benignum itaque a Maiestate Vestra regia responsum expecto. 3. Februarii, 1609.

Domino Tribelio.

Jam priora admonitionum paria a magnifica Dominatione Vestra Vienna huc mihi missa dudum acceperam, cum postremas quoque ad me Lipcha missas Dubravicius reddidit. Molestae, sane hanc molestam curam Vestrae magnificae Dominationis praeter opinionem meam his praesertim temporibus irrogatam fero, quibus eidem libertate orbis nullo fere subsidio esse possum, secutus tamen sum magnificae Dominationis Vestrae consilium de hoc ipso negotio ad suam maiestatem et ipsum dominum palatinum in scribendo mihi propositum suffragante mihi aequam suam maiestatem ipso domino etiam oratore, quemadmodum a domino Octaviano de hoc toto negotio iam edocta magnifica Dominatio Vestra procul dubio fieri potuit. A quibus quidem quid sim obtenturus, ex reditu internuncii nostri cum Dominatione Vestra magnifica sum promte cogniturus. Pecuniam in supplementum munerum turcorum ex pacto debitam audio paratam iam Viennae esse, destinarique commissarios intelligo, qui ipsam cum Viennensibus Turcicis legatis Comaromium debehant. Id si sine ulteriori prorogatione exsequeretur, non usque adeo longe hic nos detentos iri putarem. Quid sit autem revera futurum crediderim in decursu huius hebdomadis certiores nos facturos. Nolui tamen in adventum internuncii nostri Dubravicius hic detinere, sed malui eum praemittere, praesertim quod intelligerem Dominationem Vestram magnificam Scepusium usque una cum domino Miessko velle transcurrere. Favi semper huius viri virtutibus, quod vocationem suam a deo acceptam fucis et fraudibus pulsae summa cum integritate dirigeret, cui iam eo nomine ero semper obstrictior, quod in turbido hoc curarum suarum salo opportunum naclerum se magnificae Dominationi Vestrae praestiterit, caeteris amicis remigibus supine et perfide operam suam exsequentibus. Mu bassa ex asiatico rebellium bello victor Constantinopolim est reversus, comitantibus eum ianizerorum, spahiarum atque timarorum cohorti-

bus, qui etiam peculiarem suum legatum ad generem suum Ali bassam cum muneribus et litteris laudatoriis huc Budam cursim misit, adiecto eo nuncio, quod sit bellum septennale Melitensibus, et adiacentibus Mediterranei maris oris a caesare Turcarum indictum. Haec res p[alatinum?] et r[egem?] H[ungariae?] ad practicas avertendi belli struendas nonnihil exstimulabit, et attentos reddet. Caetera eventus demonstrabit. 9. Februarii, 1609.

J. R.

Extremus ego eorum, qui de Maiestatis Vestrae ad regiam dignitatem foelici progressu laeto animo feruntur, intermittere non potui, quin de hoc munere eidem meritorum suorum in rempublicam Hungaricam respectu collato, tempestive gratularer, vota ad deum aeternum fundendo, ut adesse paterno suo favore Maiestati Vestrae regiae pergeret, quo pacis artibus et togae nunciis ad illud gloriae culmen pertingere coram universo orbe posset, ad quod olim arte militari et armorum suorum exercitio Matthias quondam Corvinus non intermunitura fama evectus fuerat. Constantinopolitani nostri itineris rationem autem, et ibidem cum domino oratore exantlatorum nostrorum laborum totam ideam etiam cum sit ex ipsius domini oratoris ad Maiestatem Vestram datis litteris eadem Maiestas Vestra cognitura, non videtur mihi in ea fusius explicanda tempus insumendum esse, sed oranda tantum humillime regia Maiestas Vestra, ut expedita pecuniae illa summa, quae secundum acta et conventa hic est hoc temporis *περιοδο* deponenda, nostris nos restituere, et rerum illarum, quae per nos deo auspice sunt apud aulam turcicam terminata, omni apud hanc gentem sublato securitatis atque nostrae vocationis dubio, patiaturs firmitatem etiam Vestra Maiestas addere. Quam quidem felicem sub divina benedictione diutissime vivere etiam atque etiam cupio. Budae 4. Januarii, 1609.

Domino palatino.

Ex litteris ipsius Ali bassae spectabilis et magnifica Dominatio Vestra intelliget ad decidendas dediticias villas quem diem et locum ille destinarit, cui negotio decidendo a nostra etiam parte cum sint delectae certae personae praefuturæ, nec ad nostrum officium videatur negotii illius procuratio pertinere. Non se intelligere posse Turcae quoque existimant, cur hic deberemus interea nos haerere, dum illa pagorum rectificatio ab-

solvatur, quod dierum plusculorum moram et operam id negotium absumat. Ferri quidem imtempestiva haec mora et temporis superflua prorogatio, aequiore fortassis animo posset, si dubium aliquod intercederet, quod eorum, quae sunt antea conclusa, et caesaris utriusque litteris corroborata, mutare quidpiam Turcae cogitarent. Sed serium illi edictum habentes, ut illis decretis observandis incorrupte inhaereant, etiam absentibus nobis per eosmet, qui negotio isti praeerunt, hoc negotium componi, adque suum optatum finem deduci potest. Faciet itaque spectabilis et magnifica Dominatio Vestra e reipublicae Hungaricae dignitate, si ab huius rei superstitione consilia nonnullorum avertendo, cum suae maiestatis honoris et auctoritatis incremento nos hinc citius educet, et legati imperatoris turcici quoque ad suam maiestatem citius perveniendi occasionem praebebit, quo nobiscum exterius existente, perplexae etiam res citius derimi, adque metam suam perduci optime possunt. 11. Martii.

S . . . M . . .

Rediisse e Sepusio magnificam Dominationem Vestram litterae suae mihi declarant, quae simul moerorem mihi non minimum addunt, quod intelligam ex eis Dominationem Vestram corporis debilitate etiam affligi, qua debilitate sit effectum, quod propositum suum in termino comparandi minus sequi potuerit. Quod tamen dominum Octavianum loco sui illac transmiserit, puto huic necessitati satisfactum esse. Nec enim video ita ex animi nostri sententia hanc rem procedere variantibus hominum ingeniis, pro qua vel sumtibus faciendis, largitionibus exsequendis sit quidpiam indulgendum, vel aliquid valetudini etiam detrahendum. Utinam vero Dominatio Vestra magnifica in his omnibus hucusque etiam non tam liberalem se gessisset. Quid vero ego etiam apud suam maiestatem et ipsum etiam dominum palatinum scribendo et intercedendo profecerim, facile ex responsis eorundem coniicio, nec ita ab hominibus ipsis, quam a temporis successu in his levamentum et medelam mihi iam auspicandam censeo, ne modo revocatio nostra inveterascere pergat, cuius promonvendae diligentem operam adhibiturum ipse dominus palatinus se mihi offert, constituto cum Ali bassa iam termino, quo negotium dediticiarum villarum tam circa Canisam, quam hic in Strigonien-sibus oris simul decidi debeat, post cuius rei decisionem statim revocatueros nos sua maiestas se nobis pollicetur. Edici sane non possum, quam augear animo, quam sim perturbatus, quam-

ve feram aegre, quod praesenti meo adiumento tantas magnificae Dominationis Vestrae curas et sollicitudines nequeam levare, et occupationibus suis interesse, praesertim languenti et hominum sinceri affectus orbat, sed meae facultatis non est, ut meo me arbitrato ex his pedicis extricem. Itaque deum apello, ut viribus magnificae Dominationis Vestrae restitutis, me etiam felicem ad vota sua tandem restituat, suaeque benedictione nobis favere paterne annuat. 11. Martii, 1609.

P . . . E . . . L . . .

Cum certo me ea spes aleret, quod cum reverenda Dominatione Vestra celerius essem congressurus, meoque sermone eam affaturus, quam quod litteris meis me oporteret ipsam salutare, spe profecto illa, citra opinionem meam frustratus, intermittere non potui, quin gratias eidem agerem, quod ex officio suo deo publice vota fundendo, divinae suae maiestati in me commendando quoque suas pias partes strenue obiret, quo profecto graviter praestito vestro officio vix mihi aliquid acceptius et gratius esse potest, ita quidem, ut in persolvenda erga bene meritos quosvis gratitudine mea, exiguum videar profectum posuisse, nisi sim Dominationi Vestrae reverendae gratus admodum futurus. Nostrae syrtis nos adhuc arcte hic detinent, nec anchora nostra levare posse ex illis creditur, priusquam negotium regni terminorum, et limitatio villarum dediticiarum peragatur. Cui negotio decidendo vigesimus huius mensis dies ab utraque parte est indictus, ad usum velorum postea nos deo adminiculante conferemus et littus illud petemus, quo mutuis solaciis perfrui possimus. Interim Dominatio Vestra reverenda in consolanda et animanda domina virgine sponsa mea suam industriam adhibere non negligat, quam etiam salvam felicemque esse volens, per eandam reverenda Dominatio Vestra ex pleno amoris mei sensu centies saluto.

G. T. adolescenti.

Facis Tu quidem optime affinis clarissime, quod tuarum litterarum frequenti hac missione in te redamando me facis attentum amplector affectum tuum, quo ostendis me abs te diligi, coepisti optime, pergas, admotisque ingenio tuo calcari-bus, mentem tuam pro tuae indolis et generis dignitate reddas omni doctrina refertam. Non unquam profecto in hoc tramite currenti tibi ego defuturus, quin Tu in aggregandis ingenii tui

ornamentis, me facilem et authorem et adiutorem sis experturus, divina providentia modo votis nostris arrideat, mutuaque charitate nos accensos sua benedictione locupletet.

G. T. adolescenti.

Delector plurimum affinis charissime in hac tua tam diligenti et prompta ad me scribendi solertia, qua scire me facis, quam tibi sim cordi, quamve id optes unice, ut onere harum mihi impositarum et curarum et morarum expers, ex hoc citiore patriae nostrae limite sospes ad nos citius evolem, atque praesens praesentibus vobis compaream, qua profecto re, ne mihi quidem videtur ulla alia in praesenti tam serio esse exoptanda. In quo tamen praecipuo nostro voto, quoniam utrinque suplices apud superos quoque convenimus, non desperandum est, quin effectus voto huic nostro afferatur, opportunaque sua suffragia ad id deus quoque nobis addat. Tu vero affinis charissime, quod in augmento mei amoris cumulando, profectum in excolendis etiam litteris et ornando tuo ingenio videris sectari, rem tua indole facis laudabilem, mihique apprime gratam, qui te nobilitate etiam ingenii conspicuum et doctrina excellentem, mihi, parentibus tuis, literatisque omnibus commendatorem factum offers dupliciter amaturum. Neque desistes ab eo proposito, dum sis doctrinae omnibus ornamentis in te perfecte decorando deo tibi vires suggerente absolute perfuncturus.

Domino palatino.

Ex litteris spectabilis ac magnificae Dominationis Vestrae recenter nunc ad nos datis lubenti animo percepimus, eam salvam e Moravicis suis bonis Bozinium rediisse, quod speremus ex hac taediosa et molesta sorte nostra (in qua non sine cum publico tum privato quodam pudore et probro hucusque haeremus) ope spectabilis et magnificae Dominationis Vestrae citius nos emersuros. Nec dici facile potest, quam varia iudicia, diversasque cogitationes cum quadam continuandae pacis desperatione mora tanta huic genti pepererit, quosque recentibus his suis ad Ali bassam missis litteris spiritum non resumerent. Quid sit autem spectabilis et magnificae Dominationis Vestrae ab Ali bassa responsum, nihil quicquam certi de eo habentes spectabilem et magnificam Dominationem Vestram sollicite rogamus et petimus, ut anticipato ulteriori nostro taedio et angore, velit nobis prospicere, nec sinere pati, quo magis reipub-

licae christianae nervi atque facultates ab hac gente suggilantur, totque laboribus et multorum sudoribus ad statum hunc iam evecta pacta, in dubium probrose vocentur. Possemus quidem hic multa adiacere, sed acuto suo iudicio caetera omnia evolvenda committentes, in hoc solummodo sollicitam esse eandem velimus, ut sorti nostrae prospiciendo, dignitatem reipublicae christianae suis suffragiis tueri omnimodo perseveret, etc. 2. Martii, Budaë.

Nota quaedam.

Ensis iste, quem pictura ista repræsentat, ante aliquot centenos annos ad imperatores Hierosolimitanos existimatur pertinuisse, thesaurum sane non exigui momenti, vereque caesareo aerario dignum, quod nimirum ducentenis millibus florenis Hungaricis potest facillime aestimari. Hunc vero ipsum ense Maximilianus primus Romanorum imperator ante ducentos et quinquaginta annos, sicuti litteris facile testari potest ab imperatoribus Hierosolimitanis Balduino et Clodoveo multis laboribus et impensis post adipiscendo eo factis, ad manus suas recepit atque sui iuris fecit, quem postea Fridericus imperator ante centum et quinquaginta annos cuidam baroni Schenckio a Schvainberg pro quadraginta quinque millibus ungaricis florenis pignori dedit, levante etiam Carolo quinto imperatore in augmentum pignoris a Schenckii hæredibus viginti quinque millibus florenis, ut summa tandem ista ad 70 mille florenos procederet. Ab illo autem toto tempore oppignoratus iste ensis per manus hæredum transuendo, a succedentibus etiam omnibus imperatoribus fuit diligenter apud hos Schenckios custoditus, qui singuli huic familie in usuram eius summae augendam annuatim pecuniam eo fine suggerebant, ne hunc ense cuivis alii venalem facerent, vel pignori exponerent. Cuius pecunie summa a Friderici imperatoris tempore ad imperatoris Rudolphi secundi istud tempus facile in centum et quadraginta mille florenos Ungaricos crevit. Quamvis autem Schenkiorum familia apud caesares omnes intercesserit, ut vel rehabere concreditam pecunie summam, vel vendendi ensis facultatem obtinere possent, nil tamen proficientes apud superiores caesares, a præsentis tandem imperatore Rudolpho vendendi ius sibi impetrarunt. Quod ad istius ensis substantiam et materiam attinet autem, uti ex pictura hac cognosci potest, gladii vagina ubicunque album, candicantemque colorem refert, solidum et merum cornu monocerotis est celatum picturis et floribus ex puro arabico auro artificiose factis. Ipsum præterea manubrium quoque ex auri eiusdem materia factum unionibus

preciosis est arte exornatum, quorum unionum magnitudinem pictura ex diametro ad quantitatem eorum repraesentat, in summitate manubrii eadem magnitudine rubinus indicus etiam existens, qua se in pictura offert. Habentes igitur Schenkiani datam huius gladii a praenominato Rudolpho moderno vendendi concessam potestatem, eundem gladium pro centum et quadraginta millibus florenis venalem exponunt, ita ut parata ipsis pecunia, quadraginta saltem mille floreni deponantur, in supplementum residuae summae paratos se accipere offerentes, quicquid ipsis detur, praesertim autem si captivi christiani, equi, boves, vaccae, oves et id genus alia res competenti et modo et precio offerantur, publice omnibus edicentes, ut quisquis se istius gladii emptorem exhibere voluerit, parati sunt ad illum ipsum gladium hunc Viennam, Comarium vel Novam Arcem quoque deferri curare, et iuri emptoris subiicere.

Joanni Sueglero pastori Palvitensi.

Benefactum est, si modo hominum gratitudo favori superum responderet, quod ex imperatoris Turcici aula ad vota speratae pacis reducti sospites sumus. Cuius quidem aulae summis rectoribus et rerum praesidentibus cum mea functio ita arderet, ut in honore mihi impertiendo certare inter se pene viderentur, tribuendum divinae totum est clementiae, quicquid in me virtute coelesti fulto ab ipsis fuerit profectum. Filium reverendae Dominationis Vestrae grato, uti decuit, excepti animo, quem (si loci ratio tulisset) diutius mecum commorari non dedignatus fuisset, sed rationibus aequissimis intercedentibus eum remittere hinc malui, forti tunc ipsius prospecturus, dum extraordinaria hac sorte mea exemptus fuero. Gaudeo etiam vehementer apud auditores tuos te tua opera tantos progressus fecisse, ut lucem propius aspiciant, fermentoque inveteratae falsitatis et erroris longius amoto, solido et simplici veritatis cibo delectentur, quorum fortassis exemplo etiam devii et extra orbitam incedentes, ad viam regredientur, Tu modo intuo proposito perseveres spe te ea sustentando, quos sis a deo optimo laborum tuorum dignam quandoque mercedem percepturus, non etiam ego tibi defuturus, ubi tibi succurrendi opportuna se mihi facultas offerat. Vale.

Domino palatino.

Ex litteris spectabilis ac magnificae Dominationis Vestrae intelleximus Ali bassam novas quasdam conditiones prio-

ribus contrarias velle secuturis tractatibus ingerere et intermiscere, ac praesertim quod conetur iuxta catalogi sui exhibiti tenorem et textum talia etiam oppida et villas servituti subiiicere et dediticiis immiscere, quae secundum omnes conclusiones et transactiones hucusque factas, nunquam in servitutum deberent venire. Quamvis autem nos ipsummet bassam propter recens vulnus faciei suae ex equi lapsu impressum convenire non potuerimus, respondit tamen nobis per suum kapotsi bassam se pridie spectabili et magnificae Dominationi Vestrae litteris suis per Körössiensis cives respondisse, quod ille non esset ab illis superioribus conclusionibus et repromissionibus quocumque tempore factis discessurus, sed inhaesurus omnino capitulationibus et articulis ad Sytvatorok factis, dummodo commissarii utrinque mature ad locum accedentes rei manum admovent, atque huic limitationi insisterent. Locum autem nobis ab spectabili et magnifica Dominatione Vestra Szögyenium nominavit, ubi commissarii convenire deberent. Et quoniam prior temporis terminus iam sit praeterlapsus, octavum diem imminens Aprilis mensis nunc nobiscum constituit, ad quem utriusque partis commissarii deberent infallibiliter convenire. Vestra itaque spectabilis et magnifica Dominatio ad hunc diem iubeat a nostra parte commissarios adesse, qui tandem videant, eritne necessum, ut ad iuramentum praestandum pro rei huius decisione villarum indices conveniant. Cum enim Turcarum imperatoris litterae etiam consonae sint in hoc negotio capitulationi ad Sytvatorok factae, et litterarum caesarearum turcico imperatori per nos oblatarum quoque omnia contenta ab aula turcici imperatoris habeantur approbata: non possunt contra auctoritatem illarum litterarum ullo modo Turcae iam considerare, ut servitutem ad Strigonium villae aliquae faciant praeter illas, quas occupavit in servitute illud tempus, quo a nostris Strigonium fuit expugnatum. Paria litterarum obligatarum Ali bassae a spectabili et magnifica Dominatione Vestra nobis missa libenter apud nos habemus, ut si opus fuerit, illas pro tempore necessitatis optemus. Quod reliquum est etc.

Eidem domino palatino.

Litteras a spectabili et magnifica Dominatione Vestra cum articulis et litterarum obligatarum pariis nobis missas accepimus, quas nimirum coniicimus posterioribus nostris nondum sibi restitutis esse scriptas. Illis enim spectabilem et magnificam Dominationem Vestram primum de Ali bassae habito ad Agriam discessu, de termino ad tractatum Szögyenii

novissime constituto, deque commissariorum suorum diutina ad Strigonium transmissione certiore feceramus. Quamvis vero ipsius bassae reditus intra mensem vix posse fieri credatur, ille tamen commissariis suis serio demandavit, ut de adventu nostrorum certiores facti in loco praesto vocati adessent et rei tractandae insisterent. Cum vero etiam in eo se nobis bassa resolverit, quod non esset discessurus a conclusione in Sytvatorok facta et interposita compromissione quoque sua, in loco et tempore tractatum erunt dirigendi et urgendi illi, ut a proposito scopo non discedant, sed totum negotium ad normam conventionum hucusque factorum componant, quorum illibata et inviolata debent permanere omnia vincula, iuxta compromissionem fide amborum imperatorum roboratam. Multum vero huic rei spectabilis et magnifica Dominatio Vestra commodabit, et morae etiam huius molestiam non minimam coram Turcis ipsis tollet, si certo et indubitato tractationis die iam tandem indicto, commissarios utriusque partis in loco suo committet. Non enim dici facile potest, quam sint exacerbato animo, quod duobus terminis inaniter iam consumptis ne in hoc quidem tertio ad 8. Aprilis praestituto commissarii simul esse possunt, ita ut maluerit bassa etiam animi relaxandi causa hinc interea abesse, quam frustraneae expectationis taedio hic mentem suam macerare. Ille tamen sic erit omni rei navandae intentus, ne deesse postulatus et occasione admonitus suo officio absens quoque videatur. Datae Budae 6. Aprilis 1609.

Domino Tribelio.

Litterae Dominationis Vestrae magnificae, quibus mihi nunciatur, quid apud dominum palatinum a domino Octaviano sit effectum hodie mihi sunt restitutae. De eodem autem negotio cum etiam ipsius domini palatini binis litteris fuerim iam edoctus ei, uti debui, gratias meritas egi, praesertim quod scriberet in hoc negotio mei respectum se principaliter habuisse, dareque operam in posterum quoque velle, ut ad votum meum illa res procedat. In prorogatione duntaxat termini videtur nonnihil variare, quod prioribus litteris scribat se huic negotio decidendo terminum festum pentecostes destinasse, posterioribus autem sua manu scribit in diem ipsum Joannis Baptistae prorogasse. Ut ut res sit, spero dei ope hanc rem ita esse progressuram, in qua Dominatio Vestra magnifica bene posthac conquiescat praesertim domino Wizkeletio etiam suis affectibus componente et animum meliorem erga Dominationem Vestram magnificam sponte de-

clarante. Ego postquam hac praesenti sorte mea solutus fuero, non deseram promovere illas artes, quibus mens domini palatini capiatur et nostra integre reddatur. Neque hic interim in desunt ipsi gratificandi talia mea studia, quibus ipsius erga me favor et benevolentia augeatur. Commissarii utriusque partis ad proximum 8. Aprilis Szögyenii convenient, qui de dediticiis villis inter se transigent, eo negotio absoluto pecuniae summa imperatori Turcarum debita, quam dominus palatinus iam supplevit Comaromium una cum turcico internuntio deportari perhibetur si modo solitis procrastinationibus et consuetis dilationibus non iterum haec res remoretur. Deus faxit, ut hinc citius educti in complexum magnificae Dominationis Vestrae pro voto meo advolem. Budae 2. Aprilis 1609.

Notum facio universis et singulis, quod peracto Constantinopolitano itinere et munere nostro, postquam deo providente cum domino oratore huc Budam appullissemus, sicuti in caeteris multis locis, hic etiam non deerat nobis unquam animus et voluntas miseros captivos, captivasque e iugo turcico quovis modo liberare, quemadmodum harum etiam mearum litterarum ostentricem miseram captivam occasione commoda a deo se mihi offerente transferendam in christianum solum curavi, dum nullam is Turca, a quo captiva hic illa tenebatur, precio eam commutandi voluntantem velle habere videretur. Ita per dei gratiam et meam operam libertati gratis illa restituta cum in Moraviam Szlávitschinium patriam suam ad dulcissimos suos liberos, maritumque suum abire contendat, spectabiles, magnificas, generosas, et egregias Dominationes Vestras ac Vos etiam providos et prudentes, civitatum, oppidorum ac villarum rectores et iudices rogatas et rogatos esse cupiverim, ut unusquisque vestrum huic miserae captivae subsidio et auxilio tantisper esse perseveret, dum illa ad voti sui optatum finem, penatesque suos salva et tuta pertingat. 12. Junii 1609. Budae.

Domino S. F.

Heri inter septimam et octavam antemeridianam horam magnificae Dominationis Vestrae litterae mihi sunt redditae, quas cum perlegissem misi statim interpretem meum, ut redditis bassae iis litteris, quae illi erant a spectabili et magnifica Dominatione Vestra et caeteris dominis commissariis datae, impetraret ab illo, ut me quoque in alloquium suum vel-

let admittere, a quo meo interprete accepit quidem litteras ipse bassa, sed accesum meum ad se in hodiernum diem reiecit, dicens debere illum diem sibi quod ipsis sacer esset solemni festivitate transigere et res, de quibus esset acturus interea ruminare. Hodie itaque in unum convenientes, propositum a me fuit bassae, mihi Dominationes Vestras scribere, quod in inchoato Szögyenii negotio non potuerint cum suae partis hominibus convenire, qui quoniam invitis Dominationibus Vestris inde recesserint, Dominationes Vestras quoque eo animo se Uj-Warinum recepisse, quod si rem vellet adhuc cum iis componere Dominationes Vestrae paratae essent cum illo ad omne aequum ius descendere, et pacem eam, quae tot laboribus et expensis hucusque fuerit producta, salvam, intemeratamque conservare; recolligere igitur se velit, et cum tali responso internuntium Dominationum Vestrarum ad easdem remittere, ut conservandae institutae pacis studiosus esse appareat, retenta ea laudis suae opinione, quam hucusque florentem semper habuit coram christiano orbe. Respondit ille, non videre se aliquem modum, quod cum successu aliquo posset huic rei incombere, quandoquidem omnino alieno animo videantur a componenda hac lite domini comissarii esse refragante voluntati nostrae omni illorum intentione et conatu. Respondimus, Dominationes Vestras in hoc negotio praeter id non posse quicquam decidere, quod fit in conclusione ad Sytvatorok facta iam conclusum et decisum, ut nimirum eae villae debeant in servitute ipsis praestanda manere, quae serviebant eo tempore, quando Strigonium ad imperatoris Romani manus devenit, hanc vero sententiam non posse esse dubiam, cum et articuli per universum christianum orbem divulgati, et litterae utrinque mutuo datae idem in se formalibus verbis contineant, quarum si velit exempla habere, non fuerit difficile rem hanc ipsi demonstrare. Respondit, ille non posse huic et huic exemplo litterarum fidem suam adhibere, nec in transumptis exemplaribus acquiescere, si litterae erunt expendendae, et certitudo rerum inde quaerenda, non ipsi erit difficile cursorem Constantinopolim mittere, qui ad vigesimum diem inde originales adferat. Praeterea mirum sibi videri, quod nullus baronum eorum huic negotio nunc adhibeatur, qui ad Sytvatorok in fundamine iaciendo praesentes fuerunt, illi siquidem rem intellexerunt et eos iudices nunc quoque inquit vellemus habere. Respondimus, excepto domino Illieshazío et Niario hos omnes in vivis adhuc esse, non difficile itaque fuerit maiestati suae ipsos convocare, et ab ipsis requirere, quo sensu concluderint et scripserint illum articulum, et an intellexerint, quod deberent omnes villae, quae unquam ad Strigonium servierunt,

deinceps quoque servire posito hoc fundamine, ut serviant illae, quae servierunt, quando Strigonium ad Romani imperatoris manus devenit. Bene, inquit, respondit ille, sed quis erit noster ibi arbiter, qui nobis illorum sententiam ad fidem nostram referat? Respondimus, quod sui ipsius homines, quos praesentes forsitan habere poterit re sic postulante. Hic ille multas querelas interservit, quam illi periculosum sit homines suos ad nostras partes mittere, et quam contra fidem cum illis agatur, cum in praesenti etiam Szögyeniensi conventu ipsius tihaiiae adolescens cum ducentis talleris sit subductus, et alter iuvenis agae cuiusdam famulus iam erat praeciso iugulo sublaturus, nisi caeteri sui socii ipsi auxilio succurrissent. Cui rei adiectum est, quod Haszan chauuz primarius inter aulae suae chauuzos, quem tihaiia suus pro adducendis currubus in proximas dediticias villas ablegaverat, cum tribus suis sociis miserabiliter et inique contra datam fidem sit trucidatus, reliquas vero s praedas, pecorum abactiones quis enumeraverit, quae quotidie per vicos et vias passim fiunt, inquit, ut omittam, quod ensis etiam capitaneus quadraginta pedites nuper sponte ad praedam venandam emiseric, qui praedae etiam parte est potitus et potiuntur impune plurimi nulla unquam nostra querela exaudita et examinata inquit. Respondimus ista talia negotia debere ipsum ad eos deferre, qui rebus bellicis praesunt, et qui confiniorum sunt inspectores. Ille respondit quaerendo ex nobis, quem possemus talem nominare, et an haberemus aliquem, qui rerum summam post suam maiestatem digne atque absolute gubernaret, cum ille neminem nunc generalem sciat, quales fuerint ante haec tempora, sed qui sunt, praedae omnes esse hos intentos, et hoc unicum agere, ut omnia contra datam fidem agent. Hic paulisper quasi respiratione sumta cessatum utrinque inter nos fuit. Interrogavimus tandem bassam, quid sibi factu opportunum videretur, quo commode ad ulteriora progredi possemus. Respondit ille, huic, inquit, negotio decidendo menses, hebdomadae, dies quoque certi aliquoties fuerunt dati, annus etiam iam elabetur, sed irritum eventum fuit inter nos omne negotium agitatum, nec sperare possum aliquem etiam bonum finem me assecuturum. Mihi igitur videtur id sequendum esse, quod habemus in conclusione, quod iudices qui debent servire vocabo mandato meo ad servitum nobis praestandam, si mandato meo non parebunt, scribam capitaneis, ut eos cogant, si id etiam non fiet, faciam ut adducantur. Quid, inquit, si spahiae mei convenient orantes me, ut unicuique liceat subditos suos cogere atque occupare, id si concessero, abibit spahia, is si vitam fortassis amittet, succedet illi secun-

dus, tertius, sextus et decimus successor et hæeres, qui tantisper non cessabunt sua repetere, donec quisque suum apprehendat. Respondimus hoc non posse antea fieri, quam utrinque prius decidatur, quid unusquisque pro suo debeat habere, hoc enim esset aequitati vim inferre et vincula pacis rescindere, si cui quid ordinarie erit concessum, id demum pro suo debeat habere et cogere secundum illam conclusionem, ut impellat, si debite ei non cesserit. Rogavimus deinde, utrum manifeste vi vult procedere, an pactis se accomodare. Respondit omnem suam voluntatem se velle maiestati suae declarare, et respondere Dominationibus etiam Vestris. Ad ultimum dixit, quod debent duo tantum homines esse, unus ab illorum, altera nostra parte, qui utrinque hoc negotium componant, si plures erunt, et omnes pro sensu volunt sententias suas ad hanc rem aptare, quod nullum speratum eventum sit hoc negotium unquam allaturum. Rogavimus ultimo illum, ut illas ad maiestatem suas litteras vellet per suum hominem certum aliquem chauuzum mittere. Ille dixit id se non posse facere, quod sit iam expertus, quam vilem auctoritatem et honorem sui homines ibi habeant, qui plerunque intra duas, tres etiam hebdomadas vix exaudiantur et non debite tractentur, velle se tamen modum reperire, ut ipsius litterae maiestati suae exhibeantur et reddantur. Budaë, 13. Junii.

Pastori Stregoviensi.

Audio moleste contra legem officii tui te multa ibi facere, et tui odii causas subinde augere, quo ipso etiam munus tuum pastorale continuis additis rixis contemptibile facias et vix unitatis ac concordiae aliquod studium sequi velle unquam videaris. Denunciatum itaque tibi volo, quod si mores tuos ad meliorem frugem non revocaveris, et in hac, qua coepisti, immodesta consuetudinis tuæ via re perseveraveris, daturus operam sum, ut repressa atque refrenata effrena hac tali tua licentia, cautiore exemplo tuo sint futuri, qui tibi succedent, meliusque illi, quam tu, divi Pauli hortaminibus ad Titum et Timotheum factis fortassis uti se assuefacient, utentur. Haec ut ad te breviter scriberem, longa et proluxa causa me impulit, cuius tu idem ipse author incautus es. Vale.

Eliae Tornario.

Et litterae ipsae Dominationis Vestrae reverendae gratae apud me sunt, et amicum iis in me declaratum ipsius studium

nimis probabile, cuius ardentissimas etiam preces apud deum successive pro me factas persuadeo mihi ita esse profuturas, ut praesenti internuntio nostro a sua maiestate huc rursus reduce speraverim intra paucas dies hinc nos esse recessuros, Viennamque ascensuros, ubi si magnifici etiam domini res nunc suas curantis et promoventis vota successu adimplebuntur, est cur illi de sorte sua laetanti ego etiam de mea libertate laetus occursu iucundo compaream. Cuius meae comparitionis te etiam vir desideratissime consortem et participem votis ardentissimis fieri desidero, et foelicissimae cum suis omnibus valere eam expeto. 15. Julii Budae, 1609.

Domino oratori.

In hoc inferiori Ungariae tractu quatuor istae civitates erant praecipue Ketskemet, Tur, Körös et Szegedinum, quae regios proventus et regni vectigalia solebant augere. Turienes quidem et Szegedienses quamvis adversa multa perpeterentur, et variis molestiis lacessiti superiori bello in dies minuerentur, extiterunt tamen inter eos aliqui, qui sedes suas non permutarent, sed statum qualemcunque afflictae et attritae civitatis retinerent. Ketskemetienses autem et Körösienses coacti omnino fuerunt sedem suam ita deserere, ut diu civitatum vix vestigia etiam aliqua apparerent. Successu deinde temporis, qui ex ipsis ketskemetiensibus residui esse potuerunt, sub motibus Botskaianis ad Botskaium suplices accesserunt, eumque precati sunt, ut ipsos in sedes suas veteres hac conditione collocaret, ne praeter ipsum et succedentes regni reges quisquam eos exerceat, quam conditionem Botskaius accepit, ipsosque immunitate illis praestita, in sedes suas reduxit. Ab eo itaque tempore sensim crevere coeperunt. Sed defuncto Botskaio infestari coepti sunt ab iis, qui eos integris eorum adhuc fortunis possidebant, quibus vere praeterito dominus palatinus auctoritate sua obstitit volens fisco regio consulere, et eam immunitatem salvam ipsis conservare, quam a Botskaio acceperant, nunquam enim denuo hi sedes suas illa conditione occupassent, ut deberent ita distracte a multis possideri atque possidebantur antea, nisi privilegio fuissent muniti, ut ad ipsos reges deberent peculiariter in posterum pertinere. Nunc iterum defuncto domino palatino, contra conventa et pacta Botskaiana, ac contra palatini etiam edictum litteris suis promulgatum novis turbis molestantur, quibus nisi opportuna regiae maiestatis protectio adminiculetur, facile inchoata eaque tenerrima civitatis rudimenta dissolventur. Faciet itaque illustrissima

Dominatio Vestr commodo et regni, etsuae maiestatis, si horum necessitatem litteris suis maiestati suae commendaverit, et ipsis preces suas ad maiestatem suam deferentibus accessum ad suam maiestatem aperiet, quos antea etiam benigne in suam singularem protectionem maiestas sua receperat, uti ex litteris suae maiestatis, quas apud se adhuc habent, elicitur. Hoc est, quod breviter in commendando civium horum praesenti statu illustrissimae Dominationi Vestrae ostendere volui. Caetera ex ipsis civibus facile eadem est cognitura.

Tekéntetes és nagyságos vezér Ali passa etc.

Remélnjük vala azt, hogy az Nagyságod hitlevele, és végezése szerint itt Szögyénben a hódultság felől minden jót végezhesünk, minthogy Nagyságod leveleiben is jó biztatást adott, kihez képest mindennünnen a szegin embereket be is gyűjtöttük volt, hogy megesküttessük őket az Nagyságod levelei és derék végezése szerint is, hogy az mikor Esztergam vára, az miolta az római császár kezéhez esett volt, az mely behódult faluk Esztergam várához adóztanak, ismét behóduljanak és adózzanak. Ma együvé gyűlvén az Nagyságod emberivel, kívántuk azt ő kegyelmétől, hogy az faluk bírását megesküttessük, hogy immár az hódultság dolga eligazodjék az Nagyságoddal való végezés szerint, de az Nagyságod emberi semmiképpen reá nem akarnak menni, azt mondván, hogy Nagyságodtól oly parancsolatjok volna, hogy semmiképen arra ne menjenek, hanem azt kívánják, hogy valami eleitől fogva Esztergamhoz hódult, minekelőtte az hadak megindúltak volna, ezután is mind behóduljanak. Mi azt mondánk, hogy az a kívánság mind az Nagyságod Illésházy uramnak küldött hitlevele ellen volna, s mind az Nagyságod pecsétés nekünk írt levelei ellen és mind az Sythvathorkon való igaz végezés ellen, kiben hogy semmi kétségek ne lehessen, elő hoztuk az nekünk írt pecsétés leveleit is. Végezetre nagyobb bizonságért, hogy az ellen immár az Nagyságod emberi szót ne tehessenek előhoztuk az Nagyságod és Habil effendi Sytvatorkon végezett pecsétés és kezek írásával erőssített leveleit, és Esztergam felől az mi benne vagyon, szórúl szóra az tizenhetedik articulusban, hogy az Esztergam vára az mióta az római császár kezéhez esött volt, az mely behódult faluk Esztergam várához adóztanak ismég behódoljanak és beadózzanak. Ezeket noha szemekkel látták a Nagyságod böcsületes emberi, mindazonáltal ugyan azt merik mondani, hogy meg vagyon parancsolva Nagyságodtól nekik, hogy evvel sem gondolván ugyan be kívánják mind-

azokat az falukat, az kik eleitől fogva Esztergamhoz az hadakozásnak előtte is adóztanak. Mely dolgon mi eleget nem győzünk csodálkozni holott megemlékezhetik Nagyságod róla, hogy addig az idvezült Illésházy István ő fölsége akaratjából be nem küldte az oratort az ajándékkal, valamig Nagyságod az hódoltság dolgának eligazítására az Nagyságod erős hitlevelét nem küldötte ki, ki kezünknel vagyon és elő is mutattuk az Nagyságod emberinek, ki ellen jó lölkiösmerettel Nagyságod most, mikor immár az ajándékot és az oratort beküldtük és minden dologban vég szakadott, miképen cselekedhessék, nem tudjuk. Meggondolja Nagyságod, hogy az hatalmas török császár Nagyságodnak adott és Habil effendinek ő nagyságának teljes hatalmat az békességnek elvégezésére és Nagyságtok hitlevele forgott az két császár között, ha azért az Nagyságod hitlevelében fogytkozás esik, egyik dologbúl az többiben is fogytkozás eshetik, ki az Nagyságod böcsületes hírének nevévek ellene leszen, és az szent békességnek megmaradásának is.

Jól tudja penig Nagyságod azt, hogy minekelötte ő fölsége az oratort bebocsátta volna az ajándékkal az Sytvatorkon való végezéscről az római császár urunk ő fölségének pecsétés levelének mássát, kit az oratortúl beküldtünk és kirül elsőben Illésházy uram Chuty Gáspár uramot beküldvén megkérdette Nagyságodat, hogy ha Nagyságod az szerént bocsátja-e be az oratort és ha minden részében helén hagyja-e, kire Nagyságod azt felelte neki, hogy az szerént bocsátja be az oratort és minden részében helén hagyja azt az római császár levelét, az kivel az orator bement és azon római császár urunk levelét confirmáltatja. Nem kellene azért Nagyságodnak most különben az dolgokat forgatni. Meglássa azért Nagyságod, kinek hite s tisztessége forog ez szent békesség dolgában, hogy az egész körösztyénségnél megjegyeztesse Nagyságod magát és el ne idegenitse Nagyságoddal való minden végezésektől és az szent békességnek fölbontására okot ne adjon. Mert ha most minden ok nélkül az Nagyságod végezésiben fogytkozás talál-tatik, ezután miképpen lehessen hitele az veletek való végezésekben megítélheti Nagyságod. Mindezeokról bévebben szölli-tünk az Nagyságod emberi előtt. Melyekről az Nagyságod választját Ujvárban megvárjuk. Eljen jó egésségben Nagyágod. Datae in Szögyén 10. Junii, anno 1609.

Mi Iliesházy István az hatalmas római császárnak és Mathias herczeg urunknak főtanácsa, Trinchin és Lyptho vármegyének főispánja etc. és Seifried Kolonicz, az hatalmas

római császárnak tanácsa és az magyarországi Dunáninneni való végeknek gondviselője.

Adjuk mindeneknek tudtára, hogy mi az tekintetes és nagyságos Ali passával, az hatalmas török császárnak vezérével és magyarországi főgondviselőivel és Habil effendivel, az hatalmas török császárnak budai főmufti kadiával, az hódult faluk dolga felől ilyen végezést töttünk: hogy az Sytvatorkon való végezés szerint legyen az hódult faluknak eligazítása, de addig az miben most vadnak, maradjanak abban, azaz be ne hóduljon mindaddig, míg az fényes portárúl az római császár főköveti vagy maga, vagy bizonyos embere erről való választal feljűj ide.

Minthogy ez mostani követ nem úgy megyen oda, hogy ott tovább maradjon, hanem csak addig, míg az ajándékot beadja, és az frigylevelet megírják neki, azzal azonnal visszajő, az mint az Sytvatorkon való végezésben el vagon végezve, akkor oztán az faluknak elire hírük végére menjönk, mellik faluk akkor, az mikor az római császár visszavötte az töröktől Esztergomot, azok azután is hódoljanak Esztergomhoz, az kik pedig nem hódultak, azután se hóduljanak. Az végházakban is megparancsoljuk mindenfelé, hogy ehez tartsák magokat. Ezt hogy mi megálljuk és megtartjuk minden részében, hitünkre, tisztességünkre fogadjuk, kinek bizonságára attuk az mi pecsétés levelünket Datum Comaromii 18. die Junii 1608.

Iliesházi István
(L. S.)

S. a Kolonith
(L. S.)

Kivül: Ilyen levelet adtunk az budai pasának az hodultság dolga felől Komáromba, 18. Junii, 1608.

Magnificus dominus Sigismundus Forgats cum caeteris sibi adiunctis dominis comissariis litteras ad Ali bassam miserat, quas ex ungarico in latinum ego ita interpretatus sum.

Litterae spectabilis et magnificae Dominationis Vestrae, heri sub vesperam sunt nobis redditae, ex quibus intelleximus, quae nobis Magnificentia Vestra scribat; cupivissemus autem si nobis Magnificentia Vestra ad omnes litterarum nostrarum particulas rescripsisset, quarum summa erat, quod nos a conclusione in Sytvatorok facta, et etiam postremis Magnificentiae Vestrae compromissionalibus de statu dediticiarum villarum, datis nolumus ullo pacto discedere, sed ut illa omnia in suo statu permanennt, quibus Magnificentia Vestra etiam se accommodare debeat. Quas quidem omnes litteras Magnificentiae Vestrae

hominibus protulimus et demonstravimus. Iisque illis visis et perspectis Magnificentiarum Vestrarum sigillis et manuum subscriptionibus, dicebant se contra illarum contenta nil quicquam posse dicere, velleque se ad Magnificentiam Vestram recipere, ipsique significare, quod oculis suis viderint et illas litteras, quae in Sytvatorok fuerunt sub sigillis Magnificentiae Vestrae et Habili effendi, additis manuum subscriptionibus datae, et compromissionales quoque, quas eadem Magnificentiae Vestrae pari sigillo et subscriptione sua munitas Comaromium Buda transmiserant, contendere velle se dicentes apud Magnificentiam Vestram, ut secundum litterarum illarum contenta statum dediticiarum villarum nobiscum componere perseveret, promittentes bonum etiam responsum nobis a Magnificentia Vestra se de hoc negotio relatuuros. Sed quantum conicere possumus, non quod illi id, quod promiserant, Magnificentiae Vestrae retulissent, imo contrarie omnem artem suam adhibere conati sunt, ut talia negotia ei proponerent, de quibus ne verbum quidem inter nos fuit ullum habitum, quo Magnificentiam Vestram a recta et debita illa pagorum rectificatione et compositione alienam omnino redderent, volentes hoc suo tali artificio spe munerum et largitionum ducti spahiis ipsis gratificari, et in tantas Magnificentiam Vestram perplexitates adducere, quod ex tali minuto et levi negotio violata pace, vita etiam ipsa Magnificentiae Vestrae in manifestum praecipitium et periculum adducatur. Scimus vero nos, quod ubicunque Magnificentiae Vestrae ille Amhat tihai alicui negotio adhibetur, nunquam illud negotium optatum finem solet assequi, nec aliquid boni ibi concluditur, quod ille nunquam sit in suis dictis et sermonibus constans, sicuti in praesenti negotio etiam id experti in illo abunde sumus. Rogamus itaque Magnificentiam Vestram ne ipsius consilia et verba sequatur, quae si secuta fuerit, nunquam ad effectum et suum optatum finem haec pax deducetur, quae quidem pax si rumpetur et violabitur, conicere Magnificentia Vestra poterit, quantae rerum confusiones, imperiorum mutationes et infinita sanguinis effusio hinc sequetur. Deus ipse praeterea cum sit aequitatis amans et protector, hos profecto adiuvabit, qui hanc solide tuentur et sectantur. Nos vero cum nihil praeter aequum illud et iustum optemus, aequum est, ne etiam Magnificentia Vestra ab his amplectendis sit aliena, quo famam laudabilem coram universo orbe obtineat, et sua dignitas in maiorem gradum evehatur. Non cupimus autem a sua magnificentia vestra rem aliquam, quae praeter iustitiam sit, sed eam rogamus, quae inter nos strictissimo vinculo est colligata, et in qua acquievimus iam dudum utrinque, dum modo Magnificentia Vestra etiam permaneat penes compro-

missionales suas de statu dediticiarum villarum datas, quas cum magnifico Habil effendio una dedit, quae conclusionem illam ad Sytvatorok factam optime interpretantur et confirmant de verbo ad verbum sic sonantes: cum vero fama venerit, et necessum erit ad Strigonium pertinentibus iudicibus singillatim iuramentum praestare, iuxta conclusionem ad Sytvatorok factam Strigonium quando ad Romanorum imperatoris manus devenit, qui pagi fuerunt dediticii et qui tributarii fuerunt, qui etiam non fuerunt, qui dediticii fuerunt maneant in deditione, qui autem non fuerunt, non sint in posterum quoque. Nos itaque praeter hoc aliud a Magnificentia Vestra non desideramus, cum etiam in illis obsignatis literis de verbo ad verbum ita sit expressum, quas isti barones ibi subscripserunt, dominus ab Althan, Georgius Thurzo, Nicolaus Istvanffi, Sigefredus a Kolonits, Franciscus Battiany, Stephanus Iieshazy, Paulus Nyary, Georgius Hoffman, quandoquidem Magnificentia Vestra horum testimonium requirit, qui tum praesentes fuerunt. Quod ad negotium Strigonii attinet, quando Christiani illud a Turcis receperunt, quod eoque Turcae eo subiugarunt eadem villae nunc, et in posterum etiam eo sint subiectae, sed praeter illas nullam aliam subiugent. Ista conclusio tam est manifesta et aperta, ut eam nisi qui nolit, intelligere capere non possit, quae nimirum illud tempus comprehendit, quando Christiani Strigonium receperunt, quo tempore factam villarum subiectionem nisi ad illud tempus accommodatam relinquere voluissent, non erat necessum, ut id tempus signanter intextuissent, contenti ea denunciatione, ut quicquid ad Strigonium ante hos bellicos motus fuit subiuga servitutem turcicam unquam tractum, id in posterum etiam in eundem modum subiugetur. Itaque in tam aperta re cum remora sanctae pacis scrupulos aliquos et obstacula querere non competit Magnificentiae Vestrae, praesertim quod ipsamet cum Habil effendio ea concluderit. Profecto serenissimus coronatus legitimus et naturalis rex dominus noster clementissimus nobis serio et severe demandavit, ne ullo modo a conclusione in Sytvatorok facta discederemus, neve aliquam occasionem ad novas quaspiam altercationes et dissidia praeberemus. Idcirco tam coram deo ipso, quam universo mundo testatum esse cupimus, quod nos violandae et turbandae huius sanctae pacis nullam ansam a nobis praebere nitimur. Residua munerum pars in promptu habetur, et cum obside legato Comaromium est deportata. Ad componendam autem dediticiarum villarum rem iuxta desiderium Magnificentiae Vestrae serenissimus rex et dominus noster clementissimus nos ad Szeogyenium

usque expedit, unde constat, quod a nostra parte nihil sit praetermissum, quod videbatur in hanc rem perficiendam spectare. Optime igitur et exacte Magnificencia Vestra perpendere velit, quid faciat, in hac siquidem sancta pace multa regna et provinciae sunt comprehensae. Si praeter rationem cum tot laboribus hucusque provectam istam pacem turbaverit et laccessiverit Magnificencia Vestra multos inimicos in se concitatura est, et multa mala in suum caput succendet, si autem huic paci et quieti sarcindae incubuerit, benedictionem divinam sibi conciliabit, et nominis sui famam illustrabit. Re-deat modo ad se ipsam Magnificencia Vestra, et turbidorum vanorum atque mendacium hominum voces et suadelam spernat, perhorrescere profecto poterit ab ingredienda via illa, qua impediri id possit, quod utrinque firmiter sit iam conclusum. Quod ad querelas ipsas Magnificentiae Vestrae attinet, de sui tihaiiae adolescentulo, quod ab illo recesserit cum ducentis florenis, et quod in diversis quoque locis multae caedes et rapinae sint his diebus vestratium illatae a nostris, de illa tali re quoque optima facta est conclusio, quod quando pax ad finem optatum deducetur, ac legati, obsidesque ad sua redibunt, tum postea generalis capitaneus Jauriensis, Slavoniae banus, et caeteri eiusmodi regentes de talibus negotiis requirantur, et iure ipso res tales revideantur. Credat Magnificencia Vestra, quod a nostra parte quoque plurimae querelae sunt suo tempore futurae, qualia damna, quanta item, quotque caedes a Turcis etiam sint nostris illatae, sed ante debitum tempus qui dedet talia proponere, et his tempus frustra insumere, in maioris momenti negotiis nondum fine suo peracto et apposito. Rogamus idcirco Magnificentiam Vestram procedere in hoc negotio velit, et secundum veram ac iustam conclusionem negotium dediticiarum villarum perficiat. Recordetur Magnificencia Vestra per dominum Doczium et Chutium ad nos se scripsisse, quod propter conservandam pacem concedere vult, ut iudices iuramentum praestent, qui servivit ex illis ad Strigonium et servitutem illam quo tempore relinquerit. Bonum etiam responsum a Magnificencia Vestra expectamus, rogantes eam, ut se nobis declaret, vult ne nobis praesentibus et una hic adhuc existentibus hoc negotium perficere, aut quam voluntatem aliam habeat, ne interea hoc tempus a nobis perperam consumatur. Cum his Magnificentiam Vestram bene valere optamus. Datae in Ujvar 16. Junii, 1609.

Georgi Miessko,

Magnae erat mihi iucunditati futurum, si me Liptsae existentem generosa Dominatio Vestra operiri potuisset, quod ipsius consilio res meae adiutae, solutiorum me curis erant redditurae, postpositis tamen omnibus meis privatis, exquisite Dominationem Vestram generosam rogo, ut quantum fieri potest dominam Tribelianam in tantis suis sollicitudinibus successiva apud dominum Tribelium intercessione sua nonnihil alleviare velit. Nam cum illa non destituatur matronali prudentia per quam de rerum etiam futurarum eventibus in utramque partem solet cogitare, non sine ob causam casus infelices peregrina exhorrescit, unicam spem amicorum ope destituta, in dexteritate, integritate, singulari prudentia et favore Dominationis Vestrae generosae habet, ad quam me adhortatore quoque singulariter confugit. Videt illa quo in fundamento res arcis illius sint sitae. Videt continuis languoribus dominum maritum quoque in dies debilitari, et cum suspecta etiam plerumque sit filiorum in parentes et pietas et obedientia, omnium calamitatum molem excepturam se veretur, quantacunque ex hoc ipse negotiorum radice enasci soleat, cum hoc stante arcis fundamento nec generem quenquam commode opulentem malis obruta sit habitura. Caeterum cum iis bonis nunc etiam plerique inhiunt, ad eaque penetranda cuniculis occultis utantur, stante et vivente adhuc fundatore, quid fiet si labat vel decedat? Omni igitur sua opera generosa Dominatio Vestra hanc ipsam rem cum domina Tribeliana ita agitabit et versabit, ut in consilio suo tutissime acquiescat, et nonnihil suis sollicitudinibus existat.

Eliac Tornario.

Optato mihi accidit domini Michaelis tam opportunus adventus, quod non sit diu carendum nostrae ecclesiae salutari verbi dei pastu, is enim duabus suis concionibus cum auditorum suorum auribus se probasset, institutae etiam per hos honestae vocationi assensum praebuit, et suscepturum se huius ecclesiae curam repromisit. Ago itaque reverendae Dominationi Vestrae solertissimas gratias, quod nostrae de novo pastore conducendo curae subvenerit, et svasorem se domino Michaeli de hac provincia exploranda tempestive praestiterit, cui pro viribus meis mea etiam debita suffragia minime sum subtracturus.

Testimoniales.

Praesentium ostentor reverendus dominus Joannes Schweglerus, accepta superioribus annis a me honesta vocatione cum gubernationi etiam ecclesiae Plachtinensi a me esset impositus, omnium suorum auditorum iudicio et testimonio pia et honestae conversationis per duorum annorum inter suos exemplum edidisse expertus est, et sic vitae suae curram rexit, ut nemini de se conquer in vitam atque officium suum iuste cuiquam maledicendi causam reliquerit. In cuius quidem ecclesiae gubernatione etiam favore omnium suorum auditorum permansisset, nisi loci eius possessio, in adversae religionis patronum iustam alio migrandi opportunitatem praebuisset. Qui dum nihil fecte, nihil simulate, nil ex adulatione quoque fluctu praesertim conscientia sua in religione agere praesumat, sed intermeratam eam conservare doctrina sua satagat, eum quanta possum diligentia et solertia omnibus evangelicae doctrinae addictis hoc meo scripto commendo, et dignum censeo cuius eruditioni et vitae integritati ratio cum dignitate habeatur, atque vita eius decentibus subsidiis cumuletur. Julii 30. 16. . .

Testimoniales.

Praesertium ostentor reverendus Michael Solnensis, postquam regendae istius loci ecclesiae biennium immorasset, rationibus eius ita ferentibus, mea et ecclesiae venia hoc fine abitum instituit, ut haereditati et patrimonio suo vicinior factus divinae inprimis ac bonorum virorum vocationi parendo exercitiis solitis incumberet. Cui quidem ad honesta contendendi ut ego etiam viam praemunirem, his meis adiutum et commendatum esse volui.

Theodosio Sirmiensis.

Cum intellexissem reverendum dominum Michaellem his oris valedicentem ad Dominationem Vestram generosam cis paucos dies esse venturum, ob eam animi mei affectionem quam minus intermissive erga ipsam feror, intermittere non potui, quin meis litteris generosam Dominationem Vestram salutarem, indicemque mei amoris sic illac transmitterem. Utinam vero mihi eam saepius convenire et salutare liceret, ad eam felicitatem, quae mihi dari maxima in hac vita possit, non mediocrem

accessionem me percepisse putarem. Nihil enim mihi iucundius consuetudine et consortio talium virorum, qualem generosam Dominationem Vestram iam notam habeo ac magni aestimo, quod duce doctrina et ratione magistra perbelle utatur. Equidem post sedatos adversae famae rumores, totus exstruendo templo vaco, cui contigua etiam aedium mearum moenia hoc fine adieci, ut ad persolvenda deo meo vota loci vicinitate allectus alacrior et promptior sim futurus. Ad te vero generose domine ne solae tantum litterae meae videantur pervenire ex manubiis Constantinopolitanis pateram Nicaenam, strophionum, libellulum papyro constantinopolitano compactum eo fine mitto, ut turcicae meae peregrinationis per haec interim tibi memoria suggeratur. Cui mea servitia strictissime offerendo me totum dedico.

Eunt vir reverende ad te vota plebis, et non sine suffragio meo eunt. Tu votis his, ac deo ductori paseto, et hanc sollicitudinem sine sollicitudine sume. Me fortunato tua te fortuna non frustrabit. Vale.

Lipchensibus.

Siticolosa et arida instantis aëris ista complexio multos rei domesticae curatores territando sollicitos etiam coepit reddere, ut non venditores, sed magis custodes congesto suo frumento se praebeant. Auctum etiam est ipsius precium, quod nimia raritas satorum tenuem admodum proventum frumenti futura hac messe cultoribus pollicere videatur. Arbitror itaque eam providentiae viam terendam mihi quoque esse, cui caeteri insistant, ne et mihi ipsi, et illis non paucis improvidus forte desim, qui quotidiano meo pane gratuito sustentantur, quibusque nullo pacto deesse debeo. Rebus aliter se habentibus rationes eas libenter inirem, quibus mea in vos omnes in vestra tali necessitate facilis liquido testata esse posset, quam non sine aliquo meo dolore intermittere nunc nolens cogor. Valet.

Ministris ecclesiarum Lateranensium.

Cum praesenti meo aedificio extrema, ut dicunt, manus nondum sit admota, cui videatur proportionata asserum quantitas etiam esse subministranda, placuit hunc meum mensatorem ad id genus opifices qui has ibi conficiunt, illac transmittere, ut cum reverendae Dominationes Vestrae communicato eius negotii consilio, citius id, quod volo earundem opera

assequar, nil dubitans, quin reverendae Dominationes Vestrae meae petitioni sint assensuri, studiumque suum in hoc mihi probaturi.

Minekeltötte az Nagyságod levelét, melyet 15. Mai írott Komjátíróról kezemhez juttatták vala, találtam volna én is írásom által meg Nagyságodot, hogy ha jó tetszése Nagyságodnak az Nagyságod velem való végezése szerint pünkösöd után bocsáttatná szakalybeli részét kezemhez per manus Nagyságod, hogy ha pénzzel való contentálásomban haladékok kezdene az idő venni, valamint magának. De ez Nagyságod levele tenorából adván értenem Nagyságod, hogy Kassára vívén isten Nagyságodot haladék nélkül való contentálást veszek Nagyságodtól, az Nagyságod kívánsága és jóakarata szerint szabom ahoz az dologhoz is magamot, kérvén alázatosan Nagyságodot az contentatiót ahoz képest maturáltassa Nagyságod, hogy a kiktől holmi örökségecskét kezdettem ennél bátorságosb helyen szerzegetnem, azoknak én is tehessek eleget s ne veszessem az alkolmatosságot az haladékkal el. A mi az executióra kibocsátása felől való Nagyságod szándokát illeti pedig, magam tudom, hogy abba módja és hatalma vagyon Nagyságodnak s egyébbel sem vehetem, csak könyörgésemmel és Nagyságod kedve keresésemmel eleit. Úgy vagyon, hogy én az octáván való vigyázásommal nem tudtam az dolog szükségéhez ez okkal magamot tartanom, hogy az statuáláskort nem én contradicáltam, hanem bátyám Madách Péter contradicált, ki procuratora által az szólitatáskort muniálta is ez elmúlt octáván dolgát, én pedig az én részemről sententiában maradtam. De bár az pörlekedésben valami módomból lehetett volna is, az pört hátra hagyván eleitől fogván nagyobb bizodalmam volt és vagyon most is az Nagyságod hozzám való jó kedvéhez és úri liberalitasságához, melylyel látom, hogy az conveniálásra bizodalmat és valami nyelet nyújt ez írásában is nekem Nagyságod. Hogy azért fundamentomából érthesse az dolgot Nagyságod: az Losonczy familia ennek ez helynek az felső részét bírta és azt az részt elosztván az Losonczy atyafiak egymás között, hol egyike, hol másika az Madáchoknak szolgálatjokért is örökre inscriptióba is, zálogba is adta külömb külömb időben az ő részét. Im Nagyságodnak paríáját küldöttem az Losonczy László zálogos levelének, megérte abból Nagyságod az ő részét mint kötötte volt az Madáchoknak, ebből az részből bírok én három jobbágyot és egy pusztát s többet sem a Losonczy jószágból itt ebbe az helybe. Az több Losonczy-részjószág eláglálásának és örökben való eladásának is állapotját pedig azok

az levelek mutathatják, a kik az bátyám örökösínél vadnak és az producálásnak idején azt is eszébe veheti Nagyságod. Én azért az én részemről, hogy ez három jobbágyról és az egy pusztáról valami jó véget érhessek Nagyságoddal, könyörgök Nagyságodnak, mutassa kegyességét és jóakarátját hozzám effelől Nagyságod. Nem tudom executióra mi szükség kiküldeni Nagyságodnak, én Nagyságodénak vallom az jószágot s tudom, hogy depositis deponendis, mint zálagos jószágot kezéhez veheti Nagyságod. Jelentse meg azért jóakarátját Nagyságod, kiben én semmi módot sem szabhatok Nagyságodnak. Jóllehet, ha az Nagyságod állapotját, méltóságát, uri természetit én igazgathatnám, gondolatot adhatnék és rövid útra hozhatnám azt az intézetet, melylyel mit kellene ebben ez állapotban Forgács Zsigmondnak Rimay Jánossal cselekedni; bizonyos is vagyok penig abba, hogy az uri liberalitásnak személyéhez illendő határában tud helyheztetni magam igazgatója nélkül is annira Nagyságod engemet, hogy hálaadó szolgálatra kötelesültnék esmerhetem Nagyságodhoz lenni éltémig magamot. Tartsa jó egészségbe meg sok időkgig az úristen Nagyságodat.

Nagyságodnak emlékezethez képest, hogy nem tudhatja Nagyságod elleni. Mennire bánhassa, hogy az én adóságomról engemet Nagyságod. Irtam vala Nagyságodnak, hogy s kedve Nagyságodnak addig, az mig az contentálásra elég Nagyságodnak bocsás kezemben. Kelecheni a ki csak az határoknak Nagyságod Nagyságod azért ezt az én kívánságomat Ajánlá magát, hogy emben bocsátja, úgy hogy mindazáltal hogy levelet is ad nekem Nagyságod harmadik esztendeje múlt el, hogy Az Nagyságod számára való hat közép kaszáltattam egyszerbe tizenkét kiláni sem volt az kelecséni földön, másodsor az kiláni gabna penig ez idő alatt kezemhez nem jött tizenhat kiláni, két forintot adtak az kislaludiak, s ez minden summája az percipáltam haszonnak. Mivel penig immár annak az pusztának állapotja ma ban állapodott meg többülvén rajta az lakosok, arányozom, hogy naponkint szorultabbá tétetik az határ miattok, a mit az ember tetne is, eltíporják tapodják az járók kelők s az lábas marhák is lepasscuálják, mint az kelecséni veteményemben is négy

keresztre vetették vala az megétetésnek és eltapodásnak
 a ki ugyan oda vesze egyszerre sem térvén nekem
 senkitől meg. Vehetem pedig eszemben, hogy Nagyságodnak
 sincs kedve és jóakarata hozzá, hogy tovább birhassam, mert
 levelet sem ada Nagyságod róla, s az jövedetmet is percipálta
 részéből Nagyságod. Így azért, hogy panaszost ne egyem és
 felette soknak se tessék velem való jótéteménye Nagyságod-
 nak, Nagyságod ezután birja akadálytetelem nélkül minden
 hasznával mint birta, minekelőtte énnekem assignál
 sem kaszáltatok, sem szántatok ezután ott.
 Megelégszem azzal, hogy táljon az adósságról Nagysá-
 god sok iz asa szerint. Könnyebben is fogja szen-
 vedhetni contentálásomat, hogy nem azon az pusztáján való
 tatásomat, ki nélkül bizony örö-
 mest el leszek, megtérítvén obligálása szerint az én adóságo-
 mot Nagyságod.

Az istenek s istenasszonyok egyetemben új harcztot kever-
 nek gok büzt az égben s tusakodással Ba-
 lassa Bálint úgymond. Tudni akarod, kik s melyek
 kevés szókkal értsed Mercurius, Mars, Pallas Mer-
 curius nyelvét, Mars kardját, Venus az Pallas az
 elméjét s Apollo az versét kéri. Ő tudós, poëta, orátor, jó vitéz
 és szerettétel legyen bátor, de bennem ezek mind vadnak, azt
 mondja Minerva: én mind haddal bíró istenasszony, mind
 bölcs s mind szép vagyok; az mi táborunkat lakja azért, Ba-
 lassa Bálint úgy mond.

Ez versek által Balassa Bálint uramnak dicséreti tulaj-
 donításában az jámbor barátom, noha az maga dicséretinek az
 keresésétől távol vagyok, de valamely elme által láthatja, azt ez
 egynéhány igék mint vadnak öszvefogalva s menni messze való
 értelemre terjedjenek is ki, bizony böcsülheti az verseket is
 felette s az mesterének tudományát is igazán szeretheti. Irt
 sokat többet is dicsirettel mind az két atyafi felől, de ez egy-
 nihány szép mesterségő igicske, mennit kell az több írásának
 is tulajdonitanunk, szép zöld czégérét mutatja sötétben is. . . .
 elég világossággal égő szüvetnekét mutathatja.

Nevezheti netalám némely ezt, s véteknék is tulajdonit-
 hatja bennem, hogy ez urfinak dicséreti szaporításában fölötte
 vak vagyok s néma vétkeinek elhallgatásával. Az a jámbor
 azért térjen vissza az én írásimra s olvasson ott ehez való dol-

got, s itt is találja meg hogy valakiben az jósa-
 gok meghaladták s fölül multák az vétkeket, az írók az
 nagyobbik s főbbik részét szokták abban mindenkor ékesíteni
 s példára is egyebeknek vétke elhallgatásával előhozni. Mint
 Themistoclesbe nagy vétkek voltak, de azoknál vétkeknél
 mind nagyobb volt s főbb is az a jószág, hogy Xerxes
 hadát, kinél nagyobbbat föld nem viselt s nap nem lá-
 tott soha, megverte kevesed magával s országát az adó ada...
 fizetéstől, nyomorult rabságtól s veszedelemtől és gyalázatos
 szolgálattól megszabadította, kevés emlegeti azért vétkét, de
 az salaminiai harca s okossággal viselt vitézsége örök emlé-
 kezetben él. Fabricius sem volt vétkek nélkül, de az vétkeket
 nem emlegetvén, minden história dicsirettel áldja benne, hogy
 Pyrrhustól országa kárával az pénzt fel nem vette s nagyobb-
 nak tartotta országát király nagy kincsét

.....
 s dicsiretben hordozza mostan is minden rend az
 ő is azért az ő fölötté való nagy emberségéből, mint....
 engem érdmem fölött böcsülött, s valamikor szembe
 mindenkor bizonyította arról való szíve ne
 velem fogyzott állapotja miatt kedve
 nem mivelik, sőt az én szerencsém
 vel az ő szerencsétlenségét is minden vigasztalta. Ha
 teneked mondván, az szerencse hamis s az emberek abba nem
 esmernek, a mi vagy és volnál, mit bántódom, ha énhozzám
 kemény, és ha nem közli is velem semmi böcsületes ajándékát.
 Valamikor vagy láthatlak, vagy emlékezem felőled, mindenko-
 ron vigasztalom, mond, magamot veled etc. Én azért, a ki
 minden ez országban velem együtt élőknek az életekre és érde-
 mekre vigyázok s kiszolgálni is akarok minden böcsület ér-
 demlő embereknek jövődöben való jó neveknek
 ezeket az jó hirnek örökségéből kihagyjam-e, kik mind hazájok-
 nak és nemzetségeknél sokat szolgáltanak s mind énhozzám
 böcsületes jóakarattal voltak? Ne éljek én, hanem
 a végre, hogy az jószágos cselekedetnek az emlék

Az mennyire ő szeretett s itéletem alá adta mind magát
 írását, úgy gyönyörködött az én
 ötet való szeretetem sokak itéletinél is inkább böcs....
 a hol ezt írja. Kétség nélkül hiszem, hogy
 mostani szarándokságomnak eredeti és állapotját nem

tudják azok közül rágalmazással szólnak felőlem, de ha virtutis aemula est invidia, invidiam autem subsequitur livor et obtrectatio, nem kell azon uram csudálkoznom s rágalmazásokon fölötte bánkodnom. Ennekem elég az, ha Kegyelmed s egyebek, kik olyak, mint Kegyelmed, azaz quorum virtus nativa aliis quoque virtutibus est cumulata, szeretetek, s tinektek meg nem hül szívetekben az emlékeztem s kedves lehet is életem instar omnium vos mihi tres, quatuorve estis etc.

Minden ez világi fő állapot, uraság, hatalom s egyéb minden az szerencsétől következők dolgok is úgy lehetnek mind jók s mind örvendetesek, hogy ha ember birván velek, birhat igen magával is s az ő maga csendes lelki békességét és életit meg nem háborítván, nincs az ő marhái hatalmába. Valamit kívánunk azért az szerencsétől jövő dolgokban, kikre nagy munkával s fáradsággal igyekezünk sokszor, meg kell néznünk és itélnünk, több nyugalom, több haszon, több lelki csendesség vagyon-e benne, hogynem több haszontalanság, bosszú és keserves bú gond. Némelyek oly dolgok akadnak előnkben, hogy szükségünk nincs egy cseppnyire is rájuk s mégis nagy kívánságot teszünk felőlek, hogy mienké tehessük azokat s legyen oly állapotban is részünk, a mely állapotnak viselése nélkül könnyen el lehetnénk. Osztan abban vagyunk megtévelyodottak, hogy csak az olyféle dolgot állítjuk, hogy vöttük áron, a kiért pénzt adtunk, az mely dolgokért peniglen mi magunkot adtuk, elvesztvén érettek mind szabadságunkot s mind jó lölki csendességünket is, ingyen valóknak állítjuk őket, kiket bizony meg sem vennénk, hacsak házuunkot avagy gyümölcsös kertünket kellene is értek adnunk, s mégis készek vagyunk szemérmünknek, szabadságunknak és időnknek elvesztésével s pazarlásával, veszedelmünkkel is hozzájuk jutunk és férnünk. Így sok ember nem tart semmit ő magánál alábbvaló dolgot, hogy a miért néha egy szerető lovát vagy szamarát s egyéb marhájának csak tized részét is nem adnája, ő magát adja érte. Azt cselekedjük annak okáért minden mi tanácsunkba, igyekezetünkbe és dolgunkba, a mit cselekedni szoktunk vásárlás kedvéért az áros emberhez való jövésünkbe, jól meglássuk, a mit megkívántunk, mennyi áron adattassék, s minemő legyen az marha. Mert nagy árát adjuk azért, elhiggyed, s igen megfizetünk érte, a mit ingyen valónak alitunk, hogy ha szintén egy pénzt nem adtunk is érte. Sok dolgot mutathatnék és sok állapotot számlálhatnék, a kikhez a midőn férünk, s abba avattuk magunkot, kiráztuk keblünkéből szép szabadságunkot, melyek nélkül, hogy ha ellehattunk volna,

megtartottuk volna magunkot magunknak, de azoknak az birodalmára szorgalmatoskodván, eladtuk tőlünk magunkot s elhagyattunk mi magunktól. Jól vigyázz ez okáért te magadra s mindent eltávoztass, a mit láthatsz, hogy tégedet elvonna magadtól. Semmit se tarts te magadnak feljebb való dolgot temagadnál. Micsodát? Kevesebb pénzed leszen-e azzal? Kevesb gondod és szorgalmatosságod is, kevesb bosszúd és félelmed is, böcsületed kevesebb-e? Kevesb, de csak az bolondok előtt, a kik az aranyas bolondokon csudálkoznak, a te hasznod ebben ez, hogy kevesb irégységed is lesz. Tartsd te magadot meg temagadnak, mert a ki magának tartja magát meg, nem vesz semmit az el. De hány ember vagyon e világon, a ki magának tartsa meg magát, s valami kis állapotot ne tartson is nagyobbnek magánál, kiért magát, szabadságát, kedvét s lelki csendességét s életit is sokszor elárulja.

Sunt hi, quos veritas ad hoc introducit,
Quod producit Genesis, Exodus educit,
Quod offert Leviticus, numeri deducit,
Cur Deuteronomon ad legem inducit.

Qui terram dat Josuae, Iudicum defendit,
Ruth suam progeniem ad David extendit,
Liber Regum populi reges comprehendit,
Et Paralipomenon ad Adam descendit.

Esdras templum reparat, urbem Nehemias,
Ester malis obviat, Judith et Thobias
Job gemit, canit David suas Psalmodias,
Et ostendit Salamon morum rectas vias.

Tradit in Parabolis temporum ruinam,
Et in Ecclesiaste morum disciplinam,
In Canticis iubilat Sapiens divinam,
Ecclesiasticus addit his doctrinam.

Scribit Evangelium Esaias fere,
Jeremias et Baruch norunt culpas flere,
Ezechiel, Daniel secreta docere,
Prophetæ duodecim culpas non tacere.

Finem dant veteribus clari Machabaei,
Per quos boni pullulant, extirpantur rei,
Sed hoc nihil reputant nostri Sadducaei,
Quorum arcam foederis colunt Philisthaei.

Lex in evangelium timor in amorem
Per Christum convertitur, et nox in splendorem,
Matthaeus, Marcus, Lucas, Joannes odorem
Terris dant coelestium fructuum dulciorem,

Matthaeus in homine monstrat Christum natum,
 Et Lucas in vitulo docet immolatum,
 Marcus Leo rugiens vere suscitatum,
 Et Joannes Aquila coelo sublevatum.
 Paulus praeco gratiae canones et actus
 Christi mores astruunt doctrinam et actus,
 Scribit Apocalypsin Joannes abstractus,
 Coeli secretarius stans in terris sanctus.

d t m p
 Quos anguis irus riti ulcedine avit,
 Hos e. d. ch. d. !

Ecclesiastici II.

Fac in tuo stes ordine in eoque assidue verseris,
 atque in tuo officio, munereque consenescas.

Az igaz keresztyén hit semmi nem egyéb, hanem az istennek igiretiben és fogadásában való tökéletes és állhatatos bizodalom, mely leszen az hiveknek szivekben az istennek igényének figyelmetesen való hallgatásából, az bennünk lakozó szent léleknek munkálkodásából, melylyel hiszszük, hogy az isten minden bűneinket megbocsátja és részesít az örök boldogságba és szép dicsőségbe, nem az mi jó cselekedetünkért és érdemünkért, hanem az ő szent fiának mi érettünk való köszönetének s halálának érdemeiért.

O homo si te videres tibi displiceres et mihi placeres,
 Sed quia te non vides, ideo tibi places et mihi displices,
 At veniet dies, in quo nec tibi, nec mihi placebis,
 Tibi quia ardebis, mihi quia condemnaberis.
 Castellum, signa vinclis, vox Anna remansit,
 Hydria, lepra, ratis, zizania, vinea, semen.
 Crux tentans, catuli regnum, pisces, lapides, laus,
 Unctio, pax, pastor modicum vado, pete pneumonia,
 Mansio, Nicodemus, dives iuga, drachma misertus,
 Rete, racha, panes a falsis, villicus, et flens,
 Pharisaeus, mutus oculi, lepra quaerite, Nain,
 Hydrops, mandatum, paralyticus ecce paravi,
 Regulus et servus, pharisaei, filia, panes.

R V saniozem precor in vasto corpore mentem Vigesima secunda Octobris evocabar per R V Turopoliam litteris ad me exaratis, in quibus quia nullam causam desiderii mei posuerat, et sciebam R V meum inimicum esse infestissimum, uti per quosdam mihi faventissimos edoctus fueram, quod minas per

Chamum filium suum et necem mihi spiraret, malui me domi continere, quam ad tuam lanienam imprudens venire. Et recte quidem. Inimico enim reconciliato nedum minas intonanti saniores ad quamvis occasionem credere disuadent. Quod autem R T ad macellum me evocabat intellexi ex minis per consortem tuam omni verecundia exutam, et filium Chamum tibi non dissimilem in domo Simonis rectoris Sennensis, et domo domini senioris relictis, quod nimirum ego fax et tuba excommunicationis tuae extitissem, eo quod dolenter et aegre ferrem ipsam R T successorem, unde non puduit tuam impudentem scropham mihi dira quaeque imprecari ac dicere, quod quemadmodum de Turopolia inhoneste exiverim, etiam ex hospitio meo moderno simili cum inhonestate mihi exeundum esse. Utinam vero Christus ipsissima veritas protector et dominus meus clementissimus confundat et pudefaciat omne os, quod talia de me evomere audet, et inter inclementiam et clementiam differentiam ignorat. Ego enim ab inhonestis, deum voco in testem, honestus separatus sum, et inhoneste contra latam sententiam per potentiorum me eiectionis, propter quod facinus audax et temerarium olim dabit rationem iudici generali Jesu Christo. De hospitio vero meo, quia vivo honeste (licet misere) despoliatus per auditores tuos quoque, postquam deo visum fuerit, discedam honeste. Tu autem quocumque venisti, venisti inhonestus et illam inhonestatem tua inordinata vita auxisti ita, ut vix aliquis lictorum super rogum flammis eam exureret, ut non etiam carnifici infernali aliquid (si non egeris poenitentiam) exurendum relinqueretur. Dicit tua imprudens Semiramis, quod me auctore damnatus sis. At quam verum illud sit, tuae propriae iudicandum relinquo conscientiae. Notisti, opinor, bene cum Dorotheae famulae domini senioris, pudicitiae strueres insidias, et iam ubique proclamatum erat te defoedatum et fere effoetum senem factum esse lenonem, propter quod veluti impientissimus nebulo nulli ecclesiae praefectus fuisses, si non ego, ego inquam te contra meam conscientiam commendassem, et tua causa apud dominum magnificum mentitus essem, quod etiam hac vice et hoc articulo temporis si res ita ferret, comprobarem litteris, quas domino magnifico scripseram duabus aut tribus vicibus, et quas dominus senior etiam hodie ad confundendum te corydonem asservat. Dicit item tua Jezabel me fabro in nupera congregatione te in has casses et illecebras illius foeminae, cuius tu manu extensa verenda attrectare, et ianuam mundi geometricae metiri volebas incidisse, quam autem verum illud etiam sit, viderint boni et iudicent. Imo vero cum viderem te diabolo libidinis incensum, more parturientis hinc inde oberrare, et ad emungendum nasum la-

tobras quaerere, instruxeram meam uxorem, quo saltem te praeconservassem, ut te verbis durioribus exceptum in loco sedere iussisset, quod et fecerat. At quomodo tam exigua mulier, tanquam pusilla aliquid fecisset, cum ipse dominus senior, qui te vagantem reduxerat nihil effecit? Tuum erat ab obiectis criminibus te purgare non conspurcare, tu autem quasi tibi omne, quod facis, liceret, attentasti ea, ut nisi me tua omnipotens domina authorem diceret, commemorare non puderet, nedum calamo perstringere. Porro si verum est me authore te hos iocos et sales insultos attentasse, propter quos excommunicatus es, dic, obsecro, num meo suasu molitoris uxorem (si non duas) subagitare, et alterius lectum subagitare solebas in Lopeia existens pastor, dic utrum meo consilio ibi deprehensus, fustigatus et intra cancellos rotae molaris contrectatus fueris. Dic utrum me consultore existens Gybis famulam reverendi domini Esaiae ad stuprum sollicitaveris. Refer quoque rogo te et obtestor, meo-ne suasu hyrundines illas publicas meretrices in campo Prandofiano duas compresseris, quarum uni cultrum furtim ablatum pro balneo sathanae, alteri aliquot nummulos dedisti? Et si mendacium est toties monitus, quare te non purgasti? Vel si tam pius, tamque sanctus et nulli comparabilis vir es, quare non deles cautionem authore, uti tibi dictum est Christophoro Niso compositam et tuam vitam veluti in speculum quoddam positam et plusquam penicillo Apellis depictam. Certe si reus non esses, nunquam permitteres tuam famam ita periclitari, ut iam actum esse videatur de ea. Aut si non audes te solum ad propulsandam hanc contumeliam (si tamen contumelia est) comittere, cur non assumis delectissimum tuum filium Chamum clava Cainica instructum et tuam Semiramidem sparsis crinibus ad vindictam pronam, quemadmodum die sabbathi 30. Octobris in Sennam misisti, ubi tua impudens ore diducto impio et impuro Semiramis, uti omnibus huius comitatus ministris, ita mihi singulariter dira imprecans minata, et filium suum suas delicias ad sumendam vindictam de nobis hortata est. O audaciam impudentem, et impudentiam audacem. Si parum est, quod dixi, arrige aures Pamphyle, dicam plura, quorum tu bene conscius es, aperte nullis utens circuitionibus aut ambagibus. Excidit, ne tibi mi Dane per quot territoria una nocte circumducebas illam tuam vicinam Leobanensem cum obvius factus esset nobis, puta domino seniori, domino Johanni, et mihi ante auroram et prae timore obmutuisses, nisi tibi diabolus suggessisset, quod dominus Emericus deberet illi foeminae aliquot numulos pro vino, quasi vero illa sola non potuisset accusationem instituere, neque noctu sed de die. Et si relatum tibi erat de nobis, nos adesse sub Divin, ad

quid opus erat illa ambage in Rusinam, de Bania in Divin, nisi ut more canis aut lupi, melius tuam explevisses libidinem. De quibus opinio est, quod in uno territorio inutiliter coeant. *Et nescis quod voluptatem non territoria commendent, sed rarior usus.* Sunt qui referant te quodam tempore in Uherszka venire et vino (ego addo diabolo) accensum in tuam sententiam foeminam quandam pertraxisse, et contactam tua toga, hyrcum non thymiana redolente, in locum quandam abduxisse, et post longam moram postquam illa prius rediret ex depositione, te quoque voce et oculis mutatum rediisse. In Rusina te na ged neg prepustil si w chliwie wrzenia. Tempore quodam cum redires ex congregatione ascaules quidam sive utriculator Lentuorensis quaesivit ex te audientibus multis, qualiter sumeres decimam de molitoris Mitnensis coniuge, et tu factum tuum fortiter pernegares, intulit. Ergo tu non es pastor Lovinobanensis. Tu vero diceres te esse illum, conclusit denuo. Ergo tu soles subagitare molitoris Mitnensis coniugem. Profecto si reus non esses caput illi involasses, ut iure cum ipso contendere non erubuisses. Verum quia tacuisti, subessorem miseri molitoris te esse comprobasti. Et nisi me tempus deficeret, et scirem me frustra haec tibi obcoecato dicere aut scribere, replevissem residuam faciem chartae tuis non heroicis, sed grobianicis et plane diabolicis factis ut et tu, et tua rabula coniunx videret ego-ne honestior, qui propter fidelitatem in officio exitium sustineo, vel tu, qui licet in loco inhonesto manes, et infamiam tibi et tuis in dies auges. Quare age ne et tu, et tua garrula coniunx cum tuo pertinaci filio patrissanti in posterum graviori subiaceatis sententiae, comprime labia vestra, et illis frenum iniicite. Qui enim quae vult dicit, audiat, quae non vult. Et praesertim filius male feriat meminerit, quid effutiverit contra dominum Johannem, et contra totam fraternitatem, ne quia tu male illum docuisti honorare parentes, doceat ipsum scandere carnifex. Vale et amantem te redama. Datum in Brusuik 3. Novembris, 1610.

Daniel Benedicti Sclavo
Lipchensis in Bruszuik
threnos decantans.

Nullam virtuti maculam aspergas,
Nec vitio alicui aliquam laudem affingas.

Non detrahas cuiquam nec laudaveris temere quemquam

Kivül : Gondolj régi idöt eleitöl fogva,
Megesmered, hogy volt mindenütt hatalma
Mind bölcsnek, vitéznek javát ő megbirta,
Cupido erejét senki meg nem állhatta.

Paulus P. P. V.

Solatium non mediocre nobis attulit, quod te profitearis non solum huius sanctae sedis Apostolicae filium devotissimum, sed religionis catholicae etiam propugnatorem zelantissimum. Augeat dominus in animo tuo hunc adeo laudabilem pietatis affectum, sicut ex ipso haud vulgariter nostram charitatem tibi conciliasti. Nunc fili cum intellexerimus quantum molestiae dilectis filiis Ruthenis adimeretur, qui se ad unitatem sanctae Romanae ecclesiae adiunxerunt, si eorum piis desideriis faveres, sitque nobis maxime cordi horum filiorum nostrorum consolatio, in tua erga nos filiale observantia confisi, significare tibi volumus praestitutum, te nobis officium gratissimum, si in omnibus, quae poteris illis opitulatus fueris. Quod et sedulo facias te hortamur, et benedictionem nostram apostolicam tibi peramanter impartimur. Datum Romae apud sanctam Mariam maiorem sub annulo Piscatoris 18. Decembris 1615. Papatus nostri anno undecimo.

Sanctissime et beatissime Pater, sacros pedes Sanctitatis Vestrae humilime deosculor.

In litteris Sanctitatis Vestrae ad me datis agnosco eum, quem Christus dominus vicario suo a Patre promisit Sacrosanctum Spiritum. Video in nominando clementiam, sentio in monendo gravitatem, admiror in offerendo humanitatem, idque eo magis, quod facile coniectura adsequor, eos qui detulerunt nomen meum Sanctitati Vestrae in causa Russicae unionis id egisse, ut Sanctitatem Vestram acerbam et inhumanam cognoscerem. Sed quia is, cuius in terra locum tenet Sanctitas Vestra est ipsa Veritas, ideo dedit eam mentem Sanctitati Vestrae, ut more ipsius clementissime me peccatorem reciperet, et vicissim a me intelligeret, quae fortassis delatores mei Sanctitati Vestrae non bona et optima fide retulerunt. Catholicus Beatissime Pater sedi Apostolicae addictissimus si unioni non faveat, perversus est, si impedit, impius est, si adversus illam est, sceleratus est. Quid ergo testor eum, qui videt non sicut homo, qui videt in abscondito, qui oculos carneos non habet, testor dicta publice et privatim mea, me in unione constituenda cum istis convenire, sed in modo et ratione plane et toto coelo, quod aiunt, dissentire. Possent Beatissime Pater aliae etiam veniri et forte non contemnendae rationes ad firmam unionem faciendam, quas tempus omnia videns, omnia audiens, omnia iudicans, tempus edax rerum et invidiosa vetustas nos docent, si Sanctitati Vestrae probaretur. Cogno-

vit haec ipsa navis Petri, cuius Sanctitas Vestra clavum tenet, saepius bonam causam male tractando amitti. Ante Leonis X. tempora quae in Africa et Asia iactura? post ipsius tempora quae in Europa? Perhorresco cum Angliam, Galliam, Germaniam cogito. Fuitne causa bona? optima? Erratum fuit in doctrina? minime ea est in coelo et terra firmior, forte bona causa male tractata fuit. Quid enim sacratissimae nostrae fidei magis contrarium, quam potentia et vis? sed haec videre mihi, ut humuncioni, et dolere, ut non ignaro mali licet. Statuere est Sanctitati Vestrae, quae in Petro stat. Ab hoc malo amplissima haec regna, quae uno Poloniae nomine nunc vocantur, quod hactenus liberi fuerunt, laudamus prudentiam maiorum nostrorum, nobis gratulamur, sed ne apud nos quoque incendium exoriatur vehementer metuimus. Tam Beatissime Pater his proximis annis, hoc in negotio ignes suppositi sunt cineri doloso inter eos, qui timent ne flamma erumpat et patriam damno adficiat, ego sum unus parvus quidem nunc, cum ita fata tulerint, et reipublicae et meae, sed maioribus illis ortus, de quibus dici possit: Fuimus Troes, fuit et Ilium et ingens gloria. Qua lege et ratione itaque servus sciens et non faciens apud dominum excusatus erit? Russi gens mea est. Russia patria nostra communis. Adfinitates cum illis infinitae, subditi fere omnes Russi vi rem geri video, vis excitat tumultum, tumultus periculosissimus. Regnum Russiae maximum sex palatinatibus constans, qui non provinciis, sed regnis aequiparari possunt. Vicinae nobis sunt gentes Hungaricae, Maesicae, Bulgaricae, Graecae, Moschicae innumerae, omnes eiusdem fidei, omnes ad bella natae. Si pacatis et convenientibus modis et tali spiritu plenis, uti Sanctitatis Vestrae sunt ad me litterae, unio Ruthenorum ageretur, spem haberemus futuram firmiorum. Pauli V. temporibus, quam Eugenii IV., quae nunc orbem christianum et maxime patriam nostram turbat. Habet Sanctitas Vestra manum a corde meo ita Haebreorum sapientes epistolam vocant. Ne autem longo sermone Sanctitas Vestra quamvis in re maximi momenti morer, peto ab illustrissimo et reverendissimo domino cardinale Montealto, ut amplius Sanctitati Vestrae referat, quod puto illius celsitudinem facturam, cum non modo protector Poloniae sit, sed etiam arbitror meminisse, quod ante annos aliquot nomine divi Clementis septimi dederit ad me litteras, quibus intentionem meam si bellum Ferrariense durasset abunde laudavit et mihi gratiam sacrae sedis Apostolicae obtulerit. Deus optimus maximus Sanctitatem Vestram diu incolumem universo orbi servet, et universum orbem det Sanctitas Vestra obsequentem. Iterum sacros pedes Sanctitatis Vestrae ego, coniunx, liberi, universa familia mea osculamur, et bene-

dictionem apostolicam imploramus. Datum in arce mea Dobromil 2. Augusti 1616.

Sanctitatis Vestrae, domini domini
mei clementissimi

minimus servus obedientissimus filius

..... Dobromilszki.

In imaginem

generosi ac egregii domini Joannis Rimay,
serenissimi principis Hungariae, Transyl-
vaniaeque ac Siculorum comitis etc. intimi
cubicularii etc.

Aemula naturae, quid non iam praestet Apellis

Ars, habitum pingit corporis illa tui.

Corporis ars habitum sat pingere, fingere tentat,

Et cur non tentat tingere mentis opus?

Corpus, ais, substat? substat mens; corpora palpo?

Id nego, sed video corpora? et hocce nego.

Corpora non palpas, non vel lynx corpora cernit,

Ingenii pariter nullus opaca tenet.

Ars cur naturam sic finetat? Gordius esto

Nodus; tu Rimai sis Macedo, ore gravis.

Sit licet, ingeniis dent iam penicilla colores;

Hocce sed ingenio, quis dabit ergo tuo?

Audiit hanc litem, suavi progressa susurro

Melpomene, digna heus te calamistra gerens.

Alba ligustra tuae menti se forte fatetur,

Candidus in tetro ut conspicare solo.

Bifidus haud Rimai est, nam corpora pingit Apelles

Melpomene ingenium; pingit uterque suum.

Aenigma

ad eundem.

Palpat, amat, cernit, secernit, temnit et icit,

Sollicito peragit, pectore quicquid agit.

Ante aliquot millenos annos, natus in orbe,

Hunc ortum rursus, quotque diebus habet.

Et latet et latuit nusquam conspectus in orbe,

Hinc tibi, si expendas, tortile surget opus.

Observantiae ergo faciebat

Generosae Dominationis Vestrae

servitor addictissimus

Georgius Hoffman iunior.

P o s s e s s i o n e s.

Sagh.

... ölös.

Minden egész heles tartozik szent György napján adni denarios 25.

Szent Mihály napján is azonképpen denarios 25.

Zabot mindenik három fertált tartozik adni karácson napra, avagy szent Urbán nap táján.

Kilenczedet tartoznak azaz hegyről behordani, és lerakni avagy hánni.

Kilenczedet mindenik tartozik adni.

Kilenczedet tartoznak adni az elhagyott földekből avagy parlagosból, buzából.

Az olyan földeket az földesuroknak szabad szántani, avagy a kinek akarja adni szántani, szabad vele.

Tartoznak mindenik egy-egy napon szántani buzának, az mint az szokás, azonképpen bőíti veteminnek.

Egyenlőképpen mint jobbágy, azonképpen sellérek tartoznak kaszálni egy nap, és aratni két nap, és mind behordani, és szépen asztagban rakni.

Praepostnak vagyon ottan vetése.

Praepostságban jövedelemnek lett jobb faluja az többik között, mert lehet 21 hordó bora.

Vásáros Palota.

Minden egisz háztól jobbágy tartozik adni esztendő szerint.

Minden egisz háztól jobbágy tartozik adni buzát fertált 3, árpát 4, zabot 5.

Két tikfiat, két kalácsot minden egész heles jobbágy tartozik adni.

Tartozik egész heles jobbágy esztendő által három napot kaszálni azonképpen, aratni is azonképpen.

Tartozik kilenczedet mindenik az szőlőhegyből adni.

..... almasi Ciro házából akó $35\frac{1}{2}$.

Zaska Pál házába akó 18.

Ohad Lőrincz házába akó 22.

Ohad Jankó házába akó 35.

... ro Bálint házába akó $30\frac{1}{2}$.

.... stoczy Bankó házában akó 34.

175 akó.

Kivül: Pechenedi, palojtai dolgokhoz való jegyzések 1609.

Emnek ez esztendőnek ide kell az kilenczedét is tudni az több jegyzésekből.

A komoragróf az beszterczei, ha eddig oda nem küldött is böcsülleni az tudom, hogy oda küld. Azért ne csak a kerítését, hanem minden épületet, valamit szegén anyánk és mi építettünk, úgymint istállót és kertetek mit, böcsültesse mind meg Kegyelmed, azaz 3000 váltóig, ha lehet. Talám meg is lehet penig, ha Kegyelmed az böcsüllőket jól tartja. Enmagam megyek vala oda, de itt értém meg, hogy Kegyelmed is ez jövő vasárnap Posomba leszen. Ennekem noha senki hirrre nem tette az napot semmi parancsolattal, de ha Kegyelmed akarja, noha parancsolat nélkül ott nem tartoznám lenni, csak írja meg Kegyelmed, ott leszek; és talám mindketten használunk vele, ha ebben egyet értünk. Jöllehet Kegyelmed szabad vele, ha énnálam nélkül meglehet Kegyelmed, adja tudtomra, hogy az posoni út helyett mehessek Lyptóba, és tegyem le az jószágom árát bátyámnak. Én külön is eligazithatom ezután dolgomot vele. Ezt azért írom Kegyelmednek penig főképpen, hogy Kegyelmed ne hirdesse, se vélje azt felőlem, az mit ez-előtt, hogy én osztottam fel a Kegyelmed jószágát is etc. Azért én Kegyelmedtől várok, de Kegyelmed ezt értse, hogy az osztálylevelek mind Erdélben vadnak, jöllehet annélkül is talám meglehet, csak Kegyelmed hozzon jó prókátort, én eleiben tudom adni az dolgot, ha kelletik etc. Isten Kegyelmeddel. Datum 29. Februarii, ex arce Besztercze, anno

Manificae Dominationis Vestrae

Valentinus Balassa.

Külezim: Magnifico domino de Gyarmath etc.
domino

Kegyes isten, kinek nagy hatalma felnőtt,
S irgalma oszlopa többől még ki nem dőt,
Vigasztald lelketem, ki búban forrott s főtt,
Köld el is fecskédet, hadd lássak jó időt.

F ü g g e l é k.

Szolgálatomat ajánlom Kegyelmednek, mint jóakaró uramnak. Jó egészséggel áldja meg isten Kegyelmedet. Az Kegyelmed czéduláját nekem megadák Alsó-Estergárban, melben mit írjon Kegyelmed, megérttettem. Mi uram ide Alsó-Estergárban gyülekeztünk vala ma, de a mint látom, nem látom semmi végét, hogy semmi törvineket revideáltathassunk,

mert Szeczen edik dolgosa Balassa János urunk ő nagyságának ez De semmiképen meg nem akara mara Annak felette Balassa Ferencz uram consentiált ennek ez végezésnek, a mint írt leveléből is megtetszett, nem compariált Bajczy uram. Én protestáltam Liberchey uram előtt ezért Ebeczky László urammal, hogy mi készek lettünk volna megláttatni az controverziákat az szeginsig között. Az szegin emberekben is láttunk fogyatkozásokat, mert sokaknak elsőben kellene törvinnek lenni, mely dolgoknak eligazítására más terminust hadtunk 20. 21. 22. és több napokat. Ha nem compariálnak az compromissumnak continentiaja szerint procedálunk, az mely testartókon elmulik, az szeginsignek is újobban meghadtuk. Az Gáspár felől nem tudom, ha lett-e Kegyelmednek választja, avagy nem Bosnyák uramnak ő nagyságának, akarok írnya utána. Ha Kegyelmed valamit akar írnya ő nagyságának, írhat Kegyelmed az hel nem jó porkoláb nekül. Baranai uram ír énnekem egy levelet, teszen emlékezetet levelében arról az jegyzésről, a kit íratott az úr ő nagysága Kegyelmeddel, ha Bosnyák uramnál vagy-e, avagy Kegyelmednél. Innár ez üdnepekig Kis-Zelőben leszek. Tartsa meg isten Kegyelmedet jó egészségben. Datum

Külsőim: Genereso domino Joanni Rymai de Alsó-Strehova, domino mihi semper observandissimo.

(Rimay János sajátkezű írása).

Haec baro Balassa, qui et Emericus audis

Scribere seria serior actas iussit,

Sapis tu tacitus et libras cuncta acute,

Pignora nam amoris in te amoris haec in te.

Pignora haec in te amoris mei sunt,

Pignora haec in te amoris mei sunt.

Haec baro Balassa qui et iam Emericus audis

Scribere me seria serior actas jussit,

Sapis tu tacitus et cuncta ponderas acute

Pignora haec in te amoris mei sunt.

II.

LEVELEK ÉS AKTÁK.

I. 1594. m áj. 20.

Köszönetemnek és magam ajánlásának utánna
Dicsértessék az úristennek az ő szent neve, hogy jó egészségben vagytok, adja az úristen, hogy sok esztendeiglen az magad egészsége felől hasonló sokszor való jó híreket írhas. Az magam egészsége felől azt írhatom, hogy dicsértessék az úristen jó egészségben vagyok. Az úristen az elmúlt hétfőn adta kezünkben az új kastélt, mellet az törökök az Szent-Tamás hegyen csináltak volt. Tegnap ismég az második városnak, holott az vizvár vagyon, mentünk vala ustromnak. Pálffi uram is jelen volt. Bizony soha életemben én is nagyobb szerencsén nem voltam, mert ezer puskánál, szakálosnál és taraszknál többet lőttek hozzám. Az ustromról az német gyalog futamodt volt meg, mind balkéz felől, s mind jobbkez felől sok ember hullott el mellettem, de mégis az úristen az ő szent fiáért, és az te szibűl való könyörgésedet meghallgatván, engem békével és jó egészséggel meghoza, ő felségének egy fő ember német hadnagyának Kurcznak az lábát lőtték által. Balassi Bálint is sebes, Tapolcháni János is. Bizony édes lölköm, ha tegnap meg nem ölte, immár egy ideig bár ne félt, megadja az úristen, hogy az te kívánságod szerint egymást meglátjuk nagy jó egészségben. Mi állapotban leszen ezután is itt az dolog, azon leszek, hogy megírjam. kérlek téged is édes szivem, hogy gyakorta írj énnekem. Szakách Bálintot haza bocsáttam hozzád, hogy legyen mégis édes szivem ki kedved szerint főzni. Most édes lölköm egyéb ajándékot nem küldhettem, hanem valami habarniczát és narancsot küldöttem, ne nizz, édes szivem az ajándéknak kicsin voltát, hanem hogy tiszta szibűl való szerelmemből küldöttem, én tülem, mint szerelmes uradtúl, vedd jó néven. Adja az úristen, hogy gyakorta küldhessek ajándékot és láthassuk egymást Datum az Esztergam alatt való táborban 20. Mai 1594.

Az te szerelmes urad, ki úgy szeret, mint tulajdon magát
Thurzó György.

Bátyám uram Zrini uram szolgálatját fratja velem, ő küldte az habarniczát neked hat kötéssel, a kétkötését küldd

édes szivem asszonyomnak anyámnak az én levelemmel egyetemben. Azt hagyja írnom Zrini uram, hogyha medveepét nem küldesz neki, ő sem küld habarniczát. Azért kérlek édes szivem, hogy afféle epét kerestess és küldj énnekem.

II. 1597. ápr. 25.

Litterae testimoniales Johannis Rimay suo concionatori exhibitae 1597.

Qui probe perfuncti suo officio, vitae degendae, migratione locum quaesituri, testimonio etiam aliorum praesidia suae vitae coram quibusvis mutandae, existimant momentum sane aliquod huic auctoritati suae conciliare videntur. Verum quia nullius fautoris auctoritas in commendando aliquo efficere queat, quin virtutum propriarum possessio, patrocínio hanc antecedit, ea optima est commendationum suscepta ratio, quin in ipsius quem commendat virtutibus plenior facultas favori hominum, quam in sua ipsius quantumvis operosa commendatione vel relinquit. Hic itaque Georgius Petrus Oczovinus minister verbi divini, qui in ditione mea ecclesiae inferioris Ztregoviae docendo, monendo, hortando, arguendo graviter praefuit, post expletum suum annum formidine vicini hostis perculsus, ad tutiora loca hinc migraturus, ut mea ei commendatione et testimonio vitae subvenirem, figendaeque ita suae sedi, viam planiorem aperirem, me non incommode forte petiit. Quae quidem cum minime a sua docendi diligentia officii sui dexteritate, qua se probatum hactenus suis reddidit, sciam unquam deflexurum, si quid mea ad ipsius officii auctoritatem intercessio adferre commodi possit, ut eum et tuendum et iuvandum provehendumque singuli velint, peritos maxime omnes velim. Data ex pago meo inferiori Ztregovia nuncupato 25. Apr. Juliani Calend. 1597.

Johannes Rimay.

(A pozsonyi lyceum levéltárából).

III. 1603. júl. 24.

Reverendissime domine, domine Fautor ac Patrone confidentissime. Post servitiorum meorum devinctissimam mei commendationem.

Hindi Péter uramnak Posenból és Nagyságodtól való megtérésén azért volt szükséges örvendeznem, hogy az te Nagyságod egéssége s jó reménség alatt nyugvó békességes

állapátja felől hirt mondhatott és beszélhetett énnekem, ki által én tartozott tisztem és hivatalom szerint, hogy nem írhattam, sem üzenhettem Nagyságodnak, oka csak az, hogy felmenetelét nem értettem. Tudom az én s az Nagyságod állapotja és elméje ékessége között mennyi köz legyen már, s mely távol is érdekem én azt az mézzel folyó tudományi patakot, kiből torkig úsz Nagyságod s egyéb embereket is kedvesen táplál az csorgásával és italával. Mindazáltal, midőn azokról az régi időkről és napokról emlékezem, a kik nevendékeny korunkban is szövetséget tartattanak köztünk az jóakaratra, természet hajtára, hogy kétség alatt nem tartván az én alacsonságomat, biztatlással ébrezgessem az Nagyságod felhuzalkodott voltához bátra (igy) való jutására, s ez írásom által tekinteti előtt való jelenésére és írására, kiből az Nagyságod megváltozhatatlan édes emberségű velem való szavairól vött bátorságom is nem kicsinnyé élemit s ébrezget untalan engemet, ki felől énnekem kétségesnek lennem nemde kárhozatos vétek lehetne? Más az, mivel ugyanazon minden jószágokkal ékesült embereknek közönséges mesterétől, az szerencsétlenségtől vagyok nekem is Nagyságoddal együtt most is oktatásom, és ez ellen ugyanazon egy orvosnak és bajnoknak Epictetusnak írásával is gyámolgatjuk életünket és reménségünket: ez az életben vett élethasonlatosság is nem kevésbé csatol Nagyságodhoz, hogy az Nagyságod életinek az állapotjára tekintélvén, azon felemelt lélekkel és elmével vezéreljem az szerencsétlenségnek terhében s igájában az én fejemet is, tudván, hogy Deus imitatur bonorum paedagogorum naturam, qui semper in studio plus sollicitudinis et laboris requirunt ab illis, de quorum ingeniis certior ipsi spes est, osztán

Sic fit fata viro quod sunt plerumque cuique
 Prospera, sed doctos aspera fata premunt,
 Hos decet invidiamque virumque linguamque subire
 Multorum multis a pedibusque teri.
 Scilicet haec nostri labes est pessima seeli,
 Hi mores hominum, haec exitiosa lues
 Undique virtutis florem submergete vulgus
 Nititur, at frustra nititur, illa manet
 Illa manet palmaeque instar suppressa virentis
 Fortius ad quodvis vivida surgit onus.

Minden életemben viselt bűm között is penig az mostani Madács Péternek hálaadatlan atyafiuságától szenvedő sok boszszúm úgy tetszik terhesebb, ki is az tudós és böcsületes embereknek fogyatkozásában, az magához hasonlók közt, hogy én az én törvény szerint való igazságomon kapdosok, nemcsak ru-

tol aláz, s kigyó fulánkjához hasonló nyelvével gyaláz igazságom és érdemem ellen, de sőt szőrselyemhez, ónaranyhoz, jégkristályhoz vagy gyémánthoz, darázsméhhez, hamuliszthez és majomemberhez hasonlítani is meri érdemmel és böcsülettel hozzám magát, kin Nagyságod az maga feleivel, a kik igaz mértékemből mértetek s mérték is engemet, nem kicsint csudálkozhatnék vagy nevetetne is, oly öres lévén az veleje is az okosságtól, mint füle az hallásától neki. Csak-hogy uram, az philosophiának usussához, és nem az felőle való csacsogáshoz szabván életemet, Senecával, Petrarchával, Ciceróval és Epictetussal beszélgetek többet, hogy nem egyéb emberekkel, tetszem némelyeknek, hogy én semmit sem mivellek, vagy utált életet élek, holott vagy egyedül, avagy kevesekkel cselekedem azt én, a kit sok ezer egyéb emberek sem mivelnek, s nem mivelhetnének, ha akarnáják is. A mely cselekedetemben oly ollóval szabott életet is követnék örömet bizony, a kit az philosophiának tündöklő tőjével és selymével alkóképen méltán varrhatnék is, mert ugyanis az én Seneca mesteremkint mit használ, *qui agenda et omittenda perceptit, si in percepta re ipsius animus non transfiguratus est?* De én mind Madáts Péterről, az én életemről s cselekedetimről akkor beszélhetek többet, mikor az úristen szemben juttat jövődöben Nagyságóddal, s tudom elméje bűsege szerint mit fog mindenikéről itélni Nagyságod. Nem lehet abban uram egyéb, hanem az philosophia követőit ez világi alávaló gazembereknek s népeknek társasága soha be nem fogadhatja, s természetből hozza az philosophia azt magával, hogy az ő fényénél tündöklőköt nevettesse s csúfoltassa az rosszakkal, hogy nem hijában is mondja kérdésében Epictetus: *philosophiae studium suscipere cupis? Statim te para, quasi futurum sit ut deridearis, ut multi te subsannent, ut dicant te subito philosophum extitisse, ut rogent, unde supercilium istud?* Tu tamen quae optima tibi videbuntur sic teneto, quasi a deo sis in ea statione collocatus, quibus si succubueris, dupliciter eris deridendus. Ez mostani szőrivel visszafordult világban penig miért, hogy tudom Cicerokint hogy: *nihil est melius quam conscientia recte facti, et libertate contentum negligere humana*; ez egy szabadságra vágódó életem kivől min kapnék egyeben, nem tudhatom? kiváltképen hogy: *iucundum est esse secum quam diutissime, cum quis se dignum quo frueretur fecit*, mint Seneca igen szépen megmondja. Veszem is eszemben, hogy akkor vagyok egyedül, a mikor sokakkal vagyok ittvaló emberekkel együtt, akkor peniglen többekkel, mikor csak magammal, mert akkor szólhatok bűebben azokkal, a kikbe én gyönyörködöm s a kiket szeretek. Az én bátyám azért szintén olyan most én-

nekem, mint régenten Amphionnak az ő bolond bátyja Zetus, a ki irégylette az ő pór elméje miatt az öcscsének ékes elméjével talált dicsőségét, s dicsérettel tündöklő szép nevét. Mert az én bátyám Madách is Platóval és Homerussal nem szólhatván és társolkodhatván, nagynak tartja én ellenem magát, ha valamely részeges társával az itczének mértékéről, avagy pásztorával kecskéjének az szőriről és gyapjáról szólhat. Az én életemet életivel való hasonlításából azért elég vigasztalást veszek ellene magamnak, tudván, hogy ez világi életnek folyásában minden Homerusnak kell egy Zoilussának, minden Amphionnak Zetussának, Abigaelnek peniglen Nabaljának, és Dávidnak Sauljának lenni. Mindazáltal minthogy én az én bátyámnak igen igyenetlen, s igazán írhatom, hogy ugyan istentelen atyafiusága miatt is, az kinyérbe sem kezdek en nem, míg az isten te Nagyságod által s Nagyságodhoz hasonlatos jóakaró uraim által is boszút áll rajta érettem. Nagyságodnak megiszolgálom mint uramnak, Hölgye Gáspár uramnak ez levelemet küldje meg Nagyságod s nyerje meg is Nagyságod ő kegyelmétől, hogy ez itt való és az kislaludi dézmát a mint az gyűlés végében is szóltam vala ő kegyelmének felőle, s jó választ is vettem vala ő kegyelmétől az dologról, szokott áron adattassa nekem Barati István urammal. Egyéb ezelőtt való esztendőkbén mindenkor az bátyám vette meg, most ő felsége nevével más ember számára tartják. Irja meg azért Barati uramnak Hölgye uram, ne háborítson engemet meg benne, de engedje nekem. Lám többeknek is sokaknak engedték meg, a kik csak az arendatorokot sollicitálták is érte, de én ebben ugyan az ő kegyelme beneficiumját akarom érzem, s ő kegyelmének is könyörgök effelől inkább hogy nem mint másoknak, hogy ugyan ő kegyelmének is szolgáljak érette. Az úristen Nagyságodat tartsa kedves áldásának áldomásába meg, és az szerencsétlenségnek felborzadott savány telc után adjon zsiros gyöppel bévelkedő szerencsés nyárat is érni Nagyságodnak, kinek kedves virágjával ékesüljen az én fejem és sivegem is meg, amen. Im erről az materiáról csinált egy énekecskémet is küldöttem Nagyságdnak, ut similes habeant lactucae labras. Irtam 24. Julii 1603.

Nagyságod

hiv szolgája
Rimay János m. p.

Külczim: Reverendissimo domino, domino *Demetrio Napradi* episcopo Transylvano, et ecclesiae posoniensis Praeposito, sacrae caes. regiae Maiestatis consiliario et domino et patrono suo confidentissimo.

IV. 1604. máj. 6.

Illustrissima ac magnifica domina domina affinis observandissima.

Salutis et prosperi status, necnon paratissimorum servitiorum meorum delatione praemissa respondeo ad eas, quas illustrissima ac magnifica Dominatio Vestra per nobilem familiarem suum ad me deferri curavit litteras. Et consilium coepi reverendissimi domini episcopi et pariter cognatae meae super particulari exhibendarum litterarum intercessorialium. Opinantur ipsi, quod cum huiusmodi litterae intercessoriae reverendissimorum dominorum episcoporum sigillis non sint communatae, subscriptio etiam sit mutanda isto modo: Status et Ordines regni Hungariae *Politici*, eam ob causam, ne sua maiestas caesarea, interim quod illustrissima ac magnifica Dominatio Vestra ad universos regni ordines sese refert, est tamen ecclesiastici status sagitta deficient, se forte dolo aliquo malo circumveniri suspicetur, tum maxime, quo istis ecclesiasticis statibus infuturum qualiscunque occasio in contrarium faciens adempta sit, quae ita hic adiunctae litterae solummodo quoad subscriptionem emandatae, ita exhiberi poterunt.

Quod concernit promissionem suae serenitatis illustrissimae Dominationi Vestrae factam, de isto domina affinis non sit anxia, sua serenitas quippe et cis, quae tunc temporis duntaxat pertractata sunt serio finem imponet, neque dubitet quod dominus à Molart in mora fuerit, cum hactenus a serenitati sua propter sinistram valetudinem nemo potuerit habere audientiam, adeo ut illustrissima Dominationem Vestram retardati adhuc aliquantulum ad dominum maritum itineris poenitere non debeat. Circa coetera negotia quae adhuc penes caesarem sunt lente festinandum est donec istinc, quemadmodum brevi speratur, resolutio aliqua veniat. Quatenus ad equum maximas ista vice habeo gratias. Existimavi equum ad dominum Palfi de Scaliz pertinentem, si autem erit alius non poterit mihi usui esse, et ad illustrissimam ac magnificam Dominationem Vestram iterum relegabo, quam ad optatae valetudinis et foelicitatis culmen aspirare desidero. Viennae Austriae sexta Maii anni 1604.

Dominationi Vestrae illustrissimae

affinis addictissimus
Ottavius Cauriani.

P. S. De Praga fidedigne intellexi, sicut quoque reverendissimus dominus episcopus et ego a domino comite a Furstenberg intelleximus, quod sua maiestas concordiae cum

magnifica Dominatione Vestra hac septimana velit finem imponere.

Sua serenitas praeter alia bona de quibus promisit restitutionem, dicit cameram Hungaricam allegare, quod nihil tractatum sit, velit autem inquirere, utrum ita sit nec ne, et postea super eo ulterius ordinare, de vineis et molendinis Georgianis videlicet, quod si erit iste equus, quem ego existimavi, mittam cum maxima gratia domino Palfi alium equum, qui sibi forte placebit.

Külszlm : Illustrissimae ac magnificae dominae Catharinae Palfi de Erdőd etc. liberae baronissae, dominae et affini meae observandissimae.

(Eredetije a gr. Batthyányi-féle köpcsényi ltárban. Lad. 1. fasc. 9.)

V. 1604. márcz. 28.

Szolgálatomat ajánlom Kegyelmednek mint szerelmes uramnak, kívánom az úristentől, hogy hamar való engedje meg ő szent fölsége, hogy egészségben láthassam Kegyelmedet. Ez más leveletem pénteken írtam volt Kegyelmednek, de tegnap úgymint szombaton a dolog ismeginten ebben fordúlt, hogy az herczeg az ország supplicatióját, melyet Kegyelmedért adott volt be, ismég az én supplicatiómot és az Kegyelmed supplicatióját is aláküldötte volt az tanácsurakhoz, és ezek egyben gyültek, és az úristen egy órában az ő kemény sziveket és ellenünk való dolgokat mind másképen fordította, úgyannyira, hogy mind egyetlen egyik egy akaratban és egy opinióban maradtak meg és azt adták a választot, hogy császár ő fölsége Kegyelmedet ismég az régi kegyelmébe vegye, és minden előbbeni böcsületi és tisztessége Kegyelmednek helyen maradjon, és minden elvett jószágunkat és marhánkot megadja száz-ezer forinttal és az 50 ezer f. ára profunttal meglegedjék ő fölsége, viszontak hogy Kegyelmed is megkövesse ő fölségét, hogy megbocsássa Kegyelmed, az mit vétett ellenc, és ő fölsége is viszontak Kegyelmednek mindent megbocsásson, az tanácsokot is hogy Kegyelmed megkövesse, és ők is Kegyelmedet, és egymásnak így mind megbocsásson, Kegyelmed is, és ők is. Immár ezt az herczegnek tegnap szombaton délután négy órakor föl vitték, és az herczeg mindjára császárnak küldi, azért hiszem az úristent, hogy immár jó állapotban hozza minden dolgunkat. Azért ha isten az embereknek az ő kemény köszikla sziveket így meglágyította hozzánk minden embereknek vélekedések kívül, tehát méltó, hogy mi is mind az isten előtt s

mind az emberek előtt megalázzuk magunkat és engedelmesek legyünk mind fejedelmünkhöz s mind felebarátunkhoz, az mint sz. Pál is mondja, hogy az ki az fejedelemnek nem enged, tehát istennek nem enged. Azért az élő istenért kérem Kegyelmedet, hogy vakmerőségre, vagy keménységre ne vegye Kegyelmed magát, hanem az mint kívántatik Kegyelmedtől, vagy levele által, vagy maga személye által kívántatik az megkövetés, megmívelje Kegyelmed. Mert tudja Kegyelmed, hogy ugyan szokás az emberek között, hogy mikor csak két haragos embert megbékéltetnek is, tehát mégis megkövetik egymást, és úgy bocsátnak meg egymásnak; és ezek is azt az formát követik, hogy így állhatatosban és jobban lehessen az békesség. Ha ez a dolog valamennyire vonódni fog, kit nem hiszek, hogy még császártól megjönne az választ, tehát husvét után én mindjárást bemegyek Kegyelmedhez, és hiszem az úristent, hogy együtt fogunk kijűhetni. Ha kediglen husvétig eljün az választ, hogy Kegyelmed megjűhessen, tehát én be nem megyek, hanem Kegyelmedet ide ki várom.

Pográny uram is írt Kegyelmednek ugyanezen dolog felel. De azért ő nem érti ennyire az dolgot, az mint én értem. Én magam is írnék örömet Kegyelmednek, de azolta, hogy Berénben voltam, mind szemem fáj. Hiszem az istent, hogy Morvában is jó állapotban fordul a dolog, mert az ittvalói végezés fogja azt is helyére hozni. Az úristen éltesse és tartsa meg Kegyelmedet minden sok jóval, és meentsen meg bennünket az sok háboruságból. Datis Posonii 28. Martii, anno 1604.

Pállffy Katthalin.

K. L. ¹⁾)

Az herczeg is és mind az német tanácsok is, legyen az istennek nagy hála, mind jó szívvvel vadnak immár hozzánk. Nem hiában írják, hogy az embereknek szívek az istennek kezében vagyon. Bizom, hogy most mi rajtunk is megtetszett, hogy úgy vagyon, mert csak ezelőtt három vagy négy nappal is mind másképen volt a dolog.

Külsőim : Ez levél adassék az én szerelmes uramnak, Illiesház István uramnak.

(Eredetije a gr. Batthyányi-féle köpcsényi ltárban. Lad. 1. fasc. 10.)

VI. 1604. a p. r. 19.

Szolgálatomat ajánlom Kegyelmednek mint szerelmes uramnak. Az Kegyelmed egészségét nagy szívem szerint akar-

¹⁾ Az aláírás Pállffy Kata írása.

tam hallani. Az Kegyelmed levelét, melyet 7. Aprilis írt Kegyelmed, tegnap husvét napján hozták Hodoninban utánam, azért az gyűlés még virághétben elvégződött. Én onnat Kegyelmednek mindent megírtam, és Révay Márton uram kezében adtam. Ez héten hittem, hogy Kegyelmednek megviszik. Az herczeg ott én velem elvégezte és decretomot is adott az magyar kamorára, hogy énnekem mindjárást az lýkavai jószágot, Bánt, mind hozzá tartozóival egyetemben az zálogos jószágot az ki Nádasdy uramnál és Turzóknál vagyon, item az sz.-györgyi bozini szőlőket mindjárást kezemhez adják, addig mig császártól derék választ nem jön; azért mihent elment az herczeg, azonnal az kamora fortélyoskodni közdött, hogy ők az titoktanács decretomra semmit nem mivelnek, hanemha az herczeg ő maga parancsolatot küld nekik. Octauio uram énnekem megmondta, mikor az herczeg elmene, hogyha az kamora fortélyoskodni fog, mindjárást megírjam Bécsben, azért Ezterhas Farkast is fölküldtettem és tudtára adtam, innét ma Hodoninból is megindultam, az Beithy János levelét is oda küldtettem, abból is megérti Kegyelmed az dolgot. Én az mi emberből lehetett, mindent megmiveltem, hogy semmi hátra nem maradott benne, mind Magyarországbán, mind Morvában. Immár az végezését isten kezében bízom. Ez jövő pinteken Holomuczban kell lennem, az két kezezt megcitolnom, Olomuczhoz csak 18 mélyföld Kracó, azt mondják. Azért ha az úristen engedi és valami nagy dolog nem érkezik utánam, tehát bemegyek Kegyelmedhez, és mindeneket megbeszélek és eleiben adok Kegyelmednek, miben vagyon itt minden dolog; mert írás által lehetetlen dolog, hogy elvégezössöm, hanem értse Kegyelmed én magamtól is, és ahhoz képest Kegyelmed jobban megösmöri, mit köll mivelni. Talám isten adja, hogy addig császártól is választunk jön, azvagy addig Lykavát is megadják, hogy onnan osztán Kegyelmedtől oda mehetnék. Az Révay Anna bolond levelit jó lett volna, ha Kegyelmed Révay Mártonnak küldötte volna, mert talám isten csak azért fakasztotta ki tőle, az mit ír, hogy Kegyelmed gondot viseljen reá, azért im ismét megküldtem Kegyelmednek azt a levelet, hogy Kegyelmed küldje Révay Mártonnak.

Az Zuhaý levelét is megküldtem Kegyelmednek, mert most is ugyan azon, az ki az előtt volt, kit magamtól mindeneket jobban megért, ha az úristen engedi. Azt hiszem eddig az Mihály deák is megvitte az borokat, Turánszky az lovakat. Zerotinszky uram levelét is megküldtem Kegyelmednek. Az úristen tartsa meg Kegyelmedet minden jóval, és adja az úristen, hogy hamar való nap jó egészségben láthassam Kegyel-

medet. Datum Hodoniny az contuentből, húsvét hétfőn, anno 1604.

Pálffy Katthalin
K. L.

Külsőim: Ez levél adassék Illyésházy István uramnak etc. nekem szerelmes uramnak.

(Eredetije a gr. Batthyányi-féle köpcséuyi ltárban. Lcd. 1. fasc. 11.)

VII. (1604. aug.)

Pálffy Katalin supplicatiója Pethe locumtenenshez.

Illustrissime ac reverendissime domine, domine et Patrone observandissime, post orationum mearum devotissimam commendationem.

Benignus suae maiestatis responsum quam humiliter accepi, in quibus mandat mihi sua caesarea maiestas, ut ad primum diem praesentis mensis Augusti Posonium me conferam atque ibi coram illustrissima Dominatione Vestra sibi ad iunctis iudicibus sistam, litterasque, iura, privilegiaque mea, portionem, dotemque meam ac residentiam in bonis mariti mei concernentia coram eisdem producam, ac post modum superinde dictorum iudicum decisionem a benigna suae caesarea maiestatis resolutione nihilominus expectare debeam.

Quamvis sciam hoc tempore belli et messis iudices ordinarii regni Posonium convenire vix posse, sed neque ego hoc tempore belli et messis aliquem iurisperitum virum penes me habere potui; itaque scripto hoc meo suam caesaream maiestatem medio Vestrae illustrissimae Dominationis de hoc meo negotio demisse informare debui, protestans nihilominus coram illustrissima Dominatione Vestra, tanquam iudice regni huius ordinario me in nullam extraordinariam et in hoc regno nunquam antea usitatam formam iuris revisionem intromittere velle, quia propter iterum et iterum revisioni eiusmodi iuris extraordinarii ego minime consentio, imo protestando contradico, litterasque protestatorias et prohibitorias de more regni huius de hiis a Vestra illustrissima Dominatione mihi dari postulo.

Informo itaque quam humiliter suam caesaream maiestatem medio Vestrae illustrissimae Dominationis me inde ab initio non supplicasse suae caesareae maiestati, ut ex bonis domini et mariti mei portio dos, vel locus residentiae mihi daretur, multo minus ut tale ius meum extraordinarii alicuius iuris

revisioni subiiciatur, prout mandatum hoc suae maiestati sonat de bonis tantum mariti mei, de meis autem bonis nulla mentio, quae sunt radix ac fundamentum omnium, quae unquam habentur. Palam est autem omnibus maritum meum propria sua bona alia nulla habuisse praeter castellum Illieshaza et illud cum fratribus suis, quid autem coniugibus de bonis maritorum etiam legitime et extraordinario iuris processu condemnatorum, vel etiam morte violenta vel naturali sublato- rum debeatur, in decretis regni apertissime descripta extant longoque usu reali et continuo ita roborata et clara sunt, ut nulla arbitrativa vel extraordinaria talis iuris revisione indigeat, siquidem neque ego statutis illis contradico, sed supplicasse me, ut sua caesarea maiestas ablata mea bona per cameram hungaricam restituere clementer mandaret, omnia enim illa, quae mea esse, inferius luce meridiana clarius demonstratura sum.

Et quamvis in illa quoque sententia, cum qua camera contra dominum et maritum meum processit expresse cautum fuit, ut bona mea non occupent, dotem item resque parafernales locum residentiae mihi salva relinquunt et solomodo portionem mariti mei ipsum praecise concernentem excidere et occupare pro fisco habeant, ipsi tamen postpositis tam legibus regni, quam continentia sententiae illius indifferenter omnia mea etiam camisias occupaverint, non unam offam panis, non unius plantae pedis terrae ex tot meis bonis michi relinquentes, imo et consanguineorum utriusque nostrorum bona violententer occupaverunt, cum tamen nos in causa ista mariti mei interessati minime fuimus.

Imo in aliquibus locis nec capitulum, nec homo palatinus cum eis adfuerunt, sed ipsimet ferro et igne adhibito propria violentia diripuerunt, prout castellum Suran, Illieshaza, arcem Likava et alia multa, quae talia antea nunquam audita, nedum tentata sunt, sed omnia negocia fisci prius iuris ordine revidebantur et quae fisco adiudicabantur, legali ordine interceptabantur. Notum est omnibus, quod prima et praecipua libertas regni Hungariae est, quod rex Hungariae ad nullius delationes suggestiones nobiles regni, etiam ob gravia et enormia eorum facta non possit impedire, nisi legitime citatum et ordine iuris convictum, imo causam quoque suam propriam, iuris ordine prosequatur, istud a tempore regis semper observatum est, nam si haec prima et praecipua lex et libertas regni huius tollatur, quid valebunt reliqua omnia decreta regni, facile quilibet iudicabit. Ego misera nec legitime citata, nec ordine iuris convicta omnibus bonis meis exuta sum.

Et non modo bonis, sed et privilegiis, litteralibusque in-

strumentis, insuper marito meo, qui post deum haec pro me curare habuisset, orbata sum, servitoribus similiter meis, provisoribus, praefectis privata; non secus mecum agitur, quam si cui manus et pedes prius colligarentur atque sic postea in aciem vel pugnam provocaretur, nunc inermem et inanibus pedibusque colligatam debilem foeminam in certamen iuris in hoc regno rovi generis, ita ut primo loco iudicium fiat, et nihilominus a benigna suae caesareae maiestatis resolutione expectare debeam bonorum meorum restitutionem.

Bona autem mea, quae et qualia sint, ostendam luce meridiana clarius, sed quia privilegiis et litteralibus instrumentis privata sum, librum regium et ipsam cameram atque universam plebem partium istarum regni testes meos pono.

Constat ex libro regio, castra Bozin et S. Georgii perdivum olim Maximilianum imperatorem priori domino et merito meo magnifico olim domino Joanni Kruzit (piae memoriae) mihi et filiae meae pro 132 millibus tallerorum inscripta fuisse, post cuius domini et mariti mei domini Johannis Kruzit et filiae nostrae decessum omnia praedicta bona, unacum omnibus eorundem bonis mobilibus legitime ad me devoluta sunt, et per multos annos pacifice per me possessa, eodem tantum anno, quo praedictus dominus et maritus meus in deo mortuus est, in castris tantum S. Georgii et Bozin 7 millia vini urnarum habui, in aliis praedictis castris similiter copiam vini habui, frumenti tam in granis, quam acervis magnam copiam, pecorum maiorum bovum et vaccarum supra mille capita, et omnis generis pecora et equarias in maximo numero habui. In aedibus et castris praedictis ornamenta domorum, aleas, tapeta turcica magnam copiam habui, captivos turcas, equos, arma militaria (siquidem capitaneus Corponensis et miles a iuventute dominus olim Kruzit fuit), res item argenteas, aureas, ornamenta muliebria et omnia clenodia domorum, quae si in summam pecuniarum trahantur, supra centum millia florenorum sese facile extendent. Proventus autem praedictorum bonorum meorum, testantibus urbariis castrorum, quae penes cameram habentur, singulis annis 25 millia tallerorum facile effecerunt. Diligenti cura allodiali accedente et honesto quaestu etiam plus quam 25 milia tallerorum constituit; postea autem ad summam priorem inscriptionis S. Georgii et Bozin modernae suae caesareae maiestatis super addidi duabus vicibus tallerorum 18 millia, quae in unam summam tracta excepta inscriptione castri Mornfels constituit una cum valore rerum mobilium per cameram ablatorum 265 millia tallerorum.

Tandem dispositione divina ad secunda vota me transfe-

rens in anno 1581. iuncta sum matrimonio moderno domino et marito meo magnifico Stephano Illieshazi quae praemissa bona mea pacifice possedi et tempore eius matrimoniali 20 annis usque dum anno 1601. sua caesarea maiestas castra S. Georgii et Bozin, Zitnia, Cýabrag, deposita summa inscriptionis a me redemit, exceptis 18 millibus talleris et praecio aedificiorum, quae mihi adhuc debentur; praedictorum autem bonorum meorum proventus annales ego et penes me maritus meus vigore tantum vinculo matrimonii percepimus. Et summa diligentia auximus et solícite conservavimus et non decoximus neque dilapidavimus, ea quae omnibus constant, in 20 itaque annis proventus annuales bonorum meorum per 25 millia tallerorum computando, constituunt quinquies centena millia tallerorum, ex qua mea pecunia postea magnifico olim Nicolao Palffi fratri meo mutuo dedi, pro qua summa castrum Stompha titulo pignoris 8 annis possedimus, eiusque proventus percipimus, cuius proventus annuales extra omnes expensas cum nos ibi non habitavimus et magnam copiam pecorum et allodiaturam exercuimus ad minus 14 millia talleros effecit, testabuntur ista ratio iustarum regesta et ipsum urbarium camerae, ex quibus proventibus per 8 annos deposuimus ad minimum 112 millia tallerorum, quae praemissa si in unam summam trahantur, efficient octies centena millia et 77 millia tallerorum, quae nunc restare et magna ex parte superesse neque decocta vel dilapidata esse digito monstrabo; ex illis enim prae enumeratis meis pecuniis castra Trenczin et Suran, et in Moravia castrum Hodolin, et alia omnia illa, quae camera occupavit, empta et comparata sunt; non autem ex proventibus castelli Illieshaza, quae omnia nemo christianus negabit, sed et liber regius et urbana arcium et regesta rationistarum manifeste haec ita se habere testabuntur.

Castrum autem Licava non nego esse quid suae caesareae maiestati, pecunia tamen, pro qua impignorata est, mea est, nam divus olim imperator Maximilianus priori domino et marito meo magnifico olim Joanni Kruzit pro 25 millibus tallerorum impignoravit ea conditione, ut vite sua durante illa possideat atque post eius decessum haeredes eius 10 annis, quo decedente et filia quoque mea, unacum omnibus eiusdem bonis et rebus mobilibus ad me omnia legitime devoluta sunt, quod castrum Likava supra 30 annos pacifice possedi. Postea tandem non ita diu ex meis proventibus nomine mariti mei et meo modernae suae caesareae maiestati dedimus ad bona ista 12 millia tallerorum, pro qua summa sua caesarea maiestas concessit michi et marito meo castrum hoc suum possidendum prioribus conditionibus, nimirum vita utriusque nostri durante,

et haeredibus per decennium, sicut testabitur liber regius et litterae inscriptionales, et quibus praemissa liquido constat. Nunc autem summa inscriptionis ulla deposita, nec temporis decursus expectatus una cum rebus meis mobilibus ibidem habitis non contemnendi valoris occupata sunt: in pecuniis illis 25 millibus, quae a priori domino et marito meo modo praemisso ad me devoluta sunt, neque fiscus, neque maritus meus quicquid iuris habent, sed directe prout praemissi mea est et summa illa florenorum 12 millia (*sic!*) quam cum moderno marito ad castrum Likava addidimus, ex proventibus meis numeravimus.

Et praemissis itaque luce clarius videre est, me propria mea bona antequam ad dominum et maritum hunc meum nupsissem proventum et introitum eorum meorum honorum singuli annis ad minus 25 millia tallerorum habuisse; res item mobiles, pecora, vinum, frumentum et ornamenta muliebria ac alia supervis declarata me habuisse nemo negabit christianus, tota enim fere Hungaria haec ita se habere novit, nam ego de praemissis bonis meis nec unum denarium quidem cessi cuiquam, sed omnia salva mihi usque ultimam et postremam meam testamentariam dispositionem reservavi et etiam modo protestando reservo, et denique ubi sint mea bona et pecuniae, scilicet in manibus camerae, demonstravi, neque esse decocta et consumpta, sed restare ostendi. Supra ista mea propria bona, nonne dotem, locum residentiae, res parafernales et mediam partem rerum mobilium ex bonis quoque mariti mei de legibus regni et tenorem sententiae illius, cum qua camera processit, habui, quid mihi excudi et relinqui debuissent, omnibus tamen praemissis violenter privata, exuta nuda relicta sum.

Cum autem nec divino nec humano iure nota alterius alteri noceat, imo neque filius ob delicta patris sui puniatur, neque ego (etiam si quid maritus meus deliquit) bona, pecunias, resque meas mobiles superius specificatas amisi, sed neque res parafernales, dotem amittere potui. Quin imo etiam si maritus meus modernus, qui nec iure divino nec humano in mea potestate fuit vel esse potuit, aliqua bona ex praedecaratis meis pecuniis me minime consentiente sibimet vel aliis quovis modo emisset, tamen in factum eiusmodi ipsius ego mea amittere nullo iure potui, nemo enim ius alienum, vel pecuniam alienam in se ipsum derivare vel sibi propria auctoritate appropriare, multo magis in alios convertere permittitur, ideo etiam donationes regiae si contra iura aliquorum fiant, invigore redduntur et anihilantur; sic et factum tale mariti mei contra iustitiam et acta mea auferre, nihil dubito tamen, si scivisset eventum hunc ipsi contingere, aliter providisset.

Posita etiam lex est in opere Tripartito partis 1. titulus 100. et tit. 67. his verbis: quod si maritus uxoris pecunias vel, res aureas et argenteas etc. ad bonorum emptionem converterit ex bonis mariti etiam aviticis uxor contentetur; et pluribus in locis in eodem decreto et etiam Vladislai et Matiae et aliorum regum decretis ista manifeste constant, sed et ipsa lex naturalis dictat differentiam esse inter meum et tuum, quaecunque autem contra leges positas et ipsam iusticiam fiunt invalida et invigorosa prout et donationes regiae existunt et habentur.

Et quamvis in praeterita dieta Posoniensi sua maiestas respectum habens intercessionis pro me per status et ordines regni factae, mota etiam christiano affectu tantae merae afflictionis, ne marito quoque orbata, omnibus denique bonis meis insono privata, ita ut ex tantis meis bonis nec offa panis, nec planta quidem terrae relictæ mihi sit, ne igitur ita ignominio se in aliorum aedibus, quæ alias in hoc regno Hungariae honesta et nominosa tam ex familia, quam alioquin existeram femina in despectum Hungaricae gentis et suae caesareae maiestatis piam gubernationem oberrarem, castrum meum Likava cum quibusdam aliis bonis et vineis meis benigne mihi restitui mandaverat et illa tamen eo usque tantum, quo ad sua caesarea maiestas sese in negotio isto clementer resolvat, camera tamen hungarica in vilipendium auctoritatis suae serenitatis et intercessionis regnicolarum praedicta bona mea mihi reddere recusavit, et ob id etiam nunc iam a 9. mensibus omnibus meis sine omni causa exuta misere in aliorum aedibus peregrinor, quod eorum factum omnium piorum oculis et mentibus ofendiculum, horror et merito, alta mente reponendum est; deus altissimus retributor bonorum et malorum, qui facit iudicium et iusticiam pauperibus firmiter confido, quod eadem mensura et superabundanti iuxta eloquium suum divinum illis ista retribuet et remetietur.

Quapropter humiliter quam possum supplico Vestrae illustrissimae Dominationi, dominis item praelatis et baronibus iudicibusque regni, qui nunc ad latus illustrissimae Dominationis Vestrae sunt, ob respectum timoris et amoris divini christianae item pietatis et misericordiae, dignentur apud suam caesaream maiestatem scripto suo orare et pro nobis intercedere, ut sua caesarea maiestas ponat ob oculos suos benignos deum praepotentem, magnique sui nominis famam et gloriam, misericordiam denique divinam, et gubernationis suae felicae successum tante ei iam onerosae iam a 9. mensibus meae et maritis mei afflictionibus afficiatur pro christiano et benigno animo atque clementer prae enumerata bona mea mihi insonti per servitores suae

maiestatis vi ablata clementer restitui facere, palam enim demonstravi superius omnia illa mea esse, simul et leges regni sui Hungariae proponere, nimirum ut iuris ordine, et non violenter esse agendum. Quia autem sua caesarea maiestas divinitus nobis subditis suis et divinae iusticiae custos, defensor et vindex datus et positus est; non est cui alio de tanta mihi illata iniuria conquerar, cuiusque opem implorem, nisi dei omnipotentis et postea suae maiestatis, tanquam legitime coronati regis et domini nostri.

Praeterea audiat quoque clementer et admittat iam tandem sua caesarea maiestas tot humiles supplicationes domini et mariti mei, in quibus gratiam suae maiestatis tanta quanta potuit humilitate toties efflagitavit, tantaeque iacturae, exilio, et tot eius afflictionibus commiseretur recipiatque cum in pristinam maiestatis suae gratiam, habeat quoque sua maiestas benignum respectum intercessionis pro eo serenissimi archiducis Matiae. Afflictissimorum item suorum Hungarorum oblationis, denique meae 150 millium tallerorum per illustrissimam Dominationem Vestram factae et sua caesarea maiestas iam tandem acquiescat, neque adversariorum nostrorum contra nos consilia et vota ita admittat, ut nullius vel etiam sui pleni consilii Hungariae vota et consilia aliquid valere videantur. Quae omnia ego orationibus meis devotio Vestrae illustrissimae Dominationi et reliquis dominis praesentibus promereri studebo, maritus quoque meus studiose reservare promererique non omittet, praecipue tamen deus praepotens misericordiam suam erga nos afflictissimos, misericordia recompensabit, quod ut intercedant pro nobis apud suam caesaream maiestatem humiliter supplico. Devota ancilla

Vestrae reverendissimae Dominationis

Chaterina Palffy.

Illésházy Ist. sajtókezű megjegyzései. Nota. Utána nem köll írni, hogy vasztot (= választot, választ) vársz. Ezekre nem jó azt oda írni.

Nota. Ide alá az mit írtam, most talám ide nem köll írni, hanemha Pozsonyba tanácsól fogják adni, lássad, nekem azért úgy tetszik, hogy semmit nem árt, ha ezt oda írod, talám megadnák és könnyebben várhatnuk az végét, azért jobb, ha oda íratod.

Postremo cum non nisi humilibus meis precibus a sua maiestate mea rehabere enitor, rogo et obtestor illustrissimam Dominationem Vestram, reliquos item dominos praelatos et barones, commiserantur mei et scribant litteras intercessorias, ad suam serenitatem dominum Matiam archiducem, ut illa bona mea, quae mihi, motus divina misericordia, ad intercessionem denique regnicolarum mihi iterum assignari mandaverat, donec sua maiestas sese benigne in toto hoc negotio resol-

vat, quae omnia vix 80 millia valent, ut mihi sua maiestas adhuc benigne restitui mandet ut habeam, unde interim vivam, et ne in alienis aedibus ita desperta peregrinari cogar.

Hasonló megjegyzések a papiros szélén. Levelet vönni az protestatoriáról, tiltani ab usu fructu perscriptione, venditione.

Ezt az írást szépen le köll írni, Pozsonyba locumtenensnek adni. Csak az ő titulusát köll reá írni, többiét nem.

(Fogalmazvány, Illésházy sajátkezű javításaival, a gr. Batthyányi-féle köpesényi ltárban. Lad. 1. fasc. 11.)

VIII. 1605. j a n. 10.

Éltemig való szolgálatomat ajánlom Nagyságodnak, mint kegyelmes uramnak, az úristentől kívánok Nagyságodnak jó egészséget és minden jót megadatni. Én az vízkörösztí törvényre Olomuczban reá mentem volt, 4. Januarii ott voltam és asszonyomot várván, szállást is szörzöttem vala, gondolván, hogy asszonyom nem tudván, hogy az törvény elmúlt, mégis Olomuczban jön; én is útomban értettem meg, hogy pestis miatt mulik el, sok urak és nemesek utokból és Olomuczból is vissza tértenek. Mert 30. Dccembris írta és publicáltatta kapitány uram, hogy elmulik, nem annyira halnak azért Olomuczban, mint Keorninkben (?), és hogy ezek közül mentek volna be fűképen az parasztság, ők ezt az okot mondották; de ki tudja micsoda oka legyen, isten előtt számot adnak róla, talám az Hodonin miatt is elmúlt, mert ad 30. Decembris kapitány uram az bírát Wýskoba hirdettette, minekelőtte az ország törvényének meg kellett volna lenni; proponálván nekik az Nagyságod dolgát, hogy adnának ő fölségének opiniót, ha törvény kivől az magyarországi sententiával (kit meg akartak olvastatni cum omni processu és bizonyossággal, melyet Istvánffy cancellarius és Tiburtius adtanak Nagyságod ellen) ez vízkörösztí törvényben Hodonint ő fölsége elveheti-e. Azt találták az kik ott voltak, (ügymint cardinal uram, kapitány, pan Lew, az két ország deákja, Osztroý úr, Berka) hogy ő fölsége törvény szerint Nagyságoddal procedáljon és reá citáljon, és hogy egyébképen nem citálhatja Nagyságodot, hanem hogy az ország birái paten-set adjanak ki és publicáltassák mindenőtt ösmörői, atyjafiai, szolgálai előtt, hogy ők, ha valami jót kívánnak Nagyságodnak, az citatiót hírével tennék Nagyságodnak, hogy az nevezett napra előállana Nagyságod, és contra oppositiones vel quaerimonias suae maiestatis feleljen Nagyságod, hogy ők az bírák salvus conductust adnak és felelnek, hogy securus lehet Nagy-

ságod mind császár ellen, mind törvény, deliberatio ellen, hogy békével ismég elmehet Nagyságod és az országba lehet, durante termino assecurationis; gondolom, ha azt irták volna, hogy megnyerik Hodonint magyarországi sententiával ez törvénykor, meglőtt volna az törvény. Serotin uram ott lakik Olomuczban mind feleségestől, nem féli az pestistől. Ezekről szoltam béven vele és azt is megmondám, mi okkal akarnak gratiát adni Nagyságodnak ez ország birái; salvus conductus alatt hogy Nagyságod kijönne, nem approbálja, hanemha császár is az mellett adna, hogy egy ideig mind városában és mind országában securus lehetne Nagyságod, gondolom, hogy ír Nagyságodnak ezekről és többiről is. Radossinsky minutálta Wýsskóban császárnak és urak opinióját, és hogy nem igen tetszék kapitány uramnak, eltevé az írást, hogy otthon leíratatja, arra monda nekik Radosinský, hogy ez heában való írás, mert hogy immár Nagyságoddal elvégeztek Prágában mindeket; végére megyek, ha írt-e valamit kapitány uram Prágában avagy nem, és mit írt, meglássuk, tovább mint fognak procedálni Nagyságod ellen. Ha azonban ez dolog nem componáltatik, ha az ország birái Nagyságodnak felelnének, gondolom hogy megmaradhatna az ember rajtok; az törvény használ, de császár ismég megparancsolhatná, hogy az várasában vagy országában fogják meg. Az bñti törvény Berémben (Brünn) igen kétséggel hiszik hogy meg legyen pestis miatt, mert ott ugyan igen holtak. Interim asszonyomnak talán jobb volna Prágában fölmenni, és mihez állana Nagyságtok, ott végét érni, és ezek után nem járni, az kik magoknak kívánják Hodonint; mert ha segét is valamit kapitány, megkívánja olcsó pénzen asszonyomtól az Sakwiczet és Zagechýt. Jobb volna ott fenn valamit adni, hogy nem ezeknek, és ki tudja, mikor lenne ennek vége, mert kapitány ugyan elhült belé, hogy Radosinský mondá, hogy Nagyságoddal elvégezték volna immár Prágában. Ők azt tartják, hogy ebben az deliberatióban meg kell maradni Nagyságodnak; nem tudom mit fog mondani Nagyságod hozzá. Serotin uram is mondá, hogy Hodonintól Nagyságodot senki el nem ítélte, hát így igen keveset adnának Nagyságodnak Magyarorszában. Likava mindenestől asszonyomé az 6 özör forintnak kivüle, kit Nagyságtok reá adta volt.

Gyűlés leszen 2. Februarii ez táján, nem tudhatni, hon leszen. Ezt az írást, kit Nagyságod alá küldé és én csehre fordítottam, kit csak Wodiczkival magis propria ac rhetoricae csehre redigáltattam volna, nem tetszik Serotin uramnak szükségesnek lenni az gyűlésben is bepraesentáltatni, hanemha ők okot adnának és az magyarországi sentenciák olvastatnának; mert ez morvaiak nem mernének semmit is írni Prágá-

ban, ha írának is volna-e haszna, vagy választjok reá; de hogy nem sokat használni fognak magyarországi sententiával Morvában, ezt Serotin uram kapitánynak Ledniczén megmondotta; ha törvény meglőtt volna és olvasták volna az sententiát, beadtuk volna asszonyommal. Asszonyom nem tudom hon legyen, ha elindult-e Nagyságodtól vagy nem. Im Octavio uram micsoda levelet ír Nagyságodnak az prágai deliberatio felől Nagyságtok dolgában, megküldtem Nagyságodnak, in parte egyesedik az magyarországi levéllel, kit egy követtől megküldtem Nagyságodnak 2. Januarii, az sem jött még vissza.

Beiczý uram most küldte az pozsonyi káptolom protestatoriát pecsét alatt, melyet Bosnyák Tamás uram tett asszonyom képében Pozsonyban az császár mandatumja felől, hogy ad 1. Augusti asszonyom előálljon, és micsoda az ő dossa és egyéb, bizonyitson etc. az az egész informatio benne vagyon comprehendálva, az melyet asszonyom beadta volt az bírának etc.

Másik protestatoriát küldett ezen káptolomból, melyet Beichý uram tett 12. Novembris 1603. Nagyságod képében és nominibus ac in personis dominae magnificae (*igy*) Francisci et Casparis Illieshazi etc. de non iuridica sententia, contra dominum magnificum extradata; és ezekre az protestatiókra két compulsoriát küldett, kit locumtenens uram kiadatta az káptolomra; item Lippay praesentiae mandatomját is ide küldett, hogy káptolom és király embere menjenek bizonytságot szödni in comitatum Posoniensem, micsoda jószágá, marhája volt asszonyomnak, minekelőtte Nagyságodhoz ment volna, de hogy kiszödték az bizonytságot és káptolomnak referatio után ki kellett volna adni az bizonytságot pecsét alatt, az kamora megtiltotta az káptolomnak mandatommal nomine directoris et fisci, hogy ki ne adják az bizonytságot és úgy ki nem vehették, hanemha locumtenens mestere ad egy compulsoriát, ha hirekkel nem esnék; de ha ki nem vehetik is, most nem szükséges, ezek a protestatóriák is használtak volna, ha vidimáltattam volna és csehre fordítottuk volna; az bizonytságotnak mását és neveket is írva küldte Beiczi uram, és ezek mind nálam vannak, ha Beiczi uram levele Nagyságodnak akad, nyilvában megérti Nagyságod belőle, kiket Olomuczból Hodoninba küldtem, hogy asszonyom után vigyék, netalántán pozsonyi gyűlésre ment ő nagysága.

Chiecholowský mind megtagadta előttem, mikor asszonyom levelét megadtam volna neki, hogy ő hagyta volna némely szolgáltnak kimenni az várból én ott nem létemben, hanem mondta, hogy örömet adnak mindent asszonyomnak, ha Hodoninba jön, úgymint étel és ital dolgát, az mit illeti. Fonta-

nát csináltatott magának jobb kezén az karján, de én nem látom, hogy valamit jobbuljon rajta, sem értelme, sem eloquentiája nincsen úgy, mint annakelőtte vala; ebben az dologban azért több bőne volt az rozsz porkolábnak, az ki ellen informatiót adott az commissáriusoknak, hogy sok két asszonyomra és Nagyságtok csemledére. Isten éltesse és tartsa meg Nagyságodot minden jovaival. Datum 10. Januarii, Olomucii 1605.

Az Muttieniczért is érte vagyon az apátúr, az ki Nagyságodnak Prágában írt volt, hogy ki akarja váltani, most inkább hozzá juthat, mert nincs, ki fogjon valóban érette; de ha asszonyomé volna Hodonin, vagy kézben adnák grófot, citálhatná érette ismég. Azért kellenék idején sollicitálni Prágában Hodonin dolgát.

Károly Serotin uram ő maga kér, hogy tudtára adjam neki, mikor küldek Nagyságod után, hogy Nagyságodnak írni fog, másfél nap vártam reá, de minduntalan vendégi voltanak, az felesége bátyja Csehországból, nem merem tovább elkéslelni az Octauio uram levelit, tudom, hogy utánam küldi az levelet, ha be fogunk Nagyságodhoz küldeni, megküldem Nagyságodnak.

Nagyságod szolgálja

Joannes Leszenieŷ m. p.

Küldém: Spectabili ac magnifico domino domino Stephano de Illyeshaza, comitatum Trinchiniensis ac Lÿptoviensis comiti, sacrae caesareae maiestatis consiliario ac per regnum Hungariae magistro curiae etc. domino gratiosissimo.

(Eredetije a gr. Batthyányi-féle köpesényi ltárban, Lad. 1. fasc. 12.)

IX. 1605. j a n. 13.

Illustrissime spectabilis et magnifice domine, domine et amice sincero amore mihi coniunctissime et plurimus observande, ut pater ille omnis consolationis spiritu suo magnificae Dominationi Vestrae praesto sit, et in his adversitatum procellis tranquillam et serenam mentem largiatur, hoc illi ex animo precor, et simul omnem in praestandis illi officiis debitis et gratis promptitudinem polliceor.

Cum Lessenio, qui non ita pridem binas litteras a magnifice Dominatione Vestra reddidit et his diebus multam ipsius nomine salutem dicit, de negotiis ad ipsam pertinentibus locutus sum, neque dissimulavi, in me vix quidpiam rebus magnificae Dominationi Vestrae afflictis esse praesidii, qui impetum adversariorum solus sustinere nequeo, et ipsemet tanto adhuc ardore et assiduitate impugnor, ut aegre me meaque tueri pos-

sim. In caeteris quoque nostratibus nihil esse, spei non obscure indicavi, nam qui privatim sibi me tuunt, invidiam et offensionem declinant, qui vero res suas agunt, ut alienis periculis et damnis sua commoda augeant, ex re ipsorum est. Iam in eum statum res devenerunt, ut nulla tutior via evitandis futuris malis videatur, quam ferendo, et connivendo ad haec quae praesentia sunt, quibus qui aliquomodo assveverunt, detrahi sibi aliquid permittunt, ne pernities spolientur. Vetus proverbium est, colaphos accipiendo et gratias agendo, vivi inter homines, hoc si unquam alias, his certe temporibus, ad usum referri oportet, et non vulgaris est prudentiae, cum transilire nequeas, ita te demittere, ut repente saltem quo tendis pervenias. Quia itaque hoc statu rerum, frustra a nobis quidquam auxilii expectari potest, consultissimum videtur, ut magnifica Dominatio Vestra eo confugiat, unde post deum, omnis ipsius pendet incolumitas, ad caesarem nempe, qui si tolerabiles offerat conditiones, ne eas recuset, omnino suadeo, condonandum enim est aliquid tempori, et publicarum miseriarum, quibus promiscue omnes premimur, habenda ratio. Iam ut ut, magnificae Dominationi Vestrae apud externos bene sit, exulare tamen a patria, non inter minima incommoda numerandum est, neque ea est aetas magnificae Dominationi Vestrae, ut meam trahendo, laetum tandem rerum suarum exitum, sperare facile possit, maxime in his turbis, quibus omnia universali quodam incendio correpta videntur, carere carissima coniuge, abesse ab amicis et consanguineis, facultates suas alienae potestati permittere, vivere in perpetua solitudine et sollicitudine, meo quidem iudicio, non potest esse non longe miserrimum, cedat itaque, fatali omnium, ne acerbius dicam, patientia, et ut sua recuperet, se ipsam sibi et suis restituat.

Ego interim occasione data, non deero hic illustrissimae coniugi suae, et quidquid a me praestari poterit, in tuendo ipsius iure, et conservanda dignitate, id omne promptissimo animo in ipsam conferam. Valeat magnifica Dominatio Vestra et me solita benevolentia complectatur. Olomucii idibus Januarii 1605.

Magnificae Dominationi Vestrae

ad omnia obsequia et officia paratissimus

Carolus baro a Zerotin m. p.

Külezim: Illustri spectabili et magnifico domino domino Stephano Illieshazío de Illieshaza, comiti comitatu Trenczin et Lipto, domino in Gedingh, s. caesarcae maiestatis per Hungariam magistro curiae et consiliario, domino mihi plurimum venerando.

(Eredetije a gr. Batthyányi-féle köpcsényi ltárban. Lad. 1. fasc. 11.)

X. 1605. jan. 31.

Szolgálatomat ajánlom Kegyelmednek mint szerelmes uramnak, kívánok az úristentől Kegyelmednek minden lölki testi jókat megadatni. Én Bécsből megjövék, de Turánzkýt azelőtt harmadnapval bocsátám volt el onnat, azután hogy ötet elbocsátám, Pográni Jánost küldötte vala fel Kolonicz az herczeghez, hogy népet küldjön neki és pinzt, mert az hajdúk mind Léva körül vadnak az falukon, de senki nem mondhatja mennyien vadnak, ki 5 ezernek s ki 6 ezernek mondja, hogy vadnak, de hogy mindennap szaporodnak, Esztergomból is százharminczöt hajdú ment közikben, de sem álgyú, sem taraczk nincsen velek. Azt mondá Pográni János, hogy eddig az bányákat is mind elhódúltatták volna, de hogy az atyja Zólyomba ment, az mennyi népvel lehetött, és úgy mentötte meg az bányákat. Bozok sincs az hajdúk kezében, hanem Fanczý Ferencz vagyon benne; hogy ott voltam Bécsben, nagy bizonyoson beszéllették, hogy Bosnyák Tamás közikben ment, de abba sincsen semmi, hanem azt mondják, hogy néha-néha közikben megyen és barátkozik vélek, hogy az felesége jószágát megőrizhesse tőlek; hogy Bécsbe mentem, nagy szomorúságban találtam az atyafiakat, mert egyik szomorúságok az volt, hogy ki nem jöttem, de immár mostan mégis vígabbak, azt mondják Bécsbe, hogyha az magyar nemzet csak maga támadott volna föl törvényének és szabadságának meg nem tartásáért, tehát nem volna olyan gonosz, de hogy az törökkel az körösztýénségnek ellenséégével adták öszve magokat, ez igen nagy rémölést és ijedséget hozott nekik, és azt mondják, hogy ezért az egész körösztýénség ellenek fog támadni, mert ebből júne ki az egész körösztýénségnek romlása. És ez a dolog fölötte igen megijesztötte őket. Akkor, hogy ott voltam, négyszáz fegyverest és 8 száz gyulog lanczkenieczeket bocsáttak Bécsből, az mint megírtam Kegyelmednek azelőtt, Posonba bocsátták, és ott várják az fizetést. Akkor, hogy ott voltam Bécsben, az áras embereket rótták, hogy ki mit adhat adjon, igen kevés pénzek vagyon. Az Pál pap levelét ismég megküldtem Kegyelmednek, miért hogy én értem az dolgot itt miben legyen; hogy Kegyelmed mindenestül Zuhajra hagyta az mi dolgunkat, az énnekem semmiképen nem tetszik, mert csak az isten tudja, micsoda nagy hamisságot cselekedhetnek mivelünk az Kegyelmed írása mellett; Kegyelmed az bölcsondását tartsa, hogy elenségedből lött barátodnak ne higyj. Az másik levelet én mindjárást Beiczý Jánosnak küldtem, hogy megküldje Pál papnak; azért énnekem úgy tetszik, hogy Kegyelmed azt adná

az választot. Először megköszönné Kegyelmed törekedését, ördög orrára gyertyát ragasztani, és azt írja Kegyelmed nekie, hogy az herczeg Kegyelmednek ez dologról semmit nem írt, sem Kegyelmednek tudására nem adta, az minthogy úgy is vagyon, és Kegyelmed arról is írjon, hogy micsoda igazság ez, hogy minden jószágunkat, marhánkat elvették és mennyi sok kárt és háborúságot szenvedtünk, mégis mi fizessünk; az mit egyfelől megadnak, tehát másfelől ismég nekik köllessék adnunk, de mindazonáltal, ha ő fölsége elegendő salvus conductust küld Kegyelmednek, hát maga fölmegeyen Kegyelmed, és mindeneket el akar ő fölségével Kegyelmed végezni. Az plena potentiát oda adtam volt Octave uramnak, és nem tudjuk hova lőtt, hanem az charta blankából csinálunk, ha szükség leszen.

Az mi az Lykowa dolgát illeti, elég hamisat akarnak tenni, de most fölviszem az leveleket, hadd lássák, micsoda igazsággal férnek hozzája, hogy mind az két császár levelét meg akarják törni, hanem Kegyelmed énnekem csak arról adjon tanóságot, ha fölvegyem-e az 18 ezer forintot, avagy az császár leveleihez tartsam magamot.

Az posoni gyűlés elhaladott, meglegyen-e vagy ne legyen meg, senki nem tudja bizonynyal, mert az magyaroknak sincsen kedvek hozzája, az herczeg is nem örömetst megyen Posonba, de én mind az Kegyelmed leveleit s mind az én supplicatióimat egybe kötvén és bepecsétölvén, itt hagyom, és Beiczÿ Jánosnak is írtam immár egy levelet, azokhoz az levelekhez és supplicatiókhoz együvé csináltam, és meghagyom itt, hogyha addig elkezdetnék az gyűlés, míg én megjünnék, hogy mindjárt Beiczÿ János kezében küldjék, és megírtam Beiczÿ Jánosnak, hogy az uraknak és az országnak ő maga beadja, és szóval is kérje őket, hogy törekedjenek mellettünk.

Az conditiókról azt írhatom Kegyelmednek, hogy semmit nem kívánnak egyebet, hanem csak azt, hogy Kegyelmed megkövesse császárt, és hogy az megnevezett summa pinzt hogy megadjuk, az mit kedig ők megigérték, azt Kegyelmed megértötte az Pál pap leveléből, és az Beiczi János leveléből is, az melyet Turanzkitól megküldettem Kegyelmednek. Ezt az császár resolútióját az prágai gazda hozta volt alá nagy örömmel az herczegnek, azt tudván, hogy mindenek az szerint vadnak, az mint kívántuk, de az idnepek után hozták s nem decemberben.

Octave uramtól negyven tallért kért kölcsön, az kivel ismég felmenjen Prágában, most megadtam Octaue uram-

nak. ¹⁾ Kauné asszonyomnak is megadtam az száz aranyat, az sokat használt.

Az berényi törvények is nem lesznek meg, csak az pinzt ne kérnék, mégis könnyebb volna. Im ha fölme gyek Prágában isten akar atjából azon leszek, ha az úristen engedi, hogy az mint legjobban lehet, hogy úgy végezzek, de énnekem úgy tet-szenék, hogyha elegendendő salvus conductust adnának, hogy Kegyelmed maga föl menne Prágában, és végezne Kegyelmed vélek, de jól megpróbálom először őket, mire hozhatom az dolgot, mert gondolom, hogy az minemő írásokat most ismég föl küldött az herczeg, hogy fognak ismég egyet lépni.

Az Bosnyák Tamás levelét Fánecz Györgynek küldtem, hogy Bozokba küldje, mert ott vagyon Bosnyák Tamásné. Hogy az borokat Iván az jó úton és az holdvilágon el nem vitte, senki nem más az oka, hanem csak ő maga Iván, mert csak egy napról más napra halogatta az dolgot, ha az holdtöl-tére elment volna az rosz ember, egy hétig szép könnyen be-mehetött volna az borokkal. Az szentgyörgyi bort az tavalit hogy oda nem vitték, tudatlanságokból esött, de itt vagyon az pinczébe, szőlő szemet töttek bele. Zýttthniát ismég visszavöt-ték, azon volnának, hogy az többit is visszavönnék, ha lehetne. Az frigytractálásból, az ki legszükségesb lött volna, azt ki-hagyták, hogy szabadságokban és törvényekben megtartsák őket. Az mi az vöröskői kevés marhát illeti, most nem félel-mes, hiszem az úristent, hogy Kegyelmed is maga hamar megjü, és akkor lássa ő maga Kegyelmed, mit köll vele mivelni. Lo-vas legényt most nem találhatok, immár ám az Iván oda ment, ismég Turanzký, immár többen leszen Kegyelmed; de azom-ban tudakozom felőle, ha találhatok.

Az minemő írást akkor küldöttek fel Prágában, hogy ott voltam Bécsben, megolvasták egy részét előttem, hogy magam csudálkoztam rajta, honnat vöttek, és kérdöttem, hogy tudták ezt oda föl megírnia, ha ezt mind az magyarországi törvény tartja; azt mondták, hogy ugyanis mind az magyarországi tör-vényekből vöttek ki; legelőször azon kezdték el, hogy Kegyel-medet az ország tövénye szerint az ország eleiben citálták, azután Kegyelmed kérte az herczeg által császárt, hogy ne pö-röljön Kegyelmeddel, hanem Kegyelmedet is hallgassa meg, és erre császár reájánlotta magát, hogy meghallgatta Kegyel-medet, de úgy, hogy az citatio fön maradjon, és itt elkezdvén egymásután, mind megírják, micsoda hamisságot cselekedtek mivelünk, a kit sok volna előmondanom, de az egyik felelet az, hogy az magyar tanács azt mondja, hogy ők semmit nem mi-

¹⁾ Szélén Illésházi sajátkezű jegyzete : *sokkal adós.*

veltek mást, hanem csak azt, a mit ő nekik Prágából megparancsoltak, és mindenestől fogva csak az prágaiakra vetették, úgymint Vnferczagtra; hanem csak azon kérik Kegyelmedet, hogy Kegyelmed küldje meg nekik annak az mását, az kibe Kegyelmed az herczeg által kérte az Kegyelmed meghallgatását, ismegenten az minemő választot császár arra adott, hogy meghallgattatja Kegyelmedet, de úgy, hogy az citatio főmradjon, ezeknek az mását küldje meg Kegyelmed Bécsbe Octave uramnak, mert még így rá nem fogták az prágai kamarát, mint most, de nem merik szinte nyilván írnia, és kinevezni embereknek neveket, mert most, hogy Kegyelmedtől kijött az gyalog követ, hát egy lovas reá talált, ő azt mondja, hogy lengyelől szólott, és erősen szabottatta, hogy elől adja az leveleket, melyeket Kegyelmed küldött immár haza jövőben. Az úristen éltesse és tartsa meg Kegyelmedet minden sok jóval, és adja az úristen, hogy hamar való napon itt kin láthassam Kegyelmedet nagy jó egészségben. Az schaviniai nyúgodalom után ím ismég elég fáradságosan érkezék. Datum Hodolini 31. Januarii 1605.

Azt is megírták mostan Prágában, hogy az is törvény ellen vagyon, hogy Bécsbe csinálták és pecsétölték az sententiát, és Posonba írták az datomját, azt is megírták, hogy az sententia megtiltotta, hogy az enyémet, se az Kegyelmed atyafiaiét el ne vegyék, hanem csak tulajdon az Kegyelmedét, és ők az sententiát is megtörték, mert mindenestől elvették mindent. Az mely instructiót adtanak Bécsben, annak az mását oda küldöttem Kegyelmednek. Az bécsi püspököt is fölhívatta császár Prágában, beadták szegényt, hogy mind ő adja az herczegnek tanácsul, hogy meg ne fogadja és meg ne mívelje, az mi sok hamisságokat parancsolnak Prágából.

Az gyermekeket még itthon találtam, megruházták őket, de az iskolában még el nem vitték őket, mert Berénben mégis halogatnak, az törvény is, az mint mondják, nem leszen meg Berénbe, hanem mostan mondják, hogy valami kurta gyűlések leszen Visskóban. Találtam egy inast hozájok, nemes ember gyermeke Körösztürű György fia, jámbor inas, bort nem iszik, és igen nagy kedve vagyon az tanósághoz is.

Azt is írták Prágába, hogy az is törvény ellen vagyon, hogy egy dolgot két bíró előtt nem kereshettek volna, az mint ők cselekedtek. Az gróf vagyon immár négy holnapja, hogy nem volt császár előtt. Molardt akarja fölvinni Prágában Bécsből.

Im én Prágában akarok isten hírével indulni, de oly igen gonosz az út, hogy teljességgel most fakad föl, de mindazonáltal elindulok, ha elmehetek, hát elmegyek, hanem ha el

nem mehetek, hát ismég visszatérek, és Leszenieit küldöm föl az supplicatiókkal, ha kedig az szükség kívánja és egy kevésbé az út megfuvalkodik, hát ugyan elmegyek; ha reá nem feleltem volna Bécsben, hogy elmegyek, bizony el nem mennék mostan, mert csak Leszeniey Jánossal is szabadon beérném.

(A többi hiányzik.)

(Külezím és aláírás nélkül. Tartalma után ítélve, kétségtelenül Pálffy Katalin levele férjéhez. Eredetije a gr. Batthyányi-féle köpcsényi levéltárban. Lad. 1. fasc. 11.)

XI. 1605. jan.

Pálffy Katalin supplicatiója.

Reverendissimi spectabiles ac magnifici domini et patroni observandissimi.

Tudom, hogy az országnak nagyobb része tudja és emlékezik róla, hogy minekelőtte én ez mostani uramhoz Iliésházi István uramhoz mentem, Magyarországbán 5 váram volt, kik én reám az előbbi uramtól, szegény Krusýtth János uramtól maradtak volt, melyeknek az ő halála után is 20 esztendeig voltam szabad uraságában, volt Szent György vára, Bozin, Lýkova, Zýtthnia, Chýabragh, mely várak az bódog emlékeztető Maximilian császár urunktól és ő fölségétől az mostani urunktól, kétszáz és 8 ezer tallérba voltak zálagon mind az építés árával egyetemben, Istriában is egy váram volt Mornfels, aztot is az mostani uram adta el, annak fölőtte arany, ezüst mivem, borom, mindenféle gabonám, mindenféle sok baromom és ménesim, házi öltözetek, ruháim, török rabjaim és egyéb ingó marhám százezer forint erőnél több volt. Mentem pedig házastársól ez mostani uramhoz 1581. esztendőben és birta én mellettem az házasságnak szokása és kötelessége szörint ez följl megmondott jószágimot 20 esztendeig mind addig, mig ő fölsége 1602. esztendőben letevén énnekem az inscriptionnak summáját, kiváltá tőlem Bozint, Szent-Györgyöt, Zýtthniát, Chýabragot; volt pedig jövedelme ez följl megmondott én jószágimnak minden esztendőben legalább 25 ezer forint, kit az urbariomokkal és az tiszttartók lajstromával megbizonyithatok, 20 esztendeig tönne ezeknek jövedelme ötször százezer forintot, ezt pedig az én jövedelmemet és pénzemet mi föl sem főztük, sem el nem tékozlottuk, hanem megtartottuk és gyűjtöttük és jószágra adtuk, kinek láttatja is vagyon, mert abból vétetett Thrinczen, Surán, az morvai jószág is, jól tudja azt is Nagyságtok, hogy az én mostani uramnak

egyéb jószága az Iliészázi Hastélnál nem volt ahhoz is hárman voltak, ő fölsége sem adott semmi jószágot neki, hanem minden az enyémből vétetett, én pedig az enyémből sem uramnak sem atyámfiaiinak semmit nem vallottam, sem kötöttem, hanem mindeneket testamentomra és utolsó akaratomra éppen megtartottam magamnak.

Azt is tudja jól ti Nagyságtok, hogy ő fölségének én velem semmi pöri nem volt, sem citált, sem opiniót, sem sententiát én reám senki nem csinált. De mégis mindezeket az kiket előszámlálék ki teszen nyolczszor száz ezer forintot, büntelen törvénytelen mind elvéve az kamara tőlem, sőt testi ruháimat is még az szolgáló leányimét is elvették, maga ha ugyan semmim nem volt volna is, mégis ország törvénye szerint lakó helyt az ingó marhából részt, dotem et res paraphernales meg köllött volna az uraméból is hadni énnekem, de abból sem hadtak csak egy talpa alja földet is, csak egy csipót is, hatalmasul mindenemet elvévék tőlem, immár im elmúlt esztendeje, hogy föl s alá idegen országban nyomorgok és bűdosom, könyörgök supplicálok. Herczeg urunk is intercedált mellettem, könyörgött ti Nagyságtok is, kit az úristen megfizessen Nagyságtoknak, de még ez ideig csak választom sem lött, nem hogy megadták volna az enyimet.

Az tavali gyűlésben is könyörgettem vala Nagyságtoknak, hogy törekedett volna ő felségénél mellettem, kit meg is cselekedett Nagyságtok, kit az úristen fizessen meg Nagyságtoknak; és ő felsége herczeg urunk rendelt is valami lakóhelyt, kiből addig éltem volna, még ő fölsége resolválta volna magát, de az kamara azt sem adá meg, mégis kérem azért Nagyságtokat, könyörögjen Nagyságtok mellettem ő fölségeknél mind herczeg urunknál s mint császár urunknál, tekinténé meg ő fölsége az isteni igazságot, maga jó hírét nevét, körösztényi birodalmát, adja meg ő fölsége az enyimet, nám semmit nem vétöttem ő fölségének, ha vétött-e az én uram Iliészázi István uram, kit én nem tudok, miért kölljön engem büntetni azért, és az enyimet elvönni. Nám irva vagyon az decretomokban, hoghya ugyan törvény szörint megölnék is valamely asszonyi állat férjét, tehát az felesége marháját, jószágát, valami megvagyon benne, mindent megadjanak neki, még az ura örökös jószágából is, ha az felesége pénzt jószágra adta volna, mert más ember pénzt és igazságát hiszem senki magának nem veheti sem tulajdonithatja, az közönséges természetnek törvénye is bizonyítja ezt, annakfölötte dotem, res parafernales, de énnekem csak egy talpa alja földet, egy darab kenyeret sem hagyának, törvénytelen hatalmasul mindenemet elvévék.

Könyörgök azért alázatosan Nagyságtoknak, gondolja

meg Nagyságtok hazájának törvényét és régi szabadságát, ma goknak, feleségeknek, gyermekeknek megmaradását, és az én ilyen nagy injuriámat és kárvallásomat, törekedjék Nagyságtól hazája törvénye mellett, és én mellettem, mert ha ma én rajtam esött, holnap máson eshetik, ezféle példák miatt pedig végre senki sem maga, sem jószágában bizonyos nem lehetne

Kattharÿnna Pallffÿ.

Külczm: Illustrissimis, reverendissimis dominis praelatis, ac spectabilibus et magnificis dominis, et baronibus, nunc in generali dieta Posonii existentibus etc. dominis et patronis observandissimis, humilima suplicatio Catherrinae Paalfÿ.

(Eredetije a gr. Batthyányi-féle köpcsényi ltárban. Lad. 1. fasc. 11.)

XII. 1605. febr. 1.

Köszönetemet és magam ajánlását írom mint szerelmes atyámfiaának. Az úristentől egészséget és minden jót kívánok. Az prágai gazda szintén ide küldött hozzám, hogy én ő neki másfél ezer forintot adjak kölcsön, kin igen csodálkozom, mi csoda szemtelenséget cselekeszik. Im jól tudja, hogy mind az enyimet, s mind az tiedet elvötték, és magunk is bujdosóban vagyunk, és mégis elvonná ő is tőlünk ha lehetne, és volna mit elvönni. Azért ments meg mind engemet, s mind magadot tőle, elég igaz okunk vagyon hozzá, de mit végezett az mi dolgunkba, semmit.

Mikor elindultál Hodolinból, meg kellett volna egy gyalog embertől írnod. Ennekem Octavia uram abban az levélben, az kit az Pál pap levelével hoztak, semmit nem írt, mi választunk lett, hanem csak azt írta, hogy császár resolválta magát, de Unferczyiagt nem adja ki. Azért azután, hogy innen elmentél, az mi leveleket írtam, arra ne nézz, hanem az mint elindultál, kérjed az tiedet, panaszolj arról is, hogy az ország törvényi ellen és az igazság ellen az bizonságot, az kit Posonba az tiedről szödetnél, az kamara ki nem hagyta adni, keresse föl ő fölsége, meglátják mind abból s mind az írásból, kit beadtak volt locumtenensnek, mi csoda az tied.

Az én suplicatiómra is sollicitáld az választot, de főképen az magad dolgát; ha 3 hétig választ nem adnak, hagyj ott Német Jánost, ne költs ott hiában, várja ő az választot; az két székérbeli lóhoz végy 3 vagy négyet és epeteds föl, ki tudja minek kölletik. Hodolinban talán be hadnak szállani az várba, minthogy az várasban félő laknod, supplicálj érette. Ha

nem mívelik azt is, menj Vöröskőben, várj ott, azonban utat nyit az úristen az mi dolgunknak.

Az körösztet kérlek csináltasd meg, és ugyancsak azokat az írásokat csinálják reá, az kik azon vadnak, az esztendő számot is azt írják reá. Az én nevemet innen az Krisztus képe alatt írják, az tiednek túl vagy [kihagyva: a helye], és ha lehet, csinálja szöbben annál, és levelet adjon róla, miért csinálta.

Írj kérlek, nám Hodolinból elhozhatják az levelet.

Ne térj ki az igaz útból, az mint itt szólottunk, abban maradj meg. Im írtam Hornstein uramnak is melletted. Az úristen éltesen és tartson meg. Ex Scavicia 1. Februarii 1605.

Illésházy István m. p.

Az magad szolgálival sollicitáltass, ne bánts az gazdát, ugyanis nem gondolnak ő vele.

Külső: Magnifice domine Chaterine Pálffi de Er[dőd], consorti magnifici Stephani Illésházi, sorori charissime.

(Egészen Illésházy István sajátkezű írása. Eredetije a gr. Batthyányi-féle köpcsényi ltárban. Lad. 1. fasc. 12.)

XIII. 1605. febr. 10.

Szolgálatomat írom Kegyelmednek, mint szerelmes uramnak, kívánok az úristentől minden testi jókat megadatni. Én elég sok gonosz úton, elég fáradsággal ide jövék 5. Februarii estvére. Az nap senkivel nem lettem szemben. Vasárnap sem voltam senkivel szömbbe, hanem hétfőn az gróffal voltam szemben, kedden ismét Hornstein urammal, Barbicius urammal és Coradiciussal voltam szembe. Én mintha semmit nem tudnék az császár resolútiójában, az melyet herczegnek küldtek, és most arról semmit nem ömléközöm, hanem csak azt mondom nekik, hogy 14 holnapja immár, hogy mindenemet elvették, és attól fogva mind supplicálok és könyörgök, hogy az enyémet megadják és megtérítsék, de nem hogy megadták volna, de mind ez ideig is még választ nem adtak, és hogy immár azért jöttem, hogy adjanak választot. De valamelyikével szembe vagyok, hát mindenik csak azt mondja, hogy ők büntelenek benne az mi romlásunknak; hanem az császár hogy mindenestől az magyar tanácsra bizta volna ez dolgot, miért hogy azok tudják az magyar törvényt és ők nem értik. És azok böne az mi veszedelmünknek, nem ők. Én arra azt feleltem nekik, hogy az császár nem opíniora, sem az tanácsra esküdt meg az magyaroknak, hanem az törvényre és igazságra. Nem tudom hát

mire való az törvény, ha ő fölsége csak opiniora, avagy gonosz akaróink tanácsára akarja az embereket megbüntetni. De én az magyar tanácsra nem vethetek semmit, mert én ellenem ők sem opiniót, sem sententiát nem adtanak. De mindazonáltal mindenemet elvették, noha az opinióból csinált sententiában is meg vagyok parancsolva, hogy csak tulajdon az Kegyelmedét vegyék el, és az enyémnek békét hagyjanak, de ezt az ő fölsége szolgálja az magyar kamara hátra vetvén és nem nézván sem isteni igazságot és hazájának törvényét, minden válogatás nélkül minden jószágomot, marhámot, még az ruháimot is elvette, még az szolgáló leányomét is. Ők énnekem erre azt felelik, hogy azért vették el, hogy mindent az uradnak kötöttél és vallottál; én arra ismég azt feleltem, hogy nem elég csak mondani, meg is köll azt bizonyítani, de azt soha senki nem bizonyítja, hogy ez igaz volna, mert én senkinek, sem uramnak, sem atyámfiaának nem kötöttem, sem vallottam semmit is az én életemig, hanem mindeneket az utolsó akaratomra magamnak tartottam. És még csak ebben az disputációban forgott az dolog, miért még csak két napja, hogy tractálni kezdtünk ez dolgot.

Az supplicatiókat, mind az enyimet, mind az Kegyelmedét az gróf uram tanácsából adtuk be főkomornyik által, Slawata uram által ő fölségének, az melyet megkérdete császár kié, és hogy megmondotta, hogy Kegyelmedé és enyim, mindjárt elvette tőle és az ő maga sekrestiában vitte, és ismég ugyanazon nap Barbiciusnak adta, hogy titoktanácsnak eleikben adja, és meghagyta, hogy mindjárt elövegyék és meglássák. Én Nyáry Pál uramot még itt találtam, az ki én mellett oly jó szívvel vagyok, mintha egy volnék vele, kit az isten megfizessen neki, és mindenüvé eljő velem, és maga tolmácsol és mondja az mi dolgainkban, mintha tulajdon magáé volna. Az cseheknek most vagyok gyűlések, császár sokat kíván tőlök, hogy fizessenek is, és személyek szerint is az hadba menjenek, de nem vélem, hogy megmiveljék. Itt nagy gratiának tartják, az kivel szembe leszen az császár. Azt mondják, hogy két imperiombeli herczeg küldött volt követeket császárhoz, és itt voltanak vagy két holnapig. Mindennel ajánlották magokat az császárnak, de csak audientiát sem adott nekik. Azok is meggondolták magokat, felküldtek és elmentek. Azért azt gondolom magamban, hogy ha azoknak, az kik mindent ígértek, audientiát nem adott, hát én az ki kérek, hogy adjon énnekem. Azért én sem erőltetem reá, hanem egyébképen isten velünk lévén, az dologban semmit hátra nem hagyunk, hanem rajtok leszünk, hogy választot adjanak, és hogy ne mutogassanak tovább imide-amoda, hanem ugyanitt mondják meg, mi

akarattjok. Mert az mint az előbbi való levelemben is megírtam volt Kegyelmednek, az herczeg nem akart semmi választot adni, mert nem igaznak tartotta azt az resolutiót, az kit neki küldettek, és ismeginten visszaküldte ide, és immár énnekem csak azt kell sollicitálnom, hogy adjanak választot, mert hogy az herczeg énnekem semmi választot nem adott; váltig ajánlják magokat mindenek, az kivel szembe vagyok. Immár itt létemben is ismég írt az herczeg az császárnak, hogy mindjárt megadja Kegyelmednek *salvus conductus* és az *gratiát*, és mennél hamarébb lehet, hogy Kegyelmedet kihozzák onnat, kit adjon az isten, hogy hamar legyen; most mind csak az mi dolgunkat forgatják, de most *Unferczagh* igen beteg, az kő bántja, és azért még nem voltam szembe vele. Itt Kegyelmednek nagy dicsiretet adnak érette, hogy ebben az feltámadásban magát nem adta, noha méltán mihelhetten volna meg Kegyelmed ezért az bosszúságért, az ki Kegyelmeden esék. De hogy mégis Kegyelmed az hűséget és császárhoz való engedelmességet föllebb becsüllette az bosszúságnál, hát ezért sok jót mondanak Kegyelmednek érette, és hogy most látják, hogy mind hazugság volna, az mit az emberek Kegyelmedről beszélnek, hogy Kegyelmed mindenkor az gyűlésben császár ellen volt; azért várjuk csak egy keveset, hiszem az istent, hogy minden dolgunk másképen leszen. Itt semmi olyas hír nincsen, hanem mind az ő dolgok, egyfelől félnek, másfelől biztatják magokat, hogy mennyi sok népek fog lenni. Négy követet választottanak *Bochkaihoz*: egyet *Thurzó György* uramot, másikat *Nyári Pál* uramot, ismég két németet. Az *instructiót* is megírták immár, és erősen ajánlják magokat, hogy soha szemökre sem vetik magyaroknak ezt az feltámadást, és mindennek megengedik, és az mi nehézség legyen, mindent megjobbitnak. De mikor bocsássák el az követeiket, nem tudhatni, mert csak egy napról másra halogatják az dolgot, késedelmes az ő dolgok. Az *kassai generálist* is fölhevatta az császár ilyen okkal, hogyha meg nem mentheti magát, mindjárt fölakasztassa, miért indított ő háborúságot ott alatt az *religio* miatt, és ő császár parancsolatját mutatta róla, az ki az császárnak hírével nem volt, és az *oppavai dolog* is hogy nem volt hírével, az ki miatt igen haragszik az császár az *cseh cancellariusra*.

Az *Kanné asszonyom* leveleit is im oda küldtem Kegyelmednek. Azért ne féltsen bátor, hogy félelmemben valamit el veszessek, csak inkább az bátorsággal ne vesszessük; az félelem miatt nem fogunk semmit veszteni, de mindazonáltal isten velünk lévén, hogyha nem nyerhetünk, nem vesszessünk, azon leszünk. *Glesell* uram is itt nagyon, ő is itt volt nálam, azt

mondja, immár 6 hete, hogy itt vagyok, de még csak meg sem mondták neki, miért hívták. Most nem írhatok többet Kegyelmednek, hanem ha megértem, miben leszen dolgunk, tudtára adom Kegyelmednek. Az úristen éltesse és tartsa meg Kegyelmedet minden sok jóval, és hozza hamar Kegyelmedet mihozzánk. Datum Pragae 10. Februarii, anno 1605.

P. S. Azt is mondtam nekik, hogy az magyar tanácsból és opinióból el nem vették Hodonint, hanem egy mandatommal Berka által foglalták el minden törvény ellen; arról semmit nem tudnak szólani. Immár megírtam vala az levelet, hogy Jakab Molar urammal valék, ott vala nála más kamarás is ex camera aulica, és ott is megmondám, az mi szükséges volt mondani, hogy 14 holnaptól fogvást várom, hogy az enyimet megadják, de még csak választ hogy sem adtak volna, és csak egymásra mutogatnak Bécsben és Posonban. Azt mondták, hogy ő fölsége el nem foglaltatta Magyarországbán és Morvában is, hanem csak sequestrumban vették; arra én azt mondtam, micsoda sequestrum legyen ez, ha mindent kihordtak belőle. De minthogy ide jöttem, nemcsak az magam dolgát, de az Kegyelmedét is elvégezik jó véggel, azt mondták; eleget ajánlja magát Molar uram, mert az bátyja is igen írt volt Bécsből, hogy minden segítséggel legyen mellettem. Immár csak az marsalkkal és Vnferczagttal kell szembe lennem, de az marsalknak sok számtalan dolgai vannak, Vnferczagt pedig beteg.

Pálffy Katthalin m. p.

K. L.

Külsőim Pálffy Kata sajátkezű írása:

Ez levél adassék Illyésházy István uramnak, énekiem szerelmes uramnak.

(Eredetije a gr. Batthyányi-féle köpesényi ltárában. I. ad. 1. fasc. 12.)

XIV. 1605. ápr. 15.

Sacratissima caesarea regiaque Maiestas, domine domine mihi naturaliter clementissime.

Resolutionem Maiestatis Vestrae sacratissimae ad tot humilimas domini mariti mei, measque supplicationes ea humilitate et obedientia, qua debui et possum, accepi, simul atque intellexi Maiestatem Vestram sacratissimam, clementiori animo motam et inclinatum esse, pro qua Maiestatis Vestrae pietate et clementia deum altissimum pro eiusdem Maiestatis Vestrae incolumitate, et foelicissimo regimine deprecabor.

Et primo quod attinet in causa (ut dicitur) excessus sententiam unius iudicis immerito et contra omnia iura, leges regni Hungariae latam, quae alias in causa notae infidelitatis, non nisi ab universis ordinibus et statibus regni convocatis promulgari et extradari potuisset, coram quibus Maiestas Vestra dominum et maritum meum citaverat, a quibus nulla sententia contra eum data atque pronunciata est. Talis enim sententia in regno Hungariae nunquam antea audita fuit. Cuius sententiae a tanto temporis intervallo, ad infinitas instantias, variaque mandata, lege et consuetudine dictante, nec paria quidem obtinere nos potuisse, ex quibus culpam, hancque tam miserabilem et grandem poenam agnoscere potuissemus. At nos summa spe ducti, omnemque nostram fiduciam, post deum optimum maximum in gratia et innata divinitusque insita clementia, pietate ac bonitate sacratissimae Maiestatis Vestrae, augustissimaeque domus Austriacae, qua est in suos fideles, et suam misericordiam implorantes affecta, confugientes tanquam sacram ad anchoram et confidentes Maiestatem Vestram sacratissimam, humilimarum obedientissimarum tot supplicationum iustissimarumque in hac mea innocentia peticiuncularum et lamentationum mearum fideliumque servitorum parentum et maiorum meorum, ac etiam in Christo defuncti pia memoriae domini mariti mei Joanni Krusýth, qui penes fidelitatem Maiestatum Vestrarum multa enormia diramque Turcarum per certos annos Constantinopoli captivitatem cum extremo periculo vitae suae passus est, ita quoque et fratris mei bonae memoriae Nicolai Pálffy, totiusque familiae nostrae fidelium praeclarorumque operum navatorum nec minus memorati domini mariti mei Ilieshazy a iuventute sua fidei, et fidelitatis constanter praestiti, qui in tot et tantis molestiis, angustiis, afflictionibus, peregrinationibus, ac per cameram gravissimis damnis et iniuriis indigne illatis exacerbatum constitutusve, nunquam praesertim in hoc periculosissimo mutationum tempore quicquam, contra augustam Maiestatem Vestram mouisse, sed humilem obedientem, fidelem et constantem servum et subditum sacratissimae Maiestati Vestrae se declarasse. Horum intuitu clementem rationem Maiestatem Vestram habituram meque innocentem famulam omnibus bonis privatam, universisque rebus imo et muliebribus vestimentis per cameram eiusque homines exspoliata, benigne exaudituram et votorum compotem reddituram. Ubi autem Maiestas Vestra sacratissima, gravissimum intolerabileque onus multam nempe ducentorum millium tallerorum solvendorum imponit, eam summam me ut praemissum est, vniuersis bonis privatam rebusque omnibus, quin etiam et vestibus muliebri-

bus exspoliata (quae etiam nunc alieno aere mutuo accepto me et meas sustentare cogor) quomodo tantam ingentem summam praestare valeam, clementi pioque arbitrio Maiestatis Vestrae et iudicio commendo.

Licet Maiestati Vestrae anno praeterito Posenii per dominum locumtenentem (ita ut omnia me mihi intacta relinquuntur ac restituantur) pollicita fuerim, centum millia florenorum in paratis et pro quinquaginta millibus in annona omnis generis daturam. Sed quia iam ab eo tempore de vino et frumento et in parata pecunia, penes consignationem camerae ex iisdem bonis confiscatis pro precio 159 millibus tallerorum ablata sunt, quae alias penes aestimationem piorum, et cum damno ad bis centena millia florenorum Hungaricalium, per certos terminos deponendos cuicunque deputatum fuerit (initis prius cum ipso solutionis terminis) humilime me offero, ita tamen ut Maiestas Vestra prius bona mea restitui mandet. Sine quorum restitutione quicquam solvere potero, quia magna ex parte oppignoranda mihi erunt, volens hanc summam comparare, quae omnia in vnam summam computando efficeret ter centena millia florenorum.

Haec tamen omittimus, soliusque Maiestatis Vestrae sacratissimae gratiam et clementiam expectamus, iterum atque iterum per humilime obsecrantes dignetur Maiestas Vestra sacratissima ex pia commiseratione divinitus insita meam innocentiam iustamque causam et petitionem prae oculis benignissimis habere, meaeque huic meae oblationi iam tandem benigne acquiescere, eoque plane iure, universa tam in Hungaria quam in Moravia bona existentia nobis clementer tandem restituere, quo iure et quibus privilegiis antea a Maiestate Vestra habuimus et possedimus.

Deinde quod reconciliationem domini mariti mei spectat, perlubens Maiestatem Vestram deprecare, atque omni vindictae renunciare, seque quo advixerit sacratissimae caesariae regiaeque Maiestati Vestrae fidelem servitorem et subditum declarare vult clemens Maiestatis Vestrae sacrae super his quamprimum expectans responsum.

Eiusdem sacratissimae Maiestatis Vestrae

humilima ac devota ancilla
Catherina Palfy de Erdöd.

Külsím: Paria responsionis ad resolutionem suae Maiestatis
15. Aprilis 1605.

(Egykorú másolat a gr. Batthyányi-féle köpcsényi ltárban. Ld. 1.
fasc. 11.)

XV. 1605. ápr. 18.

Szolgálatomot írom Kegyelmednek mint szerelmes uramnak, az Kegyelmed egészségét szívem szerint örömetst akar-nám hallani, de azóta semmit nem hallottam, hogy Mihál deáktól Kegyelmed írt. Adjon az úristen Kegyelmednek egészséget és békességes tűrést és várást, mert jól tudom, hogy elég nehéz Kegyelmednek az várás. Én mindennap hallok és értem, miben vagyon az dolog, mégis fölöttebb nagy nehéz szívvél várom, hogy immár az úristen egyszer végét adná az sok fáradtságnak és sollicitálásnak.

Az miben azelőtt volt az mi dolgunk, még Mihál deák Hodoninba jött, arról mindenről elég bőven írtam Kegyelmednek. Most immár ebben vagyon az dolog. Hogy mikor szinte 9 hete volt, hogy itt vagyok, nagyszombaton szinte estve küldték meg ő fölsége resolútiót hét órakort, kin bizony elég megháborodott szívvél voltam egész innepökön; mely resolúciónak az mását im Kegyelmednek megküldtem. Kedden aztán reggel Nyári Pál urammal egyetemben gróf uramhoz Firstenberg uramhoz mentünk, és mondtam nekie, hogy micsoda lehetetlen és képtelen ez, az mit császár mi tőlünk kíván, hogy mikor előszer mindenünket elvették, és semmit nem hagytanak, mégis azt kívánja, hogy előbb 200 ezer forintot német summára tőgyünk le Bécsben, és azután kezünkbe adja az jószágot. Azért nehogy 200 özör forintot tehetnők mi le, minekelőtte az jószágot kezünkbe adná, de csak tizezer forintot sem tehetnénk le; mert ez mostani háború és veszedelmes időbe, nehogy kölcsön, de jószágra sem fog az ember pinzt találhatni. Azért mi addig semmit nem adhatunk, míg az jószág kezünkben nem leszen, hanem az jószágnak nagyobb részét el kell adnunk és vesztegetnünk, az mit fizetnünk kellek is, abból fizethetjük. Azért reménylettünk mind az ketten, hogy ő fölsége megtekintette volna az Kegyelmed hívségét és az én méltatlan szenvedésemet, hogy ő fölsége jobb és kegyelmesb választ adott volna. Erre énnekem az gróf azt felelé, hogy ez nem olyan resolúció, hogy ő fölsége jobb és kegyelmesb választ nem adhatna, az minthogy meg is vagyon írva, hogy választot adjunk róla, és hogy mindjárt császárnak választ adjak és supplicáljak is róla. Mely választot szerdán megírtam, kinek az mását Kegyelmednek küldöttem, az kit Nyárj Pál uram íratott, azt is oda küldtem, az melyet az császárnak beadtuk, azt csak itt az szálláson csináltuk. Eddig sem igen fű, de az mennyire az okosság bocsátott bennünket, csak annyira mehetünk. Egy memorialét is kért az titoktanács tőlem, mert

gróf uramnak az szerint tolmácsoltattam Nyárý uram által, az mint az memoriálban vagyon, melyet én oda adtam nekik. Miérthogy az császár az sententiára rakta az fundamentumot, tehát énnekem is meg kellett mutatnom, hogy jégre rakott. Ezt én az választ és supplicációt is csötörtökön reggel főkomornik által császárnak adattam, és ugyanazon nap két órakort, mikor az titoktanács tanácsba volt, nekik küldte, és négy citot írt reá, hogy minden késedelem nélkül elvégezzék. Az titoktanács mindjárást elővette, és mind csötörtökön, pénteken és szombaton rajta volt, és még pénteken elvégezték volna, de hogy Molar nem mehetett közikben, hanem Pecznél volt, hogy azt tudták, hogy meghaljon; és fizető registromok fölől, az ki szerint az hadakozó népnek fizetnek, és egyébféle levelekről tudakozzék Molar tőle. Szombaton sem mehetett az titoktanács közikben, annyi sok dolgok vagyon mostan az hadakozás miatt, hanem Carducius uram jött alá szállására és ott adta ki opiniót az mi dolgunkban. Immár csak erre várok választot.

Kérdék, ha vagyon-e plenipotentiám Kegyelmedtől, hogy szabadon végezhessek; én azt mondtam, hogy vagyon; arra azt mondák, hogy nem fog semmi késedelem lenni, hanem hogy elvégezik és elbocsátnak.

Immár im több tíz hetinél, hogy itt vagyok. Én immár teljességgel elúntam várni és megizentem most nekik, hogy még egynehány napig itt várok; ha adnak választot, jó, ha nem, én felkelek és elmegyek, mert költségem sincsen, az mi mellett itt várjak, az minthogy úgyis vagyon, azóta hogy itt vagyok 500 forintot kültettem, és egy áros embertől kértem most kölcsön háromszáz forintot. Bizony eddig régen félben hagytam volna és elmentem volna, hiszem ha mi választot akartak volna is adni, Bécsben is elküldhették volna, de Octavio uram semmiképen nem akarja, hogy választ nélkül elmenjek.

Az levelet, az melyet ide küldte volt Kegyelmed énnekem, hogy Vnferczagtnak megmutassam, annak meg nem mutathattam, mert az sem holt, sem eleven volt, az virágszerdán meg is halt reggel. Csodálatos dolog, az minemű nagy ellensége volt Kegyelmednek az az ember; itt igen kevés ember vagyon, az ki bánkodnék érte; az császár is semmit nem gondol vele, kíváltképen hogy immár inkább mindennap kijelenik az ő sok hamissága. Azt mondják, ha ő élt volna, csak ennyire sem hozhattuk volna az mi dolgunkat, az miben most vagyon. Az tanács csodálkoznak rajta, hogy azt mondom, hogy sem én, sem Kegyelmed nem tudjuk mind ez mai napig is, mit írtak az sententiába; mert Vnferczagt elhitette az császárt, hogy ugyan jó és igaz sententia az, azt csudálja az titok-

tanács, hogy egy ember ennyi istentelenséget és hamisságot cselekedhetett, hogy sem az császárnak, sem az titok tanácsnak, sem az kamarának az maga társainak hírekkel nem volt. Hanem én azt az levelet husvét keddi reggel gróf uramnak mutattam meg, és csak hárman voltunk Nyáry Pál urammal, és ő magyarázta meg is előtte, és azt mondá, hogy elég nagy állhatatosság és hiveség vagyon Kegyelmedben; de ha én azt az levelet császárnak küldenék, igen is nagy hasznunkra volna. Én azt mondám, hogy meg vagyon hagyva, hogy senkinek ne mutassam, csak ő kegyelmének; azt mondá, ha úgy vagyon, tehát hadd járják, de ő magától csak szóval fog úgy szólani az titoktanács előtt, az ki minekünk hasznunkra fog lenni. Azért azt gondolom, hogy csak az grófnak való megmutatása is használni fog.

Az császár elküldött volt az imperiombeli herczegökhöz, hogy segítséget adjanak Bočkaŷ ellen, és azok oly választ adtanak, hogy megbékélték vele, és lecsendesítse ezt az dolgot, mert ők keresztyén ellen segítséget nem akarnak adni. Az török ellen, az mit ezelőtt, ezután is készek segiteni, de az mit ez ideig is adtak, azt sem tudják, hová lett. Ezen annyira megharagudt volt és megbúsult volt az császár, hogy két étszaka keveset aludt miatta, és negyed napig senkit eleiben sem bocsátott, hanem addig törte faggatta magát, hogy azt gondolták, hogy ismét írjanak az imperiumbeli herczegöknek, és szépen írtak immár nekik, és meg is kérik őket, hogy segéljenek, és egy titoktanácsot küldtek be hozzájuk, immár azt nem tudják, mit fognak mivelni.

Nem tudom micsoda püspököknek és papnak írt Kegyelmed valami levelet; azt az levelet mindjárt az herczegnek küldték, hogy az császárnak is fölküldje, és Bécsben megemendálták, úgy küldették ide az császárnak. Azért kérem Kegyelmedet, ne higgyen Kegyelmed nekik, mert bizony még nincsenek jó szívvél Kegyelmedhez. Joó János ide jött mind feleségestől, megakarja hiszem követni az császárt; vélem, hogy az hol módja leszen benne, most is ugyanazon Joó János leszen, az mint azelőtt volt.

Basta eljött Eperjesről mind álgyúival és hadakozó szármával egyetemben. Mondják, valahon elmegyén, mindenütt rabolják és praedálják, égetnek; és hogy az szándékok, hogy Morvában és Austriában szállanak meg, kiváltképen Morvában, azt hiszem, hogy azt is elpusztítják. Én eleget gondolkodom és eleget töröm az fejemet rajta, hogy melyik jobb az mostani háború és veszedelmes időben? az-e, hogy az embernek jószága legyen, avagy pénze legyen? Azért ha százezer forintba meghagyják, és minden jószágunkat megadják, tehát mégis

jobb volna, hogy az jószág volna kezünkben. Noha bizony elég veszedelemben vagyok az jószág, hogy csak egy óra közti, hogy el ne vesszen mind német s mind magyar miatt. Az úristen éltesse és tartsa meg Kegyelmedet, és adja hogy hamar való nap láthassam jó egészségben Kegyelmedet. Datum Pragae 18. die Aprilis, anno 1605.

Pálffy Katthallÿn
K. L.

Külsőim Pálffy Katalin sajátkezű írásával: Ez levél adassék Illyéssházÿ Isthván uramnak, énnekem szerelmes uramnak.

(Eredetije a gr. Batthyányi-féle köpcsényi ltárban. Lad. 1. fasc. 12.)

XVI. 1605. á p r. 23.

Szolgálatomat ajánlom Kegyelmednek mint szerelmes uramnak az úristentől Kegyelmednek szönt lölket és békességet tűrhető szívet és jó egészséget kívánok. Az Kegyelmed levelit, melyet Kegyelmed irt 11. Aprilis, énnekem Nagy-László 20. Aprilis meghozta, melyből megértettem az Kegyelmed nehéz tűrését és várását, az kit bizony nehéz szívvél hallottam is, úgy annyira, hogy itt fen való késedelemnél, gondomnál és háborúságnál nagyobbak tetszik, hogy Kegyelmed olyanképen töri és bántja magát, nam mind az eleit s mind az közöpit ennek az háborúságnak békességes és csendes szívvél tűrte, most immár az utólját hogy ilyen nehezen szömvédi és várja Kegyelmed, az mikor immár teljességgel szintén az végén vagyunk, hogy immár egy felé el köll szakadni. Én Kegyelmednek 18. napján is írtam volt egy levelet, az szakácsot akartam Hodoninba bocsájtanom, és abban megírtam volt Kegyelmednek, az miben akkor volt az mi dolgunk; de hogy nem bocsájtathtam, mert az mely szakácsot akartam volt fogadni, az el nem jött volt, azért nem köldhettem volt meg az levelet.

Most immár ebben vagyok az dolog, hogy az császár semminemőképen meg nem akar maradni az százözör forinton, hogy azt mondja, hogy az mit azelőtt elvettek, abban ő semmit nem tud, mert ő hire és akaratja nélkül mivel Unferczagt, és immár úgy készeréttetem ötven özör forinttal többet ígérnem; úgy értem, hogy az császár megmaradott rajta, az titoktanács is. Mert az titoktanács ugyan nem ment ki az ő előbbeni vezézéséből és tanácsából, hogy ő fölsége mindeneket megadjon

és százözör forinton megmaradjon; de ugyan nem akarja császár megmivelní; osztán az gróf énnekem izent, hogy immár az titoktanács többet nem mívelhet, mert császár azt mondja, hogy ő azon meg uem maradhat, kedig ismég azt mondom, hogy nincsen és többet nem adhatok, mert azt is jószágra kölcsen kellett kérnem, azért ő immár semmit nem tud segíteni, mert az mi erszényönkhez ő nem szólhat, mert magunk tudjuk mint lehet. És eleget bánják mindnyájan az titoktanács, hogy ismég ennek az dolognak el kell múlni, hogyha nem akarok többet ígérni, és hogy az ő sok gondjok, fáradságok és törődések ebben az dologban mind heába fog lenni. Osztán úgy kellett az ötvenözör forintot is megígérnem. Hanem immár ismég az kamora akadott bele, és azok vannak rajtam, és azonképen az titoktanácson is hányják, vetik erősen epeségeket és szükségeket, hogy két százözör rénist ígérjek, melyre én azt izentem nekik: én nem ígérhetek, mert az mostani háború és veszedelmes időben csak 50 özör forintnak is nem tudom miképen szörét tenni; de minthogy az kamora mindenkor mi ellenünk nem igazsággal járt, hanem erővel és hatalommal, most is a szerént akar-e végezni, az mint elkezdette, és reám akarják-e írni az kétszázözör rénes forintot, lássák, én nem tehetek róla, de honnan löhessen meg, azt én nem tudom. Azért valamint mi rajtunk kisatúhatnak, mindent Henkell Lázárnak deputálnak; valamint ő vele megalkudhatunk és végezhetünk, abban ő nekik semmi ellenek nincs.

Most immár csak ebben vagyon az dolog, másfél százözör forintban, és 200 özör rényesben, immár melyiket írják reánk, még nem tudom. Az jószágot mindent kezönkben adnak, hiszem nám módunk vagyon benne, az mit erővel mívelhetnek velem, csak az úristen mentsen meg tőlek, és lehessünk szabad emberek magunkkal, és lehessünk együtt immár az mit keveset élünk, egyébbel semmit nem gondolok, hiszem hogy az úristennek gondja leszen reá, és módot is talál minden dologban. Tudja Kegyelmed, hogy ezek mind eleitől fogván nagy Trinchint vagy 200 özör forintot emlegöttek, és im most is látja Kegyelmed, hogy az császár fejében most is az vagyon, úgy az mint resolútióban vagyon megírva, én penig az profuntot vetem eleiben, az mit elvittek és eltékozlottak és kárt tettek, nem 159 özör forintot teszen, hanem 200 özör forintnál is többet teszen; de császár csak azt feleli, hogy ő hire néköl és akarhatja néköl cselekedték; de látjuk, mely nagy szüksége vagyon ő neki most, hogy segéljük mi is neki, és ő másképen is megtéréti azt minekünk (soha napján.)

Azért mit mondhatok ezekkel, minekünk szintén úgy vagyon dolgunk, mint az mely farkas elnyeli volt az bárányt,

és az torkából kell volt kivonni neki; tudja Kegyelmed, hogy minden jószágunk és marhánk közökben és torkokban vagyon, és az mi igaz jószágunkat és marhánkot kell sok töröködéssel és fáradsággal, fizetéssel is kivonni torkokból és újonnan árolni és megvönni tőlek; mert ha mi kezünkben volna, mi is keményebben tarthatnánk magunkat, de minthogy ő kezekben vagyon, és mi kivőle vagyunk, nem azt mivelhetjük, az mit mi akarjuk, hanem azt, a kit ők mivelnek velünk. Azért az istenért is kérem Kegyelmedet, hogy Kegyelmed semmit ne gondoljon és ne bántsa magát, ha szintén 200 özör rényest is írják is reánk, ugyan nem hagy az úristen bennünk, hanem megsegít, csak az Bocskay népétől óltalmazhatnánk meg, hogy el ne pusztítanak.

Morvai kapitány ide küldette volt póstán az császárhoz 17. Aprilis nagy sietséggel, hogy Baánt elrablotta volna Bocskay népe, és Morvában akar jönni, és az morvaiaknak tizedik emberét fogják szödni, és azokkal az högyeket fogják őrzötetni. Itt is nem vették volt tréfára, hanem gyorsan ismét elbocsáták az követet, de nem tudom micsoda válasszattal, de itt is azúta jobban vigyáznak. Nyáry Pál uram Kegyelmednek szolgálatját ajánlja; tanácscsá tették Magyarországhban, és megösküdtették, és elbocsáták, ő is immár itt semmit nem késik, hanem elmegyén, ő azt mondja, hogy igen gonoszúl mivelné Bocskay, ha Morvát bántaná, mert mindjára megösmernék, hogy nem az hütért, sem az magyarországi szabadságért miveli ezt az föltámadást, hanem csak hogy uraságot és fejedelemséget kívánván magának és hasznot, és ezért mind az egész keresztyénség reá támadna.

Az imperiombeli herczegöknek írt volt Bocskay levelet, melyet ide küldtek az császárnak, és az minemő választot ők adtak Bochkaynak azt is ide küldték.

Az Bocskay levele azt tartja, hogy ő az hütnek és magyarországi szabadságának megtartásáért miveli, az mit mivel; az herczegek kedig olyan választot adtak nekik, és intik és kéri is, hogy az császárral megbékéljék, és az hadát is leszálitsa, és az császár között és ő közte ő magok fogják közben járni az herczegök, és jó módon el fognak minden dolgot végezni, mert ők semmi segítséget nem akarnak ő neki adni, az kivel körösztyén vérnek kellene omlani. Itt az emberek azt tartják, hogy igen eszesen csölködött Bocskay, hogy írt volt az herczegöknek. Basta felől azt beszélük, hogy Szepesben vagyon, az népe ott dül foszt, innen nem régen küldtek 200 özör forintot nekik. Itt elég gondjuk vagyon nekik az hadakozó néppel, hadnagyokat, kapitányokat szöröznek. Úgy értem, hogy

Matias herczeg leszen fő az hadban, és az graeczi herczeg Ferdinánd leszen utána fő marsalk.

Az Kegyelmed levelét, az kit Nagy László hozott ide, azt tartja, hogy azért nem adnak választot, hogy csak az időt vontassák el velünk. Azért nám azelőtt is megírtam Kegyelmednek, hogy miben legyen az dolog és hogy jó reménység vagyon benne: nem vagyunk azért szintén olyan vakok és sikötök, hogy eszönkben nem vettük volna; rajta voltak az nem akaráson, és bizonynyal higyjék, hogyha én azt eszemben vettem volna, és megtudtam volna, csak egy nap sem késtem volna itt, hanem elmentem volna. Immár im ma vagyon 11 hete, hogy itt vagyok, de elhiheti azt Kegyelmed, hogy azútától fogva mind rajta rágtak az mi dolgunkon, és csak az császár maga sollicitálja, és az duplicatiókra is ő maga citokat ír, úgy küldi alá nekik, hanem ugyan velek született az nagy késedelmesség, csak egy suplicatiómot is sem tartotta meg, hanem ugyan azon nap az tanácsban alá küldte, az tanács mindjárást elő vette és 3—4 napig tanácskoztak rajta, azután az kamorának adták, az kamora is 3 és 4 napig is ott tartotta, az ő opinióját ő is megírta, osztán az titoktanácscsal együvé jöttek az kamora praesidenssel, ott össze kellett accordálni rajta, azután 3 nap múlván császárnak proponálták, onnan az császártól megintén meghozták, meg újokban hozzá kezdtek az tanácskodáshoz, mert az császár nem maradott rajta, hogy ez ötször avagy hatszor izben lött, osztán kilencz hétre adták ki ezt az resolutiót, az melyhez az titoktanács hozzá nem consentiált, hanem ő maga az császár magától megíratattatta, az mint Unferczagt még azelőtt verte volt fejében, osztán az nagy hét és az innepek is egy egész hetét vette el; Unferczagt és Carducius betegsége is két hetet vett el, és az császárnak is nem mindenkor proponálhatták az dolgot, mert most külembféle dolgok és gondjok vagyon minden felé. Azért immár én is itt semmit nem kések, hanem ha az úristen engedi, én is elmegyek, csak az salvus conductust és Hodoninra való levelet várok. Az magyarországi jószágokról való leveleket Bécsben hogy küldjék az herczögnek, mert azt én nem akarom megvárni.

Az herczög is négyszer izben is írt az császárnak mellettünk, miolta itt vagyok. Látom azért, hogyha az nagy szükségök bocsájtaná reá ökö, tehát engedelmesben járnának velünk, látván, hogy nagy iniuriánk vagyon az kamora miatt, és hogy Kegyelmed is ellenek nem támadott, azt is ömlögötik azért, de az nagy szükség elvétetné velek, ha az istené volna is.

Unferczagt nyolczszor való százöször forintot vött föl kölcsön, az kiért kezes, és jószágát kötötte érte. Ó neki penig senki nincsen más kezes, hanem csak az császár. Most az fia

váltig futja az dolgot, és az adós leveleket tanács eleiben viszi, az tanács azt mondja, hogy ők nem tehetnek róla, császár kezés, és ő tőle kérje. Ennek ő szegény nagyobb részét az mi jószágunkból akarta megfizetni. Pecz is igen beteg, az doctorok ő felőle is kétségesek szabásó.

Bridit asszonytól küldett ide két levelet, melyet Kegyelmednek megküldtem, én is írtam nekie, és oda küldtem Pecznek. Az úristen éltesse és tartsa meg Kegyelmedet minden sok jóval, és adja az isten, hogy hamar való nap láthassam Kegyelmedet, és ne törődjék és ne gondolkodjék semmit Kegyelmed, mert elhiggye Kegyelmed, hogy heában itt csak félnapot sem késém.

Datum Pragae 23. Aprilis 1605.

Pállffy Katthalin
K. L.

Ez az prágai jót fog minekünk állani közöl másfél özör forintban. Mert Cardiciusnak kellett adnom 300 aranyat, mert bizony sok dolga volt és munkája az mi dolgunkkal. Mind ő proponálja császárnak minden dolgunkot, és ő mutatja meg, és ő viszi császár eleiben minden iniuriánkot, kit az kamora velünk cselöködte, *az kit azelőtt császár nem tudta.* Az sententiát is most mutatták meg nekie, hogy nem törvény szerint való. Most penig mind az Pecz tisztí, mind az Unferczagt tisztí, mind rajta vagyon, azért Molar helytartója, de ő proponálja az Carducius császárnak mindent. Molarnak vagyon egy kis leánykája, annak is száz aranyat kell adnom; mert Hodoninról való leveleket és egyéb leveleket is ő neki kell megíratatni, osztán jó akarattal is mutatja magát hozzánk; mert Bécsből az bátyja egynehányszor írt neki, hogy mellettünk legyen. Nem vélem egyébként hogy kellene adnom hanemha csak az deákoknak, az kik az levelet írnia fogják. Barbitiusnak az mi dolgunkban semmi dolga nem volt, mert az titoktanács semmit nem akart vele közlőni, miért hogy Unferczagttal tartott, az dolgot. Azért ha az úristen engemet Hodoninba viszen, tehát mindjára Kegyelmedet levelemmel értetem, és én érettem sem az itt valói dologért semmit ne törődjék Kegyelmed, csak az istennek könyörögjünk.

(Eredetije a gr. Batthyányi-féle köpesényi ltárban, Lad. 1. fasc 12.)

XVII. 1605. j u n. 12.

Spectabilis ac magnifice domine, dne patrone mihi confidentissime; post servitiorum meorum addictissimam mei commendationem.

Az úristentől Nagyságodnak minden Nagyságodhoz tartozókkal egyetemben ez sok zúrzavarnak állapotjában is s megcsendesedése után is ez háborúknak, kívánok boldog áldással bévelkedő szerencsüket és azok közt hosszú ideiglen való örvendetes életet is. Az Nagod urunknak ő felségének s énnekem szolgálójának írt leveléből is megértettem szive ke-servével való bűját, és sok rendbeli dolgaiban való szán-ható nagy kárát, kik mint és minemű circumstantiákkal is es-tenek, soha olykor nem gondolkodhatom rólok, hogy azonnal énnekem is szomorúságban ne meritessék az szivem is s az elmém is, tudván csak az bicsei háza szentegyháza, majorjai s istállója állapotjának is menni sok gondjával s költségével való toldalékkal ment véghez az építése, kiről urunk ő felsége is nagy keresztyénül bizony miseratióval emlékezik. Két hol-napja még nincs, hogy én ő felsége mellé jöttem, de azoltától fogván bizony sok emlékezetem volt ő felsége előtt Nagyságod-ról, most annál inkább vagyom penigh, minthogy ő felsége bel-jebb vén magához, és az belső főkomornikságot nekem adá ; adja az úristen, hogy ez állapotomban is az énhozzám régi jól mutatott Nagod böcsületes kedvének lehessen hálaadó és kedve szerint való szolgálja. Esmerem jól, ki legyen Nagd, mert csak az tavali gyűlésben való igaz úri jó magaviselése is, haza s hiti vallása mellett való szabadságos szava megmutatá, bizonyítá, hogy hiti s hazája szerető ember Nagod, s úgy ajánlhattam is az én kegyelmes uramnak Nagodat, a mint érdeméhez illet Nagodnak, s a mint eleitől fogván mértékel-hettem is minden virtusiba Nagodot. Meglátja azért Nagod, hogy az Nagod ellen vétőknek az ő felsége proposituma ellen, bizony büntetése leszen. Im én magam írtam urunk ő felsége szavával mind Redei, Dengheleghi uraméknak, s az likavai tisztartónak is meg, hogy az Nagod jószágát mindenütt kimél-jék, semmi jussába Nagodat meg ne sértsék, sőt ha szükség le-szen, oltalommal is legyenek Nagodnak. Mutasson azért az én kegyelmes uramhoz Nagod is mindenben oly kedvet, hogy az menni authoritást én ígértem az Nagod személyébe ő felségé-nek gyakorta, az tapasztalhassa valóban meg Nagodba, azért az sok jóért és azért az böcsületéért, a mely böcsületet és jót Nagoddal szánt és rendelt ő felsége keresztyéni kedvéből köz-teni. Adja az úristen, hogy az Nagtok szép consensussának gyűlekezetében láthassam az én kegyelmes uramat Nagtoknak szive örvendezésével s hazája haszna emelésével uralkodni, ki éltesse Nagodat is sokáig kedves állapotban és jó egészségben. Írtam Kassán XII. Junii 1606. esztendőben.

Spectabilis et mag. Do. Vrae

servitor addictissimus
Jo. Rimaý m. p.

Külszín: Spectabili ac magnifico domino, dno Georgio Thurzo de Bethlenfalva, comiti comitatus Arvensis etc. dno et patrono mihi confidentissimo.

Exhibita in Lewa 18. Junii 1605.

XVIII. 1605. jú n. 28.

(Megjelent Történelmi Tá. 1878. 644. l.)

XIX. 1605. jú l. 10.

(Megjelent Történelmi Tá. 1878. 646. l.)

XX. 1605. okt. 6.

Serenissime princeps ac domine, domine mihi clementissime.

Post perpetuorum servitiorum meorum in gratiam vestrae serenitatis humilimam commendationem.

Ez vitézlő Krakkay Pál, bátyám Török István uram jámbor főszolgája menvén Fölségedhez, nem mervén az mastani állapotunkban való nagy dolgainkot bátorságosan levelemre biznom, szóval minden dolgainkról bőségesen izentem Fölségednek általa. Kérem Fölségedet, hogy meghívén ő kegyelmének szavát, ne feledkezzék rólunk és ez szegin országról Fölséged; mert elhigye Fölséged, hogy annyira meghült reménységgel vadnak mindenek az Fölséged följövele felől, mivel ennire elkésék Fölséged, hogy majd csak arra is elégtelen leszen elmém, miképpen köllessék elhitetnem velek, annál inkább pedig, mivel az török mind Ujvárat, Lévát, Nógrádot és az több várakat igyekezik magáévá tenni, ha Fölséged nem siet, bizony félő, az mint azelőtt is megírtam, hogy úgy ne történjék; az istenért Fölséged mind dolgát hátrahagyván, lásson mostan hamar az itt való derék dologhoz, mert immár az egész ország és mindenek csak Fölségedet óhajtják és várják. Fölségednek erről is akarék írnom, hogy Török István bátyám uram immár egynehánszor talált meg szolgálai és levelei által, kérvén azon, hogy Fölségedtől a hunyadi jószágot és Döbröcztönt megnyerném ő kegyelmének, mivelhogy pedig énnekem Török István uram oly atyámfia, hogy az édes anyámmal mind egy volt, tiszta szívvvel kérem Fölségedet, hogy érettem is adja Fölséged mind Hunyadot és Döbröcztönt ő kegyelmének. Hiszem is azt fölséges uram, hogy az mint az igaz vezérektől ez jószágokat

el nem igyekezik Fölséged idegeníteni, úgy ez kérésemnek helyt is ad Fölséged, Fölségednek mindkettőn, az míg isten ez világban éltet, tiszta szívvvel meg igyekezzük szolgálni. Tartsa meg az úristen Fölségedet sokáig kedves és jó szerencsés egészségben. Datae in castris ad Ujvar positis, die 6. Octobris, anno 1605.

Eiusdem Serenitatis Vestrae

servitor humilis Valentinus Drugeth
comes de Homonna.

P. S. Minthogy pedig nyilvánságosképpen állapotunkról ennyi gyakor írásimval Fölségedet költetett megtalálnom, kérem Fölségedet, hogy másra ne magyarázza Fölséged, hanem hogy Fölségednek és az Fölséged országának kárát és fogyatkozását tiszta szívvvel akarom távoztatni.

Küldés: Serenissimo principi ac domino, domino Stephano, dei gratia regnorum Hungariae, Transylvaniae, Transalpiniae, Moldaviaeque principi, et Siculorum comiti etc. domino mihi clementissimo. Cito, Citissime.

XXI. 1605. okt. 24.

(Megjelent Történelmi Tár. 1878. 647. l.)

XXII. 1605. decz. 31.

Nekem jóakaró régi bizodalmas uram, az én szolgálatom ajánlása után az úristen Kegyelmedet sokáig éltesse és nevelje szerencsését kívánsága szerint. Akarám uram Kegyelmedet ez dologból megtalálnom. Im valami zsidókat igazítottam oda ki, kik mennek azért, hogy az ő fölsége bányáiról az kénésőt megvegyék, ha más ususára, vagy szükségére ő fölségének nem convertáltatik. Visznek valami nusztozkodókat is ki, kiket itt létében Basódy uraméknak válogattunk volt ő fölsége számára. Itt azon az áron nem volna szintén olcsó, de mint-hogy kiviszi, az költséggel és egyébbe reá fog telni. Itt is megérnének tizennyolczszáz lengyel forintot, talám ott is elveheti Kegyelmetek azon tőlök. De ez mint tessék mind ő fölségének, mind Kegyelmeteknek ám Kegyelmetek meglátja. Csak-hogy kérem Kegyelmedet, mint régi uramat, atyámfát, Kegyelmed is törekedjék abban, hogy az mely hiuzmálokat kivínek Basódy uramék ő kegyelmek (kinek az ára 900 lengyel forint) ő fölsége parancsoljon mentől hamarabb megküldeni az árát, hogy ennekutána is hitelem lévén az árosoknál, szol-

gálhassak nagyubban is ő fölségének, ha mikor kívántatik. Én négy hétre fogadtam, hogy meg hozzák nekie. Kegyelmedet azon is kérem, az zsidóknak legyen bátorságos járások, holott most is magam emberét kellett kibocsátanom, az hitván félénk emberekkel, nem ő értek, hanem ő fölségéért, ha mi eszköz lehetnék az ő fölsége haszna szerzésben. Ha az mostan ide feljött had fel nem dulta mint az Szombat táj jószáginkat, és ha lovaikat onnat el nem vitték, nemsokára én is ő fölségét és Kegyelmeteket meglátogatom. Éltesse és tartsa meg isten Kegyelmedet jó egészségben. Cracoviae 31. Decembris 1605.

Kegyelmednek régi jóakarattal való szolgálja, barátja
Caspar Horvath.

Post scripta. Hogy szintén elvégeztem volna az leveletem, érkezék emberem Liptóbúl, és az mitől tartok vala, im szintén úgy értem, hogy jártam az hadak miatt. Több sok kárvallásim és jószágimnak kiváltképpen oda alá elpusztulási fellett, ezt mind nehezben szenvedem, az mit egy Kövy Miklós és hadnagya Nagy István házaimon és jószágomon ő magok Liptóban cselekedtenek sok egyébféle károk kívül szekeres lovaikat és paripáimat elvitték, többi közt szánom bizony szép agarimat is. Nincs a gonosz emberekben szolgáló ember természet, mert lám én is ő fölsége szolgálja vagyok, ha ott nem szolgálhatok is szintén most, a hul Nagy István. Bezzeg, ha ő is csak hasonló szerrel volna hozzám és közel lettem volna, el nem vitte volna, de így nincs mit tennem. Csak az én jobbágyimnak is sok marhájokat, lovakat, ökreket vitték el, másnak is tudom azonképpen. Nem írok ezek felől ő fölségének semmit, hanem kérem Kegyelmedet, hogy ha Kegyelmed jobbnak itéli, jelentse meg urunknak ő fölségének és találánák valami módot benne, akár csak az a kicsin jószágocskám maradna immár meg, vagy hogy Kegyelmed szólna csak Sennyey uramnak fölöle, vagy pedig a mint Kegyelmed itéli legjobbnak, cselekedje azt, Kegyelmednek igyekezem meg szolgálnom, mint bizodalmas jóakaró uramnak. Éltesse és tartsa meg isten Kegyelmedet sokáig jó egészségben.

Külszím: Nekem becsületes és jóakaró bizodalmas uramnak, mint atyámfiának Rimay János uramnak etc. etc. adassék.

XXIII. 1605.

Az áldott isten áldja meg Kegyelmedet.

Adja isten szolgálhassunk Kegyelmednek.

Jó akarattal s nagy barátsággal vettem az Kegyelmed levelét, az magyar nemzet javára alkalmas hireket értünk ki

írásából, örölkök is azokon. De miért hogy az elmulandó dolgokat balra, és az örökké valókat jobbra szoktam lelkembeli örömmel tehetségem szerint viselnem. Igen megvidámítá az én ismeretlen fráterem felől Péter uramról való kiírása, mint-hogy (Kovácsnak tőkén szeme) még mostan is, és az ki tőlem megérdemlené az nagy tisztességet és böcsületet, olyan atyámfia nélkül igen igen szökölködöm. Kinek ha tanácsával eljönne, az vagy maga személye, Ungváry esperest lehetne-e, Kemedet kérjük, magátúl az mennyire illik, végére menjen, bizony bizony, szivem szerint akarnám, ha Kállay Albert helyett lelke-met felruházhatnám. Kérem Kegyelmedet erre nékem választ adjon. Isten legyen Kegyelmeddel minden jó állapotjával. Datae Barko, Pénteken Ao. 1605.

Kegyelmed régi barátja isten segítségével

D. Homonnai Bálint mpr.

Külsőim : Az én bizodalmas uramnak barátomnak Rimay János úramnak adassék.

XXIV. 1605.

Quaerelae Corponenses.

1. Stephanus Ilieshazy, Catherina Palffi consors, quibus sine ordinario iuris processu universa bona, tam mobilia, quam immobilia etiam in Moravia adempta sunt,
ita postulant contentari:

Primo ut castrum Hodolin restituatur, cum suis pertinentiis, et universis mobilibus. Summa quoque pecuniae illa, quam dominus capitaneus Moraviae ex proventibus castris illius hinc levavit, ut persolvatur statim.

2. Ut comes Vaikedus a Salmis, qui promissis suis non aduc satisfacit, bona ista Hodoliniana, in tabulas Moraviae more solito imponat, sicut ego illi castrum meum Tovacio, in tabulas Moraviae inposui; item quia litterae instrumenta castris Hodolin in his disturbiiis amissa sunt ut dominus comes transactionis seu Smole (*igy*) mihi paria det, et evictioni seu fideiussoribus bona Hodoliensia provideat.

3. Ut donec ego et coniux mea vivemus, personaliter ad iudicium publicum non teneamur venire et comparere, sed omnes actiones iuridicas, per procuratores et advocatos nostros peragere possimus et valeamus, si quid continue negociis fugaticis occupatus sum, et alioquin his multo maiora me a dominis Moravis meruisse constat; nam et anno praeterito declaravi me verum esse Moravum, ubi enim ego ex Polonia in istas partes Hungariae veni, inveni Moraviae fines Tartario et

Haidonibus repletos, quos confestim hinc amovi, et curavi ut ab omnibus excursionibus et infestationibus penitus postea liberi fuerint.

4. Inciderunt litteralia mea instrumenta, patinae et alia res meae argenteae, in manus capitanei Joannis Spinosae, illa omnia ut mihi reddantur, postulo, si vero rehaberi non possent.

5. Ut dominus abbas, qui ratione certi usus cuiusdam silvae iure contra dicionem Hodolinensem egit, nemineque defendente, quia ego in Poloniam eram eiectus, processit in cursu iuris quasi usque ad finem, ut abbas iste cedat processui huic suo iuridico. Econverso cedam et ego usum silvarum illarum illi, eo modo, prout antea tempore comitis Waikardi usus est; ipse, vel pagus illius Sardicz dictus; si vero summam in litteris suis continentem iam levavit, cedo ita tamen, ut ab usu silvae abstineat.

6. Vinum, frumentum nunc ibi restans, et omnes res mobiles una cum castro restituantur.

7. Ut omnes servitores et administratores bonorum istorum, tam Chehotoczki praefectus, quam castellanus et rationista castri, similiter et magistri piscinarum, et alii singuli, iustam et liquidam rationem vilicationis suae mihi reddant.

8. Ut quia bona castri Hodolin, tanquam ad Hungariam proxima sunt combusta, exceptis duabus villis, ut combusti isti mei pagi et allodia mea sint ad aliquot annos a publicis contributionibus exempti.

Ex bonis meis in Hungaria habitis.

Constat ex registratura camerae aulicae in vino et frumento ablata esse mihi, iuxta aestimationem ipsorummet, in valore 159. millium florenorum.

Postea aliquot mensibus in castro Trinchin et Licava, germanicum praesidium intertentum est, qui omnes ex proventus meis vixerunt. Item ad Muram ex castro meo Licava 800 cubulos tritici vexerunt. Ex castro Suran pecora omnis generis, unacum victualibus abstulerunt, quae omnia ex istis tribus arcibus meis in bonis mobilibus ablata esse, facile probaturus sum. Universorum vero bonorum meorum proventus annorum duorum cum dimidio, percepti sunt, ita ut nihil me errare existimo, si damna haec mea ad 300 millia tallerorum estimem; id quod et probare possum.

Ubi denique tot labores, et sumptus, fidelia item et utilia mea studia, servitia, sollicitudines et curae per me, in bonum reipublicae christianae et vicinarum provinciarum hactenus praestiti, qui magis officio agentis domus Austriacae etiam

cum periculo vitae meae, quam legati domini Bochkay functus sim, nonne merito, et optimo iure, et horum aliquis respectus haberi deberet?

Sua serenitas quamvis anno praeterito, obtulerat quidem pro istis meis damnis, una cum restitutione castrì Hodolin 200 millia tallerorum, ita tamen ut in aliquibus bonis istam summam perciperem. Et quoniam universa bona et iura regalia, quasi a maiori usque ad minus, ita sunt inscripta, involuta et hypotecata, ut nihil supra, ut subsequens rex Hungariae non sine maximo defectu suo illa sentiet.

Proposueram nichilominus suae serenitati, castra S. Georgii et Bozin, ut certis sub conditionibus, si quidem et antea ex manibus meis contra litteras inscriptionales, divi olim Maximiliani imperatoris, nondum deposita summa integra inscriptionis, adempta essent, mihi inscribi;

Constat utraque castra ista hoc disturbio penitus esse devastata, et corruta, ita ut plane inhabitabiles sint, bona item eorum universa, combusta et depraedata esse usque adeo, ut vix in toto centum colonos habeat, et illos inutiles. Pecoribus omnibus exuti, subditi, partim interfecti, partim abducti, partim mortui; nihil seminarunt neque pro hoc anno, sed neque pro sequente facile seminabunt; itaque videre est quid hoc tempore valeant ista bona.

Postulo ut nichilominus michi et conjugi meae inscribantur castra ista cum suis pertinenciis in 200 millibus tallerorum, durante vita utriusque nostrum. Et post mortem ab illo cui testamentaliter legaverimus 15 annis reges Hungariae redimere non valeant.

Et quia arces sunt vastae et corruptae, pro aedificandis illio nunc concedantur octo millia tallerorum, quos pro arbitrio meo ad aedificia exponere queam.

In depositione capitalis summae, manserunt debitores decem millibus tallerorum, pro diversis aedificiis octo millibus tallerorum, utraeque summae istae adiciantur generali summae.

Praeterea cum ex ista vastatione per multos annos exiguos proventus sint bona ista habitura, et non immerito, ut decimae castrorum istorum in omnibus bonis et pertinentiis suis, michi concedantur sine omni solita arenda, quae alias ad archiepiscopatum pertinent, durante vita mea.

Oppida et subditi omnes sub sint legibus regni Hungariae ratione laboris, ratione vero censurae iuxta antiquam consuetudinem eorum solvant.

Castrum Licava magnificus dominus olim Joannes Kruzsit in 25 millibus tallerorum habuit inscriptum; addidi ego postea summae 12 millia tallerorum, et sic inscripta est arx

ista pro 37 millibus tallerorum et summa aedificii durante vita mea et coniugis meae, et post mortem nostram ad annos 10 haeredi cui nos legaverimus.

Postulo ut sua caesarea in recompensationem damnorum meorum superaddat summae huic inscriptionis 40 millia tallerorum, et prolonget annos illos 10 adhuc decem annis.

Medietas decimae Cheite et Vyheli a tempore divorum regum Ferdinandi et Maximiliani inscriptae manserunt ad castrum Trinchin, quas decimas etiam nunc possideo, ut illae a me durante vita mea et coniugis meae non auferantur.

Castra S. Georgii et Bozin ut sua maiestas statim et de facto una cum suis pertinentiis in manus meas tradat. Debita vero, illa quae cives Georgiani et Pezingenses, ratione bonorum istorum contraxerunt, sua caesarea maiestas in se recipiat.

Possessiones Grub, Cataj, Sarfeő sunt pertinentiae horum castrorum, in 20 millibus domino olim Michaeli Baj et Gasparo Holgie inscriptorum, quia illae iure armorum cessant domino Bochkay, qui mihi illos pagos inscripsit, in eadem summa mihi relinquantur.

Postremo cum litterae meae, in Sakolcia per milites sunt directae, postulo ut ex libro regio, rursus illac mihi sub sigillo et chirographo suae caesariae maiestatis extradentur eo quo fuerunt modo.

Stephanus olim Telekesi impignoraverat mihi portiones suas in quibusdam possessionibus Perezlen, Keortueljes et aliis pro certa summa pecuniae cum assumpta in se evictione, nimirum quod si in bonis illis me conservare non posset, ex tunc liceat mihi pagum suum ad Lednichie pertinentem pro me occupare, et quia dum ego in Polonia exulavi magnificus dominus Forgach iure bona Perezlen pro se occupavit, postulo ita ut in proxime futura dieta iudices regni de simplici et plano extraordinario revideant hanc causam et si haec se ita habere comprobavero, satisfiat mihi a possessionibus arcis Lednicie.

(Fogalmazvány, Illésházy sajátkezű javításaival, a gr. Batthyányi-féle köpcsényi ltárban. Lad. 1. fasc. 11.)

XXV. 1606. j a n. 5.

Generose domine amice nobis observandissime servitorum nostrorum paratam commendationem.

Áldja meg az úristen Kegyelmedet ez új esztendőben sok következőkkel egyetemben kedves jó szerencsével. Kegyelmed megbocsássa, hogy Kegyelmedet ezzel bántom, de minthogy ez is régi jámbor szolgám s Kegyelmed is régi ked-

ves barátom, ahoz képest akarám Kegyelmedet megtalálnom. Ez levelem megadó jámbor szolgám Balling János nyújtotta volt alázatos supplicációját ő felségének valami búza felől, kiről hogy Kegyelmed ő felségétől kegyelmes választ veszen és kedveskedik jámbor szolgámnak, az Kegyelmed jó maga ajánlását értettem. Minek okáért Kegyelmedet szeretettel kérem, Kegyelmed legyen jó törekedő ő felségénél, szerezzen kegyelmes választ Kegyelmed ő felségétől, Kegyelmednek meg-szolgálom.

Továbbá akarok Kegyelmednek magam állapotja felől írnom. Bizony dolog az tavali esztendőtől fogván való sok úti törődésem, az mostani kicsin állapotomban nem szerettem egés-ségemre vagyon, hanem hogy elmulathassa, Nyári urammal vagyon hagyott helyünk Sztritteben ez jövődő pénteken, on-nét megtérvén isten akaratjából az sok hegyü lakó helyemre Szinára megyek. Isten tartsa meg jó egészségben Kegyelme-det. Datum ex arce nostra Unghvar 5. die Januarii, anno 1606.

Generosae Dominationis Vestrae

servitor et amicus sincerus

Valentinus Drugeth de Homonna

comes et regni Hungariae capitaneus.

Külczim: Generoso domino Joanni Rimay, serenissimi princi-pis et domini domini Stephani, dei gratia Hungariae, Transylvaniae, Transalpinae, Moldaviaeque regnorum principis et Siculorum comitis etc. intimo cubiculario etc. domino amico nobis observandissimo.

XXVI. 1606. febr. 12.

Fölségödnök alázatos szolgálatomat ajánlom, mint kegyelmes uramnak.

Az úristen éltesse Fölségödet és minden dolgaiba tegye szerencsését.

Az úristen, fölségös uram nagy nyavalyát bocsátott reám, melyből meggyógyulásom reméntelen, tettem testamen-tomot, tutorokat is vallottam az én árva gyámoltalan fiamnak Zekel Jakobnak. Fölségödet azzal bántani nem meréslőttem, mert az úristen Fölségödet nagyra vitte. De mindazáltal, az mint testamentomomban is könyörgöttem Fölségödnök, mos-tan mégis könyörgök, mint kegyelmes uramnak, hogy az én szegény árvámnak legyen Fölségöd kegyelmes patronusa és ótalmazója mindenek ellen, mind személyében s mind jószági-ban. Könyörgök azon is Fölségödnök, mint kegyelmes uram-nak, az egy élő hatalmas istenért, hogy szegény árvámnak jószágát, ezüst marháit és leveleit adja meg Fölségöd, legyen

miből és mi mellett tartaniok és ótalmazniok az tutor uraimnak, cselekedjék kegyelmesen Fölségöd az szegény árvával, melyet az fölségös úristen fizessen meg Fölségödnek.

Annak fölötté az tutor uraimmal vegye ki Fölségöd az gyermeköt uram kezéből ezüst és arany marhájával, lévai és legchniczei jószágival egyetembe, ne kellessék szegénnek jutni idegen országra és az mie vagyon, ne idegenedjék el tőle, az úristen fizeti meg Fölségödnek.

Testamentomban hagytam jámbor szolgálóimnak is valami jószágot, kik üdvözült Dobó Ferencz uramnak mind haláláig jámborúl és hiven szolgáltak, és kik én miattam mindeneket elvesztették, és minden keserves búdosásimba mellettem nyomorgottanak, Fölségöd az egy élő hatalmas istenért adja meg nekik, ne átkozzanak holtom után koporsómban. Azon is könyörgök Fölségödnek, hogy ha én valamit vétettem Fölségödnek az egy istenért megbocsássa Fölségöd, én immár az istenhez készülök. Tartsa az úristen Fölségödet jó egészségbe. Datum Léván 12. Februarii 1606.

Fölségöd

nyomorult szolgálója
Prini Sófia.

Külsőim: Serenissimo principi ac domino domino Stephano, dei gratia regnorum Hungariae, Transylvaniae, Transalpiniae ac Moldaviae principi, ac Siculorum comiti etc. domino mihi clementissimo.

Kívül: Praesentatae 4. die Martii Kolonitsné asszonyom levele.

XXVII. 1606. febr. 12.

Szolgálatomat ajánlom Kegyelmednek, mint bizodalmas uramnak.

Az úristen Kegyelmednek adjon jó egészséges hosszú életet.

Az úristen én reám uram, nagy betegséget bocsátott, melyből meggyógyulásom reméntelen, tettem testamentomot, tutorokat is vallottam. Kérem Kegyelmedet is, hogy az én árva, gyámoltalan fiamhoz legyen jó akarattal, ótalommal és urunk ő fölségénél minden segítséggel Kegyelmed, az miben az tutor uraim, avagy fiam jámbor szolgálói megtalálják Kegyelmedet, ne hadd uram az szegény árvát, kiért az nagy isten áldja meg Kegyelmedet.

Továbbá testamentomba jámbor szolgálóimnak hagytam valami jószágot, kik az én idvözült uramnak bátyámnak Dobó Ferencz uramnak jámbor és meghitt szolgálói voltak, és kik én miattam mindeneket elvesztették, és minden keserves búdosásimba mellettem nyomorgottanak. Kérem Kegyelmedet, mint

jóakaró uramat, mivel régen ígértem nekik, szerezzé ki Kegyelmed nekik urunktól ő fölségétül, ne átkozzanak holtom után koporsómba, kit az nagy úr isten fizessen meg Kegyelmednek. Az úr isten éltesse és tartsa jó egészségben és jó szerencsékben Kegyelmedet. Datum Levae 12. Februarii, anno 1606.

Kegyelmed

nyomorúlt beteg atyafia
Prini Sófia.

Külsőim: Generoso domino Joanni Rimay, serenissimi principis domini domini Stephani, regnorum Hungariae et Transylvaniae principis consiliario et thesaurario etc. domino et fratri mihi observandissimo.

XXVIII. 1606. febr. 19.

Illustrissime domine, domine amice et affinis observa n dissime salutem et servitii mei commendationem.

Ad litteras illustrissimae Dominationis Vestrae nuper ad me datas statim quidem responsum dedissem, in reditum illustrissimae Dominationis Vestrae Vienna in dies expectassem. Perlectis etenim litteris eam ad serenissimum archiducem Mathiam iter suscepturam intellexi, ut videlicet unacum collega suo in praesenti de pacis tractatione conferret, quo tandem pestiferum hoc inter christianos incendium consopiretur, necnon regnum Hungariae et Marchionatus nostri, caeteraeque adiacentes provincia pristinae tranquillitati restituerentur. Verum enim vero cum inducias usque ad festivitatem diei nativitatis domini Joannis Baptistae dilatas esse percipio, consentaneum fore existimavi in officii mei administratione diligentius invigilandum, ne quid impedimenti, aut aliqua suspicio a pacis tractatione aliena exoriretur, sed potius eius incrementum promovendum studerem. Accidit, ut propterea Marchionatus nostri copias maturius ex finibus Hungariae removerem. Cum autem haec fiunt, rumore ad me perlatum est nescio quam hominum fecem, quos haidones vocant, quae nemini paret in Hungaria congregari, finesque Moraviae invadere velle, quamvis id non credam; si tamen id verum est illustrissimam Dominationem Vestram monendam volui, ut una cum caeteris regni Hungariae proceribus huic malo tempestive subveniat atque frenum eis imponat, ne postea ex parvis scintillis maior oriatur ignis, et ego ex officii mei obligatione, copias nostras circa fines Boemiae commorantes revocare cogar, quod illustrissimam Dominationem Vestram facturam spero.

Caeterum quanta me laetitia spes illas conventus Brodensis affecerat, tanto quoque haec postea mutato consilio dilapsa sunt mihi acerbiorem vitam fecerunt. Svadeo itaque, hortorque ut quod tunc temporis nescio, quo malo daemone fieri non potuit, quantoties fiat, maximum n emolumentum utriusque partis et patriae futurum censeo.

Quae denique attinent ad res, quas illustrissimae Dominationis Vestrae illustrissima coniunx ex bonis Godnigensibus sibi concedi petit adimo lubenti coniicerem, si illustrissima Dominatio Vestra a sacra caesarea maiestate mandatum aliquod in promptu haberet, a cuius maiestatis voluntate officium meum pendet. De reliquo illustrissimam Dominationem Vestram bene valere cupio. Datae Holosoviae 19. Februarii, anno salutis 1606.

Dominationis Vestrae illustrissimae

amicus et servus studiosissimus

Ladislav I. R. de Lobcoviz.

Külszim: Illustrissimo domino, domino Stephano Ilieshaz de Ilieshaz, comiti Trencinensi et Liptoviensi, domino amico meo et affini observantissimo.

XXIX. 1606. á p r. 12.

Generose ac egregie domine et amice nobis observandissime. Salute, servitiiue nostri parata commendatione praemissa. Reménlvén, hogy már ennyi számlálhatatlan inségünkkel és kárvallásunkkal az szent békesség által hitünkben megtartásunk és szabadságunkban is felépülésünk leszen. Az ő fölsége Kassára hirdetett gyűlésben egésségtelen állapotom miatt magam semmiképpen jelen nem lehetek, hanem helyettem im oda bocsáttam az én jámbor szolgámat, az vitézlő Keczer Andrást, hogy az több egyben gyűlendő atyánkfiak között az én tetszésemet megjelentse. Minek okáért kérem Kegyelmedet, hogy az megnevezett szolgámnak legyen Kegyelmed jó tanácssal és minden segítséggel, mint régi barátomnak meg szolgálom Kegyelmednek. Isten éltesse Kegyelmedet. Ex arce Arwa 12. Aprilis 1606.

Dominationis Vestrae generosae

servitor et amicus benevolentissimus

Georgius Thurzo.

Külszim: Generoso ac egregio domino Joanni Rimay, serenissimi principis Stephani intimo cubiculario et consiliario, domino et amico nobis observandissimo.

XXX. 1606. m á j. 26.

Illésházy levele a budai basához.

(Rimay fogalmazványa.)

(Mgj. Történelmi Tár 1868. 276. l.)

XXXI. 1606. j u n. 27.

(Rimay írása.)

(Mgj. Történelmi Tár 1868. 293. l.)

XXXII. 1606. j u l. 4.

Illésházy István hitlevele.

(Rimai írása.)

(Mgj. Történelmi Tár 1878. 204. l.)

XXXIII. 1606. j u l. 6.

Generose ac egregie domine, amice observandissime. Salute et servitorum meorum commendatione praemissa etc.

Az Kegyelmed dézma felől ő fölségénél mellettem való törökedését Kegyelmedtől nagy jó nőven vöttem, mely Kegyelmednek fáradságát meg is igyőkezem szolgálni Kegyelmednek. Ezután is hogy Kegyelmed jóakarátját tőlem meg ne vonja, Kegyelmedet kérem. Én is viszontag, az miből Kegyelmed engem megtalál, örömet szolgálok Kegyelmednek, szóval is izöntem Kegyelmednek szolgálmtúl, Kegyelmedet kérem higye meg szavát. De caetero generosam ac egregiam Dominationem Vestram diu bene et feliciter valere desidero. Datae ex Baymocz, 6. Julii, 1606.

Generosae ac egregiae Dominationis Vestrae

servitor et amicus

Nicolaus Thurzo.

Küldésim : Generoso ac egregio domino Joanni Rimay, serenissimi principis Hungariae, Transylvaniaeque, ac Siculorum comitis intimo secretario et cubiculario etc. domino amico mihi observandissimo. Cassoviae.

XXXIV. 1606. oct. 8.

Generose domine amice observandissime. Salutem et mei commendationem.

Bizony örömet akartam volna, hogy ha Kegyelmeddel szemben lehettem volna, csak egy éjjel köllött volna hozzá, hogy ne alutt volna, tehát szemben lehetünk volna, de ha immár így lett, ám járjon. Az fundamentomát köllene letennünk az szegény embörök nyomorgatását, sivását, rivását, úgy elhinném, hogy meggyógyúlna ő felsége, de valameddig az szegény emberek kiáltása, az egeken, ki által hat, meg nem szűnik, addig én nem várom, hogy teljességgel elálljon az betegség ő fölségétől. Engemet is az úristen az miatt is gondolom, hogy mostan hirtelen betegséggel megbántott vala, maga tudja isten és Kigyelmetek, hogy én tanácsot ehez az istentelenséghez nem adtam, az minemő nagy dúlást fosztást most is cselekesznek, lehetetlen dolog, hogy ezeknek az szegényeknek fohászzkodások és szöpögések az egeket által ne hassák, és mind ő felségét s mindnyájunkot meg ne büntessen isten őrettek. Én az urakkal együtt érette leszek, hogy mentől hamarabb elvégezzük az törökkel az békességet, úgy aránzom, hogy az adományért az törökök úgy nálunk nélkül is megbékélnének az németekkel kara, mert ez ideig még az törökök senki keble nem szedtek almát, hanem az magokéban.

Ő felségének Kigyelmed szolgálatomat mondja mondhatja Kigyelmed, hogy immár egy kövéssé jobban vagyok. Nyári Pál uram és Czobor uram az vezérhöz mentek, főképen az erdéli dolgokért, kik reménlő, hogy hónap megjűnek onnét, az német commissáriusok is elérkeznek. Immár Geöreött vannak, sok ajándékot, sok pénzt is hoznak és azt Constantinopolim viszik az császárnak, úgy hogy ezután mindkét felől az két császár között ajándék adassék és adó nem. Az mint az isten jobban adja tudnunk, úgy megjűnk-mi is oda az hagyott helyre, hogy mind az ő fölsége jó tisztessége, és az magyar nemzet gyalázódjék.

Elég költség megjön reá, de az tisztességet följebb köll böcsülenünk, négy vagy ötszáz lóval megjűnk oda, az várme-gyék semmit nem adhatnak mindenütt minden ház rakva szolgáló néppel, röttenetesől ák ökö, ez ideig nehezen tartottam meg, hogy reájok nem támadtak és fegyvereket is nem hoztak reájok, de hogy ez világnak fabulái ne legyünk, és mi magunk magyarok egymást le ne vágjuk, azon leszek, hogy ez meg ne történjék, de ennek az népnek vissza köll menni, mert itt le nem fér, tizszer való hópénzeket is megvették ez országon. Nam ő magok is azt mondják nekem, hogy

készek eloszlan, csak ő fölsége parancsolja, ő fölségének én számmal mondja meg, hogy ne terhelje se lölkét, se maga conscientiát, hanem ő fölsége szállítsa le ölköt, nam készek hozzá. Komáromtól fogvást a Tiszáig, hogy 18 avagy 20 ezer embőr köll az végekben, mert nak ítültük lenni, hogy az magyarok le ne tegyék az fegyvert . . . segel ugyan békével lakhatnak azért az törökkel, ezeknek . . . az hajdúknak az javának mind hele leszen az végházak az többi menjön haza szántani. Jó volna, hogy ő fölsége írna egy levelet nekem, kiben írná azt, hogy az ide föl való hajdúknak az kifizetésre akar állani, szabad legyön vele, így is leszállethatnánk egy darabját. Kewy Miklós, minthogy az ő hada oda való, itt nem akar maradni, azért visszabocsátjuk az többinek, gondolom, hogy helt találunk itt fön. Mihelen megijűnek Nyáry uramék, azonnal megint írunk ő fölségének minden dolgokról.

Az ki sale én ott vettem, tudja Orlay uram és Hoffman Kérem Kegyelmet solicitálja ő kegyelmeket, hogy meg az ott való csogbart az ott való város fogadta, hogy Löcséig ethozatja, azért ne hagyja elfelejtteni Kegyelmed. Az én szőlömöt, kit ő fölsége adott, kérje Kegyelmed Hoffman uramot, hogy szedesse meg és rakassa az maga pinczéjében, valamit reá költ, megfizetöm. Tudom, sok dolga vagyon Kegyelmed, de ezeket se felejtse el Kegyelmed, nagyobb dologban megszolgálom Kegyelmednek. Isten tartsa meg Kegyelmedet. Datum Ujvár 8. Octobris anno 1606.

servitor et amicus studiosus

Stephanus Ilieshazi.

Ide való dolgaiban én reám is bizza Kegyelmed és hirem nélkül meg ne házusodjék Kegyelmed. En is jót kívánok Kegyelmednek.

Külsőim: Generoso domino Johanni Rimay serenissimi domini domini Stephani, dei gratia principis Hungariae Transilvaniaeque et Siculorum comitis cubiculario et consiliario etc. domino amico observandissimo.

XXXV. 1606. nov. 6.

Szolgálatomat ajánlom Kegyelmednek, mint jóakaró uramnak. Kívánok istentől Kegyelmednek minden kívánsági szerént való jókot megadatni. Mivelhogy az kis fiacskám igen beteg volt, haza köllteték jünöm ugyan kedvem ellen, örömet végig várom vala az békesség dolgát, sok mesterséggel vívék egyben az urak az törököt az némötökkel, az török ravasz az némöt félénk, ha az magyar urak köztök nem lettenek volna,

régön üstökben mentenek volna; az tiz esztendeig való békeségre reá mentenek az törökök, egyebekre is mindenekre reménségök vala az uraknak hogy reá mennek, csak az végvára visszaadássában akadtanak vala meg, abban hagyám őket azután mit végezhettenek, bizonyosan még nem érthettem, tudom, hogy Kegyelmed is megérti az korra, az mikorra én. Innár csak isten adná, hogy az hajdúk kegyetlenségétől menekedhetnének jó módjával meg, de az mint látom, csak veszélyt és galibát halásznak magoknak. Kegyelmedet kérem mint jóakaró uramot, Kegyelmed ne feletkezzék az én donatiómot újobban, úgy az mint az úr minutálá, megíratni, ha isten éltet, meg akarom Kegyelmednek szolgálni. Az úristen tartsa meg Kegyelmedet jó egészségben. Datum in Filek 6. Novembris, anno 1606.

Kegyelmednek

szeretettel szolgál
Bosnyák Tamás.

Külsőim: Generoso domino Johanni Rimay, serenissimi domini domini Stephani dei gratia principis Hungariae, Transylvaniae et Siculorum comitis etc. consiliario et cubiculario intimo etc. domino mihi observandissimo.

XXXVI. 1606. oct. 30.

Illésházy és követársai jelentése Bocskayhoz,

(Rimay írása.)

(Megj. Történelmi Tár 1878. 613. l.)

XXVII. 1606. decz. 31.

Spectabilis et magnifice domine domine patrone mihi benignissime. Post servitiorum meorum addictissimam mei commendationem. — Az felséges úristentől ez új esztendőben sok szép áldásokkal bévelkedő szerencséket, azokban hosszú időkiglen való egészséges életet kívánok adatnia Nagyságodnak. Megérti Nagyságod egyebek írásból az mi itt való gyász állapotunkot, kiben az Nagyságod jó tanácsa és elméje segítségével fölötte szükséges minékünk, jelesben azért, hogy az minemő dolognak jó fundamentomot vetett és épített fáradságával Nagyságod, azt ne hagyja nagy apadásunkra s romlásunkra fél üszögében állani, succurráljon annak jóakarattal Nagyságod, a kit Josuének rendelt köztünk az úristen. Igen vizáltató és egyenetlen elmével birnak ide az emberek, kik egyebet házomlásnál, és az házomlásból romlásnál nem kezdnek kihozni,

ha az Nagyságod authoritása s providentiája meg nem compescálja szándékjokot. — Szeretettel megyek vala én magam fel Nagyságodhoz, de állapotunkhoz képest nem leheté módóm az oda való menésbe. Bánom penig, hogy pennával nem írhatok mindazokról, a mikről szükségesképpen beszélhetnék három vagy négy óráiglan Nagyságoddal, mert azokhoz képest Nagyságod is inkább tudná az közöttünk való közönséges jónak takargatásához magát szabni, mely közönséges jót, a mint látom, Homonnay uram csak Nyáry urammal földöz. Ezeknek kell azért az Nagyságod jó tanácsa, hogy a miben akadoznak, az Nagyságod tanácsával mehessenek által azon, kik ugyan biznak is Nagyságodhoz és élni akarnak Nagyságod hasznos tanácsával. Urunk ő felsége eleget győzködék az halállal, de ugyan meggyőzetették tőle. Egynéhány nappal halála előtt az doctorok megjelentették nyavalyásnak az rá következő történetet, kérvén, hogy az közönséges jónak succurráljon és provideáljon, de ugyan nem hihette szegény, hogy ebbe meghaljon. Szent-István napján válék osztán derekasan az tusakodásra, a mely naptól fogván az szívének palpitatiója csak bágyasztón bágyasztotta. Nagy hévségbe fekütt, és szavába lassan lassan fogyatkozván az két karácson között való pinteken mult ki hajnalban öt órán ez világból. Az dagadás felette kiment vala mind lábából, derekából, sőt ugyan száradni is tere vala már, annira megemésztette vala magát, de hogy az méregnek nagy hévsége objectumot, semmi humort nem találhata magának, az erekre térvén, azokat depascálá előbb, azután az szívére és májára térvén, azokat emészté meg. Hogy peniglen mérget adtak neki, már bizonyos jelét látjuk. Mert az köldöken alól és oldalól az hasán s vékonyán jobb kéz felől kolbász szabásó hójagocskákba kiütötte magát. Az elszáradott s fonnyadt testet penig úgy eldagasztotta, hogy meg kell kételen ez éczaka is hasadni. Ilyen az emberi állapotnak sorsa, non satis cuique cautum quid quis vitet. Péter uram predikátor kilenczed nappal halála előtt olyan álmot látott, kit minekünk az idő alatt sokszor is beszéllett, hogy hozzája menvén urunk, kérdete azt tőle; mit vélsz, mond, felőlem s az életem felől. Ebben kételkedjél, hogy pinteken hajnalba halok meg én, úgymond. S úgy lött szintén az dolognak beteljesedése, a mint az Péter uram látása. Fekete Isték is az ő felsége inasa ugyan az időtájba, az beteg fejedelmet ölébe hordozta álmába. Egy vén ember mind azt mondotta nekie, hogy le ne tegye öléből, mert mindjára meg-hal. Más vén ember penig az mondotta, hogy vagy teszed le, úgymond, vagy nem teszed, de mihelt ez az hold elfogy s újságra tér, azonnal meghal, úgymond, s úgy lött, mert az nap lött meg délután az újság. Ezekhez az látásokhoz és az maga

bágyadt állapotjához képest is Péter uram mindaddig szorgalmaztatta szegént, hogy az úr vacsoráját elvétette vele és gyakorta is imátkoztatta szép vallástételi között mindaddiglan, míg beszéde meg nem fogyatkozott. Az értelem sokáig volt nála halála előtt is, melyben szemeit az égre felemelvén sokat fohászkodott etc. — Nagyságod arányozhatta s vehette eszébe jól az jó és haszonra való tanács mely igen nehezen vert fészket fejébe, s mely rest executora is vala az publicum commodumra szolgáló dolgoknak. Mert ha serénb engedelmet visel vala maga előtt jó tanács exequálására ottan csak azokban az dolgokban is, a mikről utólszor én általam üzent vala Nagyságod nekie, nagy részétől ez mostani fenn álló háborúnak és sok zúrzavarnak megmenekedhetünk vala, de az hosszú halaldékkal s gondatlansággal életének mód nélkül való reménlése mellett, az gonoszságnak kedvezéséből reménségünk ellen való gondba márta és ejte bennünket. Nagyságodat kérem, mint uramot, legyen gondviselése reám Nagyságodnak, maradhassak meg földemben s lakhassam is az én természetem szerint való csendes s isten félelmében nevelt emberekkel együtt. Ha módom lehet abban az jószágban való megmaradásomban, melyet ő felsége énnekem inscribált, avagy ha az sommát leteszik is, melyben nekem inscribálta, megmaradok itt honnyomban az Nagyságoddal való commerciumomért s eltávoztatom úgy az erdéli lakást, kérvén Nagyságodat, hogy Nagyságod promoveálja ebben az én dolgomat. Mert Nagyságoddal bizonyíthatok, hogy én az keresztyénségnek itt laktomban nem voltam gonosz és haszontalan szolgálja operált általam is nem keveset az úristen, holott minden occasióban ugyan gyűlölségem nevelésével is mindenkoron oppugnáltam én az én uramot, hogy az keresztyén fejedelmekkel megegyezzen. Ő maga körül is penig, a menni nyughatatlan forgolódásom lőn éjjel nappal, méltó, hogy ottan Nagyságod által az én jutalmam rám térjen. — Az Nagyságod reversálissát szorgalmatos gondviselésemben tartom s valahol mi írását és levelét kaphatom is Nagyságodnak az levelek között egybe gyűjtögetvén egy csomóban kötöm és hiven megadom Nagyságodnak ajánlván egyéb minden dolgokban is Nagyságodnak az én köteles szolgálatomat. Az úristen jó egészségbe éltesse sok időkig Nagyságodat. Irtam Kassán ennek ez 1606-ik esztendőnek utolsó napján estve hirtelen pennával, az én uram fatális terminusának harmadik napján.

Nagyságod szolgálja

Rimay János etc.

Küldetm: Ad manus spectabilis et magnifici domini domini Stephani de Illieshaza proprias. — Rimay. (P. H.)

(Eredetije a nemzeti muzeumban.)

XXXVIII. 1606.

Nagy szeretettel ajánlván Kegyelmednek jó szolgálomat, kívánok az úristentől Kegyelmednek minden jó egészséges állapotot és jó szerencsét.

Gyógyítsa meg az úristen az mi kegyelmes urunkat és fejedelmönket az szörnyő nagy változásoknak eltávoztatásaért és éltesse jó egészségben, amen.

..... házamhoz kelle mennem, az ország akaratjából is az hajdúkra nézve, de magamért is, az holott késni nem idekezem, hanem bel jövők, ha isten akarja, immár egy hónapja elmúlt, hogy itt benn voltam.

Czerneli Györgyöt hattam itt házamban és egynehány lovasimat, ha Kegyelmed írni akar énnekem, mindenkor elköltheti Czernely uram, meg is szolgálom Kegyelmednek. Hogy derekason el nem búcsuzhattam Kegyelmedtől, nagy bocsánatot várok, én Kegyelmed jóakaró barátja vagyok, és akarok is lennem. Adja isten, láthassuk egymást kedves egészségben. Datum Kassán anno 1606.

Kegyelmednek nagy szeretettel és igaz szzível szolgál
Kegyelmed barátja s atyafia
H. B.

Külsőm: Az felséges István, isten akaratjából való fejedelmnek hű komornikjának és tanácsosának nemzetes és vitézlő Rimai János uramnak, énnekem jóakaró uramnak, barátomnak adassék.

XXXIX. 1607. jan. 10.

Generose domine et amice observande. Post salutem et servitii mei commendationem.

A Kegyelmed levelét megadák énnekem. Örömet kívántam volna az úristentől, hogy még egy kevés ideig élhetett volna szegény fejedelmünk, míg immár mindenek helyére állapadnak vala, de ki volt az istennek tanácsába, úgy kellett lenni, az mint ő szent felsége akarta. Én eleget kiálték szegénnek, hogy az hajdúságot idején leszállítsa, és két kézzel az istennek haragját ne vonja fejére, de keveset használta, által láttam én azt, hogy az úristen el nem szenvedi.

Immár azért azon köllőne lönnünk, hogy hazánkot és az magyar nemzetnek böcsületit megtartanók, kiről elég bőven írtam Homonnai uramnak és Nyáry uramnak s az testamentosoknak is. Én (*sic!*) a tanács, hogy szót fogadjanak, az hajdúkat szállítsák le, mennél hamarébb lehet, ha abból kell megadni az egy hópínt, a ki ő felségétől maradt, lám elég arany láncz, ezüst mí maradt, ki mind az országé volt, az közönsé-

ges jóért és megmaradásért adják mind oda most. Ezután ugyan megtéríthetni nekik. Im én is azon vagyok, hogy az megígért pinzt, posztót felkérjem Bécsbe és mennél hamarabb lehet aláküldjem, de azomba anticipálják mindenütt, az hol lehet, és bocsássák el az hajdúkat, ne nyomorgattassák az szegény kösséget velek. Én nem állétom, hogy étetés volt rajta, hanem inkább az sok szegény ember siralma és átka, a kiről sokszor írtam ő felségének és nehéz néven is vőtte tőlem. Coelum et terra transibunt, verba autem domini in aeternum permanebunt, lehetetlen dolog volt, hogy az isten az szegény embereknek sok sivását rivását elszenvedhette volna, az kit az hajdúság rajtok cselekedett.

Az én leveleimet, hogy Kegyelmed öszveszedte és megtartotta, Kegyelmedtől fölötte jó néven veszem és meg is szolgálom. Nyáry uram is írja énnekem, hogy öszveszedte őket, Kegyelmedet kérem, hogy Kegyelmed viseljen gondot reá, hogy ismég kezemhez jussanak.

Az mi az Kegyelmed állapotja dolgát illeti, tudom, hogy az gyűlésre fel jű Kegyelmed. Én, az mibe tudok szolgálni fogok Kegyelmednek, meglátja Kedyelmed, hogy énbennem meg nem fogyatkozik bennem. Kérem Kegyelmedet, hogy ne rösteljen Kegyelmed írnia hazánk dolgáról, az oda való dologról s állapatról is. Isten tartsa meg Kegyelmedet. Datum ex arce Trinchin, 10. Januarii 1607.

Generosae Dominationis Vestrae

servitor et amicus
Stephanus Ilieshazi.

Én még most is elég beteges vagyok, az lábamra sem állhatok, de az hazánknek jóvától meg nem vonhatom magamot.

Külsőim : Generoso domino Joanni Rimay de eadem etc. domino et amico observando.

XL. 1607. j u n. 13.

Nos conventus ecclesiae sancti Benedicti de iuxta Gron, memoriae commendamus per praesentes, quod nobilis domina Margaretha Domaniky, primo Francisci Gyeopes, ex post vero alterius Francisci Aghy relicta, nostram personaliter veniens in praesentiam, nomine et in persona propria per modum solennis protestationis prohibitionis et contradictionis nobis significare et detegere curavit in hunc modum. Quod quia prout eadem domina protestans animadvertisset et revera intellexisset nobilis Georgius Gyeopes, filius scilicet suus, ex praefato olim Francisco Gyeopes, alias (ut praefertur) priori

domino et marito suo susceptus, totales portiones suas possessionarias in possessionibus Nagy Belad et Kis Keresthyen, in Barsiensi, necnon et Zenth-György vocatis in Nitriensi comitatibus existentibus cunctis suis utilitatibus et pertinentiis quibuslibet egregio Stephano Zobonya, haeredibusque eiusdem in et pro certa summa pecuniaria certo iuris titulo divendidisset, aut impignorasset, per hocque a se ipso, ac ab ipsa domina protestante, matre (ut praefatum est) sua, veluti portionibus in eisdem dotalista, abalienare vellet et niteretur in manifestissimum ipsius dominae protestantis prae. . . . ob hoc eadem domina protestans, praemissa solenni protestatione praehabita praemissae venditioni, seu abalienationi, simul et fassioni superinde ubicunque factae vel faciendae contradiceret, ipsumque Georgium Gyepes, filium suum a venditione et abalienatione; dictum autem Stephanum Zobonia, ac alios etiam quoslibet ab emptione ad se seque sub quoscunque colore receptione portionum praetactarum, in dominiumque earum intromissione et statui factione, usu denique fructuum et quarumlibet utilitatum perceptione seu percipifactione, sibi ipsisque apprivatione; universa denique loca credibilia, capitula scilicet et conventus a literarum suarum super emanatione qualitercunque iam factis vel faciendis contradicens et contradixit inhibens prout contradixit et inhibuit publice et manifeste coram nobis, harum nostrarum vigore et testimonio literarum mediante. Datum in profesto sacratissimi corporis Christi, anno eiusdem millesimo sexcentesimo septimo.

Acta in conventu.

(P. H.)

A kúllapon Rimay János sajtátkészület: Tilalomlevél, kiben Gyöps Ferenetzet tiltja az anyja, hogy Bars és Nyitra vármegyebeli jószágát senkinek el ne adhassa az ő jegy rubája igazságának megbánásával és kárával.

XLI. 1607. júl. 7.

Szolgálatomat ajánlom Kegyelmednek mint bizodalmas uramnak, atyámfiának, jó egészséget és békességet kívánok az úristentől Kegyelmednek. Az Kegyelmed levelét, melyet Also Ztregowán szent Péter és szent Pál apostolok napján írt Kegyelmed, jó kedvvel és szeretettel vettem, akarván Kegyelmednek ösmeretiben jutnom, mivelhogy még ez koráig az Kegyelmed esmereti kívől voltam, és szolgálni is az én vékony elmém és kicsin erőm szerint, míg isten ez világon megtart bennünket. Az én állapotom miben legyen, ha meg nem írom is szín-

tén Kegyelmednek, értekezhetik Kegyelmed az szegin megnyomorodott atyámfiatól Kereszthuri Mihál uramtól, mindazonáltal, az mint isten ő szent felsége akarta lenni ez világi életemnek rendit és folyását, contentus vagyok vele. Az békesség felől isten kegyelmességéből itt ebben az tartományban nagy jó reménség vagyon. Gabona és egyébféle vetemény, a hol ez elmúlt esztendőkbeli háború és abból következett fogyatkozások miá vetemény lehetett, jól és béven termett, csak-hogy Chalóközben néminémő ártalmas ködök és párák miatt nagy fogyatkozás lött, kiváltképpen az búzában, mert sok helyen merén üres az kalász. Az ország gyűlése minden bizonynyal meg leszen, mindenfelé elvitték immár az regálisokat, szent Jakab innepe napjára hirdeti ő felsége az gyűlést Posomban, semmi kétsége Kegyelmednek benne, mert láttam az regálist. Az töröknek is, úgy értem, hogy hamar való napon beviszik az ajándékot, vele is confirmáltatik az békesség, csak ő ne tegyen akadékok. Az úristen tartsa meg Kegyelmedet minden kívánta jókkal jó egészségben. Irtam Alsó-Csep . . . , 7. Julii, anno domini 1607.

Generosae Dominationis Vestrae

addictissimus amicus et frater
magister Andreas Kereszthury,
protonotarius etc.

Külsőlm: Generoso domino Joanni Rimay de Alsó-Ztregowa etc. domino et fratri observantia dignissimo.

XLII. 1607. nov. 6.

Generose domine amice observandissime. Salute prae-missa, servitiorum meorum paratam commendationem.

Az minemő kő felől emlékeztem Kegyelmednek Posomban, Kegyelmedet kérem, maga ajánlása szerint, kölgyö meg Kegyelmed énnekem, valamikor ezután kívánja Kegyelmed tőlem vissza, Kegyelmednek arra főlelek, hogy megküldöm Kegyelmednek. Kegyelmednek én is, az miből tudok kedvöskedni, nagy szeretettel ajánlom magamot Kegyelmednek. De caetero generosam Dominationem Vestram diu felicissime valere desidero. Datae ex arce Baymocz, 6. die mensis Novembris, anno 1607.

Generosae Dominationis Vestrae

servitor et amicus
Nicolaus Thurzó.

Külsőlm: Generoso domino Joanni Rimay etc. domino amico observandissimo in Pechenycz.

XLIII. 1607. NOV. 9.

Szolgálatom ajánlása után etc. Istentől Kegyelmednek sok jókat kívánok megadatni.

Pap Andrástól izentem Kegyelmednek néminemű dologról. Kegyelmedet kérem, higgye meg szavát, a miről pedig izentem, ne hagyjon Kegyelmed a nélkül. Megint Kegyelmednek abbeli jóakarátját barátságval téritem meg, és meg is adom az árát. Ide az hajdúság veszekedik, kik miatt az szegény vármegyéket fel kelle inditanunk, hiszszük az úristent az ő gonosz igyekezetekben elő nem mehetnek. Mindnyájan ellenek állunk. Tartsa meg az úristen Kegyelmedet jó egészségben. Datum Cassoviae 9. Novembris anno 1607.

servitor et amicus
Sigismundus Forgacz
comes Nogradensis.

Külsőim: Generoso et egregio domino Joanni Rimai etc. domino et amico observandissimo.

XLIV. 1607. NOV. 13.

Illustrissime comes, splis item ac magnifice domine patroné mihi benignissime. Post servitiorum devinctissimam mei commendationem.

Az úristentől ő szent felségétől Ngodnak sok jó szerencsével bővelkedő hosszú ideiglen való egészséges életet kívánok. Ez elmúlt octobernek 29. napján vármegyénknek gyűlése lévén Losonczon, oda érkezék először közzénk hire, hogy egynehány hajdú Nagy András hadnagysága alatt való együtt Nagy Andrással az budai basával tractálván, mihelyt haza érkeztenek, azonnal csoportonként mindenfelől egybegyülekezvén mezőre szállottak volna ki, s mindeneket újobban magokhoz esküttetvén, mind naponként többülnének, nem értvén és nem tudván senki, micsoda eventussal s szándokkal; azt az először jött hirt ugyan majd semminek tartók ahhoz képest, hogy azelőtt is feltámadások, s készületek felől egynehányszor jöttek hiábavaló hírek közzénk, hanem azután novemberben második napján Forgách uram is Kassáról, s Pográny uram is Ujvárból confirmálván az gonosz hirt, újabb gyűlésünk lőn, hogy az több vármegyéknek cselekedeti szerint itt is füstönként vegyük fel az vármegye népét s megmaradásunkra vigyáz-

zunk az hajdúság ellen. Mely rendelésünkben az gyöngyösi bírótól is jöve levél, adván tudására az füleki és széchenyi kapitányoknak, hogy 15 ezer hajdúság Szolnokhoz érkezvén, által akartanak ott az Tisza hidján jöni, de az szolnoki bék nem eresztvén által őket, oly tanúságot adott nekik, hogy egynehány hadnagy az egri s a budai basát találja ott előbb meg, s azoktól hozzanak levelet neki, általbocsássa-e őket vagy várazkottassa. Azután mintegy ötödnapi nem hallhattunk egyebet felőlek, hanem hogy Kálló várát kétszer ostromlolták s hogy sokan halóttak el az vár alatt benne. Most sz. Márton napján úgymint tegnapelőtt újabban vármegyeegyházunk lévén Losonczon, érkezék ismét Forgách uram levele, hogy az hajdúság Kis-Várda felé szállott fel, s hogy igen gyülekeznek s által is [akarnak] ide az Tiszán jönni, kik ellen hogy az földet megoltalmazhassa, kiszállott maga is az mezőre és Tokaj felé akar kimenni az véneket oltalmazni. Abból az losonczy gyűlésünkéből azért, hogy ma haza érek ide, juta Széchenből levelem, kiben adják értésemre, hogy Lucznál költözik ide felénk az hajdúság. Akarám azért Ngodnak magam mentiségére ez mi zűrzavaros s bódúlt állapotunkat tudására adnom, hogy ne itélné Ngod szátszándékkal való háladatlanságomnak, hogy ígéretem, írásom s fogadásom szerint ez sz.-mártonnapi törvénszékünk után fel nem mehetek s indulhatok Ngodhoz.

Bizony nagy lölki örömmel várom vala Ngodhoz való csendes felindulásonkat, de minthogy az török torkába is szélen lakunk ide, s ha az hajdúság által jó is (kit isten ne adjon), igen nyomoknak ösvényin lakunk, nem tudunk soha állapotunknak micsoda tanácsot adnunk, jelesben hogy mindennünkkel hon tapasztal az ő farkas torkok, és jobban megfoszt az ő ragadozó markok, kiknek dihös elméjekben egy szikrányi kereszténység sem ragadott. Mi ide ilyen itélettel vagyunk közönségesen felőlek, hogyha Lucznál kelnek által, nem mennek Tokaj felé fel, a hol tudhassák, hogy megállották útokat, hanem Olnod alól az Sajó mellékre térvén, az török szomszédsága mellett jó ránk, minthogy ide immár az hajdúság is s az törökség is német ebeknek szid s nevez bennünket, itt önti ki dihösségét az hajdúság rajtunk, ha az isten meg nem zaballázza őket. Az úristen kegyelmességéből megfordítván csendes-ségre ezt az állapotunkat Ngodat megkeresem s parancsolatja szerint örömet is szolgállok mindenkben. Éltesse az isten bódog állapotba sokáiglan Nagyságodat.

Irtam Alsó-Sztregován, 13. Novembris estve 1607.

Ngod

alázatos szolgálja
Rimay János mp.

XLV. 1608. ápr. 14.

Nagyságos, nekem régi jóakaró bizodalmas uram. Azon éltediglen való szolgálatom ajánlása után kívánom, hogy az isten az Ngod hosszú ideiglen való egészséges életét minden állapotjának forgásában tegye szerencsésé és boldoggá az maga jó kívánsága szerint.

Nekem az Ngod írását Rutkay János uram azzal való törekedésével és kérésével adta meg házánál, hogy Tribell urammal egyetemben sklabinai házához mennénk fel Ngodnak, kihez szivem szerint való kedvem volt volna, higyje bizonynyal Ngod, ha bizonyos emberekkel bizonyos időbeli terminusra való megtérésünk akadált nem hozott volna oda való térésinkbe, de az a terminus közel lévén hozzánk, az gonosz úthoz képest nem merök oda való térésünkkel elmulatnunk, kiről Ngodtól bocsánatot várunk. Ha az isten enen ez földre való jöveletemet engedi meg, higyje Ngod, hogy ebbeli kívánságát Ngodnak uzsorával téritem meg, kedvéhez is alkalmaztatom magamot, kérvén Ngodot, nekem szolgájának egyéb dolgokból is parancsoljon és szokott kedvével elméjének szép dolgok gyümölcse bévelkedéséből engem holtomiglan persequáljon. Isten éltesse egészséges életben Ngodot. Irtam Stubnián, 14. Aprilis, 1608.

Ngod

szolgája
Rimay János.

Küldöm: Nagyságos és tekintetes úrnak, Révay Ferencz uramnak, nekem jóakaró bizodalmas uramnak adassék kezében.

XLVI. 1608. máj. 28.

Nagyságos és böcsületes szomszéd uraim barátim, minden hozzám illendő dolgokban szomszédsági barátságomot ajánlom Kegyelmeteknek, kívánom jó szerencsés egységét Kegyelmeteknek istentől adatnia.

Az Kegyelmetek böcsületes levelét megadák énnekem, melyben ír Kegyelmetek az zálagok felől és az ajándék felől. Tegnapelőtt megírtam az nagyságos basának, hogy innen az mi részünkről az végezés szerint mindenek készen vadnak és készek vagyunk is abba megmaradni, valamiket elvégeztünk. Sőt az mi hatalmas császárunk levelének az mását is elküldöttük az basának. Véghez menvén azért előszer az szerint, mind az hódultság dolga s rabok dolga s mind egyéb dolgok, a mint ezelőtt is megírtuk, innen semmi fogyatkozás nem le-

szen, hanem minden dolgok az szerint, a mint az derék végezés és az mi császáruk levele tartja, eligazodván közöttünk, mi rajtunk semmi el nem múlik azután való dologba. Mely dolgokról bévebben írtam tegnapelőtt az nagyságos basának, azért azokról az dolgokról választ is várok először ő nagyságától. Isten tartsa meg egészségbe Kegyelmeteket. Datae Comaromii 28. Maii, 1608.

Illésházy István sajátkezű jegyzetei a fogalmazodny fölött: 28.

Mai az török levélre választ.

Kivül: 28. Mai választ az török levélre.

XLVII. 1608. (k. n.)

Éltemiglen való alázatos szolgálatomat ajánlom Nagyságodnak, mint uramnak, kegyes gyámolomnak.

Az fölséges úristen Nagyságodat ez új tisztiben vezérle kegyelmesen minden szükséges dolgoknak oly alkalmatossággal való elintézésére és jó rendben való állatására, kivel ez szegény nyomorult hazánknak lehessen ékesedése és sok inségében való megpihenése is az Nagod neve nagy dicsíretivel s felmagasztalásával minden keresztyén nemzet-ségek előtt. Látván az Nagod szűnés nélkül való sok gondjait és az embereknek Nagyságodra való rohanását, noha majd mindennap ott forgottam én is az Nagod háta megett, abban azért az sok gondjaiban, általottam Nagyságodot az én könyörgésemmel és szorgalmaztatással terhelnem s bántanom, itílvén magamban, hogy énnekem az Nagod sokszor kegyelmesen nekem tett ajánlásához csendességben kell inkább magamot tartanom s az időnek alkalmatosságától is várnom. Mostan sem bántanám pedig Nagodat evvel ez könyörgésemmel, de minthogy beadtam supplicatiómat ma ő felségének, s könyörgöttem alázatosan ő felségének, hogy Bécsben tett kegyelmes ajánlása szerint arról adna nekem kegyes választ, a mit Komáromban az ő felsége nevével ígértek volt nekem, ajánlá ő felsége szóval magát, hogy holnapi napon választ tétet ez dologról nekem. Könyörgök azért Nagyságodnak, ha Nagod informatiójára megyen az az én instálásom, ő felségét informálja úgy Nagod, hogy az Nagod nekem tett kegyes ajánlásának effectusával örvendeztethessem az elmémet és szolgálhassak is teljes életemben hálaadatosan Nagyságodnak.

Nagyságod

alázatos szolgálja

Rimay János etc.

Külsőim: Ad illustrissimum dominum, dominum comitem, regni Hungariae palatinum etc. dominum et patronum suum benignissimum.

XLVIII. 1608. máj. 30.

Tekintetes és nagyságos etc.

Az Nagyságod levelét böcsülettel elvettem, és az mellettem való böcsületos urakkal commissariusokkal megértettük. Irta Nagyságod, hogy az hódultság felől az Sitvatoroknál való végezéshez akarná magát tartani, arról mi is azt írjuk Nagyságodnak, hogy mi is ahhoz akarjuk magunkot tartani. Mi volt pedig az végezés, im ígyről így leíratam és oda küldöttem Nagyságodnak. Ezt pedig hogy így végeztük, semmi tisztességbeli becsületos ember meg nem tagadhatja, kik abba az tractábá és végezésbe jelen voltak, mert pecsét alatt adtuk Nagyságodnak s pecsét alatt vittem én is szegény Bocskay fejedelem részére, pecsétek alatt küldtük az római császárnak is és azért az római császár is arra az fundamentomra rakta az békességnek, az holdultságnak is állapotját. E mellől azért az egyszer igazán elvégezett dolog mellől és az császárnak levele mellől semmiképen el nem állhatunk, mert az követet is az tisztességes ajándékkal e mellett bocsáttá be az római császár. Nem is mehet az követ más követséggel és végezéssel be.

Irja azt is Nagyságod, hogy Tolna Esztergamon alól 20 mélyföldön vagyon és hogy nem tartana Nagyságod ellent benne, hogy az oda való faluk is ide felholduljanak. Szerető nagyságos fiam uram, azt is meggondolja Nagyságod, hogy az magyaroktól hatalommal és erővel vétették el azokat az falukot, de az ország egynéhány száz esztendőktől fogván az magyaroké volt, nem törököké, és azért ne csodálja Nagyságod, hogy azok a kiknek közőktől apjoktól s igazságtól igazán maradt jóságok vagyon oda, hogy birni akarják. Hogy pedig határt vetettünk az derék békességnek végezésébe, mennél feljebb ne holdoltassák az falukot az szpahiák, ha az békességet el akartuk végezni, és ha azont ugyan meg is akarjuk tartani, nem lehet az másképen meg, hanem hogy bizonyosképen tudjuk, melyik falu holdoljon s melyik nem.

Ezekből nyilván látja Nagyságod szerető uram fiam, hogy igen szükség, hogy az holdultság abba maradjon, az mint az Sitvatorokba elvégeztük és a mint im írva küldtem Nagyságodnak, ha azt akarjuk mindkét felől, hogy az békesség állandóképen megmaradjon. Nam ezelőtt Nagyságod mind leveleibe s mind az ujbáti végezéskor nem tartott ellent benne, hogy a faluk nevezve és feljegyezve legyenek. Mi semmi új dolgot nem kívánunk, de abba, a mit egyszer végeztünk, meg akarunk maradni és abból ki sem mehetünk, mert az császárnak levele is azon dolgot tartja, a ki mellett az követ az tiszt-

tességes ajándékkal be megyen, s azon kívül egyéb dolgot nem végezhetünk, sem nem akarunk végezni. Ebbe nem méltó, hogy egynéhány szpahiának a kedvét nézze Nagyságod, hanem nézze az békességet, a kit sok fáradsággal és nehezen végezhetünk el, mely békességet sem Ibrahim basa, sem azután mindkét felől sok fáradsággal és nagy hijába való költséggel nagy főemberek urak nem végezhetének el.

Annak okáért mégis kérem Nagyságodat, mint jó uramat fiamot, maradjon meg az igaz végezés mellett, és a mint Ujvárbán is szoltunk, beszélettünk és végeztünk az Nagyságod fő követével, hogy ide jöjjenek és itt Komáromban végezzük el az holdult faluknak dolgát, az szerint bocsássa Nagyságod ide, hogy írjuk fel az falukot, kik legyenek holdultak s kik nem. Elhigye Nagyságod, hogy ebbe nem kedvezünk cz ide való szpahiáknak, hanem valami az igaz s valamint az Sitvatorokon elvégeztük, kinek mását küldtem Nagyságodnak, mindenképen ahhoz tartjuk magunkat, kihez hogy Nagyságod is tartsa magát, mégis kérem Nagyságodat.

Az mi pedig az panaszok és az rabok dolgát illeti is, szükség, hogy ugyanezen dolgok felől való tractáinkba és beszélgetésinkbe arról való végezés és tracta is legyen köztünk, ha valamiben pedig ezekkel megakadnánk, Nagyságod jöjjön Esztergamba, hogy közelebb lehetvén Nagyságod érthessen minden dolgokat hamarban meg Nagyságod, ilyen szent és nagy dologért ne szánja Nagyságod fáradságát, nám ifjú legény még Nagyságod, én vén ember vagyok, de mégis eléggé munkálkodom.

Kívül Illésdézsy sajátlkezű írásával: Az budai passa levelére választ. 30. Mai 1608.

XLIX. 1608. j u n. 18.

Generose domine, mihi observandissime. Salutem et officiorum meorum oblationem.

Vetus est et paucis horis arcte tamen inita et ad aliquam tunc etiam familiaritatem progressa notitia nostra, cum scilicet aedes consanguinei mei Stephani Kakas Claudiopoli in minoribus adhuc studiis existens adolescentulus inhabitarem, illinc in Germaniam, postea in Italiam profectus, unde post septennium Romae in gravioribus studiis insumptum, ante sex menses circiter reversus, Dominationem Vestram generosam Comaromii publicorum negotiorum causa commorantem breviter festinantique calamo scriptis literis salutare nolui; erga quam amori meo, neque contractae benevolentiae breve tempus, neque diuturnum absentiae ab invicem, neque locorum

spatium aliquid detraxit, addidit autem id in me plurimum, quod Dominationem Vestram generosam patriae operam dare intelligam, quo quid optabilius, quid honorificentius, et quasi ad immortalitatem compendiosius reperitur? Habent hoc litterae veluti quiddam divinitatis, ut erga literatos etiam de facie nunquam cognitos, ex animis litteratorum amorem eliciant, comparentque benevolentiam. Hoc quoque titulo, et quod ipsam coram cognoverim, alloquutus sim, carminibus aliquando quamvis puerilibus celebraverim, minimo si ad voluntatem meam spectem, tempore, plurimum (quod a sua humanitate proficiscebatur) ex ipsa svavitatis hauserim, eandem et amo et observo vehementer, si iter ipsi Constantinopolim non fuisset, aliquid mihi cum ipsa privati communicandum fuerat, quod ad res meas domesticas in Transylvania pertinet, unde ipsius autoritate, de vita meorum rebusque meis certio rem me reddi posse speraveram. Hoc ego iam per alios effecturus, iter Dominationi Vestrae generosae foelix, fortunatumque precor, maturum, celeremque reditum, cum maximo occidentis patriae emolumento, quo et ipsam aliquando coram salutare, et foelicitati suae gratulari possim. Ipsam illustrissimus et reverendissimus dominus Napragi Jauriensis amanter salutatur, quam ego diutissime et foelicissime valere cupio. Jaurini, die 18. Junii 1608.

Generosae dominationis vestrae

addictissimus servitor
Thomas Balasfi.

P. S. Si forte mei non statim recordaretur, cogitet me eum esse, ad quem ipsa salutatum uno vespere ante aedes domini Kakas Claudiopoli accesserat ob carmina, quae ego honori Dominationis Vestrae composueram adolescentulus, princeps id temporis cardinali Bathoreo existente. Parcat celeritati ob angustiam temporis.

Külczim: Generoso domino Joanni Rimai etc. domino mihi observandissimo, Comarom.

L. 1608. aug.

Köszönetemet és szolgálatomat ajánlom Kegyelmednek. Az hatalmas istentől kívánok Kegyelmednek minden jó szerencsét és egészséget megadatni. Továbbá az Kegyelmed levelit megadták énnekem, és megértettem belőle, azért ő magam nem járhatok házamból ki, hanem egy levelet írtam bíró uramnak, és az gazdasszonyommal küldtem neki és szóval is

izentem neki, azért igen panaszkodik, hogy kevés pinze vagyon, hogy még enihán hordó bor az pinczébe vagyon, miért-hogy már négy hete, hogy semmi bort nem árulhatott, hogy az város számára árultak, azért ismég megengedték árolni, azért többet nem adhatott, hanem f. 20 forintot adott, kéri Kegyelmedet, hogy megbocsássa neki, hogy többet nem küldhett, azért gondja leszen az többire, hogy hamar napon megadja Kegyelmednek. Az hordók felől az újak, gondja vagyon reája, és az többit is megcsináltatja. Isten tartsa meg jó egészségben Kegyelmedet. Ez levél költ Selmech-Bányáról, kedden, anno 1608. [aug.]

Az dinékért én köszönöm Kegyelmednek, mint újságért, megszolgálom Kegyelmednek.

Johannes Senensis.

Külszím: Ez levél adassék az én bizodalmas jóakaró asszonyomnak, mostan Szudon lakozónak tulajdon keziben.

LI. 1608. sept. 16.

Contenta postulatorum Ahmeti Turcarum
imperatorii anno 1608. 16. Septembris Constantinopoli exhibitorum.

Post multos multorum labores, quos in constituenda hac pace subire necessum fuit, eo est tandem deo ipso aeterno et serenissimo archiduce Mathia auspice perventum, ut conditis et confirmatis etiam pacis articulis cum munere honorario huc simus a sua matte et sua serenitate in hunc finem expediti, ut votis suarum mattum et provinciarum laeto successu adepto initae et factae pacis robur inviolabile afferamus.

Petimus igitur inprimis a potentissimo imperatore, ut omnes illos pacis articulos, qui litteris potentissimi nostri imperatoris confirmati continentur, approbatiq; habentur, sua etiam caesarea mattas approbatos, ratosque habeat, eosque omnes simili ordine conscriptos et subscriptione manus suae, ut decet, munitis nobis assignari, ad manusque dari curet.

Post captam Canisam sollicitatus fuit dominus noster clementissimus potentissimus Romanorum imperator tam a pontifice ipso, rege itidem Hispano, quam a caeteris etiam christianis principibus et regibus pacem faceret non recuperata iterum Canisa sed cum eam spem haberet de potentissimo imperatore, quam debet habere pater de filio, persuasit omnibus christianis principibus liberalitatem tantam se nacturum in filio suo, quod petitione sua iusta id esset ab illo obtenturus,

quod armis deberet repetere, quam quidem suam spem caesarea sua mattas in se non modice eo ipso lato articulo quoque auxit, quo decretum est, ut advenientibus Constantinopolim suae mattis legatis liceat ipsis petere, quicquid voluerint.

Ne igitur frustra et perperam videatur hic articulus esse conditus, sua mattas inprimis cum sua serenitate, adeo etiam Ungaria ipsa cum confoederatis provinciis potentissimum imperatorem rogant, velit dignitati et liberalitati suae, spei etiam de ipso tot provinciarum iam conceptae ita indulgere, ut in restituenda ipsa Canisa illius facilitatem sint omnes perspecturi et dignitatem se dignam suspecturi, sicuti suspectam et venerabilem Solymanus quoque eam non apud Hungaros tantum, sed universum etiam christianum orbem habere voluit restituto liberaliter Ungaris eo regno, quod armis devicto et sibi subiecto potestati suae subiecerat. Ea ratione Strigonium quoque restituendum ne vereatur adiecta illi Agria testatum reddendo se amicitiam Austriacae domus et favorem Hungarorum magis aestimare et pluris facere, quam possessionem talium arcium, quae sint authoritati caesareae criminationem et ungarico nomini quoque coram certis regum aulis probrum pariturae, rehabitis siquidem Hungaria ex sua benignitate istis locis accommodante se etiam potentissimo imperatore ad haec aequa postulata omnem invidiam et odium ab Ungaris tollet et exostulandi cum caesare, principibus etiam quibusque occasionem exstinguet, praeterea quod maius optabiliusque est, praeter admirationem suam omnes ad benevolentiam sui excitabit hosque omnes, quos iam sibi demeruit in officio et fide confirmabit.

In recuperatione Albae Regalis immunitas fuit obsessis fide intercedente promissa, si se ad pactata dare vellent, mos datae fidei est gestus, capitanei itaque cum reliqua plebe in medium sunt producti et veste talari vulgo kaftano induti, post milite reliquo dimisso certae personae contra datam fidem sunt retentae, quae hucusque detinentur, potentissimum imperatorem rogamus fidem datam inviolatam iubeat servare et illos captivos gratis mandet ad suos redire exhibitis nobis mandatoriis suis litteris, quibus rehabere et reducere hos nobiscum possimus. Qui etiam intra tractationem et conclusionem huius pacis sunt ubi vis capti, hos tales etiam iuxta conventa et pacta repetimus, id ex nostra parte etiam fieri promittentes. Imo qui etiam in quocunque Turcici imperii angulo a suis dominis immunitate et liberalitate sunt donati litteras habentes testimoniales suae libertatis, rogamus potentissimum imperatorem, edictum facere velit, ut hi tales utriusque sexus captivi quoque contra omnem omnium renitentiam et resistentiam

ad suos libere redeant, quin etiam si quibus libuerit, nobiscum quoque licitam haberent ex his ad suos remigrandi facultatem. Sunt porro alii ordinis etiam captivi, quos sors ad propriam potentissimi imperatoris servitutem aggregavit, proponat etiam in hoc liberalitatem suam christiano orbi exosculandam, ut ex his etiam certum numerum remittat, Graecae Albae captivos etiam suos his adnumerando et liberos proclamando, quo fama ipsius cum celebritate nominis sui ad omnes orbis terminos diffundatur.

Ultimo petimus potentissimum imperatorem, velit universalem limitationem de censibus tributis et decimis pendendis in tota sibi subiecta Ungaria statuere et facere, ne quis spahiarum, begum et agarum aliorum etiam cuiusvis ordinis officialium contra limitatum censum ad insolita, extraordinariaque tributa pendenda miseros subditos cogat, aut cogere praesumat, non enim edici potest, quanta calamitate praematur misera plebs, quod antiqua illa tolerabili et a qua Solymanni limitatione abdicata, latisque eius legibus abrogatis pro libitu possessorum et dominorum suorum illa impune graveatur, ad sedesque suas permutandas subinde sollicitetur, qua permutatio et desertio domorum ne desolationem et vastitatem potentissimi imperatoris terminis afferat, Solymanni leges iterum sunt revocandae et ad illas censuum omnis ratio ita exaequanda, ut in illa misera plebs acquiescat, secureque villis exaedificatis exercitio laborum suorum regni vectigalia etiam augeat.

Ad valedicendum imperatori introducti
sequenti rerum repetitione uti sumus 28.

Octobris.

Potentissime imperator, exosculatis Vrae Mattis pro usitato more vestibus et praesentatis etiam Romanorum caesareae mattis domini nostri clementissimi Vrae Matti missis muneribus continuo et brevi scripto eidem tunc oblato de quatuor potissimum rebus Mattem Vram suarum mattum et provinciarum nomine sumus compellati. Primo, ut omnes illos pacis articulos, quos a tribus partibus delegati commissarii ad Zitvatorok concluderunt et quos dominus etiam noster clementissimus Romanorum imperator ratos a se suis litteris redditos ad ratificandum Matti Vrae per nos exhibendos iussit, pari confirmationi gratos ratosque redderet, nobisque copiam ratificationis suae ad visendum et librandum et manuum suarum subscriptionem illos committeret.

Secundo articulum conclusum habendo ut advenientibus suae mattis ad Mattem Vram legatis liceat illis, quicquid

velint a Matte Vra petere, proposuimus Matti Vrae, quo spem christiani orbis et praesertim Austriacae domus principibus de Matte Vra conceptam, articulum quoque hoc ipso negotio latum adimpleret Canisam et Strigonium christiano orbi benigne Mattas Vra redderet, pro quibus quidem praesidiis cum Agria simul restituendis cum in pacis tractatione etiam multum frustra laboratum esset, ideo hic articulus fuit conditus, ut his praesidiis clementer restituendis illam absolutam potestatem apud Mattem Vram quaereremus, quam commissarii Vrae Mattis mancā atque defectivā his praestandis habuerunt.

Tertio deprecati Mattem Vram sumus, ut illos miseros captivos, quibus in recuperatione Albae Regalis liberae illorum missionis fides fuit data, liberos gratia sua vellet declarare ac annueret etiam per serium suum mandatum severe edicere, ut utriusque generis tales captivi, qui ubivis in universo Mattis Vrae imperio a suis dominis litteras liberae suae missionis impetrarunt, absque omni omnium renitentia liberam ad suos remeandi facultatem possent obtinere. Sollicitata etiam fuit illorum libertas, qui in turri Nigri maris pauci detinentur, instando pro illorum quoque libertate, qui a multis annis in sectione marmoris et rerum agitandorum duro opere exercentur ac in Alba quoque Graeca detinentur, ut his omnibus innatae suae clementiae, et miserationis tanto imperatore dignae gustum aliquem Mattas Vra sineret sentire.

Quarto propositum a nobis exstitit Vrae Matti, ut illis miseris subditis, qui imperium Mattis Vrae in Hungaria et Sclavonia agnoscunt de tributis decimis et censibus pendendis, laboribus et servitiis quoque praestandis limitatum certum aliquem ordinem mandaret proponere, revocatis veteribus sermi quondam sultani Solymanni de hoc negotio conditis legibus quo sub imperio Mattis Vrae sustentandarum suarum vitarum et augendarum etiam suarum fortunarum pro veteri more cum augmento Mattis Vrae fisci caesarei commodo possent illi miseri incrementa suscitare, de his tamen omnibus hoc ordine propositis negociis nullum hucusque responsum potuimus obtinere.

Quocirca Matti Vrae digne supplicamus, ut de his omnibus tam evidenti claro et benigno etiam simul responso se velit nobis resolvere, ut coram sua matte et sua serenitate, provinciarum etiam coetibus comparere cum digna Matti Tuae relatione in scriptis nobis data laeti possimus et valeamus.

Si forte vero de restituendis supra petitis illis tribus praesidiis maioris et plenioris consilii quadam determinatione uti Matas Vra velit, quam quo in praesenti se nobis resolvat,

nos equidem expectationem nostram ad illud etiam tempus cum spe bona prorogantes oramus Mattem Vram, ut interim dum id fiet, Matas Vra ad teneandum erga Austriacae domus principes et Ungariae proceres gratam animi affectionem delecto Kakati Palanko oram illam Transdanubianam tributo servituteque immunem ad Vaczium vel Pesthum usque restituat benigne Hungaris possidendam, palam faciendo maiorem respectum voto principum nostrorum et Ungarorum etiam intercessionem se voluisse praebere, quam tali commodum aliquot suorum spahiarum consulere, quali ipsis prospectum a Matte Vra alibi etiam fieri poterit.

Postremo oramus Mattem Vram, ut secundum conclusionem ad Zitwatorok factam legatum suum decentem hominem et plenae auctoritatis personam ad suas mattes dominos nostros clementissimos Viennam et Pragam cum suis amplissimis muneribus hinc nobiscum a fulgida sua porta una expediat, qui Vrae Mattis existimationi et auctoritati, conclusioni etiam ad Zitwatorok factae respondeat et satisfaciat. Et sic Mattem Vram pleno omnipotentis dei patrocinio commitentes eundem ad christiani orbis iucunditatem et quietem diu in inita cum clementissimis dominis nostris amicitia paceque cum christiano orbe facta foeliciter valere cupimus.

Joannis Rimaiani legati ungarici apud potentissimum Turcarum imperatorem Ahmetem Ungariae statuum nomine habitae orationis
contenta et idea.

Quamquam Hungarica natio Barbiani technis et aliorum etiam caesareae mattis militiae ducum insultibus ita subinde fuerit oppugnata, ut causis competentibus sit coacta duce Boczkaio ad spem potentissimae Vrae Mattis confugere et secessionem quandam ab officio facere, ea tamen Ungarorum secessio, quae tot myriadum miserarum animarum interitum et cladem attulit, ita coram christiano orbe non videtur reprehensione et culpa carere, ut instinctu ipsius imprimis pontificis, Hispaniae regis et hortatu quorundam imperii Romani principum imperatoris Romanorum de ultione et vindicta de Hungaris sumenda vias indagare non dubitaverit, proposita in hos Romanorum imperio gravi sua accusatione, qui tanta belli oportunitate secessionem a societate christiana lacerato reipublicae corpore fecissent, armaque hostica cum augmento Turcici imperii promovere non veriti essent.

Fuisset etiam consecuta forte hac ultio et vindicta, nisi praeter iustam Hungarorum apud imperii ordines factam excusationem, effectivamque secessionis suae causarum explica-

tionem serenissimus archidux Mathias, quem gubernatorem placato caesare jam ante Ungari sibi delegerant, huic negotio subvenisset, qui interposita auctoritate sua, quam plenam et absolutam in hunc finem a fratre caesare acceperat, ut pacatis Ungaricis rebus otthomanam (portam quoque in foedus acciret) et arma utrinque componeret, efficere etiam voluit armis opportune sumptis, ut contraria huic negotio consilia retundendo, sententiisque adversantium ingeniorum sopitis, pax inter suam mattem Hungaros et Turcas sua industria antea fundata suis in terminis salva consisteret et fides utrinque stipulata, firma, inviolataque permaneret.

Sic ope imprimis divina et quorundam praestantium virorum consilio nixus serenissimus archidux Mathias, unitis Hungaricarum, Moravicarum et Austriacarum copiarum viribus, in Boëmiam cum exercitu transiens per internuncios apud caesarem fratrem effecit, ut ad constitutae et conclusae pacis confirmationem accederet, litterasque suas, quibus hanc pacem ratam antea fecerat, ipsi serenissimo archiduci fratri cum munere huc mittendas transmitteret. Quibus quidem litteris postea a serenissimo archiduce illustrissimo et magnifico domino Adamo libero baroni a Herbestan, intimo suo cubiculario, eidemque primario oratori et legato huc delecto et etiam mihi in hoc munere ei adiuncto syncere commissis sua serenitas benigne ex annuentia caesaris fratris effecit, ut secundum acta et transacta imperatoriae Vrae Matti easdem litteras tanquam praecipuum initi foederis pignus et ligamen offeremus, ipsique ad manus rehabilita earum confirmatione Vestra unacum ordinato munere traderemus.

Ipsi praeterea Hungariae optimates, adeo etiam tota Ungaria tanquam nativo ungarico et in rebus ungaricis optime versato idem legati sui ad potentissimam Mattem Vram munus mihi imponentes iniunxerunt simul, uti primum serenissimi archiducis Mathiae egregiorum factarum et candidae eius mentis erga rempublicam Hungaricam, adeo etiam amici animi sui in serenissimam Mattem Vram luculentus testis essem, tum vias etiam Matti Vrae demonstrarem, quibus haec pax firma et stabilis reddi posset, qualemque medelam suggerere et interponere Matas Vra deberet, qua odium in Hungaros a quibusdam nationibus, pontifice ipso quoque derivatum leniri et tolli posset.

Ante omnia caetera autem potentissimum imperatorem universi status et ordines obtestantur, ut confirmatis pacis articulis, exauditisque nostris votis, quae cum domino oratore suarum mattum et provinciarum nomine Matti Vrae proponimus, ad suas iterum mattes dominum oratorem quam citissime

fieri potest una cum nuncio suo plenae auctoritatis et dignitatis homine expedire et remittere dignetur.

Cogitare quoque Mattem Vram volunt penitus, quanta opportunitate continendi et augendi imperii sui acciderit illa status Hungarici mutatio, cuius interventu belli ardore extincto frustra tentatum ante pacis iter cum quiete istarum orarum foeliciter sit confectum. Qua tamen mutatione ungarica praeter amissionem Strigonii et abductione tot milium e diversis provinciis captivarum animarum, quod recuperandae Canisae et Agriae quoque amissa facultas sit, non dici facile potest in ingeniis imperio Romano degentium regum et principum ad urendum et perstringendum nomen Hungaricum, quam ardentes (faces) succenderit, occultasque machinationes et. artes nondum hucusque s. excitavit.

Omni igitur intentione omnibus etiam ingenii nervis, potentissime imperator Matti Tuae erit providendum, ut otthomanicum tuum imperium sine invidia et odio christianorum principum stabiles et firmos amicos ungaros habeat, quod quidem id illo negotio perfici es, si restitutus ipsis Strigonii, Canisae et Agriae praesidiis, quas cum odio illorum possides in pacto foedere et tui favoris obsequio ipsos continebis. Quo unico non obscuro liberalitatis tuae hoc tali pignore apud hos provide deposito, mentes omnium principum occupabis, ut Ungaris in tui benevolentia persistenda non invitae suffragentur, iudicantes non posse iure nocere, aut male ei velle, cuius tam illustri beneficio fuerint illi deliniti et obstricti.

Multos autem non dubito, potentissime imperator, e choro tuorum consultorum prodituros, qui resistent huic nostro voto, quique intercessionem istam nostram ad stabiliendos imperii tui fines apposite propositam intermittendam tanquam frivolam censeant, quibus nimirum non pluris est caduca et odiosa loci cuiuspiam possessione imperii tui securitas. Etenim obnoxiiis vicissitudini et mutationi existentibus omnibus imperiis compertum frequentibus exemplis est innumerabiles reges et caesares maiorem debuisse suscipere curam vicinorum amicitia fulcire et stabilire sua imperia, quam armorum exercitio proferre. Quo studio tibi innitendum an non svadeat praesentis temporis et imperii tui instans ratio, prudentiae tuae lima ipse expendito. Firmum vero et stabile posse reddi tuum imperium a nostra praesertim orbis plaga non dubitaveris, ubi artificio iam proposito Hungaros imperio tuo amicos antea factos intercedente vero hoc beneficio magis amiciores futuros ab odio et invidia solveris, spemque de te coeptam confoederatarum ad Ungariam provinciarum ita impleveris.

Sin vero omnino restituendae Canisae, atque Strigonii

res fortassis videatur esse perplexior et difficilior, quam quae praesenti et extemporaneo consilio dirimi et expediri possit, nihilominus tamen status et ordines etiam in interiecta consilii quadam mora voto suo successum non desperantes. Agriam interdum restituendam hac conditione petunt, ut Kakato Palanko deleto oram illam Cisdanubianam ad Pestum usque tributo, servituteque immunem te digna indulgentia rehabeant, ceterae praeterea omnes Hungariae orae, quae imperium tuum agnoscunt, ut certo et limitato servitutis et pensionis suae ordine et genere ad Solymanni latas leges revocato perfruantur, pro augendo imperii et fisci tui commodo ex tua summa autoritate velis efficere, quod nisi fuerit serio factum, impossibile esse censent in foedo et deserto belli mali solo, ut persistere misera plebs in invecta sua sorte possit, dum insolitis servitutibus et censibus supra vires atque facultates pro libitu possessorum impune ad divinae patientiae offensam usque gravetur et oneretur. Accedit ad vastum istud malum etiam illud calamitatis genus, quod szupassae et ipsi spahiae cum famulis, equis, canibusque suis contra veterem omnem consuetudinem et morem in villis frequenter obversantes, ibique per longa et reciproca temporum spatia residentes molesti et graves miserae plebi sunt, dum ipsis in sole et serenitate exortae pacis securae secure applicantibus et lascivientibus esus potusque necessarii, equis itidem ipsorum pabula sufficientia suppeditare ita effuse cogantur nobiles (?) et ordinarios illorum omnes census saepe vincant et excedant taliter expensa. Ut interim praeter eam (quod tamen minime praetereundum censent omnes) nobilitas quoque in talibus dediticiis villis residentiam suam sortita, iam diversa molestaque horum pertinacia prematur, perpetique gemebunda aerumnarum moles ingentes cogatur. Secundum igitur latum in pacis conclusione articulum severe et serio edicendum atque inhibendum *Matti Vrae* erit, ut in statione sua manentibus et residentibus *Turcis* per ordinarios villarum rectores et iudices proventus illorum, uti conclusum est, surrogetur et administretur, praesertim quod in villis dediticiis observantium talium *Turcarum* occasio pateat furtim invadendi non subiectarum etiam villarum terminos, unde praeter obviam viatorum caedem et exercitum in quosvis rapinam a pecorum gregibus continuis insidiis pastores, pueros, puellulasque abripiunt, iisque abreptis atque venditis contra pacis iura illicite passim nundinantur.

Quo etiam abductorum captivorum sub hac status *Ungarici* mutatione orta invidia dissipetur, sitque aliqua mitigatio inde secularum querelarum quoque *Tuae Matti* digno captivorum numero ad libertatem collecto eius spectabili choro

nostrum ad Ungariam reditum exornatum esse patiatur, editum suum caesareum promulgando, ut generis utriusque praesertim tales captivi, qui ubivis a suis dominis post dura et longa servitiorum atque laborum suorum mercede libertate sunt donati atque manumissi in visceribus tam vasti imperii haerent, salvos at suos reditus sui passus sine quorumvis impedimento sub expressa et digna poena habeant.

Ista ipsa sunt, potentissime imperator potiora et necessaria statuum afflictatae Hungariae vota, quibus adimplendis, ut te pro nunc et facilem exhibeas, merita interposita ungarica, ipso etiam operum gesto exercitio declaratum serenissimi archiducis gubernatoris nostri clementissimi in te amicum animum fac intuearis, quorum interventu cum eximio imperii tui commodo sedata, sublataque opportune est furens illa terrifici Martis ab occidua orbis plaga universa bellica tempestas, quae victoribus etiam vix victoriam cessisse saepe credita sit. Sed supra haec omnia domesticum Solymanni imperatoris praedecessoris tui eximium secutus exemplum, fac ut in talibus quoque rebus liberalitatem tuam Ungari sentiant, quae longe et vota et merita illorum superent, nullo enim aliquo Ungarorum obstrictus merito Sollymannus oblata exhibitaeque regni Hungarici Hungaris possessione non alio quaestu visus est cessisse, quam ut multiplicibus bellicis gloriae cumulis illustratam famam suam hoc adiecto magnanimitatis et liberalitatis suae incremento, apud illam gentem venerabilem poneret et vel sic favorem euis demereret, quam videbat residuo gloriae suae splendori aliquid obesse. Quam quidem ipsam gentem firmo foedere et ipso favore quoque tibi iam devinctam, si prosequutus saltem proposita, quaesita et petita medio mei benignitate tua fueris, imperium firmum et perenne nomen vero tuum venerabile et laudabile apud nationes cunctas reddes, inque dignitate tua augenda plus quam dici potest, hoc ipso liberalitatis tuae artificio interiecto proficies.

LII. 1608. s z e p. 27.

Szolgalotomot ajánlom Kegyelmednek, mint jóakaró bizonalmas uramnak atyámfának. Istentől Kegyelmeteknek jó egészséget és minden jókot kívánok megadatni.

En nem győzőm várni Kegyelmeteket, hogy bejőjön hozzánk, hanem az Kegyelmed könvét ím megküldtem, főképen egy vagy két figurát igen szeretnék köztök, de nem mertem megdézsmálni, talám eddig is nehezli Kegyelmed, hogy itt nálam késleltettem, kiről Kegyelmedtől bocsánatot várok, bár

immár ideig megint más újságot küldjön Kegyelmed. Mostan Kegyelmednek semmi hirt nem tudok írnia, hála istennek békével vagyunk. Az Homonnay uram partékáját hogy elvitték az egriek, igen haragszik érette az török császár, mind le kezdi írnia, zsoldjokat megparancsolta adni és hogy ha az köntöst vonszák is az magyarok, oda ereszsziek nekik. Most az Putnoky János és az komornikja Homonnay uramnak Zende-reoben vannak, zálogot várnak, bemennek az marháért. Onnét följül az hadak felől bizonyost nem tudok írnia, sokképen beszélnék az emberek felőle.

Továbbá az én porkolábom Byche Balázs igen beteges, az én ítéletem szerint phtizis vagy on rajta, talám mint tüdeje, mája elveszett, csuda menni rút, torhát genetséget hány ki; kérem Kegyelmedet, hogyha mi orvosságokat tudna Kegyelmed, írja meg Kegyelmed, talám isten által valamit segíthetnénk neki, Kegyelmednek jó könvei vannak és olvasott valami jó orvosságot. Tudom, hogy drága és kedves Kegyelmednél az b[ezo]jar, de ha lehetséges Kegyelmed küldjön valami kicsint, az menni egy vagy két bevételre elég. Minap egy doctor igen dicsíré ugyan magamnak is élni vele egy kis tiriakóval együtt bevenni. Kegyelmed, ha miben parancsol, én is szeretettel akarok Kegyelmednek szolgálni. Tartsa meg isten Kegyelmedet jó egészségben. Irtam Fülekből 27. Septembris anno 1608.

Kegyelmednek

jóakaró szolgálja és atyafia
Bosnyák Tamás.

Küldém: Generoso domino Joanni Rimay etc. domino et uti fratri observandissimo.

LIII. 1609. j a n. 11.

Generose domine et amice observandissime..

Salutem et servitiorum meorum commendationem.

Az úristentől Kegyelmednek ez új esztendőben jó egészséget és minden jó szerencsét kívánok. Megértettem, hogy Kegyelmetek immár Budára érkezett, kit igen örömet hallottam. Ide mi addig, míg Kegyelmetek oda jára, császár ő fölsége akaratjából Mátyás királt ő fölségét választottuk magyarországi királylá, meg is koronáztuk. Az békességet is valamint Kegyelmetek elvégezte, megtartatik innend az részről, az pénzt is, a kivel még tartozunk oda be, azt is beköldjök, ha marhát elvonnának in eam rationem, úgy mint posztót és ezüst mívet, tractáljon Kegyelmed magától felőle, mert nem tagadhatom Kegyelmed előtt, Austriának egy része nem akar

egyét tartani velünk, és a miatt vagyon itt most valami vesződés, ki mind csak olasz és spanyor practica, azok nem örömet látják, hogy mi megbékélttünk az török császárral, azt akarják, hogy Magyarországra megis volna, azért hogy ők azalatt békével maradhassanak, mint ezideig. Az Dunán túl való holddult falukból ott Kanisa táján, a Sytwatorkon való végezés szerént mind ez ideig is nem értünk véget benne, hanem úgy végeztem én nem régen a budai vezér basával, hogy ők is köldjenek embereket, innend mi is köldjünk, és a végezés szerént igazítsák el az holddult falúk dolgát, hogy ok ne adassék ezután valami háboruságnak a békesség ellen. Vadnak ott valami lator hajdúk a basánál fogva, kik az frigy alatt csatákon fogattattak el, azok közzől némelyek Bottjany szolgájának, némelyek más uraknak mondják magokat lenni, bizonynal végére mentem, hogy senki szolgái nem voltak, hanem szabad legínek voltak. Vadnak Bottjáninál is valami törökök fogva, kiket ez frigy alatt fogott el, azokat is elbocsátják, csakhogy a Bottjany szolgálit is, kiket ok nékül fogtak el, elbocsássák. Ezekről értekezzék Kegyelmed ott ad partem, és főképpen azon, hogyha posztóul vagy ezöst morhául elvennének-c az ötvenezer forintba valami részt, és írjon Kegyelmed ezekről mind énnekem, mind az fejedelemnek, hogy Kegyelmetek is hamarban haza jöhessen. Isten tartsa Kegyelmedet. Datum Viennae 10. Januarii, anno domini 1609.

servitor et amicus
Stephanus Ilieshazi.

Illésházi saját kezével: Én reám az ország öleg nagy terhet vete, az nádorispánságot, ki miatt sok gondom vagyon.

P. S. Kegyelmed végére menjen az basától és azon legyen Kegyelmed, hogy innend a Dunán Erdélig a holddult faluk abban a limitatióban maradjanak, a mint immár ellimitáltuk. A Dunán túl pedig Kanisa táján most köll limitálni, hogy asután vesződés ne legyen miatta.

Külcím: Generoso domino Joanni Rimay, legato et oratori sacrae caesareae maiestatis Constantinopoli etc. domino et amico observandissimo.

LIV. 1609. j a n. 10.

Generose ac egregie domine, amice mihi semper observandissime. Post servitiorum meorum addictissimam semper commendationem.

Az úristentől sok jó szerencsés, idvösséges és egészséges új esztendőket kívánok Kegyelmednek nagy boldogúl megadatni és megérni.

Továbbá jóakaró uram barátom elhitem Kegyelmednél nyilván vagyon mi állapotban legyen az Kegyelmed jóakaró apjával (nekem penég bizott urammal és barátommal) Tribel Gáspár urammal az Lipsse vára dolga ugyannira, hogy az Kegyelmed ittkin jelenléte fölötte igen kívántatnék, kiről tudom, hogy Tribel uram Kegyelmednek bévségesben írt és Kegyelmed mindeneket ért. Annak okáért ím én orator Hermentstainer uramnak írtam Kegyelmed felől, de csak úgy hogy minden dolgának állapotját ő kegyelme Kegyelmedtől megérthet. És azon kértem ő kegyelmét, hogy az Kegyelmed kibocsátásában és kijövetelében keressen és találjon ő kegyelme valami jó módot.

Ha az Kegyelmed kijöveteliben valami alkalmas módot találhat Kegyelmetök, szivem szerint akarom. És isten Kegyelmedet kihozván, az mire én elégséges leszek tiszta szivből és szeretettel szolgálók én Kegyelmednek. Kegyelmed ittkin lévén, másakat is, az mire Kegyelmednek ajánlották magokat (melyet jól tud Kegyelmed, kit akarnék mondanom) Kegyelmed személye szerint szabadon fogadására emlékeztethet, ki most csak ingyen meg sem emlékezik fogadásáról. *E sapientibus etc.*

Ha látná Kegyelmed, hogy magát Kegyelmedet semmiképpen ki nem akarnák bocsátani, Kegyelmed ottan legyen azon, hogy ottan az Kegyelmed sógorát Octaviot bocsássák ki, hogy Kegyelmed képében és nevével mind ő fölsége, mind palatinus uram előtt annival inkább forgathassa az dolgot.

Végezetre, ha az sem lehetne, Kegyelmed legyen azon, hogy ottan Kegyelmedet elegendő zálogra bocsássák ki, mint-hogy ez Kegyelmetök dolgában *summum est periculum in mora*. És én ezzel offerálok magamat, hogy ha ezt az oratortúl és vezir Ali pasától megnyerheti Kegyelmed, hát én egyideig Kegyelmed helyett két fő embert küldök, úgy mint zálogul be, Kegyelmed azért ez dolgot mindegyik másik útra késértse és próbálja meg, és valamint végezhet Kegyelmed, adja tudtomra, az mire elégséges leszek mind Kegyelmednek s mind Tribel uramnak szeretettel szolgálók. Ezzel isten tartsa jó egészségben Kegyelmedet. *Datum Viennae 19. die Ianuarii, anno 1609.*

Generosae ac egregiae Dominationis Vestrae

*servitor et amicus
paratissimus
S. a Kolonitsch.*

P. S. Ha Kegyelmed ugyan látná, hogy az Kegyelmed személyét ugyan semmiképpen ki nem akarnák bocsátani,

Kegyelmed írna ad partem palatinus uramnak és az több tanácsuraknak is, és palatinus uramat emlékeztetvén az ő kegyelme fogadására, mivelhogy Kegyelmed az egész ország dolgában és szolgálatjában volt eddig és vagyon is oda, és Kegyelmedet is ezen Lipsse vára dolga asszonyom, az Kegyelmed mátkája után illetvén, Tribel uram mellett azon Lipsse dolgát úgy nem futhatja az mint kellenék. Annak okáért kérné Kegyelmed azon mind palatinus uramat s mind az tanácsurakat, hogy ottan immár csak addig ne procedáljanak abból az Lipsse dolgából, míg Kegyelmed orator urammal kijöhet. És addig immár ne háborgassák Tribel uramat az Lipsse dolgából.

Külczim: Generoso ac egregio domino Joanni Rimay, legato in portam ottomanicam etc. domino et amico mihi semper observandissimo.

LV. 1609. febr. 3.

Szolgálatomat írom Kegyelmednek, jóakaró bizodalmas uramnak. Adjon isten kívánta jót Kegyelmednek. Az vácsi polgárok meghozák az Kegyelmed levelét, kiben írja Kegyelmetek, hogy az vácsi birák dolgát felhalasztották, anniban hozta Kegyelmetek, kit Kegyelmednek mi is megszolgálunk az fáradságot, de hogy Amhat aga mégis azért tartóztassa az rabot, míg az lovat megküldjük ismét úgy újonnan való tartóztatást mivel, mert im Kegyelmednek küldtem az levelet, melyben azt írja, hogy azelőtt megtartóztatta volt, de immár szabad az rab, nem is tartja, az levelet talám jó volna neki megmutatni, ismeg Kegyelmed küldje fel vissza, de minekelőtte Kegyelmed megmutatná neki, annakelőtte Kegyelmed az borbeli Mustaffa házánál tudakoztassa meg az rabot, ha énnekem felhozák-e, miért tartják oly sokáig, ha azt mondják, hogy jancsár aga tartóztatja, az levelet úgy kell megmutatni, mert az minemő lovat nekem küldött volt, én nem szerettem, vissza küldtem, szóval is azt izente, ha az lovat nem szeretem, a hon az rab, de hogy Budán volt az rab. Mostan Verebeli János nincs itthon, Nógrádban ment Filöp Morgentallerhoz, nem késik, megjün, tudom mindent mivel az Kegyelmetek barátságáért; az rabot ne tartóztassa Amhat aga, küldje fel előbb az rabot, lám fogva vagyon jobbágya nála az lóért, az ló sem késik el, csak megjűjön Nógrádbul. Kegyelmednek magamot ajánlom, újságot nem küldhetek Kegyelmednek, sem madarat, semmit, mert igen szűk. Uram, értettem, hogy Erdélből és Módvábúl való követek vadnak Budán, ha mire végére mehe-

tett Kegyelmed, írjon énnekem is, megszolgálom. Kegyelmed parancsoljon énnekem. Költ Váczott, 3. Februarii 1609.

Kegyelmed

éltig való szolgálja
Dóczy István.

Külsőim : Generoso domino Joanni Rimai etc. domino amico et fratri observandissimo.

LVI. 1609. febr. 6.

Szolgálatomat írom Kegyelmednek, isten látogassa Kegyelmedet.

Uram az Kegyelmetek tetszése szerint az lovat portékájával megküldtük Kegyelmeteknek, nem jancsár agának, sem pasának, az Kegyelmetek törekedésére, Kegyelmetek küldje az pasának ajándékon, hogy ő is igazat tétessen az mieinknek. Az szegin özvegy asszonyoknak is kiadassa Kegyelmetek, ne hertelenkedjék megadni az lovat, míg az rabot fel nem küldik, azon török hozza fel, az kinek én kezében adtam. Az jancsár agának megizenheti Kegyelmed, hogy ha ezután is latorságot cselekesznek, bizon megbüntetjük, arra úgy gondolkodjanak, ha az rabomot meg nem küldje az jabbágyin vétetem meg, törököt is vétetek. Dóczy András kezében immár sok napja tölt el az rabnak. Menni kárt tesznek az szegin vácziaknak semmit benne meg nem adnak. Kegyelmetek kérésére cselekeszszük ezt is. Me commendo. Költ Váczott, 6. Februarii 1609.

Kegyelmednek

éltig szolgál
szeretettel
Dóczy István.

Külsőim : Generoso domino Joanni Rimai, domino amico
observandissimo.

LVII. 1609. febr. 24.

Spectabilis et magnifice domine, domine pater, et patrone nobis confidentissime.

Ex litteris spectabilis et magnificae Dominationis Vestrae ad nos datis lubenti animo percipimus eam salvam e suis Moravicis bonis Bozinium rediisse, quod speremus ex hac tædiosa et molesta sorte nostra, in qua non sine cum publico tum privato quodam pudore et probro hucusque haeremus, ope spectabilis et magnificae Dominationis Vestrae citius nos emensuros, nec facile dici potest, quam varia iudicia diversasque cogitationes cum quadam continuandae pacis desperatione

mora tanta huic genti pepererit, quousque recentibus his suis literis ad Alÿ bassam missis spiritum non resumerent. Quid sit autem spectabilis ac magnificae Dominationis Vestrae ab Ali bassa de petitis commissariis responsum, nihil quicquam certi de eo habentes spectabilem et magnificam Dominationem Vestram sollicitate rogamus et petimus, ut anticipato ulteriori nostro taedio, velit nobis prospicere, nec sinere pati, quo magis reipublicae christianae nervi atque facultates ab hac gente suggilentur, pactaque tot laboribus et multorum sudoribus ad statum praesentem evecta, in dubium probro se vocentur. Possemus hic multa adiicere, sed acuto spectabilis et magnificae Dominationis Vestrae iudicio caetera omnia committentes, in hoc duntaxat eandem sollicitam esse velimus, ut dignitatem reipublicae christianae sorti nostrae prospiciendo suis suffragiis tueri omnimodo perseveret. Quam etiam omnipotentis dei patrocinitio et tutelae commendantes, eandem ad annos plurimos foeliciter vivere optamus. Datae Budae 24. Februarii 1609.

Eiusdem spectabilis et magnificae Dominationis Vestrae

addictissimi

servitor et affinis et filius affectionatissimus

Adamus liber baro a Herberstein m. p.

servitor devinctissimus

Jo. Rimai m. p.

Külczim: Spectabili et magnifico domino, domino comiti Stephano de Illieshaza, regni Hungariae palatino et iudici Cumanorum comitatum Trinchiniensis et Liptoviensis comiti, nec non serenissimi principis et domini domini Mathiae secundi dei gratia regis Hungariae, designati in regem Bohaemiae etc. consiliario intimo, et per Hungariam locumtenenti etc. domino patri, affini et patrono nobis confidentissimo.

(Az egész levél *Rimai* írása. Eredetije a gr. Batthyányi-féle köpcsényi ltárban. Lad. 1. fasc. 14.)

LVIII. 1609. febr. 27.

Generose domine et amice observande. Post salutem et servitii mei commendationem.

Hogy egy nappal többet késtettem itt az Kegyelmed szolgálját az oka az, hogy az szegény Pálffi uramnak leányát Forgác Sigmond uramnak adók. Nem tagadhatom elég nagy akadályban és vesződésben vagyunk itt mi most az religio dolga miatt, mert mind az pápista részről, s mind az evangélikus

résről sok fogadott vitézlő nép vagyon széljel az falukon, és immár egynehány százezer forintot költöttek erre a bolondságra. Megmondhatja Kegyelmed én szómmal az budai basának, hogy most mind az fejedelmekre fordult az gonosz szerencse. Török császárra is reá támadtak az alatta valók. Most Prágába is összevesztek császárral az csehek, silesiaik az ő szabadságoknak megtartása miatt. Ezféle akadékok miatt vonódott ezideig is a Kegyelmetek kijövele, és az mint látom, véget sem tudnak érni mostanában, hanem én magamnak köll hozzá nyulnom, és ennek az pinznek szerét tönnem. Immár azért innen mi felőlünk semmi halasztás nem leszen ez dologban. Mit irtam az budai vezir basának, im az mássát Kegyelmednek odaküldtem, ahoz képest indétsa meg az basa is az ő commissáriusit oda Kanisa felé, végezzék el mindjára. Itt pedig Esztergom táján legyen azon Kegyelmed, hogy hagyja ebbe az hódúltság dolgát az basa, az miben most vagyon. És így adjunk osztán egymásnak levelet is róla. Az magyarokkal az jó szomszédságot sok oka vagyon, hogy az hatalmas török császár megtartsa, mégis azon köllöne lönni, hogy adná vissza Esztergomat vagy Kanisát, az mint az maga hűtlevele tartja.

Lypcsét nem hiszem, hogy megtarthassa Tri
 okot adott hozzá. Osztán nem az ő gyerme
 másszor is akar ni, kiről ha isten
 beszéljünk. Tartsa meg isten Kegyelmedet
 27. Februarii, 1609.

servitor et amicus ...

.....

Stephanus Ileshazi.

P. S Kérem Kegyelmedet, hogy Hermenstain uramnak mondja szolgálatomat.

Külczim: Generoso domino Joauni Rimay, sacrae regiae maiestatis ad Turcarum imperatorem institutae legationis oratori etc. domino et amico observandissimo.

LIX. 1609. márcz. 3.

Generose domine et amice observandissime.

Salutem et servitiorum meorum commendationem.

Értettem, hogy az isten Kegyelmedet az finyes portáról jó egységben meghozta, és hogy most az budai gyönyörűséges szép palotákban vigan lakozik, kit igen akarok és örülök is, hogy egységben isten Kegyelmeteket meghozta. A többi között értettem azt is, hogy Kegyelmetek a portáról igen szép kéziakat hozott legyen; kérem azért Kegyelmedet, Kegyelmed

pínzemért küldjön egyet, ha penig Kegyelmednek nem volna is, az több uraimék között szerezzon egyet, de olyat, a ki szép legyen és a portáról jött legyen, mert tegzem, puzdrám igen szép vagyon, csak egy szép és jó kézi nélkül vagyok szükös, Kegyelmednek én is megigyekezem szolgálnom. Isten tartsa meg Kegyelmedet. Datae in Komiathii, 3. Martii, anno 1609.

Generosae Dominationis Vestrae

servitor et amicus
Sigismundus Forgacz.

Külczim: Generoso domino Joanni Rimay etc. domino et amico suo observandissimo.

LX. 1609. márcz. 23.

Éltemig való szolgálatomat írom Kegyelmednek.

Isten látogassa Kegyelmedet kívánta jovaival.

Kegyelmedet levelem által akarám látogatnom, s egésze felől is tudakoznom, kin örülnék. Isten egészségben tartaná Kegyelmedet, azon is volna örömem, hogy Kegyelmedet személyében is láthatnám. Az impositio az áros emberekre Bécsben megvolt, az Kegyelmetek szabadságára való, azúta többet nem hallottam felőle. Az austriacusoknak most kellett volna végre vinni dolgokat, tractatusban voltak, rövid nap hallunk felőlök, de az kardinális olomuczi Rómában ment. Kegyelmedet akarom vala kérni, hogy ha Kegyelmed megtartja azt az nagy lovat, mellet haza küldött volt Kegyelmed, kit onnét belül hozott Kegyelmed ménlónak, azt is, hogy ha Kegyelmednek szüksége nincs reá, megszolgálánám. Az Kegyelmed küldte szablát örömet megcsináltatom, ezüstöm is vagyon, akarnám, ha valami szép török formára lehetne, talám Kegyelmed hozott olyat, ki szép forma volna. Im Kegyelmednek beküldtem, itt igen rossz csiszár vagyon, csináltasson egy hűvelt neki, az ezüstöt pedig örömet megrezezik az terökök, csak az forma volna ittkin csináltatnám örömet, az maroklatját is örömet ezüsből csináltatnám.

Forgács Sigmond uram írt volt Kegyelmednek kézi felől, nem tudom, ha megadták-e az levelet Kegyelmednek, fellette igen kért kézira s nilakra kerestetne, Kegyelmednek megszolgálánám, az árara gondom lenne. Költ Váczott, 23. Martii 1609.

Kegyelmednek

éltig szolgál
Dóczi István.

Külczim: Generoso domino Joanni Rimai, domino amico et fra-
tri observandissimo.

LXI. 1609. ápr. 9.

Szolgálatomat ajánlom Kegyelmednek, mint régi jóakaró bizott uramnak, barátomnak. Istentől Kegyelmednek jó egészséget és szerencsés hosszú életet kívánok megadni.

Ez elmúlt napokban az Kegyelmed levelét énnekem meghozták volt, hogy Kegyelmed el nem feleltkezett felőlem, hanem levelével meglátogatott Kegyelmed és portai hírekkel részeltetett Kegyelmed, Kegyelmednek megigyekezem szolgálnom. Kegyelmed megbocsásson, hogy ez ideig az alkolmatlanság miatt Kegyelmednek nem írhattam, hanem mostan találkozók módom s alkolmatosságom reá, hogy ez levelemmel Kegyelmedet meglátogassam; e mellett ilyen dologról is keljék Kegyelmedet megtalálnom, ott az budai pasa tömlöczében vagyon egy Ferencz deák nevő ifjú legín, kit az pasa az szegszárdi Aly begtől vett el. Irtam Herbenstajner uramnak ő kegyelmének is felőle, kérem Kegyelmedet is, mint régi jóakaró bizodalmas uramat, barátomat, hogy Kegyelmed együtt Herbenstajner urammal törekedjék az pasánál felőle, tudom Kegyelmedtek megszabadéthatja tőle, Kegyelmedteknek abból nem szegi kedvét az pasa, hol pedig Kegyelmedtek semmiképpen külömben meg nem szabadéthatná az pasától azt az Ferencz deák nevő ifjú legínt, Kegyelmedtek pínzen is váltsa meg, a mint legolcsóbban hozzá juthatna Kegyelmedtek az én szolgálatomért, kiváltképpen, ha kevesebbért ki nem adná az pasa, kétszáz forintig vegye meg Kegyelmedtek, s ha isten Kegyelmedteket kihozza s az ifjú legínt kihozza Kegyelmedtek, az kétszáz forintot én adom meg Kegyelmednek, avagy ha olcsóbban hozzá juthat Kegyelmed, azt adom meg Kegyelmednek, de reménylem azt, hogy Kegyelmedteknek kedvét nem szegi az pasa, hanem oda adja Kegyelmedteknek ajándékon is, az Kegyelmed fáradságát s törekedését megigyekezem Kegyelmednek szolgálnom. Isten éltesse Kegyelmedet jó egészségben. Datum in arce nostra Papa, 9. die Aprilis anno 1609.

Kegyelmed

barátja szolgál

Kegyelmednek

Theöreök István enningi.

Külsőim: Generoso domino Joanni Rimay etc. domino et amico mihi semper observandissimo, Budae.

LXII. 1609. ápr. 9.

Illustrissime, spectabilis ac magnifice domine dne et amice plurima mihi observantia et studio colende. Mag. Di Vae officia mea offero, et omnia felicia precor.

Quid comes à Salmis pervicaciae propriae, et alienis pravis consiliis praetexuerit, et quam nihil apud eum perfecterint litterae regiae, non dubito illam Dem Vam ex Lessenii, eorum quae hic gesta sunt, expositione fusius intellexisse, mihi haec iniuria illata est, non illae Di Vae, nec ideo petitio ipsius quamvis aequissima denegata, ut ipsi aegre fieret, sed ut labe facta hac ratione qualicunque, ill. D. V. de me existimatione benevolentia etiam erga me ipsius, imminueretur, sed non oblatum, ut aiunt, quod dilatum, expectemus sane quando ita vult, tempus iudiciorum Olomucensium, quo apparebit, vera ne fuerit excusatio ipsius, an accersita. Interim revocet illa Dio Va ad mentem, quae praeterita hyeme ad eam scripsi, et num longe a rei veritate aberrarim, aestimet; mihi autem ne culpam huius morae imputet, etiam atque rogo, egi enim diligenter cum ipso, non tantum iis periculis propositis, quae leges nostrae iis denunciant, qui temere aliis litigandi occasionem praebent, sed etiam conscientiae stimulas excitatis, et iudicio dei ob oculos posito, qui non impunitum eum dimissurus esset quod illam Dm Vm in causa iustissima tam foede ludificaret.

Legatos regni Hungariae, re infecta, e Bohemia rediisse, hand dubio illma Dio Va iam acceperit praedixi ego hoc Viennae episcopo Nitriensi, et ut exitus controversiae istius, quae peculiariter religionis libertatem contingebat expectaretur, svasi, quae nisi prius composita esset, sciebam legationem hanc incassum abituram, et ille quidem in mea erat sententia, sed aliorum voluntati obsecundandum illi fuit. Refertur ad me eleganter eum in praesentia consiliariorum caesaris perorasse, at quid responsi ab iis acceperit, non scribitur, facile conicio excusationem sumptam, ab inexpectato comitiorum exitu. Interim hac ratione male confiniis Hungariae prospectum est, sed compensabit illma Dio Va prudentia sua id damnum, quod ab aliena imprudentia manavit.

Herbestainium legatum regium, adhuc Budae detineri audio, ad eum inde reposcendum pecunia cum Viennae essem undique conquisita, non ipsi, qui isthic eram e Moravis, pro quindecim millibus tallerorum fidem nostram interposuimus. Magna in aerario regio pecuniae penuria est, et tamen hac hyeme multi sumptus facti, quos satius fuisset, ad expensas necessarias convertisse.

De valetudine illae Dis Vae ab eo tempore, quo Lessenius mihi ipsius literas reddidit, nihil audiui, rogo ut me de ea, cum ab aliis negotiis vacua fuerit, faciat certiore, ego mediocri utor valetudine; valeat illa Dio Va et me non solum amare pergat, verum etiam magni se a me fieri, et me ipsius officiis addictissimum esse, et consiliis ipsius, tribuere plurimum, certo sibi persvadeat. Brunae, V. Idus Apr. anno 1609.

Illae Dis Vae

observantissimus et studiosissimus
cultor

Carolus Zerotin m. p.

Külszm: Illustrissimo spectabili ac magco dno dno Stephano Illeshazi de Illeshaza comiti comitatum Threncsin et Lipto, dno in Geding, regni Hungariae palatino, nec non iudici Cumaniae, regiaeque mattis consiliario domino et amico semper et plurimum sincere colendo.
Ez alatt Illésházi székfőnök írásával: Ratione Hodolin.

(Eredetije a gr. Batthyányi-féle köpesényi ltárban. Lad. 1. fasc. 14.)

LXIII. 1609. jun. 6.

Szolgálatomat ajánlom Kegyelmednek mint jóakaró bizodalmas uramnak. Jó egészséget és minden kívánsági szerént való sok jókot kívánok istentől Kegyelmednek megadatni.

Irtak volt ennekelőtte is Kegyelmednek az hodolini papnak felesége felől, hogy Kegyelmed megtudakoztatná, és az megváltásában törekednék Kegyelmetek. Asszonyom ő nagysága parancsolá, hogy írjak Kegyelmednek felőle, fölőtte igen kéreti Kegyelmedet, hogy ne feletköznék Kegyelmed felőle, hanem lenne azon Kegyelmed, hogy hoznák föl az asszonyt, az sarcza az asszony ő nagysága kezében vagyon, és mindjárt megküldenék érte, ha megértetnék, hogy fölhozták. Kegyelmed azért munkálkodjék ez dologban, kedves dolgot fog Kegyelmed cselekedni és meg is hálálja Kegyelmednek ő nagysága.

Hirt Kegyelmednek semmit nem tudok írnia. Ide föl, hála istennek, az körösztény fejedelmek megegyesedtenek, csak immár az török barátinkkal végezhetnénk, de az mint csomároggnak és álnokoskodnak, nem látom, hogy ezútta valami jó végeződhessék. Im már Kegyelmeteknek is ideje volna kijűni, jó volna, ha ez az állhatatlanság mégis tovább nem késlelné az dolgot. Innét bizony dolog, hogy készek az békességet megtartani, de hogyanem ilyen gyalázatos és káros kívánságára menjenek az töröknek, az hadakozáshoz is igen készek, és nem

köll sok nógatás hozzá. Isten tartsa meg Kegyelmedet jó egészségben. Irtam Seodenben, 6. Iunii anno 1609.

Kegyelmedtől választot várunk az hodolini pap dolga felől.

Kegyelmednek

szeretettel

szolgál

Bosnyák Tamás.

Külsőim: Generoso domino Johanni Rimay etc. domino amico observandissimo. Cito, cito, cito.

LXIV. 1609. j u n. 10.

Cum mihi superioribus annis esset nunciatum reverendam Dominationem Vestram theologiae et philosophiae exercendae causa Romam transiise, nunquam profecto destiti in primis meis votis id habere, ut ipsi summa eruditione (qua semper pollebat) copia ornato, ac incolume inde reduci possem aliquando gratulari. Nunquam etiam optatissimum ipsius desiderium mihi anhelanti satisfacere poterant, qui Roma regressi, eam perbelle valere et fama florere interdum affirmarent, quousque intellexissem ad paenates, patriaeque suae fines salvam potuisse quoque appellere. Idipsum vero reverendae Dominationis Vestrae litteris svavissimis superiori anno ad me scriptis cum summo animi mei gaudio fui assecutus, adiecta hac solum molestia, quod mihi iter Constantinopolitanum iam ingresso ut litteris aliquid postea statim respondere minus licuerit. Miratus autem sum quam fuerit in recensendis iis circumstantiis reverenda Dominatio Vestra sollicita, quibus me recolligerem, quo ipsam et loco et tempore nossem, quem deberem etiam intelligere et censere ad me ea scriberet, ac si quidpiam interim potuisset intervenire, quo efficeretur, ut ipsius memoria penitus privarer, cuius imaginem insigni virtute et eruditione praeclara dota tam ita infixam menti meae iugiter habui, ut etiam maximis occupationibus et curis distractum me nunquam profecto reliquerit, insinuantibus invito etiam mihi itemtidem se ipsius doctis carminibus, quibus dudum Claudiopoli me existentem laute cohonestaverat. Hoc nomine etiam idcirco meum e Constantinopoli redditum optabam maturiorem fieri, ut reverendae Dominationis Vestrae de me habitae suscipioni et ex opinione obliqua profecto errori citius occurrerem. Sed cum Budam pertingendo ipsam in Transsylvaniam abiisse percepissem duplici moerore sum affectus, quod a rescribendi officio ea fama cessare iterum cogerer. Cui tamen meo moerori succurrit pridie dominus Nicolaus Marczali laetum hic Budae de salvo ad Iaurinum reverendae Dominationis

Vestrae reditu mihi nuntium afferens, nihil itaque cunctandum sum ratus aliquid litterarum ipsi perscribere, ac simul gratias etiam eidem agere, quod officio se in amorem suum me receptet, revocato amicabili eo candore et fraterna mente, quo me non modice exhilaraturum intelligat. Quae omnia cum a tali viro mihi ultro offerantur, cuius insignes virtutes et rara eruditio vel ipsas heroas etiam ornare et afficere magnopere possint, instar triumphantis plausu populari aedium tuarum limen ingredior suffragante, atque assistente tuis virtutibus tali antistite et praesule, qui pari animi virtutum supellectili et dote irradicatus, egregiis ingeniis subsidio nunquam esse cesset. Tibi autem ingeniosissimo artifice materiam me tibi offero tractabilem et ductilem, quam tu pro voluntate tua tantisper versabis, dum tuo decori augendo vas illa efficiatur et reddatur idoneum, et tuis nutibus perobsequiosum. Vale, Budaë, 10. Iunii 1609.

(Rimay kezeirása.)

LXV. 1609. jun. 10.

Spectabilis ac magnifice stb.

Salutem et servitiorum stb.

Siquidem Turcae nec promissa, neque fidem, ac pactum, neque litteras suas confoederationales servare volunt, sed omnia hallucinatione constanti pro ipsorum commodo et nostro detrimento ad pravum detorquere, nos nihil cum ipsis efficere potuimus. In quo vero statu rem infectam reliquere adacti sumus Vestra spectabilis magnifica Dominatio ex paribus nostrarum litterarum ad ipsum Ali pasam exaratarum ac Vestrae spectabili magnificae Dominationi cum his transmissarum clare satis percipere poterit. Studiose itaque Vestrae spectabili magnificae Dominationi enitendum ac elaborandum erit apud pasam Budensem, ut re bene ponderata et considerata agat, quicquid agit, et intendit, quo et spectabilis magnifica Dominatio Vestra citius redire et eliberare ab ipsis possit, et calamitas etiam Christianitati impendens mature caveatur. His Vestram spectabilem ac magnificam Dominationem optime valere exopto. Datae in Szeogyen, 10. Iunii anno 1609.

Spectabilis ac magnificae Dominationis Vestrae

servitor et affinis addictissimus

Sigismundus Forgacz.

P. S. Spectabilis magnifica Dominatio Vestra sciscitabitur etiam ab eodem, si pactis stare velit, si arma diutius suspendat, et quid de tributariis amplius statuere velit, ut et no-

stri sciant deliberare, quid in confiniis constitutis praesidiariis committendum, num diutius sunt continendi. Quae si intellexerit et suam maiestatem regiam Vestra spectabilis magnifica Dominatio informabit, et nobis perscribet praestolabimur responsum Ujwarini usque ad diem dominicum.

Külezim: Spectabili ac magnifico, domino Adamo ab Hernestein, libero baroni in Pirniz et Maczen, sacrae regiae maiestatis ad turcium imperatorem oratori, camerario et consiliario etc. domino et affini observandissimo.

LXVI. 1609. j un. 13.

Szolgalatomat irom kegyelmednek.

Aldja isten kegyelmed övéivel.

Az ezüstöt megküldtem Kegyelmednek, adja az rojt csinálnak, én úgy gondolnám, hogy megéri vele, mert az hossza most is annak h get teszen, nem számlálhat annyit bele, mint ez mostani darabba, kit elkezdett. Az törökök csak felköltek s elmentek, az mint Kegyelmed írja, ugyan úgy vagyon. Az mely kapuzi feljött akkor, hogy én ottben voltam, úgy tudakozék, miért jött s ez mostani dologról is tovább mit gondolnak. Talám Kegyelmednek készen vagyon oly énekecskéje mely Magdona névre volna, megszolgálánám, küldene. Költ Váczt, 13. Iunii 1609.

Generosae Dominationis Vestrae

servitor et frater
Stephanus Doczy.

Külezim: Generoso domino Joanni Rimai, domino amico et fratri observando.

LXVII. 1609. j ul. 15.

Éltemig való szolgálatomat irom Kegyelmednek. Látogassa isten Kegyelmedet kívánta jovaival. Az Kegyelmed levelét meghozák tegnapi napon estve, Kegyelmednek megszolgálom az hireket, jókört is talál Kegyelmed vele, abban kötött caucióját azonképpen Kegyelmedtől jó neven vettem, meg is szolgálom, az többit is magam kezeivel adtam meg kedveztek is, ezt is nem mulatom el, hogy hamar kezéhez ne küldjem. Isten éltet bennünköt, Kegyelmednek együtt vele kedvesen akarunk szolgálni, csak adná isten, hogy Kegyelmetek is juthetne ki, én örömet messzi nem vontatnám az . . . mert haszontalan dolog, az minemő jószágban is hagytak Zolnában, míg ura nevét viseli, abból nagy pompára nem úzhet. Az rojtnak megküldtem az árát 7 f. 86 d. megszolgálom Kegyel-

mednek fáradságát; az kis Bornemisza János Eperjesről ír nekem az tartja hogy egy viselő tegzet küldenék neki, mert az ezüstöset megúnta, igen nehéz, ha találtnék, én megküldeném az árát, afféle parasztot tudom egykor 8 aranyon tartnak val kezíjastúl és nilastúl, Kegyelmed szolgálival kerestetne, kicsin papucsot is kéret és kapczát, azt pedig bizon nem tudom megmértékleni kis lábához, csak Kegyelmed kerestetne, az zsidók vennék meg és hoznák fel, én megalkodnám velek, örömet kedvét nem szegném. Az tihai, ha elment írja meg Kegyelmed, megszolgálom mikor Kegyelmetek valami más név alatt írhatna oda ki az oka Kegyelmetek benülésének útát pedig arra ki be ha ment, mutatna, annélkül is kevés török szereti, hasznos volna, Kegyelmed ne praetermittálja, írjon nekem. Orator uramnak szolgálatomat mondja Kegyelmed. Költ Váczott 15. Iulii 1609.

míg él, Kegyelmednek kedvvel és
szeretettel szolgál együtt szerel-
mesével

Dóczi István.

Külczim: Generoso domino Joanni Rimai, domino amico et fratri observandissimo.

LXVIII. 1609. a u g. 12.

Generose domine patrone nobis semper observandissime.
Servitiorum nostrorum praemissa commendatione.

Irtunk volt ezelőtt is Kegyelmednek az szegín Züch István és Mészáros István rabok felől, kik most Lándor-Fejérvárott császár rabjai, erős fogságot szenvednek. Vesztek volt peniglen akkor, hogy mostani háborúban az feltámadás volt, és az török megvötte az Esztergamot, és minthogy németek voltak az Esztergamban, az szegín szomszédinkat alá és föl levéllel mindúntalan fűzték; úgy veszett akkor ez köt szomszédunk is, mely időben mink mindenfelé holdúltak voltunk. Kérjük azért Kegyelmedet, mint jó patronus urunkat, hogy Kegyelmed, tekintván az istent és az szegín szomszédinknak méltatlan való hosszú rabságát, töröködjék Kegyelmed mellett, és szabadítsa ki Kegyelmed őket, kiért az isten Kegyelmedet megáldja, és mi is Kegyelmednek igyeközzünk megszállni. Éltesse az isten Kegyelmedet sok jó szerencsékkel. Ex Komárom 12. die Augusti, anno 1609.

Generosae ac egregiae Dominationis Vestrae
servitores

iudex et iurati cives civitatis
regiae Comaromiensis.

Külszín : Generoso domino Joanni Rimay delegato nuntio regni Hungariae nunc Budae existenti etc. domino nobis observandissimo.

LXIX. 1609. aug. 24.

Generose ac egregie domine, nobis observande. Salute praemissa et servitiorum nostrorum commendatione.

Ez elmúlt napokban ez mi szomszédink jöttek volt fel Győrre, bizonyos ökrököt eladni, melyet ott el nem adhatván, két embertől vissza Komárom felé hajtatták, kikre az tolvajok győri Dunán túl az pusztán támadván, az embereket megölték és az ökröknek az javában tizet elvittek. Azonközben ezek az mi szomszédink az tolvajoknak nyomdokát keresvén, kettőt itt Budán megtalálván, megfogtatták, kettő peniglen elment. Találtak peniglen még az megnevezett tiz ökröből az budai mézsárosnál három eleven ökröt és négy bőrt, az többiben tagadás lőn, minthogy azok az tolvajok azt mondnak, hogy tatai legények adták volna az ökrököt kezekhöz; de abban önekiek elhinni nem köll. Kérjük azért Kegyelmedet, mint jó bizott urunkat, továbbá való szolgálatunkért, Kegyelmed az pasánál instáljon és találjon módot, hogy azokat az latrokat avagy megkinoztassa, avagy peniglen elégítsék mindenestül meg mind károkról, mind fáradságokról ez mi szomszédinkat, de az tolvajság és az szegény embereknek halálok nagy, és méltó az latrokat megbüntetni. Éltesse az isten Kegyelmedet sok jó szerencsével. Ex Komárom 24. Augusti, anno 1609.

Generosae ac egregiae Dominationis Vestrae
servitores

iudex et iurati cives civitatis
Comaromiensis.

Külszín : Generoso ac egregio domino Joanni Rimay delegato nuntio ad latus oratoris regni Hungariae sacrae regiae maiestatis etc. domino nobis observandissimo.

LXX. 1610. febr. 27.

Szolgálatomat ajánlom Kigyelmednek, mint jóakaró bizodalmas uramnak. Istentől minden kívánsági szerént való jókot kívánok Kigyelmednek megadatni. Ez napokban egynehánszor írtam Kigyelmednek az hodolini pap feleségének sarcza felől, én bizony elúntam, szégyenlem is enniszer írnak reám érette, el köllene, uram, rólunk vetni, mert mindkettőnket megjegyeznek az kövésért. Árva János azt írja, hogy őnála

az mit hagyott Kigyelmed, zálogban hagyta; kérem Kigyelmedet, mint jóakaró uramot, hogy adjon választot Kigyelmed felőle, mihez tartsam magam, és mit remélhessünk felőle, hadd tudjak én is választot írni felőle. Kigyelmed parancsoljon, szeretettel szolgálók Kigyelmednek. Isten tartsa meg Kigyelmedet jó egészségben. Irtam Fülekben, 27. Februarii, anno 1610.

Kigyelmednek

szeretettel szolgál
Bosnyák Tamás.

Külsőim: Generoso domino Johanni Rimay etc. domino amico
et uti fratri observandissimo.

LXXI. 1610. márcz. 12.

Generose domine, amice nobis observandissime. Salutem et servitiorum meorum commendationem.

Értők az Kegyelmed megjövetelit Ztrucz Ferencz uramtól, azért nem akarván az alkolmatosságot elmulatni, ez leve-lünkkel akarók meglátogatni Kegyelmedet. Ide azért mostan, legyen hála istennek, csendességben vagyunk, csahogy Erdély felől hirdetnek olyan hireket, hogy az erdéli fejedelem hadat gyűjtene, és hogy meghagyta volna mindeneknek Erdélybe, hogy készen lennének, de még ez ideig nem tudhattuk semmi akarátját dolgainak és indulásának. De mivelhogy mostan palatinus uram minden jót végezett az austriakkal, tudniillik hogy valamikor kívántatik és palatinus uram megtalálja őket felőle, az magok költségén hatezer gyalogot és kétezer lovast adnak Magyarország szükségére és oltalmára, hiszszük azért istent, hogy ha szintén valahonnét valami ellenségünk támadna is, de megsegényenítettik.

Végezetre Kegyelmedet mi egy fogadására emlékeztet-jük. Azt fogadta és ígérte volt Kegyelmed minekünk Budán létében, hogy Kegyelmed minekünk egy portai kézíjat adna, Kegyelmedet azért kérjük, hogy azt a kézíjat küldje meg Kegyelmed minekünk, valamit Kegyelmed mitőlünk érette kíván, azt adjuk Kegyelmednek érette. Annak felette más jó-akaratusunkkal is megszolgáljuk Kegyelmednek, csak küldje Kegyelmed az gácsi tisztartónk kezéhez, ő minekünk bizo-nyos emberünk által ismég ide küldi. Eltesse isten Kegyelme-det jó egészségben. Datum Cassoviae, die 12. mensis Martii, anno 1610.

Generosae Dominationis Vestrae

amicus et servitor
comes Sigismundus Forgach
de Gyemes.

Külsőim: Generoso domino Joanni Rimay etc. domino et vicino nobis observandissimo.

Rimay János sajátkezűleg: Az kézjének megküldését sollicitálja.

LXXII. 1610. sept. 2.

Szolgálatomat ajánlom Kigyelmednek, mint bizodalmas jóakaró uramnak. Istentől Kegyelmednek jó egészséget és minden jókot kívánok megadatni. Az Kigyelmed levelét az Kigyelmed küldte szép és igen jó körtvélyekkel igen kedvesen vettem, mindannál följobb bősülöm és kedvelem azt, hogy Kigyelmednél feledékenségben nem vagyok, az tiszta jóakaróknak jelei ezek; mostan nem tudok Kigyelmednek mivel hasonló ajándékkal kedveskedni, mert mi igen.....lakunk, hanem Kigyelmednek.....szeretettel ajánlom szolgálomat. Hirt Kigyelmednek semmit nem tudok írni, hála istennek mostan békével vagyunk. Kovách Dömötör elég orczya pirulással Budáról ide Hatvanban jött valahány magával itt sugorog, nagy dolog, ha az törökök fegyverét elkerülheti. Az egri pasaság megint változik, valami ifjú pasát várnak be; én az ifjú szomszédnak nem örülök, mostan is rossz szomszédságunk vagyunk az törökökkel. Az jó isten tartsa meg Kigyelmedet jó egészségben. Datum in Füle, 2. Septembris, anno 1610.

Kegyelmednek

szeretettel szolgál
Bosnyák Tamás.

Külsőim: Generoso domino Joanni Rimay etc. domino amico et uti fratri observandissimo.

LXXIII. 1610.

Megértvén az Kegyelmed levelét, mind az Kegyelmed kívánságával egyetemben, melyben Kegyelmed én tőlem lehetetlen dolgot kíván, mert csak azt sem igéri Kegyelmed érette, a min mi magunk vöttük, mert ezt az jószágot kapitán uram az szegény uramhoz való nagy barátságáért, nehezen szerzötte meg gróf uramtól, háromszáz ezer és ötvenhat ezer forinton, mindennemű ingó marha nélkül, és mindjárt, mihent megalkudott gróf uram az szegény urammal kapitán uram által, tehát azonnal Tanácsiot gróf uramnak kezébe eresztöttük, a mely Tanácsio állott kétszáz ezer és tizezer forintban, azon fölött ismét azután egy holnapra, száz és negyven ezer forintot töltünk le neki, és a fölött ismét hatezer forintot az car-

dinalnak. És így állott minekünk Hodolin háromszáz ezer és ötvenhat ezer forintban. Ismég minden ingó marhát kész pénzben vöttünk meg tőle, az nélkül az kit az tanaczioi ingó marháért adott; énnekem eszembe sem volt, hogy Hodolint eladjam, mert istennek hála, nincsen semmi szükségem reá, csak hogy ez volt az oka, hogy eladjam, kevés morvai atyámfia vagy, de azért a mennyin vannak, megérem vele; azért ez a dolog immár maradjon ebben, nem szükség többet tractálni felőle, mert ezután immár árossá nem teszem, a míg én élek, osztán nem is szaggathatom el az jószágot egymástúl, hanem abba hagyom, a mibe vagy.

(*Írása megegyez Rimay írásával.*) Fogalmazvány a gr. Batthyányi féle köpcsényi levéltárban. Lad. 1. fasc. 12.

LXXIV. márcz. 29.

Generose domine vicine mihi observandissime.

Salutem cum servitiorum commendatione.

Aldja meg isten sok jókkal Kegyelmedet. Akarom vala ha az végezés szerint ez jövő pínteken, úgymint 30. Martii az én udvarbiráim arbitrativa revisiójoknak vége szakadhat vala. De igen átal álla a dologban, a kit nem tudtam, viceispán uramnak azon napra sok dolgokban való terminálása, melyek miatt hogy semmiképen el nem jöhetne, tudósíta felőle ő kegyelme, az én dolgomnak hétfőre praefigálván. Minthogy azért Kegyelmetek nélkül az a dolog végben nem mehet, s én is immár tovább halasztatni ugyan nem akarnám, más egyéb dolgaim is lévén, Kegyelmedet is, mint több jóakaró uraimat, kérem szeretettel, az megmondott napon, úgymint ez jövő hétfűn jó reggel kapu nyitáskor legyen jelen itt Gácsban, szokadjon vég az dologban. Kegyelmednek nagyobb dologbúl megszolgálok. Isten tartsa meg Kegyelmedet jó egészségben. Datum ex Vidafalva 29. Martii, anno

Generosae Dominationis Vestra

ad serviendum parata

Palfi Katta.

Külczim: Generoso domino Joanni Rimay etc. Domino vicino nobis observandissimo.

LXXV. 1612. máj. 17.

Generose domine amici nobis observandissime.

Salutem et servitii nostri paratam commendationem. Az Kegyelmed levelét megadák minékünk, melyből hogy Kegyel-

med mégis az mi jobbágyunk mellett törekedik, megértettük. Azért mi megírtuk az gácsi tisztartónknak, hogy marhájában megtérítsen, de úgy, hogy úgy viselje ezután magát, mint jámbor jobbágyhoz illik.

Elhittük, hogy a német fegyveresek elég kárt tettek, de több káraink között ezt is el kell szenvednünk. Immáron oda föl lévén ez sok kártételről emlékeztetik-e meg őket, lám meglátják. Elég nyomorúságban vala az szegénység miattok ; de ezt el nem kerülheténk, csak immáron csendesedhetnék meg valóságosan országunk, erről mind elfeledkeznénk. Eltesse isten Kegyelmedet. Datum Cassoviae, die 17. Mai 1612.

Generosae Dominationis Vestrae

amicus ad servitia
comes Sigismundus Forgacz
de Gimes.

Külsőim : Generoso domino Joanni Rimay etc. domino amico
nobis observandissimo.

LXXVI. 1612. máj. 28.

Generose domine, amice honorande.

Salutem et servitiorum meorum commendationem.

Böcsülettel iratott levelét Kegyelmednek szeretettel olvastam, és hogy az sághi prépost dézmájának megfizetésére ajánlja magát, az mint azelőtt is mindenkoron örömet látom, de tudja Kegyelmed, mily nehéz az várakozás. Immár ennihány esztendeje múlt el az dézma beszédésének, és csak csendességgel, békességes elmével szenvedtem. Annak okáért, hogy immár egyszer vége legyen az dolog felől való írásnak, szeretettel kérem Kegyelmedet, elégétse meg az káptalan az felől megnevezett dézmának árendájáról, mely teszen minden esztendőben florenos 280 és így az két esztendőre, úgymint 1607. és 1608. esztendőre teszen közönségesen Kegyelmed részére, Bakos János uraméra és Kovács Boldizsár uraméra florenos 560, kit ha megcselekeszik Kegyelmed ő kegyelmekkel egyetemben, miérthogy az igazság is azt kívánja, reménlem is mind én, mind az nemes káptalan megszolgálni Kegyelmednek. Isten tartsa és éltesse Kegyelmedet jó egészségben sok jó békességes időben. Ex sancto Benedicto, 28. Mai, anno 1612.

Generosae Dominationis Vestrae

servitor et amicus paratissimus
Joannes Telegdinus
episcopus Bosnensis.

Külsőim : Generoso domino Joanni Rimay etc. domino et amico
honorando.

LXXVII. 1612.

Generose domine et frater observandissime. Servitiorum meorum debita commendatione praemissa. Adja az úristen, hogy Kegyelmed ez áldott innepeket egészséggel és békességgel elmulatván, ez következő új esztendő napját szerencsésen érhesse, és nagy boldogúl el is végezhesse. Az Kegyelmed Hieremiás Taborita nevű szolgálja tért volt be hozzám, akarván felmenni Posomban personalis uramhoz néminemű inhibitoriáért. Értvén útának okát, minthogy én adtam ki az sententiát Kegyelmed ellen Forgach Sigmond uram instentiájára, az inhibitoriát is én magam írtattam meg, és úgy bocsáttam fel Kegyelmed szolgáját Posomban, és meghattam neki, hogy Nagy-Szombatban vigye be a káptalanban, és hogy ott hagyja az inhibitoriát, úgy is cselekedett, mert még az sententiát be nem vitték az káptalanban. Uram, ez elmúlt octáva alatt hozták vala az Kegyelmed levelét, Kegyelmedet kérem, Kegyelmed nehéz néven ne vegye, hogy semmit nem írtam volt Kegyelmednek, nem egyéb az oka, hanem, a mint Kegyelmed gondolhatja, az ottvaló akkorbéli sollicitudo és occupatio, én azért ugyan jóakaró szolgálja és atyafia vagyok Kegyelmednek, ha isten Kegyelmedet erre az mi tartományinkra felhozza és vezérli, kérem Kegyelmedet, Kegyelmed megkeressen bennünket, szeretettel szolgálunk Kegyelmednek mind házam népivel egyetemben. Az én szerelmes atyámfia én velem és az ő apróival egyetemben Kegyelmednek szolgálatját ajánlja, kívánván az úristentől Kegyelmednek jó egészséget, boldog állapatu jó szerencsét, azonképpen az mi fülemiléhez hasonlóképpen csacsogó szép leányunk is az Erzsike, szolgálatját ajánlja Kegyelmednek, és kívánja Kegyelmedet az ő kicsinsége szerint való beszélgetésével újonnan megvigasztalni. Adja isten, hogy láthassuk Kegyelmedet minyájan jó egészségben. Egyéb új hírt Kegyelmednek nem írhatok, hanem közönséggel beszélük az urak, hogy az ország gyűlésének meg kell lenni, ha nem előbb, de az bőjtben, és azért mennek az tanács urak fel ez innepek után, hogy arról akarna császár urunk tractálni. Isten tartsa meg Kegyelmedet jó egészségben. Chep... ma szent János napján, anno 1612.

Generosae Dominatione Vestrae

servitor et frater
magister Andreas Kereszthury
protonotarius etc.

P. S. Kérem Kegyelmedet, írjon Kegyelmed egy kis czédulát Bosnyák Tamás uramnak, hogy ő kegyelme hozasson

nekem Budáról egy róka torok g..... úgy értem, hogy ő kegyelmének jó alkalmatossága vagyon annak meghozatásában; valamiért hozzák, örömet megadom az árát.

Külczim: Generoso domino Joanni Rimay de eadem etc. domino et fratri observandissimo et confidentissimo.

LXXVIII. 1613. j u n. 13.

Generose domine amice nobis observandissime.

Salutem et servitii nostri commendationem.

Megadák minekünk az Kegyelmed levelét, de minekünk úgy írják, hogy Kegyelmedet az hatszáz forintról contentálták volna immár, ki ha nem úgy volna is, mink megrendeltük immár azt, hogy honnat adattassék Kegyelmednek az a pénz. Az jószágot meg nem eresztethetjük, mert a nélkül is kövés jószág vagyon Széchénhez, hanem Kegyelmednek másbúl, a miből lehet, szeretettel gratificálunk. Eltesse isten Kegyelmedet jó egészségben. Datae Cassoviae 13. Junii, anno 1613.

Generose Dominationis Vestrae

amicus ad serviendum

paratissimus

comes Sigismundus Forgach
de Gimes.

Külczim: Generoso domino Joanni Rimai etc. domino et amico nobis observandissimo.

LXXIX. 1613. j u l. 17.

Generose domine mihi plurimum observandissime servitiorum meorum sat. Kedves jó egészséggel sat.

Rákóczy András uramöcsém commendatiójára nézve az Kegyelmed felőlem való jó emlékezetit felette nagy néven vettem Kegyelmedtől, előttem tartván azt az elogiumot, hogy mindenkor tekintetesb az tudósoktól dicsértetni, hogy sem az tudatlanoktól, ehhez képest azért, megtapasztalván Kegyemednek én hozzám ilyen jó kedvét, kérem azon ebben megszűnést ne szenvedjen, hanem számláljon úgy jóakarói közé, hogy Kegyelmed énnekem is bizvást parancsolván, az Kegyelmednek való szolgálatomban magamot gyönyörködtethessem. Az Kegyelmed kedves ajándékának elvételére is pediglen noha érdemetlen voltomat esmerem, de az jó isten az Kegyelmed jóakarátja által abban részesítvén, hasznát adja esmernem, életemnek minden ideiben meg akarom Kegyelmednek szolgálnom.

Boldog szerencsés állapotban sokáig éltesse isten Kegyelmedet.
Datae ex Zeten die 17. Julii, anno 1613.

Kegyelmednek jóakaró szolgálja
Rákóczy János.

Külsőim: Generoso domino Joanni Rimay etc. domino fautori
et fratri mihi observandissimo, atque charissimo.

LXXX. 1613. okt. 16.

Generose domine et amice nobis observandissime.

Salutem et servitii nostri commendationem. Az Kegyelmed levelét meghozák minékünk, melyből megértettük, hogy az török Welyket és Jelsőczöt akarná maga számára.....noha Kegyelmed az portán megszerzette volt, hogy azok oda..... hogy Kegyelmed értésünkre adta, jó néven vettük Kegyelmedtől. Minthogy palatinus uramnak az lándorfehérvári vezérrel leszen tractája Komáromnál az holdultság felől, onnan az vármegyéből követek is lesznek palatinus urammal. Itéljük azt, hogy talám szintén Kegyelmed megyen onnan követ lévén; azért, ha Kegyelmed leszen, palatinus uramnak azt se hagyja elfelejteni; hihető, hogy azt is eligazétják s nem hagyják oda holdúltatni. Ha immáron Kegyelmed enni ideig megótalmazta őket, ezután se hagyja, legyen azon palatinus uramnál s meg is nyerheti, igazsága lévén hozzá. Ha pedig ugyan nem engedik, arról sem tehetünk. Éltesse isten Kegyelmedet jó egészségben. Datum Cassoviae, die 16. Octobris, 1613.

Generose Dominationis Vestrae

amicus ad servitia

Comes Sigismundus Forgacz
de Gimes.

Külsőim: Generoso domino Joanni Rhimay etc. domino et amico nobis observandissimo.

LXXXI. 1614. jun. 17.

Generose domine amice mihi observandissime.

Salutem et servitorum meorum paratam commendationem.

Az Kegyelmed leveléből megértettem, hogy Kegyelmed azt kívánja én tőlem, hogy én is az Rádai András uram becsületes lakodalma napján jelen lennék, azért uram, ha az mostani idő és sok rossz hírek engedik, nemcsak ebben, de nagyobb dologban is, az miben tudok, Kegyelmednek szeretettel szolgálok és kedveskedem, de uram, ha az hírektől nem érkezhetem,

Kegyelmedtől bocsánatot várok, Kegyelmed énnekem parancsoljon, és szolgáltsasson velem. Éltesse isten Kegyelmedet. Datum ex praesidio Zeogen, 27. Junii anni 1614.

Generosae Dominationis Vestrae

servitor et amicus paratissimus

Nicolaus Forgach

de Gyemes.

Küldetm: Generoso domino Joanni Rimay etc. domino amico mihi semper observandissimo.

LXXXII. 1614. j u l. 30.

Generose domine amice observandissime.

Servitiorum nostrorum paratam commendationem.

Értjük az Kegyelmed leveléből, hogy az mi jószágunknak békével és adózás nélkül való megmaradásában szorgalmatos gondja volt, de minthogy, a mint a basa leveléből értjük, ugyan meg nagyon..... az a dolog parancsolva, nem tehetünk róla és hogysem mint elrabolják, inkább akarjuk, hogy valami sommát adjanak. Azért már csak arra kérjük Kegyelmedet (Kegyelmednek ebben jobb módja lévén), hogy csak titkon, mások botránkozása és értése nélkül, hogy egyebek ingyen se tudják, az..... az kik nekik parancsolni fognak, valami könnyű és képes szerént való sommában alkottassa meg és végezze el ebbeli dolgokat, minthogy egyéb ebben majd ugyan nem lehet, magunk is jobbnak itéljük ezt, hogy sem mint elrabolván szegényeket, valami inségre és nyomorúságra jussanak. Azért csak erre legyen már Kegyelmednek gondja, az mint megírók, hogy az egyebek hire nélkül való sommájokat valami képes szerént való sommába végezze el maga valamelyik bíró által Kegyelmed, kit mi is megszolgálunk Kegyelmednek. Éltesse isten Kegyelmedet. Datum in curia nostra Haramiensi, 30. Julii, anno 1614.

Generosae Dominationis Vestrae

amicus ad serviendum paratus

Comes Sigismundus Forgacz.

Küldetm: Generoso domino Joanni Rimay etc. domino amico nobis observandissimo.

LXXXIII. 1615. j a n. 8.

Illustrissime comes et domine, domine patrone mihi gratiosissime.

Post servitiorum meorum humillimorum devinctissimam mei semper commend. Bory István uram az Nagod credentiá-

ját énnekem meg adván, az Nagod tőlem való kívánságát is proponálá nekem. A mint azért Bory uramtól is magától szóval is üzentem Nagodnak, ha istennek kellemetes akarátja leszen, méltónak aránzom, hogy az Nagod eleitől fogván hozzám mutatott kegyességeért hálaadó szolgálatomat mutassam Nagodhoz, és ez előmbé proponáltatott állapotnak onussát is subeáljam elő hozván alkotmatosságát az üdő magával. Éltesse az úristen mindenféle áldásinak Ngdra való származtatásával sok időkig egésségben. Irtam házamnál 8. Januarii 1615.

Eiusdem illustrissmae Celsit. Vrae.

Servitor subiectissimus

J. Rimay.

Külszin: Illustrissimo comiti et domino, domino Georgio Thurzo de Bethlenfalva, palatino regni Hungariae, iudici Cumannorum, de Arva eiusdem comitatus perpetuo comiti, sacrae caes. regiaeque, maiestatis intimo consiliario et per regnum Hungariae locumtenenti etc. domino, domino patrono mihi gratiosissimo.

LXXXIV. 1615. máj. 7.

Szolgálatomat ajánlom Kigyelmednek, mint énnekem böcsületes, jóakaró, meghitt uramnak és atyámfiaának. Az úristentől Kigyelmednek sok jókat kívánok. Tegnap estve hála istennek, együtt feleségemmel és gyermekimmel egésségben és békével jöttünk meg az stubnyai hévvizből, az két hetet nem töltheténk ki sok dolgaim miatt, kik érkeztenek, haza kellették jünöm, mindazonáltal feleségemet és gyermekimet örömet ott hagyom vala, hogy ők az két hetet kitöltsék, de semmi úttal el nem akarának tőlem maradni. Az Kigyelmed levelét utánam hozták vala az tokhussal együtt, mely még igen szép frisses volt, meg szolgálom Kigyelmednek, hogy rólunk el nem felelkezhetik Kigyelmed. Az tokhúst nemcsak magunk költöttük uram el, hanem atyánkfiával és idegenekkel is közlöttük, mert Kubini Lászlóné asszonyom, azonképen Orlai Miklós uram asszonyommal együtt és az kisasszonyokkal együtt útjokból tértek vala az hévvizben egy óráig való mosódás kedveért ő kigyelmek abban semmit nem tudván, hogy én ott vagyok, kin mind ő kigyelmeknek és mind minekünk nagy örömünkre volt, hogy együvé találkoztunk, minthogy pedig én immár előbb letelepedtem volt az hévvizben, gazdává tettem magamat, és ő kigyelmeknek szeretettel gazdálkodtam, az többi között az tokhussal is, kit igen jó ízűen költöttünk el, és honnan jött volt és kitől ő kigyelmek annak is végére mentek, az mellett ő kigyelmeknél Kigyelmed jó emlékezetben volt mind addig is,

míg ő kigyelmek énnálam kedvünkért ott mulatott, mert harmadnapra mentek el ő kigyelmek tőlünk. Küldtem volt az tokhúsból részt is az körmöczi kamaragróf uram feleségének is, ő kigyelme is nagy jó kedvvel vette. Orlai uram és asszonyomék jüttenek Eszterhasz Gábor uram fia körösztlőlőjéből Trinczén vármegyéből, Domonisból. Kigyelmed uram, semmi idegenségnek ne vélje, hogy enni ideig semmit nem írtam az Kigyelmed levelére, mert én míg élek, az Kigyelmed böcsületes, mi hozzánk való jóakarójáról soha el nem felelkezem, kevés óra múlik el, hogy én Kigyelmedet mindenkoron nagy szeretettel elmémben viselem, csak hogy azt bánom, hogy sem meg nem tudom írnya, és meg sem tudom mondani, mint kívánom én Kigyelmeddel való beszélgetésemet; mondottam feleségemnek, im úristen, mikor ő kigyelmével együtt vagyok, semmit nem tudok beszélennem, ha pedig ő kigyelme tőlünk elmegyen, hogyha szemben lehetnék ő kigyelmével, immár sokról tudnék beszélennem, úgy tetszik, ha az úristen egészséget adja, Losoncra ez jövő hétfőre az törvényszékre én is bemegyek, tudom hogy Kigyelmed is itten leszen, ott is beszélgetek Kigyelmeddel, talám ugyan leszen is miről. Az buzát Kigyelmednek nagy szeretettel megküldöttem, és Madaczkán rakattam le, az míg, uram, én élek, és az mi marhácskám vagyon, vagy leszen birtokomban, bizony szeretettel Kigyelmeddel közlöm, engem Kigyelmed tartson igaz szolgájának és atyfiának. Éltesse az úristen Kigyelmedet jó egészségben. Datum Wigless, die 7. Mai, 1615.

Kigyelmednek

igaz szolgáló atyafia
Pográni János.

P. S. Ocsém uram, Pográni Istvány uram levelét vettem, a kiben kér azon engem, hogy Kigyelmednek ő szovával szolgálatját ajánljam, írja azt is, hogy mostan nem lévén oly hirei, kiket illendő lett volna megírnya, halasztotta el Kigyelmedhez való írását, de az üdő alatt ha mi oly hirei érkeznek, kész leszen Kigyelmednek is megírnya. Az Balaton mellől két szolgám tegnapelőtt haza érkezvén, ők sem tudának semmi híreket beszélni, hanem hogy Török Istvánné asszonyom megholt volna. Az én leányomtól az követséget Kigyelmednek enmagam Losonczon megmondom. Rákóczi András uramnak is izen.

Külczim: Generoso domino Joanni Rimay, domino et fratri confidentissimo.

LXXXV. 161. . jul. 11.

Generose ac egregie domine, amice nobis honorande.
Salute cum nostri commendatione praemissa.

Az Kegyelmed levelét minekünk megadáák, melyet jó szível látván, minemő dolgot foglaljon magában, megértettük. Kedvét, fáradságát, sőt tudományát is minthogy mi tőlünk akármely időben és állapotban is Kegyelmed el nem rejtötte, méltó és igen jól megérdemli az Kegyelmed magaviselése, a mint jámbor szolgánktól is, Bory Istvány uramtól, részből Kegyelmed megérthette, hogy az mi jóakaratumk Kegyelmedhez nemcsak virágozzék, de gyümölcsözzék is, holott a természet is megadta azt minden kegyes elmének, hogy az jóért ne gonosz-szal, de viszont háladással legyen; Kegyelmed pedig mihoz-zánk jóakarattját, hogy mindeneket elő ne számláljunk, eléggé megbizonyította szintén az ellenkező időben is, tudniillik az jó emlékező Boczkay fejedelem életiben; az Kegyelmed írása azért minálunk nem utolsó kedvet talált, sőt olyat, melylyel magához az mi jóakaratumkot sokképen a mint élesztette, úgy nevelte is. Kegyelmed azért nekünk ezután gyakrabban írjon, holott az Kegyelmed levelei mennél bévebben érkeznek, nálunk annál inkább ujolnak, sőt a miből az mi barátságunkot maga dolgának véghez vitelére hasznosnak itélné Kegyelmed, csak jelentse meg, azon leszünk, hogy az előbbeni ajánlásunk sze-rént bennünk Kegyelmed semminemő kedűségést ne érezhessen; nem csak levelét pedig Kegyelmednek, de magát is, ha alkol-matossága lévén, meglátogat, szeretettel és jó kedvvel látjuk. Előbbeni jóakarattját Kegyelmed mostan is az maga lucubratioival hogy minket is részesíteni nem neheztele, nagy néven vettük Kegyelmedtől és jó kedvvel is láttuk, hertelen ál-tal nem olvashatván, minthogy jámbor szolgánkknak Bory Ist-vány uramnak nem leheté késése, most Kegyelmednek róla bévebben nem írhatunk; jól megolvassván az Kegyelmedhez való írásunkot el nem mulatjuk ezután is. Ajánlván Kegyel-mednek barátságunkot, éltesse isten Kegyelmedet jó egésség-ben. Datum in arce nostra Bytche, 11. die Julii, anno 161. .

Generosac ac egregiae Dominationis Vestrae
amicus benevolus
comes Georgius Thurzo.

Külczim: Generoso ac egregio domino Joanni Rimay etc. amico nobis honorando.

LXXXVI. 1615. jul. 30.

Szolgálatomat ajánlom Kegyelmednek, mint énnékem böcsületes jóakaró urannak, atyámfának, az úristentől kívánok Kegyelmednek minden jó szerencséket.

Az Kegyelmed levelét, együtt az kapczával énnekem megadták, megszolgálom Kegyelmednek az kapezát, az követseget is megmondottam, Kegyelmednek szolgálatját ajánlja, megszokta itt immár az lakást, azt mondja, nem kívánczik másuvé, megmarad ez egyszer még. Az mely nap Kegyelmed tőlünk elment, azon nap érkezett Kubininé asszonyomtól levélem együtt Kegyelmednek szóló levéllel, melyet mostan Kegyelmednek megküldtem, két szarvas gombát küldött volt Kegyelmednek, annak az egyikét megküldtem Kegyelmednek, az másikat feleségem vette el biztában, noha ő kegyelme nekünk is küldött volt hármát, de mivelhogy által akarok az Dunán mennem, én oda akarom vinni, azt penig, kit feleségem elvett maga számára megaszalta, Kegyelmed reá citáltathatja az hatalomért. Kubininé asszonyom nekem írt levelet is, oda küldtem Kegyelmednek, meglátja Kegyelmed, mit írjon, nem volt ott a secretáriusa, mert vélem, hogy ő kegyelme többet íratott volna. Én ma ő kegyelméhez elküldtem az kocsiért, semmi gyümölcsöt nem küldhettem, kérem Kegyelmedet, ha valami gyümölcsnek, gyenének és ugorkának szerit tehetné Kegyelmed, küldjön ez jövő szombatra, mert ez jövő vasárnap ismég emberemet küldöm ő kegyelmekhez, oda küldeném bátor az Kegyelmed nevével küldöm. Kegyelmed is írjon ő kegyelmének, tudom, hogy örömet megolvassák Kegyelmed levelét, én uram immár addig el nem indólhatok, míg másodszor az ki követet ő kegyelméhez akarok küldeni, meg nem tér, az idő alatt talám Rákóczi uram megérkezik, akarnám, ha ő kegyelme általjühetne hozzám, noha tudom, hogy fáradt erővel leszen, de ifjú legénnek kicsin fáradság nem árt, igen örömet beszélénék ő kegyelmével. Egy kis sajtot küldtem Kegyelmednek, kóstolja meg Kegyelmed, ha találtak-e csinálni. Tartsa meg isten Kegyelmedet jó egészségben. Datum Wigless, die 30. Julii 1615.

servitor et frater
Joannes Pograni.

Külczim: Generoso domino Joanni Rimai, domino et fratri observandissimo atque confidentissimo.

LXXXVII. 16.. ápr. 12.

Egregie domine et amice nobis honorande. Salutem et nostri paratissimam commendationem. etc.

Az Kegyelmed levelit vettünk és megértettünk azt is, hogy az Kegyelmed szolgálja az lovat nem akarja ide adni pénzönként, lássa a jámbor, de sokszor hallottunk, hogy midőn valaki valakitől lovat kért volna pénzen és jó árán kérte, s nem adta el, végre is kárt vallott, mert az sem tért meg neki, kiben önmagának volt, ezben is semmit egyebet nem reménylök, hanem hogy nem leszen szerencséje rajta. A akaratot mindazonáltal köszönök Kegyelmednek Kegyelmednek. Isten éltesse Kegyelmedet castro .. Biche, 12. Aprilis 16..

Dominationis Vestrae egregiae

amicus

Georgius Thurzo.

Küldetés: Egregio domino Joanni Rimay etc. domino et amico nobis honorando.

LXXXVIII. 1617. jan. 10.

Nos Franciscus Ztrucz, vicecomes, iudices nobilium et iurati assessoris sedis iudiciariae comitatus Neogradiensis. Damus pro memoria, quod nos litteras illustrissimi domini comitis Sigismundi Forgach de Ghimes, iudicis curiae et consiliarii sacrae caesareae regiaque maiestatis, domini domini nostri clementissimi, nec non partium regni Hungariae superiorum generalis capitanei, ac comitatum: istius nostri Neogradiensis, de Saaros et de Sabolts comitis, requisitorias mandati, pro parte egregii Casparis Madach, in arce eiusdem domini comitis Galchiensis die decima quarta proxime praeteriti mensis Septembris patenter sub secreto suo sigillo confectas et emanatas, nobisque praeceptoriae sonantes et directas summo cum honore, reverentia ac animi obsequela recepissemus in haec verba: Comes Sigismundus Forgach de Ghimes, iudex curiae et consiliarius sacratissimi principis et domini domini Mathiae, dei gratia electi Romanorum imperatoris semper Augusti ac germaniae, Hungariae, Bohaemiae etc. regis, archiducis Austriae, ducis Burgundiae etc. nec non partium praescripti regni Hungariae superiorum generalis capitaneus, ac comitatum Neogradiensis, de Sabolts et de Saaros comes egregius ac nobilibus vicecomiti, iudicibus nobilium et iuratis assessoribus sedis iudiciariae comitatus praefati Neogradiensis, salutem cum fa-

vore. Expositum est nobis in persona egregii Casparis Madach, quomodo idem exponens, paribus universarum litterarum istius vestri comitatus Neogradiensis venditionalium iure perennali, vel vero pignore titulo, compositionum, transactionum, concambionalium, divisionum, prohibitoriarum, protestatarum, exhibitoriarum, ammonitoriarum, certificatarum, relatarum, compulsoriarum, inquisitoriarum, attestatarum, adiudicatoriarum, contradictionum, revocatoriarum et retractatarum, emptionalium, sententialium, inhibitoriarum, quietantionalium, repulsionalium ac aliarum quarumlibet universarum causarum, ac earundem processum ipsius exponentis sub quibusvis formis et continentiis verborum confectarum, et emanatarum, factum universorum bonorum et iurium possessionarium praefati exponentis, in hoc vestro comitatu Neogradiensi existentium et habitorum tangentes et concernentes, ac in libro seu prothocolo iam fati istius vestri comitatus, more solito inscriptarum et locatarum, ad praesens pro iurium suorum tuitione plurimum indigeret, essetque necessarium. Requisiti itaque sumus nomine et in persona praelibati exponentis debita cum instantia, ut nos circa praemissa providere, praetactamque paria praescriptarum, et superius declaratarum universarum litterarum ex libro seu prothocolo, antefati huius comitatus vestri Neogradiensis extradanda adiungeremus et nobis demandaremus. Cum autem iusta petenti non sit denegandus assensus, pro eo vos harum serie hortamur et auctoritate nostra iudiciaria, qua fungimur, committimus, et mandamus, quatenus acceptis praesentibus paria praespecificatarum universarum litterarum, in causis scilicet ipsius exponentis, et earundem processibus, sub quibusvis formis et continentiis verborum confectarum et emanatarum, factum cunctorumque bonorum et iurium possessionariorum praenotati exponentis in memorato comitatu vestro Neogradiensi ubicunque existentium et habitorum tangentes et concernentes in iam dicto libro, sive prothocolo praescripti istius vestri comitatus, diligenter requiri et re inveniri facere, requisitarumque et re inventarum tenorem in transumpto litterarum vestrarum, sub istius vestri comitatus Neogradiensis sigillo authentico memorato exponenti, iurium suorum futuram ad cautelam necessarium extradare modis omnibus debeatis et teneamini communi suadente iustitia. Caventes tamen ne fraus et dolus hac in parte eveniat aliqualis. Secus non facturum. Datum in arce nostra Galchiensi, die decima quarta mensis Septembris anno millesimo sexcentesimo decimo sexto. — Unde nos volentes huiusmodi requisitionibus et hortationibus, nec non etiam commissionibus et mandatis dicti domini comitis, nobis litteris suis in praeinsertis prae-

ceptoriae factis et intimatis, prout par erat, et tenemur semper obsecundarum, tenorem universarum litterarum dicti exponen-
tis in processibus quarumlibet causarum sub quibuslibet ver-
borum formis et continentiis emanatarum, solitarum, ac in libro
seu prothocolo istius comitatus nostri, quomodocunque inseri
consuetarum per iuratum notarium nostrum in dictis libro seu
prothocolo, ac etiam in conservatorio universarum relationum,
pro expediendis superinde litteris, ad hunc comitatum nostrum
ex antiqua et approbata consuetudine huius comitatus repor-
tatarum diligenter requiri, ac tandem ex requisitis quasdam
litteras relatorias super divisione bonorum eiusdem exponentis,
inter egregium quondam Petrum Madach genitorem ipsius, ac
egregium Johannem Rimai peracta in simplici papyro sub
hungaricorum verborum continentia manu Michaelis Liber-
czey, sicut extunc, ita ex nunc, et pro exnunc, ita ex tunc iudi-
cis nobilium nostri descriptas reinveniri fecimus in haec verba :
Anno millesimo sexcentesimo quarto, die undecima mensis
Junii Madáts Péter uram között ab una parte, ab altera parte
Rimay János uram között az jószágnak atyafiképpen lőtt osz-
lása. Tudniillik. Alsó-Ztregowán. Egy nemes udvarhelyt és öt
jobbágyhelyt, az kik szolgálatért való adomány volt, Loszonchy
Alberté és Loszonchi Aduigáé, azt mindenekelőtte az feljül
megírt nemes udvarhelyt az öt jobbágyhelylyel egyetemben
Madach Péter uramnak engedtetett, úgy hogy osztályban ne
menjenek. Ennek kivüle mint itt Alsó-Ztregowán, s mind Kis-
faludon, Kowáchiban, Zoboron, Kürtön, Galaboczon, mely fa-
luk itt Nógrád vármegyében vadnak, és valamint most azokban
bir Madách Péter uram mielőttünk tudniillik, az vitézlő Keery
Ferencz uram, Nógrád vármegyének viceispánja előtt, Arany
János, Terchy Farkas, Liberczey Mihály, Nógrád vármegyének
szolgabirái előtt, Terchi György uram, Nógrád vármegyének
esküdtje előtt, Jánossi Pál, Szentgyörgy Boldizsár és az öregbik
Gechy András uramék előtt ilyen atyafiképpen való alkuvás-
ban mentek, hogy az feljül megnevezett Alsó-Ztregowán nemes
udvarhely, és az öt ház jobbágyának kivülte, mely marad Ma-
dách Péter uram kezénél, és osztályban nem megyen az feljül
megírt falukban. Ennek kivüle vagy totaliter birt Madách
Péter uram, vagy portionaliter, azt ugyan mielőttünk osztályra
bocsátotta, hogy kétfelé osztassék Madách Péter uram és Ri-
mai János uram között, mely osztály így követközik köztök.
Az Madách Péter uram feljül megnevezett egy nemes udvar-
helye, az kiben lakott Madách István és Madách Márton és
ahoz öt jobbágyházhely, az kit Loszonchy Albert és Loszonchi
Aduiga asszony, az mint feljül is meg vagyon specificálva,
mindeneknek előtte Madách Péter uramnak excidáltatik az ő

maga részére, ki osztályra nem megyen, kiknek most az négye pusztája jobbágyhely. Egyik jobbágyhely Hudach Iwanisz pusztája. Második Wissnyarowszké, ki annak előtte is mindenkor pusztája volt. Harmadik Kelemen István pusztája. Negyedik Ptaczik Antal pusztája. Ötödik Loszonchy Aduigha asszony adománya, mely jobbágyhelyben most Nagy Benedek lakik. Ezeknek kivűle először is Alsó-Ztregowán több jobbágy helyeket és pusztákat így osztottuk meg. Madác Páter uram részére Alsó-Ztregowán ezek jutottak: Kompan Menyhárt egész helyes jobbágy, Kompan István egész helyes jobbágy, Suerin Krizán, egész helyes jobbágy, Vichter Jakab egész helyes jobbágy, Chamor Iwanisz egész helyes jobbágy, Vichter Ambrus fél helyes jobbágy, Kompan György fél helyes jobbágy puszták, ezek jutottak az ő részére, Czmorowszky helye egész hely, Walentowszky helye egész hely, Chudanowsky helye egész hely, Uhrinowsky helye egész hely, Letthahowsky helye egész hely. Ezek kivűl egy pusztát maradt egész hely Bradowsky helye, melynek az fele Madách Páter uramnak jutott, az fele Rimai János uramnak. Kis-Faludon ezek jutottak Madác Páter uramnak Aranyas Balás egész helyes jobbágy, Bachiur Stewko egész helyes jobbágy, Lázár egész helyes jobbágy, Kármán Stewko egész helyes jobbágy pusztája jutott az ő részére Eördögönskus egész hely. Rimay János uram részére Alsó-Ztregowán, Nagy János egész helyes jobbágy, Chmor István egész helyes jobbágy Kompan Jakab egy helyes jobbágy, Suerin Bálint egész helyes jobbágy, Pollyák János fél helyes jobbágy, Warga Páter fél helyes jobbágy. Puszták ezek jutottak ott az ő részére Petrusowsky helye egész hely, Wankowsky helye egész hely. Kis-Faludon ezek jutottak Rimai János uram részére, Makownik Balás egész helyes jobbágy, Aranyas Pál, egész helyes jobbágy, Bachur Ferencz egész helyes jobbágy pusztája jutott az ő részére Laczkowskus egész hely. Alsó-ztregowai vámost egyenlőképpen fogadják és esküszsék meg, hogy annak az jövedelme igazán kétfelé osztassék köztök. Az kis-faludi malom felől oly végezés lött köztök, mivel Madách Páter uramnak pénzen vette, az mikor Rimai János uram leteszi az huszonöt forintot, azon malomnak jövedelme kétfelé oszoljon köztök. Kowacz még meg nem épül, avagy finalis divisio nem leszen köztök, annak az jövedelmével egyaránt osztozzanak, azonképpen az jobbágy egyaránt szolgáljon mindkét felé. Ez az mi végezésünket ez jövő széken referálván, mind az két fél vármegye pecsét alatt ez atyafiképpen való alkuvásról levelet vegyen. Parium itaque huiusmodi praetactarum eiusdem exponentis et genitores sui, ad hunc comitatum nostrum sub praeinsertis hungaricorum

verborum formis et continentiis reportatarum seriem in dictis libro seu prothocolo ac etiam conservatorio istius comitatus nostri diligenter requisitam et reinventam sine diminutione et augmento aliquali in transsumpto praesentium litterarum notarum, iuxta praeinsertum literatorum mandatum ac iudicariam commissionem dicti domini comitis praefato exponenti, ex quo factum bonorum et iurium possessionarium eiusdem tangerent et concernerent, iurium suorum futuram ad cautelam necessarium more solito sub sigillo istius comitatus nostri authentico, dolo et fraude quibusvis semotis extradare duximus concedendum et emanatarum faciendum, communi suadente iustitia, ac literatorio etiam mandato dicti domini comitis id ipsum requirente. Datum in oppido Loszonch feria secunda proxima post festum Epiphaniarum domini, die videlicet et loro celebrationis sedis iudiciaria. Anno millesimo sexcentesimo decimo septimo.

Lecta, proclamata et extradata
de sede iudiciaria per me Geor-
gium Barna iuratum notarium
comitatus.

coram me Francisco Ztrucz vicecomite comitatus Neogradiensis.

coram me Michaele Liberczey iudicem nobilium comitatus eiusdem.

coram me Johanne Somogy iudicem nobilium comitatus Neogradiensis.

coram me Georgio Darochy iudicem nobilium comitatus Neogradiensis.

coram me Georgio Voxit iuratum assessorem comitatus Neogradiensis.

coram me Paulo Vatha de Watha iuratum assessorem comitatus Neogradiensis.

Külczim : Transumptum litterarum relatoriarum super divisione bonorum et iurium possessionariorum inter egregium Petrum Madachts et Johannem Rimay facta, pro parte egregii Casparis Madach requisitum 1617.

LXXXIX. 1617. febr. 22.

Mi czoborszentmihályi Czobor Erzsébet asszony, az néhai tekintetes nagyságos gróf Thurzo György uramnak meghagyott özvegye, és gróf Thurzo Imre, Árva várának örökös

ura, és vármegyéjének főispánja, fogadtuk meg az mi böcsöletes jámbor főszolgánkot az nemzetes és vitézlő Rimai János uramot ilyen conditióval, hogy ő kegyelme mikor hova kívánatik, mellettünk maga kocsián és lovain böcsöletesen jelen legyen. Léssen ő kegyelmének fűzetése készpénz ötödfélszáz forint, melyet angariatim adatunk meg ő kegyelmének, magának magunkkal tisztességes asztala, egy szolgájának az ifjakkal étele, itala; kezdetik esztendeje ő kegyelmének die 21. Februarii anni 1617. Ennek bizonyosságára adtuk ez mi leve-lünket kezünk írásával és pöcsétünkkel megerősítve. Actum in arce Byttse, die 22. Februarii 1617.

Czobor Erzsébet (p. h.)

comes Emericus Thurzo (p. h.)

Külcsm: Rimai János uram.

XC. 1617. júl. 10.

Generose domine, nobis honorande.

Salutem et omnem felicitatem precamur.

Jöllehet, hogy Kegyelmednek ittlétében azt hattuk vala, hogy Árzában fölűjön Kegyelmed; minthogy azért mostansággal az a végezés már elmúlt tőlünk, továbbra köletett haladni az oda való menetelünknek. Annakokáért Kegyelmed legyen otthon csendességgel; mikorra megýünk oda és Kegyelmednek is mikorra köllesék oda jönni, értésére adjuk Kegyelmednek. Most nem lévén egyébről írunk Kegyelmednek. Tartsa meg az úristen jó egészségben Kegyelmedet. Datum in arce nostra Bychae, die 10. Julii anno 1617.

Erga generosam Dominationem Vestram

dominus benevolentissimus

comes Emericus Thurzó.

Külcsm: Generoso domino Johanni Rimai aulae nostrae praecipuo familiari etc. nobis honorandissimo.

XCI. 1617. nov. 10.

Generose domine nobis honorande.

Salutem atque prosperitatis incrementum.

Kegyelmednek erről akarám írnom, mivelhogy immár Trenchin vármegyének az ő fölsége regalisa elérkezett, gondolom azt, hogy oda is az Kegyelmetek és több vármegyékre is megvitték. Minthogy azért az szegény szerelmes, istenben

elnyugott ödvözült uramnak hátramaradt fizetését mind ez ideig, mind ő fölségénél Prágában sollicitatorommal sollicitáltam, azonképpen szolgálom által is az ő fölsége szepesi kamoráján is, de még ekkorig semmi jó válaszm nem lött, holott az én szegény ödvözült uram mind az egész nemes országnak igazán hiven szolgált, sőt ugyan akkor, mikor az én szegény ödvözült uramat palatinussá választották, az nemes ország új adót vetett föl, úgymint az minemő borokat bevisznek Lengyelországban, egy-egy forintot, az melyből osztán ő fölsége rendeltette volt az szegény ödvözült uram fizetését. Azért Kegyelmedet kérjük, Kegyelmed menjen be Nógrád és Hont vármegyékben, a mikor ő kegyelmeknek generális congregatiók leszen, és ő kegyelmeknek mondván szolgálatomot, kérje ő kegyelmeket az én nevemmel, hogy ő kegyelmek emlékezzenek arról, hogy az én szerelmes ödvözült uramat ő magok választották országúl arra az tisztre, az ki ő kegyelmeknek élete fottáig igazán s hűven szolgál, azért ő kegyelmek emlékezzenek meg jüvendőben is, az kit azon tisztre akarnak választani, úgy találhatnak, hogy ha látják, az előtte valónak keserves árváihoz hálaadók lesznek: az minemő követeket ő kegyelmek vármegyeyűl választanak, kérem azon ő kegyelmeket az én árváimmal együtt, hogy ő kegyelmek instructio által könyörgjenek ő felségének mellettünk, hogy ő fölsége kegyelmesen megtekéntvén az én ödvözült uramnak jámbor szolgálatját, az igazán megszolgált, megérdemlett bérét kegyelmesen adatná meg; lám, ő fölsége régtől fogvást való kegyes atyai indulatjokkal volt, hogy csak egy végházban is, ha valami vitézlő rendnek az ő fölsége, szolgálatjában történt halála, az árváitúl, özvegyétül meg nem tartanak megérdemlett szolgálatját. Azt penig mind ő fölsége, s mind az egész ország tudja, hogy ez én szerelmes ödvözült uram ifjúságátúl fogvást minden ödüben, sőt élete fottáig is az ausztriai háznak, az egész országnak hűségessen, jámborúl szolgált, hát immár ő fölsége kegyelmesen gondolkodjék róla, régi jámbor szolgálóihoz való atyai jó indulatját éntülem is keserves özvegyétül, az én árváimtúl ne vonja meg, sőt kegyelmesen parancsolja meg az szepesi kamorának, hogy ő kegyelmek vettessenek számot az én emberemmel, pecsét alatt ki adják az restantiát, az kit még mind enni ideig is nem nyerhettem meg, annakutánna ő fölsége kegyelmesen adassa meg az szerént, kiért az úristen is jót ad ő fölségének, én is az én árváimmal istenimádó leszek érette, sőt ő kegyelmeknek az vármegyéknek mellettünk való törekedésekért, még az úristen ez világ éltet isteni imádsággal meg akarok szolgálni ő kegyelmeknek, az én árváim is minden üdöbéli szolgálattal megszolgálják ő kegyelmeknek. Ezzel éltesse isten Ke-

gyelmedet jó egészségben. Datum Pruskyn, 10. Novembris anno 1617.

Erga Dominationem Vestram generosam

domina benevolentissima
illustrissimi quondam domini co-
mitis regni Hungariae palatini
relicta vidua
Czobor Erzsébet.

P. S. Mostani állapotom felől azt írhatom, hogy felette igen beteges állapattal vagyok, hogy a fiam onnan alól megjött, oly betegen talált, hogy senki csak egy óráig való életemet is nem reméllette. Most is felette fogyatkozott állapattal vagyok, csak az úristen választó dolgomban. Asszonyomnak ő kegyelmének Kegyelmed ajánlja köszönetemet.

Külsőim: Generoso domino Joanni Rimay, aulae nostrae praecipuo familiari etc. nobis honorando. Cito, cito, citissime.

XCII. 1617.

Instructio az mi udvarunkért, mely rendeltetett 1617. esztendőben etc.

Hogy minden dolgok jó rendben lehessenek, ez mi udvarunkban az bölcs poéta szavát követjük, ki azt mondja: principiis obsta, sero medicina paratur. Azaz az betegség, ha idején nem orvosoltatik, nem egyéb, hanem halál a vége, és késő aztán az meglőtt dologról sopánkodni. Azért mi is jó idején, tudnia illik mindjárt legelső lépésünkben az udvarunkra és egyéb dolgokra való gondviselésben akarnánk egy néminemő rendet udvarunk eleiben szabni, nem kételkedvén semmit is abban, hogy értvén az mi jámbor szolgálaink jóra való indulatunkat örömetst ők is helyt adnak akaratumknak amaz szép mondás szerint:

Non ego minimum dicam sacramentum ibimus ibimus,
Quocunque ceperis virtutis carpere iter.

Comites parati.

Elsőben azért mindeneknek előtte viselvén szemünk előtt az istenfélőséget, intjük arra mind az egész udvarnépet, hogy az felettébb való részegeskedésnek és egyéb efféle czégeres vétkeknek utálói legyenek, jó erkölcsben és józanságban forgolódjanak mellettünk, minthogy peniglen tudják, hogy én

az augustana confessiót nemcsak számmal, hanem szivemmel is igaznak vallom, kívánom azért ezt, és ugyan parancsolom is, hogy senki káromlóképen felőle ne merjen szólnia, mert azt el nem szenvedjük.

2.

Az én szerelmes asszonyomat anyámat ő nagyságát mint asszonyokat böcsöljék mind fejenként, és tiszteljék ő nagyságának és énnekem is egyarányú engedelemmel legyenek, senki köztünk szóból származott zenebonát ne merjen indítani, sőt ha csak valaki mástúl halland is olyan gonosságra való igyekezetet, azt nemcsak maga megfeddje, hanem nekünk is megmondja, hogy így legyen nyilván egyebek előtt is asszonyom anyámhoz ő nagyságához való fiúi engedelmem és szeretetem.

3.

Mivelhogy peniglen mi magunk elégtelenek vagyunk, minden udvarban levő gondnak elviselésére és foglalatosságink miatt hozzá nem is érkezhetünk, annak okáért választottuk és rendeltük főudvar-gondviselőinek és kapitányának Csúty Gáspár uram ő kegyelmét, és ő kegyelme után *Rimay János* uramat, de minthogy mindenkorontan ő kegyelmek jelen nem lehetnek, s nincs is lóra való fizetések, és így ő kegyelmek holnapról holnapra mellettünk nem lehetnek, legyen azért vicekapitányunk Bori uram ő kegyelme, és az másik holnapban, mikor Bori uram itt nem lesz, Zoltán Ferencz uram ő kegyelme, ennek az kettőnek mellette legyen bizonyos uraim szám, tudnia illik egyik holnapban az egész udvar népének fele s másik holnapban ismét fele, és így rendszerént mindenkorontan egyik vicekapitány mellettünk legyen, az uraimék peniglen rendeltessenek el Csúty Gáspár uram ő kegyelme által, de az étekfogók, minthogy annélkül is mindenkoron mellettünk vadnak, az rendben ne számláltassanak, mikor penig történet szerint az egész udvar népi együtt volna, akkorontan mindnyájan hallgassanak Csúty uram ő kegyelmétől, mint főkapitánytól és Bory uramtól mint vicekapitánytól.

4.

Azt akarjuk peniglen, hogy mindenkorontan az szerjálás valamely részre jön, akkor nemcsak magok személyek szerint, hanem félszerekkel is jelen legyenek, hogy mikor kívántatik, szolgálhassanak, ha peniglen némelyek(et) közülök valahová akarunk küldeni, abban is fogatkozás ne essék. Mulatásnak okáért mikor sétálni az mezőre kimegyünk, kiki lóva hátán kövessen minket, meghallván először az trombita szót, ha peniglen

útra kellene mennünk, akkorontan akaratunkat nem akarná tölteni, hanem ellenkezne neki, az olyatén idején adja tudunkra, hogy viselhessünk helyette másra gondot.

5.

Egyik az másikat kívánjuk azt is tőlök, hogy megböcsülje, tudván azt jól kiki, hogy a többi nem szolgálai, hanem szolgatársai, legyen mindazonáltal az fő rendszám között ilyen különbözis, mindeneknek előttejárója minthogy Csúty Gáspár uram ő kegyelme, és mi is ő kegyelmét atyánk gyanánt tartjuk, azért mindenek ő kegyelmét mindenek felett megböcsöljék, utána való legyen az mi szerető jóakaró szolgánk Rimay János uram ő kegyelme, ezután való legyen vicekapitány uram Bori István uram, és mikor ő kegyelme itt nem leszen, Zoltán Ferencz uram ő kegyelme, ezt mivelhogy szegény istenben elnyugodt szerelmes uram atyám még éltiben erre az tisztre mellénk választotta volt, s látjuk magunk is józan jámbor magaviselését, akartunk Bori uram után rendelni, ezek után következőnek az főrendszámban főhoffmester uram ő kegyelme, tudnia illik Kluczoy uram és az lovászmester uram, mely maradjon abban az autoritásban, az mint az szegény úr ő nagysága ideiben volt. Komornyik uram ő kegyelme Ármpruszter uram is, ezeknek utána az 5 lovó.főemberek, és azok, kik nemcsak lóra, hanem személyekre is vesznek fizetést, ezek közti számláltatik Nyéky András uram s Köszi Gáspár uram, és következnek immár az négy lovó, három és két lovó katonák, tudván azért kiki rendit, tartsa határában magát.

6.

Mikorontan mi az palotában bemegyünk, avagy kimegyünk, főképen pedig ebédhez avagy vacsorához, itten mellettünk levő uraim mind be- s mind kikésértsenek bennünket, ott ben az palotában, minekelőtte az étket elhozzák, senki az padokra le ne üljön, hanem csak az, az kit megkínálunk, az többi talpon állván, udvaroljon.

7.

Velünk az asztalnál egyenek azok, az kik az szegény istenben elnyugodt szerelmes uram atyámmal ettenek, és az kiknek jóakaratuskból ennekutána megengedjük, az többi az szokott asztalhoz, mely vagyon az udvarbíró házában, menjenek.

8.

Valakik ahhoz az másik asztalhoz mennek, csendességben legyenek, ne vesződjenek, hogy peniglen valami vétek an-

nál az asztalnál ne essék, Kluczoy János uram hoffmester lás-
son hozzá és ha ő kegyelme itthon nem volna, Kezy Gáspár
uram. Az második asztalnál peniglen, mely az étékfogóké, jó
rendtartást szabjon asztalnok uram, harmadik asztalnál, mely
az pohárnokoké, maga az pohárnok viczével bortöltővel és két
főinasunkkal, melyeket magunk odarendelünk, egyenek, az étel
és ital járjon oda olyan formán, mint szegényuram idejében
volt, függjenek peniglen Kluczoy uram ő kegyelmétől.

9.

Az étékfogókat rendelje el Kluczoy János hoffmester
uram, és az rendelést adja kezönkhez, az konyhához is lásson
Kluczoy uram, és ha mi fogyatkozást látna ő kegyelme, je-
lentse meg minekünk; konyhamester uram ő kegyelmétől vár-
jon, mikor peniglen az étkért alá megyen Kluczoy uram, asz-
talnok uram és az étékfogók a szerint cselekedjenek, az mint
ő kegyelme rendeli.

10.

Mikor eszünk, az asztalnál az asztal körül állók között
senki be ne szóljon az asztalnál ülők beszélgetésiben, mert az
kik az mi asztalunknál ülnek, azért ülnek, hogy evén velünk
s magok között is tisztességesen beszélgessenek, de az kik ud-
varlók, szolgáljanak s ne csacsogjanak, hogy penig az inas
szám asztal körül feles legyen, asztalnok uram vigyázzon reá,
az ki penig intésének nem engedne, avagy oda hátra nyalakod-
nék, jól megcsapdossa és nyakazza.

11.

Az inas-rend függjön hoffmester Kluczoy uramtól, mi-
kor az palotában asztalnál avagy asztal kívül is vadnak, mind
az én inasim s mind az asszony ő nagyságáé, sőt az uraim inasi
is, az kik az asztalunknál szoktak forgolódní, hogyha valaki
közölök valamit vétene az palotában, Kluczoy uram hírünk-
ké se tegye, hanem azontúl megbüntesse, és ha valami goromba és
elszenvedhetetlen vétekben leledzenek valamelyek közölök, az
olyant vagy kapú közt jól megveresse, avagy peniglen megtöm-
lőczözze, itten nem létében Kluczoy uramnak vigyázzon reá-
jok Kezi Gáspár uram, és ha ő kegyelme is itt nem volna,
akkor bizonyost választunk magunk az reájok való vigyázásra.

12.

Senki az inasok közül ott künn ne háljon, lám, elég hely,
vagy on az belső palotában, az bejárók ott hálhatnak, a mint
annakelötte is szokás volt, az ki ez ellen vétene, semmi ment-

ségét be ne vévén, 12-öt üttessen az kapú közt komornyik uram rajta. Derékképen peniglen legyenek subiiciálva az én inasim tudnia illik 4 bejáró és 4 kívől levők komornyik uram ő kegyelmének, ha mit vétenének az palotán kívől, avagy környülünk létebben, avagy az váron kívől, senki más, hanem Armpruszter uram büntesse őket. Az asszony ő nagysága inasira pediglen vigyázzon Kezý Gáspár uram.

13.

Secretarius uraimék az várban legyenek, hogy mikorontan kerestötnék, az várban találtassanak, józanon és jámborúl viseljék magokat, az több udvar népével egyességet tartsanak, ne vesződjenek, ne háborodjanak, mert ha azt mivelik, haragunkat veszik fel miatta.

14.

Senki az udvar népe közül hirünk nélkül messze tölünk el ne távozzék, hanem először az előtte járója által kéredzkedjék.

15.

Inast az várban senki be ne hozzon, az kinek conventiója nincsen reá, leszen peniglen inasa Csúti uram ő kegyelmének, Rimai uramnak, Bori uramnak, Kluczoy uramnak, és ha Nyéký András uram akarna tartani. Komornyik uramnak inasa legyen, ezeken kívül inasát asztalnok uram az palotából kiűzze, hanemha kiváltképen való engedelme leszen tölünk valakinek reá.

16.

Hizelkedést, csacsogást, hamis hirhordozást és csalárd beadásokat semmiképen udvarunkban nem szenvedjük, hanem ha valakit ebben az vétebben tapasztalunk, az kit fog hamisan vádolni, azt előhíjuk, és ha megbizonyítja az más fél, hogy hamisan volt nálunk vádoltatván, azontúl az olyan hizelkedőt, mint nyilván való szennyedéket udvarunkból kiűzzök és ki-töröljük.

Ezeket az egynehány artikulust nem azért adjuk az udvar népi ő kegyelmeknek eleiben, mintha kételkednénk az ő kegyelmek jámbor magaviselésiben, hanem sőt inkább azért, hogy az ki ekkédiglen ezekben akaratunkat töltette, vegye eszébe, hogy kedves előttünk cselekedeti, az ki viszont eddiglen ezek közül valamelyeket elmulatta, ennekutána értvén akaratunkat alkalmaztassa hozzá magát. Egy így minden jóakarattal akarok érette lenni mindenekhez, börtetést is el nem mulatom, ha veszem eszemben, hogy valamelyiken szép szóm nem fog. Tud-

ván peniglen azt, hogy mindenkor, mikor valakit udvarunkban beveszünk, hoffmester uram ez mi szerzetönkkel és kezünk írá-sunkkal erősítettett akaratumkat olvassa meg előtte, leszen peniglen, ha isten ad egészséget egész udvar népönknek derék mustrája szent György nap után mindjárást, ezután, ha vala-hová kívántatik, kiki úgy viselje magát, hogy készen talállassék.

anno ut supra.

Egyik holnapban járjanak föl.

minden szerestül.

1. Borj István uram ő kegyelme vicekapitány equ. 4. equ. No 7.
Es mikor ő kegyelme nem jöhetne, viselje tisztit:
2. Herman uram equ. 3. equ. No 5.
3. Markus uram equ. 3. equ. No 5.
4. Illey uram equ. 3. equ. No 5.
5. Bácsmegyei uram ¹⁾ equ. 2. equ. No 4.
6. Alapi uram equ. 2. equ. No 3.
7. Zeöcs András uram ... equ. 2. equ. No 2.
8. Kiss Ferencz uram ²⁾ equ. 2. equ. No 2.

Második holnap.

Minden szerestül.

1. Zoltán Ferencz uram ő kegyelme .equ. 5. equ. No 5.
2. Ugronovetth uram equ. 2. equ. No 4.
3. Szentiváni uram equ. 3. equ. No 4.
4. Dézei, Kovács János ³⁾ equ. 2. equ. No 4.
5. Tédi uram equ. 2. equ. No 4.
6. Verebéli uram equ. 4. equ. No 4.
7. Palásti uram equ. 2. equ. No 4.
8. Pongrácz uram equ. 2. equ. No 4.

Az étekfogók szerjárástúl excipiáltatnak:

1. Asztalnok uram Szigethy uram .equ. 4.
2. Mariási uram ⁴⁾ equ. 3.
3. Liptay uram ⁵⁾ equ. 3.
4. Szerémy uram equ. 3.

¹⁾ Utólag és fölé írva: *Kovács János*, mellé pedig *Tani uram*.

²⁾ Utólag kihúzva.

³⁾ Mind a kettő kihúzva.

⁴⁾ Utólag kihúzva s mellé írva: *Elhagyott bennünket*.

⁵⁾ Utólag kihúzva s mellé írva: *Ez immár konyhamester*.

5. Kövér László uram ¹⁾ equ. 2.
6. Dávid Zsigmond uram equ. 2.
7. Csepkovith uram equ. 2.
- Petrikovith uram equ. 3.
- Bogodi equ. 2.
- Meskó equ. 2.

Ezeken kívül szerjárástúl excipiáltatnak:

Csúty uram ő kegyelme.

Rimay uram ő kegyelme.

Tattai uram ő kegyelme.

Tany uram ő kegyelme, ²⁾ az meddig főlovászmesterségben
marad equ. 4.

Polyáni uram vicéjével equ. 3.

Armpruszter komornyik uram equ. 5.

Kalmár István uram equ. 2.

Summa equ. 96.

Czobor Erzsébet m. p.
(L. S.)

comes Emericus Thurzó
(L. S.)

Külczim: Instructio dominae Elizabethae Czobor et comitis
Emerici Thurzo, pro aula ipsorum extradata in anno 1617. qualiter-
nam sese gerere debeat unusquisque.

(Eredetije a gr. Batthányi-féle köpesényi ltárban. Lad. 1. fasc. 9.)

XCIII. 1618. márcz. 4.

Articulus turcicus.

Quantum ad pagos dediticios, qui post tractatum Zeoniensem et alios tractatus violenter et contra pacem facti sunt tributarii, conclusum est quando internuncii proficiscentur cum litteris ad portas utriusque potentissimi imperatoris commissarii plenipotentarii ipsorum imperatorum, convenient simul et tractabunt de ista differentia pagorum ad quarum usque complanationem, istae villae solvent sua onera, sed postquam commissarii supradicti decisionem fecerint observabitur ipsorum decisio, non augebuntur interea census et onera et si augerentur, gubernatores utriusque partis impedient.

¹⁾ Kihúzza s helyébe írva: *Farkas Pál, equ. 2.*, de utólag ez is kihúzza.

²⁾ Kihúzza s helyébe írva: *Bácsmegyei uram.*

Noster.

Ratione pagorum post et ante Zöniensem caeterosque tractatus violenter et contra pacem subiugatorum, ex quo convenire non potuimus. Ideo ad primitus utrinque instituendam commissionem, in qua ut iuxta Syth vathorokiensem, Viennensem et reliquas pacificationes rectificentur, remisimus interea porro Turcae nullos pagos, sub ullo praetextu subiungent; census pagorum ne augeantur, auctique condescendant et iniuriarum ac calamitates tollantur.

Az százötvennyolcz Esztergámbhoz tartozandó faluk közül, az kik veszekedő félben voltanak az bécsi capitulatio és végzés szerint Komáromba az hatvan falut kezünkhez vettük, úgy hogy azután semminemő falukhoz semmi közünket ne ártsuk.

Ezek peniglen azok az faluk, kik mind a két részre adózni fognak, rendszerént így vannak megírva.

Anno millesimo sexcentesimo decimo octavo quarta die mensis Martii.

Bánkeszy
Kis-Keszy
Várad, Nyitra vize mellett
Egyházszeg
Nagyszeg
Malomszeg
Ondrócz, Malomszeg mellett
Fölső-Szölös
Alsó-Szölös
Fölső-Csornok
Alsó-Csornok
Fölső-Peted
Ezderge
Fedimes
Kis-Manya
Gyarak
Szentmihályúr
Mártonfalva
Vayk
Diczke
Anyala
Tökölly
Lüle
Merlek
Lehotka

Gyarmath
Csiffar
Tild
Moly
Ó-Bars
Kis-Kozmál
Nagy-Kozmál
Tolmács
Tótkeszi
Aha
Nagy-Sári
Tayna
Néved
Veresvár
Nagy-Vezekin
Kis-Vezekin
Roznicza
Nemdinn
Kis-Valkócz
Charad
Kis-Falud, Veresvár mellett
Peszér
Nagy-Kovácsi
Németi, Nagy-Kovácsi mellett

Keresztúr
Kelecsén
Felső-Almás
Alsó-Almás
Pecsenics
Elesfalu

Badimka
Zebelleb város
Elazitha
Lehotka
Méznevelő
nr. 60.

(P. H.)

(P. H.)

(P. H.)

Joannes a Molard, Apponyi Pál m. p., Gáspár Gratianus,
(P. H.) (P. H.)

semmi semmi.

Hátán: Nomina 60 pagorum, quos post pacificationem Viennensem Turcis ad Strigonium tradiderunt, anno 1618. 4. Martii.

XCIV. 1618. aug. 3.

Generose domine, nobis honorande. Salutem exoptatissimam et omnis boni augmentum precamur.

Az Kegyelmed levelét vettük. Bizonyára akkor is csudálkoztunk rajta, hogy olyan véletlenül ment vala el Kegyelmed Posomból; miért hogy az Kegyelmed jóakarója is Erdődy uram eléggé várta Kegyelmedet; de mi legyen az oka, megértettük. Jóllehet itilhetnénk azt is magunkban, hogy olyan fáradhatatlan menéssel sietett haza menni Kegyelmed, hogy netalántán az Kegyelmed szerelmes házastársa és kedves kis leánkája vonták az Kegyelmed szívét magokhoz, azoknak kedvéért és látásokért, nem annira az vendégekért sietett. Az szünetlen esőknek untalan való leszakadások és essések hasonlóképen vagyon itt is a mi hegyeink között, ki miatt csak az úristen tudja, mint takarodhatunk be. Az szegénységet is ugyan nem tudjuk möly felé való munkára térjéztetnünk, mert buzáink, árpáink s egyébféle mezei veteményink mind elértenek. Réteinket is azonképen ideje volna, hogy megkaszáltatnánk. Azért mi is ezen okért takarodásunkban lehetetlen, hogy hátra ne maradjunk. Az török szomszédságnak békeségben való léte kedves hír; de az szegény kereszténységnek egymás ellen való indulása elég kedvetlen, bár a töröknek csendességben való nyugta miatt a végekből ne készerítenék kivinni az szolgáló rendet, hogy valamiképen más ne következék belőle, holott ő tudja miért hallgat, s gondot is visel pedig magára. Isten azért ő szent fölsege fordítsa az ő áldandó szent nevének örökkén való dicsíretire. Az Kegyelmed szerelmes házastársának szolgálattja ajánlását kedvesen vettük és a Kegyelmed kis leánkájának is jóindulatját igen akarjuk; a mölynek nem egyéb jele, isten éltetvén ezután is, nemcsak szófogadó, de ugyan en-

gedelmes szolgáló leánya is akar Kegyelmednek lenni, kit engedjen meg az úristen, hogy érhesse Kegyelmetek kedves öröme napját is, sok esztendőig való jó egészségben. Magunk aljapatjában, hála istennek, jól vagyunk. Új hirt pedig Kegyelmednek egyebet innét nem írhatunk, a mely Permay a napokban egyebeket üldözött, kergetett, az úristen őtet is oly kergetéssel és üldözéssel megelőzte, hogy nem ellenkezik az Krisztus hiveire ezután, mint lött halála, fiunk alá menetelikor Kegyelmednek mindenképen megbeszéli. Engedje isten, hogy Kegyelmeteket mind fejenkint találhassa jó egészségben. Kegyelmednek, asszonyom ő kegyelmének, az Kegyelmed szerelmes házastársának ajánlja köszönetömet. Isten éltesse jó egészségben Kegyelmedet. Datum in arce nostra Byczensi, die 3. Augusti, anno 1618.

Erga generosam Dominationem Vestram

domina benevolentissima

illustrissimi quondam domini comitis, alias

regni Hungariae palatini etc. relicta vidua

Czohor Erzébet.

Küldésim: Generoso domino Joanni Rimay, aulae nostrae praecipuo familiari, nobis honorando etc. Cito, cito, citissime.

Index Rayezensis Gaydlensi, Gaydlensis transmittat Korponam.

XCV. 1618. sept. 8.

Generose domine et compater nobis honorande.

Salutem et omnis prosperitatis incrementa.

Jelentettük vala Kegyelmednek az alföldön létünkben, hogy az mikor megérkezünk, értésére adjuk Kegyelmednek, tegnap azért, istennek gondviseléséből jó egészségben érkezünk ide az byttchei várunkban, kiért istennek szent neve dicserdessék. Hoffmesterünket házához bocsátván, szóval is üzentünk Kegyelmednek, az leveleket is az oda való fő embereknek, együtt ez levelünkkel oda küldöttük. Kegyelmed azért dirigáltassa jámbor szolgálja által ő kegyelmek kezéhez, választ várván ismét küldje meg minekünk Kegyelmed. Ezt is akarók értésére adni Kegyelmednek, jóakaró komám uram, hogy úgy készüljön bücsületesen Kegyelmed, ez következő október 24. napján minden bizonyal compareáljon Kegyelmed itt. Ezzel istennek áldásában ajánljuk Kegyelmedet. Datum in arce nostra Byttche, die 8. Septembris, anno 1618.

Generose Dominationis Vestrae

compater benevolentissimus

comes Emericus Thurzo.

Sajátkezűleg: Édes komám uram ugyan fölötte kérem Kegyelmedet, Kegyelmed azon legyen, hogy azokban az fő emberekben, az kiknek írtunk, és az kik immár egyszer reá feleltenek, hogy hozzánk jűnek, meg ne fogyatkozzon, hanem ő kegyelmek ad diem 24. Octobris minden okvetetlen itten compareáljon Kegyelmeddel együtt.

Külczim: Generoso domino Joanni Rimay, aulæ nostri familiari primario etc. compatri nobis honorando.

XCVI.

Admodum magnifice et spectabilis domine.

Litteras accepi admodum magnificæ et spectabilis Dominationis Vestrae, quibus mihi, quod felici usus itinere salvus et incolumis per dei gratiam in Austriam pervenerim, congratulatur. Pro quo certe tam singulari accepto beneficio divinae bonitati et clementiae gratiae agenda sunt maximæ et immortales. De amore et propertq animo quo in magnificam et spectabilem Dominationem Vestram feror, non est quod dubitet, sed sicuti ante dominum parentem semper amore sum prosecutus, ita pariter Vestram magnificam ac spectabilem Dominationem nunquam desistam amare et amplecti. Hoc unum sibi in memoriam revocare velim, dominum parentem maxima beneficia ab augustissima familia Austriaca accepisse, proinde æquum esse, ut ea se memorem et gratum acceptorum olim beneficiorum praebeat, secretarium Martinum Sculteti quotam (*így*) pro negotio licuit ad colloquium admisi, quid autem responderim sine dubio quamprimum advenerit praesens testabitur. Datum ex arce caesarea Ebersdorff anno supra millesimo sexcentesimo decimo octavo.

Admodum magnificæ et spectabilis Dominationis Vestrae
addictus
cardinalis Kleselius m. p.

Külczim: Spectabilis ac magnifico domino comiti Emerico Thurzo de Bethlenfaíva, comiti perpetuo de Arva etc. domino et amico nobis singulariter dilecto Bytschae.

Egészen a bibornok írása a külczim hijján. (Eredetije a gr. Battyhányi-féle köpcsényi ltárban. Lad. 27. fasc. 5.)

XCVII. 1619. ápr. 4.

Spectabilis ac magnifice domine et affinis observandissime.

Salutem et servitiorum nostrorum paratissimam commendationem. Az Kegyelmed levelét meghozá minékünk Kegyelmed jámbor szolgálja, kiből megértettük az Kegyelmed kívánságát, melyből Kegyelmednek szeretettel kedveskednénk, de azt az jószágot mind az szőlőkkel egyetemben ő felsége immár közel esztendeje, hogy az dotalistátul kezihez vette, bizonyos summát úgymint két ezer forintot adván nekie az ő felsége szeptesi kamarája nekie, ő felsége kezénél lévén immár mindenestől fogva, az szegény Bornemisza János öröksége, semmi módunk benne, hogy valakinek conferálhassunk; de ha Kegyelmed annak előtte kérte volna tőlünk, minek előtte ő felsége kezéhez nem adták, szeretettel odaadtuk volna Kegyelmednek, és ugyan örvendeznénk rajta, ha Kegyelmednek efféle dologból gratificálhatnánk, és ha valami efféle occasio offeráltatik, Kegyelmed találjon meg benünket, Kegyelmed meglátja, hogy satisfaciálunk az Kegyelmed kívánságának, mert mi igaz jóakaró atyánkfíának tartjuk Kegyelmedet. Az császármadarat jó néven vettük Kegyelmedtől, és az hosszú bőjttől megszabadulván, el is költjük a Kegyelmed egészségiért. Asszonyomnak ő kegyelmének az atyámfiaknak velünk egyetemben sok szolgálatját ajánlja. Éltesse isten Kegyelmedet jó egészségben. Datum in castello nostro Komiathy die 4. Apr. 1619.

Spectabilis ac magnificae Dominationis Destrae
servitor et affinis paratissimus
comes Sigism. Forgacs
de Gimes m. p.

Külczim : Spectabili ac magnifico domino comiti Emerico Thurzo de Bethlenfalva comiti perpetuo Arvensi, locique eiusdem supremo ac perpetuo comiti etc. domino et affini observandissimo.

(A gr. Battyhányi-féle köpesényi ltárban. Lad. 27. fasc. 5.)

XCVIII. 1619. jun. 25.

Alázatos szolgálatomat ajánlom sat.

Kívánván az sat.

Ez itt való állapotnak eredetitől fogván ez ideiglen való forgásáról ahhoz képest nem kell teljesb írással terhelnem s tudósitanom Ngodot, hogy az úrtól ő nagyságától voltaképen való értelmet vehet minden eszében felőle Nagyságod. A mely dolgok állapotja habjaiban nem mondhatja ő naga, hogy sziv-

beli epedéssel s elmebeli törődéssel való külömb külömb ütközeti ne lettenek legyen ő nagnak kiktől, ha az idő szenvedhetne volna, ugyan kiröpüléssel való menekedést is méltán kellett volna keresni ő nagyságának. Nem állithatom is, hogy ez mostani állapot forgásából elméjében meggyökerezett értelem az posoni jövődő gyűlések gyakorlását megkívántathatta legyen ő ngával, vehetvén még az vékony értelmű ember is eszében, az igaz itéletnek és kívánatos értelemnek micsoda tekinteti s micsoda jutalma lehessen ez mostani értelmek és itéletek között. Ebben is kell pedig immár maradni ennek ez izetlen, eszeveszett és megrészegedett állapotnak, míg az isten az jövődő idők forgásából helyére nem hozza itéleti szája izét és meg nem téríti józanságát, kire nem kevés kárával s nem kicsiny veszedelmével . . . csak térni, a mint az vakmerőségbe bekeveredett most. Az úristennek kegyelmességéből és vezérlésétől, sok ólálkodó törökön által való lépésével urunk ő naga egészséges állapottal fordult s tért vissza innen Nagodhoz. A mely állapotban szerencséjének nevedésével Nagoddal egyetemben az Nagod gyönyörűségére s minekünk mindnyájunknak örömünkre is tartsa sokáig az úr meg ő nagát. Irtam Posonban 25. Junii 1619.

Nagod alázatos szolgája

Rimay János.

Külszím: Tekintetes és nagos szent-mihályi Czobor Erzsébet asszonnak az tekintetes és nagos gróf Thurzó György uram, néhai magyarországi palatinus urunk ő nga meghagyott istenfélő szerelmes házastársának etc. énnekem éltemiglen való kegyelmes asszonyomnak adassék.

XCIX. 1619. a u g. 31.

Generose domine compater nobis honorandissime.
Salutem et nostri commendationem.

A mostani állapathoz képest mely szükséges legyen szolgálainknak s kiváltképen Kegyelmednek mellettünk létek, leve-lünkre nem bizhatjuk. Isten Kegyelmedet hozzánk hozván, magunktól Kegyelmed megértendő. Minthogy pedig az több szolgálainknak is mindnyájoknak magán magán írtunk, hogy ki ki minden szerével szerszámosan és kopjásan jöttön jőjön, Kegyelmed is, édes komám uram, el ne mülassa, hanem késedelem nélkül siessen hozzánk, holott dolgaink lesznek Kegyelmeddel is. Éltesse isten jó egészségben Kegyelmedet. Datum in arce nostra Bytche, ultima Augusti 1619.

Generosae Dominationis Vestrae

dominus et compater benevolentissimus
comes Emericus Thurzo.

Sajátkezűleg: Édes komám uram, fölötte igen kérem Kegyelmedet, Kegyelmed jűjen hozzám, mert igen nagy, eltávoztatlatlan titkos beszédem vagyon Kegyelmeddel, ha mi olyas házánál marhája vagyon Kegyelmednek, és asszonyomat is hozza el Kegyelmed, bátorságos helt rendelünk jó szívvvel ő kegyelmeért és az Kegyelmed marhájáért is.

Külszám: Generoso domino Johanni Rimay, aulae nostrae primario familiari etc. compatri nobis honorandissimo. Cito, cito, citissime, Korponam.

C. 1619. ok t. 12.

Spectabilis ac magnifice domine, affinis observandissime.

Salutem et servitii mei paratissimam commentationem.

Meghozák énnekem az Kegyelmed levelét, kiben Kegyelmed jelenti, hogy előtte viselvén az Kegyelmed jó emlékezetű szerelmes atyjának hozzánk való kötelességét, nem akarta elműlatni levele által engemet meg ne találni, kit én is Kegyelmedtől, mint jóakaró sógor uramtól, igen kedvesen vöttem, és Kegyelmed maga lehet bizonyságom, hogy mind az Kegyelmed szerelmes boldog emlékezetű atyjának, mind Kegyelmednek minden üdőben igyekeztem kedveskedni és szolgálni, és ezután is látván az Kegyelmed hozzám való jó akarattját, igyekezem Kegyelmednek azon jó akarattal és jó atyafiusággal lennem.

Sándor János uram által minemű levelet Kegyelmed iratott volt, az is kezemhöz jött volt, kire ugyanazon szegény embertől, az ki az levelet ide hozta volt, választot is írtam Kegyelmednek. Minthogy mostan az leveleket intercipiálják, nem tudom ha kezéhez juthatott-e Sándor István uramnak.

Az mi azért az Kegyelmeddel való szembe lételemet illeti, Kegyelmeddel én örömet szembe leszek és beszélek, csak Kegyelmed adja tudtomra és értésemre, ha Kegyelmednek magának csak lészen-e tractatusa velem, avagy penig az erdélyi fejedelemnek ő fölségének akarattjából, Kegyelmednek elegendő hitlevelet küldök, az ki mellett Kegyelmed bizvást ide jöhet hozzám, azt itélvén, hogy pro communi bono hasznos is lenne az Kegyelmeddel való szembe lételem, kiről Kegyelmednek szóval is izentem Forgács Péter uramtól, én azt ítélem, hogy itt létemben is hasznosan szolgálhatok az nemes országnak. Az mi az magunk állapotját illeti, efféle motusok miatt egyéb üdőben is sok károkat vallottam, de mind semminek állítottam, midőn látám, hogy az én kárommal az nemes országnak békességet és jó állapotot szörözhettem az én tehetségem szerént, most is kész vagyok minden károkat szenvednem, csak tisztetem szerént sedálhassam az nemes országban ez

mostani fölgerjedett háborút, ő fölsége és az nemes ország könnyen megtéritheti énnekem minden kárvallásomat.

Ertettem azt is, hogy Kegyelmednek azt adták volna eleiben, hogy én rút szidalmakkal illettem volna Kegyelmedet, kiért Forgách Péter uramra is neheztelt volna Kegyelmed, kin igen is csudálkoztam, holott Kegyelmed régtől fogva ösmér engemet és jól tudja, hogy efféle értetlenséggel senkit meg nem bántok, hanem megszoktam tartani az régi proverbimot: de absentibus aut bene, aut nihil. Kérem azért Kegyelmedet, énfelőlem olyan opinioba ne legyen, hanem tartson jóakaró atyjafiának. Eltesse isten Kegyelmedet jó egészségben. Datum Posonii die 12. mensis Octobris, anno 1619.

Spectabilis ac magnificae Dominationis Vestrae
servitor et affcinis paratissimus
comes Sigism. Forgach
de Gimes m. p.

Külczim: Spectabili ac magnifico comiti domino Emerico Thurzo de Bethlenfalva, perpetuo comiti de Arva, eiusdemque comitatus Arvensis supremo comiti etc. domino affini observandissimo.

(Eredetije a gr Batthyányi-féle köpcsényi ltárban. Lad. 27. Fasc. 5.)

CI. 1619. decz. 9.

Generose domine compater nobis honorandissime.

Salutem et nostri benevolentissimam commendationem.

Az Kegyelmed levelét, édes komám uram, minekőnk megadák, melyet minden czikeliben megértettünk. Hogy az Kegyelmed betegeskedése betegségre vált és az hozzánk jövetelre Kegyelmednek erőt venni nem engedett, azt az Kegyelmed egészségtelenségét fogyatkozásink között nem utolsónak tartjuk, és szánakodunk is az Kegyelmed nyavalyáján, kívánván, hogy az orvosságoknak hasznosító istene azt az betegséget kegyelmességéből elvévén, sok esztendőig kedves egészségbe megtartani méltóztassék. Bizony dolog, édes komám uram, hogy mi az Kegyelmed hozzánk való jövetelit kívánatosan vártuk, nem annira magunkért, mint az itten való állapotbeli tagolatlan sok rendbeli dolgokban könnyebbitésünkért, tudván azt, hogy hitünk szabad exercitiumjának, és hazánk megromlott szabadságának helyre állatásában mind elméjével s mind okosságával segített volna Kegyelmed könnyebbíteni; de mint-hogy az egészségtelenség méltó mentsége Kegyelmednek, nálunk is helye vagyon. Nem lévén pedig reménytelenek az Kegyelmed előbbeni egészségének megtérésében, intjük Kegyelmedet, ha isten Kegyelmednek annira való erőt és egés-

séget ad, hogy az útat Kegyelmed elszenvedheti, ne neheztelje, se ne halaszsa Kegyelmed az hozzánk jövetelt, holott ha vala[ha] kívántatott az Kegyelmed mellettünk léte, és elméjének hasznos fénye, most egyszer leginkább. Az Kegyelmed árváira való gondviselésünköt a mi nézi, mi Kegyelmednek, édes komám uram, mindenkor szeretettel kedveskedtünk is érdemében bőcsültük is Kegyelmedet, és az istennek Kegyelmedben levő ajándékot; ha isten ebben végezte az Kegyelmed életinek végét, az Kegyelmed meghagyandó árváira úgy viselünk gondot, valamennél jobban tudjuk. Kegyelmed pedig minthogy nekünk soha semmi kedüsesre okot nem adott, nekünk Kegyelmedre nincsen semmi neheztelésünk, s kívánjuk, hogy hamar nap Kegyelmedet egészségesen láthassuk. Eltesse isten jó egészségben Kegyelmedet. Datum Posonii, die 9. Decembris, anno 1619.

Generosae Dominationis Vestrae

dominus et compater
benevolentissimus
comes Emericus Thurzo.

Küldzím : Generoso domino Joanni Rimay, aulae nostrae praecipuo familiari, etc. compatri nobis honorandissimo.

CII. 1620. máj. 6.

Szolgálatomat ajánlom Kegdnek mint bizott uramnak barátomnak. Az úristentől egészséges életet sok jó szerencséket kívánok adatni Kegdnek. Az mely levelet 2. Maii ír Bicséről énnekem Kegd, ma 6. Maii juttatták házamnál kezemhez, kiből értem uram, hogy asszonyunk ő nga az én szent-györgyi kántorára való fizetésemet nem deputáltathatván Zólyomban, Kegdnek parancsolta volna, hogy nekem megadná, a mely pénz, hogy készen itt volna Keggnél, csak érthetné Kegmed tőlem ki kezéhez kellene adni, és ki hozhatná meg nekem. Ő nagyságának azért meg igyekszem szolgálnom, mint ennekelőtte, hogy semmi fogyatkozás s halasztás az én fizetésemben nem esett, most is ő nagysága arra ilyen providentiát tart, de most, a minemű karban vagyok az én állapotom, és a minemű akadályok is vagynak előttem, nem aránzom, hogy az ő nagának fizetését méltán vehetném fel és hogy azon kötelességbe lehetnék ő nagoknál, a mely dolog felől eddig is megtaláltam volna ő nagokat, de ahhoz sem volt alkolmatosságom, minthogy sem

köteles az ott való szolgálatban, sem derékképen elbucsuzott sem akarok lennem, kötelezvén az ő nagok hozzám való jó-akarátja és kegyelmessége, hogy holtomig az szolgálatban fogyatkozást ő nagok ne tapasztaljon. Im előttünk vagyon az besztércei gyűlés, a mely gyűlésre urunkat ő nagyságát (Thurzó Imrét) az úristen szerencsésen elérkezteti, ő nagokkal beszélgetvén állapotomról, az idő állapotja is meg kezdi mutatni, mihez kelljen állapotomat rendelnem. Ő nagának azért Kegd szolgálatomat ajánlván, ezeket intimálhatja ő nagának. Tartsa jó egészségben meg az úristen Kdet. Irtam ma 6. Maii későn estve 1620.

Kdnek szolgál

Rimay János.

Külsőim: Egregio domino Joanni Drozdik, provisorii arcis Bichensis etc. domino et amico mihi observandissimo.

(Eredeti az árvai vár levéltárában.)

CIII. 1620. máj. 12.

Spectabilis ac magnifice domine et affinis observandissime.

Salutem et servitiorum nostrorum paratissimam commendationem. Istentül Kegyelmednek jó egészséget és hosszú életet kívánok megadatni. Az Kegyelmed levelét meghozák énnekem, kiből megértettem, hogy az isten Kegyelmedet jó egészségben bichei házához meghozta, kin én is igen örvendezek, adja az úristen, hogy Kegyelmednek mostani szolgálatjának zsengéje legyen istennek neve dicséretire és hazánknak is javára és előmenetelire, nincs is kétségem benne, hogy ha az közönséges permansiot az emberek, és jó békességet meg nem vetnék, hogy ez Kegyelmed mostani fáradozása hasznos ne legyen, főképen ha, az mint Kegyelmed írja, úgy disponálta ott az fejedelmek követit, hogy az keresztény vérontást eltávoztassák és per omnia media az békességet és egyességet kövessék. Én azt reményelem, hogy császár ő felsége is egyebet annál nem kíván, csak az emberek az nagy sok emutatioknak hagynának békét, hanem követnék az igazságot, mert tandem tandem ugyan iusta causa triumphál, ez világi dicsőség és minden gyönyörűség igen kevés ideig tartván. Hogy pedig Kegyelmed engemet nagy szeretettel es affectióval kér azon, hogy én is ne szűnjem meg az jó békességnek promoteálását, azt Kegyelmedtől igen jó néven vettem. Minthogy pedig nekem tisztem is azt mutatja,

hogy ante omnia az országnak békességes megmaradását keressem, azt jó szívvvel meg is cselekeszem, csak ő felsége és Kegyelmetek is akarja. Most pedig jó alkolmatosság is offerálja magát, minthogy császár ő felsége is azt írja levelében, hogy az gyűlés előtt ő felségével szemben legyenek, hogy az beszterczei gyűlésnek jó vége és exitussa lehessen, hogy arról példát vevén az több országok is közönséges jó békességhez inkább accedáljanak, és ez nagy veszedelmes háborúság leszálljon. Ha azért ő felsége és Kegyelmeteknek is tetszése ahhoz accedál, hogy felmenjek Bécsben császár ő felségéhez bizonyos jó információval és instructióval, az fáradságot nem restellem, ugyanis ilyen nagy dolgokban prudentius est consilio prius omnia experiri, quam fortunae periculo statum reipublicae christianae exponere. Ő felségének Kassára az császár ő felsége levelét megküldtem, mire resolválja ő felsége magát, nem tudom. Ha miben az szegény országunknak hasznosan tudnék szolgálni életem fogytával is örömet megcselekedném, az mint hogy ez ideig is az mennyire én tölem lehetett, abban semmit hátra nem hagytam. Kegyelmed azt is jelenti írásában, hogy maga is örömet szemben lenne velem, Kegyelmedet mindenkor mint kedves jóakaró atyámfát szeretettel látom, valamikor isten Kegyelmedet ide hozza hozzánk, immár az beszterczei gyűlésig itt leszen maradásunk. Éltesse isten Kegyelmedet jó egészségben sok esztendeig. Datum ex arce nostra Gaach, die 12. Maii anno 1620.

Spectabilis ac magnificae Dominationis Vestrae

servitor et affinis paratissimus
comes Sigis. Forgach
de Gimes m. p.

Küldöm: Spectabili ac magnifico domino comiti Emerico Thurzo de Betthlenfalva, perpetuo de Arva ac eiusdem comitatus supremo comiti, regnorum Hungariae et Transylvaniae principis consiliario etc. domino affini nobis observandissimo.

(Eredetije a gr. Batthyányi-féle köpesényi ltárban. Lad. 27. Fasc. 5.)

CIV. 1620. jun. 5.

Szolgálók Kegyelmednek, mint bizodalmas uramnak. Az jó isten áldja és éltesse Kegyelmedet nagy jó egészséges életben sokáig kedves háza népével.

En uram most tanólok csak járni, az mint minap is íráram Kegyelmednek, az mely lábamot az orvoslás előtt igen

igen megszaggatott volt az köszvény, ugyan nem akar engedni úgy, az mint én akarám, de istenemre hagyom ő szent felségére, noha bizony az hév vízben is örömet megyek vala, ha bátorságos volna, de fölötte sok az tolvaj. Más az, csudásnak tetszik uram, hogy Esterhas uram ő nagysága megtartozék, maga immár minden élését elvitték volt az hév vízben, talán penig az mátkája is ott lehet eddig, ez elmúlt csőtörtökön minden bizonynyal Zólyomban kellett volna ő nagyságának lenni, de azt írja ő nagysága, hogy császár urunk hivatja Bécsben, és hogy valami tractának is kellene az törökkel lenni az hódoltság felől Ujvárbán. De Eötvös Tóbiás mást beszél, hogy az csehek igen megverték volna császár urunk hadát, hogy Kéri János kötélhálóbba volna, ez rossz hír volna, nem békességre nézendő dolog volna, de sokszor volt immár olyan hír, ugyan mind csak füstben ment, csak adna az úristen valami bizonyosat immár értenünk az szent békesség felől. Alárendelnek.....sára az kemény nyakú rossz jobbágyim közben, a mint értem, vonogatják magokat az ugar szántástól. Mások is vallottak kárt, de ugyan szolgálnak uroknak, ők az hitvány rossz emberek immár ugyan szolgálat nélkül volnának örömet, az lovaimot is mind ellopják egyenkint ott, a mint el is kezdték. Nem tudok uram most semmit egyebet Kegyelmednek írnom, talán Kegyelmed bővesebb hírrel oda. Ezzel isten éltesse Kegyelmedet jó egészsígen. Irtam Korponán, pünkösöd előtt való pinteken 1620.

Kegyelmednek igaz szívvvel szolgál még él

Bori István.

P. S. Izentem vala Rakomazai Jakabnak Bori Jánostól, ha Kegyelmednek mit ír, csak nekem küldje, én Kegyelmednek juttatom. Izente azt, hogy Kegyelmednek nem írhat addig, a míg az úr Zólyomban nem érkezik, azután ír osztán Kegyelmednek.

Im valami írott könyv akadt uram kezemhez, talán Kegyelmed jobb hasznát veheti, derék füvekről emlékezik néhol; a mint értem, szintén ilyen írása volt Moldenariusnak.

Szintén megírtam vala ez levelemet, hogy sógor uram Gyürki uram érkezék Selmeczről. Kassáról jött fel Siksai István és Kun Ferencz, háromezer forintot hoztak, ezüstöt kéret mégis Selmeczről az fejedelem. Irja sógor uramnak, hogy mégis vesztes legyen az tisztszen mindaddig is, míg az békesség bizonyában véghez nem megyen, mert ő fölsége tudára adja mindjárt neki, ha véghez megyen az békesség. Kassáról ez elmúlt vasárnap indultak meg, még akkor az cancel-

larius Kassán nem volt. Ferencz Beők dolgában semmi színe, hogy suspicióban volna, sőt kedves ember, azt mondják. Czuti uram is ír az sógornak, azt írja, hogy az palatinus azt írja, hogy véghez ment az békesség. Csuda írás ez is.

Küldém: Nemzetes és vitézlő Rimay János uramnak, mint igen bizodalmas uramnak és bátyámuak, szerelmes sógoromnak adasék ez levélem.

CV. 1620. j u l. 30. Zólyom.

Bethlen Gábor instructiója portai oratora (Rimay János) számdra.

(Megj. Török-Magyarkori Á. O. I. köt. 238. l.)

CVI. Zólyom 1620. a u g. 30.

Bethlen Gábor Dóczi István és Rimay János portai követekhez.

(Megj. Erd. Tört. Adatok I. k. 321. l.)

CVII. Nagyszombat 1620. s z e p t. 17.

Bethlen Gábor instructiója Dóczi István és Rimay János portai követekhez.

(Megj. Erd. Tört. Adatok I. 324. l.)

CVIII. 1620. s e p t. 18.

Tekintetes és nagyságos vezér. Isten Nagyságotat éltesse és jóra való igyekezetiben szerencsésítse. Az fényes portára bocsátott böcsületes hiveink és követeink levelét hozák ez estve felé. Melyet mikor megolvastunk volna, minemő busulásunk indultatott, nem győzvén eleget csudálkozni azon, hogy enni országoknak ilyen nagy hasznos dolgokban való követségeket Nagyságod így tartóztatja, idegeniti hatalmas császárhoz eddig buzgó szivből indittatott igaz jóakarattól, melyet mi menni fáradsággal vittünk véghez, azt a nagy isten tudja csak, arról nem is írunk, mert látjuk haszontalanságát. De mindeneknek

felette csodálkozunk azon, hogy Nagyságod követek előtt mi reánk oly dolgot fogott, melyet ennél különben soha nem értettünk, tudniillik, hogy Vácot, Nógrádot mi ezelőtt két esztendővel ígértük ő hatalmasságának. Bizony nagy szó ez. Az fölséges isten, ki minden titkoknak tudója, lássa és ítélje meg ez dolgot közöttünk, holott mi Nagyságodnak budai vezérségébe tudásunk szerint Erdélyből egy levelet sem írtunk, sem üzentünk, mert az erdélyi állapotot mindenkor az fényes portán igazgatták és nem volt miről írunk. Erdélyből való kijövetelünknek pedig esztendeje és tiz napja lévén, hogy hogy ígírhettük volna mi az magyarországi várakat másnak, mely nem mi hatalmunkba állott, holott az isten minékünk bizonyosságunk tizenhat holnappal ezelőtt Magyarországbán való jövetelünk felől nem is gondolkodtunk, noha mindenik fővezér kínált vele, de tudván az országoknak igen szabadságos törvényeket, mozdulni sem akartunk az országok akaratja ellen senki biztatására. Nógrádnak emlékezetit pedig ennél különben hírrel sem hallottuk. Ha istenek s igaz lelkek vagyon azoknak, kiket Nagyságod hozzánk jártatott, mondják meg, minden leveleit tartjuk Nagyságodnak, és azok is bizonyosságot tesznek arról, hogy Nógrád felől soha emlékezet sem volt. Vác állapotját a mi illeti, tudjuk jól, és magunk is teszünk arról bizonyosságot, hogy Nagyságod annak megadását száma nélkül szorgalmaztatta és kérte tőlünk, de mi az egy igazságnál egyéb választ nem adhattunk, tudniillik, hogy ország hire nélkül mi nem hogy várat, várast, falut, de csak egy házhelt sem adhatnánk el, ha szintén koronás királya volnánk is az országnak. Kivántuk igen méltán, hogy Nagyságod minket oly lehetetlen dolognak véghez vitelére ne erőltessen és ne szorítson kíváltképen akkori állapotunkba, mivel csak mintegy gubernátora, avagy fő generálisa voltunk az beszterczei gyűlésnek végeig az országnak. Tudomány-tétellel éltünk az Nagyságod emberi előtt, hogy ha olyan dolgokra kényszerít minket az fényes porta, készek vagyunk azt az állapotot elhagyni és hazánkban vissza menni, mert nem akarjuk oly országnak fejedelemségét felvenni, melynek hatalmas császár ellensége akar lenni. Azt mi pedig vöttük eszünkbe, hogy az sok lehetetlen kívánságoknak megjeljesítésére nem lehetvén elégséges az ország, megunják és elidegenednek hatalmas császárral való frigyektől s kényszerítetnek oly hatalmas királyokkal békességet szerzeni, kiknek segítségek, erejek által magok országának oltalmazására elégségesek lehessenek. Intettük és kértük is Nagyságodat, hogy várna időtől, ajánlottuk és ígértük magunkot arra, hogy jó szívvvel fáradunk az országnál, hogy azzal is hatalmas császárnak az ország kedveskedjék, melyet reméljük is, hogy jó alkal-

matossággal végben vihetünk, csak ily hertelen ne kívánják, és hatalmas császár is Nagyságtokkal együtt az magyar nemzet-hez mutassa igaz jó akaratját, az német kedvéért az magyar nemzetet meg ne vesse, frigyét fel ne bontsa, sőt ha kívántatik segítséget adjon, és kedveskedjék az fényes porta is az magyar nemzetnek mostani állapotjában. Ez volt az mi ígretünk Vácz felől és nem egyéb ennél, mert ha egyebet ígirtünk volna is, meg nem teljesíthettük volna az fölül megírt okra nézve, és magunkot nemcsak kétségben, hanem nagy veszedelemben ejtettük volna, holott ki volna az az ember még most is, a ki azt nem gondolja és számtalan sokan azt nem hirdetik mi felőlünk, hogy mi csak azért jöttünk Magyarországon, miképen az egész kereszténységet török kézben ejtsük. Bizony méltán is kételkedhetnek hozzánk, holott Nagyságod maga is nemhogy oltalmazná az mi tisztességünket, de inkább maga vitet az nagy kételkedő gyalázatos hirben, azt mondván felőlünk, hogy két esztendővel ezelőtt ígirtük mi az várakat törököknek, melylyel elhiggye Nagyságod, semmit nem használ, sőt nagyobb kárt teszen hatalmas császárnak. Magának pedig, jól emlékezünk arra, hogy tiz ezer forintot ígirtünk Muharim bég által, de módjával és okkal, melyet jól tudjuk Muharim bég megmondott Nagyságodnak. Most is mi azon emberek vagyunk, és csak ilyen kívánságokkal minket Nagyságod ne terheljen, hanem legyen igaz jóakarattal való szomszédunk, az segítséget elbocsátani magunk személye mellé ne késlelje, hanem igen sietséggel bocsássa mellénk, és ne Kanisa felé. Követeinket minden késcdelem nélkül indítsa szép gondviseléssel az fényes portára, commendálja az országok mostani kész akaratjokot hatalmas császárnak és az fővezérnek Nagyságod, nem tiz, hanem husz-ezer forintot ígírünk és adunk Nagyságodnak, melynek felét mindjárt beküldjük, az felét is hat holnap alatt megadjuk. Mely dologról és Vácznak is állapotjáról követeink által Nagyságodnak bevségesen és igazsággal való választ adtunk. Valamit mi szónkkal megmondanak Nagyságodnak, azt úgy higgye, mint ha innmár minden kezében volna, mert mi soha két orczát nem viseltünk, ezután annál inkább viselni nem akarunk, mert a mi királyi állapotunk tökéletes igazságnak kiszolgáltatását kívánja. Ha pedig Nagyságod az magyar nemzetnek és az egész confederatus országoknak hatalmas császárhoz mostan az mi sok fáradtságink, szép tanácsadásink által hajtott és indított igaz jó akaratjokot az fényes portától teljességgel el akarja taszítani, az innmár más dolog, csak Nagyságod minekünk írja meg, hogy nem kell ezeknek az országoknak semmi jó akaratjok, mi azt is igen akarjuk, és mindjárt Ferdinánddal megbékélhetünk, kinek főúr követi mostan is Posonban vadnak és

az békességet futják, azok két kézzel vennék ezeknek az országoknak jó akaratjokot. Ezeket akaránk sietséggel Nagyságodnak megíratnunk az követek levelére, kérjük szeretettel Nagyságodot ne késlelje követünket, vagy bocsássa alá az portára, vagy ereszze vissza őket, tudjuk magunkot mihez tartani. Követeink írják, hogy Nagyságod levelet is íratott volna nekünk, de még eddig el nem hozták. Mi arra nem akarván várakozni, minden dolgokról választ adtunk követeink által. Isten Nagyságodot éltesse jó egészségbe. Datum Timaviae die 18. Septembris, anno 1620.

CIX. 1620. sept. 19. Nagyszombat.

Bethlen Gábor levele portai követeinek Dóczy Istvánnak és Rimay Jánosnak.

(Megj. Török-Magyarkori Á. O. I. k. 244. l.)

CX. 1620. nov. 29.

Illustrissime comes et domine, domine mihi gratiosissime, post servitiorum meorum paratissimam semper mei commendationem.

Az úristentől Nagyságodnak egészséges életet, sok jó szerencséket kívánok adatni. Az budai vezérnek gonosz akaratjából ellenünk forraló s Ferdinánd pártjára faveáló incselkedése miatt tartozódván s akadékoskodván útunk, igen későn, 14. Novembris juthatánk ide be az portára. Nem szintén két héttel jutott volt az perzsa követe is előttünk be, s kíváná az vezér, hogy Kutschuk Csekmezéről két mérföldnyi váraskából előbb jöjünk egy nappal be, a mely napon az perzsa követnek audientiájának kellett lenni az császárnál, azaz mi szombaton érkeztünk be s másod napon vasárnapon volt első audientiája az császárnál. Armprusztter komám urammal Fáncsi György uram ment volt be közfűlünk az perzsák ajándékainak contemplálása végett az császár udvarába, a kik az ajándék bemutatásának mind végiglen látták az actáit, a mint mondják, tizenkét száz ember vihette az ajándékot, sok darab már zsákba, holott egy vég atlaczot és bársonyt is egynehány szakaszba szaggatván, mindenike fogott valamit kezébe az marhákból, kézját is mutattak kétszázig, mindenik kézját egy-egy ember vivén. Mi immár az fővezért, muftit, s az főbb vezéreket saluttálván, credentionalisinkat kezekhez szolgáltatván, rendelt aján-

dékját is kinek kinek bemutattuk, az jelen valóknak adván az távol valóknak rendelt ajándékjait be. Az fővezér után, Halil basa üli az devánba most az ordót, a ki kapitány basa is, Manfredoniát in mari Adriatico Apuliába ez rablotta ez elmúlt nyáron meg, Manfredonia nevezeti helyett Lauretumot mondván minékünk az budai basa, hogy irruptióval depraedáltak, de Lauretum intacte maradt; Halil basa után Gürtschy Mehemet basa vagyon az autoritásba, ő utána Czigalogly Mamhut basa, ez után saami Mehemet basa, utolsóbb rendet az ülésbe occupálván Huszain basa. Az császárral ez jövő vasárnapon leszünk szemben, bemutatván az ajándékokat is neki; és minthogy immár az fővezérnek az mi bejövételünknek mind oka fundamentoma constál, az békességnek conditioi tractálását vesszszük az császárral való szembe lételünk után elő. Fő dolog ezen írásomban interim a kiről Nagyságodnak akarok írnom imez, Vácznak állapátja noha így történt, de talán jobb volt az dolognak így lenni, hogynem magunk resignáltuk volna kézhez, mert bizonyos dolog, hogy Ferdinánd pártjáról még semmit ez ideig ide nem ígértek, de igen attentusok voltak arra, ha ígérünk-e mi valamit, úgy osztán mintha nagyobb és kész alkalmatosságokat állítottak volna az ígéretre lenni, hogy ha mi ígérünk, szabad ő nekik is úgy ígérni, az keresztény világ előtt való nagyobb magok mentiségével is. Az mi ígérletünk penig itt az portán csak egy nappal esett előbb Vácz eloccupálásának az hirénél, mert ez elmúlt csőtörtökön való második vezérrel való szembe lételünkbe töttük bizonyossá, hogy meghagyjuk Váczt nekik, s másod napon pénteken jó hajnalba lött az fővezérnek hírével, hogy erővel szállott az budai basa bele. Caesar Gall igen búsúl rajta, hogy violenta occupatione, non spontanea resignatione et deditione esett kezekhez való jutása. Mert látja, hogy totis artibus et consiliis arra intendált és hajlott az török, mint leviálhassa ez esetnek és történetnek az vulnusát az mi szivünkbe és mint felejtethesse el velünk ez történetnek indignitását. Az fővezér így is argumentált ez esetnek excusatiójára, és az ő magok ártatlanságának bizonyítására előttünk: ha, úgymond, régen beérkeztek volna azelőtt ide, és ez ittben való mulatástok alatt történt volna ez az eset Váczon, méltán vélekedhetnétek, hogy mi akaratumkkal ingerlésünkkel mentek elfoglalására, de még az útba voltatok, egynehány nappal érkeztek azután be, hogy az az eb, az az bolond ily vakmerő dolgot cselekedett. Micsoda Vácz egy rosz palánkocska, ha onnan had indult is, az mieinknek pusztán kellett hagyni, úgymond, s ha innen mifelőlünk indult is az tieitek is kimentek belőle. Miért kellett tehát, úgymond, ily bolondúl arra menni, nemde mindennap nem lehetett

volna-e meg, hogy hatalommal elfoglalhatták volna az több vezérek is, a kik Budán laktak, de nem hatalmat akartunk mi Váczon mutatni, hanem barátságos megadást néztünk és kerestünk benne, hogy az kötött békesség is meg ne bántattatná, úgymond etc. Schölln uram az cseh király ő felsége követe is, mihelyt ezt az esetet értette, általmenvén Galatára az flandriai és angliai követ urakkal közölvén az hirt, mindjárt az vezérre mentenek expostulátnak felőle, és kérték az vezért, hogy autorát ennek ez dolognak megbüntesse, mert az keresztény országok ebből ez történetből semmi jót magoknak, semmi tökéletes portával való szövetséget magoknak nem polliceálhatnak, igen commoveálták ők is szavokkal az vezért, sőt arra is animálták, hogy vissza adattassa Váczt, szállítsa bele az magyarokat, és a mint ez előtt kívánta, resignálják ők kezektől kézhez. Arra azt felelte az vezér, hogy: az is meg lehet, úgymond, megeselekedem, hogyha az magyarok azt fogják kívánni tőlem s úgyis elhítem vélek, hogy minekünk sem hírnök, tanácsunk, consensusunk nincsen ez esetben, de vannak bizonyos ratiók az dologba, kikre nézve talán jobb immár ebbe az állapotba maradni Vácznak. Második dolog és második ága ez legyen ez írásomnak Nagyságodnál, a kit elméjében imprimáljon, fölötte ne urgeáljuk innen az segítség adást azért is, hogy az keresztény országok ne vádolhassanak bennünket, és hogy pendentem caesaris animum quo arma et apparatus suum bellicum convertat oda valahogy magunkra ne vonjuk, Jaurinum Viennam somniant ad illa adspirant, nagy commeatust is gyűjtögetnek Nándor Fejérvárra, építik, meszelik, fejtítik Nándor Fejérvár falait kívül-belől, s valahol mi derék nagy udvaró házak lehetnek az várasába, azokat is ampliálják; egy mitroviczai Ibrahim bék nevő barátom azt beszéli nekem, hogy császárnak Bogdánország felől nehéz volna az lengyelekre menni az sok hegyek, hidak, vizek akadályi miatt, hanem két útat veszen, úgymond, eleibe, Péter Váradjánál általhidalatván az Dunát, egyik részét hadának igyenesen az mezőségen az hajdúvárosok között Szakmár felől bocsátja fel, az másik részével Kassára és Eperjesre viszi fel magával s onnan üti meg az lengyel földet, úgy, hogy három felől érkezhessék az hada ottben együvé. Azért Nagyságod gondoskodhatik, így sem esnék szépen, s ha innen az Dunán felmenne is, könnyű megítélni qua versus et quousque tendant. Ilyen dolgot is beszélnek, hogy egy hotsa látta volna álmába, hogy innen egy zászló megindult, ment Szilibriára, Drinápolyra és Nándor Fejérvárra ki, ott megnyugodván, megint az Duna mellékén felmenvén, Bécsnél állapodott meg, s annyira elterjedett, hogy a árnyéka sok országok határait ellepte, adumbriálta. Kér-

dette Schölln uramot egy főtörök elbeszélvén ezt az álmodat, mint tetszenék az ő elméjének etc. efféle aenigmák mind gondolkodást hozhatnak, és bizonyos dolog laborálnak az emberek, hogy avertálhassák Lengyelországtól az gondolatot. Noha bizonyos dolog ez, hogy omnia cogitata et intentiones Turcarum illuc collimantur úgy annyira, hogy az szállások is mind el vannak limitálva és intézve. Nándor Fejérváratt számaltalan evedzőköt csináltanak, és onnan is mind hajókat az ott való élest is alá akarják szállítani, de mindazonáltal ob incertos casus et eventus nem árt az praemeditálás, mert ha Spinula is penetrálhat erőt vehetvén magának, oly helyen kezdheti az praeludiumot Lengyelországtól való impendeáló casusnak avertálására, hogy mi keveredhetünk meg miatta. Requirendi sunt itaque imperii ordines, ut scutum hunc suum defendant, molitiones Ferdinandi reprimant, regnorum fluctuantium statum et conditionem in tranquillitatem redigant. Mi is azon leszünk, hogy Caesar Gallt kibeszéljük innen, ne agnoscaltassék igaz legatusnak lenni, kinek autoritása sincs, sem az országoktól, sem az igaz fejedelmektől legatiójára. E közbe az segitségadást is fogjuk itt mi promoveálni, de sobrie, és úgy, hogy legyen készen mindenkoron, s akkor menjen, mikor ő felsége s az ország fogja kívánni, annyi számúval csak és olyan apparatussal, a mint az szükség fogja exposcálni. Az úristen Nagyságodat sok időkig éltesse szent áldomásába. Irtam hirtelenséggel szent András napján éjszaka 1620. Konstantinápolyban.

Eiusdem illustriss. Do. Vestrae

servitor devinctissimus
J. Rimai.

Külczim: Illustrissimo comiti et domino, domino comiti Emerico Thurzo de Bethlenfalva, perpetuo de Arva, eiusdemque comitatus haereditario comiti, serenissimae regiae Hungariae maiestatis intimi consilii praesidi etc. domino mihi gratiosissimo. Absente domino comite, regia maiestas aperiat.

(Eredetije a nemz. muzeum birtokában, az Illésházy-gyűjteményben.)

CXL. 1620.

Kara Memhet basa portai fővezér (a kinek vezérségébe küldtetett Korlát István Bethlen fejedelemtől az portára) vezérségétől hirtelen priváltatván s mazullá tétetvén, helyette vezérségébe succedált tengeri kapitány Alý basa, a ki szorgal-

maztatván az fejedelmet, hogy az confoederált országok követjeit az magyarországi követekkel haladék nélkül az portára igazítsa, Prágában Fridericushoz is Memhet aga nevű csavuszt bocsátván fel császár leveleivel és követségével, meg is hagyván annak az Memhet aga csavusznak, hogy az confoederált országok követjeivel együtt menjen az portára. A mely Memhet aga Prágából megtérvén Besztercebányára, onnan Beszterczéről Budára bemenvén, mi is mindnyájan választott követek oda Budára mentünk utánna 9. Septembris telepedvén sátorok alá az Duna parton. — Másod napon osztán, mineklőtte szembe lőttünk volna az budai vezérrel Karakas Memhet basával, küldötte alá reggel hozzánk az basa az maga kiháját az esztergami Amhat békkel, Musztafa effendivel, Moharim szolnoki békkel és esztergami kalavuz Ibrahim ágával, kérdetvén tőlünk, Vácznak állapátja felől jöttünk-e valami követséggel és mit üzenhetünk Vácznak megadása felől. Mi arra azt feleltük, hogy Vácznál nagyobb dolgok vannak előttünk, a kikről kelletik vele szólnunk, szemben lévén velünk, megérti tőlünk, Váczi állapátja felől is minemő tanuságunk vagyon. Harmadnapra lőtt osztán az vezér délután szemben velünk, az nap csak köszöntés s az credentionalis leveleknek beadása exequáltatott. Jó reggel osztán negyednapra szembe lévén velünk Karakas basa, mindeneknek előtté Váczi dolgát kezdé forgatni előttünk és kézbenadását urgeálni. Mi arra, a mint instructiónk tartotta, azt feleltük, hogy az portán kell annak végének szakadni, oda dirigálták mi általunk azt az tractát. Ezen megbúsulván az basa, azt felelé, hogy most látja, hogy az ő hitelét, tisztességét ő az portán elvesztette, holott ő abban az bizodalomban volt s ötet úgy hordozta némely emberek biztatásából az ő reménysége, s úgyis biztatta leveleivel az portát, hogy mi általunk bemenendő követek által adatik az ő birtokában Váczi meg. Annak okáért ő el sem bocsát addig Budáról magától bennünket, valamiglen Váczi kezében nem adatjuk, ő is vezére az hatalmas császárnak, mint egyike az portán valóknak, azért ő előtté kell végének szakadni Váczi állapátjának. Mi arra azt feleltük, hogy mi abban az dologban előbb nem mehetünk, csak a mennyiben arra való tanuságunk vagyon, ahoz tartjuk azért magunkot, a miben arról tudósok is vagyunk, lássa, nagyobbnak tartja-e Váczi, avagy ennyi országok követségét, kiket az hatalmas császártól ilyen akadozásokkal könnyen elidegenithet. Elbocsátván maga elől bennünket, tractálni kezdett volt az több országok követeivel, hogyha az portára el akarnak nálunk nélkül menni, elbocsátja és kisírteti tiszteségesen őket, de minket, hogy megtartóztat. Amazok arra azt felelték, hogy tartóztatva legvenek ők is. ha

minket megtartóztat, ők minálunk nélkül sohová nem mennek és Budára sem jöttek volna, ha nálunk nélkül akartak volna valahova menni. Annak az egész követtségnek, hogy az magyarországi követek feje és lábai, azért az magyar követektől ők nem is akarnak elszakadni. És így mindnyájan mintegy arestumban voltunk Karakanál, úgyannyira, hogy ő felgét is requirálnunk kellett megtartóztatásunkról tudására adván ő felgének Karakasnak importunitását és képtelen kívánságát. Sőt maga is írt Karakass ő felgének, kire ő felge mint resolválta legyen neki magát modo expostulatorio közönségesen elolvastam vala Sopronban az ő felge levele mását és Nagodnál hagytam exemplumát. — Ezen közbe az portáról az fővezértől levelet hozának Karakasnak, kiből kérdezi Karakast, az országok követjeit hová tötte, ezelőtt igen hozod vala őket, úgymond s mostan csak előjáró hirmondó embereket, postájokat sem hallhatom sohol. Azért fejedre parancsolom, ha Budára érkezendnek, harmadnapnál tovább ott ne tartóztassad, úgymond, őket, hanem mennél hamarbban lehet, ide érkeztesd és juttassad őket. Ezen az íráson Karakas annyira elijedett, búsult osztán, hogy kelletlenül és kívánságunknál inkább erőltetett az onnan való elindulásra bennünket. Ő magok az fő budai törökök is segítettek rakodtatni az hajókra és szekerekre terheinket, nagy utakra is rendelte vala szállásinkat. Így Budáról 25. Septembris majd vecsernyekort indulván, Érdre jó két mélföldön Budán alól jutottunk sötétbe szállásunkra és szintén októbernek 5. napján jutottunk Nándor Fejérvárra, Karakas basának egy félszemő vak öcsce lévén itt Nándor Fejérvárott locumtenense, az bátyjának informálásából alitom sok fortélyaival tizednapig tartóztatott itt is bennünket, módot keresvén benne, hogy későbbben jutnánk az portára. A mely idő alatt titkon mi is folyó postáinkat bocsátván elől az portára Karakasra való panaszolkodásunkkal, az vezért uti állapotunkról és akadályokkal való menetelünkről megtudósítottuk. Így az fővezér megértvén menetelünket, az portáról Musztafa nevő magyarúl tudó csavuszt bocsátott köszöntő levelekkel Sartiőre előnkbe, biztatván bennünket, hogy vigan és bátran menjünk, szeretettel lát bennünket, és hogy meg is parancsolta minden városokra és vendégszálló házakra, hogy tisztességesen, jó gazdálkodással fogadjanak és kísérjenek egy helyről másíkra bennünket. Így ez e Musztafa csavusz együtt menvén mindenütt velünk az úton, Drinápolyba 3. Novembris érkezünk. — Drinápolyban újobban siettető levele érkezvén az fővezérnek előnkben, noha bairánjok volt nagy ünnepek akkorba az törököknek, de nem akarván tartóztatni útunkot, úgy mentünk Drinápolyból, hogy két mélföldön, innen Konstanti-

nápolyon Kuchuk Chekmeze nevű váraskában 10. Novembris érkezünk, oda az fővezérnek másodnapon az erdélyi követekkel köszöntő főemberi, kihájai jöttek hozzánk, a kik által kívántuk, hogy az fővezér bemenendő készületünkre egy hetet engedett volna. De az vezér azt üzené, hogy nem halaszthatja semmiképen bemenetelünket, nem is szükséges ahoz nagy készület, ő neki elég lovai és egyéb eszközi vannak, tisztességesen való bemenetelünknek ő viseli gondját, szombaton ottben kellett lennünk. Az persiai követ régen vagyon ottben, ki még császárral nem volt szemben és nem is megyen addig az császárhoz, miglen mi be nem megyünk. Mi azért szombaton bemenvén, az persiai követtel császár másod napon, úgymint vasárnap szemben leszen. — Ehez képest azért engedvén az fővezér dispositiójának, azon szombat napon 14. Novembris Kuchuk Chekmezéről kiindulván, mikoron arra az helyre jutotunk volna, az holott az csavusz basa az császár csavuszival és az vezértől küldetett alánk való szép öltöztető 27 lovakkal várt bennünket. Lovakra költözködvén és az csavuszok közzé egyeledvén, délután három és négy korba nagy kerengéssel és sokfelé való diverticulumokkal telepedtünk szállásinkra és mindjárt másod napon vasárnap nap audientiája lévén az persiai követnek, bepraesentálta magát fejedelmétől hozott ajándékaival az császárnak, a mely ajándékot tizenkétszáz ember vitt be. — Mikor oda be így volnánk és ilyen állapotban forganánk, ide ki Karakas budai basa dúlván, fűlván bosszusággal magában, hogy Váczt az ő kívánsága szerint nem obtineálhatta, az végbeli törökök izgatásából, kikkel által látta, hogy mi ottben az mi instructiónk szerint más karba állattathajuk Vácznak dolgát, és úgy osztán Vác nélkül maradnak, nem várták azt az időt reá, hogy mi az portára beérkezzünk, hanem mikor szintén Drinápolyban voltunk, akkor ment erővel Vácra Karakas és úgy telepítette az törököket oda, kibeszélvén és elkergetvén az magyarokat belőle. Mely dolognak az hire az fővezérrel való szembelételünk után érkezett az vezérhez az portára, kivel először 21. Novembris voltunk szemben, az Vác megvételének hire penig 27. Novembris érkezett oda. Az mely hiren az fővezér nem keveset búsult és serio expostulált előttünk felőle hitit, tisztességét, szerencsáját kötvén, hogy se az császár akaratiából, se az ő parancsolatjából és hiréből az a dolog nem esett, nem is kívánta, hogy erővel ők ahoz nyúljanak, kapucsiákat is választván mindjárást Budára, minekelőtte ő felgétől az panasz elérkezett volna is, priválta tisztitől Karakast, megesküvén rajta, hogyha a panasz elérkezik, megöleti azért az cselekedetiért. Itt volt osztán matériánk Karakas dolgainak és velünk való alkolmatlan alkovásinak vádo-

lására, kikkel az vezér annál inkább irritáltatott ellene, megparancsolván neki, hogy Budáról migráljon és nándorfejevári házához költözködjék, a honnan ki is kellett osztán költözödni és az vezér parancsolatjának cedálni. Így kezdette osztán Karakas az mi dolgunkot ott benn szépiteni, az fejedelmet commendálni, azelőtt nagy ellenkedését mutatván mind írásiba, cselekedetibe hozzánk. Minekutánna az fővezér ezt az váczí dolgot az fejedelem és az országnak írt írásával is maga mentségével és Karakast tisztitól való priválásával interpolálta volna, három egész hétre azután, hogy az persiai követnek audientiája volt, minket is vasárnap nap szent-Miklós ünnepe is lévén akkor, annak az napnak szép örvendetes serenitásába, nagy melegségébe juttatott az császárral szemben az udvarnak fölötté nagy frequentiájába, megvendégelvén az divánházba ebéden bennünket, a mely ebéd alkalmas ideig protraháltatott és annira való idő múlt ottben való lételünkbe, hogy majd vecsernyekor délután három és négy óra korba kezdetünk kioszlani onnan belől. — Az császárral való szembeletélünk után érkezett ő felgének negyed napra Vác állapattjáról panaszló levele hozzánk és az vezérhez 9. Decembris. — A mely ő felge vezérnek szóló levelét az vezérnek XI. Novembris adtunk mi magunk kezéhez, egyéb dolgokról is informálván az vezért az mi nekünk való írásából, a kik szükségsek voltak. — Így interveniálván ez ide ki való változásokról is külömb-külobbféle hírek, az vezérnek derekas consultatióra való terminust ad 3. Februarii kellett terminálni, az mely napi consultatióba omnium ordinum suffragio decernáltatott, hogy az magyar nemzetség megsegittessék, a mely segítségére az János királynak és Botskainak hit és átok alatt adott obligatióból is, hogy ők kötelesek etc. — Summa szerint az mi oda be való követségünknek három kiváltképpen való terminusa volt. Egyik, hogy az fővezérekkel való tractánkba Vácot megmaraszszuk az magyar birodalomba, az hajdúságoknak szabadságokat is helyén való hagyásával, és ha külömben nem lehet, százezer forintot ígérjünk az vezérnek, csak Vácot ne kívánja és az hajdúságot hódulásra ne szorgalmaztassa. Odorálta volt Karakas ezt az dolgot, gondolván, hogy az vezér kapni fog az pénzen s így interturbálta ezt az dolgot. Az hajdúság hódultatását nem is említette az vezér, sőt helyen hagyta az dolgokat. — Második terminusa legatióknak az volt, hogy capitulatiókat, diplomákat vegyünk újobban onnan az országoknak, de arra az tractára sem léphetnénk, mivel itt kin az országoknak fordulatjok lőn és az fejedelemségek változnak, minden dolgokat az török vezérek az zsitvatoroki végezésre reiciálának, hogy abba maradjon az ország

állapatja. — Harmadik terminusa legatióknak abba comprehendáltatott, hogy az sitvatoroki végezett articulások ellen való excessusiról tegyünk panaszt az ide ki való török gondviselőkre, mutassuk meg nekik, mint és hányképpen bontogatják azt az kötött frigyét, és mennyi inségbe, nyavalyába vagy az hódultság is miattok. — Im azért Nagyságodnak küldöttem azt az dolgot írva, mint proponáltam és adtam volt be az fővezérnek, kit az vezér meg is fordítottatott volt törökökül. — Azt kérlette osztán, nincs-e több panaszunk annál, mert ők mi ellenünk negyven- és ötvenszernyi több panaszt állathatnak és hogy számát sem adhatni, mennyi csavuszt, spahiát öltenek mind úton s mind házoknál meg az magyarok, de mindazonáltal az mi kívánságunk szerint onnan belől kész leszen főtörökököt szent-György napra kiküldeni, a kik ezeket ez dolgokat inquirálják, recognoscálják és úgys ordináljonak mindeneket el, hogy efféle panaszokra való matériák és occasiók ne emergálhassanak azután, de ez sem mehe véghez az változás miatt az dolog. Mindazáltal, a ki ezután a portára bemegy, ezeket az panaszokat, inségeknek előszámálását ugyan jó leszen refricálni és remediumot is ellenek sollicitálni, mert az hóduló vármegyékben házunkban sem kezdünk maradhatni, újulván az hírek, ezt most ölték meg s ezt amakkor házánál etc.

Kívül: Relationis turcicae nostrae legationis compendiosa descriptio.

Más helyen s más kézzel: Relatio Joannis Rimai de legatione quadam Constantinopolitana 1620.

(A Jászai-féle gyűjteményből. Nemz. muz.)

CXII. 1621.

Az mely ajándékot adott Ibrahim pasa császárnak.

Két khurant drága kövekkel rakott tukjokkal egyetemben.

Két mekei lepedőt avagy fedőt drága . . . arany fonallal va . . . Ábrahám, mely házban lakott Mekiebe annak formáját, drága kövekkel rakatott.

Tiszta aranyúl 182, 315 arany forint.

Egy császári széket drága kövekkel rakottan.

18 fekete szűnő herélt gyermekeket.

76 fehér gyermekeket.

2 szablyát, 1 mekjei kulcsot, 3 hangsár; 3 kés, 3
 . . . , 1 karvas, 3 pajs, 3 pajsnak a közepire valót, 3 3
 edén rósaviznek valót, 3 tál, egy mosdó kursú, egy . . . 1 kanna
 szobásó, 3 apró tál szobásó serbetnek valót, 3 , 1 óra, ezek
 mind igen szép drága kőkkel rakottok.

1 cső mindazon rubint és diamentokkal rakva, az cső
 arany.

10 mente vont arany, 10 atlasz dolmány, 10 új, 10 atlasz
 lebi nadrág, selyemből csinált egyféle szerszám, abból 70 ru-
 hára valót, 100 ruhára való vont arany mindenféle szünből,
 100 ruhára való bársony olasz kamuka, 100 ruhára való kü-
 lemféle szünyeket azaz egy-egy ruhára valót 100 . .
 . . . mindenféle szünt atlaszot, 200 ruhára való haszánpasa
 masi-féle, 100 ruhára való derwispasais-féle, 100 ru-
 hára misziri tarka barka-féle, 100 ruhára való 100 vég patya
 ből és arany fonállal varratott két kárpit szobásó,
 két két 15 $\frac{1}{2}$ kantár selyem 100 kantár
 mez, 50 kantár czukorumkandia, 8440 drihem ti
 . . ezüst, 9 bonczak aranyos gombjával, 9 bokor kengyelvas
 aranynyal borított, 100 vég iskarlat és gránát, egy császárnak
 egy fia és egy leánya mumiává löttek, azt is ho 9 atlasz
 pokrócz, egy igen nagy sárkánnak a bőre, két pésma macska,
 5000 puskát, kit az

9 ló minden szerszámmal aranyból csinált és drága kö-
 vekkel rakott.

9 ló ezüst szerszámmal és öltézzel.

9 ló, az is ezüsttel, de más formán öltézzel.

3 ló, azok csak pobrozokkal.

1 zúrnapa, 1 klipha

*Rímaj János sajátkezűleg: Ibrahim basa, mikor Miszerből kijött
 minemő ajándékokot adott az császárnak.*

CXII. 1621.

Illustrissime domine amice colendissime.

Ignosces occupationibus meis, cum expediendis in pa-
 triam litteris aliquot diebus impeditus fuerim, quod meas ad
 regiam maiestatem Ungariae non miserim, sperabo tamen
 Josuff agam nondum descensisse, aut saltem per aliquem ex
 famulis illustrissimae Dominationis Vestrae litteras meas ad

ipsum perferri facile posse, qua de re responsum expectabo. Interim illustrissimam Dominationem Vestram bene valere cupio, eique officia mea prompta et parata offero.

Illustrissimae Dominationis Vestrae

addictissimus
Cornelius Haga.

Külczim : Illustrissimo domino Johanni Rimaino, regni Hungariae legato.

CXIII. 1621. febr. 5.

Serenissima regia maiestas domine et domine nobis clementissime.

Post humilium servitiorum nostrorum in gratiam regiae Vestrae Maiestatis humilimam nostri subiectionem. Vöttük kegyelmes urunk az Felséged Nagy-Szombatból octava Decembris exarált levelét, melyből az prágai történettel comprehendált egyéb dolgok kívánságok felől való írását is megértettük Felségednek, abbeli búsulásából őriált panaszolkodásával egyetemben, hogy semmi írásunkkal Tolnáruól való eljövételünk után nem értettük, és semmi dolgokról való informálást sem adhattunk Felségednek. Bizony dolog kegyelmes urunk, hogy mi is nem keveset sopánkodtunk és törödtünk abbeli tartozott hivatalunknak elmúlásán, de nem az mi röstségünk és tunyaságunk, hanem az onnan hátúl bennönket követő akadályok, útunknak roszerű disponált állapotja, Karakasnak ellenkedése, insidiálkodása, idebe taláztatott dolgoknak gyalúlatlansága és csupor-tassága hozták az írásraváló alkotmatlanságot; mindazáltal nem várván császárral való szembelételünk idejétől is annakelőtte informálnunk akarván Fölségedet, emetialt útunknak állapotjával ide beérkezésünk után ittben következött állapotunkról is, quarta Decembris vagy söt egy nappal előbb tertia Decembris expediáltuk Demény Ferencz uramot, az addiglan intimálendő dolgoknak folyásával, az császárral való szembe lételünk után következőzött dolgok ideájának depingálásával. 4. Januarii bocsátván osztán második levelünket is Felségedhez, a mely időnek cursusát számtalan foglalatosságok, nagy impedimentumok, tumultusok az vezérek elméjének perturbálásával és obruálásával úgyanyira occupálák, hogy noha az békesség conditióit is proponáltuk nekik, de semmi tractánkot, actáinkot nem promoveálhattuk, és semmi nyomba sem igazithattuk nálók; kényszerítetttem

eközbe én Rimai János privati colloqui et adhortationis causa 7. Januarii Gwrtschy Mehemet pasához menni, kivel való beszélgetésben Zöldfikár agha tolmácsunk jelenté, hogy Czézár Galnak érkezett embere levelekkel, de még nem érhetni, micsoda újságot hozott. Gwrtschy ő nagysága azt felelé, hogy ha ő részekre szolgáló jó hírek lesznek, az kikkel érkezett, nem lesznek titkosok, de ha mi részünkre valók, azt hogy obruálják; megtetszék azért mindjárt másodnapon, hát Czézár Gall igen tetézve beszélgeti és hirdetett mindenütt az prágai történetet, ő maga is az előtt beteges lévén, és sok napok alatt in publicum nem prodeálván, cristatus purpuratus, vezérről vezérre kezdett járni, propagálván az urának triumphusát, az országoknak mindenestől való subiugálását instálván is, hogy minket amoveáljanak, semmi beszédünket, tractánkat ne vegyék elő, mi subditusok, jobbágyok, rebellisek vagyunk, és többet effélet, a mint más levelünkéből is megérti Felséged; osztott ajándékozott sok aranyat, tallért, czédulákat is ígéretben offerált summákról adván egynehányának, kinek tizezer tallérnak, kinek többre, hat, öt, négy, három ezer tallérokot is obligálván kinek-kinek favora occupálására valót, s bizony dolog, hogy fogott vala is sokakon ez az ő kelepceje, s megérté vala sokaknak szárnyokat ez az ő enyves lépje; mindazáltal érkezvén 13. Januarii az Felséged levele, 14. napján szembe löttünk az vezérrel, és informáltuk mind az dolgok állapotjáról s mind az Felséged három rendbeli kívánságiról az vezért, azért igen recreáltaték és megvidámodék, hogy az dolgok nincsenek szinte oly karba, az mint Czézár Gall hirdette. Azt is mondá, hogy kétségünk az ő hozzánk jóakaratajáról semmi se legyen, de látjuk mint vagyon az állapot, az más részre mennyien faveálnak, tudjuk azt is, ő véle kik legyenek jó igyekezettel s azokról se dubitaljunk. Az Ferdinánd reiectiójára minthogy conscientiájoknak discussiójával is kell accedálniok, proponáljuk dolgunkat az muftinak is, mellénk vevén az hollandiai követet is, instálunk is igen az muftinál, hogy suffragáljon dolgunknak, de úgy mond állhatatosság is kívántatik igen az ti részeteokről; mert ha Ferdinándnak renunciálunk és segítséget is küldünk királytoknak, s azonban ők megbékélnek, mint leszen úgymond az dolog? Azt kívánom, hogy assecuráljatok engemet; az Felséged írása szerént az mint assecurálnunk köllett, assecuráltuk: hogya ő nagysága praestálja az kívánságokat, úgy ne kételkedjék Felségedben, és az confoederatus országoknak per-severálásában, a mint az Felséged írását olvassuk előtte. Az vezértől recedálván, ugyanott az ő kapúja előtt én Rima János Khölln urammal elválván Dóczy uramtól ex communi consilio menénk által Galatára az hollandiai követhoz esvén

előtt, és ugyanott hálunk nála informálván az dologról, ki mint okos eszes ember az ő tanácsát, tetszését is jó kedvvel interponálá és tanácslá, hogy az muftival mi legyünk szemben, előbb informáljuk, praeparáljuk animusát, azután ő is colloquio primum cum supremo vezerio habito az muftihoz megyen et facienda faciet. Így azért az hollandiai követ másod napon minket szállásán hagyván ment jó reggel az vezérhez, kívánván tőlünk, hogy az vezértől való megtérését ugyanott házánál várjuk, a mint meg is vártuk referálván az vezérrel való tractáját és jó nyomban hozván az vezér elméjét. Mi osztán délután az muftihoz mentünk 15. Januarii, proponáltuk az dolgot neki, a ki nem egyáltalában de bonis tamen signis et optimo modo declarálá hozzánk magát csak találhassunk módot úgymond benne, mint ronthassuk meg azzal az békességet jó lelki ösmérettel, a ki minket meg nem bántott, és a ki ajánlja, obligálja magát. Mi arra az felelők, hogy sokképen bántotta az austriai ház meg őket s Ferdinánd is, és hogy non bona fide obligálja magát, intentuma nem egyez ide való szép szavával offerálásával etc. Azt felelé az mufti, hogy az mi részünkre való magunk nemzetebeli embereknek bizonyosága is kívántatnék, úgymond, ehhez, a mit ti beszéltek. Mi azt mondók, hogy állíthatunk és nevezhetünk olyakat is; nagy részét bizonyíthatja ihon ez jelen való haczy Juszuph chawuz is, a ki ez elmúlt nyáron hozta volt a beszterczei gyűlésben az császár levelét és Deák Memhet pasa is; ő nagysága tudakozzék attól is, noha az vezértől mostan megvettetett ember, de szolgálhat, sok dolgokat tud, ért, tudakozzék ő nagysága tőle. Meghagyá azért az mufti nekem Rimaý Jánosnak, hogy Deák Memhet pasát holnapi napon oda köldjem hozzája, és hagyomása szerint mindjárt másod napon jó reggel szállására menvén Memhet pasának, el is olvasván az Felséged levelét előtte, omissis omittendis informálám mint procedáljon az muftival való beszélgetésében. Imhol, mondok, kívántad, hogy előmeneteledre segítséggel legyünk, törökedjünk melletted s ím útat nyilatkozik immár mind az vezérrel való megbékélésedre, s mind egyébképen való előmeneteledre etc. Igen kapa Deák Memhet pasa ez alkalmatosságon, ugyan tudtam, úgymond, hogy az ti dolgoktokhoz kívántatik az én segítségem és szolgálatom, mert látjátok, hogy tudatlanok az emberek; azért bizony meglátjátok, hogy szolgálók, mert sokkal előbb volna az királytok dolga, és az németek inkább meglankadtak volna, ha én ő felsége mellett forgolódhattam volna etc. Summa summarum az muftinak mindjárt egy czédulát íra, hogy ő éntőlem megértette kívánságát, s mely szükséges legyen, hogy ő tőle értsen ő nagysága egynehány rendbeli dolgokat etc. Oda ment

osztán az muftihoz, s az muftitúl megjövén, énnekem egy czédulát íra, jelentvén, hogy az mufti szemben akar ismét velünk lenni; vigyem az Felséged levelét is oda magammal, mert érteni akarja az mufti minden részeit. Igy osztán 17. Januarii újokban szemben lettünk az muftival, megértette az Felséged levelének tenorát is, és accedált in consensum mittendorum auxiliorum, emberől forgatta az dolgot Deák Memhet pasa előtte. Ez közbe kegyelmes urunk asyllum Galli Caesaris et Ferdinandi az hotscha contra omnium spem az császártúl revocatus in dignitatem priorem, ennek ez dolognak is egy kis remorát hozott, röttenetessé lőtt sokaknak az hotschának restitutiója, privatam auctoritatem vezarius suspendendo in publicam omnium ordinum discussionem köllött az mi dolgunkot nagy okosságával bocsátani. Ez elmúlt szerdán, azaz tegnape-lőtt, tertia Februarii in festo Blasii minden rendeket udvarában gyűjtet az mufti, s hotscha is oda ment ut pateret quid quisque in pectore gereret, az ajtón főkapotsiák állottak, proponálta az magyarokkal, confoederatus országokkal akarják-e tartani vagy Ferdinánddal. Reggeltől fogva nem ettek, estve gyortya világnál oszlottak el, si qui Ferdinandici fuerunt inventi mindjárt convincáltattanak, az végbeliek ugyan megmondották, hogy magyarok az szomszédok és tőlek vehetünk mind jót gonoszt, és vélek is akarunk élni-halni. Ezen nagy acclamatiók löttek osztán minden rendektől, hogy az német reiiciáltassék, az magyar barátság vétetessék, és meg is segitessék az magyar nemzetség, quod felix faustumque sit. Nagy izzadva jött Memhet aga, a ki Prágába is ment vala fel ez nyáron Beszterczéről, és az kit immár az székes-fehérvári békségre promoveáltunk, ő hozott előszer szállásunkra öröm mondó hirt, gratulációval jövén egyéb törökök is hozzánk. Tegnap penig az vezér megizenvén, hogy jó módjával mennél nagyobb frequentiával lehetünk, felmenjünk udvarában és értsük meg tőle, micsoda karba vagyon dolgunk, délután azért szekerekre rakodván mi követ emberek, az ő szerint való szent Pál napja levén, iszonyú fergetek erős szél fúás közbe mentünk be az vezér udvarában, őt s hat óra között lőtt velünk az vezér szemben, kérdvén tőlünk, esett-e valami másolás, változás az ő ajánlásában, hogy azt ne követte volna, az mivel ajánlotta magát, hogy ő kétség nélkül való jóakarónk, mi mindnyájan nagy gratulációval köszöntük meg neki, hogy reménységünk fölött való jóakarátját tekéletes kedvét bizonyította olykor is még hozzánk, az mikor sok kétséges gondolatok akadoztak is előttünk. De kétségönk ő nagyságában nem volt, mivel az tökéletességet s azon hozzánk való jóakaratot halmozva tetézte gonosz akaróink ellen ő nagysága. Adá osztán Caesar Galnak ellenünk írott pecsétet

török levelét is kezünkbe, az kit csak azelőtt való estve küldett volt ő nagyságának, kinek az mását az holnapi küldendő leve-
lünkbe póstán Juszuph haczy chawuztól megküldjök Felsé-
gednek etc. Obtestálja az istenért az vezér mi általunk is Fel-
ségedet, Felséged Ferdinándnak ne obsequáljon, és ez ilyen
munkáját az ő gyalázatjával hírek, értelmek nélkül való meg-
beszélésével meg ne szegje, szakaszsa Fölséged. Deák Mehe-
met pasa jelen volt az vezérnél közöttünk ebbeli beszélgetés-
sünkben. Decreta etiam auxilia, és ugyan ötet Deák Mehmet
pasát constituáltuk, inauguráltuk, hogy segítségbeli hadak előtt
ő forgolódjék Felséged mellett. Így mi restauráltuk fortunáját,
ő is segéttven igyünknek, Felséged azért assecurálja az vezért,
mi assecurálván immár az Felséged levelének beérkezésiglen,
de úgy, hogy az békesség conditióirúl adandó athname levelet
ők is kívánságunk szerént megadván, minket jó válaszzsal bo-
csássanak ki, és itt ne késleltessenek. Karakas Memhet pasa is
immár most mazulságában heted nappal ezelőtt igen szép in-
tercedáló levelet küldött az vezérnek, obtestálván hogy az ma-
gyar nemzetet most mulceálják, Felségednek segítséget adja-
nak, minket jó válaszzsal bocsássanak, mert ha az németek
magokhoz vonhatnak bennönket, abból mennyi akadályok lehet,
ő megírhatja. Moveálta az ő írása is igen az portát. Ide ter-
mészet ellen való tél regnál, röttenetes erős hideggel, két hete
immár jeget is rakhatnak nemcsak havat nyári szükségre az
jégvermekben; ide ez írásomra mostan is hullton hull az fer-
geteg, az egész házat általjárja az szél, számtalan sok teve,
bija, juh, öszvér, számár holt meg széljel az nagy hideg miatt.
Az budai pasa megindulván innen eszten hétfőn nagy ferge-
tekben, Kuchuk Chekmezein innen tévelyedtek volt el szolgálái-
ban, s addig kevergettek éjszaka, hogy tizenkettő holt meg
bennek, az fő lovaiban is három vészett el. Az segítséget immár
sollicitálnunk köll, mondám az vezérnek, hogyha Ferdinandus
az renunciációnak végére mehet, félelmes, hogy az lengyeleket
ismég újobban Magyarország ellen ne ingerelje, és minden bo-
szúját rajtunk tölteni ne erőlködjék. Az lengyel király casusát
is csak egy nappal értette az vezér az Felséged írása előtt.
Óvárnál való successusa Petneházy uramnak az vezér előtt
kedves volt, abból is kitetszik, úgymond, Ferdinándnak töké-
letessége, s hozzátok való jóakarátja, hogy a mikor békességért
főköveteket jártat, akkor rontatja másfelől országtokat, és
ólálkodik ellenetek. Ezeket sietséggel írtam fázott kézzel Fel-
ségednek. Megbocsásson Felséged rút írásomnak, éjszaka is
vagyon s az fergeteg is forgolódik kerőlem. Költségünk elfo-
gyott, vékonyan is érdeknék az ordinált pénzzel bennünket. De
csak végezhezzünk valami jót, patientia, jó peniglen az leszen,

ha az török hadnak iszonyatos nagy terhét és sokaságát magunkra nem attraháljuk, és okot in proposito hagyhatunk. Az minemőfergeteg gonoszidőszemita (*így*) nélkül való utak vadnak, elég szerencsével mehet ez levelünk el miatta, de menni köll, 13. napján érkezett januariusnak ide az Felsőged levele, és csak im most tehetünk választot reája, mert ez estve resolválta az vezér magát, tegnapelőtt concludálván ezt az resolútiót frequenti senatu. Az úristen Felsőgedet minden szerencsétlenségtől ótalmazván sokáig éltesse boldog állapotban. Iratott Constantinopoli februariusnak ötödik napján virradó éjtszakaiján, M. DC. XXI.

Felsőgednek

alázatos szolgálai és igaz hivei

Stephanus Dóczy m. p.

Rimai János m. p.

(Egykorú másolat a gróf Batthyányi-féle köpcsényi levéltárban Lad. 27. fasc. 5.)

CXIV. Nagyszombat, 1621. febr. 10.

Bethlen Gábor levele Dóczy István és Rimay János porta követeinek.

(Megj. Erd. Tört. Adatok I. 346. l.)

CXV. 1621. febr. 19.

Serenissima regia maiestas domine et domine nobis clementissime.

Post fidelium servitiorum nostrorum in gratiam Vestrae Maiestatis humillimam nostri subiectionem.

Az mely levelünket 6. Februarii Felsőgedhez expediálók innen, abban írtuk vala, hogy holnapi napon küldendő levelünkben az hátramaradt dolgokról is informáljuk Felsőgedet, de az vezér írásának haladékaival haladni kelle az mi írásunknak is; akarván az vezér ezen egy követ által izenetét és írását expediálni az cseh királyhoz is. Azért Juszuf csavuz mind az Felsőgednek s mind a cseh királynak ő főgének íratott levelét im megvitte az vezértől. Felsőged hatczi Juszuf csavuzzal be-

szélgessen, minden publica aktákba jelen forgott, igaz tökéletes ember, valóban való jóakarója Flgdnek s az magyar nemzetnek, meghiheti szavát mindenben Flged. Stat autem lata et conclusa sententia illa, hogy az segítség elbocsátassék Flged mellé, ki nek szerdárja a mint megírtuk Flgednek, Deák Memhet pasa lészen. Kapott azért az vezér rajta, hogy mind az derék divánba, s mind azon kívől való congressusokba, az magyar nemzetségnek állapotja mellett fogott, szorgalmaztatta az segítség elbocsátást, azt persvadeálván nekik, hogy az magyar nemzetség fogyatkozása és kárvallása, önön fogyatkozások és kárvalások, s ha az magyar nemzetség opprimáltatik, hogy az oppressio ide ő rájuk is elhat és érkezik, az önön tulajdon csendességeket azért és megmaradásokat az magyar nemzetségnek nyugodalmából és csendességéből gyűkeresítsék és öröksék. Így ha segítséget adnak az magyaroknak, magoknak adnak, és abból valami jót vehetnek az magyarok, köz lészen ő velek, s ő javok lészen az etc. Haec et talia conciliaverunt illi gratiam, és mi mellettünk emelte ez az szerencse fel fejét, a kit igen az földszinjéhez szorítottak vala. Készülget Memhet pasa, de nem alitom, hogy addig megindítsák, míg az ottkin való állapot forgásának bizonyos hírét ide be meg nem hozzák. Caesar Gálnak mindenkor vannak hirei, de ő maga sok hazugságokban tapasztaltatván, nem hirdeti, hanem per alios inculcat, dissipat novitates. Velenczéből ez elmúlt szerdán érkeztek levelek az ő szerekre is, az mi részünkre is az hollandiai követ kezébe, ők ebben is, hogy első legyenek, az franczai király követe lecticába hozatta tegnap magát az tengerpartról fel az fő vezér házához, hogy az híreket, az kiket Velenczéből hoztak (avagy magok irtanak inkább és formáltanak), inculcálja az vezérnek. Az vezért nem találván és kaphatván, az hadi élésnek megtekintésére ment volt az élésházba, vitette Gurcsi Mehemet pasához magát az franczai követ, és erősen rakta, adta eleibe mint vagyon az odaki való állapot, Ferdinánd minden országokat mind subügált immár, semmi sem maradt, az kit nem birna, a ki meg nem hajlott volna neki, nem szükséges volna azért minket itt tartóztatni, mert más ember dolga és igazgatása immár az mi igazgatásunk, minden momentuma, ereje folyása és módja az mi követség hordozásunknak megszűnt és exspirált etc. Zöldfíkar jelen volt Gurcsi Mehemet pasánál, mikor az franczai követ ezeket referálta s allegálta. Az követ elmenvén onnan, jött Zöldfíkar is az vezér házához tegnap 4 óraker délután, és engemet, Rimay Jánost ott találván, az vezér külső palotájában, megbeszélgeté ezeket, kérdém tőle, ha hiszi-e ez dolgokat Gurcsi ő nga? Azt mondá, hogy nem hiszi, s én is megmondám, mond, ő ngának, hogy ne

higgye, mert hallottam Kgdtől hogy jöttek más hirekkel való levelek is, ugyanonnan Velenczéből, azért, ha ő nga bizonyos hirt akar érteni, az hollandiai követ urat hívassa, értse meg ő tőle az dolgokat, s mindjárt eszébe veheti, hogy különben vannak az odaki való dolgok. A bizony dolog, hogy a franczai követ igen támogatja Ferdinánd állapotját és nemcsak annak az egy királynak, hanem az spániai királynak agense is ugyan ő Caesar Gaalt pénzzel is foveálja, mert ő neki submittálják Neapoliból és Hispaniából, de hiszem az úristent, hogy meg-ejthetjük most, ő maga ad materiát reá, hogy nyomába vessük az hálót, holnapután az hollandiai követtel végezzünk felőle. Minemű írást adott volt török nyelven Caesar Gaal is be ellenünk az fővezérnek maga pecséti és neve subscriptiója alatt, kezünkbe adván az vezér ő nga hogy Elgednek kiküldjük, im azt is megküldöttük in specie; hogy azért Memhet pasának is hamarabb való expedíálása lehessen innen, és az mi állapotunk is jobb karba állattathassék, az odaki való állapatról ne csak minékünk, hanem az fővezérnek magának is intimálja levele által Flsged, hadd vegyék ki az perplexitásban kételkedéseket.

Az Elged három rendbeli kívánságára im resolválják immár magokat, mert az segítséget elbocsátják, és azután az Ferdinánd reiectiója is succedál, minket is expediálnának, de az athname megadásában akadoznak, hanem teljes hatalommal való commissariusokat akarnak az budai pasa és Memhet pasa mellé adhibeálni, a kik ottkin végezzék az athname megadására való conclusiókat. Elsőbben ebben akadoznak, hogy nem tudják, micsoda országok maradtak meg állapotjukba, és ha maradnak-e azok is meg, a kik in controverso vadnak, hirdetvén azok felől is, hogy megalkudtanak. 2. Az mufti az hollandiai követnek is és Memhet pasának is emlékezett, hogy az athnamét urgeáljuk, de fogyatkozásokat obtendálunk, mert Korlát István, úgy mond, azzal biztatott bennünket, hogy esztendőnkint való adót is fognak, mond, fizetni, arról pedig semmi emlékezetet nem tesznek mostan az beadott írásokba. Harmadikot nagy időnek intervallumnak tartják, hogy ötödik esztendőben jöjenek követek be, holott az Sitvatorkon való végezés harmadikot harmadikot terminált. Negyediket difficul-tálják, hogy az ajándéknak semmi summáját nem írják mennyi summa érő ajándékot ígérjenek, hanem csak hogy ajándék legyen, és hogy az császár is méltóságához illendő ajándékokot küldjön e contra mind az magyarországi s mind az cseh királyoknak. Ötödiken ezen akadoznak, hogy mi segítséget kérünk, magunkot pedig az segítség adásra nekik mutuo nem promittáljuk és ígérjük, stabiliálni és inserálni akarják azért az adandó athnaméba, hogy reciproce legyen az segítségadás

úgy mi tőlünk nekik az ő szükségekbe, mint ő tőlök az mi-
enkebe, kire hogy Korlát uram is ez ittben való követségébe
ajánlotta volna az ország képébe magát, azt mondta az mufti.
Membet pasa Deák az muftinak ezekről megfelelt, hogy ingyen
se emlegessék mostan, látják, hogy most az országok veszedel-
em s kétséges állapot alatt vadnak, az fegyver fön vagyon
közöttök mindenféle pénzt. jövedelmet, hogy mostan az hadakon
fordítottak nem ígérhetnek semmit is, hanem legyen meg az
segétség, ez mostani szorgos ügyet támogassák inkább, és hoz-
zák helyére állapotját az országoknak, erősítenek helyre az
fejedelemségek, az csendesség, békesség verhessen valami gyü-
keret, és így osztán abban az állapotban ajándék summára
végezhetik-e, a kit praestáljanak az országok, nem lesznek oly
hálaadatlanok, hogy ne is praestálják annak az érdemét ez
innen való jóakarattól és segétségadásból elvévén előbb, azért
innen ne fogyatkozzanak az ő kívánságokban meg nekik. Az több
dolgokat is hogy igazítsák ezután ottkin el, alkodjanak meg
egymással, időt, alkalmatosságot választván hozzája. Legyenek
az budai vezér és ő mellé oly személyek plenipotentionarius
commissariusok osztán innen adatván, az kik az dolgoknak
punctjait helyére állatván és rendbe írván, mindkét felől való
pecsétes articulásokba ide behozván is ökö, az athname osz-
tán úgy adassék az császártól ki felőlök. Interim erős hittel
való assecuratiók adattassanak az országoknak az békesség
megtartása felől, hogy minden helyeket Magyarországnak ha-
tárin belől, az mint mostan az magyar nemzettől birattatnak,
békességesen megtartanak, sem hódúltatással, rablással ártani
nem akarnak, mindenféle rendeket sem honnjokban, sem honn-
jokon kívül meg nem háborgatnak, ragadozástól, praedálástól,
csatázástól, pribékek kijáratásától megszűnnek és megtartóz-
kodnak, mindaddiglan, valamíg az békességről való derék vé-
gezések végben menvén, az athnamék is mindkét felől meg-
adattatnak az állapotnak abban való tökéletes megmaradá-
sával azután, az mint az levelekben leszen megírva és termi-
nálva. — Ezekből azért Flged megértheti az derék dolgoknak,
az kiket sollicitálunk, miben legyen állapotjuk, kikben perse-
verálni is akarnak és ugyan nem akarja más kaptára ennél
itni ökö. Az vezér azt mondotta, hogy ő studio nem producálta,
és közönségesen az diván eleibe nem vetette az postulátumok-
nak articulúsit, mert oly disputatiók, akadozások eredhetnek
volna belőlök, hogy netalám a mi jót végeztek az mi állapa-
tunkhoz, azt sem végezheték volna, és hogy az a derék 3.
Februarii convocáltatott diván is nem következhetett volna,
nem is akarja mostan is az embereknek, a kik aversi a nobis
sunt, elméjeket azokkal akadoztatni, oly emberekre bizhatván

ezután az dolgot, a kik ottkin sokkal könnyebben és jobban elvégezhetik, hogy nem itt végeznék, fogadjunk szót, az mi javunkra szól, kárt és akadékot ne tegyünk magunknak, ne ruminálhassák és trutinálhassák, hogy amonnan többet adnának, és innen csak ennyit ígérnek, amaz jobb volna imennél, efféle beszédek és szók miatt eddiglen is az vezérnek sok akadályi voltanak. S mi veszszük eszünkben, hogy offendáltatik is az vezér igen vele, ha ez törésből kihágunk, és ha az ő terminálásában nem perseverálunk s nem tudjuk ha nem késő-e az idő is immár ezeknek ez dolgoknak ittben való tractájához, míg csak válaszunk jó is ezekre Elgedtől, mert noha oly erős idő vagyon ittben, hogy az tenger is által áll fagyva, s oly igen serénykedik és szorgalmatoskodik császár az hadba való indulásra, hogy csak alig várja idejét megindulásának, egy kevés lágyulás vala ez elmúlt napokba, sátorot vonatván azért császár fel az belső udvarába, az sátor alá ülven, az vezéreket is oda hivatta, ilyen házba való lakáshoz készüljete, mondván, mert én is ilyenben kívánok laknom. Megis kaftányozta osztán az vezéreket s úgy bocsátotta magától ki ökö. Tegnap az vezér mind az hadhoz való élést rakatta és ordinálta, ma pedig Tophanába ment volt álgúkot intézni, az kiket az Fekete tengeren fognak Kemenyec szöktetésére elvinni. Az lengyelektől is e minap 48 faltörő álgúkot nyertenek, kiknek huszonötét Neszter-Fejervárra vitték, az húszát Tegimire (?) az apró tábori taraszkokot pedig az tatár hán vitte el magával az lengyel táborból. Elged azért értven az dolgok állapotját, ha assecuratióval akarnak csak kibocsátani bennünket, Elgdnek könyörgünk írassa ugyan ottkin az assecuratiójának formáját meg és küldje ide be nekünk, hogy ahoz képest való assecuratiót tudhassunk tőlök vennünk. Legyenek pediglen oly terminusokkal az conditiók benne írva, hogy akadozásunk és disputatióink miatt való prolongalással annyi időt ne kellessék töltenünk, hogy azalatt a császárnak is meg kellessék indulni, vagy Ferdinándnak is alkotmatossága lehessen újabb ajándékokkal, oblatiókkal való követség beküldésére, mert Caesar Gaal igen hirdeti közöttök, hogy Adám Herdenstan jó be, sok pénzzel és ajándékkal, a ki által minden kívánságiról assecurálja is az portát Ferdinánd. Ez ha következőnék, nem volna min örülnünk, s maga is prae-caveáltatni akarja velünk az vezér, s azért is akart az mi segítségünk elbocsátására való autoritást publicus assensusból terminálni, hogy a mely dolog végezése minden rendeknek suffragiumával, votumával lött, particularis embereknek renitentiájából ne impediáltathassék, avagy ha az ő vezérsege mutaltatik is, ne mutalhassák úgyis, a mit mindnyájan approbáltak vele együtt. — Bizonyos dolog, hogy immár az mi pár-

tunkra suffragáló fő emberek impediáltattak lévén az Caesar Gaal munificentiajától és adományától, igen várnak tőlünk, hogy mi is igérnénk valami adományt nekik, de még nem ígértünk többnek, hanem az cancellariusnak ötezer tallért, mire obligáltuk is nekie az országok nevével magunkot akkor, mikor az derék, 3. Februarii indicált, divánnak kellettük vala lenni, mert azon az emberen sok állott abba az dologba, Caesar Gaall is igen devinciálta volt magához, hat ezer tallérral, a kit meg is adott neki, és tiz ezerre a kívől obligálta volt neki magát. Akarnók azért érteni Flgdtől, mint kellene az ígéretnek dolgába viselnünk magunkot és micsoda reménséget adhatnánk nekik, úgymint az muftinak, hotschának, fővezérnek, Halil basának, és Gurcsi Mehemet basának, s az kapi agának, noha vadnak peniglen többen is, a kik reménységet tartnak az ígélet felől, de ezek az bene merita personák, és ezeken áll is, maradhat meg is, minden dolgainknak épületi. — Flgd azért informáljon ez dologban is bennünket, mennyire procedáljunk az ígéretbe, adhassunk valami reménséget nekik.

Az hollandiai követ Cornelius uram örömet megváltoztatná immár ez itt való lakását, haza kívánczik menni, de a mint én értem, az országok, belgiumi ordók itt akarnák mégis tartóztatni; bizony dolog, hogy nagy ember és az mi dolgunkban fölötte hasznosan procedált mint itt lételünkbe s mind azelőtt, de kívánná, ha ugyan itt kell maradni, Flged és az csehországi király ő flge íratna Mauritius herczegnek és az ordóknak iniungálnák serio meg is nekie, hogy az Flgtek dolgába totis viribus instálna az portánál s promoveálná mindekben az Flgtek itt való szükségét, s így, hogy újokban specialis commissiója érkezne, annál nagyobb erőt és módot venne magának, hogy itt való dolgaiban szolgálhatna Flgteknek. Módja és alkalmatossága mutatódván azért Flgdnek ez dologhoz, ő flgével az csehországi királylyal Mauritius ő flge előtt promoveálja ezt az dolgot, vehessen teljes authoritást onnan Cornelius uram ez dologban való procedálására. Az több itt való dolgok circumstantiait Sámbokréty uram is referálhatja Flgdnek, sok dolgokat maga is percipiálván ittben. Éltesse az úristen boldog állapotban Felségedet. Iratott Konstantinápolyban 19 Februarii, 1621.

Felségednek

alázatos szolgálai és igaz hivei

Stephanus Dóczy m. p.

Rimai János.

(Eredeti Rimay kezével a bpesti egyet. könyvtárban, Hevenessy coll, LXVIII.)

CXVI.

Serenissima regia maiestas, domine et dne mihi clementissime.

Post fidelium servitiorum nostrorum humillimorum commendationem.

Érthette Flged, az fővezérnek minemő akadályi lehetett az az mi dolgainknak expeditiójában Ferdinánd részére vonó stadiumoknak bővelkedésébe, az Ferdinánd reiectiójának és az Flged mellé való segítségnek elbocsátására, nem tudván egyéb utat előnkben mutatni, hanem hogy az hollandiai követet magunk mellé vevén, instáljunk az muftinál és elméjét ratiókkal hajtogassuk Ferdinándtól való recedálására. Az hollandiai követ azért informáltatván általam erről ez dologról, a mint ezelőtt is megírtam Flgednek, azt adá tanácsul, hogy ő nála nélkül mi magunk separatim legyünk először szemben az muftival inditsuk az dolgot s referálván osztán neki resolutióját, ha akadékoskodnék az dologba, ő azután, hogy magán promoveálná dolgunkot. Így osztán az Flged levelének ide való érkezése után negyed napon, azaz 16. Januarii délután két óra korban admittálván az beszélgetésre az mufti bennünket, proponálám Zöldfíkar által az Flged nagy szükségét az segítségadásra nekie, annectálván azt is beszédemhez, hogy Karakasnak köszönhetjük az prágai történetet, és az szomszéd országbeli állapotnak veszedelmezését, mert ha ellenkeskedő dolgaival, cselekedetivel az ide való bizodalmost mindeneknél immár nagy kétségben nem zavarta hozta volna, sőt Flged mellé csak kisegítésadással is, a mint Flged mind levelei által s mind mi általunk kívánta tőle, reménséget indított volna az emberekbe, Prágát sem vesztettük volna el, és az báváriai herczeg is nem mehetett volna sem Austriába, sem Csehországba be, annyi árultatás sem támadott volna az csehországi táborba, a mely árultatás hozott győzelmet Ferdinándnak etc. Ez ilyen beszélgetés közbe egy török levelet olvasott carptim az mufti, elvevén néha néha szemeit az olvasásról, a mikor én beszélgettem kiváltképpen, ott állván közöttünk ez az hatszi Juszuf aga is, a ki ez nyáron is az császár levelét felvitte vala Beszterczére, és mostan is oda ment levelekkel Flgedhez, meg tudja Flgednek beszélgetni ez dologban való processusunkot, hallotta mind proponálásomat s mind az mufti választételét, az belső titkos oratoriumjába volt ez e dolog, s nem voltunk többen, hanem csak Khölln uram, Dóczy uram, én harmadik, Jessenius, az mufti kihaja, Zöldfíkar, az Khölln uram tolmácsa, s ez az Juszuf aga, Flgednek s az magyar nem-

zetnek valóba való igaz szolgája. Először azért az mufti csak így resolválá magát, hogy sem módját, sem okát nem látja az Ferdinánddal való frigyeket és barátságokat ők mint vethessék meg, hanem maradjon fen az ő frigye, barátsága is, és mind mi magyarok s mind az csehek is legyünk azonképen barátságosok velek, Karakasra pedig nem tudom mint panaszkodhattok, úgymond, holott im mostan is az ő levelét olvasgatom, a kit mostan ír énnekem, ma adták kezemben, és igen töreke-dik mellettetek, ajánlja dolgotokat, kit im meg is magyaráztatok előttetek, s meg is magyaráztatá. Ezekre azért azt feleltem az muftinak, hogy mi jobb választot várunk ő ngától, s jobbat is kell adni, ha az a jóakarát vagyon ő ngába az magyar nemzethez, a kit mi az hollandiai követtől értettünk, és a kivel ezelőtt félesztendővel nagy segítségére volt az mi ügyünknek, nagy kő állott az mi fejünk fölött fejünkre való szakadásával s romlásunkra való hajlásával, ő nga volt egyedül az, a ki az vezérek divánjába futván, azt az követ az mi fejünk föl-jül elfordította és megrontani fejünket nem hagyta. Azért avval az jóakarattal mostan se hagyjon veszedelemben bennünket, tartsa végig azt az maga nagy dicséretével közöttünk eláradott jóakarátját, gondviselését meg, a kinek hasznával most is élünk s a kinek reménységével ide be is jöttünk, ő nga az igaz barátságot válaszsza meg az tettetés s szinmutató barátságtól, és egyenlő jutalomra, kedvre ne ítélje mind az kettőt méltónak. Tartotta-e az austriai ház és Ferdinánd ő maga is az igaz barátságot meg a portához, sokképpen nem szegte-je meg az frigyét, ne az mi beszédünkből, de az dolgok cselekedetiből mértékelje. Az dolgok pedig im ezek és cselekedetek, kiknek az magyar nemzetség fegyverével is mellettek eleibe állott, az igyekezeteket meggátolta és tartóztatta. Az-e annak okáért az igaz barát, a ki az iniuriákat, bosszútéteket, veszedelmeket indítja valaki ellen, avagy elfordítja és távoztatja őket, számlálgatván előtte némely indulatoknak és actáknak processusát. — Ezekre az mufti azt felelé, hogy értem ezeket, úgymond, de ezekhez az mi nemzetségünkből való bizonyító személyek is kelletténék, s tudnám osztán én is, mit kellene cselekednem. Mutaték Juszuf agára, s mondtam, hogy hanczi ember ez nem hazud senki kedvéért, csak ez is bizonyíthatja ez dolgokat; Zöldfíkar juttatá osztán eszemben Deák Mehemet basát, hogy ötet is bizonyiságnak allegáljam, s mondtam Zöldfíkarnek: tesszik nekem, mondok, hogy ő nga bizonyiságot keres, s én is azt akarom, hogy valóban megbizonyosodjék ő nga az én szómba és az dolgok cselekedetibe, itt vagyon egy ürember, a ki mostan az fővezértől megvettetett, nem mer csak elő is jönni, nem retten temesvári basa volt, eleitől fogván az portának sokat

szolgált, követség hordozásokba forgolódott mint Magyarországra, Erdélybe, hadakban, harczokon sokat szerencsélkedett, tudós mind azokban az dolgokban, a kiket én előszámlálgattam, ő nga hivassa magához azt az basát, tudakozzék, értekezék tőle. Erre az mufti azt felelé, kérem az barátomat, ő maga menjen hozzája, s hagyja meg, úgymond, én szómmal neki, hogy holnap énhozzám jöjen ikindi előtt. Így ez válaszáadás után eljövénk osztán az muftitól, jó affectióba hozván az elméjét és hozzánk való inclinatióját.

Megírtam vala Flgdnek kegyelmes uram, hogy Memhet basa bejövetelünkört kijött vala Kutsuk Csekmezére innen hozzám velem való beszélgetésejért, tudakozván az Flged állapotjáról, és mentvén is némely dolgokból magát. Mikor megértette volna azért tőlem mind az cseh királynak állapotját s mind a Flged electióját, mindjárt sopánkodással kezdé beszélgetni, hogy nem volt Flgednek mindjárt elein való megindulásában itt is oly embere, a ki jó fundamentommal való indulását promoveálhatta volna Flgednek, mert ha csak kevés volt volna is, de török segítségnek kellett volna Flged mellett lenni, s bátor egynehány lótereh pénznél inkább nagyobb kárnak tartsa ő flge, hogy én ebbe ez szerencsétlenségben mazulságba jutottam, mert noha darabos és görcsös természetű indulatomat mutattam ő flgéhez, de az úristennel bizonyítom, hogy előmenetelére igyekeztem, és ha mostan az ő flge dolgaihoz kellene szólanom is, sok igazgatásra, feddésre való dolgokat találnék, a kikről ha ő flgével beszélhetnék, javára következhetnének. Im bementek, úgymond, de bizony tudatlan és igen németes emberekkel leszen dolgok, mert az sok adománnyal, igérettel, hazugsággal szintén eláltatták őket, sőt engemet is efféle hazugságokkal, hitemre mondom, németté tettek vala, de értem immár tőled, miben vagy az állapot, és többet is hiszek neked, hogynem mindnyájoknak azoknak, a kik ellenelek vadnak. Mit mondhatok egyebet, hanem hogy én megholt ember vagyok mostan, a mint érthetted, fogva is tartottak és csaknem életemet is elveszték, de ha az istent szereted az régi ösmeretségért, és hogy szolgálhassak, módokat levén benne, segítetek ügyemnek, az isten úgy segéljen, ő flgének és nemzetségeknél szolgálók, s bátor ugyan károtoknak is ne kicsinnek tulajdonítsátok ezt az én mazulságomat, sem ittben nem szolgálhatván az urak között való tanácsommal, sem ottkin való forgolódásommal. Ti mindazonáltal tartsátok az németek ellen erősen magatokat, és a kit adománnyal fel nem érthettek, igérettel is szelidítsétek etc. Én ezért tudván az török állapotot, hogy multorum fracta fortuna reparatur apud illos, jó reménséget adék nekie, persvadeálván s elhitetvén vele, hogy

Flgedtől is vagyon hagyomásunk szerencséje promoteálására, alkalmatosságunk mutatkozván azért hozzá, az mi jóakaratunkban se legyen kétsége, kiváltképpen, hogy ilyen jó kedvét, indulatját jelenti az mi dolgainkhoz és Flged személyéhez. Avval concludála osztán, hogy ha Flged ebben ez mostani nyomorúlt veszedelmes állapotjában tíz lótereh pénzt küldött volna is neki, két annyi haszonnal térítette volna meg Flgednek. Én mondtam, hogy mi Fejérváratt sem hittük, oda érkezvén, hogy életbe találjuk, mert még hazánkban értettük, hogy az jedikulába tartatik, de osztán Budára oly hire érkezett volt és Fejérváratt is azt hirdették, hogy megölték, s nem gondolkodhatott sem Flged, sem mi ottkin valami segítségének ide be való küldéséről. Más az, hogy a mennyi számtalan költségre, fizetésre való szakodozása és folyása vagyon az Flged költségének, nem sok helyre küldhetne Flged tíz lótereh pénzt annak az szükségnek szenvedhetetlen fogyatkozásával etc. Elbucsúzóék ezek után Kucsuk Csekemezőn tőlem és bejöve. Itt benlételünkben is osztán czédulája által holmi dolgokat adott tudásomra s el is jött éczaka is beszélgetésért közénk. Prágának occupatiója közbe penig, minekelőtte még arról való írása érkezett volna Flgednek közénk, értegetvén ő, mivel kérkednek az németek, fölőtte búsult, boszankodott, hogy úgy esett az dolog, vevén eszébe, hogy az német pártra vonó vezérek nagy szívet emeltek magoknak vele, de hogy az Flged levele elérkezék, értegetvén abból, mennyire ment csak az dolog, megnyehédék vele, boszonkodom, mondván, ezekre az emberekre, hogy eszekben nem veszik, hogy ő károk az ti kárvallástok, és ő romlások az Ferdinánd hadabelieknek győzedelmek. Im mind elaludtak, és ugyan nem sörkenhetnek fel az álamból etc. Ez az beszélgetése Memhet basának harmad nappal volt csak azelőtt, hogy az mufti meghagyta vala énnekem, hogy oda küldjem hozzája. Jó reggel azért az muftinak hagyomása után oda menék Memhet basához, s mondtam neki, hogy felköltögetheti immár az aluvó embereket. Az mufti hivatja, magamnak hagyta meg, hogy ide jőjek hozzája és oda küldjem. Megbeszélgetém az egész beszélgetésünknek rendit neki, hihetetlennek tetszik vala előtte, hogy az mufti hivatná. Azon közbe hatczy Juszuf aga is érkezék s vele bizonyíték, hogy mindeket hallott, az mit az muftival beszélgettem, és az szerint ő is proponálá az dolgokat neki. Hozzá tanítám én is az én ratiómot explicálván neki. Mindjárt egy czédulát íra azért Memhet basa, s az muftinak küldé előjáróba Juszuf agától az haczitól, ő maga is azután elmenvén az muftihoz, kivel éczakáig beszélgetett. Másod napon osztán hajnalba küldé Memhet basa egy czédulát nekem, jelentvén, hogy az mufti kívánja

hozzája való menetelünket újobban, készüljünk hozzá azért és menjünk délután hozzája, vigyem el az Flged levelét is magammal, hogy tolmácsolhassa meg ő ígéről ígére az mufftinak. Az szerint cselekedtünk, az Flged írásáról és kívánságáról is derekasan informálván, mindaddig forgatók, tekergetők az elméjét, az flandriai követnek is interveniálván colloquiuma, hogy arra felele az muffti, hogy szokása kivől az vezérek divánjába megyen, és promoteálja dolgunkot, arányozván, hogy lölkiesmeretének sérelme nélkül alkalmaztathatják az segítségadást szükségünknek, mivel annyi kárebéli dolgokkal, Erdély ellen való intenciókkal és invasiókkal sértegették az frigynak határit az austriaiak, mely dolgokat ennekeltte, hogy ő nem is értett etc. Így ezekből értheti Flged occasióját Deák Memhet basa szerencséje reparálásának, és micsoda alkalmatossággal kellett adhibeálnunk dolgainknak gyámolgatására, afféle embereknek szűk voltába. Irt vala az vezér Szkender basának is, hogy eljöne ez tractának expediálására, de az vezér levelével nem érheték életébe, osztán ha eljött volna is, zavart impediált volna inkább, nem lévén Flgednek jóakarója. Térek mégis az dolgok cursusának continuálására, ha nehézséget nem teszek Flgednek az olvasásával, confirmálódván az vezér az ő propositumába az mufftinak kívánságára való hajlásával, ebből is mutatá hozzánk való szeretetét és favorát, hogy noha Deák Memhet basának odiumját aperte ismertette mindenekkel magában, de végére menván az mufftival, hogy igen támogatja Ferdinánd ellen dolgunkot és totis viribus promoteálja az segítség elbocsátását, in gratiam receptum, colloquiumával is dignálja, meghagyván nekie, hogy tökéletesen viselje az mi dolgainkban magát, és mennél több embereket végbelieket találhat, a kik az jövődő instituálandó derék divánba az mi részünkre való causát tueálják és promoteálják, gondja legyen reá, hogy akkor azok quo maiori numero poterunt esse, elő is álljanak. Az szerint cselekedett azért Memhet basa is, meg tudja Juszuf Flgednek beszélleni, mert ezen Juszuf iussus sententiam az derék divánba dicere, 3. Februarii oly emberül szólott az ő száraz és vajdút állapotjával aperte, hogy ugyancsak emberül volt, és az ő beszédének nyomát követték az több végbeliek is, dignus etiam hoc nomine ea commendatione quam meretur. De kglmes uram minekelötte az a derék sententiákat választó és libáló diván előérkezett volna, az fő vezérrel estve gyertyagyútáskor eredénk beszédbe 25. Januarii meghagyván minekünk, hogy mennél több ratiókot találhatunk az Ferdinánd barátsága reiectiójára, előszámálgassuk és Zöldfikkárral közölvén, török nyelven ő vele felirattassuk; kit Zöldfikkar exequált is, feljegyeztén öket emberül, és recitálta is osz-

tán az divánba dicséretével az vezérek előtt. Azt is kérlette éntőlem ugyanakkor azon estveli beszélgetésemben, emlékeztem-e én arra, hogy az megholt császár Bocskay fejedelemnek és az magyar nemzetnek, vagy azelőtt valamely császár kötelezte volna-e az magyaroknak magát segítségére való obligálásával. Én mindjárt az felelém, hogy igenis obligálta az megholt császár is, a mely obligatiót Uzon effendi hozott volt Sáros-Patakra a szegény Bocskay fejedelemnek, minekelőtte az Rákos mezején szemben lőtt volna Memhet vezérbasával, és hogy nemcsak hittel, de ugyan átkokkal is obligálta és ígérte volna magát. Azt felelé az vezér, a kellene, úgymond, nekem az levél, jó volna postán vagy ugyanaz derék levelet, vagy az mását behozatnunk. Én arra azt felelém, hogy közelben juthat ahhoz ő nga, feltalálhatják az mását itt is, s mindjárt hivató Mesd effendit, meghagyván nekie, hogy felkeresse. Fel is találták osztán, és nemcsak azt hozták elő, hanem az János királynak adott obligatiót is, kikkel igen confirmálódott az vezér, és így immár az vezérnek két erőssége volt az dolog fundamentomának felvetésére, az muffti assensusa tudniillik, és az obligatióknak momentuma. Ezzel sem elégedvén az vezér, tudta és vette eszébe, hogy az cancellarius igen németezett allemanizált, megüzené nekünk, hogy oda szállására menjünk az cancelláriusnak, legyen közöttünk Deák Memhet basa is, inculcáljuk mennél jobban lehet az Ferdinánd barátsága reiectiójának az ő elméjében is ratióit. Az szerint annak okáért prima Februarii, az cancelláriushoz menvén, kinek csak nem régen azelőtt adott volt Caesar Gaal 6000 tallért, pecsétés assecuratiójába tizezerről való ígéretet tevén neki, discursusba vevők dolgainkot és az ratiókra inclinálni kezdé, ígérénk is 5000 tallért neki pecsétés obligatiókkal közönségesen az confederatus országokkal, hogy azt beszolgáltatjuk nekie, vagy marad meg az cancelláriusság rajta vagy nem marad. Így osztán az ratióknak ez momentumot csinála és vevé annál is inkább elméjébe, és teljességgel mienkké tevők, úgy hogy az nagy divánba nem keveset szolgált valóba az ő sententia mondása is.

Az 25. Januarii előre censeált vezérrel való colloquiumunk korán, jelen volt az vezérnél Nakass Haszon vezér basa is és az tefterdár is, Ferdinandici ambo illi. Az ratiókat hallgatták mind az ketten, kérlette is az vezér Haszon basát, mit ítéljen, adjanak-e segítséget? s azt mondotta akkor, hogy adjanak, de azután az császár hotcsájával lévén ő neki beszélgetése, kíváná tőlünk azon Nakass Haszon basa hogy házához menjünk. 28. Januarii azért oda menvén, hát sokkal külömben beszél, végre azt hozá ki beszédéből, hogy holnap menjete az

hotcsához is, úgymond, és ő vele is beszélgetsetek effelől. Khölln urammal azért Dóczy uram oda menvén, én elmaradék, tudván, hogy recoquit suam crambem, Gurcsi Mehemet basához, az én jóakarómhoz és az magyar nemzetségnek igaz fautorához ballagék, hasznosabb dolgokról való colloquiumunk lévén egymással, Dóczy uram referálá osztán nekem az hotcsa beszélgetését, hogy sem egy félnek, sem másfélnek nem kell, úgymond, segítséget adni, kiki maradjon békével, békéljeteinkább ti is, mond, meg Ferdinanddal, és ha az békességet magatok nem vihetnétek magatok véghez, mi is segítséggel leszünk az békéltetésbe etc. et plurima talia lilia liramenta. Hasonlóképpen kezde vala az felexpediált új budai basa is beszélgetni. Excotiare itaque volens tales agnilupos okosan az vezér, úgy instituálá és convocálá azt a nagy egész napestig tartott divánt, a kiben recoquáltaték és libráltaték kinek kinek az ő vox, az vezér kívánsága szerint lévén exitusa. Quarta Januarii osztán az derék diván után következött napon informála az vezér bennünket az divánnak conclusiójáról, kérdvén tőlünk találkozott-e ő benne valami hasomlás és változás, hogy a mivel első bejövetelünkbe ajánlotta nekünk magát, azt ne igyekezte volna követni, és hogy a kik félre vontanak is, hozzánk ne erőlködött volna azokat is kapcsolni és attrahálni. Én felkelvén, az köntöséhez békéllém, mondván, hogy soha remén telenséget ő nga felől nem viseltünk, de az mi reménységünket és bizodalmunkat is sokkal feljül haladta azokban az nagy kétségeskedtethető dolgok folyásába az ő nga hozzánk való jóakarátja, kiért az úristen ő ngát szerencsájében boldogúl megtartsa, egy napját sok ezer napokra szaporitván. Mondá osztán, hogy én az fetvát is kivőttem, úgymond, immár az muftitól, és tudom immár, mit kell cselekednem, az lölkiismeretünket felszabadította. Azért meglássátok, hogy állhatatosság találtassék az ti részetekről. Engem gyalázatba ne hagyjatok, szégyenemre ne essék, hogy így fogtam mellettetek; vöttétek-e eszetekben, hogy felénél több része németes Sztambolnak? azok ellen én vettem fel ügyeteket. Az pecsétes hiteles levelek, kiket behoztatok, ahon állanak az bírzsákba, tudom és általérttetem, mit kívánnak s mivel ajánlják magokat, de ha azokban megfogytakoznak, kétség nélkül elhihetik, hogy mindjárt ellenek fordítom az hadakat, de ha megmaradnak az jó akaratba, én leszek az, a hatalmas császár jó akaratjából, a ki minden oltalommal, segítséggel leszek nekik. Ott volt Deák Memhet basa is közöttünk az vezér előtt, s mondá ő, hogy ő ngának még semmit nem szóltatok arról, úgymond, ő nga kit választana és bocsátana oda ki, hogy ő fíge mellett szerdárul forgolódnék az ki menendő segítségre rendelt haddal etc. Tudván azért, hogy

commendáltatni akarja magát és el is rendeltetett, hogy ő legyen az mezei szerdár, az vezérnek az köntöséhez békéllém, Zöldfikarra fordítám szemeimet, ő ngának mondék, köszönjed meg mindnyájunk szavával, hogy kedvében fogadta Memhet basát az mi régi barátunkat, neheztelését elvévén róla, és mivelhogy érti az odaki való szükségeket és dolgokat, okossága, értelme lévén az szolgálathoz, rendelje ő ngát ő nga az odaki való szolgálatra és szerdárságra. Mosolyodék az vezér, olyat akarok, mondván, ugyanis oda rendelnem, a ki akarjon is és tudjon is ott szolgálni, azért bár úgy legyen az dolog, hogy ő szolgáljon. Hivatá osztán Storczert is az vezér, a ki csak az belső ajtó előtt állott, nem akar vala jőni, az fő csavuz basát küldé azért az vezér ki megmondani neki, hogy jőjön, ha jó, ha nem jó peniglen, hogy másképpen is hozatja. Elérkezvén azért, mondá neki az vezér: ímhol vannak, úgymond, a kik felől ti azt mondottátok, hogy ezek ti jobbágyitok, nincsen itt semmi járások, nem igaz járatba vannak, nem kell szavokat is elővenni. Azért lássad, mit mondasz ellenek. Az uratok, míg csak az maga erejével igyekezett ellenek, semmit rajtok nem nyerhetett. Hanem immár az mi örökös ellenségünknek az pápának és az spanyol királynak fegyverével háborgatja országokat és magokat, de mivel az magyarok minékünk régi szomszédink és barátink, bizonyosok lehettek abban, hogy mi is azok ellen mind az magyarokat s mind az cseh király országit minden tehetségünkkel megoltalmazzuk. Mondatám én is Storczernek, hogy egyéb oka az mi Ferdinándtól való elszakadásunknak ugyanis az, hogy vasallusoknak irt szokatlan nevezettel bennünket és hogy ugyan jobbágyokká is akart tenni mindnyájunkat, ki abból is megtetszik és nagy bizonyosága az urok igyekezetinek, hogy ők szolgák lévén, jobbágyoknak mernek nevezni bennünket. Annak okáért az szabad nemes magyar nemzetség ezt az gyalázatot, terhes igát gyalázatos állapotnak ismervén magában lenni, ha egyéb oka nem volna is, ez okkal sem akarja Ferdinándot uralni, oly urat és fejedelmet választván immár magának, a ki régi szokott böcsületibe és szabadságos törvényébe nagy dicsőséges cselekedetekkel keresett nemességébe meg tudja tartani és őrzeni az magyar nemzetet. Storczere ezek hallgatván, kívánja vala az vezér, hogy megfeleljen. Azt felelé, hogy ő nem felelhet, mert főkövete lévén itt ebben ez helyben az ő urának, ha annak hivatalába háгна, az ő feje hogy elesnék, hanem feleljen az a mikor felelni kell. Elküldött vala az vezér, hogy behívják Caesar Gaalt is, de késő lőn az idő hozzá, s így oszlánk el, az sötétbe az vezér garádicsán találkozáván Caesar Gállal szemben, a kivel sem kezét nem fogtunk, sem beszéltünk, igen hideg fergeget is esvén re-

ánk, szövétnekekkel jöttünk szállásunkra. Minekelőtte penig én kijöttem volna az vezértől, mondatám Mehemet basával az vezérnek, mivel ő nga Storcernek nyilván szólott az mi defensánkról és oltalmunkra való igyekezetiről, okoskodjék ő nga azon is, hogy az segítséget expedálja, ellimitálja hamar, és annak is elejét vegye, hogy Caesar Gaal arról való hirt előbb ki ne adhasson mi nálunknál és az segítségnek ottkin való eligazításánál, mert következhetik, hogy Ferdinánd az lengyeleket ujobban Magyarország ellen felültetheti, és mivel nem egyenes uton járó magyarok is vannak sokan, az idegen erőnek és hatalomnak az országban való berohanásával, hogy sokan pribékek lesznek és nagy pártütéseket támaszthatnak. Ez elmúlt pénteken immár Deák Memhet basa házában való lételemben Toldalaghy urammal Februarii 12-a érkezék két lippai török, a kik Nándorfejérvárról két levelet hoztak Memhet basának, azok kezdék beszélgetni, hogy Flged Kassán vagyon, és hogy minden két-két háztól egy-egy puskás gyalogot hirdetett Flged. Érkezék azután az mi Prágában ez nyáron követségbe járt csavuzunk Memhet aga is, kit immár az fejérvári, székesfejérvári békségre promoteáltunk, kezde ő is referálni súgva Memhet basának, hogy Bosznából érkeztek valami törökök olyan hírrel, hogy berohant volt az német Magyarországra, Posont megvette, Kassáig rabolván az földet, és az Fátárig mind Ferdinándhoz holdoltatván. Ez ada oztán nekem alkolmatosságot, hogy az lippai törökök közülünk kimenvén, Zöldfíkárnak jelenlételébe quaerulanter mondanám Toldalaghy uramnak, im Kghmed ő felgéhez készűl, mondok, Kassára menni, de inkább hiszem, hogy Erdélyben kezdheti ő flgét találhatni, mert mindaddig tarták és táplálák innen való híjába várakozott biztatásokkal, segítség ajánlásokkal, hogy csak imhol egy órában is igen rosz hireket kezdénk hallani. Mit mivelhet ő felsége, belső ellenségi is nem kevesen lévén, hanem életének megtartására való helyt kell immáron keresni. Mikor leszen ennek ez ajánlott és kibocsátandó segítségnek megindítása, csak az isten tudja, és még meg is változtathatik az kibocsátása etc. In summa hivatta Zöldfíkárt az vezér és referálta az én quaerelámot, profuit itaque recens nata occasio ista, s mindjárt tractálni kezdett Zöldfíkárral az vezér, mennyi számó tatár hadat expedálja Flged mellé, kérdvén, ha elég-e húsz-ezer. Zöldfíkárt azt felelte, hogy Flged nem kívánhat ezernél többet, az vezér tizenkétezer rendelt. Az murzák körül is volt quaestio, ki lehessen az tatárok előtt, négyet vagy ötöt nevezvén, Zöldfíkárnak úgy tetszett, hogy Alissa legyen, kit Toldalaghy uram is igen dicsér. Mindjára az az vezér íratott az hámnak, hogy éjjel nappal Alissát az tizenötezer tatárral expe-

díálja. Tetszett az is az vezérnek, hogy az végbelieket is ott-kin az basák mindjárt elkészítsék Flged mellé és valamikor Flged kívánja, szüksége levén Flgednek rájuk, hogy mindjárt Flged mellé menjenek, de kiváltképen ötszáz szemjént jó pus-kást, és Egről ötszáz kopjást az Flged személyes feje őrizetére küldjenek. Ne nehezteljen Flged haczi Juszuphal beszélgeté-sét, forogván actáinkban, mindeneket látott, értett, az vezérnek is az Flged dolgaiban való szorgalmatosságáért igen kedves ember, jámbor tökéletes, józan, úthoz, szolgálathoz szokott sze-mély, az főrendeknél nagy hitele vagyon, Zöldfikár annyira szereti, hogy ugyan individus comese. Az én írásomnak soka-ságában se legyen ütközeti Flgednek, mert minthogy ha magam volnék is az Flged mostani aniceps statusában, igen kívánhat-nám nemcsak effectusit, de circumstanciáit is értenem az dol-goknak, és minthogy Flged maga is, az igaz hitemre én előttem maga nagy szeretetire és dicséretire, nem röst, nem parcus et mancus az írásban, ebben való fősvénységemet én sem gyűlöl-tethetem magamban Flgeddel, mert incitamenti loco sunt, ex-quisitia illa in tanta dignitate, vana rerum occupatione, exercita diligentia et solertia, a kivel mindeneket inculcal és előnkben ad Flged. Nem árt is az mi dolgainknak és akadéinknak, hogy azokból informálhatom ez itt való hazug hírek hallására avocalt elméket. Annyit is használt az Flged írása, hogy ha az nem volt volna cynosuránk Prágának megvétele után, ugyan csak az Caesar Gaál tojta hírek habjaiban kellett volna mind-eddig is verekednünk és hevernünk. Második oka ez is ennyi írásomnak, hogy Felséged colligálhassa, minemű difficultások voltak előttünk, és azokban való progressusunkra mennyire való eszköz és instrumentum lehettem ittlételemmel, kinek bi-zonyosságát és referálását Flged előtt más emberekre bizom, későn lehettenek-e ezek az dolgok, azt kell meggondolni, hogy sat cito, si sat bene. Annyira jutottunk gyakorta, hogy nagy nyereségnek ígérhettük magunknak, ha segítséggel nem lesz-nek is, hogy ottan ellenünk ne legyenek, de az úristen mind jobban adta, s adja az hátra maradott dolgokban is. Imilyen dolgot is referálok Flgednek, holnap leszen egy heti, hogy az flandriai követ által jött vala az vezérhez, proponálván ő nga-nak, hogy az ő frigyek és induciájok expirál az hispánussal, örömost érténé, az mi dolgunkba nyilván avagy tecte akar-e procedálni, ha nyilván való segítséget nem ad, cselekedje a mit az hispanus cselekedik, küld népet Ferdinándnak, két-három hópénzt adván nekiek, olyan praetextust egyelítvén bele, hogy Ferdinánd az maga pénzin fogadta őket, mikor penig immár kijutottak, az pénzt is, a kivel fizetéseket continuálhassa, ugyan kiküldi Ferdinándnak. Szabad legyen azért Flgednek is az tö-

rök vitézeket fizetésére maga mellé hivni, de ő nga az vezér pénzt is küldjön Flgednek, a kivel Flged fizethessen nekik. Az vezér azért erre azt felelte, hogy nem dicsérheti azt az frausot, s nem is követheti. Aperte akar is Flgednek succurálni, mint-hogy apertis rationibus et suffragiis communibus lött az segítéségadásnak proclamatiója. Az követ ezt hallván, igen megköszönte a vezérnek, én is azért írok hát erről ez dologról az én fejedelmeknek és az statusoknak, mert ők is ebből resolválhatják magokat az hispanusnak. Quaestiót moveált oztán az vezér is, kérdvén az követtől, így lévén dolga s állapotja az cseh királynak, lesznek-e onnan segítséggel neki? Arra azt felelte, hogyha minden részét amittálta volna mind Csehországnak, Morvának, Slesiának is, s maradt volna Lusatiában csak egy váras is hívsége alatt, hogy segítségére jönnének és restitutiójára figyelmeznének. Az vezér azt felelte, hogy segítség ők onnan s ő innen segíti. Kérdette azután Cornelius uramtól az követtől, az lengyelországi királyság állapotja felől beszélett-e valakivel amint ennekelötte szóltak volt egymással és írt-e felöle, a hová kellett írni. Azt felelé, hogy írt és beszélett nem egyébbel, hanem én velem, mert magától indita, úgymond, az magyar követ arról való beszédet velem és vevém eszembe, hogy az ő elméje is ott jár abból az dologból, a hol az mi elménk, igen kapék rajta és okot adék reá, hogy ő felgének, az magyar királynak is írjon felöle, a mint írt is, és talán válasza is jó az írására. Az vezér azt felelte, hogy igen akarja, én magam is beszélgetek, mond, vele az dologról; mert im bemegyünk, úgymond, Lengyelországba, de nem úgy ha ott telelünk is, hogy benne maradjunk, hanem hogy az ti vallástokon való királyt is keressünk hozzá, úgymond, a ki békességgel éljen és egyetértsen veletek is, s mi velünk is. Cornelius uram commendálta Flgedet előszer, azután az csehországi király öcscsét, az sveciai király fiát, s az lengyelek közül Radivilt. Azért ez alkolmatosságról kglmes uram méltó Flgednek gondolkodni, az senatorokat incitálni, prospiciáljanak megmaradásoknak, mert az király fiával nem lesznek contentusok az törökök. Engem Cornelius uram kére, hogy ujobban írjak Flgednek, mert minthogy látom, hogy az úristen Flgdet oly gratiával s elmével szerette, ut possis reipublicae christianae prodesse, resque tales et perplexiores quoque promovere, nihil omittamus, imo instrumenta omnia adhibeamus, quibus reipublicae salus retineri possit. Kérem én is, hogy ő maga is írjon Flgednek, s rá felele, hogy azt cselekedni. Oly hír is kezde penig itt Moldva felől terjedezni, hogy az lengyelek küldöttek is volna követeket immár Flgedhez. Ezekről Cornelius uram csak tegnapelőtt is vasárnap Galatán házánál szólott s beszélgetett velem és az vezérrel is

conferálók ez dologról, kívánván maga is tractálni velem ez napokban erről, kiváltképen ha Flgedtől is adatik arra való materiam. Adá ezt is értenem Cornelius uram, az vezér ugyan ez tennapon kérlette tőle, lehetne-e valami mód abba, hogy az minemű szerezseneket Granadából és Portugalliából kirekesztett és tűzött volt fegyverrel az hispaniai király, hogy azokat restituálhatnánk, és ha vadnak-e valami reliquiái azoknak az szerezseneknek még Granadába? Erre Cornelius uram azt felelte, hogy vannak reliquiái, sőt az királynak Antoniusnak is, a kit országától megfosztott az hispanus, Hollandiában él az fia, Mauritiusnak nénje leánya vagyon nála, Murat császár idejébe sollicitálta is Antonius az portát, hogy segítséggel legyenek innen restitutiójában de impediti persico bello, nem lehetett az segítségadás. Kérlette oztán az vezér, volna-e kedvek az hollandusoknak, hogy restituálnák? azt felelte Cornelius uram, hogy ő rajtok nem múlik el, s mond az vezér, ha nem múlik ti rajtatok, én rajtam se múlják, és igaz hitemre fogadom, hogy magam személye szerint is elmegyek, úgymond, mellettetek. Juta azért kglmes uram az Dona uram Beszterczebányán kezembe adott discursusa, mely apte consonáljon erre az dologra, s mondám Cornelius uramnak, hogy akarom ezt hallani, kiről alioquin is akartam

.....

(itt megszakad, a többi része elveszett).

Külsőim: Senerissimo principi et domino domino Gabrieli divina favente etc.

(Eredeti Rimay kezével a bpesti egyet. könyvtárban. Hevenessy Coll. LXVIII.)

CXVII. 1621. febr. 27.

Illustrissime comes, domine et domine mihi gratiosissime, post servitiorum meorum addictissimam mei commendationem.

Mit efficiálhattunk legyen az odaki való országok állapotjának változási incurrálván, és az különb különbképen jövő kelő hírek akadékoskodtatván is az embereknek elméjeket, Sámbochréty uramtól megértheti bőséggel Nagyságod, istennek kegyelmességéből Caesar Gallnak minden okoskodási messterkedési ellen mégis obtineálhatók, hogy az török favort elvonván mellőlők, mienkké tehattuk annyiból is, hogy segítséget expediálnak ő felsége mellé, valamennyit kíván ő felsége. Minke az szokatlan és ezen ez földön váratlan kemény tél is, a

ki az tengereket is megfagylalá, s ebből következött drágaság is szintén megfogatkozta reménységünk kívül esék ez az idő vontatás is, ki nem ez mostani állapotához való, de mit tehetünk róla, az dolgokhoz és állapotokhoz igazodatlan és tompa elmék későn vehetik eszükbe, a mit nehezen értenek, valami reménység is supinálkodtatá őket, a ki vaporokká lett előttök, nem sült olyan lepény ki belőle, minemőtők vártanak. Nagy pro-perálkodást mutat magában naponként császár Lengyelországra való megindulásában, meg is indul előbb sokkal, hogyan mint hihetnék az emberek, az gályákat készített szorgalmatosan, hogy minekelőtte maga megindulna, annakelőtte mind az két tengerre való classist expedíaltassa, nagy obstaculumára vagyon az tengernek befagyása, levén most is három arasznyi temérdek jég rajta. Semmi éléssel nem értethetik vizen az várást, csaknem üstökre kelnek az kenyér vásáron egy néhány helyen az emberek. Bicsai korczot nem teszen ez itt való kila, nyolczvan oszporán az gazos árpát is nem vehetjük meg annyi mértékkel, száz oszporán méri az tisztáját. Az bárány húsnak okáját tizenhat oszporán, és az tehénhúsnak tizenegy oszporán. Most újabb nem régen nyolczezer kozák ütött volt Moldvába, a kik az szegénységen égetéssel, rablással, öldökléssel nagy kegyetlenséget cselekedtek; negyven falunál többet égettek meg, rosziul jártak, kevesen szaladhattak el az veszedelemből. Annál inkább görjede immár császárnak az szive az lengyelek ellen, számtalan sokassággal de könnyűszerű haddal akar reájok rohanni. Az ő maga személyére néző terhet és szükséges suppelexet is csudálatos dolog mint accidálta, s mely succinte könnyű terébre aptálta. Legnagyobb terhet sok pénzi viszen el magával, ut habeat belli nervum. Meg vagyon erősen parancsolva, hogy szent-György-nap előtt huszad nappal mindenféle vitézlő népek Drinápolyhoz gyülekezzenek, de ha az idő szevedi még azt az időt is contrahálni, és rövidebb célre akarja hozni az császár. Facit itaque etiam suo compendit, ut offa nobis obiecta, quali ratione delinitos, nos sibi non renitentes, in quiete contineat. Nem tudom mint vagyon az lengyel uraimnak dolgok, itt semmit nem törekednek, és hasznokkal sem tudhatnak hadakozni. Nem hallhatjuk és érthetjük él-e vagy meghalt-e az királyok; arra vagyon itten legtöbb neheztelés. Ha az győzedelem ide fog inclinálni, nem alitom, hogy megülhesse az székit, ha üli is mostan. Tartsa jó egésségbe meg az úristen minden hozzátartozóival egyetemben Nagodat. Datae Constantinopoli penultima Februarii 1621.

Eiusdem illustris Dominationis Vestrae

servitor devinctissimus

J. Rimay m. p.

Külczim: Illustissimo comiti et domino domino comiti Emerico Thurzo de Bethlenfalva, perpetuo de Arva, eiusdemque comitatus haereditario comiti, serenissimi electi regis Hungariae intimi consilarii praesidi etc. domino suo gratiosissimo.

(Eredetije a gr. Batthyányi-féle köpcsényi ltárban. Lad. 27. fasc. 5.)

CXVIII. Pozsony 1621. márcz. 20.

Bethlen Gábor Rimay Jánosnak.

(Megj. Erd. Tört. Adatok II. 383. l.)

CXIX. 1621. márcz. 22.

Instructio a portai követek Dóczy István és Rimay János szimára.

(Megj. Török-Magyarkori Á. O. I. k. 265. l.)

CXX. 1621. márcz. 22.

Gabriel dei gratia electus etc.

Magnifice et generose, sincere nobis dilecte. Salutem et regiae nostrae benignitatis continua incrementa. Cum de Generositatis Tuae erga nos inclytumque hoc regnum adeoque omnes confoederatos sincera animi propensione prioribus suis litteris sufficienter confirmati causae communi ob felicem hanc Generositatis Tuae favoris promotionisque accessionem plurimum gratularemur: aliae rursus allatae sunt ipsius literae, kalendis Decembris anni novissime evoluti scriptae, pristinam suam constantiam, fidem ac candorem multo quam ante solidioribus documentis contestantes. Quas non potuimus non ingenti animi voluptate perlegisse, tantoque nobis gratiores illae fuere, quanto copiosiore multiplicium utilissimorum et gratis-simorum officiorum suorum in mutuam hanc omnium nostram publicamque necessitatem abunde declaratorum commemoratione generosus, fidelis, sincere nobis dilectus Joannes Rimay ad portam pro tempore legationis nostrae collega fidissimus nobis tam personam meritissimam, quam mentem, actionesque candidissimas Generositatis Tuae commendatiores reddiderit. His igitur suis meritis et deberi a nobis plurimum ultro lubenterque agnoscimus, et ut acceptissima illa nobis fuisse reapte luculenterque constet, quovis loco et tempore regia nostra benignitate ea persequi haud quaquam sumus praetermissuri, factumque est Generositas Tuae rem nostro desiderio et votis congruam, suis meritis dignam, pietati vero humanita-

tique tuae maxime convenientem, si nostrae erga se regalis, propensissimaeque affectionis commoda usibus suis quavis occasione affulgente applicaverit, reserataque sibi illius adita, nunquam sine fructu praetergrediatur; quod ut fiat non solum benigne Generositatem Tuam requisitam volumus, sed clementer etiam obtestamur, hortantes insuper quam gratiosissime siquidem res nostrae et confoederatorum in porta ottomanica ab ipso iam plane eventu pendeant; et si unquam aut hic nunc profecto plurimorum fautorum indigeant promotione, pari, quo coepit, passu Generositas Tua illorum invigilare commodis haud desinat, verum consiliis suis, autoritate et opera, qua plurimum pollet, potisque est partes nostras fovere . . . ehere, et ad optatum, auspicatissimumque finem deducere minime gravetur. Cedet id in augmentum honoris, existimationisque suae ad seram usque posteritatem propogandae; merebitur plurimum de tota christiana republica, nostram denique benignitatem sibi magis devinciet, qua Generositati tuae clementer propensi manemus, eidemque cunctam felicitatem, prosperrimosque rerum successus reprecamur. Totum denique rerum regni nostri, serenissimi item regis Friderici domini compatris fratris et confoederati nostri charissimi statum, nec non confoderatarum quoque provinciarum conditionem fidelibus nostris legatis inibi pro tempore constitutis historice, uberrimeque perscripsimus, simulque eisdem benigne demandare dignati sumus, ut singula cum Generositate Tua pari fide et candore communicent, quod ipsos tanto etiam promptius effecturos benigne scimus, quanto maiorem ab ipso experti benevolentiam, talionisque rependendi studio sese obligatos Generositati Tuae profitentur. Datae in civitate nostra libera Posoniensi die 22. Martii anno 1621.

Külczim: Magnifico et generoso viro Cornelio ab Hagha inclitorum statuum atque ordinum confoederatorum, provinciarumque Belgicarum ad fulgidissimam portam ottomanicam oratori dignissimo etc. nobis sincere dilecto. Transmissarum harum paria.

CXXI. 1621. ápr. 15.

Illustrissime comes, domine et domine mihi confidentissime. Post servitiorum meorum addictissimam mei commendationem.

Juszup agától és Sámbochréthi uramtól érthetett alkalmasint Nagyságod ez ide való állapotáról. Most peniglen Tol-dalaghi uramnak ő kegyelmének magának is expedítőja lévén innen az vezértől ő fölségéhez való követséggel, mind az kö-

zönséges ide be való állapotot s mind az titkos és kiváltképpen való dolgokat meg kezdi érteni ő kegyelmétől Nagyságod, kikről nekem nem is szükséges írnom ahozképest Nagyságodnak, hogy minden circumstantiáit az dolgok progressusának, és az difficultásokat is az dolgoknak haladékaival és vontatásával ő kegyelme eleibe adhatja valóságosan Nagyságodnak. Caesar Gálnak az álnokságokban és hazugságokban innutriáltatott sokszörő rókának számtalan effugiumi, cselhányási voltak és mostan is vadnak, a kikkel remorálta s remorálja még most is az mi dolgainkot, akadoztatván Deák Memhet basának is az elméjét és kimenetelét. Regentes ipsi vel gubernatores iudicii inopes et rerum imperiti, ottan-ottan lankadnak és akadoznak ad quosvis rumores az dolgoknak exequálásába, nihil solide iudicant, et nihil acute pervident, duosque lepores una connectantes neutrum capiunt, az dolgoknak jó alkolmatossággal és haszonnal való forgatásának az occasióját is mind mi tőlünk s mind magoktól subtrahálván. Nem Szulyman császár idejében vagyunk, a ki ilyen alkolmatosságot bizony nem henyélt volna el. Eleget nógattuk, incitáltuk is ezeket, sed surdis cecinimus; kedvetlenek, értetlenek is voltak az dologhoz, mikor nagyobb kedvet és értelmet kellett volna hozzája mutatni, akkor aludtanak, nunc experrectiores, sed parum tamen promotiones inclinatur ad aliquid efficiendum. Nagykedden, azaz 6. Aprilis vittek vala be bennünket az valedictióra s az császár köntöse csókolására, hogy húsvét napján Caesar Gállal is valedictáltatván, elbocsássanak bennünket, de mégis itt haereálunk, elmulék az Caesar Gall valedicálása is, olyan intentióval, hogy immár holnapután, azaz ez jövő vasárnapon, juttassák az császárral szemben. Érkezőnek pedig negyed nappal ezelőtt Caesar Gallnak onnét kívül írási is, a kiből lehetetlen, hogy valami ujontában tojt tyukmonyat vagy öntött golyóbist ne gördítsen az vezérek eleibe. Mondám tegnap Deák Mehemet basának, adj a eleibe az fővezérnek, hogy ha mind az Caesar Gal beszédin s hirein akar elmenni, annak bizony soha végét nem éri s ezt hozza ki belőle, hogy az időt hejába vontatván, az lengyelt is megerősíti ő ellenek, s az magyar nemzetet is opprimáltatván az ura hadával, az több provinciáknak succumbálásával, az hatalmas császárral való correspondentiától és értelemtől teljességgel elszakasztja. Megvárjuk immár, hogy Caesar Gál beszélgessen az vezérrel, minthogy audientiát kére magának az vezértől, azután mi is audientiát kérvén magunknak, szemben leszünk vele, instálván előtte, minket is expediáljon immár, és Memhet Deák basát is bocsássa tisztibe, ki az ordinálás szerint szolgálhasson az magyar nemzetnek ottkin ilyen szükségébe. Nagyságodnak megszolgáljuk,

hogy még is az ottkin való dolgoknak és hireknek értelmével nagy oportunityással értetett bennünket. Az angliai követnek is nagy biztatási vadnak Angliából, hogy az angliai király sok segítséggel fogja tartani az vejét az csehországi királt, eljövén segítségére az dániai királ is, az ki az derék subsidiumoknak generálisa is leszen az csehországi király mellé expediálándó hadba. Itt mind az két tengerre igen készítik az vízi erőt is, szaporitván az gályákat s addig császár ki sem fog innen indulni, míg az gályákat ki nem indítja. Az több dolgokat Nagyságod ő kegyelmétől Tholdalaghi uramtól meg fogja érteni, ki interne et externe tud s ért mindeneket, és ki méltó mind az életre s mind az böcsületre, fundamentuma s érdeme lévén ő kegyelmének mind az kettőre. Az úristen Nagyságodat sokáig éltesse egészségesen s ékesitse érdemében is böcsületesen az igaz religiónak, kivel ékesült Nagyságod, propagálására és nemzetségének gyarapodására, annak az szerencsének Nagyságodon való áradásával, kit én odore suarum virtutum ingenitarum afflatus szívem szerint voveálok Nagyságodnak. Irtam Konstantinápolyba 15. Aprilis 1621.

Eiusdem illustrissimae Dominationis Vestrae
servitor devinctissimus
Jo. Rimay.

Bartschay uramnak ő kegyelmének az vajda fiunak megszabadulásába nem kellett sokat fáradozni, minthogy Tholdalaghi uram megszabadította volt már Bartschay uramnak bejövetele előtt, és az bátyja állapotját is jó karban állatta, a mint magától Tholdalaghi uramtól megérti Nagyságod.

Külczim : Illustrissimo comiti et domino domino Stephano Bethlen, Transsilvaniae gubernatori, comitatus Marmarosiensis comiti et serenissimi Hungariae regis intimo consiliario etc. domino et patrono suo confidentissimo. Cito cito citissime.

(Eredetije a gr. Teleki Miksáné levéltárában Hosszúfalván, ép gyűrűpecséttel, melyen a czimer fölött IOAN. RIMAI. áll.)

CXXII. 1621. ápr. 18.

Serenissima regia maiestas domine et domine mihi clementissime.

Post servitiurum meorum in gratiam M. V. humillimam mei devinctionem.

Küldötte és csak nem ugyan üzte az fővezér Toldalaghy uramot Fölségedhez. Addig várakozának lengyelekre való [r]özgölgödésekbe az lengyel követségre, hogy ímhöljőnek s amholjőnek, ilyen s amolyan adót ígérnek, így és amúgy fognak könyörgeni,

senki nem jöven mindeddig is, majd ugyan megröstültek szabásó az odaváló kerületbe feléni ardort sollicitudot sem mutatnak, a mint az erős télben mutatnak vala is ahhoz az készületekhez. Most kapnak két felé értvén az lengyeleknek nagy köszületeket honnan találhatnának ozslopokat és támaszokat szándékoknak elővitelére. Így azért ebben ez ügyökben is Fölségedet akarják materiam praecautiois constituere et in sublevationem tanti oneris supponere. Vagyon egy egész holnapja, hogy Deák Mehemet basa mondja vala nekem, hogy ő Fölségedhez annyi jóakarattal vagyon, nem tudja bolondság-e vagy nem, hogy lengyel király is lehessen Fölséged, nem tudván Mehemet basa, hogy az megholt vezér is erről ez dologról nekem és az hollandiai követnek elég materiát adott vala. Én Mehemet basának azt felelém, hogy elég gázoló és fetrengő sárba vitték és ejtették egyszer Fölségedet, s nagy mulatva nézik, mint veszedik és gázol nagy veszedelmével abban az sárba Fölséged, s micsoda gondolat vihetné arra Fölségedet, abból az örvényből sem menekedvén ki Fölséged, hogy nagyobb, iszonyatosb s veszedelmesebb sárba és örvénybe hagyná magát vezetni Fölséged, holott Lengyelországnak másképen való állapattja vagyon, mint Moldvának avagy Havasalföldének, kikben ők az fejedelmeket be is taszithatják s ki is taszithatják akarattjuk szerint, de az lengyel királyságot másképpen mérik és osztják, így ők az Fölséged véres verejtéke szakadásával imerre amarra is ingerlenék, vélvén azt magokba, hogy Fölséged által minden országokat holduló és adófizető országokká tehetnének. Az munkáját örömet Fölségedre biznák s az hasznával ők telnének. Igaz hitemre írom Fölségednek, carent ad tantum rem duce et homine, carent consilio et dexteritate rerum et puppim Deák Memhet basa nunc inter ipsos tenet, qui tamen est mera perplexitas, maiorque in verbis, quam in factis, qui impetu pro consilio utatur mentemque refertam habeat vorticibus. Így az sok szavához, beszédéhez képest örömet kettőt csinálnának belőle, hogy odaki is elmehetne és azt véghez vihetné, a mire obligálta magát, és itt is ebbe az lengyelekre expediálendő hadba maradhatván subiugálhatná azokat is és augeálhatná az imperiumot, annira nagy embernek metiálják beszédéből. Szolgált valamit minekünk, nem tagadhatni és szolgálhatna is, si nimium binus et anceps non esset, de mit akarna az ő szolgálatjából végtére ő kitekeríteni, deus propediat, utamur tamen medio nobis iam eo hinc porrecto est talám jól is eshetik nobis ad vigilantibus a mit ő gonoszúl akarna. Nem mondanám az lengyelországi dologban is alkalmatlannak az próbát, si a statibus et ordinibus quoque media aliqua ostenderentur, és olyan hivatal, suffragium accedálna hozzá, a minemő illis tem-

poribus az jó emlékezető somlyai Báthori István királynak accedált volt; sed nullis accedentibus suffragiis quis sustineat hanc molem tam supine tam frigide et infide illis rem promoventibus et in undis pelagi natantes derelinqnentibus. Sok pénzének, kincsének kiadásában áll immár császárnak ez az lengyelekre való készületi és mintha facti poenitens languescal az dologba, tartnak attól, hogy non unius proelii certamine dirimetur hoc negocium, sármolyokat keresnek hozzája. Hat esztendővel ezelőtt küldötteknek volt az muszkák ide követeket segítséget kérvén az lengyelek ellen ezektől magoknak. A mely követektől maradott volt egy muszka főember gyermekeit megházasodván Galatába, jó természetű és alkalmas érthető ember, azt keresték fel, és avval tractáltak ez napokba az muszkákhoz való követség vitelre animálván. Tegnap mind az oda küldendő leveleknek íratásába igazgatásába volt ocupatiója az vezérnek, jelen lévén vala Mehemet Deák basa is, délután egy órakor jöve házához haza az vezértől Mehemet basa, vele lévén az a muszka főember is, kérdem Mehemet basát, ha készek-e immár az oda való levelek, azt mondá, hogy készek és hogy el is bocsátják ma immár az levelekkel Muszkvába azt az embert. Az megholt vezér nem tudta annak az muszkvának itt lakását megtudja Tholdalaghy uram Fölségednek beszélni Fölséged által akart az muszkva fejedelemnek levelet ez télen iktatni, de abban is mint egyéb szükséges dolgokban procrastinalkodván az vezér elmulatá az levélnek kiküldését. Így immár most egyfelől az muszkvát is, másfelől Fölségedet is örömet szigyekben samolyúl fognák magoknak, noha ők nem lőnek sármolyi mindeddig is Fölségednek alitanám penig az muszkvák is elméjekben tartják, hogy hideg válaszszaal bocsátották volt innen el az ő követjeiket, s nem kezdenek talám ők is az ő válaszokkal ide kedveskedni. Cornelius uram, az hollandiai követségben javalná, occasiója mutatódván Fölségednek, hogy reipub. Polonicae suffragalna Fölséged. A mely dologról az megholt vezérnél való limitálását és discursusát renoválta ennél ez mostani vezérnél is, írván Mauritius herczegnek az urának is tractálnának az lengyel respublicával, választanának más királt magoknak és paciscálnának az törökkel, három fejedelmet commendálván az inaugurálásra, Fölségedet, az cseh király öccsét és az sveciai király fiát. Ő magának penig Cornelius uramnak el kellett volna Hollandiába menni itt való lakásának változtatásával, minthogy választottak volt is immár helyette ide küldendő legátust, de megtartozódván annak betegsége miatt úta, Cornelius uram mind ez napig itt remoráltatott, és bár ugyan ne változódna is, mert másnak erre az autoritásra is jutni, a kire ő jutott, sok idő haladékával lehet, jó török, fő gö-

rög, jeles deák nyelvértő és tudó ember lévén, sőt bátor Fölséged ugyan intercedálna is ő fölségénél Mauritius herczegnél és az Ordóknál, ne változtatnák meg az időnek és az dolgoknak ilyen nagy szükségében; elvégeztem én vele, hogy az Fölséged intercedálására itt marad commissiója lévén arra is az Ordóktól, hogy az Fölséged dolgaiban summa cum industria procedáljon itt az portán, ne intermitálja azért Fölséd törekedni ebben ez dologban. Arra is ajánlja Cornelius uram magát, hogy ha tractára mehetne Fölséged felől az lengyelekkel az dolog, s kívánná Fölséged, az török táborban is elmenne póstán osztán az Fels. szolgálatjára. Ezt az új vezért vezérségének eredetiben, mikor gratulatióval salutálta volna, az több ajándékjai között, a kiket az vezérnek praesentált, egy igen szép seczel széket is mutatott be neki; pintek nap volt az dolog, császár kijött volt immár az szentegyházból, a kit az apja csináltatott, mulatván és nézván az Athmedanra az egyház cziinteremén csináltatott erkélyéből szent Gergely pápa napján. Az széket megtekintvén az vezér, ítélte méltónak császár ülésére lenni s azonnal oda küldötte az széket; kedvesen fogadta az császár, mindjárt bele ülven és abban való ültében nézte az Atmedánon kergetkező lovas törökököt. Megajándékozta az vezér is Cornelius uramot. Eleitől fogván még csak mikor roszbektsi voltam is, úgymond, az hatalmas császár kertibe, jóakaróm voltál, és barátságot tartottál velem, közvezérségemben is, kiért szerettelek s böcsültelek, mostan pedig immár, minthogy fővezér is vagyok, hogy nem szünsz szeretni, szeretlek érette és kérlek is, hogy mind magad s mind egyebek hasznára bizvást élj barátságommal. Arra Cornelius uram azt felelte, hogy semmi szorgalmatosb dolog az Fölséged dolgánál nem forog előtte, semmit azért kedvesb dolgot nem cselekedhetik ő naga vele, mintha az Fölséged kívánságának kedveskedik, és ha Fölségedet nem fogyatkoztatja meg szükségébe. Arra azt felelte, nem mindenestől értem, mond, az dolgot, mihe vagyon, de megértem, értelmet vévén tőled is, és az követitől is, és ugyan az te jelenlételedbe akarok is, mond beszélennem és végezniem velek, szívem szerint értvén tőled, hogy te is jóakarójok vagy, úgymond. Mi osztán az gratulatióval szent Gergely pápa nap után való hétfőn mentünk az vezérhez, Kchölln uram két kupát mutatván ajándékon be minnyájunk szavával neki, a kit mi nem pótolhattunk egyébbel, hanem énnekem volt egy függőm török császár czimere formára csinált újság módra hajlott hold és a fölött csillag s a csillag fölött egy korona lévén benne, szép új párisi mív, az holdba 15 rubint, az csillagba 19 gyémánt, az koronában is gyémántok, rubintok lévén inserálva. Az vezér azt is az császárnak adta,

kit bizony én is örömet megtartottam volna, sed publici boni causa favorem aucupans, tudván, hogy olyat veszen örömet ő is s abba gyönyörködik, a kit császárnak adhasson, bemutatók neki. Ő is egy-egy kaftánnal ajándékoza meg bennünket, ajánlván favorát jó akarátját, és meghagyván, hogy az jövőendő csötörtöknek éczakáján menjünk beszélgetésért hozzája, elhíván velünk Cornelius uramot is; és az szerint cselekedtünk, nem lévén az beszélgetésbe török ember senki több Mehemet Diák basánál közöttünk. Kérdezze Tholdalaghi uramtól beszélgetésünket meg Fölséged, ott volt mindvégig ő kme is közöttünk, meg tudja Fölségednek beszélni és mit is panasztoltattam Cornelius uramra (*így*) az vezérnek Memhet basa lévén tolmácsunk, megmondhatja azt is ő kme Fölségednek. Elhiggye Fölséged intime et familiariter conversalkodik ez az vezér Tholdalaghy urammal, et iocis et sexis tum iucunditare admittitur, s admittálja tanácsát is nagy autoritással, ipso nutu vel vultu plus efficit apud ipsum, quam ubi precio et precibus ita illum Turcam infasciavit et sibi conciliavit hic hungarus et biliosum quidem sanguineus, qui tamen irae temperans bile laborare non videtur, animi amoenitatem iocis condicendo, cuius conversatio semper humanitatem resipit. Ezeket írhatom credentia gyanánt Tholdalaghy uram felől Fölségednek, követségébe szavába semmi kétség ne legyen Fölségednél, ki igaz hive is Fölségednek és szívből való promotora az Fölséged szerencsájének. A mely kívánságunk szerencsájére való juttatásában az nagy úristen az mi szerencsénkre is éltesse sokáig kegyelmesen Fölségedet. Irtam Konstantinápolyban 15. Aprilis 1621.

Fölséged alázatos szolgája és igaz hive

Rimai János.

Elvégezvén írásomat, egy török barátom jelenté, hogy az moldvai vajda küldötte volna emberét az vezérhez jelenteni, hogy lengyel követek jőnének ő nagához, ha levelet assecuratiót küldene nekik az szabad jövetelre menetelre, a kik az békességet tractálnák ő nagával. Az vezér megírta és üzente az vajdának, meglássa igaz dologba törekedjék, valami csalárdtság, idővontatás ne legyen az követségnek színye alatt és ne hagyja az lengyeleknek úgy magát megcsalni, amint Gáspár vajda hagyta.

CXXIII. Ujvár, 1621. ápr. 19.

Bethlen Gábor Rimay Jánosnak.

(Megj. Erd. Tört. Adatok II. k. 393. 1.)

CXXIV. 1621. ápr. 30. Konstantinápoly.

Bethlen Gábor és Frigyes cseh király portai követének (köz-
tük Rimay Jánosnak) kötelezvénye 80,000 tallérról, Huszain vezér
számára jó szolgálataiért.

(Megj. Török-Magyarkori Á. O. I. k. 291. 1.)

CXXV. 1621. máj. 16.

Spectabilis ac magnifice domine affinis observandissime.
Salutem et servitii nostri paratissimam commendationem.

Az Kegyelmed levelét az Kegyelmed jámbor szolgálja az
szombati mezőben adta meg nekünk, kiből megértettem az
békességhöz való jó affectióját, adja isten, hogy az Kegyelmed
kívánsága szerint mehessen véghez, de minthogy az sok hosszú
ideig való tracta által sem mehete véghez, nem tudom, mi-
csoda mód lehessen benne, hogy Kegyelmed valamit efficiál-
hasson, ha szintén Kassára fogna fáradni is. Mindazonáltal az
békességnek fundamentuma csak ezen forog, hogy ő fölsége
resignálja az országot és végházakat legitimus és koronás ki-
rálya kezéhez, ki ha megleszen, hiszem istent, hogy az békes-
ség is végbe megyen. Azért kérem Kegyelmedet, hogy csak
azon instáljon, hogy az resignatio regni et confiniorum meg-
legyen, én is azon leszek, hogy az idegen nemzet az országból
visszamenjen és az szent békesség az törökkel is megtartassék,
nekünk pedig bizonyosan írják az vezérek, hogy császár ő föl-
ségével szentül megakarják az békességet tartani, és az Cesar
Gál által újabban megconfirmálta volna előttök császár az békes-
séget, kihöz képest az török végekben is mindenütt parancso-
lat érkezett, hogy az békesség ellen semmi ne inditassék, így
lévén az dolog, ha Kegyelmetek is akarná, közel járnánk az
jó békességnek megnyeréséhez, ki által egyedül maradhat meg
szegény hazánk és nemzetségünk. Éltesse isten Kegyelmeteket
jó egészségben. Datum ex castris ad Dioszegh positis, die 16.
mensis Maii, anno 1621.

Spectabilis ac magnificae Dominationis Vestrae

servitor et affinis paratissimus
comes Sigis. Forgach
de Gyemes m. p.

(Ezen levélhez két szelet papiroos van mellékelve, mind-
kettő egészen a bibornok sajátkezű írásával; az elsőnek tartalma):

Csuda dolog ez, hogy az resignatiót ő felsége nem praec-
stálá holmi praetensiók miatt és ez nagy hadat majd ugyan

erővel voná ez szegény hazánkra. Hiszem tiszteségesb lett volna, és az országnak is hasznosb, ha sponte resignálja vala, hogy nem ment az ország romlásával, magok peragálják az resignatiót, most is csak azzal salválhatja az országot, ha resignálhatja, és contentus leszen túl az Tiszán való földdel, kit ha ő felsége megcselekeszik, hadait mindjárt kiviszi az országból és megmaradhatunk; levele által ha Kegyelmed erre indulhatja ő felségét, jó volna, csak hiába biztatjuk uram az törökkel tatárral magunkot, mert azok annál inkább az iga alá vesznek bennünket. Trinchin vármegye se késsék declarálni magát, ha romlását el akarja távoztatni, ha Kegyelmetek az én tanácsomat megfogadja vala, csak az nagy békességbe maradhatunk vala meg.

(A másik szöveg tartalma):

P. S. Az diploma készen vagyon nálam, de kivántatik e contra ilyen reversális, kinek megküldtem Kegyelmednek a paríáját, kit ha Kegyelmed megküld, az diplomát én is megküldöm Kegyelmednek, az ki pro futura cautela igen hasznos leszen Kegyelmednek és az Kegyelmed maradékinak.

Külsőim: Spectabili ac magnifico domino comiti Emerico Thurzo de Bethlenfalva, perpetuo Arvénsi ac comitatus eiusdem supremo comiti etc. domino affini nobis observandissimo.

(Eredetije a gr. Batthyányi-féle köpcsényi ltárban. Lad. 27. fasc. 5.)

CXXVI. 1621. máj. 19.

Spectabilis ac magnifice domine affinis nobis observan-
dissime.

Salutem et servitiorum nostrorum paratissimam commendationem. Erdődy Kristóf uram ő kegyelme ide érkezvén hozzánk az táborba, megjelenté nekünk az Kegyelmed izenét, azért az Kegyelmed kívánsága szerint im Kegyelmednek megküldöttük az ő folsége császár és koronás királyunk diplomájának paríáját. Kegyelmedhez való jó indulatunkból és atyafiúságos szeretetből Kegyelmedet mind kérem, mind pedig intem, hogy meggondolván szegény hazánkknak veszedelmes állapotját, jóhírő nemzetének is ennekutána való megmaradását, Kegyelmed is ne késsék semmiképen császár és legitimus koronás királyunknak gratiájában redeálni. Mert most vagyon még ideje, hogy mind magát Kegyelmed, mind pedig feleségét, gyermekét és szép jószágát, s békességes helyben való lakó-

helyét az következendő veszedelemtől és nyomorúságtól az ő fölsége gratiájában való redeálásával megszabadíthatja és könnyen megmentheti, és ne jusson szegény hazánk még annál nagyobb veszedelembé, hanem inkább legyünk azon, hogy az sok pusztulástól és egyéb nyomorúságtól szegény hazánkat hovahamarébb lehet, megszabadítsuk. Ez mostani veszedelmes állapotja és nagy pusztulása szegény hazánkban ki miatt következék, azt ő magok jól tudják, az kik két királyt csinálának országunkban, melynek semmiképen nem kell vala lenni, ők azért adjanak számot az úristen előtt, az kik miatt oly háborúság és nagy romlás következett. Hogy pedig Kegyelmetek oda Bethlen fejedelemből mehessen és meginduljon, én semmiképen nem adom tanácsúl Kegyelmednek, mert félok, hogy ő az minemő hirtelen elméjű ember, hogy Kegyelmedet valamiben ne hozza, hanem azon igyekezzék inkább Kegyelmed, hogy késedelem nélkül császár urunk ő fölsége gratiájában juthasson. Éltesse isten Kegyelmedet jó egészségben. Datum ex castris ad Sempte positis die 19. Maii, anno 1621.

Spectabilis ac magnificae Dominationis Vestrae

servitor et affinis paratissimus
comes Sigis. Forgach
de Gimes m. p.

(*A levélhez mellékelve külön levelen*):

Ego N. iuro per deum verum et vivum, creatorem coeli et terrae, patrem, filium et spiritum sanctum, sanctam et individuum trinitatem, quod ego a factione Gabrielis Bethlen, eiusque obedientiae vinculo, iurisdictione et violenter usurpato regimine realiter recedo, ipsius factis, promissis et obligationibus in perpetuum valedico. Praeterea omnibus confoederationibus, unionibus, conclusionibus, transactionibus ubicunque qualitercunque et cum quibuscunque vel scriptotenus vel verbotenus initis ac susceptis autoritate sacrae caesareae regiaeque maiestatis repugnantibus et praeiudicantibus efficaciter renuncio. Postque iis unquam palam vel occulte, directe vel indirecte consilio factis, scriptis vel alio quocunque modo consentiam, sed veluti fidelem et obedientem servitorem decet, suae maiestati legitimo nempe regi meo et domino Ferdinando secundo eiusque successoribus legitimis videlicet Hungariae regibus in prospera et adversa fortuna tam pacis quam belli tempore etiam re ita postulante, cum vitae meae extrema necessitate constanter parebo, serviam et adhaerebo. Ad quae omnia praemissa in omnibus verbis punctis et clausulis fideliter et perpetuo servanda me et meos posteros hisce meis re-

versalibus chirographo et sigillo meo firmatis obligo et sub fide mea christiana adstringo. Sic me deus adiuvet. Actum etc.

(Írása nagyon elhalványult.)

Külsőim : Spectabili ac magnifico domino comiti Emerico Thurzo de Bethlenfalva, perpetuo de Arva, eiusdemque comitatus Arvensis supremo comiti etc. domino affini nobis observandissimo.

(Eredetije a gr. Batthyányi-féle köpesényi ltárban. Lad. 27. Fasc. 5.)

CXXVII. 1621. máj. 29.

Spectabilis ac magnifice domine et affinis observandissime, servitiorum meorum paratissimam commendationem.

Az Kegyelmed jámbor szolgája Tani Ferencz megadá az Kegyelmed levelét és izenetit megbeszélé. Azonképen Sopor uram ő kegyelme, Erdődi uram. Az mi az Kegyelmed kívánságát illeti, én Kegyelmed kedvéért nagyobb dolgot is megcselekedném, de tudom ő fölsége mely resolute procedál dolgaiban, Kegyelmed ő felségét meghiheti, mert bizony senkit meg nem csal, hanem szentül megtartja beszédét, Kegyelmed isten szerint is tartozik törvény szerint való koronás királyának igaz hűséggel, látván, hogy az úristen az ő felként királyát nem hagyja, hanem győzedelmessé teszi minden ellenségei ellen, Kegyelmed igyekezzék mentől hamarabb az császár ő fölsége gratiájába magát insinuálni, hogy Kegyelmed mindazokat, az kiket az Kegyelmed elei hív szolgálatjokkal nagy dicséretesen találtak, Kegyelmed el ne veszesse; az igaz koronás király adhat állandóképen és az veheti el is de iure regni pro infidelitate akárkinek is jószágát. Ilyen becsületes nemzet, mint Kegyelmed, hogy vehetné fel azt az nagy infámiát, az istenért uram Kegyelmed jól gondolkodjék róla, és hamar accomodálja dolgait császár ő fölségével, mert tandem tandem iusta causa triumphat, és ha mi megesik Kegyelmeden, senki el nem veszi róla, nemo potest duobus dominis servire, az igazsághoz ragaszkodjék Kegyelmed, az minden dolognál erősebb. Kegyelmednek jóval bővebben izentem Tani Ferencztől, mert ím szinte meg kell indulnunk és Újvárába megyünk, ha valami jóra hozhatom dolgokat, érte leszek. Éltesse isten Kegyelmedet jó egységbe. Datum Tornoczon 29. Maii anno 1621.

Spectabilis ac magnificae Dominationis Vestrae
servitor et affinis paratissimus
comes Sigis. Forgach
de Gimes m. p.

Külsőim : Spectabili ac magnifico domino comiti Emerico Thurzo de Betlenfalva perpetuo comiti Arvensi domino et affini observandissimo.

(Egészen a nádor sajátkezű írása. A gr. Batthányi-féle köpcsényi ltárban. Lad. 27. fasc. 5.)

CXXVIII. 1621. j u n. 26.

Spectabilis ac magnifice domine affinis nobis observandissime. Salutem et servitorum nostrorum paratissimam commendationem.

Úgy értjük, hogy valami népséget Kassa felől fel-lázasztván Kegyelmed, az ő felsége Trencsén vármegyéjét akarná hostiliter turbálni és Bethlen kötelességére erőltetni, s más szándékban is volna Kegyelmed, valami cseh avagy siléziai népet is az erősségeken által eresztteni. Nekünk nagy csudánk, ha Kegyelmed elhitette magával, hogy azzal egy hatalmas császár és igaz koronás királya ellen állhat, a kinek nagy hadai Magyarországra vannak, kikkel erős ellenségeket győzött meg, az mint maga is jól tudja Kegyelmed Csehországban. Nem jó volna az mi tetszésünk szerint Kegyelmednek egy császár ellen tusakodni, nem is ez az gratia találásnak útja. Trincsin vármegyét minden tehetségünkkel azon voltunk és vagyunk is, hogy attól megmentenénk, ne lenne sedes belli, az ki nagy pusztulására következne. De ha Kegyelmed szándékában ugyan elő akar menni, megpusztúl az vármegyéje Kegyelmetek miatt, és meghiggye bizonyosan, hogy talál ellenséget, és az ő felsége gondviselését megtért hiveire megtapasztalja Kegyelmed. Az mi jó intésünk azért és tanácsunk mégis az volna, Kegyelmed más módon vönné eleit ő felségénél igaz koronás királyánál dolgainak, kiben mi is minden segítségünket ajánljuk Kegyelmednek, az mint ezelőtt is, kit jól tud Kegyelmed, meg nem fogyatkozott mi bennünk, csak Kegyelmed akarta volna, úgy az mint kellek vala. Mert ha Kegyelmed mind ebben megyen el, nem tudom, mi jó végét várhatja dolgainak Kegyelmed. Választ várunk Kegyelmedtől. Datum Tirnaviae 26. mensis Junii anno 1621.

Spectabilis ac magnificae Dominationis Vestrae

servitor et affinis paratissimus
comes Sigis. Forgach
de Gimes m. p.

Külczim : Spectabili ac magnifico comiti, domino Emerico Thurzo de Bethlenfalva, perpetuo de Arva, ac comitatus eiusdem supremo ac perpetuo comiti etc. domino et affini nobis observandissimo.

(Eredetije a gr. Batthyányi-féle köpcsényi ltárban. Lad. 27. Fasc. 5.)

CXXIX. 1621. a u g. 1.

S. P.

Generose et magnifice domine, domine, et amice plurimum observande.

Hodierna illa festinatio facit, ut ad generosam Magnificentiam Vestram has adhuc litteras transmittam. Currus nostros crastina demum die, si fortuna faverit, exspectamus, neque tamen sine ipsis hinc discedere possumus. Magnum ergo nobis officium praestiterit generosa Magnificentia Vestra, si in Bartsch paulo diutius, quam deliberatum nobis erat, subsistat, et de eo voluntatem suam, dummodo nostrae petitioni annuet, per praesentem tabbellarium ad nos certo perscribat, quo sic res nostras omnes rectius disponere, et ad generosam Magnificentiam Vestram advolare citius possimus. Quod si vero generosae Magnificentiae Vestrae gradum sistere non liceret, sed ad regiam maiestatem omnino nobis non exspectatis contendendum sit, moram illam nostram, quae certe nulli molestior esse potest, quam mihimet ipsi, moderate ferret, et apud regiam maiestatem, quibuscunque potest, modis, excusabit. Id quap generosam Magnificentiam Vestram vehementer etiam atque etiam rogo, certum ab eo responsum exspectans, et nos utriusque divinae protectioni commendans. Bene valeat generosa Magnificentia Vestra. Datum Schemnicii, 1. Augusti ad lucernam, anno Christi servatoris nostri MDCXXI.

Generosae Magnificentiae Vestrae

studiosissimus
Johannes a Cölln.

Külczim : Generoso et magnifico viro domino Johanni Rimaino, serenissimi Hungariae regis ad portam Ottomanicam oratori, domino et amico meo multum observando.

CXXX. 1621. sept. 26.

Gabriel dei gratia electus Hungariae, Dalmatiae, Croatiae, Slavoniae etc. rex, Transylvaniae princeps ac Siculorum comes etc.

Prudentes et circumspecti fideles nobis dilecti salutem et gratiam nostram. Istennek kegyelmes segítségével hadainkkal az Fejérhegyen által költöztünk, és nem akarván továbbra is táborunkat élésből megfogyatkozni, Hűségteket intjük, sőt hagyjuk és parancsoljuk, az városban mindeneknek meg hirdetésen az élésnek táborunkban bőven való hordását, az olyan embereket, kik eddig élés hordással szoktak kereskedni, ugyan reá is kényszerítse mentül hamarébb táborunk után élést hozván, ezután is hordják szüntelenül, az mint eddig hogy semmit pénz nélkül el nem vöttek, ezután is igaz árát mindennek megadják. Az hegyen való útnak is félelmes voltát az mi illetné, nekünk Szombat városában elegendő praesidiumunk lévén, az kapitánynak megparancsoltuk, hogy az táborunk után élést hozó szekereket mindenkor bátorságos állapottal elkésértesse. Eből is azért akadékok nem lehetvén, táborunkat élésből megfogyatkozni ne hagyja. Secus non facturi. Datum ex castris nostris ad arcem Korlatkő positis, die 26. Septembris, anno 1621. Gabriel.

Az mi kegyelmes urunk, választott királyunk ő fölsége által parancsoltatik nagy-szombathi bíró és tanácsbeli uraimnak, mivelhogy Dóczy István és Rimay János mostan az portáról mögött követuramékkal bizonyos nagy dolgai vadnak ő fölségének, melyek felől kívántatik velek beszélni, és lovok itt velek nem lévén nem tudnak min ő felsége után jönni, hanem Kegyelmetek az ő kegyelmek szekerek eleiben adasson lovakat, az kiken az holnapi táborig ő fölsége után jöhessenek. Ebben Kegyelmetek semmiképen egyebet cselekedni ne merészeljen, ő fölsége kegyelmes parancsolatjából hagyatik Kegyelmeteknek.

Decretum per praelibatam suam maiestatem regiam in castris ad Gerenczer 10. Augusti anno 1621.

Stephanus Kovaczoczy.

CXXXI. 1621. decz. 9.

Generose domine compater nobis observandissime.

Salutem ac officiorum nostrorum debitam commendationem. Az szegény istenben idvezőlt szerelmes fiamnak gróf Thurzó Imrének leendő temetése felől mit végeztünk legyen, és mellik napját s helyét rendöltük az több atyafiak tanácsából is, Kegyelmednek már ez előtte való invitatoria levelünkben is értésére adtuk. Hogy azért az a szegény idvezőlt szerelmes fiam utolsó tisztessége annál jobb módjával lehessen, Kegyelmedet ez levelünk által is akaránk megtalálnunk, kérvén szeretettel Kegyelmedet, hogy Kegyelmed azon istenben nyugovó szerelmes fiam-

hoz való szeretetét és jó akaratját ezzel is megmutatván, az egyik gazda tisztét vállalja föl Kegyelmed, és ez jövő januariusnak 8. napján estvére legyen jelen itt az léthawai várunkban, hogy annál idejében az szükséges dolgokról egymással beszélgetvén, mindeneket elröndölhessünk jobb módjával. Kegyelmednek ebbeli hozzánk való jóakarátját meghálálni igyekezzük, és hogy tudjuk mihez tartani magunkat, választ várunk Kegyelmedtől. Ezzel éltesse isten Kegyelmedet. Datum in arce nostra Letawa die 9. mensis Decembris anno 1621.

Generosae Dominationis Vestrae

ad officia debita paratissima illustris-
simi quondam domini comitis Geor-
gii Thurzo de Bethlenfalva, regni
Hungariae palatini relicta vidua

Czobor Erzsébet.

Külczim: Generoso domino Joanni Rimay etc. domino compatri nobis observandissimo.

CXXXII. 1622. febr. 12.

Generose domine, amice et vicine observande.

Post salutem servitiorumque meorum paratissimam commendationem.

Ez elmúlt napokban szerit tévém egy szarvasnak; mivel-hogy nem szokásom, hogy jóakaró uraim s barátim nélkül el-költsem, Kegyelmedet azok közül főképen egyiknek tartván, nem akartam Kegyelmedről elfeledkezni, hanem Kegyelmed-nek im egy czimert belőle köldettem. Kérem vegye jó néven. Adja isten, hogy Kegyelmed asszonyommal ő kegyelmével és szép leányával jó egésséggel költse el. Kegyelmed énnekem parancsoljon, jó szívvvel szolgálok Kegyelmednek. Békességről ha állandó lészen, mit kellessék reménlentünk és több egyéb hirekről értesen Kegyelmed, kérem Kegyelmedet, mivelhogy tudom, hogy Kegyelmednek vannak bizonyos hirei. Ezzel isten-nek ajánlom Kegyelmedet. Datum in arce nostra Divyn die 12. Februarii anno domini 1622.

Generosae Dominationis Vestrae

amicus et vicinus ad
servitia paratissimus
Balassa Andras.

Külczim: Generoso domino Johanni Rimai de Alsó-Esztergowa etc. domino amico et vicino mihi observandissimo.

CXXXIII. H. n. 1622. máj. 17.

Rimay János Fáncsy Gáspárnak.

(Megj. a Századok 1870. évf. 334. l.)

CXXXIV. 1622. okt. 7.

Generose domine, frater et compater mihi observandissime.

Post servitiorum meorum paratissimam mei commendationem.

Csak igen ssan értettem az Kegyelmed Körmöcz városában való lételeét, és az sok emlékezetben voltunk Kegyelmed felől. Találkozott penig mo agam jobbágyinak oda való menetelek, a kik az én majorság mézemből toldották meg oda vitt tereh mézeket, gondolván azt magokba, hogy ott talán jobb monetán adhatják el, mint Besztercebányán adnák, hagytam meg azért nekik, hogy szorgalmatosan tudakozzanak az Kegyelmed ottlétele felől, és Kegyelmed állapotjáról énnekem bizonyos hirt hozzanak. Megszolgálom azért Kegyelmednek, Kegyelmed maga is tudósítson, mint vagyon egészségében Kegyelmed, és ha az pestis állapotához képest, minthogy Korponán is grassálni kezdett, erre nem változtatja-e az eget Kegyelmed, istennek kegyelmességéből még ez mi lakóhelyünk extra infectionem est, de Osgyánig penetrált immár az Tisza felől, és Kékkő vidékén is hullanak immár az emberek. Az Kegyelmed keresztlánya igen emlegeti Kegyelmedet, a ki megannyi zsákocskába 120 gesztenyét varrott be, és Kegyelmednek küldötte, újság gyanánt küldötte penig, minthogy most kezdett csak az fájáról hullani. Én is egy görög dinnyét küldöttem Kegyelmednek, oly magon termettet itt kertemben, a kinek az dinnyéjét Törökországban is együtt öttük. Konstantinápolyi telelő dinnyét is küldöttem egyet Kegyelmednek, de az magvát megtartsa Kegyelmed, részt kívánok abból Kegyelmedtől, megkóstoltam az dinnyéjét, de méltó az magvát megtartani. A mikor ott Körmöczön magam is szemben leszek Kegyelmeddel, akkor részesíthet az magvában Kegyelmed. Kevés magot hintettem volt efféle ez esztendőben kertemben próbálásért, itt mint kezdi állapotjában, természetben és íziben mutatni magát, de contentus voltam állapotjokon az többinek is, sőt oly szép magvakat gyűjtöttem belőlök, hogy az törökországi magvakat is meghaladják. Küldöttem, édes komám uram, szőlőmben termett birsalmákat is Kegyelmednek, ut odore pestilens aer mitigetur, et gustu cor

confortetur additis aromatibus. Ott vannak jó asztalosok, egyikével csináltasson egy ruhatartó hosszú ládát énnekem Kegyelmed, az hosszúsága legyen nyolcz arasz, szélessége négy arasz, magassága három arasz, három hétig készítse meg. Tartsa jó egészségben sokáig az úristen szerencsésen Kegyelmedet. Irtam raptim 7. Octobris 1622.

Eiusdem generosae Dominationis Vestrae

servitor, frater et compater

addictissimus

Joannes Rimay.

Küldém: Generoso domino Francisco Armprustero etc. domino fratri mihi charissimo et compatri observandissimo.

CXXXVI. 1622. decz. 12.

Generose domine et amice mihi observandissime.

Salutem et servitiorum meorum paratissimam commendationem.

Minthogy fiunk Balassa András magának örök háztársúl jegyzette az néhai nemzetes Bakos János uram hajadon leányát az nemzetes Bakos Mária kisasszonyt, melyeknek menyegzőjek és hazahozása napját rendelték januáriusnak 8. napját. Azért ám kérem Kegyelmedet szombaton, úgy mint betedik januárius estén legyen Kegyelmed Pinczen jelen vacsorán, hogy onnét reggel Osgyánban menvén, az menyasszonyt annyival idejébben Diwin várunkbankisértse vacsorára Kegyelmed. Asszonyomat penig Kegyelmed szerelmes háztársát az megírt napra kérem egyenest Dywinben bocsássa Kegyelmed, hogy ott az, és kevetkezendő napon Kegyelmednek jelenlétével tisztelkedhessünk és szeretettel s örömmel az új házásoknak lakodalmokat véghez vihessük. Mely Kegyelmed hozzánk mutatandó jóakarátját és fáradságát nagyobb dologból viszont meg igyekezzük szolgálni. Tartsa meg isten Kegyelmedet nagy jó egészségben sok esztendeig. Datum ex arce nostra Bestercze, die 12. Decembris, anno 1622.

Generosae Dominationis Vestrae

servitor et amicus

Balassa.

Küldém: Generoso domino Joanni Rimay de Alsó-Ztregova, domino amico et compatri observandissimo.

CXXXVI. 1623. nov. 25.

Generose domine et fautor mihi observandissime, servitiorum meorum commendatione addictissima praemissa.

Egészséges életet, boldog áldomásokat kívánok az úristentől adatni Kgdnek. Igyenetlenkedő igybeli pörömrre való vigyázásom itt tartóztatván Nagy-Szombat városában, közel való létemet arányozván innen Kgdhez, ne kételje Kgd, hogy igen ne kívánnám Kgddel való szembe létemet, egy vagy két óráig való beszélgetésemet, és tekintgetésemet is azokban az dolgokban s eszközökben, a kikben az Kgd elméje gyönyörködik, fárad, szorgalmatoskodik, mivel az én elném sem idegen afféle dolgoknak gömbölygetésétől, csakhogy uram ez itt való dolgoknak perplexitási, s az napoknak rövidülése is nem engedik, hogy kívánságomat effectuálhassam s magamat praesentálhassam Kdnek. Kiről bocsánatot várok Kgd-től. Adhatom peniglen tudására Kgdnek, hogy Baranyay Gáspár uram is Sárközy Gáspár urammal csak szintén szomszédságomban vannak szálláson, kikkel holmi dolgokban együtt consultálkodván, a minemő dolgok ő ngának Balassa Imre uramnak nem kicsin reménségő hasznára az több atyafiával itt ventilláltatnak is, szorgalmatoskodunk azon, hogy azoknak az dolgoknak elővitelére jó támaszokat csináljunk, kiben az Kgd promoteáló segítségével is akarunk élnünk, mivel Kgd nélkül el sem kezdhethjük annak az módját. Im azért uram ő ngok császár urunknak ő felségének egy supplicatiót íratztatván, kéreti ő ngok Kgdet, ő felségének Kgd maga praesentálja be az supplicatiót s promoteálja az mi szolgálatunkért ezt ez dolgot, mennél hamarább lehet, az ő felsége parancsolatja juthasson kezünkbe, hogy ő ngát palatinus urunkat sörkenthessük az parancsolattal az dolognak continuálásához. Im Kgdnek felküldöttük azt az parancsolatot is, a kit ő felsége ezen dologról Thurzó Staniszló palatinus urunknak íratott volt ezelőtt való esztendőnkbe, a mely parancsolatnak kiadásában is Kgd munkálódott. Ha az úristen ő ngoknak szerencsés előmenetelt ad ez dologba, gratitúdoval igyekezik recompensálni Kgdnek ebben való fáradozását ő ngok. Mi is penig az mi részünkről kész szolgálatra kötelezzük magunkat életünkiglen Kgdnek. Tartsa jó egészségbe meg az úristen Kgdet. Íratott Nagy-Szombat városában 25. Novembris 1623. *)

Eiusdem gen. Dom. Vrae

servitor addictissimus

J. Rimai.

*) Teljes bizonyossággal 1613-nak lehetne az évszámot nézni, ha Thurzó Szaniszló nádorról nem beszélne a levél, ki 1622-ben lett nádorrá.

Külezim: Generoso domino Laurentio Ferenczfy, sacratissimae cesareae et regiae maiestatis secretario hungarico etc. domino et fautori mihi observandissimo.

CXXXVII. 1624. sept. 6.

Generoso ac egregio domino Johanni Rimay, domino et compatri mihi semper observandissimo.

Mne zawzdy uprymny pane kmotre, sluzby swé zawzdy uprymne susecké vmti (vašej milosti) oddávam. Zdrawi dobroeo zpozehnaním pána bocha všechmohucyho wespolek y zjeji mtiam (milostiam) pánu manželku, y znajmilsem potomstvem vmti na wiele lat od pána bocha wsechmohucyho winssujem y zádám.

Oddali mi list od vmti co sem zrozumela tak vmti, jako y jeji milosti pánej manželky y dcerki zdrave, co pánu bochu bud chwála wzdávaná; daj páne boze y na dalse czasy vmti w dobreni zdrawi a wpozehnani boském zpokojne zyti, ponevaz Janussko mne, takze y chudy lidé zádaji, aby sem zas na neo starane mela, ya budúcy matka jeo widucj jescze jeo mladost a nedostatecnost w jeo mladosti, poslala sem byla pre neo; yakoss y vmti wiess o tym: ale ponewaz uz weznem Balasy Ferensow syn moj, nemozem ho silu wziti, ani mu radim, aby wyssel, jestli ho tez budu posylati; ale mu radim aby spokojen byl, a len to powedal, ze on wezen, uz newim jako se vmti zdá, wim ze vmti krestianski pán, a vmt by raczej wydel mezy matku a bratry zchodu a svornost; ale widiss vmt, a y merkowati mozes ze tu nepotreba nic dobroeo oczekawati; muszi czlowek wczas zabehawati (zabudnuť) swej sskody a ublizenosti; a tez uz welmi mnoho znasam, ya sem poslala se pilne dowedeti o zdrawi jeo welimoznosti pána palatinusa, a tak by sem dobezala tam, bo y od Polski mám listi; chcem se starati o listi poczesne od jeo cysarskej mti, y tez o yusse wecy co jeo cysarska milost pryobeceti raczyla, a tak y Janussowu ublizenost y sskodu tez opatrym; ale wssakze jestliby se tak vmti zdalo, co mne, y pánu kmotrowi, aby neyako wyssel gdy by nevedeli knekteremu susedowi z zámku, a sam knám pespeczne pryjiti, bylo by dobre; wssak má poddanych swych, ktery by cho mochli knám doprowaditi; ponewadz mu zbranol Ferencz kemne pryjiti a nedopustil, o czem pán sluzny dworski a prisazny powedomi su; y osweczyl se pred nimi, naczim by bylo, aby na to recognitionales wzal od stolice, ya tez pred tym gdy by sem wedela gdy ma pryjiti, poslala by sem y swych poddanych, y sluzebnikow proti w nemu, wssak pán viceispán na nedelu ma byti u mne w meste w Bystrycy, y nektery páni susedi, ktery

maju jiti do Trenczyna na maustru, a tak by sem se y znim poradila; ya swych zwedne kazdu chodinu očekávám, lez nektery prysli za pewne poweduji, ze pán boch wssechmohucy te nepokoje upokojiti raczyl, ani zadneo lidu nemeckeo neni okolo Presporku; a yz pewne y kozacy meli odjiti, teraz w Widnu welmi mnoho z nych panov bylo, a teraz wysšli z jeo cysarsku mtiu do Liberstoffu, tak uherscy jako nemecky panowe. U nas nowin zadnych, nic insseo mám vmti psati, toliko ze w Bici az priliz mru, zchola wssetko mesto jest nakazene, a yz ne tak z moru, jako zapewne powedaji, jako zwelikeho strachu nektery, bo w meste slyssy kryk weliki wolajici jako (odpust vmt) dobytek, a potom y to poweduji, zena jedna ktera byla mrtwa, rozmaite wola, prymeraj, dolewaj, jako y wic prytym mluwi, mnohi pak sam do Wahu jida od welikich muk; co mi weru sem y nektery pani susedi, by neypeknejsse ryby prynesli z Wahu nesmeme jesti; w moim panstwi jeszcze chwala p. b. zdrowo, len w Szawniku dawno w jednym dome wymrelo; panu Thurzowu tez co hodina očekawaji, byla se sem kemne obezczala, yakoż se bylo y przybila yakesy zas pilne listi pryssly zas ze odbila, a tak nazad newim newstupili. Jeji mti panej manzelce sluzbi swe oddawam, takze y dcerkam a wssetkim vmtm, y Marianeki; p. b. wssechmohucy racz byti aby jeji mtt p. manzelka vmti teo hostia noweo w dobrem zdrowiu, welikich radostiach pokoyne prinesti raczila; ya jesli mi p. b. da zdrowe, a nezajde mne co insseo, y sama na ten czas rada by sem posluzyla jeji mti, prosim vmti abys vmt na syna meo Janussa starane miti raczyl, a nauczeni mu we wssetkim dawal, coż y ya pospolu znim vmti chceme odsłuchowati, y wssetkim dobrem oddawati.

Seczeni mi pisse, ze weliku sskodu budem miti, ze zanedbawam Polsku, a to nebude prez nikocho len prez neo ze neprzyjde, czuje swoju zdradu, a y listi mi zadrzawa, bo y teraznejssa wec Januskova jako se stala, prez nikoho len prez neo, nech opaczy dobry czlowek co czyni, prosim aby cho wmt napomnel, aby moje listi nawratene byly, ya se chcem vmti odsłuchowati a . . . wedle conventiej mojej jako sluzebnik nech przyjde, a wssetku sprawedliwost moju polsku nech z sebu prynese, ponewacz on tam byl plenipotentem. A ztym wmoc a wocharanu p. b. wssechmohucymu vmti oddawam jako sweo milo pana kmotra, dej pan boch abyźme se wdobrem zdrowi ochledali. Datum in Sigismundhaza 6. Septembris 1624.

Wsseo dobroeo zydiwa kmotra y susedka, pozustala wdowa slawnej pameti welkomozneo p. p. Sigismunda Balassa, Zboroskia Amalia.

CXXXVIII. 1624. NOV. 29.

Generose domine fautor et patrone mihi debita observantia colende.

Paratissimorum servitiorum meorum obsequiosam semper commendationem. Az felsíges isten Kegyelmetek szerelmes és újonnan születendő fiának engedje öröme napját érhetni Kegyelmeteknek, bizon szívem szerint kívánom. Az Kegyelmed levelét bizodalmas jóakaró uram és patronusom absentiámban praesentálták itt Kékkőben nyomorúlt szállásomnak, hanem tegnap nagy fáradva megérkezvén, azonnal megmondá életemnek istápjá az Kegyelmed mihozzánk szegény árvákhoz megmutatott jóakaróját és az Kegyelmed levelének jelen voltát is, kit én artubus plano difatigatis summa cum reverentia megintván, becsületes animussal szolgálni igyekezvén Kegyelmednek, pervolváltam is, és az parancsolatnak engedvén, török keszkenyő végett is azonnal epetáltam, kit meg is küldettem Kegyelmednek. Engedje az nagy Jehova isten, hogy recens natus infantulus in quantum condecoratus foret externis instantum interna pietate dilectissimorum parentum vestigia colat et insectetur. Szent isten adja azt, hogy mind Kegyelmeteknek s mind pengig az Kegyelmetek szerelmes szép fiának minden erőm szerint szolgálhassak az én éltemben. De caetero eandem quam felicissime diutissime vivere et valere ex animo desidero. Datum in arce Kékkő die 29. Novembris, anno 1624.

Generosae Dominationis Vestrae

servitor paratissimus
Andreas Diweky.

Közlém: Generoso domino Johanni Rimay etc. domino fautori et patrone mihi summa observantia colendo.

CXXXIX. 1625. JAN. 29.

Generose domine amice et vicine mihi confidentissime.

Salute et servitiorum meorum paratissima commendatione praemissa. Kegyelmedet, mint bizodalmas jóakaró uramot szomszédomat írásom által csak ez dolog végett akartam megtalálnom, minthogy az mostani sok változó állapot magával semmi állhatatos dolgot nem hozhat, ki énnekem, ha hazámnál maradok is, nem szintén hasznos, de gyakorta inkább káros. Most újonnan szomszéd Lengyelországból érdemem felett való becsületes hivatalom adatott, kit nem is reménlet-

tem, én pedig eleitől fogva olyan intentumban voltam, hogy hazámnak szolgáljak inkább, hogy se mint *exteriorum hominum gratiáját* captálván, valami *suspicióban* ejtsem magamot. Szándékom a volna, hogy Esterhas uramot írásom által találنام meg, ő nagyságának módja lévén benne, császár urunknál minden módon *promoveálhatná* dolgomot és a mennire reá érkedhetném én is igyekezném szolgálni ő felségét, megírván ő nagyságának ugyan protesta . . . módom itt nem találattván állapotomban kényszerítettém becsöletes hivatalnak helt adni *exteriores principes* szolgálnom ugyan *kitelenségből* is. Ezt az én igyekezetemet Kegyelmedet mint bizodalmas jóakaró uramot, maga jó tetszésivel és opiniójával *fulcítálja* és engem írása által bizonyossá tegye. Isten egészségben megtartván Kegyelmedet és engemet is, szolgálni igyekezem Kegyelmednek. Az Kegyelmed szerelmes fiának, tudom, külemb-külembféle gyönyörkedtetése lesznek, most újságúl nem tudtam mit küldeni a kis ifjúlegénnek, hanem fegyveressé akartam tenni most hirtelen, azután többet várjon, kívánom, hogy sok esztendeig éltetvén isten őtet, Kegyelmetek is öröme napját érhessen. In *reliquo eandem bene et feliciter, diuque vivere et valere optam.* Datum in arce Kekkeő, 29. Januarii, anno 1625.

Generosae Dominationis Vestrae

servitor paratissimus,
amicus et vicinus
Franciscus Balassa.

Küldelmä: Generoso domino Johanni Rimay de Also-Sztrégowa
etc. domino amico et vicino mihi confidentissimo.

CXL. 1625. máj. 8.

Generose domine amice vicine et tanquam pater observandissime.

Praemissa salute, servitiorum meorum paratam commendationem. Nem kicsint megütkeződtem, palatinus uram ő nagyságának hót hírét értvén, melynek kimúlásán szívem szerint esedezhetek, félek rajta, hogy az úristen az mi vétkeinkért helyette felfualkodott farkassal meg ne látogasson bennünk. Emlékezik kétség nélkül Kegyelmed jól ez elmúlt napokban, midőn az *arbitrativa compositio* végben ment volna, kívántuk egy *testimonialis* levelet Kegyelmetektől palatinus uram ő nagyságához, melyben hogy Kegyelmedtek ő nagyságát informálta volna némely rész jószágunknak sequestrálásáról, mely jószágok ennekelőtte kinek-kinek per sortem jutott vala, ki-

váltképen peniglen énnekem nagy károssal és fogyatkozással történt. Így lévén azért az dolog kénytelen más új és reális divisióra kellek lépünk. Mivel azért immár minden bizonynyal hót hire folyamodik palatinus uram nagyságának, kívántatik iudex curiae uramnak azon formán írnia, és minden voltaképen informálni az urat felüle, mi vigyen bennünket a z újonnan való realis divisiónak peragálására. Mivelhogy peniglen az több arbirer uramék az levélnek expeditióját Kedre bizták, Kegyelmedet, mint jóakaró uramot felettébb kérjük, hogy minden késedelem nélkül mennél jobban megírván, küldje meg, azvagy, ha kellemetes az mi szolgálatunk, holnap napon hozza ide magával Kegyelmedtek. Ebédre jó szível elvárjuk Kegyelmedet. Ezeknek utánna recommendálván szolgálatomat. Eltesse az úristen sokáig jó egészségben Kegyelmedet. Költ hamarjában Kékküben urunk mennyben való felmenetele napján, anno 1625.

Eiusdem Dominationis Vestrae generosae

servitor, amicus
Franciscus Balassa.

P. S. Asszonyom minden

.....

Külczim: Generoso domino Joanni Rimai de Also-Esztergova
..... amico, vicino et tanquam patri

CXLI. 1625. nov. 30.

Generose domine, fautor mihi observandissime.

Servitiorum meorum paratissimam mei commendationem.

Minden kívánsága szerint való jókkal áldja meg az úristen Kegyelmedet, mind az Kegyelmed jóakaróival egyetemben. Kegyelmedtől, mint jóakaró uramtól bocsánatot kérek és várok, hogy késén ... abason látogatom írásommal Kegyelmedet, nem egyéb az oka, hanem az gyűlésnek progressusára várakozván azokról bizonyosítani is akarván Kegyelmedet. Ez elmúlt die 27. Novembris választottuk országól az mi kegyelmes urunknak koronás királyunknak és római császárunknak ő fölségének szerelmes első szülöttét fiát, Ferdinánd herceget ő fölségét magyarországi királynak, kinek koronázása, istennek kegyelmességéből decembernek 8. napján, ezen gyűlés alatt, itt Sopronyban megleszen, azután az gyűlésnek vége leszen, kiki haza felé mehet kedvesen; az tizenkét conditiókat ő fölsége az mostani kegyelmes urunk és királyunk diplomájával megerősítette megtartani. Ezelőtt írtam vala Kegyelmednek, hogy Bos-

nyák uram lenne ország kapitánya, de megváltozott az szándok, bizonyosan mondják, hogy ő kegyelme leszen iudex curiae, az is bizonyos, hogy Pálffy István uramot teszük ország kapitányává, az mely tisztre és hivatalra segítse, szerencséltesse vitéz atyja nyomdoka követésével az úristen sok esztendeig diadalmasan az jó úrfiat. Ő fölségek innét az gyűlés után az ünnepekre Bécsben mennek. Palatinus uram az ünnepek után Szólyomban megyen, az holott ez télen ott leszen residentiája. Forgácz Péter uramot az győri vicekapitányságnak tiszttével látogaták. Aszonyomnak ő kegyelmének szolgálatomat ajánlom. Ezeknek utána Kegyelmedet ő kegyelmével egyetemben az úristennek oltalmában ajánlom, és kívánom, hogy láthassam rövid időn hozzá tartozóival jó egészségben Kegyelmedteket. Datum ex dieta Soproniensi, die 30. Novembris, anno 1625.

Generosae Dominationis Vestrae

servitor addictissimus
Stephanus Pograni.

Külsőim: Generoso domino Johanni Rimay etc. Domino et fautori mihi observandissimo. Cito, cito, cito.

CXLII. 1625.

Generose domine et fautor mihi observandissime.

Servitiorum meorum paratissimam mei commendationem.

Kévénsága szerint való bódog áldomásival áldja meg az úristen Kegyelmedet. Meghozák nekem az Kegyelmed levelét szintén olykor, az mikor Tophana mellé érkezünk bárczánkkal az portushoz, holott legottan akkoráinkat az mélységre alá bocsátottuk, vitorláinkat is öszvetűzetvén föltekertettük. Istennek neve dicsértessék, jó szelünk szolgált mindedig, békével jártunk mindenütt. Az fortunák sem ártottak, sem késleltek sohatt is. Tophánáról által jüvetelemkor négy evezős pereine hajócskán Chiffut-Iskelenél találá reám jó szerencsémre az követ, mely az Kegyelmed levelét utánam hozta, álmélkodtam rajta, hogy oly hertelen rám talált vele, melyet Kegyelmedtől nagy böcsülettel vettem, gyönyörűségemmel is elmémnek kergetezésével is mindjárást által olvastam, és az Kegyelmed jóakaratiját s szegény uram atyám felől való böcsületes emlékezetit, hogy azonüdübeli fomesben est (egy) szikrát nem viselt Kegyelmed magánál aludtán, fölötte örvendek rajta és nagy neven veszem Kegyelmedtől, adja az úristen, hogy ezután is azon szikra gerjedezzék, világosodjék Kegyelmedben, mi penig Kegyelmednek szolgálhatunk üdvözült uramnak nyomdoka követésével; nem akarám elmúlatnom, hogy értésére nem adnám

Kegyelmednek az frigynek véghez vitelét. Tudván pedig azt, hogy az egyeségnek kívánódja és az szent békességnek szeretődje Kegyelmed, és az jó dolgoknak örömet értője, miképen ment legyen véghez az ottomány nemzetséggel az békesség, im ennek articulussit nyomtatva egy avisával egyetemben ez levelemben betakarván, Kegyelmednek küldtem, melyből megérti Kegyelmed rendszerint való véghez menését, ehez képest azt reménlik, hogy országunk gyűlése leszen urunk ő fölsége indolt el innét, Morvába megyen Nikyspurkban, egynehány hétig való késése oda leszen, szabadságom lévén itt addig hégyában késésemet nem teszem. Ezzel ajánlom Kegyelmednek szolgálatomat, adja isten, rövid nap láthassam jó egészségben Kegyelmedteket. Raptim Viennae Austriae, anno 1625.

Kegyelmednek

jóakarattal szolgál
Pograny István.

P. S. St . . . uramnak megmondtam az Kegyelmed izenét. Visontay sok köszönetivel köszönteti Kegyelmedteket. Házzaság dolgában szép és gazdag leány körül forgódik. Czonpal Budára küldetett, ha onnét megérkeznék, köszönteném ő kegyelmét is.

Külső cím: Generoso domino Johanni Rimay etc. domino et fautori mihi observandissimo. Cito, cito, cito.

CXLIII. 1626. febr. 8.

Az Nagyságod nagy-zelei Nagy-Szombathból Nagyságodtól házokhoz érkezett jobbágyi levelemre levelével való Nagyságod választételét megküldvén énnekem, illendő veneratióval és ingeniculatióval excipiáltam az Nagyságod levelét, Nagyságodot kérvén mint uramot, nekem megbocsásson, hogy nagy dolgokban való inhaereálását útjából való diverticulumánál anni írásomnak olvasására kellett flectálnom. Bizonyítja az Nagyságod levelének tenora, hogy az én levelemet épen által olvasta Nagyságod s valamit is kívánhattam avagy reménylhettem, hogy eliciálhassak, dignitásának venerálásával, tisztí hivatalához illendő pietásának odorálásával szelid emberségő okosságának tapasztalásával az én írással Nagyságodtól, magához való nagy kedvem, buzgó szeretetem és igen megnyersült böcsületem applicálásával mindeneket bevségesen praestált és halmozva állatott előmben Nagyságod. Úgy vagy, hogy én az Nagyságod szegényei állapotjának sebeit akartam csak tekinteti alá Nagyságodnak rajtok való könnyülő indulatjával írásom által terjesztenem, hogy vidámodhat-

tak volna is az Nagyságod hozzájuk való kegyelmességébe, és hogy inségek enyhedésére való igyekezetét is tapasztalhatták volna magokhoz Nagyságodba, de őket is vidítván Nagyságod s figyelmeztet is tapasztalván pihenésekre magában velek, engemet is ő mellettek vidám írásával örvendetesen vidítván obstringált is éltémiglen való szolgálatjára Nagyságod. Annak az én írásomnak kutját és fundamentomát pedig így értse Nagyságod, hogy tudtam és értettem, hogy még szőlőszedet előtt négy katona szállott volt Zelőbe be quartir-foglalás örvével, kinek és ki számára való quartirúl, megértheti magoktól Nagyságod, azoknak az katonáknak étellel, itallal, abrakoltatással egynéhány hétiglen kellett gazdálkodniok szegényeknek, a kiknek lovokra csak zabjok is nem kevés kilával ment el. Erkeztenek osztán ezek ez mostani fogadott katona seregek vármegyénkbe olyan intentióval, hogy kétszázának ugyan Nagy-Zelőbe legyen telepedése és telelése, busúltak szegények ez híren, örlődött az elméjük mint maradhassanak meg honjokba, vagy mint költözhesseken onnan inkább ki előttök. Ez alatt, hogy ők ilyen kétfelé igyekező gondolatba voltak, vármegyéjül törekedtünk generális urunknál, hogy ne falukra, hanem inkább az végházakba telepítsék be az katonákat, de míg derekas effectussal való választ obtineálhattunk törekedésünkre, és míg az végekben telepítették őket, falukról falukra való szállásokkal nyomorgatták, fogyatkoztatták mindenütt az szegénységet, egyik rendbeli seregtől némely faluknak redimálni kellett magokat, de az más rendbeli ugyan rájuk szállott, maga immár az portáknak száma után vármegyénknek limitálása szerint az végekbe szénájokot, abrakjokot, kenyereket be is hordották volt, de még sem akartak beszállani, itt kinn haereáltak. Két hadnagyság alja szállott volt osztán azok közül Nagy-Zeleőbe is, a kik tovább voltak egy hétnél ott s nem kevés pazarlást míveltek köztök. Azután Maitheny Berta is rájuk szállván az alattavalóival, azok annál is inkább affligálták szegényeket, igen irgalmatlanul is kegyetlenkedtek némelyeken, megértheti nilvábban Nagyságod. Ezeknek az afflictióknak keserősége sollicitálván szegényeket, jöttek vala hozzám oszán által, mi tanácsot adhatnék megmaradások felől, mert senki nincsen, a ki valami biztatást, vigasztalást adhatna nékiek, Nagyságod távol lévén tőlök, sok egyéb főgondok is forogván Nagyságod előtt, ha megkeresnék Nagyságodot is, kétséges járhatnának-e valami haszonnal. Így azért ezt találta magokba látván maradhatatlanságokat, hogy az helyt pusztán hagyják és kioszoljanak, cselédestől idegen helyekre menjenek lakni. Így adván az dolgot előmben szegények s eddig procedálván beszédekbe, mondtam nekik, hogy nekem min-

den igyekezetjeknek előtte tetszenék, hogy Nagyságodot keresnék meg, ne gondolnának azzal, hogy messze lakik Nagyságod és hogy sok főgondok is terhelik Nagyságodot. Én, mondom, ő nagyságának sem igen nagy esmeretiben nem vagyok, sem nem szolgáltam annit ő nagyságának, hogy valami érdemem és tekintetem lehetne ő nagyságánál, de minthogy bizonynyal tudom, hogy ő nagysága igen tudós, eszes és bölcs ember, főpapi, úri hivatala is lévén ő nagyságának, a mely hivatalából én elhittem, hogy mind az közönséges irgalmasságra s mind az rajtatok való könyörülésre indulatot kezdhettünk ő nagyságában találhatni, mert ha az idegeneknek is szokta ő nagysága segítségét s jóakarátját nyújtani, tikteket is tulajdonit, megsegít ő nagysága, megérti nyavalyátokat, és orvosságot is keres sebek gyógyulására. Attól tartotok-e, hogy nem mehettek ő nagysága eleibe, és hogy nem beszélhettek ő nagyságával? Im én egy levelet írok magam nevével ő nagyságának, s annit írok, hogy az sok íráshoz képest gondolkodik írásomról s feltalálja okosságával, hogy anni munkát nem töttem hétéjába, de valami dolog értelmét, hogy akarom ő nagysága eleibe terjesztenem. Ez az én írásom leszen azért az ti kulcsotok, a kivel nemcsak az ő nagysága ajtaja nyílik meg nektek ő nagyságához való járulástokra, de fülei is kegyesen fognak hajlani könyörgéseknek meghallomására etc. Acquiescáltak nagyságos uram, ora sua intenta servantes, s Nagyságodban való illetén bizodalomból és szíveket Nagyságod kegyességével való bátorításból bizodalmat és bátorságot fogadván elméjékbe, úgy vitték az levelemet el Nagyságodnak. Áldja meg az úristen Nagyságodot, hogy az én biztatásom és bátorításom szerint excipialta ökök Nagyságod, avval dicsekednek nyavalyások, hogy egy útjuk hasznosabb nem volt ennél Nagyságodhoz, gyönyörködésemre vagyon magamnak is, mely igen Nagyságodhoz édesedtek s menni jó reméniséget fogadtak Nagyságod felől elméjékbe. Ilyen gyönyörüséges szeretet és böcsület nevelő gyümölcsökkel szokta öblit és kebelét töltögetni, a ki in summa fortuna constitutus non magnus magis, quam bonus audire desiderat, et qui diversissimas duas res: potentiam atque modestiam miscet, quem prodeuntem velut salutare quoddam numen suspiciunt omnes iudiciis alternis ambigentes dominum salutem an patrem? Nagyobb complementumával s effectusával is akarván peniglen Nagyságod erősíteni és esmértetni nyomorúltjaihoz való pietását s ez dologhoz kívánandó úri tisztó hivatalát, írja Nagyságod levelébe nekem, hogy tisztartóját Nagyságod mindjárt felhivatván s azonkívül való emberét is bocsátván osztán alá, mindeneket inquiráltat, és semmi eligazitandó dolgot el nem mulattat Nagyságod, sőt kívánja

tőlem is kegyesen Nagyságod, jelentvén, hogy jó néven veszi tőlem, ha ennekutána is efféle szükségéről nem neheztelem írásom által tudósitanom Nagyságodot, intést adván arról is Nagyságod, hogy az Nagyságodhoz tartozókhoz az én erőm szerint ezután is mutassam minden jóakaratomot. Kiből világosan tetszik, hogy nem csak olvasta, de elméjében imprimálta s exercitiummal is akarja promoveálni Nagyságod Lipsiusnak ama politika dedicatoriájában való, mint egy óra indexére méltán néző szép írása részét. *Collata est, inquit, in sinum vestrum a deo, hominibusque respublica, sed nempe in sinum et ut foveatur. Mali, improbique illi, qui in imperio non nisi imperium cogitant, superbi, desides, et qui se non civibus datos, sed sibi cives arbitrantur.* Megérdemlik ezek az igék, hogy arany betűkkel íratatván, minden magistratusok szeme tekinteti tünetiben tündökölnének szüntelenül, a kiket veszem eszemben, hogy szívének táblájára s elméjének belső recessusára is kophatatlanképpen pecsétlett s imprimált Nagyságod. Én bizony nem tűrhettem mindjárt az első olvasásom után, hogy az egész dedicatoriát memoriámmal ne excipióltattam volna azon az első olvastam napon megtanultam vala ígéről ígére s igen az elmémhez gyökeresedett, úgy annira azoltától fogva, hogy örömet az magistratusokat próbálom is belőle, válhatik-e valaki közülök; a ki megfelelhessen tisztí viselésével tenorának. De nagyságos uram, *magnis intervallis magnae arbores nascuntur* azt írja Seneca, csak ritkán hintette az derék nagy embereket is az úristen ez világba, kik számába censeálok és számozom Nagyságodot, s gyönyörködöm, hogy nagyságosságát nagyságával s egyebek felett politika virtusival való kihaladásával is testálja Nagyságod, úgy hogy azzal az nagyságával és magasságával alacsonságra is hajoldogál azért interim Nagyságod. Elhiggye Nagyságod, *citra assentationem* jelenthetem Nagyságodnak az Nagyságod emberséges természettel napról napra inkább inkább ékeskedő személyéhez igen kezdettenek édesedni az emberek, alacsony renden valóval is magasztalják és dicsőrik Nagyságodot. Bory István uramnak is ment volt ezelőtt három héttel egy Wid Ferencz nevű szolgálja cancellarius uramhoz fel paraszt legénybe alkalmas okossággal s emberséggel övedközött ember. Megtértébe Bécsből Nagy-Szombatba részeltette fortuito Nagyságod is beszédével, csudáltató magasztalásokkal efferálta Nagyságodot s cancellarius uramot is onnan jövet hazájához való közelgetésébe házamnál való ebédem fölött, a kibe interveniált vala. Az alacsony rendektől származó dicséret is penig fő helyekre való dicséretet terjesztető ágazásokat szokott gyarapítani s gyökeresíteni, kihez képest a nagy rendő fő embereknek afféléknek szereteti aucupálásával

is nem alkolmatlanúl tetézgettetik jó hírek neveknek magaságát. Mint az fenékről szivárkozó szironyok is vastagitják az derék vizeknek fagylalását et particularia consumant universalis, csak én is szükséges occasióval írván két levelkét ez elmúlt tavasszal Lengyelországba nem a végre való gondolkodással, hogy szintén Lithvánián még belől lakozó Oztroghi és Zaczlavai herczegnek is conciliálódhatott volna valami kedve általok hozzám való jóakarattjára, de oly szikrát fogadott személyem esmeretire való kívánságával belőlök, hogy maga kezével írván egy levelet, jelenti, hogy nyájas barátsá, gomnak gyümölcseivel, kivel egyebek is sokan teljesednek akarná örömet, ha részesedhetnék ő is. Kívánja azért istentől, hogy személy szerint való ösmeret is lehetne közöttünk. Nem tűrhette is ahoz képest, hogy azzal az kis írásával is magához való jóakarattjára ne serkentené kedvemet, a mely kedvemmél, ha részesitendem, hogy gyönyörűséget nem kicsint szerzek szívének etc. Nagy úr amplissimarum ditionum posse ssor est csaknem az egész lengyel birodalmon által, igen fő deák ember is. De mint minden nagy emberek, emberséges emberekben való gyönyörködéseknél nagyobb gyönyörűségre nem törekednek és szerettetni kívánnak az alacsonoktól is szeretetjeknek kölcsönözésével, ez is e nagy ember csak tőlem való szeretetire is kicsin írásával való szereteti nyújtásával alkolmatosságot akart előmben terjesztetni, kinek két holnappal feleltem ezelőtt írására, alkolmatosságom adatván levelem elküldésére s kezeihez való iktatásomra. Ebből ezt hozom ki s concludálom írásomat, hogy Nagyságodban is magasztalom és igen suspiciálom azt az alacsony rendekre nyújtakoztató szereteti s böcsületi nevelésével való mesterséget, a ki földiglen alacsonyodó hajlásával magasítja neve magasztalása áradásával Nagyságodat. A mely magasztalásának nevedekésével tartsa egészséges életében is meg isten Nagyságodat. Scriptae, 8 Februarii 1626.

Kivül: Rimay János uram kezeírása anno 1626. die 8. Februarii.

CLIV. 1626. márcz. 17.

Szolgálatomat ajánlom Kegyelmednek mint énnekem jóakaró uramnak. Istentől kívánok Kegyelmednek minden jókat és jó egészséget sok esztendeig megadatni.

Továbbán köllöték Kegyelmedet megtalálnom, az mint minapiban házomnál emléköztem volt Kegyelmednek, evvel az Babendellivel az mint vagyom dolgom, az jószágot nem igazán megkérte, és nem is statuáltatja magát bele, hanem csak ha-

talmasúl cselekeszik. Vártam azért, hogy az vármegyének gyűlése lésszön, de nem lésszön, kérem azért Kegyelmedet, hogy az mi jobb volna, azt köllene cselekednünk felőlő, örömet az Kegyelmed tanácsával élnék ezből az dologból. Jámbor szolgálmat akarnám Posomban küldeni ez dolog felől, kérném Kegyelmedet ezen, hogy palatinus urannak, és az hova köllétnék, oda föl íratna Kegyelmed én szómmal leveleket, én is, ha isten éltetne, megigyekezném szolgálni Kegyelmednek, és az mellett, az mit kellene cselekedni emberémnek, azt is Kegyelmed nekem levelemben írná meg, hadd bocsáttanám teljes tanúsággal, mint-hogy Bene uram is ottfön vagyon Posomban, neki is írok, hogy az mi segítséggel lehet, tudom ő kegyelme is szolgál, és hogy ha az dolog arra menne is, hogy palatinus uram, avagy personalis uram tudakoznék ez dolog felől Bene uramtúl, tudna ő kegyelme mit mondani felőlő, mert Bene uram tudja azt, hogy nem igazán kérte azt az jószágot meg. Kegyelmed nekem parancsoljon, az miben tudok, szeretettel szolgálók Kegyelmednek. Isten tartsa Kegyelmedet sokáig jó egésségben. Datum in Füle, die 17. Martii, anno 1626.

Kegyelmednek

szeretettel szolgál
Dósa Tamás.

Külsőim: Generoso domino Joanni Rimay de Stergova, domino domino mihi semper observandissimo.

CXLV. 1626. máj. 2.

Kegyelmednek, mint jóakaró urannak, szerelmes komámnak ajánlom jó szíből való szolgálatomat, kívánok az úristentől Kegyelmednek szerencsés jó egészséget hosszú élettel megadatni komám asszonygyal, szerelmes magzataival egyetemben. Kegyelmednek itt létében, hogy derekasan nem beszélgethettem Kegyelmeddel, szívem szerént bánom, de az alkalmatlanság tött akadékot benne, mindazonáltal Kegyelmed engemet mindenkoron igaz szíből szolgáló komjának tartson s parancsoljon is, valamiben tudok, jó szíből szolgálók Kegyelmednek. Szegény feleségem soha az nagy nyavalyából ki nem gyógyulhat, mostan ismét úgy megnehezedett, hogy az ő nagy kínját jajgatását meg nem tudom írni Kegyelmednek. Materiáját nyavalyájának soha fel nem találhatjuk, minden testét tetétül fogva talpig mintha éles borotvával hasogatná, az vékonya környül pedig oly igen megfogja óránként, hogy semmiképen fel nem egyenesedhetik, sem feketik, sem járhat, sem ülhet. Afféle tudós emberek elmélkednek úgy felőle, hogy va-

lami gonosz tétemény avagy kötés volna rajta. Ott az Kegyelmedtek falujában Sztregován dicsérnek egy tudós asszonyi állatot, Kegyelmedet édes komám uram, felette igen kérem, hivassa magához, és vele beszélvén elsőben, ugyan ez én levelem megadó jámbor szolgálammal együtt küldje be mindjárt, Kegyelmednek meg igyekezem szolgálni, felette nagy gyötrelemben vagyom szegény atyámfia, mégis felette kérem Kegyelmedet, hogy küldje be, akaratja ellen is kényszeritse reá. Kegyelmed fáradsága heában nem lészen. Abban az írásokban is, édes komám uram, kirül szólottunk, munkálkodjék Kegyelmed. Tudom, az úr is kedvesen fogja Kegyelmedtől venni, én is megszolgálom igyekezem Kegyelmednek. Jó egészségben tartsa meg isten Kegyelmedet. Datum Filek 2. die Maii, anno 1626.

igaz szívből szolgálni igyekez
komja Kegyelmednek, míg is-
ten élteni
Reöty Orbán.

Külczim: Nemzetes vitézlő Rimay János urannak, mint nekem meghitt jóakaró uramnak, kedves komámnak adassék ez levelem Sztregován.

CXLVI. 1626. sept. 4.

Illustrissime comes et domine, domine fautor et patrone nobis summa observantia colendissime.

Servitorum nostrorum in gratiam illustrissimae Celsitudinis Vestrae addictissimam semper oblationem.

Bene András viceispán uram személye és jószága igazságában oltalmára való Nagyságod kiadott protectionalisát becsülettel olvastatván, vármegyénknek gyűlésében választottuk és küldöttük vala közülünk követeket is azon gyűlésünkből Balassa Ferencz uramhoz, kérvén s intvén ő kegyelmét, hogy megszűnvén minden hatalmaskodástól, viceispánunknak személye gyalázatjától, neve szidalmától, nyársolással, vereséggel való fenyegetőzödésektől, tartaná ezután az köz igazsághoz és az Nagyságod intésihez is mindenekben magát; mert ha ő kegyelme ugyanazon hatalmaskodással kezdené ezen dologban viselni viceispánunkhoz magát, nem cedálván az aequitásnak s az Nagyságod authoritásának s jó intésinek is, nekünk ne tulajdonétana semmit is, ha mi is az Nagyságod kiadott parancsoló protectionalisának tenora szerint mindenképpen ügyében oltalmúl ügyekezniék viceispánunknak lenni. De mert hogy arra az izenetünkre és intésünkre sem enyhödött volna valamit Balassa Ferencznek az elméje, sőt oly szókot is ejtett, a kik gya-

lázatjára estenek szidalmazásiból viceispánunknak, és értenünk hagyta könnyen, hogy az hatalmaskodást és erőszakot contra evidentem legum et iurium omnium aequitatem az Nagyságod intése ellen is redintegrálni és prosequálni akarja, kit valóban cselekedetivel is megbizonótott. Mert midőn viceispánunknak mi is meghattuk volna, hogy a mit licite ő pínzen vett, apprehendálván per manus venditoris olyan jussal és oly igazsággal azt az részjószágot, hogy ne senki más, hanem ő birhassa minden hasznainak recipiálásával, hogy per eundem emptionis et apprehensionis vigorem a jószágot ugyan birja, parancsoljon a jobbágyoknak, et utatur omni suo iure Balassa Ferencz uramnak inhibitiója és tilalma ellen is. Ez jött ebből az dologból ki, hogy a kiket odaküldött volt az jószágban viceispánunk az szófogadatlan és engedetlen jobágyinak büntetéseért s megfogdosásaért, azokat Balassa uram nyakon ragadtatván vármegyénknek tolvajok ellen tartó fizetett drabantjait fogva vitette Kékkeowárában fel, és maga szeme láttára három-három pálczával szörnyen megverette őket úgyanmira, hogy egyike harmad nap múlva az iszonyú megverésnek miatta halált subeált, a másika is nehezen megemésztí, ő maga is vervén azokat az verettetésben való forgolódásában, a ki kimélve ütötte s verte őket. Nagyságod ez dolognak circumstantiáját megértheti magától viceispánunktól, ki az mi készeretésünkből és obtestationünkből is ment fel Nagyságodhoz, könyörögvén vármegyéül mindnyájan viceispánunk mellett Nagyságodnak, Nagyságod az maga authoritásának tueálásáért is s az aequitásnak közöttünk országunk törvénye szerint procedálásaért is consuláljon ennek az nagy insolentjának s ilyen méltatlanságot ne hagyjon is gyökereztetni közöttünk. Magunk hatalmát mi addig nem akarjuk opponálni ilyen indignitas ellen, míg arányozhatjuk, hogy az Nagyságod authoritásával is arányozzuk, hogy csenedesedését felérhetjük, kire elég promptitudóját is arányozzuk, és okosságát is s erejét is annira valónak ösmerjük, hogy elejét veheti ez dolognak az mi szolgálatunkkal s készségünkkel is Nagyságod. Mert így, ha szabad kényén és akaratján kezd maradni, Nagyságod megbocsásson, sem palatinusunk, sem főispánunk, sem vármegyénk autoritásában meg nem kezd miatta maradhatni. Cselekedett ez napokban vármegyénk ellen egyéb oly confusiókat is, kivel közönséges megmaradásunkot periclitáltatta, és így mindeneken fel akarván láblani, egyebeket submergáltatni akarja. Nagyságodot kérjük s könyörögünk is Nagyságodnak, authoritását Nagyságod megmaradásunkra extendálja láthatóbbképpen ellene. Minthogy pedig egyéb sok rendbeli dolgokról ezenkívül is szóval izentők Nagyságodnak ő kegyelmétől, szavait meg is higye Nagyságod. Jó

válaszszal bocsátván magától el Nagyságod, Nagyságodnak egész vármegyéül megszolgáljuk. Tartsa meg isten sok eszten-deig jó egészségben Nagyságodat. Datum ex generali congrega-tione nostra in oppido Losoncz die 4. mensis Septembris ce-lebrata, anno 1626.

Illustrissimae Celsitudinis Vestrae

servitores semper addictissimi :
Universitas dominorum et no-bilium comitatus Neogradiensis.

CXLVII. 1626. sept. 10.

Szolgálok Kegyelmednek, mint bizodalmas és jóakaró uramnak. Istentől Kegyelmednek jó egészséget és kedves jókot kívánok megadatni.

Igazán discurrál Kegyelmed ez mostani nedves üdőnek az ő influentiájárúl. Nem egyéb az oka az Kegyelmed nyava-lyái újolásának is, szintén hasonló állapattal vagyok én is, óránként változik, újol, árad, apad az én sokféle nyavalyám, olyak az lábaim, hogy az bőre is csaknem hasad meg ; mostan újul az térdemben is az gonosz nyavalya, az kivel immár le fog nyomni, ezkorig még mind uralkodtam rajta, nem engedtem neki, de ha hatalmat vehet az térdemben, nem fogok vele birnia. Az Kegyelmed ajándékát nagy jó kedvvel és szeretet-tel vettem Kegyelmedtől. Igön voltunk az Balassa urakkal érette, hogy ez bőjti napokra szerét tehessük az halnak, de az vizek hertelen való áradása miatt igen kevésnek és apróknak tehatték szerét, az kapitány urak pedig többre mind itt van-nak s hónap többen is lesznek, az Kegyelmed jó emlékezetivel elköltöm velek mind az szép apró csipokot s mind az pisztrán-gokot. Im azt írják, hogy a békesség elvégeződött, az

.....
mit beholdoltattanak, visszaereszték. Vácز felül való resolu-tióért az portára küldenek mindjárt, obiter csak ezeket írja Ezterházy Pál uram, igen örülnék Az vezér az egri pasát és az hirmondót is igen megajándékozta. Nem tu-dom immár, mit fognak az mi hadainkkal tenni. Isten tartsa meg Kegyelmedet jó egészségben. Datum in Zelo, 10. Septem-bris anno 162[6].

Kegyelmednek

szeretettel szolgál
Bosnyák Tamás.

Küldésim : Generoso domino Joanni Rimay, domino et uti fratri amantissimo.

CXLVIII. 1626. oct. 25.

Szolgálok Kegyelmednek, mint bizodalmas jóakaró uramnak. Istentől Kegyelmednek minden jókot kívánok megadatni. Az Kegyelmed levelét szeretettel vettem, ezelőtt való kedves conservatiónkért gyakran jött Kegyelmed eszemben, kívánván főképpen ez mostani aggasztaló, emberfonnyasztó utolsó veszedelemhezó állapotban ex conversatione consolatiót venni, azért nem tűrhetöm, hogy Kegyelmedet mégis nem salutálnám. Értöm az Kegyelmed leveléből mind az ő fölségével való colloquiumját Kegyelmednek, s mind az Balassa urammal való ígét, ha Kegyelmed akarta pro sua prudentia, az kit discursusinkban Kegyelmedben megtapasztaltam, talált materiát ő fölségével szólni ez mostani állapatról, az ki per omnes casus veszedelmes és nem jó. Balassa uram penig panaszkodott Kegyelmed felől, de én el nem hihettem, azért kívánnám magam is, ha ő kegyelme jobban accomodálná magát az emberekhez, megösmérhette, hogy nem jó ő fölségével tréfálni. Aligha az fölső embereknek nem szolgálja az practica, hogy az sedes bellit az mi bolond hazánkra vethessék. Im immár benne vagyunk, nagy dolog, ha könnyen elvehetjük nyakunkról, az mint értöm penig, többet is ugrattak ki hazájokban hasonló országa vesztetteköt, és erre hajtják azokat is, ha mind ezek császár ellen praevaleálnak is, veszély, ha superálottnak is, veszély, és interim cum nostra ruina tertius gaudebit. Az mint én értöttem, az császár részéről az volt az kívánság, hogy ő fölsége és az magyar elálljon az pogányok mellől, ne elegyétse egyben az köresztény vért az pogány vérrel, az jó alkolmatosságtól hazánk megszabadításában ne impedialják, mert még isten segítségével karácsonyig Pestet, Vácot, Hatvant és talám Egret is vissza akarnák venni, császár hadának az magyarokkal nem volna semmi controversiája, hanem ha vagyon valami bántása és praetensiója az magyarnak, kit császár ő fölsége nem tud, hanem félre állván, találja meg ő fölségét, és mint ezkorig, ezután is atyai kegyelmességét meg nem vonsa az magyar nemzettől. Ennekem úgy tetszik, hogy jó módja leszen vala az magyarnak, hogy az nyakából az török nyakában vetheti vala jó maga megmaradásával ezeket az alkolmatlanságokat, de mire keményétötte meg sziveket, ő tudja, ezekről bévebben discurrálhatnánk, de nincs helye, hanem tartsa meg isten Kegyelmedet jó egységben. Irtam rap-tim Füleken, 25. Octobris anno 1626.

Kegyelmednek

jóakaró szolgálja és barátja
Bosnyák Tamás.

Külsőim: Generoso domino Joanni Rimay etc. domino et uti fratri observandissimo.

CXLIX. 1627. decz. 23.

Szolgálatomat ajánlom Kegyelmednek, mint bizodalmas jóakaró uramnak, fautoromnak viszontag kívánt jó egészséggel, minden nyavalyából való meggyógyulással és szerencsés, boldog, hosszú élettel kívánom megáldatni Kegyelmedet az úristentől. Az időtől vagy, hogy Kegyelmed maga sebtől molestáltatik, nem tudom, mit hoz magával az időnek állhatatlansága, az emberek nyughatatlansága commode curr ál ez változó semmire való idővel. Én oly hiszemben vagyok bizodalmas jóakaró uram, az én nagy istenemben, hogy az időt is jóra fordítván, Kegyelmedet pristinis viribus adumbrálván, még sok időig megtartja és élteti, kit én ex intimis praecordiis sinceris affectibus kívánom. Az én édes öcsém Diwéki Dániel uram jó egészségben tért meg, kin hálát is adtam a jó istennek, semmi hirt nem hozott a gonosz legén, ő Balassa Ferencz societásában forgott, a hol non veridica, sed falsa gnostica exuberálnak, csakhogy most egyéb nem lehetett benne. Chuti Gáspár uramnak kijövele nekem igen tetszik. Reménleném, hogy Kegyelmedet az Kegyelmed dolgáról minden módon certificált. Réway Ferencz uram farkas természetiben egyszer öltöztén nem hagyja el, hanem suo proprio vitam incommodo. Bakos István, ha defraudáltatik, nem kicsin dolog, holott a donatiója pure, quae nulla via exauthoritari posset, kezinel vagy, a pínzt Rákóczi uram kész megadni, láttam levelét is; de a mint értem az Kegyelmed leveléből, az ugyan certum, hogy palatinus uram és Forgács Miklós postán hivatják fel tali sub intentione, hogy ne restelje felmenni imperator után, mert ha késik, nescitur, quid secum trahet tempus futurum vernale. Monaki Miklós s többen igen fogták pártját Andrásinak. Bakos uram szolgája itt hált nálam, ő relatiója ez. Poltura pínznek igen lassú keleti vagy, Bosnyák uram és viceispányunk töttek tantoretios benne, most immár per omnem occasionem mindketten azon volnának, hogy reducáltassék in priorem cursum, hirtelen szerit nem tehetik, valamíg gyölésünk nem leszen, ha poltura pínz közölünk kimegyen, én nem tudom, micsoda pínzzel kezdünk élni. Én a kevés házamnépivel most törhetőképpen vagyok, a fiacskám fejének fadozása miatt sok sírást teszen, a nyaka mégis rakva az sok mívegygyel. Ha előbb nem lehetne, isten egészségemet adván, Apró-szentek napján meglátogatom Kegyelmeteket. Tartsa

meg isten sok esztendeig kedves jó egészségben Kegyelmedet.
Datum 23. Decembris, anno 1627.

Kegyelmednek

mindenkoron szolgálni igyekezik
Diwéki András.

Külczim: Generoso domino Joanni Rimay etc. domino fautori
et patrono mihi benignissimo.

CL. 1627. decz. 30.

Generose domine amice nobis honorandissime.

Salute et nostri benevola commendatione praemissa.

Mínthogy ez elmúlt komáromi törökkel való tractakor
többi között olyan végezést is tőttenek, hogy a mikor az derék
követségeket a császárok egymáshoz megindéjták és Esztergam
s Komárom között megváltoznak, melynek circa duodecimam
Januarii affuturi mensis kellene lenni . . . holdoltság dolgá-
nak is eligazításaért a török részről kapuchi pasákat, innét
penig bizonyos commissariusokat bocsássanak ki. Im szintén
elközelgetvén azért az az üdö, újvári generalis uramnak írtunk
(noha magunk is beszélettünk e napokban Zombatba ő kegyel-
mével), hogy hozzá készüljön és praesesse legyen annak a com-
missionának. Tetszett penig, hogy ő kegyelme mellé Kegyelmedet
rendeljük egyiket többekkel együtt. Intjük azért szeretettel
Kegyelmedet, hogy hazája és a közönséges jóért vegye fel azt
az kevés munkát és Liptai urammal együtt
. több uraimmal is, a kiknek írtunk, ké-
szüljön úgy, hogy circa duodecimam Januarii mehessen gene-
ralis uramhoz Újvárba, vagy penig, ha ő kegyelmétől fog is
. Kegyelmetek Az Kegyelme-
teknek való költség dolgából az interessatus vármegyéknek
írtunk, hogy eo nomine bizonyos contributiót vessenek fel s
administrálják Kegyelmeteknek, melynek kiszedésével, ha va-
lamennire megkésnének is, sed interim bizvást költhet az ma-
gáéból is Kegyelmetek, és mi fogjuk gondját viselni s re[fundál]-
tatjuk. Isten Kegyelmeddel. In arce nostra Bichensi 30. De-
cembris 1627.

Generosae Dominationis Vestrae

amicus benevolus

comes Nicolaus Esterházi
de Galantha.

P. S. Örömost nem terheltük volna az vármegyéket . . .
. Kegyelmeteknek való költségadással, de másunnét nem
lévén arra magunk hazája dolgában

járván, nem ő kegyelmek
 annival könnyebb legyen, magunk
 úgy hogy Geömeör vármegye Kegyelmednek
 adjon kétszáz forintot és a több vármegyék, onnan várja
 azért Kegyelmed az maga költségét.

Költség: Generoso domino Joanni Rimai etc. amico nobis honorandissimo.

CLL. 1627. decz. 31.

Spectabilis ac magnifice domine affinis observandissime.
 Salute et servitiorum nostrorum commendatione premissa.

A mint Zombatban szóltam vala Kegyelmeddel az előttünk álló commissio dolga felől, kérvén, hogy az praesességet felvegye Kegyelmed, és gondját viselje, mivel már appromptálni kellene aprónként, írtam némely uraimnak, a kiket gondoltam, hogy assistentiával lehetnek ez dologban Kegyelmednek, úgymint Fanchi Ferencz uramnak, Liptainak, Rimai Jánosnak, Bakó Ferencznek és Horváti Györgynek, s nem vélem, hogy elmaradjon valamelyik közülök, de ha egy vagy kettő elmaradna is, a többi elegendő lesz Kegyelmed mellett, vagy pedig azután is gondot viselhetünk reája és másokat substituálhatunk. Ezeknek én megírtam, hogy készen legyenek és circa duodecimam Januarii Kegyelmedhez menjenek Újvárra, vagy pedig várjanak Kegyelmedtől, és intimálni fogja Kegyelmed, mivel bizonytalan az főköveteknek akkora való megindulások és elérkezések, a kihez ezt is kellek alkalmaztatni az commissio dolgát. Kegyelmed azért vigyáztasson oda Komáromba, s ha érti, hogy alá jönek az követek, ahhoz képest tegyen ezeknek is hirt felőle s úgy hivassa magához. Az költség dolgát, a mi illeti, nem töttenek úgy vagy onnan feljül semmi deputatiót erre, de hogy az magáét ne költse Kegyelmed, ím írtam az interessatus vármegyéknek, hogy ő kegyelmek adjanak költséget Kegyelmeteknek annit, a kivel egy holnapig beérje Kegyelmetek, és ők se bántódjanak igen meg vele, magam intézvén el közöttök, ki mennit adjon és melik commissariusnak. Azonban pedig jól tudom, hogy az közönséges jónak szolgálatjában az maga költségét sem szánta és nem kimélette eddig Kegyelmed, ha valahogy azért az vármegyék megkésnének az pénznek kiszedésével, úgy hogy in principio nem adhatnának költséget Kegyelmeteknek, ne szánjon most is az magából is valami keveset költeni, s refundáltatik bizonyoson Kegyelmeteknek. Az felső vármegyék is, a mivel még adósak Kegyelmednek, újonnan írtam nekik, hogy szerét

tegyék és megküldjék Kegyelmednek, s meg fogják ők is küldeni. Isten tartsa jó egészségben Kegyelmedet. In Biche, ultima Decembris 1627.

Spectabilis et magnificae Dominationis Vestrae

servitor et affinis paratissimus

comes Nicolaus Ezterházi de

Galantha.

P. S. Micsoda limitatiót tettem az vármegyékre az költség dolgában, im megküldtem Kegyelmednek, lesznek, tudom, az szegínség is segítséggel Kegyelmednek.

Küldzém: Spectabili et magnifici domino Stephano Palfi de Erdeod, equiti aurato, comiti comitatus Posoniensis, sacrae caesareae regiaeque maiestatis consiliario, cubiculario, partium regni Hungariae Cisdanubianarum et praesidi Ujvariensis generali etc. domino affini observandissimo, Ujvár.

A commissio dolga felől ír, és hogy megparancsolta egynihány főcembernek, hogy 12. Januarii Ujvárbán gyűjenek.

Az holdoltságban való dolgoknak és akadékoknak eligazítására rendelt commissariusoknak mennit és meliknek melik vármegye mit contribuáljon költségére, limitatio.

Nitra, Esztergam, Komárom generalis uramnak, a ki az commissiónak praesesse leszen, adjon négyszáz forintot, úgy hogy Nitra vármegye magán háromszáz forintot, Esztergam ötvent és Komárom is annit.

Bars vármegye Liptay uramnak adjon kétszáz forintot.

Hont vármegye Horváti uramnak kétszáz forintot.

Geömeör vármegye Rimay uramnak adjon kétszáz forintot.

Nógrád vármegye Fanchy uramnak kétszáz forintot.

Pest-Pilis, Solt és Heves vármegyék Bakó Ferencz uramnak kétszáz forintot.

CLII. 1628. jan. 8.

Generose domine amice vicine et tanquam pater mihi honorande.

Post salutem exoptatissimam, servitiorum meorum paratam commendationem.

Mindazokkal az jókkal az úristen ő szent fölsége megáldja Kegyelmedet, az kit Kegyelmednek szívből megadatni kívánom. Bizony dolog, hogy minden bizodalom isten után Kegyelmedben vala, elhitetvén azt magammal, hogy Kegyelmed sokszor ajánlott jóakarátját már-már egyszer beteljesíteni fogja, de az mint közhirrel értegetem, oly ember ódala mellé kapcsolta magát Kegyelmed, ki sem életivel, sem vallásával,

sem emberségével is, egy szóval mondván; legkisebb czikkelyben is nem egyezhetik Kegyelmeddel, mondom de mind nagyobb szívem fájdalomával értettem az Kegyelmed egészségének és felettébb való fogyatkozását. Noha minden szándékom az vala, hogy Kegyelmedet nemkülömben mind köblemben rekeszteném, kinek szép éles elméivel gyakran és fáradhatlanul conversálkodhatnám, de hogyha az Kegyelmed akaratja által meg nem engedtetett, kérem, ne foszszon meg engem szép bölcs írogatásitúl, kiket Kegyelmed concipiált és szereztetett. Küldjen és részessé tegyen engem velek, hadd lássam, mint egy tükerben fáradhatlanul Kegyelmedet, dicsekedhessem hanem egyébbül, Kegyelmednek ebből megmutatandó igaz atyai jóakarattal, dicséretet vehessem jóakaróimtúl és irédséget az atyámfiainktúl, kiket isten próbaképen vetett reám. Sed si domino placuit, placeat et nobis, az mely szép írásnak csak víkony gyűszűben is gyönyörkedem.

Az mi az más dolgot illeti, minden búslolkodása nélkül meg fog lehetni, mivel külemb az obpignoratio és külemb ez ellen való vígezís, semmit se gondolkodjék, semmit se gondolkodjék Kegyelmed felüle, csak accedáljon az akarat, kényen jó móddal elvégezhetjük és csak vegyen Kegyelmed napot magának. In reliquo te, charissime pater diu quamfeliciissime salvum atque incolumem vivere cupio. Aeternum patrem oro, ut pax floreat in terra nostra, ut iustitia de coelo prospiciat, et veritas de terra oriatur, ut pax cum iustitia suavissimis amplexibus sese mutuo exosculentur.

Vale iterum atque iterum vale. Irtam hajnalban Kékkeő várában, nyolczadik napján januárius havának anno 1628.

Generosae Dominationis Vestrae

ad serviendum devinctissimus

filius

..... Balassa.

Külczim: Generoso domino Joanni Rimai de Alsó-Esztergova etc. domino amico vicino et tanquam patri plurimum honorando.

CLIII. 1628. jan. 12.

Szolgálatomat ajánlom Kegyelmednek. Az úristentől egészséges életet jó szerencsét kívánok Kegyelmednek ez új esztendőnek teljes fordulatjában. Az Kegyelmed levelét megadták volt énnekem, kiből az ő nagysága kívánságát értem, hogy azokban az dolgokban járnék el, nem várván onnan fölül

való informatiót, a kiket ő nagysága reám bizott volna, némely részeit azért azoknak, a kik kívántattak, az alkolmatosságához képest véghez is vittem immár, de az derék dolgot, a kinek autentice kell roboráltatni, végbe nem vihettem ahoz képest, hogy az ő nagysága nyilvánban való dispositio és limitálása nélkül nem is igazodhatik el, holott ő nagysága az helyeket is, és az helyekben lakozókat is exprimáltatni akarja az írásba, a kiket én nem tudhatok, nincs arról az ő nagysága dispensatiójának semmi ideája és kiábrázolt táblája előmben adatva, necessario az ő nagysága dispositiójára kell magamot abból accomodálnom. Kivántatik vala bizony az is, hogy ő nagysága jó ordinatióval és instruálással való írástudó kulcsárt bocsát vala ez helyben alá, énnekem nem tetszik, hogy supinitásba és fluctuatióba vagon az pinczének állapotja. Terminált volt Saarközi uram holmi törvényeknek eligazításaért decimum diem Januarii, ma harmad napja volt annak az napja Remete szent-Pál üdnepe, a kire im én is feljöttem s harmad napja, hogy itt vagyok. Az törvények most is ez órában discutíáltatnak az ő nagysága jószága birái által, Saarkedözy uram pedig az korcsmárosoktól veszen számot, nem vehette be eddig őket az falukról ahhoz képest, hogy az bor árát nem exigálhatták az szegénységen, hanem most hozták be, a mit kevesenkint extorqueálhattak tőlök. És így regestomit rectificálja is Saarkedözi uram, hogy jobb módjával adhassa kézhez őket. Az katonák dolga is bátor ő nagyságától külömb rendelésbe lenne, ha tovább is akarja őket ő nagysága tartani, exorbitálnak ők is hivatalokba. Ők azt mondják, hogy ő nagysága maga bocsátotta alá őket, úgy hogy fele része ottfen lenne, és fele itt alatt, azok azért, a kik itt alatt haereálnak, igen megkívánnák, hogy szegődségek szerint való ordinariumjok meglenne, de én veszem eszembe, hogy ő nagyságának más akaratja vagon felőlek, jobb is volna, hogy ott volna az szolgál, a hol az ura vagon, avagy hogy continenter resideálna ott, a hol helye mutatódnék, de így lógón lévén állapotjuk, evagálnak, et vetitis immiscens se excursionibus, loca invadunt non attingenda, ki miatt az végbeli kapitányok is nincsenek jó kedvvel avagy szándékkal hozzájuk. Ez itt való drabantok is többire ifjú legények és inasságból sördültek lévén efferantur, insolenscunt et ringuntur, meg kellene egyeliteni öreg emberekkel őket, sunt disciplinae et monitis salubrioribus inobsequentes, ha nyár volna, zöldelne az erdő, a minemő zablázatlan állapotba kívánnának lenni, semmi jó nem következne az helyibe. Ilia ellen csak tegnap is úgy frendeáltak s oly szókot bocsátottak szájukból fülem hallottára ki, a ki szenvedhetetlen, azt merik mondani, hogy koncrról koncra hányják egy nap. Még ma

eleikbe adom, hogy afféle szót másszer ne halljak tőlök, mert büntetetlen el nem szenvedem s valaki leszen az közülök, a ki az előtte járóhoz szablyát von ittben, az kapu földre szegeztetem fel kezeit, s magát nyársba vonattatom s ugyan törvént is láttatunk felőlök még ma az tegnapi beszédekre és minájokra, comprimáltassonak igyekezetjekbe. Ő nagysága provideáljon, porkoláb nélkül ne hagyja ez helyt, abba bizonyos vagyok, hogy Etre Boldisár fel nem veszi az porkolábságot. Én bizony nem tudom kigondolnom, ki lehetne, Palojtay Imre, Szecheny Lajos is ultro offerálták volna magokat, de sunt illi inhabiles et patiuntur suos defectus. Nem volna Horváth Matthias is idegen, kit ösmerhet ő nagysága, sok esztendőkölt töltött afféle hivatalba, s bizonyos dolog, hogy homo est industrius, sobrius, diligens, humanus, officiosus, antecellitque hos omnes, quos iam recensui, zálogos nemes ember is. Ő nagysága gondolkodjék felőle s ne hagyja ez helyt gondviselő nélkül. Az ő nagysága alsó-esztergavi ispánjára Jánosra sok rossz dolgok rakodtak s rakodnak, inquiráltatott dolgok vadnak Saarközy uramnál immár felőle s én is odoráltam az inquirálás előtt dolgait, sok dolgokba defraudálta és meg is lopta ő nagyságát, elcsudálkozik ő nagysága rajta. Itt vagyon most, megarestáltatom Sárközi urammal ne járjon lógón és kinyén, az törvényből semmi jó nem gördül ki fejére s életire. Akarám Kegyelmednek azt is tudására adnom, negyed napja ma, hogy ő nagysága palatinus urunk levelét hozák, kiben kívánja ő nagysága tőlem s parancsolja, hogy az törökökkel való tracta végett én is az több deputatus uraimmal generalis uram mellé menjek, a hova Faanchy Ferencz uram is elmegy. Elég gondolkodásba vagyok beteges állapotomhoz képest, érezvén erőtlenségemet, mit cselekedjem, innen holnap házamhoz és onnan holnapután Faanchy uramhoz megyek fel, ha valami módját találhatom odavaló menetelemnek eltávoztatásában. Valetudinem meam curabo, et tuebor me ab accidentibus. Ő nagyságának Kegyelmed ajánlja alázatos szolgálatomot. Tartsa jó egészségbe meg az úristen Kegyelmedet. Írtam 12. Januarii, délbe 1628.

Kegyelmednek

szolgál
Rimay János.

CLIV. 1628. febr. 13.

Generose domine et amice observandissime.

Salutem et servitii commendationem.

Ez elmúlt napokban írtam volt az vezérnek, exprobrálván elméjét, hogy minekelőtte mator lenne

.... enénk az szegénység tractához, de az vezér
külömben nem akarja, hanem az komáromi tracta szerint, a
ki azt tartja, hogy permutatio legatorum legyen meg elsőben,
annakutána mindjára az holdútság felől való tracta is kez-
dessék el. Kegyelmednek is azért ez dolog mint tetszik, arra
lépjünk-e, hogy permutatio legatorum legyen meg elsőben s
azután az tracta, gondolkozzék Kegyelmed felőle, és írja meg
iudiciumát. Jól lehet az követ felérkezett Budára, de az ka-
puczy pasáknak csak hírek sincsen, tartok attúl, hogy ha az
követet bekaphatják, az holdútság dolga csak isten tudja,
mikor leszen. Kegyelmedtúl azért választ várok. Datum Új-
varini, 13. Februarii 1628.

Generosae Dominationis Vestrae

servitor et amicus
Pálffy István.

Küldém: Generoso domino Johanni Rimay etc. domino et
amico observandissimo.

CLV. 1628. febr. 17.

Spectabilis etc.

Ez mai nap érkezék az Nagyságod levele kezembe, kiben
adja értenem Nagyságod, hogy az budai vezér az komáromi
konkludálás szerint az legatusoknak permutatióját akarja
hogy legyen előszer, és azután kezdetődjék az holdútság felől
való tracta. Ott létélünkben is Nagyságodnál mondtam vala,
hogy jó volna, ha erre e tractára léptethetnék őket és hogy
procedálhatnánk is concludálására ante permutationem ez do-
lognak, de nem hitethettem akkor is el magammal, hogy ők
könnyen cedáljonak annak, kiváltképpen, hogy az komáromi
végezésből erősíthetik dolgokat. Ha nincs azért akaratjuk
hozzá s meg akarják az conclusiónak tenorát tartani, hasznát
nem arányozhatom, hogy különböztessék a dolog s az idő
vonódjék vele. Ne mondhasák, hogy innen múlik és másol-
tatik a dolog. Nem is tetszenék énnékem, hogy akkor kezde-
nénk az tractához, mikor az ő lovok foga jól haraphatná a
füvet s kaszával is döltögethetnék az füvek rendeit, hanem
mennél hamarban lehetne, fognánk martalékokt elméjéről s
vizsgálhatnók meg is illendő scrutiniummal, cuius coloris et
pilorum vulpecula lateat in pectoribus eorum. Emlékezzünk
meg arról is, ez az budai vezér ejtett volt olyan szót is, hogy
míg az szpahiak tábori gyülekezetbe vadnak, nem jó addig az
holdútság dolgát feszegetni s tapogatni. Történhetnék azért,
ha haladna szent-György és pünkösöd nap felé az tractának
dolga, a mint az ő szokások, hogy az nizsi, szemendriai, sze-

remi, posgai, bosznai vidékekből esztendőnkint ide ki való vigyázásért fölültetik az szpahiákat, felérkezvén azok, valami efféle fogást kezdenének iterálni, úgy vagyon, hogy az portai kapotschy basának authoritása alkolmas fortélyokat reprimálhat s compescálhatja is őket, ha az ő módjok szerint derekas erősségő fetvával is instructióval leszen ide kibocsátva, kinek jelenlétele nélkül sokat langveálhatna és gyengülhetne a tracta. Csak az hát az én tetszésem, hogy az permutatio legatorum ne akadoztassék, de szorgalmaztatásban is legyen innen interim az vezér, hogy az kapotchi basa mindjárt compareálhasson és a tracta procedálhasson is sine tergiversatione. 17. Februarii 1628.

Joannes Rimay.

Hátlapján: Generalis uramnak való választételem erre az ő nagysága kívánságára.

CLVI. 1628. márcz. 12.

Én Domaniki Margit vallom és adom értésire ezen levelemben, hogy adtam egy parlag szőlőt domaniki hegyen Bulik szőleje felett, mely maradt énnekem atyámtól Miklossowich Jamrichnak pro florenis 3, úgy hogy esztendőnkint egy-egy f. fizet ea conditione, hogy énnekem mind kilenczedet, tizedet kiad belőle, avagy az én gyermekimnek. Hogy ha penig eladó szándéka volna és el akarná adni, tehát senki ne juthasson hozzá egyéb pínze után, hanem én, avagy az én gyermekim, ahoz az szőlőhez egy atyámfia se nyúlhasson se most, se ezután, és meg ne háborítsa, mert én szabad örökömöt eladtam. Lett ez vígezés nemes és vitézlő Palássti Mihál uram, Domaniki Mihál s Gyürki Mátyás uramék előtt. Datum Domanikon 12. Martii, anno 1628.

(P. H.)

(P. H.)

(P. H.)

(P. H.)

Idem, qui supra

Michael Palasti.

A küllapon Rimay János sajátkezűleg: Miklosowith Jamrich egy parlag szőlőt vett kezéhez az domaniki hegyen, 3 forintot adván érte, úgy hogy esztendőnkint egy-egy forintot ad tőle, és osztán kilenczedet, tizedet is ad belőle.

CLVII. 1628. márcz. 19.

Generose domine fautor mihi observandissime.

Servitiorum meorum paratissimam mei commendationem.

Minden kívánta jókat kívánok az úristentől adatni Kegyelmednek. Az Kegyelmed levelét kedvesen vettem, mind az szép körtvélylyel, almákkal és száraz szilvával együtt, melyet Kegyelmednek megigyekezünk szolgálni, hogy rólunk el nem feledkezett Kegyelmed, az Kegyelmed jó emlékezettel való egésségeért el is költjük. Reménységünk kívül juta ide mifelénk is Gergely pápa fergeteges havaiban és erős hidegiben ma egy heti, hogy keményen kezdte erősen rajtunk uralkodni, esztét veszté mind az szépen éneklő madaraknak, mind az szántó vető embereknek, mind az kertbeli munkának, a mellett mindenféle lábas és szárnyas állatnak nagy szükségét és fogyatkozást szerze, az hosszú farsangnak az ízt majd megkezdjük sokan érzeni az mostani havas, erős bőjti üdöben, mert ezelőtt való szép üdökhöz képest az szülést bévebben költötték, hogy sem mint köllött volna, nem hejában szokták mondani: Moderata durant. Interim, hogy az fergetegek alatt az kapotschi pasa fölérkezett Budára, jó jele az követek permutatiójának, az kinek szükséges is lenni, míg az üdö ki nem nyílik, addig köll velek végezni, mert azután sokkal nagyobb deczezséget közdenek viselni; hogy olyan feles lövéssel fogadtatott, jele az, hogy nagy autoritással bocsáttatott, tartnak is ő közöttök sokan tüle, kiválképen az feje. Az holdúltság dolgáról is talám jobb alkalmatossággal végezhetni, mivel hogy ilyen rendbeli ember küldetett ide föl. Azt reménlem, Kegyelmeteket is alá hivatják immár ezután nem sokáig, az mely fáradságát és munkáját tegye szerencsésé az úristen Kegyelmeteknek. Egynehány száraz limoniát narancscsal, egy vörös sajttal együtt küldtem Kegyelmednek. Ezzel éltesse sokáig jó egésségben az úristen Kegyelmedet. Raptim ex arce Vigles, die 19. Martii, anno 1628.

Generosae Dominationis Vestrae

servitor

Stephanus Pograni.

P. S. Egynehány rendbeli avisát küldtem Kegyelmednek, megolvastván ököket Kegyelmed, kérem Kegyelmedet, küldje vissza.

Küldésim: Generoso domino Johanni Rimay etc. domino et fautori mihi observandissimo.

CLVIII. 1628. jún. 13.

Generose domine fautor et patrone mihi faventissime. Wid Ferenczet kellett felküldenem az levelekkel Forgáczné asszonyom után; nem győzem haza várnom az öcsémet Diwéki Dániel uramot, immár nem tudom, mint resolválja magát a jó asszony. Ha ez vármegyék írásira semmit nem cselekszik, nem.

szintén oportune esnék a dolog. Kegyelmedet mégis, mint uramot, kérem ex superabundanti, maga neve alatt is írjon Kegyelmed a jó asszonnak, tudom léssen reszistálása az Kegyelmed írására is. Ha engem isten éltet, Kegyelmednek megszolgálom a Kegyelmed fáradságát. Valere Vestram Dominationem diutissime opto. In Losoncz, die 13. Junii, anno 1628.

Generosae Dominationis Vestrae

servitor semper paratus
Andreas Diwéky.

Külezim: Generoso domino Joanni Rimay etc. domino fautori, et patrono mihi confidentissimo et favendissimo.

CLIX. 1628. aug. 4.

Szolgálatunkat ajánljuk Kegyelmednek, mint jó urunknak, atyánkfíának kívánatos sok jókkal, jó egészséges hosszú ideiglen való étellel áldja meg isten Kegyelmedet.

Akaránk uram Kegyelmednek értésére adnunk, hogy mi isten segítségéből az törökkel való tractatusra innét ő fölsége ditiójában lévő hét vármegyékből megindultunk, és ide Filekre nagy nehezen érkezünk az . . . viz és nehéz út miatt. Immár az mint az útunk mivolta engedi, minden nap menten megyünk. Kegyelmedet is azért akartuk útunk felől tudósítani, mivel esék is hallanunk, hogy Kegyelmed várakoznék az mi indulásunkra is. Hogy ha Kegyelmednek indulásra való akaratja volna, talán még minket Palánknál vagy ott valahun Palánk táján találván, megegyezhetnénk és útunkat együtt peragálhatnánk, hogy Kegyelmetek után minekünk is ottfen ne lenne várakozásunk, és ott hiában való költségünk. Ezek után isten sokáig jó egészségben éltesse Kegyelmedet. Datum Filek, die 4. Augusti anno 1628.

Kegyelmednek szeretettel szolgál minden időben

Fulo Miklós.
Franciscus Begany.

Külezim: Generoso domino Johanni Rimay de eadem nunc in Stregova commoranti, comitatus Geömöriensis legato etc. domino et amico nobis observandissimo.

CLXI. 1628. aug. 23.

Admodum illustris et generosissime domine domine et amice singulari mihi cultu et amore, officiis tum etiam ac studiis prosequende, ut Dominatio Vestra illustris quam optima ad multos annos fruatur valetudine, ex animo illi precor.

Quo speratae minus, quo minus exoptatae affuerunt illustris Dominationis Vestrae litterae, eo gratae magis magisque acceptae fuerunt, nec aliae potuerunt iucundiores afferri, si ut laetum de vita, quam vixdum putabam integram, ita laetio rem de valetudine prospera, attulissent; sed ea huius aetatis, ad quam utrumque nostrum perduxit deus, ratio, ut meliora nunciare nequeamus, quam sentimur, experimur. Gaudeo tamen, quod eam intelligam, non vivere tantum, sed recreatam a morbo, confirmatis viribus, commodius vivere, quod ut saepe accipiam, faxit deus. Caeterum de statu illustris Dominationis Vestrae retulit nonnulla dominus Samuel Wokonius cum comite Paulo Candido, sed ipsa epistola plura innuit, nec obscure ostendit, conflictari Dominationem Vestram illustrem cum difficultate temporum, non minus, quam hic fiat, nisi quod eo sit nobis fortunatior quo tutiore loco considens, nondum sentit ictus quos excipiunt, qui in aperto sunt iniuriae expositi. Non invideo, imo gratulor plurimum de tam benigna sorte, quam firmam perpetuamque et Dominationi Vestrae illustri, et genti universae exopto. Ad me quod attinet, patria pulsus in exilium paro, quod ut aequo animo feram, dei auxilio indigeo. Cogitabam in Hungariam, sed linguae ignarus, et amicis, quos in eo regno habebam, omnibus praeter illustrem Dominationem Vestram extinctis, nec hoc tempore tot conversionibus, revolutionibusque obnoxio, sat cuique fidens, in Silesiam me recipio, ad quam si tempestas, qua hic iactamur, pertigerit, ne denuo me apprimat, in Poloniam cogito; sed de his disponet deus, cuius in manibus sunt omnia. Interim me solabor grata recordatione officiosae benevolentiae, mihi olim ab illustri Dominatione Vestra exhibitae, nunc vero denuo amanter oblatae, quam si vitam prorogarit deus, non litteris tantum alam, sed officiis, conabor saltem. Vivat illustris Dominatio Vestra et valetudinem curet diligenter. Namiestio 10. Calendas Septembres 1628.

Illustris Dominationis Vestrae

addictissimus, atque ad omnia
officia praestanda paratissimus
Carolus Zerotinus.

Külczim: Illustri et generosissimo viro, domino Joanni Rimay, domino inferioris Strehowae, domino et amico plurimum observando.

CLXI. H. n. 1628. sept. 27.

Rimay János Koháry Péternek.

(Megj. a Századok 1870. 195. l.)

CLXII. 1628. sept. 30.

Generose domine et amice observandissime.

Salute et officii paratissima commendatione praemissa.

Nem íra Kegyelmed semmit az én oda való proventusimról, meg akarom uram az úristennek segítségéből tudnom, onnajt is bizonyyal mit várhatok, az minthogy itt is az mennyi jühet legalább, az úristennek akaratjából tudom, s az eberhardi jószágomat is oly rendben hozom, ez napokban alá küldvén, hogy onnajt is mi jühet, tudjam, az kékkeői és divini jószág pedig ezeknél mind nagyobb s mind jobb. Az sok s nagy eddig való furtumokban s praesupina negligentiákban ideje immár véget vetni. Uram az vár ne csűrögjön, erőssége s tisztasága praevideáltassék, mindeneket Kegyelmed jó gondviselése alá vetvén. Az úristen Kegyelmedet sokáig jó egészségbe éltesse. Datum sub arce Besterce 30. et ultima Septembris, anno 1628.

Generosae Dominationis

addictissimus

Emericus Balasius.

Küldzém: Generoso domino Joanni Rimai etc. domino et amico observandissimo.

CLXIII. 1628. oct. 30.

Generose domine amice vicine nobis observandissime.

Praemissa servitiorum nostrorum paratissima semper commendatione. Aldja és látogassa isten kívánsága szerint való jókkal, dolgaiban szerencsés előmenetellel és jó egészséges hosszú élettel. Kohári Péter uram ő nagysága parancsolja levelében, hogy újobban inquiráltatván vármegyénkben, bizonyos követeinktől felküldenénk. Mely ő nagysága parancsolatját előttünk viselvén, expedíáltuk közülünk Kegyelmed mellé nemzetes és vitézlő Csioltai Basu Mátyás és Sori Ferencz atyánkfiait, kérvén azon Kegyelmedet, Kegyelmed elábbi jó-akaratját most is hozzánk megmutatván, mindenben egyet értvén ezen újobban expedíált követeink Kegyelmeddel, Kegyelmed is újobban és uberiusban nyavalyáinkat értvén, gyámolítsa igyünköt. Tartsa meg isten Kegyelmedet sokáig jó egészségben. Datum ex congregatione nostra generali in oppido Geömeör die 30. Octobris celebrata anno 1628.

Generosae Vestrae Dominationis

servitores paratissimi

Universitas nobilium comitatus Geömeóriensis.

Külszim: Generoso domino Joanni Rimai, destinato nuncio comitatus Geomeöriensis etc. domino amico vicino nobis observandissimo.

CLXV. 1628. decz. 1.

Spectabilis et magnifice domine domine et patrone confidentissime. Servitiorum meorum commendatione addictissima praemissa.

Az úristentől Nagyságodnak egységében s élete gyarapodásában való terjeszkedését kívánom.

Fáncsy uram ő kegyelme közlöttem velem az Nagyságod leveleit, kikből örömet értem, hogy lovaglással is kezdette bizonyítani immár Nagyságod köszvényének depellálását, a mint ő kegyelme Fáncsy uram is eluctálódni kezdett most belőle. Érttem sokféle gondjait elméjének distractióval és obruálásával Nagyságodnak s nem kevés impensáit is, mint olyan helyen és abban az állapathban, a kiből importunae harpiae inexpectato etiam advolant et crumenas exhaustiunt alis illarum subnascentibus, mit tehet Nagyságod róla theatri illius mos est gerendus et scenae persona aptanda, ut commode aliquid fiat. Minekünk is itt az patyolatos és kápás hársiakkal elég egyenlenséggel való egyengetésünk vagyon, mind vakot vet az koczkájok, feltett célja az ő kívánságoknak csak az, hogy adjuk, a mit ők kívánnak, importune inhaereálnak annak. Az ő instructiójok nem tart egyebet, hanem csak az faluk, nemese és palánkok dolgát, ők attól nem távoznak s egyéb dolgokra sem nyúttakoztatják elméjüket. A faluk dolgát is csak ennyiben comprehendálják, hogy valamelyeket elein Budához, Pesthez, Fejérvárhoz, Egerhez, Hatvanhoz, Szolnokhoz birtannak, az hadaknak előtte is, hogy hatalmakban estenek azok az várak, azoltától fogva azt mind birodalmokba adjuk megint mindenestől s holdalnia hagyjuk nekik őket. Mi arra mindenképpen illendőségesen feleltünk meg, nevezetű vévén jegyzésbe az faluknak, az kiket holdlani kívánnak, talám láthatta Nagyságod, egy kis mappácska szabású delineálást is calculáltattam itt az mi vármegyénkbe az Iplion (Ipolyon) fölül, akarván tekéntetnem, hol és mely aránt való falukot kívánjonak Budához s Egerhez holdlani, hogy oztán azok között való falukot is jövendőben mintegy tacitum iussal elfoglalhassanak az álnok hűtetlen népek. Felküldvén azért examenre palatinus urunknak azt az ő kívánságokat, míg válaszunk jött ő nagyságától, mi is az mi tőlök való kívánságunkot proponáltuk nekik, hogy ők is az végezések szerint térítsék s adják meg mind azokat az falukot, a kiket az békességnek fundamentomi felvetése után

az végezesek ellen utcumque ők beholdáltattak, mert köteleztetnek is az végezeseknek conclusiójával, hogy azokat mincünk ezen tracta alatt visszaadják s megtérítsék etc. Ők ezt az mi kívánságunkot az vezérnek beküldötték, kit az vezér látván, megémelyedett az gyomra bilem contraxit s ám ki is okádta nagy részét oly levelet írván ide Kohári uramnak mindnyájunkra való haragjával, kiből valóba ismerteti, hogy vulcanum agit et fulmina cudit, azt meri írni, hogy ha az török birodalom csak Budára szorúlt volna is, sohasem művelnék, hogy restituálnák azokat és megtérítenék nekünk, sőt hogy átkozott volna az otmán nemzetség, ha arra hajlana etc. Láthatta talám az írásának copíáját Nagyságod, mert felküldtük ő nagyságának palatinus uramnak. Ezalatt itt is ők mind dúltak fúltak magokba, izengettek reánk, hogy lássuk a[djunkt rö]vid választot nekik, adjuk-e az falukot v[agy] nem, a kiket kívánnak, ők annál egyebet [nem vár]nak, ha nem resolváljuk magunkot, ők felszedik magokat s elmennek, ők imezt-amazt nem igazgatnak, vadnak békek, basák, szpahiák, az kik gondot viselhetnek az egyéb dolgokra, az szegénységgel is ők tudják, mit kell cselekedni. Mi is üzentünk nekik, hogy legyenek csendességgel, míg válaszunk jó onnan felől ide mincünk is s az vezérnek is oda felexpediált követe s levele által etc. Eljövén azért válaszunk ő nagyságától palatinus urunktól, ma löttünk szemben kilencz órakor reggel egymással. Kérdvén Kohári uram tőlök, gondolkodtak-e valami jobbat az mi kívánságunk felől vagy-e az vezértől való bizonyosb új tanuságok ők mégis csak azon előbbi instructiót producálák és az portáról hozott levelet, a kit mindenkor mutogattak, valamennyiszor vélek szembe löttünk, azt jelentvén, hogy az az ő derék tanuságok s az velünk, való tractájoknak munimentumok és extra illud ők semmire sem mennek, sem ígérnek, adnak az mi kívánságunkra valamit, hanem mi adjuk azt meg, a mit ők Budához, Pécshez és az többihez kívánnak, ha nem adjuk, ők elmennek. Felállá oztán Kohári uram velünk egyetemben s protestála ellenek, hogy így lévén az dolog, látja, hogy ők lesznek minden mosdatlanságoknak okai és így mi is határunkba tartván magunkot, az articulusoktól s előnkben adatott tanuságunktól mi sem recedálunk, nem ígérünk, sem adunk csak egy szálfát mi is, a kivel nem tartozunk és a mit ők sem kívánhatnak méltán, lássák, ha ők elmennek, mi nem megyünk sohova, hanem odafel tudósítjuk ezekről palatinus urunkot ő nagyságát és ő nagysága által császár urunkot ő felségét is s onnan várunk választot, mihez kelljen tartanunk magunkot. Azt felelék, ők is az vezérhez küldönek, a mint mindjárt el is küldöttek, kísézőköt adatván Kohári uram ő nagysága nekik. Így tractáltunk ma

s így oszlottunk egymástól el. Volt oly török az budai emyr bék, magyarul jól tud, a ki azt mondta, hogy rablással is beviszik rövid nap az kívánt falukot. Az császárok között úgy-mond, az egybelánczolt békesség fel nem bomol soha, ha husz, huszonöt falut felszedünk, s elviszünk, ugyan fülünk hallotára mondotta, minekelőtte az házból kijöttünk volna, addálván azt is mondásához, hogy Budához s Pesthez holdulással tartozó falukból s az több várakhoz is egyet sem hagynak el, hanem behódúltatják fegyverrel is. Az kapocsi basa, mint portán nevedett ember, szeligy ember volna s inclinálna is az méltó dologra, de az végbeli békek, úgymint az lippai és Amhát bék, a ki most Pesten lakik s ím nem régen kétszer izbe is esztergami bék vala, sunt incarnati diaboli, hamisságnak és csalárdságnak kölykei. Az Nagyságod Fáncsy uramnak írott minapi tanácsa szerint csak torkon kellene ragadni őket, az szemekben pökni s pofon ütni, hadd áznék nyálokkal, vérekkel az szakállók, szólni sem hagynak az kapocsi basának és érteni sem akarják hagyni, a mit Kohári uram tolmácsoltat neki. Neheztelem magam is, hogy Kohári uram perstringáltatik ottfen való vádolással tőlök, bizonyitom az istennel, nem érdemli ő nagysága s méltatlan szenvedni, mert bizony emberől nagy moderatióval viseli magát, valet et excellit ea prudentia, dexteritate et industria, hogy hivatalának emberül megfelelő, apud me in admiratione est, nem hittem volna, hogy tanto ingenio abundet, de mit mondjak, kicsinségétől fogván theatricus fuit, sokat látott, hallott, sokat experiált et sic oportet aliquem esse eum, qui exercitus utraque fortuna est. Nagyságod személyének szeretője, egészségének örülője, úgy veszem eszembe. Quid fiet tum postea cum nostro hoc praesenti tractatu? Mi az articulásokhoz tartjuk magunkot s inhaereálunk is instructionknak, a ki bizony fundamentommal építettett, palatinus urunknak ő nagyságának arguálja minden részeiben mindenféle virtusinak s abundálja imagóját et pietas in afflictos, et amor in patriam et studium ardens in publicum commodum eluceál az instructionnak tenorában. Magasztalom pedig ő nagyságában, hogy nec offertur prosperis nec fragitur adversis, stat immotus inter serena et nubila, az úristen ő nagyságát prosperálja. Ertem az Nagyságod írásából azt is, hogy ő nagysága consulált az mi ottfen való állapotunknak is, kiről meg is találtuk volt írásunk által ő nagyságát s így immár avval az remediummal quietiores possumus esse animo. Balassa Imre uramnak ő nagyságának tegnap vettem levelét, kiben jelenti, hogy szintén szt. Márton napján látogatta az úristen meg ő nagyságokat egy leánka magzattal, kit hogy szt. András napján akar megkereszteltetni, kívánván, hogy jelen lennék én is

Bathá urammal azon az napon. Megírák ő nagyságának, post festum fastos agemus, és hogy ha nem késett volna az levél el is, compedes habeo pedibus alligatas, deprecor itaque veniam. Az én oldalam sebének 18 holnaptól való szivárkozása itt szűnván meg rajtam, coalescált az fistulám, elég baját és gyötrelmét vallám, nisi iam canalem aperuisset nisi naturae benignita. . . . [Men]nyi sok rútság evetség takarodék ki rajtam, kétség nélkül corruptis omnibus internis visce[ribus] exspi[ráltam] volna igen mesterkedtem forgolódtam környülötte mirrhával és [. . .] sigillatával, hog[y va]lami corruptiót ne attrahálna az melyem porczogója s az gyomrom vidéke s effectuáltam is, csak hogy még az catarrhus praefocánsból s az phrenesisből invehált velőmnek enyves iszapja nem szintén exoneráltatott az fejemben, sum capite helleboro digno, oztán az lábaim is nem szintén szabadultanak meg az rigortól és az hideg vérnek stuporától, nagy része arra is párlódván ki mind az háromféle nagy betegségemnek, a kik triumviratusra conspiráltak vala bennem. Miraculo ipsemét sum mihi, mint profligálhattam őket s eluctálhattam belőlök, eram enim semi mortuus per longa tempora accedentibus etiam animae anxietatibus ob mortem delicatissimarum prolium mearum contractarum, kikkel exerceáltaték Nagyságod is az én derék betegségem alatt. Sed committamus talia divinae providentiae, statuat de nobis, quod illi libuerit deprecantes nos suam divinam maiestatem, ut tamen recordetur misericordiae suae, nec ad extremum calculum revocet offensiones nostras, quibus irritandum iuste possit. Ő szent felsége sokáig éltesse Nagyságodat, egészségét restaurálván és firmálván. Scripsi Szechenii ad lucernam prima Decembris 1628.

Eiusdem sphlis et mag. Dom. Vrae

servitor addictissimus

J. Rimai.

Külczim; Spectabili et magnifico domino domino Thomae Bossniaak de Magyarbeel comitatus Honthensis supremo comiti, dapiferarum regaliū magistro, necnon sacratissimae caesareae regiaeque maiestatis consilio intimario et praesidii Felekkiensis capitaneo etc. domino domino mihi confidentissimo Posonium.

CLXV. 1628. decz. 1.

Generose domine amice mihi observandissime.

Servitorum meorum addictissimam semper commendationem.

Isten kívánsága szerint való szerencsés javaival s jó egészséggel áldja meg Kegyelmedet. Palatinus uramnak ő nagyságának az Kegyelmetek dolgárúl, Imihent ide érkeztem, emlékeztem s meg is izente mindjárt ő nagysága az mestereknek, hogy Kegyelmeteket senki ne szólítsa, az minthogy még annakelőtte is megizente s parancsolta volt ő nagysága, de nem tudom miképpen és honnan esett legyén Kegyelmedre tionálist adtanak ki. Parancsolá az úr ő nagysága, hogy megírjam Kegyelmednek; Kegyelmed annak okáért, ha így vagyon, semmiképpen ne admittálja, az úr ő nagysága is azt parancsolja, hanem vagy ő nagyságát, vagy engemet tudósítson felőle. Kegyelmed énnekem parancsoljon, az miben tudok, jó szívvvel szolgállok Kegyelmednek. Tartsa meg isten Kegyelmedet sok esztendőig szerencsés jó egészségben. Datum Posonii 1. Decembris anno 1628.

Generosae Dominationis Vestrae

servitor et amicus addictissimus

Kéri János.

P. S. Fancsy Ferencz uramnak ő kegyelmének, s az több ott levő jóakaró uraimnak mondja Kegyelmed szolgálatomat. Azt is megmondhatja Kegyelmed Fanczi uramnak, hogy az minemű dolgot ő kegyelme énreám bizott, elvégeztem s magammal meg is viszem.

Külszím: Generoso domino Joanni Rimay de eadem etc. domino et amico mihi observandissimo.

CLXVI. 1629. febr. 12.

Generose domine et tanquam frater mihi confidentissime.
Servitiorum meorum addictissimam semper commendationem.

Kívánok az jó istentől Kegyelmednek szerencsés jó egészséget, hosszú életet megadatni, minden Kegyelmed jóakaróival egyetemben. Mivel az nagy kegyelmű bölcs istennek elváltozhatatlan tanácsából és felélem elvégzett akaratjából becsületes atyámfiaiinak is tetszéséből jegyzettem magamnak jövődéli házastársul az néhai nemzetes vitézlő Galambos Miklós uramnak egyik árva hajadon leányát, Galambos Sophia aszszonyt, ki mostan az nemzetes és vitézlő Jakofi Ferencz uram kedves atyafia, sőt mint édes atya gondviselése alatt vagyon, melynek tisztességes kézfogásunknak terminusát az atyafiak egyező értelemből végeztünk ez jelen való februariusnak 25. napját, úgymint hushagyó vasárnapot, hogy legyen Rahó nevű

faluban az nemzetes, vitézlő Jakofi Ferencz uram böcsületes házánál, minek okáért Kegyelmedet, mint bizodalmas uramat, és atyámfiat szeretettel kérem, hogy asszonyommal ő kegyelmével egyetemben ilyen tisztességes örömönnök állapotjában jelen lenni ne difficultálja, úgy hogy elsőben azon húshagyó vasárnap előtt való szombaton ide Füleken császár urunk ő felsége böcsületes végházában compareálna, innét más nap, úgymint húshagyó vasárnap felesteköm után illendő solennitással megindulván mehecsünk vacsorára az megnevezett helyre Rahóra, mely Kegyelmednek hozzám megmutatott jóakarattját teljes életemben hálaadó szívvél szolgálhassam meg Kegyelmednek, kire Kegyelmetektől jó és bizonyos választ várok. Tartsa meg isten Kegyelmedet jó egészségbe sok esztendeig. Datum in praesidio Füle 12. die Februarii, anno 1629.

Generosae Dominationis Vestrae

servitor et tanquam frater
addictissimus
Stephanus Moczary.

Külczim: Generoso domino Johanni Rimay de Alsó Stergova,
domino et tanquam fratri mihi semper confidentissimo.

CLXVII. 1629. márcz. 4.

Generose domine vicine mihi observandissime.

Salute praemissa servitiorum commendatione.

Aldja meg isten Kegyelmedet minden javaival jó egészséggel. Az Kegyelmed látogató levelét kedvesen láttam, noha Kegyelmednek személye szerint való meglátogatását sokkal kedvesebben vettem volna, és hogy ha Kegyelmed jó egészségét láthatom, ezután is örömet szemlélem, s Kegyelmed igéreti szerint meglátogatását szeretettel veszem, kire kérem is Kegyelmedet, hogy ne mulassa el Kegyelmed. Kitől értette legyen Kegyelmed az szénási héviznek meglátogatásáért való fáradozásomat, örömet Kegyelmedtől, ha nyilván volna Kegyelmednél, érteném. Mert úgy vagyon, hogy volt olyan szándékom, hogy útamban szenvedett sok fáradságimat és törődésimet annak az héviznek erejével könnyebbittem volna, nem tekintvén mostani időhöz képest úgy hasznáját, a mint tisztaságát, mely útambeli törődésemnek is enyhítésére lehetett volna talám. De a mint Kegyelmed annak nagyobb erejét és segítő hasznáját aprilisban és májusban írja, az sem szolgálván minden jó szándékomnak megelőzésére, oda menvén, semmi alkalmas üres szállást, mint olyan szűk helyen, nem találhattam, rakvák lévén az szállások beteges fridő emberekkel, oda való

fáradásomnak haszontalan jutalmával kellett vissza térnem, és úgy ismétg útamnak eredtem. Jóllehet tovább nem volt szándékom ott való mulatásomra egy éjszakánál, siető utam is lévén; hogy nem volna jó használatjára szükségem annak az jó viznek, nem tagadhatom, mert az szünhetetlen való s majd ugyan velem született nagy fejem fájdalma is azt kíváltképen kívánná, kinek mindenekről való virtusit, ide hozván isten Kegyelmedet, örömet Kegyelmedtől tudakozom meg. Mostani, istenemnek legyen azért háladás, egészséggel tűrhetővel élek, kit Kegyelmednek is szivből kívánnván, kívánom, hogy isten éltesse Kegyelmedet sokáig jó egészségben. Asszonyomnak ő kegyelmének ajánlom szolgálatomat, és kérem ő kegyelmét, engemet meglátogatni el ne mulassa. Kedves áldomásival látogatván isten Kegyelmedet kedvesivel együtt sok esztendeig. Datum ex arce Galcs, 4. Martii, anno 1629.

Generosae Dominationis Vestrae

ad serviendum parata
Pálffy Katta.

Küczm: Generoso domino Johanni Rimay etc. domino vicino mihi observandissimo, Alsó-Stregova.

CLXVIII. 1629. márcz. 25.

Szolgálatomat ajánlom Kegyelmednek, mint bizodalmas uramnak, sógoromnak. Istentől Kegyelmednek, kedves háznépivel egyetemben, egészséges életet és minden lelki testi jókat adattatni kívánok. Az Kegyelmed levelét vöttem, az békeség dolgáról ide is biztatnak talám Kegyelmed megengedi. Nem is látom, uram, módját az hadakozásnak, az mint az buzának ára is nevededik, bizony mind országunknak lakosit, s magokat elrontanák az hadakozók. Az lengyelek meg most kezdetek megharagudni, nehezen csendesedhetik köztök le az háborúság, ám én is az két paripámmal megsegíteném őket, ha pénzt adnának érte. Szentiváni uram két ízben is izent, hogy felküldjem neki, és elszerzi jó módját reménlettem, nem tudom, mint leszen az mi az Pálffy István uramhoz való kötelességre mint tanácsolja Kegyelmedet Kohári uram, csak palatinus urunknak neheztelése ne lenne Kegyelmedre, mivel tudom, hogy onnan is volt hivatalja Kegyelmednek, és ha jó füz[et]ést rendelne, nem kellene Kegyelmednek onnan magát mentegetni, vallásunkon való szolgálai vannak emberséges emberek, gondviselő szolgálkból igen fogyatkozott is, az mint hallom és láttam is, kellene bizony az tanács udvarában, mert az tékozás igen vagyon és kevés dolog vagyon rendszerént, maga sze-

mélyében én bizony jámbor' úrnak esmerem. Isten éltetvén Kegyelmedet esztendőben háromszor, avagy négyszer ha felmenne is Kegyelmed, ugyan az úttal az én tanácsommal az üdőt ne mulassa hiában. Ez Pálfi urammal való dologért ha Kegyelmed felfárad, de tudom, hogy egy levele által is megnyeri Kegyelmed az salus conductust palatinus urunktól, bizony ne hagyja Kegyelmed, ha Kassán vége nem leszen, szintén Erdélybe is beküldjön Kegyelmed. Lám most császár urunknak követsége leszen oda le az fejedelemhez, úgy leküldene Kegyelmed s valami emberséges embert szégyenletibe Kegyelmed eresztene, hiában akarnám érteni. Küldje fel Kegyelmed az virtusról componált éneket Ferenczfi uramnak. Ezeket az énekeket, kik Madác Gáspár uramnál voltak, minden argumentomival, úgy mint harminczhétnek kell lenni, jó corrigálással ha Kegyelmednek tetszenék, egy csomóban ki kellene nyomtattatnunk az Kegyelmed emlékezetire, s méltó és érdemesek is arra, mindeniket által olvasván és írván, az mint tudom immár, kár, hogy egyet együl mást akképen vétéken vesztegetnek, bár magamra bizná Kegyelmed az véghez vitelét. Kegyelmed akaratját adja tudtomra, és melyik könnynyomtató bötiüt javallaná inkább. Az Fabján felől roszt hir futamodott volt, de semmi nyavalyája nincs, bántam, hogy Kegyelmedet is bele egyelítették volt abban az ő levélhordozásában. Tartsa meg az úristen Kegyelmedet egésségben. Datum Zeczen, die 25. Martii, 1629.

Kegyelmednek

jóakaró
sógora szolgál Kegyelmednek
Rádai András.

Külczim: Generoso domino Johanni Rimai de Alsó-Stregova domino et affini mihi semper confidentissimo.

CLXIX. 1629. ápr. 5.

Generose domine pater et tanquam frater mihi confidentissime.

Prompta obsequia. Kivánsági szerént való sok javait kedve terjesztő sok szép áldomásokkal hogy Kegyelmednek a jó isten megadja, kedves jó egészséges hosszú életben is megtartván sokáig Kegyelmedet, tiszta szívből kívánván jó istenemet kérem. Az Kegyelmed kedvesen s nagy becsülettel vött, szívem örvendeztető s elmém élesztő levelét, mely szívem örömeivel és szeretettel vettem, meg nem írhatom Kegyelmednek. Jóllehet én tebnak csak igen sietve azon órában való megindulásomat intimáltam volt Kegyelmednek nem akar-

ván háladatlanúl is itt létében velem való Kegyelmed nyájaskodó conversatiójáért megköszönés nélkül elmennem. De ime uram szerencsétlenségnek-e avagy jó szerencsémrel lött állapotomnak tulajdoníthatnám, asszonyomnak ő nagyságának kötelesképen való vékony és elégtelen szolgálatocskámra lévén mai nap is szüksége, tartóztatott. Noha tisztviselői között való dolog még ma sem complanáltathatott azt már praefectus uram is eligazíthatja, kire nézve jó istenem akaratjából szent Raphael angyala vezérléséből is holnap jó idején én is útamnak eredem, kívánván tiszta szívből uram, hogy az Kegyelmed kívánt kedves jó egészsége felől gyakorlatossággal örvendetes híreket értvén, Kegyelmednek, mint jóakarattal való uramnak, mint rövid éltémig böcsülő apámnak minden occasiókkal szeretettel és szívbéli készséggel létőző akaratommal szolgálhassak és kedveskedhessem, kibén fogyatkozás sem léssen uram, csak Kegyelmed parancsolni meg ne szűnjön. Bornemisza uramnak szóló Kegyelmed levelét praesentálta asszonyom ő nagysága jámbor szolgálja, kit híven megvizsek s Kegyelmed követségét is azon hívségemmel referálok. Kegyelmedet csak azon, mint jóakaró uramot szeretettel s teljes bizodalommal kérem, igen s méltán kedvesen s nagy szeretettel s becsülettel veendő gyakor leveleivel ne nehezteljen jó occasióval értetni, Kegyelmednek, míg a jó isten élnem hagy, mint jóakaró uramnak megiszolgálom. In reliquis generosam Dominationem Vestram feliciter valere animiter desidero. Ex Galtsc. 5. Aprilis 1629.

Generosae Dominationis Vestrae

servus et filius addictissimus

Alexander Paczvik.

Külczim: Generoso domino Joanni Rimay de Sztterghova ect. domino patri meo, mihi observandissimo, summaque observantia semper confidentissimo, Zterghova.

CLXX. 1629. máj. 13

Én édes jóakaró Rimai uram.

Az Kegyelmed tegnap írt levelét szintén most délben 3 óraker vévén, igen örömet értettem, hogy Kegyelmednek írt leveleim el nem tévedtek volt. Választétele késedelmének okait méltóknak ítélvén, írhatom én is Kegyelmednek, hogy azulta az dolgot Bosnyák urammal igen disputáltuk pro et contra, s ultimatum erről azt írja csak formalibus verbis, hogy az Kegyelmed discursusit bévségesen megértettem, maradjanak helyén; hanem az mi az Balassa Imre dolgát nézi, az Noé ki-

sebb fiát kövessük, földözgessük fogyatkozásainkat inkább, hogys-
 sem ujjal mutogassuk egymást etc. Ebből azt colligálhatom,
 hogy más opinióban fogna most ő kegyelme is lenni, s talám
 más módon informálja is Sárközi uramot. De minthogy ő ke-
 gyelmének is megírtam, hogy ez egyszer írásomra még Kegyel-
 metektől resolútiót várok, s azután én senkit nem búsitok, lás-
 sák azok, quorum maxime interest, immár abban hagytam,
 hanem más dolgokról igen nagy synceritással írok szünetlen ő
 kegyelmének s ő kegyelme is énnékem. Bori uramnak, bátor ő
 kegyelme ne panaszkodott volna, mert Kegyelmeddel bizo-
 nithatok, hogy nem magam indulatjából solicitálok az dolgot;
 ne is higye se ő kegyelme, se más, hogy én satisfactiót ígértem
 az vezérnek s büntetésére is ajánlottam az latroknak magamot.
 De szemtelen arczával az nilván való dolgot nem hazudhatom
 el, mert másonnét is kitudódnék, s azt nyerném véle, hogy igaz
 szómnak sem adna az vezér hitelt. Tudja az 3 lator fogva létét,
 tudja, hogy azokkal az partékában is találtatott meg, s mégis
 szemtelenül tagadjam én? Most kevésnek tudom nagyobb hi-
 telét s respectusát az vezérnél magamnál, sem Kohári uramot,
 sem Bosnyák uramot soha írásiban nem nagyságolja, engemet
 érdmem kívül mindenkor. Az mellett jó igazsággal írom Ke-
 gyelmednek, hogy nem tudom, ha valamikor méltó s igaz ki-
 vánságomról való requisitióban repulsát vettem volna, böcsü-
 lettel nem obtineáltam volna s többet viszek ezzel az dexteri-
 tással véghez, hogy sem mások az vélek való pántolódással.
 Mert okosság is, ha igazság kívül vagyon, az nagy embereket
 notáltatja is contentussal vagyon tekintete. Sem
 töröknek, sem másnak nem szabad hazudni, jó cautélákkal élni.
 Nekünk parancsolják uram, hogy az békesség ellen fejünk vesz-
 tése ellen semmit magunk se cselekedjünk s mást is elfogjunk
 róla, mert ő felsége is arra köti magát, hogy maga is megtartja
 s másokkal is megtartatja, s mégis olyan rosza mellett ha-
 zudjak? Ne büntessem meg? Azért valamit Sárközi uram de-
 liberál, kérem Kegyelmedet, adja értenem, mert csak tőlem
 vár Kohári uram.

Újabb híreket Kegyelmednek nem tudok írnom, hanem
 ez elmúlt csötörtökön ment szolgája palatinus uramhoz Kéri
 uramnak, maga is az másik pénteken indult meg. Igen beteg
 az fejedelem, most is az gyógyfürdőben fürdik; nem késik im-
 már ő kegyelme reménlem ez héten megérkezik, akkor minde-
 neket jobban megérthetünk, mert énnékem csak egynihány
 szóval ír. Hétfőn érkezett volt uram Budára az erdéli fejede-
 lemasszonynak valami atyafia. *[E ponthoz Rimay János saját-
 kezűleg a következőket jegyzé: Azután jobban tudakozván, ki
 lehetett ez az fejedelmasszony atyafia, úgy találtatott, hogy*

Toraszbek volt, a kit az erdéli fejedelem szabadított volt Körtzkiivel együtt az portán való fogságokból meg]. De merre ment oda, nem tudhatom. Kaftánt adott az vezér neki s két chautz adván melléje Erdélyben kisírtette; csak ötöd magával volt. Úgy értettem, hogy kocsikon jött volt alól felől oda. Császár urunknak is csötörtökön ment alá követe Tieffenpach Sigmond, egy Rudolffal, az portán levő követet hiszem még, ha megengedik az törökök. Szolgáim voltak, uram Budán negyed napig, csak pénteken jöttek meg. Török emberem izente, hogy nagy bódulásban vannak az törökök most. Ez idén is megverték egyszer az császár hadát túl; az jancsárokat most alá viszik s holmi roszakot hagynak érettek. Landorfejeváron alól is tizedét szedik az népnek. Az budai várban szántalan buzát lisztet hordnak. Ezekből itélném, hogy mifelénk hadtól nem kelljen-e ez idén tartanunk. Édes jóakaró Rimai uram bizonyosan higgye Kegyelmed, hogy csak intentumát is hozzám való készülletinek Kegyelmednek felette kedvesen hallom, sokkal örömesben látom magát, s kérem is (minthogy most még az gazdáknak sincs házoknál felette szorgalmatos dolga), ne hagyja jó szándékát, kedves dolgot cselekeszik Kegyelmed jóakaró szolgálójánál, s hozza el magával írásit is, sine assentatione tetszésemet aperiálom Kegyelmednek, mert gyönyörködöm mind elméjében s mind írásiban Kegyelmednek, s nem is hoznak unalmat sok ideig való olvasási is. De, pro interim, ha az nagypénteki meditatioit is elküldi Kegyelmed, kedvesen veszem Kegyelmedtől s parancsolatja szerént cselekeszem abban is. De, uram, írtam oda fel licentiáért, hogy felereszsenek, ha megengedtetik, pünkösöd hetiben kelve megindulok innét, akar-nám igen, ha ma ná Kegyelmed ide jöttét, mégis keményen megitatnám Kegyelmedet az borok mellett serbet-tel, s azonban Kéri uramot is meg ho s mégis újságokat érthetünk uram, s onnét fölül is azért gyakran értek az állapatookról. Tartsa isten Kegyelmedet sokáig jó egészségben s hozza is hamar közinkben. Írtam Nógrádban 13. Maii, 1629.

Kegyelmednek

jóakaró szolgálja

és atyafia

Ezterhási Pál.

Külczim: Generoso domino Johanni Rimai etc. domino amico
uti fratri longe observandissimo.

CLXXI. Galcs, 1629. márcz. 4.

Pálffy Kata Rimaynak.

(Megj. az Új Magyar Muzeum 1853. évf. 105. 1.)

CLXXII. 1629. máj. 25.

Az Nagyságod levelével együtt a Nagyságod énnekem küldötte, láthatnom régen kívánta Fejedelmi óra nevezendő böcsületes könyve ajándékát minemű szívbéli örvendezésem indulatjával vettem és fogadtam legyen Nagyságodtól rövid írással be nem foglalhatom. Fundamentumából való okoskodása volt Nagyságodnak ennek a Fejedelmi órának megtolmácsoltatása, s kinyomtatása által való nyomós hirnevének terjegetésére, mivel a jövőendő embereknel is a Nagyságod neve emlékezetinek terjedtebb kezd sokkal is ágazadni dicsősége, hogynem ágazhatnék táboros nagy hadi ellenségén való diadalmas szép győzedelméből, vagy valami derekas tartományak városoknak vívtatással való megvételéből is. Tudjuk hiszem s emlékezhetünk jól reá sokan sokféle vitézlő dolgokat mint forgattak igazgattak, minemű merészség bizonyításával való harczolásokat próbáltak, s minemű gondokban munkákban fogyaszták elméjeket, erejeket, ontották véreket, pazarlották értékjeket, tékozlották sok kincseket, s emésztették életjeket halálokkal is. De ritkán hallatik csak immár is sok érdemekkel keresett hírek nevek is azoknak, és csak mintegy szempillantásbeli enyésző vízi buborék, muló árnyékképen veti magát elő emlékeztetik, s úgy is csak kevés számónyi emberek között, s néha csak.

Egynehány esztendőktől fogva akadozván szemeim tekinteti deák nyelven nyomtatott *) ennek a becsülhetetlen Fejedelmi szép órának, a kinek harangja hangját a castellána nyelv után olasz, franczúz, s deák nyelven való harangozóknak is harangjai is zengedeztették széljel Európában, kívántam bizony érhetnem életemben magunk nemzete között is oly merész bátorsággal, és tudós elmével ékesített, s oly költséget nem kimélő hasznos kereskedésre szorgalmatoskodó embereket, a kik ennek az ékes Órának magyarnyelven zengedező harangja hangjával is gyönyörködtethetnék életek ékeskedésére való igyekeztetésekkel is minden magyarri rendeknek magyarsággal töltekeztethető fülöknek hallomásit.

A mely gyönyörűséges Órának magyarsággal szíváркоzó patakja folytatásával forgó kerekeinek megindítására való munkájában, hogy ösztönözője, ébregető szorgalmaztatója volt Prágay András uramnak is, s erszénye szája kitágíttatásával kinyomtatására való költségének hogy kémélője nem lehetett Nagyságod maga magának is, nem alitom, hogy ebben a mun-

*) A másoló által üresen hagyva.

kájában érdemével keresett neve dicsőségét Nagyságodnak sem az időnek ósága sem az embereknek feledkező háladatlansága elnyomhassa, s megfojthassa, fen kelletik tündöklésének maradni, kikkel is fénylenek terjedten, a még a magyar nemzetnek maradéki fenn maradnak, s ágazati fiúrul fiúra terjedhetnek, származhatnak.

Ezen Fejedelmi órának megböcsülhetetlen méltóságát, kerekeinek mesterségesen való formálását s forgását, a ki jól mértékelheti fontolhatja elméjével, megtudhatja ítélhetni minden egyéb magyar nyelven kiterjedett politicus könyveken felől való hálaadásával mennyire vitte, s nyújtakoztatta legyen ez a könyv elől előttök pályáját. Mint annakokáért az önnön maga böcsi, hogy böcsösebb a több efféle nemű könyveknél, e világi életünk kerekai s minutái kellemetesen s kíváncsian való forogdogáltatására, s jó nyomba való jártatására, úgy előző böcsben tartathatnák irigység nélkül azok is a kik elméjékbeli fáradságokkal is, kezekbéli munkálkodásokkal is, költségbeli fogyatkoztatlanságokkal is érkezették, és juttatták a mi magyarai nyelvünkön való tolmácsoltatására s kinyomtatására.

A mely gyönyörűséges könyv és drága kövekkel ékesedett Óra csak az én elmémnek való kedveskedésével, s magát szivemmel s elmémmel való kedveltetésével is örvendezésemmel is serkenget, ébreget, mint most is ébreget környúlótte való pöpöcsölésemre, s kerekai tekergetésemre. Mennyivel serkenetheti s ébretheti hát inkább azokat, a kik én nálamnál huzalkodottabban rázogathatják kebeleikben a belőle rázogatható igaz élet renető szép színű s jó ízű gyümölcsét.

Illette bizonyára nagyságos uram ennek a szép hasznú s gyümölcsöző örökség elfoglalásának hátra semmiképpen nem hagyható szorgalmatossága s gondja Nagyságodat, kívánta is igen Nagyságodtól elméje éli bizonyító próbája köve is, hogy magára vállalván Nagyságod e szép könyvnek kifordítottatását s kinyomtatását is, másnak ne engedje s hagyja elragadni azt a hirnévbeli hervadhatatlansággal ékeskedő dicsőségét, a ki ebből a munkájából, jó gondja viseeléséből, s költségének nem kiméléséből terjedett, s ágazott csak immár is Nagyságodra, koronázván és tetéztvén ebbéli költségével azt az úri értékéhez illendő dicséretes és felette magasztalando költséget is, a melylyel a Krisztus becsületi s méltósága gyarapító anyaszentegyházbeli tudományyal ékeskedő keresztény tanítóknak száma seregét is toldozgatja s foldozgatja, szaporítja mostan is szüksége szerint Nagyságod országunkban.

Így immár érthetvén Nagyságod, minemű kedvvel is, s mely örvendező hálaadásra gyuladott elmével, szívvél is fogadtam legyen Nagyságodtól, ezt a Nagyságod énnekem kül-

dötte mocsok nélkül való tisztaságabeli aranyos táblák közé érdeme szerint köttetett és foglaltatott úri könyve ajándékát. Értheti Nagyságod e mellett azt is, hogy kívántam érhetnem életemben nyelvünkre fordítását s kinyomtatását is (azt a színezett, himezett részét magáni mértékében hagyván, a mely színezésnek ragadó gyantájára e világi vélekedeteknek leleményeiből szívárkoztatja csak iszaposkodó mótelyes folyását) kívántam peniglen módos állapotját, rendét és formáját, s mikorosságát is úgy láthatnom, hogy quantitása, kvalitása, mivolta, minéműsége is ne ütköztesse, se ne idegenitse magától elmémet, kíváltképen, hogy a marginalis sententiák is mint annyi arany boglárokkal teljeseek, az írásnak derekas textusához lévén ragasztattak, elegendő spátiumába tágasságába hagyhasák az írásnak derekát is, s a külső margókat se obruálják, borítsák s fojtsák el, semmi fejéren maradó szélei nem mutatósokkal, kit minden részében úgy írt véghez illendő és kívánandó circumspectióval Prágai András úr, a mint kívántam, és kívánhattam követvén ő kegyelme Vanceliusnak utolsó editióját, a ki szintén ilyen egész árkosó quantitasban prodeált Drezdában. Betegeskedő ügyében, lankadt erejében kedvében, sietős lévén munkája is ő sokat pudstált, effectuált, s az közönséges ebbeli haszonnak dicséretesen szolgáltat bizony ő kegyelme, úgy hogy expleálta igen, sőt még superálta, felül is múlta az én ő kegyelme Magyarországa felől való vékonyabb szerbéli vélekedésemet s intésemet is, annyira vévén ő kegyelme ez munkájábéli szép érdemét, hogy amens temerariusque iudicetur merito is, qui detrachere ausit tantam tamque decentem capiti suo haerentem cum laude coronam, esztelennek, szemtelennek ítélhessék méltán, a ki az ő kegyelme neve dicséretivel kereste érdemes munkájából fejéhez ragadott ilyen nagy áru, s ilyen ékes koronáját le merészlené fejről rántani, és ragadni. Mindazonáltal, ha ő kegyelméhez közellétemmel némely részeiben két vagy három igebéli suggerálással focálhattam volna elméjét tulajdon maga ítél-tivel is, nem lehetett volna megvethető abbéli jelenlételem ő kegyelme előtt. Szabadságot adván tolmácsolásunkban Cicero maga is több szóval s igével azt megmagyaráznunk, a kit egy szóval elegendőképen ki nem mondhatunk és magyarázhatunk, kit maga cselekedetivel is bizonyít, így írván felőle: equidem soleo etiam, quod uno verbo graeci si aliter non possum idem pluribus verbis exponere. Én, úgymond, a tolmácsolásba vagy magyarázatba, a kit a görögök egy igével, szóval írnak, vagy mondanak, nem lehetvén egyéb mód benne, s nem mondhatván én is egy deák szóval azt, több igével szoktam ugyanazont kimondanom és tolmácsolnom. A mely tolmácsolásában való

Cicero szabadságot adott példájából követhetjük mi is az írás magyarázó rendi folyásának felette kívánandó ékességével, s az házagos szó fogyatkoztató csorba írás csonkaságának teljessévével suppleálásával is, ki nélkül a méltóságos diszes becses írás természeti disztelenséget szokott magára tekeréteni, azoknak elméjek sértésével, rülöknek csalatkoztatásával, a kik ennek nagy szükségét, módját, sőt mesterségét is méltán kívánhatják írásunkban tekinthetni, noha nem sokan lehetnek afféle írástudományban előhaladott emberek közöttünk, a kik csak gondolkodni tudhassanak is efféle mesterséges írásoknak keletiről és természetiről, s ugyan nagy szükségiről is, nem hogy követhetni tudnák, a kiknek elég bővelkedő szók és igék folyása szívárkozik is szólásokban a nyelvekre elégségesnek a szerint írhatniok, a mint a mindennapi közönséges szókkal való beszélgetéseknek a szokása vezérli elméjeket, nem gondolkodván Cicerónak amaz mondásiról, hogy: aliud est esse artificem cuiusdam generis et artis, aliud in communi vita, et vulgari hominum consuetudine non habetem et rudem. Más dolog, úgymond, némünembeli földolognak, avagy mesterségnek mesterének lenni, s más közönséges hivatalban, s közönséges emberek beszélgetésének szokásában nem tompának, tudatlannak. Azt tartom penig én (mint tartja s állítja Cicero is), hogy ha valamit e világi egy földolog kíván bizonyai mesterséget bizonyítani magában, bizony az írásbeli munka kívánja. A kitől a mesterséget valaki el akarja vonni s távoztatni, nem itélvén, hogy mesterség kívántassék hozzá, vékonyon bizonyíthatja elméjebeli okosságát, s külön-különbféle dolgok értelmének tudományát abban az itéletiben, holott az okos elmének, s próbára vethető sok dolgok értelmével ékesült főmódon írható mesterembernek soha semmiből sem tetszhetik úgy meg valósága, mint a mesterséges írásnak, szólásnak előhaladott voltából, úgy hogy legfőbb czégére is a mesterséges írás csak az igen jeles, okos és éles elmének bizonyítja Isocrates imez mondásában: orationis praeclarae et artificiosae facultas stupidis negata prudentis animi peculiare signum est atque munus. A becsületre kihaladott ékes és mesterséges szólásnak, írásnak tompa goromba elméjű emberekkel nem közöltetett értéke kiváltképen való tulajdon tisztí s hivaltalja s okossága bizonyító főjele ajándékja is az okos elmének. Így hát bizonyai mestersége vagy az írás épületének falai, ablakai és szegletei, oldalai, ajtai, grádicsai, héjazati felállításának és minden egyéb részeinek, s abban való ékességi megadásának, s nem nyúlnak jól az íráshoz azok, a kik a mesterséget idegenítik, hidegitik, lopogatják, s fosztogatják is tőle, azt vélvén s itélvén felőle, hogy ne kívántassék semmi mester-

séges dolog hozzá. De hallák mit mond, s mit beszélget Cicero is nékik: nullam dicere maximarum rerum artem esse, cum minimarum sine arte nihil sit, hominum est inconsiderate loquentium, atque in maximis rebus errantium. A nagy földolognak semmi mesterségét mondani, s vallani, holott a kicsiny dolgoknak sincsen egyike is magához illendő, s kívánandó mesterség nélkül, jó gondolattal szólóké, s az nagy gondos dolgokban tévelygőké. Állapotjának s természetinek mivoltával, s ilendőségével is érteti s érezteti pedig az írásnak főfolyása velünk, hogy sok dolgok értelméből buzogdogáló mesterség kívántatik természeti állapotjának bizonyításához, s vérével, levelével bővelkedő ép egészségének mutogatásához. A mely egészsége s épsége tapasztaltatására s ösmertetésére ilyen jeleket adogat s mutogat az ékes írásnak főmestere, s valóságos apja Cicero előnkbe: probanda ea oratio, in qua nihil inane, nihil inconditum, nihil curtum, nihil claudicans, nihil redundans insit. Az a javallandó és magasztalandó, ép és egész írásfolyás, a kiben semmi hézagos üresség, semmi izetlen disztelenség, semmi farkavágott kurtaság, semmi zsugorodott lábú sántaság, semmi szükségtelen partjai kívül folyamodott csacsogó csalcsapság sincsen, úgymond. Tanit e mellett arra is, hogy írásunkat igen száraz ösztövérségétől és nedvességétől levétől s vérétől fogyatkozott betegeskedő lankadozásától is oltalmazzuk, intvén, hogy: etsi non plurimi sanguinis sit, habeat tamen succum aliquem oportet, ut etiamsi maximis illis viribus careat, sit, ut ita dicam, integra valetudine. Ha szinte igen bővelkedő nem lehet is írásunknak tagja s állapotja, de szükséges, hogy némünemű nedvességgel, s leve legyen, úgy, hogy ha ama derekas vastag erőbeli nem lehet is, hogy így szóljak, épséges egészségő legyen.

Érthetvén annakokáért jó részent, csak szintén ezekből is állítom, Nagyságod minémű állapottal való készüllettel kellessék az írásoknak forgatásában s gyarapításában való munkának mesterségét viseldegelni s bizonyítani azoknak, akik az írásoknak veteményi földeit irtogatják s egyengetik, szántogatják, ugarolják, kevergetik s vetegetik, hintegetik is gyümölcsöző magjaival. Jól cselekedte Nagyságod, hogy oly irtogató, szántogató, ugaroló, kevergető értelmes szemes személyt keregett s választott ennek a szép könyvnek tolmácsolásához s kifordításához is Nagyságod, a ki dicséretesen vihette s vitte ebbeli hivatalában való terhes fáradságát véghez.

Akarom, hogy ilyen munkása és órasmestere találkozott kerekei megindítására ennek a Fejedelmi órának, kívántam is igen, hogy találkozhassék, noha kételkedém, találkozik-e, kinek találkozásából tapasztalom helyesnek s valóságosnak lenni

Iustus Lipsiusnak ím ez ékes darab íráskáját: nulla tam felix regio, quae felicissima omnia ingenia includat, sua cuique terrae gremula, quae illustret. Nincsen oly boldog szerencsés ország, a ki minden szerencsés tudós elméket magába rekeszsen vagy rekkentsen, vagyon minden országnak és tartománynak oly tündöklő drága kövecskéje, a ki világa férlésével tündököltesse s ragyakoztassa is honjabeli tudományát, s országát magával. Így az ő részéről ebbéli hivataljának eleget téve Prágai András uram, kívátnának, hogy azok is felelhetnének hivataljoknak meg e szép Óra harangja hangjához való életek egyengetésével, a kik szemek tekintetét s fülöknek hallomását éregeti, s élregetheti csengése és pöcsögése. Fölötte vak, igen siket, nyelve megkötöttet, néma is lehet az, a ki nem láthatja s hallhatja és vallhatja, hogy minden részében rubintos gyémántos élet ékesgető tanúságokat s tanácsokat nyújtogat, mutatog az elméknek, olvassák is, dicsérik is sokan, de kevesen formálják s igazgatják ennek a Fejedelmi órának serkengetéséhez életjeket; nem is öltözködnek azokban a léleképítő ruházatokban, kiket ez a könyv szabogat reájok, avagy annak a szép illatú balsamumnak kenetével sem kenyegethetik testöket, a kit ezen könyvnek szivárkoztatásából kenyegethetnének illatoztatásokkal magokra. Ugyanis hoc opus hic labor inter aromata versantem amariticum evadere vires et odores aromaticum redolere. Ez könyvbeli olvasáshoz oly haszonhozó munkálkodás kívátnának, hogy ez innen gyűjtögethető ambrapézmsa balsamum kenetnek gyönyörűséges illatját s mindenemű fűszerszámoknak velős gyomorerősítő használatját szagát a közöttök sétikáló s járdogáló személy, maga is szagolhatná s másokkal is szagoltathatná mindenkor magában. De hijában, a ki szerecsen, ugyan szerecsen az, annyi szappant nem vesztegethetnek, mosogathatnak reája. hogy feketesége fejérséggé változzék bőrinek, s csak úgy is ragadnak s akadnak ez könyvnek intési, tanítási, oktatási szívébe, elméjébe, mint a tövis, a bojtortján és a csipke ragadhat, akadhat az igen megaszott száraz tökben. A hol a csacsogó szajkó, terecselő szarka, szökdöcsölő czinege, ugráczoló buja veréb természetű viczgapurdi asszonyok szájába zabolát vetegető s életek dorgáló feddő íráshelyek fordulhatnak ez könyvnek rendiben elő, leginkább mindenek csak azokat tudják az helyeket, s asszonyok természetiben való fakadékokat, szemölcsöket, nyelvek hegyével feszegetni, mintha a feszegetőknek is nem volna elégséges sóbálványok eleikbe ott gördítve, a kit nyelveknek megveszett ízi helyére hozásával nyalogathatnának, s hintegethetnék is természet viszketegét, s rihes erkölcsöknek terjedező fenéjét a porával mind császárok, királyok, zászlós

urak, papi rendek, hadakozó állapotbeli vezérek, hadnagyok, kereskedő emberek, nagy asszonyok, nemes és közrendbeli asszony állatok, özvegyek, atyák, anyák, fiak, leányok, szolgák és szolgálók, dajkák, orvosok, tanítómesterek, vének, ifjak, serdülő inasok és egyebek érthetik s vehetik eszekben, hogy ez a szép Fejedelmi óra koczogdogál nékik minden illetlenségeknek távoztatásával hivataljokban igazán és kelletiképen való eljárásokra. Csakhogy akadályt nagyot látok ennek a drága Órának sok szép hasznai gátolására s fojtogatására, a sok trágár (?), borbolond, csapzanyalka, rusnyabeszédű ocsmány dolgok cselekedő fajtalanoknak, bordélyoskodóknak eláradásából, szaporodásából, országunkban torlódnia, kikkel mind fejedelmi s mind úri paloták, udvarok igen megrakodtak, kívántatnék bizony, hogy Marcus Aurelius császár feltámadna s mint Rómát, hogy császárságának idejében repurgálta, megsöprötte s kitisztította volt éltébe, efféle szemet embereknek elsokasodott gazzából, s szaporodásából tisztitaná, söprené ez mi romlott hazánk darab részecskéjét is, melyből relegáltatná, számkivetetné, oszlatná a tengeri szigetekre onnan való soha meg nem térésekkel efféle csintalan, kereszténység undokító, emberi emberséget zavarító, tisztesség s böcsület ocsmányító, isten parancsolatait rontó s ő sz. felségének tűró szenvedő szent természetit boszantó, minden virtusokat, s jámbor erkölcsöket talpokkal tapodó, disznólkodásban merült keveredett embereket, a kik országunknak visszafordult állapotjával oly böcsben tartatnak, oly előző állapottal vannak, mind urak asztalához való telepedésekkel tanácskozásokban, mulatkozásokban, társolkodásokban, nyájaskodásokban való részesedésekkel, hogy ha fontolásra a jámborságnak s az latorságnak s az illendőségnek az illetlenségnek vetődni akárki is megarányozhatná, hogy a latorság, csapzaság, s az illetlenség is nyomja mindeütt el a jámborságot, s az illendőséget, úgy hogy a jámborság egy fontnyi sem lehetett, a hol sok mázsányinak löletik a latorság. A hol így vagyon pedig a dolog, ott bizony ennek a Fejedelmi órának avval a haszonnal való tekinteti s böcsületi igen hibáltatik, fojtogatatik, a mely böcsületinek és tekintetinek jó szavú harangja csörögögéléséből származható sok hasznokért, minden rendek között áradozni s nevedetni kívántatnék. De kit tegyünk itt vétkessé, ki ád a férges erkölcsű moslék emberek szeretetiből, s böcsületiből okot ennek az Órának böcstelenségre s minduyájunk káravál való haszontalan-ságára is. Nemde nem azok-é, a kik udvarokat, palotájokat, ebédlő vacsoráló házakat, tanácskozó kamarájokat is nyitogatják nékik a kik nevelik, hizlalják, csókolgatják, nyalják, kenik, fenik, skárlátózzák, gránátozzák, ajándékozzák, minden kedves

javokkal őket, sőt formálják, igazgatják, mérik, szabják, egyengetik bordélyoskodó rosz magok viseléséhez, semmire köllő avas erkölcsökhöz is magok viselések s természetjek görcsösségét. Gondolhatjuk-e efféléknek viselését, házokat asztalokat érdemes böcsületivel ékesítheti-e ez a fejedelmi drága kövekkel, gyöngyökkel ékesedett Óra? Nem gyöngy, hanem árpaszem köll a kakasnak. Bikk és tölgy makk (hogy valami dögösbet ne mondjak) a disznónak. Most irogatok, raggatok nagyságos uram egy satyrás dorgáló, feddő írást a nem udvari udvariság ellen, a mely nem udvari udvariság, a virtusnak háta megé vettetett gyaláztatásából, tövéből, gyökeréből való kifordításából gyarapodik országunkban, intvén abban az írásomban az előjáróinkat, hogy a dögösült erkölcsű, csapza, gözöngűz, csele-fendi természetű, nadályforma és termetű, keskeny hajokat orrok tövére alá nyújtakoztató, deli, hegyke, dicsegető, rusnya beszédő, tragár, szemtelen, nyelves embereket gyomlálhassák, irtogassák udvarokból hátok megé, házokat üresítsék tölök, a jámborságot kereszténységet, virtusokat, jó erkölcsöket plántalgatván, nevelvén, gyarapítván, magok böcsületivel helyettek. Abban az írásomban magyarázom ím ez verseket, a kik méltók, hogy minden házakban felszegeztesse nek, minden emberek előtt is tartassanak úgy, hogy kinek-kinek szívében elméjében is plántáltassanak: *morum malorum pestilens spiritus, sive affiat, affert, sive stringit, inficiat, ne forte te ullis afficiat contagiiis pruritus aliquis, namque si mores malos non oderimus, non ambimus bonos.* A rosz gonosz erkölcsöknek pestises lehelete, ha szélyel fullalhatja is magát, dögöt hoz magával beléd, ha ölelve szorít is magához, mirigyesít. Viselj gondot azért el-lenek, hogy valami módon magokhoz való édesgetésekkel ke-segdegeltető viszketést, tölök való sértegetésedet ne hozzanak beléd. A mely tölök való fertelmezésedet úgy távoztathatod magadtól el, ha távol kerülöd nemkedvelésseddel őket. Ugyanis peniglen ha a gonosz erkölcsöket nem gyűlöljük, nem szeret-jük, sem szerethetjük a jókat.

Rhithmosos versecskékkel is így magyaráztam meg ezeket:

A rosz feslett erkölcs ha csak rád lehel is,
Elhidd mirigyesít s igen dögösít is,
Ne nyeld és nyald bátor kóstoló ízét is,
Érezheted annak jó távul büzit is.

Távoztasd magadtól a gaz társaságot,
S húzni-vonni vélek ne siess egy hámot,
Igazságot szólván, nem beszélek álmot,
Barátságok adat lelkedről nagy számot.

Az undok rútságot soha se szépítsed,
 Magadat előtte félvén tekerítsed,
 Jó erkölcsöd véle ne fertelmesítsed,
 S hozzája szivedet ne kénytelenítsed.

Egy summában szólván jó erkölcsöt szeress,
 Szű azt nem rághatja, mert zöld, mindenkor nyers,
 A gaz erkölcs pedig természettől eves,
 Sokakra ragad el, minthogy szurkos s enyves.

Szeretetre ez valakit gerjeszthet,
 Szép s jó erkölcsöt az soha nem kedvelhet,
 Virtus jóságival ékesült nem lehet,
 S így rossz érdemével nagy bücsre sem mehet.

Emlékeztet levelének utóljában ellenem való panaszol-
 kodásával régi énnekem parancsolt szolgálatom hivatala elmu-
 latásomról Nagyságod, nem magamon múlt bizonyos legyen
 Nagyságod benne, de múlt hozzája akadott szerencsétlenségen
 el. Nem vala immár olyan ürességgel a Nagyságod könyve mint
 nekem adta vala Nagyságod, de azon veszedelemben keveredék,
 kiben keveredtenek véle együtt a több könyveim is hazámnak
 felprédálásában, 609 könyveim számából 131 könyvemnél nem
 marada több meg; azok is sok fogyatkozással, szakadozott,
 mocskolt, és marczongolt állapottal elprédáltatván a Nagysá-
 god könyve is közöttök. Minthogy eleitől fogva természetem-
 nek született ösztöne is szorgalmaztatott a könyveknek forgatá-
 sára, és olvasására, a kinél honjában benülő ember örvendete-
 sebb mulatságot nem vehet elő, szerettem igen a könyveket,
 nem is adtam semmiért örömesben pénzemet, mint a jó könyvek-
 ért, hiheti Nagyságod, vallottam csak könyveim elveszésében
 is ezer forintnyi kárt, a kik igen válogatott s igen szépen kö-
 tött könyvek is voltak. Marháimban való sok kárvallásaim
 után pedig osztán az úristen nagy betegségekkel, szívbeli ke-
 serőségekkel is látogatta életemet, ez ardens febris vetvén ben-
 nem fundamentomot a phrenesisnek, hagymáz betegségnek,
 kiben őt egész holnapiglan nyavalygottam. Abból catharus
 perfocans következők fojtogatásommal reám, a ki interclusis
 naturae omnibus meatibus, hallomásomtúl, látásomtúl is orbála,
 félesztendőnél több ideig tarta rajtam a vakság, a siketség
 pedig tovább másfél esztendőnél, úgy hogy még mostan is a
 fejem veleje harmadfél esztendőttől fogva immár nem szintén
 tisztulhatott tisztátalanságátúl meg, ugyan meg is halok, ful-
 ladok vala, ha az úristen a természettel nem szolgáltatott vala.
 A bal oldalomon nyilatkozik fontanellám, a kin 19 holnapoknál

továbbszivarkozott nyavalyámnak materiája, iszapja. Karácsony előtt Szécsénybe a törökökkel való tractálásunkkor gyógyula be, de veszem eszemben, hogy nem lett volna ártalmas több ideig tartó nyilatkozása is, mivel érezteti begyógyulásából való terhelődésemet velem, kihez képest utak járásától is tilalmazkodtatom, honjaimban nyugotván magamat életemnek szabott rendi s professiója is kívánván continuáltatni a benülést velem, igazúl tartván azt a mondást, hogy: *quicquid nimium leve est, mobile est*; osztán: *qui frequenter a se excurrit, rarerter ad se recurrit*. Ha lehetne tölem örömet követném *Bruxillus* élete példáját, a ki felől *Horologium* első könyvének ötödik részében, dicséretivel való emlékezet vagyon; ugyanis: *a bene sedentibus bona consilia manant*. *Plato* is azt mondja, hogy: *sedendo et quiescendo animus prudens fit*, kit bizonyít s tapasztaltat a mindennapi dolgok *experientiája* is velünk. Mindazáltal az én benülésem elmebeli munkákkal tömődik, distineáltatik, a kik miatt házi szükségembéli gondjaimban is fogyatkoztatván s nyomattatván, terheltetvén igen sok levekre való választételeimmel is úgy, hogy *sine ducta aliqua linea* egy napom sem múlik. De hogy mindezekben is a Nagyságod parancsolatja szerint munkáim gyümölcseinek valami részei kiszolgáltatását continuálhassam, alkalmatosságot választok hozzája, úgy hogy *Kis-Asszony* napig kezéhez is jutathassam *Kegyelmednek*, ajánlván holtomig való alázatos szolgálatot Nagyságodnak, kire köteleztetem e szép könyve új ajándékozásával is Nagyságodhoz, kit szeretettel s böcsülettel meg is tartok a Nagyságod emlékezetéért, arra való tekintetemből is, hogy azok számából valónak profiteálja *symbolumjában* magát is Nagyságod, a kik hiszik és vallják, hogy: *non est currentis, neque volentis, sed miserentis dei*. *Misereatur autem illorum ille, qui illius misericordia indigentes se sentiunt et agnoscunt, et pro illa impetranda supplices ad illum recurrunt*. Kit közöljön isten ő sz. felsége Nagyságoddal is éltetvén egészséges életbe sokáiglan Nagyságodat. Írtam 25. Maii, 1629.

P. S. Nagyságod megbocsásson írásom hosszú huzonságának, ha a közönséges pad alá vethető módot kellene követnem, forralhatnék hirtelen valamit fel, s csak abárlatlanúl s levetlenül is feladhatnám főzésemet, hiszen megértheném evvel ez írásommal is, könnyen menekedhetném tőle, hogy a mely könyvet küldött ajándékon nekem *Reothi úrtól* Nagyságod, ő kegyelme énnekem megküldötte, kit jó néven is vettem Nagyságodtól, a könyv igen szép, és jól is nyomtatták, és hogy jó tanúlságok, szép históriák is vannak benne; de tudom hogy a Nagyságod elméje nem elégedhetnék csak ezen meg, kívánhat-

ván Nagyságod bővebb csorgásával való folyását is az én írásomnak látni és szemlélni. Én hozzám sem illenék penig, hogy **semmi** szívére ható s elméje tartozható írással csalatkoztatnám reménysége fogyatkoztatásával Nagyságodat, szeretvén az írásbéli móddal az úristen az én elmémet is annyira való részéből, hogy igaznak ítélheti Isocratesnek ama mondását, hogy: praestat in magnis paulum excellere, quam in parvis esse praestantissimum. Jobb és dicséretesebb a fő dolgokban valamennyire előhaladni s lépni, hogy nem a kicsiny köz dolgokban főnek és jelesnek lenni.

(II. Rákóczy Ferencz titkára Kántor István által készített másolata a nemz. Muz. birtokában a Nagy István-féle gyűjteményben.)

CLXXIII. 1629. máj. 27.

Generose domine et frater plurimum confidentissime.

Salutem et servitiorum meorum paratam commendationem.

Az Kegyelmed levelét vedtem, melyből megértettem, hogy Kegyelmed Karsára akar menni bizonyos és szükséges maga dolgaiért, a ki igen méltó dolog is, hogy ily nagy dolgát ne praetermittálja Kegyelmed. Kivánom azért az úristentől, hogy az Kegyelmed útját szerencséltesse és hozza meg hozzánk viszont békével jó egészségben. Ezek után minden sok jovaival áldja meg isten Kegyelmedet. Actum in Ujvár 27. die Maii, anno 1629.

Generosae Dominationis Vestrae

servitor et frater addictissimus

Kohary István.

Bornemisza uramnak ajánlom szolgálatomat.

Küldésim: Generoso domino Johanni Rimai etc. domino et fratri mihi plurimum confidentissimo.

CLXXIV. 1629. jun. 8.

Generose domine amice nobis observandissime.

Servitiorum nostrorum paratissimam commendationem.

Accepimus litteras Vestrae Dominationis generosae in negotio pecorum per tricesimatores Zechenienses a subditis Vestrae Dominationis generosae nuper contrabandatorum. Quantum attinet ad hoc, iam equidem prius a praedicto tricesimatore informati sumus, et ipsi perscripsimus, ut si iustum est contrabandum, id quidem divendat, preciumque huc ad came-

ram suae maiestatis transmittat. Verum quia Vestra quoque Dominatio generosa superinde scripsit, et immunitatem suorum subditorum praetendit, ideo dum et quandocunque Vestra Dominatio generosa praedictos subditos ad contestandam immunitatem ipsorum huc ad nos transmisérít, et ipsi iustam causam habuerint, facturi erimus, quod iustum et aequum est, ne vel sua maiestas in proventibus, vel ipsi in sua immunitate damnificentur. In reliquo eandem feliciter valere cupimus. Posonii, 8. Junii, 1629.

sacratissimae caesareae re-
giaeque maiestatis camerae
Hungaricae consiliarii.

Külczim: Generoso domino Joanni Rimay etc. domino amico
nobis observandissimo.

CLXXV. 1629. júl. 14.

Szolgálatomat ajánlom Kegyelmednek, mint jóakaró bizodalmas uramnak. Istentől kívánok Kegyelmednek, mind asszonyommal ő kegyelmével, Kegyelmed szerelmes gyermekivel sok esztendeig való hosszú életet, jó egészséget megadatni.

Az Kegyelmed levelét nekem Boldizsár megadá, immár szintén induló félben voltam, hogy érkezék, melyben mit írjon Kegyelmed, megértettem. A mi uram palatinus uramhoz ő nagyságához való fáradságot illeti, elég neheztelémre való volt. Ha szintén esős idők voltak is, ha megállott ismét a szél, szunyog és ez egyéb bugár miá az lovaknak nyugodalmok nem volt, magamnak is nem szintén kedvem szerint volt az nappali járás. Egyébaránt istennek hála, palatinus uramnál ő nagyságánál jó véggel jártam volna, mert noha ott az táblán con . . . cálták őket, de ugyan az ország törvénye szerint ispány uramnak az . . . lanoknak hiteket harmad magokkal acceptálni kellett volna, de ispán uram csak nem ada esküt az két Madáchchal Forgácz Sigmondné asszonom ő nagysága számára, ő nekik állott legfelebb, főképen Madách Györgynek exequálták. Ott is az táblán palatinus uram ő nagysága volt az főbíró. Itt is azt kellett volna cselekedni ispán uramnak, a mit palatinus uram ő nagysága parancsolt, hogy a kik megmenthetik magokat, azoknak hiteket acceptálja, de exequált azután is az mellett palatinus uram ő nagysága levele használni fog. Igen ő nagysága sem adhatott, császár urunktól ő felségétől kell venni egyéb dolgokról is, a kiket az úr parancsolt. palatinus urammal vég-

hez vittem az szent-györgyi szélók felől elvégeztem ő nagyságával. Ferencz ellen is az szent-péteri felől újebben informatiót vett tőlem palatinus uram, megbeszélettem ő nagyságának, minemő violentia volt, a kit Ferencz simpliciter ő nagysága előtt tagadott. Igen csudálta palatinus uram, kire a lett a válsz, hogy azért az violentiáért amittálja portióját Ferencz úr. Procedálhatni ellene mandatumot ad ő nagysága messter uramra, most kiadtam volna, de uram nem volt otthon, csak jegyzést vett tőlem ő nagysága arra valót. Mindenből ajánlotta ő nagysága uramnak ő nagyságának magát. Ugyan szükséges volt innét ő nagyságát informálni ez dolog felől. Ott most igen békességben vadnak, nem hallani semmi gonosz hireket, az aratást is, a hol az búza el nem veszett, jó részt immár akkor Sopron körül, Lakompach körül elvégezték vala. Csalóközben igen nagy fogyatkozás vagyon az búzáknban, Eberhart körül, Rajka és Sopron kerül majd négy egész mélyföldön mind elveszett a búza, a ki tiszta, az kalásza szép, de semmi sincs benne, egy kévében is nem talál egy jó kalász búzát. Horvátországban is, mondják, hogy majd ötven mérföldnire is nincsen semmi búza. Palatinus uram ő nagysága most igen jó egészségben vagyon, Lakompachon hagytam ő nagyságát szolgáltat ő nagysága. Esterhás Pál uramot együtt az bátyámmal Esterhás Dániel urammal ő nagyságával előtaláltam ott az Nyulas mezein men-tenek. Kegyelmednek Esterhás Pál uram szolgálatját ajánlja, ő nagyságával sokat szóltam az leginek felől, ő maga hozta elő őket. Kérdé ő nagysága tőlem, ha palatinus uram ő nagysága nem hozta-e elő. Megmondám, hogy voltak emlékezetben ő nagysága előtt, meg is parancsolta ő nagysága, hogy az marhát mindjára beküldjem Vácra, ő nagysága halálokra adni igyekezik, nem tartott abban ellent, hogy emlékeztem ő nagyságának kész is igen őket elbocsátani. Itélem, hogy ezután Esterhás Pál uram is nem fog ellenkező lenni, a mint ő nagyságával is szóltam felőle, meghagyta ő nagysága is, hogy paripájokkal is eladjuk, meg is elégitsék az törököket. Az Benedek lova igen elfáradott, talám el sem mehetne, mindazonáltal azon leszek, hogy elküldjem Kegyelmeddel. Kegyelmednek, mint uramnak, megszolgálom, hogy kának írt volt Kegyelmed az lajstrom felől. Immár csak pure kell neki leírnya, vagy hat tavali korcsmárostúl kell számot venni, véghez viszi, csak abban hagytam Divinben, hogy érette legyen, ha elviheti, által jünniök Divinben hozzá. Az úr ő nagysága énnekem írt volt, hogy az visszajövetel arra lett volna Beszterczére, de én Csötörtökhelyből megírtam ő nagyságának, hogy az terminusok kedveért haza kell sietnem. Divinből is újebben informál-

tam az ide alá való állapot felől. Immár talám az aratásig alá nem fog ő nagysága jünni. Megírtam ő nagyságának, hogy Forgácz Sigmondné asszonyomot ő nagyságát ad 24. Julii certificálták volt propter non inpensandam iudicii, de elhaladt az aratás utánra való napokra, az augusztusnak utólja felé ha lehet az terminus, írtam arról is, hogy igen jó volna, ha ő nagysága is personaliter akkorra jelen lenne, talám arra leszen valami válaszom, Kegyelmednek is talám írnya fog ő nagysága. Tartsa meg az úristen Kegyelmedet sok esztendeig jó egészségben. Datum in arce Divin, 14. Julii, anno 1629.

Kegyelmednek

mindenkor
örömet szolgál míg él
Saarközi Gáspár.

Külszím: Generoso domino Joanni Rimay de Alsó-Sztrehowa,
domino mihi semper observandissimo.

CLXXVI. 1629. júl. 30.

Szolgálok Kegyelmednek, mint jóakaró uramnak bátyámnak. Istentől Kegyelmednek minden jókat megadatni kívánok. Igen feledékenségben jutottam Kegyelmednek, hogy Kegyelmed Tokajban való lételét értettem. Immár ha érdemetlen voltam Kegyelmed hozzám való jövetelire, ottan egy kis czédulája által tudósítván Kegyelmed, melyet becsültem volna, Kegyelmed meglátogatására elnyargalnom Tokajban sem resteltem volna, holott Kegyelmednek nem mindenkor adatik ez mi földünkre való jöveteliben alkolmatossága, de egy szóval csakugyan nem akarta Kegyelmed, hogy én szolgája (sz)emben lehessek Kegyelmednek. Generalis uramnak bátyámnak Kegyelmed ő felségéhez való menetelit tudja, míg isten ő kegyelmét meghozza, ittben kell nekem is ő felsége kegyelmes parancsolatjából lennem. Kénszerittetem Kegyelmednek írnom, az szegín Baramoly Sigmond meghala, mivel bátyám uramnak generalis uramnak sokkal volt adós, mely adósságban egri káptalamban oda való jószágát négyezer forintban kötötte ő kegyelmének, kinek elfoglalására ím két kassai katonát Boross Ferenczet küldtem oda és Komjáti Jánost küldtem oda, Kegyelmed kérem az generalis uram ő kegyelme tekintetiért és atyafiuságáért legyen minden segítséggel és jóakarattal nekik, tudom rövid nap isten ő kegyelmét meghozván, maga is levelével értesíti Kegyelmedet, ez mellett Kegyelmed engemet is jóakaró atyafiának ismervén

lenni, valamire elégséges, Kegyelmednek jó szívvvel szolgálók. Meg vagyon uram parancsolván ezeknek, hogy Kegyelmednek hallgassanak; Kegyelmed is instruálja őket, mint kellessék abban az jószágnak elfoglalásában dűlekedniük. Isten sokáig éltesse Kegyelmed. Írtam Kassán 30. Julii anno 1629.

Kegyelmed

jóakaró
atyafia szolgál
Káthai János.

Külczim : Generoso domino Joanni Rimay de Sztregova, domino fratri observandissimo atque confidentissimo.

CLXXVII. 1629. a u g. 11.

Szolgálatomat ajánlom Kegyelmednek. Az úristen ő felsége minden idvösséges jókkal áldja meg Kegyelmedet. Úgy vagyon, Kegyelmed nekem küldött levelére nem most kellene választ tennem, de mivel hol Erdélyben való útam, itthen is hol egy, hol más dolgaim mindenkor szinte akkor felesedtenek meg, mikor ahoz kezdettem volna, most is az időmnek rövid volta, az mi nagyobb, elmémnek sokfelé való gondolkodása nem eresztenek az sok szóval való írásra, hanem hogy magamat az időhöz és mostani állapotához is alkalmaztassam, sőt uramat úgy instruáltam, Kegyelmedet én szómmal szóval köszöntse, és azt is megjelentsen, hogy én mindenkor Kegyelmednek jóakaró kedveskedő és szolgáló barátja is akarok lenni, várván azt az időt jó reménységgel, kiben Kegyelmeddel magam is szemtől szemben beszélgethetek, kire, hogy Kegyelmed is igyekezzék, igen szeretettel is kérem Kegyelmedet. Éltesse az úristen Kegyelmedet sokáig jó egészséges szerencsés életben, amen. Datum Zerencs, 11. Augusti 1629.

Kegyelmednek

jóakaró
szolgáló barátja
Rákóczy György.

Megszolgálom Kegyelmednek, ha ez alkalmatossággal maga jó ajánlása szerint meg fogja küldeni maga munkáit.

Külczim : Generoso domino Joanni Rimay etc. domino amico observandissimo.

CLXXVIII. 1629. sept. 28.

Generose domine amice, compater et tanquam pater observandissime.

Salutem servitiorumque meorum paratissimam commendationem.

Isten mindazokkal az jókkal áldja meg Kegyelmedet kik nélkül szűkölködik. Ztregovaiak és borosznokiak között minemő veszekedések vadnak az határ végett, tudom, hogy hírével lehet Kegyelmednek. Partibus consentientibus termináltam pro revisione causae napot, diem 6. Octobris, mely napon isten egészségemet adván és engedvén, magam is jelen akarok lennem. Kérem annak okáért Kegyelmedet, mint jó-akaró uramot komámot, hogy azon napon idején Felső-Ztregován compareáljon, hogy kimenvén együtt több jót akaró uram az villongó helre, mennél jobban lehet, kinek-kinek az ő igazságát látván, köztök eligazithassuk. Kegyelmed énnekem is parancsoljon, jó szívvvel szolgálók Kegyelmednek. Sárközi Gáspár uram is ott fog lenni. Más dolgokról is volna beszélgetésem Kegyelmeddel. Ezzel isten sokáig jó egészségben tartsa meg Kegyelmedet. Actum in arce Kékeő, die 28. Septembris, anno 1629.

Generosae Dominationis Vestrae

servitor et compater
paratissimus

Andreas Balassa.

Külsőim: Generoso domino Joanni Rimay de Alsó-Ztregowa etc. domino amico, compatri et tanquam patri observandissimo.

CLXXIX. 1629. nov. 5.

Szolgálók Kegyelmednek, mint uramnak. Áldja meg az úristen Kegyelmedet minden jókkal.

Engem uram az én kegyelmes istenem valóban ostrom alatt tart egyképen, de másképen ím menni erőt ada lábaimnak, hogy fenforgódhattom szerelmes beteges atyámfia mellett. Nem használja uram az nitrái asszony is semmit, de most kívántatnék az tudós asszony immár, mert uram, ebben vagyon az dolog, Kegyelmednek bizvást, mint uramnak, szerelmes atyámfiának megírhatom.

Ím ma egy heti vevé leginkább esziben magát az atyámfia az szülésétől fogva uram, az méhanya az keresztesontjának az végéhez ment, avagy talán oda akadt volt, mivel akkor az csonatok meg szoktak nyilni, onnan az helyből kiindolt, úgy felmegyen néha, hogy igen, de helit nem találhatja meg, oda igyekezzék, az hol fészket vert volt, az méhanya szája is néha fölötte hátra görhed, néha jól áll, néha az szájával fel akar fordulni, tegnap estve igen alá szállott volt, és így most kellene uram az tudós asszony, az ki helire állathatná, az Kegyelmetek vén asszonya azt mondta, hogy olyakat is gyógyított, hogy kijárt az méhanya, ha olyat helire tudott vinni, talám isten után ezt is; Kegyelmed szólana vele uram, ha biztatná, kérem Kegyelmedet, küldje fel Kegyelmed, holnap nagy okkal szolgállok Kegyelmednek, mert magam alá küldtem volna lovaimot, de az nitrai asszont vitték fel, minthogy öreg ember, nehéz gyalog járni. Madác György uramnak ajánlom szolgálatomat. Ha Kegyelmednek otthon nem volnának szekeres lovai, ő kegyelme fogadá, hogy felküldi, de hozzon mindenféle fűvet magával, mert itt nem találni, de úgy jőjön, uram, hogy ugyanitt késsen, mert akkor, hogy itt vala, igen sietett haza. Madác uramnak is örömet írtam volna, de ezt is elég búval, hamar-sággal írtam ma 5. Novembris, 1629.

Kegyelmednek

igaz
szívvél szolgál
Bori István.

Hogy ezzel (háborga)tom Kegyelmedet, Kegyelmedet kérem, megbocsásson, de az bizodalom cselekedtetí velem.

Külezim: Nemzetes vitézlő Rimay János uramnak, mint bizodalmas uramnak, szerelmes atyámfiának adassék ez levelem.

CLXXX. 1629. nov. 16.

Spectabilis et magnifice domine, domine et patrone mihi benignissime.

Servitorum meorum commendatione addictissima prae-missa.

E minapi Nagyságod levelének neve subscriptiójából aránzottam egészségben való fogyatkozását Nagyságodnak, azután hallomásokból is értegettem fölötte való langvorát s nagy betegségével való colluctálkodását, kiből való respirálását is immár onnan érkezett drabantjától szívem szerint érte-

getem. De mivel az gyakorta való betegeskedés is, s az eszten-
dőknek számosan váló mulása is sokat koptat, sokat vásaltat
életünkben, mint az gyakorta való árvizek is fogyatkoztatnak,
omladoztatnak az partokon, annit bízhatunk csak még igen
nagy épségében is életünknek állandóságához, mint az reggeli
harmathoz, s az hegyekből avagy vizekből gőzölgő párához, ki-
hez képest óránként készülteknek is kívántatik lennünk halan-
dóságunkhoz, előttünk forgatván ama mondást: *omnem diem
credas tibi dilexisse supremum*, Ez itt való Nagyságod pörös
causáinak kívántatnék ventilálódniok, ha az procuratoroknak
fogyatkozása nem akadoztatná őket, nem tapasztalhatni semmi
tökéletességet magok ajánlásába, oztán nem tudom akarva mí-
velik-e, de nagy tudatlanságot esmértetnek magokba, suc-
cumbáltatják az dolgok folyását. Kárt is, perplexitást is
attrahálnak gyakorta beléjük. Alitanám mindez okokra nézve
tetszenék igen Bosnyák uramnak ő nagyságának is, és nekem
is, hogy Nagyságod Forgátsné asszonyommal való controver-
siáit *amicabili compositione* hozná csendességre, énnekem úgy
tetszik, nem lenne *iniuriájával* Nagyságodnak, hogy az turits-
kai határt is remmittálván, venné ki közit belőle, s az koczko-
wai határt is ereszténé úgy meg Nagyságodnak, a mint az
töröknek Divinben való betelepédése előtt való időben az vár-
hoz birták, kire immár az asszonynak is láttatik elméje *incli-
nálódni*. Az egyéb mostanában *erígált quaerelák* mindkét felől
sopiáltatnának, a kik mulóak is lehetnek. Ezen dolog felől teg-
nap napon Bosnyák uram ő nagysága viceispán uram által
Borosznokon való lételünkben üzent Saarkedői urammal egye-
temben minékünk, jelengetvén viceispán uram (alitanám az
asszonynak *insinuatiójából*) mire tendálna és *accedálna* az az
asszony Bosnyák uram *interpositiójára* nézve is. A mely üze-
nethez képest Saarkedői uram *supersedeált* némely *praefigált*
terminusoktól. Ilyen dolog felől is akarék írnom Nagyságodnak,
hogy Balassa András uram Szklabonyán ez napokba igen tiszt-
titatta az régi ott való kőháznak pinczejét, körnίκét, minden
igyekezeti az lévén, hogy házat építesse magának s *renovált-
tassa* kastély módra az curiát. Mi Saarkedői urammal beszélget-
vén egymás között, minemő *commoditására* eshetnék Nagysá-
godnak, ha Nagyságod Bussán való portióját bocsátaná inkább
András uramnak Szklabonyán való portiójáért, exploráltuk az
maga elméjét is Felső-Sztregován létünkben tegnap, cserélne
Nagyságoddal arra az tekintetre nézve, hogy inkább Bussán
építene. Úgy arányozzuk, hogy *reá birhatnók*, gondolkodjék
azért Nagyságod felőle, mivel Bussa igen láb alatt is vagyon,
elpusztúlt, romlott hely, *czimborálkodó selyérek* is laknak csak
rajta, mint egy ágon ülő jövevények, s az fundusa is sokkal

jobb Szklabonyának, több jobbágy is lakik rajta, ne difficultálja Nagyságod bussabéli részét oda adni. Ha én dolgom volna, én bizony két kézzel adnám mind lakásra s mind majorság üzésre, sokkal jobb levén Bussánál Szklabonya. Ha mi jó akarátja effelől Nagyságodnak, adja idején értenünk, minek előtte az épületnek való eszközt meghordattatná András uram. Nem lenne kárára sőt hasznára Nagyságodnak, sőt kívántatnék, hogy bátor egyebütti is egészen birhatná maga az falukot Nagyságod. Éltesse jó egészségbe az úristen Nagyságodat. Írtam házamnál délután négy órakor 16. Novembris 1629.

Eiusdem spectabilis et magnificae Dominationis Vestrae
servitor devinetissimus
Joannes Rimai.

CLXXXI. 1629. decz. 3.

Szolgálatomat ajánlom Kegyelmednek mint énnekem jó-
akaró és bizodalmas uramnak. Áldja meg az úristen Kegyelmedet minden kívánta jókkal, kedves és kívánatos jó
egészséggel.

Nem hallván már régtől fogvást semmi hirt az Kegyelmed egészsége felől, kelleték ez mostani írásommal megtalál-
nom Kegyelmedet, akarván az Kegyelmed egészsége felől jó
hirt hallanom. Bátyám uram ő kegyelme állapotja felől azt
írhatom Kegyelmednek, hogy hála legyen az úristennek, job-
badon vagyon ő kegyelme, alá is jár kezünkben, és itt alatt
mind ebédet, vacsoráját eszik, csakhogy az erő igen megfogyat-
kozott, de ha ebben megmaradhat ő kegyelme, hiszem az úr-
istent, hogy az is napról napra gyarapodni fog. Ez elmúlt na-
pokban én is oda fel Keszi táján voltam. Kegyelmednek egyéb
hireket nem írhatok, hanem az erdéli fejedelem esmeg meg-
holt, azt is írhatom Kegyelmednek, hogy az minemő németeket
nem régen utólszor hoztak volt Újvárba, azokat esmeg elvitték
bizonyos commissariusok Magyar-Barát felé, onnan hova viszik
őket, azt nem tudhatom. Bátyám uram Kegyelmednek, mint
jóakaró urának komájának ajánlja szolgálatját, és igen kéri
Kegyelmedet, ha valami hirei vannak Kegyelmednek, kezelje
Kegyelmed ő kegyelmével is. Azon is kéri Kegyelmedet, ha új
kalendáriuma vagyon Kegyelmednek, ő kegyelmének is vagy
kettőt küldene Kegyelmed, ha kettő nem lehet, bár csak egy
legyen, az akár eperjesi, akár kassai legyen. Az minemő dolog-
ról Jakabtól üzentem Kegyelmednek, Kegyelmedet kérem

maga tetszését írja meg énnekem. Parancsoljon Kegyelmed is, a miből tudok, igaz szível szolgálak Kegyelmednek. Tartsa isten és éltesse kedves jó egészségben Kegyelmedet. Datum in Bozok 3. Decembris, anno 1629.

Kegyelmednek

jóakarója
igaz
szível szolgál
Fanchy Gáspár.

Külsőim: Generoso domino Joanni Rimay de Alsó-Sztréhova
etc. domino et amico mihi confidentissimo.

CLXXXII. 1629. decz. 24.

Kegyelmednek, mint bizodalmas komám uramnak jó szívből szolgálak, kívánom az úristentől, hogy Kegyelmednek minden kedvesivel egyetemben sok örvendetes karácsony innepe napját adjon érni, jó egészségben és szerencsés boldog állapotban. Édes komám uram mindéltig hallottam, hogy szegény ember szándékát boldog isten birja. Én immár sokszor elrendeltem magamban Patakra való indulásomnak terminusát, de az hitván rosz nyavalya annira meggátolá igyekezetemet, hogy sohoval nem mehetek, csak az házamból sem mehetek ki. Ez innepeket nagy kéntelenségéből azt hiszem, hogy ágyamban kellek elmulatnom elég nagy busúlt szível és elmével, azután is, mikor ad isten módot indulásomban nyavalyás állapatomhoz képest nem tudhatom, csak várnom kell az én istenemnek nagy kegyelmességét. Az Kegyelmed levelét más szép írásával együtt az úrnak ő nagának magam szolgájátul küldöttem el, ma oda érkeznek vele, tudom ő nagysága igen kedvesen fogja venni, magam is kezdettem vala olvasni, de nagy kínom miatt véghez nem vihettem, az mennit olvashattam benne és nagy busúlt elmével concipiáltam, igen gyönyörűséges írás. Az bosznai pasa bizonyos számú néppel elment volt Debreczenig, megadván az hajdúknak az vezér fa . . . levelét, s izenetit is megmondván, de nem lött kedves válasza az hajdúktól is, mint énnekem írják, kihez képest nagy morgással, fenyegetőzéssel ment ki onnét. Temesvárnál is az mi török egyben gyűlt volt, eloszlott. Ezután mi következik, csak az jó isten tudja. Szegény megholt fejedelem testét nem akarván sokáig tartani, ez előttünk levő januáriusban el fogják temetni. Tegnapelőtt küldötte, az úr ide hozzám vadászi tisztartóját, Imre

deák uramot, Eszterhás Pál urammal, vagyon valami végezése, kire Eszterhás Pál uramnak is mai napon itt kell lenni. Terebes felé vagyon Eszterhás uramnak felesége után valami jószága, erről kell végezni. Édes komám uram én örömet Kegyelmeddel járnék együtt Patakra, ha az úristen megengedné, talám leszál addig az suspitio. Tartsa meg az isten jó egészségben Kegyelmedet. Datum Filek, 24. die Decembris, anno 1629.

jóakaró komja szeretettel
szolgál

Kegyelmednek, míg él
Reöty Orbán.

Édes komám uram, ha mód leszen benne, valami vigasztalásra való írást küldjön Kegyelmed, ez innepekben had gyönyörködhessen benne.

Külső: Generoso domino Joanni Rimai de Alsó-Sztregova, domino et compatri confidentissimo.

CLXXXIII. 1630. j a n. 20.

Generose ac egregie domine fautor mihi observandissime. Servitiorum meorum paratissimam mei commendationem.

Az úristentől kívánok Kegyelmednek szive kívánsága szerint való sok szerencsés új esztendőket adatni. Régi szomorú szívemnek megvidulásával vettem az Kegyelmed levelét, kin az én uramnak istenemnek hálákat adok, hogy az én szegény, istenben elnyugott uram atyámnak s bátyám s öcsém uramnak, az szerint szegény édes gróf Thurzó Éva asszonynak ilyen böcsületes és igen kedves régi, jó, akkor szomszéd urunkot és fautorunkot mind ekkoráig szent neve dicsőítire, megkeseredett sok habok között idestova hányattatott, sok molestiákkal megrakodottaknak vigasztalására megtartott. Nagy örömmel értettem, hogy az Kegyelmed epistolájával érkezett hozzám az Kegyelmed tabellarius, az melyet szívem megbuzdulásával és szemeim szivárkoztatásával elolvastam egynehányszor. Valóságos igen igaz és helyes uram az Kegyelmed írása, hogy akárki is tanulhat ez három esztendőknél elforgásában szegény keseredett magamon hagyatott fejemen, mint kelljen az embereknek ez világbeli állhatatlansággal osztogatandó gyönyörűségéhez ragaszkodni, igen igaz vers az is: Mundus iniustus mater, iustus sed noverca. Ebben hagyván most írásomat, nem

akarom exaggerálni és obruálni az magam keseredett régi zokogó elmémet, hagyom én is Kegyelmeddel való szemben lételemlere azoknak nyalábja vállaimról való föloldását. Kivánnám az én istenemtől azt az szerencsét, hogy igen rövid nap akárhol lehetnék inkább szemben Kegyelmeddel, mint itt, mivel az ország gyűlésére ez jövő héten meg kölletik indolnom, és minden sorsaimat az én uram eleiben terjesztenem, ki esküvésével kötelezte minden hozzá folyamodóknak magát, kinek gondja viselésében és tutelájában ajánlom Kegyelmedet kedves hozzá tartozóival egyetemben. Datum ex arce Vigles, die 20. Januarii, anno 1630.

Generosae Dominationis Vestrae

servitor addictissimus
Stephanus Pograni.

Kegyelmednek, mint uramnak ezen követemtől egy szép friss citromot és 4 száraz limoniával együtt küldtem, kívánom jó egészséggel köthesse el Kegyelmed asszonyommal ő kegyelmével együtt, kinek becsülettel szolgálatomot is ajánlom.

Küldzím: Generoso ac egregio domino Joanni Rimay etc. domino fautori mihi plurimum observandissimo.

CLXXXIV. 1630. márcz. 10.

Szolgálatomot ajánlom Kegyelmednek, mint énnekem jóakaró öcsémasszonyinak. Áldja meg isten Kegyelmedet sógor urammal ő kegyelmével és az kis szerelmes leányával minden lölki testi jókkal.

Ez elmúlt napokban találtam volt meg Kegyelmedet az én jámbor szolgám által az minemű palántás helye vagyon Kegyelmednek itt Korponán, hogy Kegyelmed énnekem engedné bevetni, Kegyelmed peniglen meg is engedte, az mint az én jámbor szolgálamtól értettem, de Várboki János uram énnekem semmiképpen nem akar engedni, hogy bevessem, mivel-hogy Kegyelmetek ő neki engedte volna birni, a mint maga mondja kertével együtt, hanem Kegyelmedet kérem, hogy Kegyelmed írjon Várboki uramnak, hogy ne háborgasson abban az énnekem adott palántás földben az Kegyelmetek jóakaratiájáig. Immár is egy szekér ganéjt vitetett oda, nem adván semmi helt az én üzenetemnek, hogy ez idén újobban énnekem adta Kegyelmed, az mint felől megírá, az Kegyelmed jóakaratiájáig.

Hogy azért elhitesseem vele, hogy nem ő neki, hanem énnekem adta Kegyelmed, Kegyelmed arról mind ő neki, mind énnekem írjon nagyobb bizonságnak okáért, mert én efféle viszálkodó emberekkel nem örömet galibálkodom. Kegyelmetek énnekem parancsoljon Kegyelmednek örömet szolgálók. Isten tartsa meg Kegyelmedet sok esztendeig jó egészségben. Datum Corporae, 10. Martii, anno 1630.

Kegyelmednek

szeretettel
szolgál

Balogi Judit.

Külczim: Ezen levél adassék az nemzetes Agi Orszik asszon-
nak, nemzetes Rimay János uram ő kegyelme kedves házastársának,
énnekem jóakaró öcsémasszonnak kezében.

CLXXXV. 1630. ápr. 12.

Generose domine et amice observande. Salute, officii que
paratissima commendatione praemissa.

Mivelhogy nem kis dolgaim miatt az úristennek segit-
ségéből alá kelletik Posomban mennem, ide, kérem, vagy hogy
Kegyelmed is (ha Kegyelmednek dolgai vannak) jőjjön el,
avagy hogy ott az várra Divinre és jószágomra gondot méltó-
táztassék Kegyelmed viselni, Kegyelmednek megcsorgálom.
Udvarbirám Saarkedői Gáspár ez jövő héten valamely nap ide
megindul. Az úristen sokáig Kegyelmedet jó egészségbe él-
tesse. Datum sub arce Besterce 12. Aprilis anno 1630.

Generosae Dominationis

addictissimus amicus
Emericus Balasius.

Külczim: Generoso domino Joanni Rimay etc. domino et amico
observandissimo.

CLXXXVI. 1630. ápr. 15.

Generose domine et patrone mihi semper confidentissime.

Demissorum servitiorum meorum deditissimam commen-
dationem etc. Ezen órában Fylekből Saarkedői Gáspár uram-
mal ő kegyelmével ide Dywin várában utamat continuálván,
Kegyelmednek akarám demisse értésére adnom, hogy én az úr-

istennek kegyelmes akaratjából Bosnyák uram ő nagysága sok esztendőttől fogvást énelőmbbe adott sok szép intésének akarván obediálnom, Fylekben következendő lakásom végett tegnapi napot ő nagyságával végeztem, mellet placide et incorrupte rövid idő alatt véghöz is akarom vinnem. Mivel az Kegyelmed énhozzám való jóakarattjával is legeltettem magamot, annak szemeim előtt hordozván sinceritását effectuálni Fylekben való laktomat ügyeközem, tudom, az mely jóakarattját és patrociniu-mát ezelőtt jelentette Kegyelmed énhozzám, hogy ezután is cum augmento respectu servitiorum meorum erga eandem generosam Dominationem Vestram declarandorum et praestandorum exerceálni fogja Kegyelmed választom leszen Fylekből, késedelem nélkül által rándulok Fylekbe, hogy annival Balassa Imre uramnak ő nagyságának esztendő számra pöreinek való gondviselését magamra fölvállalván, szorgalmasabb vigyázásban lehessenek. Kegyelmed énnekem parancsoljon, demisse Kegyelmednek, mint bizodalmas és jóakaró uramnak és patronusomnak jó et quidem fideli szível szolgálók. In reliquo eandem generosam Dominationem Vestram feliciter diutissime valere cupio. Raptim celeri calamo ex arce Divin, die 15. Aprilis, anno 1630.

Eiusdem generosae Dominationis Vestrae

servitor ad demissa servitia
paratissimus
. Thwrchani.

Külsőim: Generoso domino Joanni Rimay de Alsó-Ztregowa etc. domino et patrono mihi semper confidentissimo.

CLXXXVII. 1630. jul. 11.

Generose domine et amice observandissime.

Salute et officii paratissima commendatione praemissa.

Az Kegyelmed kedves s böcsületes levelét vedtem s mit írjon Kegyelmed, jól meg is értettem. Az többi között, hogy Kegyelmed az Alföldre és Erdélben három hét múlva szándékozik indulni. Akarom igen, hogy Kegyelmed tudtomra adta útját, az úristennek segítségéből szemben legyünk uram addig egymással valamint s valahogy. Ezt kelletek Kegyelmednek rövideden recommendálásommal, mint bizodalmas s jóakaró uramnak s barátomnak választúl adnom. Kegyelmedtől responsumot várok, mert az jó isten engedvén szemben akarok

azelőtt Kegyelmeddel lennem. Vagyon mért, Kegyelmed, mint uram s barátom, meghallja s érti tőlem. Az úristen sokáig Kegyelmedet jó egészségben éltesse. Datum in oppido Besterce, 11. Julii anno 1630.

Generosae Dominationis

amicus ad officia paratissimus
Emericus Balasius.

Külsőim: Generoso domino Johanni Rimai etc. domino amic observandissimo.

CLXXXVIII. 1630. nov. 14.

Generose domine frater mihi observande.

Servitiorum meorum addictissimam commendationem. Isten minden jó kívánságiban áldja meg Kegyelmedet kedves-sivel egyetemben.

Késedelmes választételemért bocsánatot kérek édes nekem kedves atyámfia, mivel csak tebnak jutottam haza Tokaj felől, a hol óránként lévén (mint portusson) dolgaim. Kegyelmed leveléből hallom, hogy valami éneket, pasquillust de csináltanak volna, melyen vagy keveset vagy semmit busúlok, mert a hol engem az értelem kívől valón gyalázní akarnak, ugyan abban dicsírniek, mivel mind világ tudja az dolgot nem úgy lenni, hanem másképpen s úgy is, a kitől inkább dicsíretet hogysem gyalázatot érdemlenék, ha magam nemzete kívől valók közt mívelttem volna, el nem vesztvén három katonámot meg nem gátoltam viadalmom veszésével kegyelmes s előtt levő mostani méltóságát . . . de senki soha sem szenvedett, sem szenyved, sem szenyvedendő leszen ezután is nagyobb iniuriákat, mint maga feleitől, de patientia, megbánják, vagy meg is bánták Úgy látom, hogy magokkal vereti isten magokat háládatlanságokért, ha egyébbel nem is, de nehezen szenyvedendő hadakkal, a mikor ezekben talám valaha R uram dolgát semmire nem di hetem Édes kedves bátyám uram minemő vagyon fiam uramtól, Kegyelmed megérti, de elébb kellene Kegyelmednek két három héttel ide jöni hogy holmi dolgokat communicálhatnék Kegyelmeddel. Hozza isten Kegyelmedet jó egészségben. Kassán 14. Novembris, anno 1630.

Generosae Dominationis Vestrae

servitor et frater
(paratissimus)
J. Bornemisza.

Külsőim: Generoso domino Joanni Rimai de Sztregova etc. domino mihi observandissimo et fratri amantissimo.

CLXXXIX. 1630. nov. 15.

Szolgálok Kegyelmednek, mint jóakaró, bizodalmas uramnak. Istentől Kegyelmednek jó egészségöt, és minden jókot kívánok megadatni. Az Kegyelmed levelét szeretettel vedtem, de Kegyelmedet magát százszor kedvesben látnám, de ez az füleki út Kegyelmednek mindenkor difficilisnek tetszik, ez mostani magában nem tudom micsoda veszedelmeket rőtökben hordozó állapot felől mikor vagyon kivel discurrálnom, úgy tetszik, hogy ugyan nagy könnyebbségömrre vagyon. Ez két nap elsöben Kéry János uramot, azután Ezterházy Pál uramot késértem által az hegyen, ezek mennek de magok sem tudják hova és mire, adná isten, hogy lenne jó vége, az minthogy volna is reménségöm felöle, ha nem késedelmeskednének és élnének az alkolmatosságokkal. Im hallom, hogy erdéli követek mennek palatinus uramhoz, Haller Istvának mondják egyiket, az többit nem tudom kicsodák ezek, minthogy elkerülték Rákóczy uramot, azt itélem belöle, hogy mégis vagyon valami különbözés közöttök. 21. Novembris mondják hogy gyűlések leszön, és akkor válik el, miben fog maradni. Nekem igön tetszenék, ha palatinus uram mentől hamarabb, közeljébb alá jöne, mert annkül nem hihetöm, hogy valami jót végezhesönek, az mint Kegyelmed írta Saarközi-nek, ugyan úgy fognak az hadak alá jöni, azért bizony elég pusztulására leszön ennek az vármegyének; azon vagyok hogy az möly hadak Zólyom vámegyére mennek, azok ne jöjenek által az fenyvesön, hanem Lipchére menjenek és Bresnóra, talám effciálhatom is. Az gazdámasszony igön elkésék, talám adtúl történt, hogy Morvában mönt volt, vagy hogy nem volt otthon, vagy hogy nyugosztalják magokat, lovakot egynehány nap, de talám az hadak között eljönnek ök is immár ez jövő héten. Az mi az déwéni állapotot nézi, mind igazak azok, az mölyeket notált Kegyelmed s bizony minden állapotja csak úgy vagyon, mintha csak lopta volna és bi volna, nincs semmi úri állapattal és készülettal, de minthogy nincsen magának is semmihöz kedve, én is nem igön gondolok vele, együgyü jámbor úr szegény, és csak abban köll immár öneki ez világból elmenni. Minekelötte haza jönének, örömet oda meggyök vala, de nem érközöm hozzá; ha szót fogadnak vala és megparancsolják vala az nagy kaputól fogvást az fonyóházig

való sort, két vagy három sorban is szántalan sok gabonát tarthattak volna rajta, és nem köllött volna az felső várban hurczolóskodni az szegény embernek vele; de anni jószágból bizony dolog hogy több jót cselekednének; per occasionem talám mindenekről többet beszélhetünk Kegyelmeddel. Tartsa meg isten Kegyelmedet jó egészségben. Irtam Fülekbén, 15. Novembris anno 1630.

Kegyelmednek

szeretettel
szolgál

Bosnyák Tamás.

Külszím: Generoso domino Joanni Rimay etc. domino et uti fratri observandissimo.

CXC. 1630.

Szolgálók Kegyelmednek, mint uramnak. Az Kegyelmed levelét szintén tegnap este kaputételkor adák meg, a kire mindjára választot nem adhattam Kegyelmednek. Az hireket, hogy Kegyelmed megírja, Kegyelmednek megszolgálók. Az várakozás jól esett, mert mihelen kaput megnitották, egy salatniai ember hozá Esterhaas Pál uram ő nagysága levelét az titulusa felől Bosniak uramnak vagyón írva, alól pedig énnekem írja ugyanazon titulus alatt, hogy sietséggel beküldjem Filekbén az úrnak; az salatnai ember azt is beszélé, hogy immár egy társzekér is érkezett volna Nagy-Salatnára mintegy 40 lóval, de többet nem tudott mondani. Itélem, hogy az Kegyelmed írása helyen marad, hogy erre fog által jünni palatinus uram Bosniak uram is, nem volt még bizonyos benne, a mint az két leveléből megérte Kegyelmed; az leveleket másnak ne mutassa, kit nekem ír Hofman uram, csak szóval ha valakinek mondja Kegyelmed, mert ha jün is palatinus uram, titkon kezd eljünni. A mi bizonyosabb hirem érkezik, mindjára megírom Kegyelmednek. Az úrnak szóló levelet nem kellene mulatni Kegyelmednek, mert szóval kérenek fel, a kit Bosáninak adják az ő lovai mellé hármát, diplomot füzet az úr nem akar, sőt az turopoliai Divinben azon lesznek ha Kegyelmed jóvalja, hogy Pétert vasban veressem, legyen félelme lesznek megtromfoltak volna, de én fenegtettem meg őket. Tartsa meg isten Kegyelmedet jó egészségben. Irtam ma, szerdán ex arce Divin anno 1630.

Kegyelmednek

szolgál
Saarközi Gáspár.

Külczim: Generoso domino Joanni Rimai de Also-Estrehova etc. domino et fautori observandissimo.

CXCI. 1630.

Szolgálatomat ajánlom Kegyelmednek, mint jóakaró uramnak. Istentől Kegyelmednek sok esztendeig való jó egészséget, hosszú életet kívánok megadatni.

Kegyelmedet, mint jóakaró uramot csak affelől kellett megtanálnom, Divinből az nagy zápor esőben pínteken jól érkeztem meg. Ugy értettem meg, hogy isten Kegyelmedet jó egészségben meghozta. Ennekem Fanczi uramtól Pogranyi István miá nem kicsin gondom, busulásom lön mind az két rendbeli törvín mint szolgált, nem mindennek esett ködvek szerint. Pograny Jánosné szolgálja törvínit palatinus uram ő nagysága helben nem hagyta, újobban parancsolatot küldött reám, és azt a gyilkost parancsolta, hogy kezekben adjam, az kiknek ő nagysága parancsolta, megérti Kegyelmed az palatinus uram ő nagysága leveléből minemű kárban legyen dolga annak az legínnek együtt az asszonyával; im Kegyelmednek Bosniak uram levelivel által küldettem megolvassván leveleimet, küldje vissza, mert uram ő nagyságának felküldöm őket, az legintől megmenekedtem, mert ez elmúlt csötörtökön adtam kezekben, felvitték oda, a hova palatinus uram parancsolta. Fanczi uram megöletett jobbágyának is illen törvine lett az Segyebollal, az bizonságokat jól megponderálván, abból illen deliberatiójok lett, elsőben az, hogy Segyebol volt az oka. Másik az, hogy Segyebol rúgta volna annak az megöletett legínnek az anyját. Harmadik az, hogy az a legín nem egyéb miá, hanem az Segyebol ütésitől holt meg. Ha megeszküszik jámbor tisztességbeli személekkel hatod magokkal, úgy mint az apja harmad magával, az anyja is harmad magával olyakkal, a ki aljas nem volna, sem abból a faluból valókkal, 15 napra, ha megeszküszik, Sagyebolnak feje elüttessék érette, az quindená pedig ez elmúlt szerda vala. Compariátak is az Fanczi uram tisztartója Divinben az coniuratorokkal, de az úristen úgy adá, hogy az coniuratorok elejében adván az hitnek formáját, egy sem esküvék még, mert nem jól voltak informatusok attól az Fanczi uram jobbágyától, absolváltatott az birák uraim deliberatiójak szerint, mert az tartotta, ha meg nem esküsznek az fejére az I. absolváltassék. Fanczi uramon nem győztem eléggé csudálkozni, hogy okos ember lévén, elsőben is az fejére kellett volna eskünniek, azután kellett volna az hochárt elkül-

deniek, de ő Kegyelme mindjárt az coniuratorokkal együtt az hochárt is elküldötte vala, csak úgy kellett vissza térni. Én azt élhittem vala, hogy szegén Syegeybol megijedett vala, hogy elkölt az tréfáról. Uram ő nagysága is írt volt Kegyelmednek egy levelet, immár Kegyelmed útban volt, fölszakasztottam, Kegyelmedet kérem ne bánja, Kegyelmednek megküldtettem; azután is írt uram levelet nekem, abban is salutálja Kegyelmedet, azt is által küldtettem. Tegnap estve érkezett az öcsém Heredy Mihál is az úrtól házamhoz levelekkel. Az asszony ír az apjának, de az úr sem énnekem, az úrnak is nem ír semmit, betegesnek mondja lenni ő nagyságát, fekszik. Ha Kegyelmed az úrnak akar írnia, most akarok ő nagyságához felküldenem Divin alatt, a mint mondtam Kegyelmednek, hogy Balassa Ferencznek valamenni majorság buzája termett, sem adtam volna Divinnél érette, az úristen áldása úgy lén rajta, hogy csak nyolczadfél kereszt hián ötszáz kereszt buzája lett majorság. Itt immár Bosniak uram vezetésiben hogy nem igazán informálta. Itt az falukon is ugyan jól esett, mióta tisztben vagyok, egyszer anni nem lett, sőt két avagy három esztendőt kötem melléje, a kit elmúlattott az idő, most megadja természet, mert füzető is leszen. Nagy könnyebben is hagytam vala kötni, öszveszámlálván majorság buzáját, meg fogja haladni az tizenegy százat. Dézma is jól fog takarodni. Az ő nagysága jüveteli ide alá késedelmes, ha immár eddig alá nem jött, nem bánám, bár addig alá nem jünne, még új borunk nem leszen. — Tegnap hozák Divinből utánam porkoláb uramtól levelét, melyben írja, hogy minemő nagy szél volt Divinben az.
.. bástyának mind kívül belül az szél lehánta az födelit, sok helen az közkapunál az gerendákat is kőfalbul lehánt, sok fákot forgatott ki, faluban is házakot, pajtákat bolygatott meg az szél, pedig csak az ispán házáig tartott fogvást kevés ház, pajta, a kin újítást nem Az majorban való pajtát csak akkor födeleztettem vala meg az torkolatját újonan új fedéllel, azt is írja, hogy megszakajta. Az minemő helyen vadnak az Kegyelmed ládái, látám, hogy az egerek megfesesedtenek, főlv hogy által ne rágiák az ládát, főképen azt, a kit fontak vesszöből. Kegyelmednek, ha valami hirei vadnak, kérem Kegyelmedet engemet tudósítson, Kegyelmednek megiszolgálom. Az én kis Jancsim, istennek nagy hála, meg kezd gyógyulni, csakhogy az anyjának nagy kinja vagyom vele, hogy betegségiben magához szoktatta. Az én körtvélyem nem akar állani az darás miá, noha még tovább kellene érni. Az felesígem asszonyomnak szolgálatját ajánlja, igen akarná, ha még ilyen állapatjában látná ő Kegyelme. Én is pedig nem bánám, ha Kegyelmetek meglátogatna bennünket. Azonkívül is

ha hozzá érkezném, volnának Kegyelmeddel való beszélgeté-
sim. Tartsa meg isten Kegyelmedet jó egészségben, Kegyelmed
szerelmes gyermekivel egyetemben. Datum in possessione ...
... ma vasárnap, anno 1630.

Kegyelmednek

míg él, mindenkor
örömet szolgál
Saarközi Gáspár.

Külsőim : Generoso domino Joanni Rimai de Also-Strehowa do-
mino et fautori mihi semper observandissimo.

RIMAYRA S CSALÁDJÁRA

valamint környezetére vonatkozó levelek.

I.

Jót akaró bizodalmas uramnak barátomnak, mint atyámfának, szolgálók Kegyelmednek, az úristentől sokáig tartó jó egészséget kívánok. Uram, az én kedves s mulatságos compániám, reménlőtlen megfelettlenül szívbéli szomorúságomval. Legyen az úristennek szent akarátja, kicsiny szolgálatomval, éltében hogy szerettem, böcsültem az embert, bizonyétottam.

Uram asszonyomat ő kegyelmét ily keseredett állapotjában keserettelve, hogy megtaláltam írásomval, kövesse kérem Kegyelmedet böcsületesen; parancsoltatott s keserélve cselekedtem, megbocsássa ő kegyelme. Mit írtam pedig az eminentissimus nagy úr ¹⁾ hagyásából, asszonyomtól megérti Kegyelmed. Ez iránt Kegyelmetek törekedésemre semmit se cselekedjék, csak adjatok valami színes feletet választúl nekem mentségemre. Szólottam Barna uramnak is e dologról. Magatokat s engemet is ótalmazzatok. Vagyon uram okosságtok s tanácsval is éljetek etc.

Az én bizott s mindenkor jót akaró uram, barátom halála után Baranyay Gáspár és Saarkedoy uraimék aprólékjait inventálva feljegyzették s egy posztóból varrott alkotmányban tették, Pográny uram ő nagysága pöcsétivel erősítettett a kötés négy helen, a jegyzést is bele tették. Saarkedoy uram is erről Kegyelmeteket bizonyosétja s a szolgálák.

Ugyanakkor készpénzt No 23 forintot s 73 denárt találtnak, azt ő kegyelmeknek tetszéséből kezemhez vettem, koporsói házasétására mit vásárlottam s mennit költöttem? e jegyzésből megérti Kegyelmed. Adta volna az úristen (parcat deus imbecillitati humanae) örvendetesb dologra költöttem volna. Oh istennek emberi elmétől megfoghatatlan s kibeszélhetetlen bölcsesége, mely különböző az ember akarátjától.

Döbröczenben nyomtatott dictionáriumja felől, kihez foglalva vagyon a Cato morális könyvecske is, emlékezett vala szegény Rimay uram, hogy átal küldi bizonyos embertől ide

¹⁾ Pázmány Péter.

nekem. Ha lehet, efficiálja Kegyelmed. Könyveinek az aprójában jó emlékezetivel megtartásáért, ha méltó kéréssem, részeltessen, Kegyelmedet bizottan kérem, e dolog ne értessék Kegyelmeden kívül mástól.

Szegény atyánkfának a paripája, noha idős már, de ha bontakozása nincsen s eladó leend, adja értésemre Kegyelmed, ha hozzá férnék, másnak nem bocsátanám.

Im egy most érkezett kicsiny új hír mássát is küldtem Kegyelmednek, piarczos ne legyen, kérem Kegyelmedet, hogy szakál ne hulljon miatta. Fantsy Ferencz uramval (szolgálato-mat ő kegyelmének), ha közel vagyon Kegyelmedhez, kö-zölheti.

A szegény atyánkfia hidegült testének tisztességes kiké-sértésének módjáról Balog Dávid és Sárkeozy uraiméktól ér-tekezhettek vagy csak a szolgálktól is Kegyelmed. Kegyelmed tartson barátjának, elégségemből szolgálók. 11. die Decembris anno 1631.

Kegyelmed

szolgáló barátja

.....
(olvashatatlan.)

Ha asszonyom olvasni nem tud, alkalmatos időben praesentálja leveletem ő kegyelmének, keseredettségének öregbé-tése nélkül s maga Kegyelmed olvassa is meg, csak Kegyel-metek értse írásomat, meg is kérem Kegyelmedet, az urak füle messze is hall, szeme távúl is lát, kezek, a hol nem re-ménlhetnék, tapogat. Sapienti sat dictu. Légy uram jó egé-ségben s élj sokáig deo benedicente.

Küldzím: Nemzetes vitézlő Madáts Gáspár uramnak barátom-nak, mint atyámfiának adassék. Más kéz: N° 124; és ismét más fel-jegyzí keltét: 1631. 11. decz.

Jegyzet. Ezen levél eredetije Rimay haláláról (?) Madách Aladár sregovai családi levéltárában őriztetik. A darab levéltári signaturái következők: Fasc. 41. N° 70., ez ki van törölve vörössel s újabb signaturája vörössel: *Közs* levéltár I. cs. 11.

II.

Sokat törődvn elmémben Kegyelmed jó hire s neve fo-lól való tudakozásomban, s miképen lehetne módom levél által való Kegyelmeddel mintegy szembenlételem. S nem is türhet-tem, hogy Kegyelmedet írással meg nem találtnám. Azért sincere amice et frater mihi charissime, szivem szerint kíván-nám, ha oly helyütt akadhatnánk együve, az hon én Kegyelme-det egészséges állapotjában láthatnám és Kegyelmeddel sok

rendbeli dolgokról beszélhetnék, mert ugyanis az az gyönyörűséges állapot, az hon igaz barátságos emberek jóakaró barátjokot és atyjokfiát egészséges örvendetes állapotban láthatják s jó hire neve terjedezésének virágoztatásával is hallhatják életét. Eddig is levelemmel megtaláltam volna Kegyelmedet, de bizonyos oda menő emberre nem akadhattam, ki leveletem Kegyelmed kezében praesentálhatta volna, Kegyelmed is pedig idegenséget mutatván mihozzánk szegény atyafiaihoz, sem üzenetivel, sem levelével meg nem látogat, az Kegyelmed szolgalatjára nem ébrezget bennünket, holott hallván bizonyos emberektől Kegyelmed becsületes elméjének hatható éles voltát mind magyar szóknak kimondásában s mind pedig írásának tudományában. Akarnám, ha Kegyelmed az mi szegény istenben elnyugott Rimay János atyánkfiának néminémő jó hire, neve s írásának világosítására való terjedezést és élemedést adhatna s támaszthatna, s izzasztó elméjéből való írásának munkája feledségben semmi se ne jutna országunkban, mert itt immár mi tájunkon igen hanyatlásra juta s munkájának szép, fontos magyarsággal folyó elméje, bágyasztó ékes írása s oly emberek is forgatják immár írást, az kinek elméjének csekély volta nem is érdemelne; s nem hogy az olvasásra kezében is vehetné, nem értvén, eszében sem vevén bölcs írásának magyarságát, de jobb volna, hogy távúl kerülne s feketítő szint ne adna s rázna írására mód nélkül való olvasásával, mint az santa ló előbb botlásával, lábaival való sárban lépésének fecskendésével tiszta szép ékes tudományú írást sárositaná s homályositaná rebbegő olvasásával. Bizonyoson írhatom Kegyelmednek, hogy oly megbúsult elmével vagyok az írásnak tékozlási felől, csak meg nem epeszt elmémnek töredelmessége, holott látom szegény atyánkfiának egyszersmind mind testében s mind írásának ékességes voltában meghalni, s nem is remélhetek háza s maradéki közül, hogy írására jó gondot viselvén világosságra való terjedezést adhatna. Mindazonáltal egy írásocskáját kapván kezemben, leírván Kegyelmednek levelemben includálván megküldöttem, mint kesergi legyen szegény atyánkfia fiacskájának Jancsikának halálát és verseivel mint ékesgesse. Hogy pedig Kegyelmed énfelőlem is oly itéletben ne legyen, hogy csak henyélésben töltsem időmet, íme egy nehány énekecskét, kiket megfordítottam cseh nyelvből, küldtem Kegyelmednek.

Jegyzet: Az előbbi levélbe, mely Madács Gáspárhoz Rimay haláláról szól, volt mellékelve, minden más levéltári signatura nélkül (ad fasc. Miscell. van csak rá írva), s az itt következő az eredetiről

lemásolt. Az eredetinek írása eltér az előbbtől és hasonlít Rimaynak írásához, csak hogy nem oly tömört. Az egész scartetaserfű, kelet, czím és pecsét nélkül.

III. 1631. decz. 24.

Szolgálatomat ajánlom Kegyelmednek, mint énnekem jót akaró és bizodalmas komámasszonnak. Aldja meg az úristen Kegyelmedet az ő szent lelkével, hogy ezt az mostani szomorú állapotját alázatosan viselhesse.

Értém, hogy Kegyelmed az én jelen voltomat is kívánja, az szegény, istenben elnyugodott komámuram meghidegült testinek eltakarításának napján. Tudja az úristen, minthogy éltében is sokkal tartoztam az én édes komámuramnak, hogy az utolsó óráján is nem restelleném az én jelen létemmel az ő kegyelme meghidegült testinek eltakarításában fáradni, de látja isten, a kit Boldisár is meg tudja mondani, hogy annira való erőm és egészségem nincsen, hogy még csak az házból is kimehessek. De az öcsém pínteken megindul innen, hogy annival inkább idejébben ott lehessen Kegyelmednél. Azután, ha Kegyelmed az láda kúcsát felküldi ide, mégis írasson valami levelecskét is. Arról is akarnám Kegyelmednek értésére adnom, hogy szűnyegét és holmi olyas kentest ne temesse Kegyelmed szegény komámurammal, minthogy falu helyen legyen temetése, meglátván az parasztság, hogy annival inkább fel ne ássa az testet. Ezzel az úristen tartsa és éltesse kedves jó egészségben Kegyelmedet. Datum in Bozok, 24. Decembris 1631.

Kegyelmednek jót akaró komja

örömet szolgál
Fanczy Ferencz.

Külső: Az nemzetes Aghy Orssik asszonnak, az néhai nemes és vitézlő Rimay János uramnak meghagyott özvögyének etc. nekem jót akaró komámasszonyomnak adassék.

IV. 1632. febr. 7.

Szomorú állapotunkbeli szolgálatunkat ajánljuk Kegyelmednek, mint bizodalmas asszonyunknak. Az úristen Kegyelmedet minden kívánsági szerént való jókkal áldja meg.

Az mi első szüleinknek vétke után az szent istennek mélységes és igaz ítélete szerint az egész emberi nemzet haldóság alá vettetvén, s az halál az bűnnek ugyan soldjává

tétetvén, elrendeltetett, hogy minden ember egyszer meghaljon. Mely halandóság alá vettetvén az mi istenben elnyugott szerelmes urunk is s bátyánk, az néhai nemzetes és vitézlő donnai Fanczi Ferencz uram hozszo betegségi után, ezen jó istennek decretumát el nem kerülhetvén, ez elmúlt januárius havának 28. napján, reggel 7 és 8 óra között, ez árnyék világbul szép csendesén kimúlék, nekünk holtig való gyászt s keserüséget hagyván. Kinek hideg teste immár tölünk egyebet nem kívánván, hanem az ő anyjának, az földnek adassék (az honnéd vétetett volt), rendöltük közenséges értelemből több jóakaróink együtt állapátja szerint való tisztességes eltemetése napját ez jelen való februárius havának 22. napját ugyanítt az bozóki templomban. Kegyelmedet azért, mint jóakaró asszonyunkat igen kérjük, hogy az megnevezett napon és helyen reggel 8 órakor legyen jelen, hogy az Kegyelmed jelenlétével lehessen tisztességesb szegény istenben elnyugodt szerelmes urunk s bátyánk temetése. Mely Kegyelmed megmutatandó jóakarátját, adja isten, hogy mi Kegyelmednek más örvendetesb dologban szolgálhassuk meg. Tartsa isten Kegyelmedet sokáig jó egészségben. Datum in Bozok, 7. Februarii anno 1632.

Kegyelmednek, míg élnek, örömet szolgálnak

az néhai nemzetes és vitézlő
Fanczi Ferencz uram meghagyott özvegye Beniczki Susanna és öcscei Fanczi Gáspár és György.

Külczim ; Az nemzetes Aghi Orssik asszonnak, az néhai nemzetes és vitézlő Rimay János uram meghagyott özvegyének etc. nekünk jóakaró asszonyunknak adassék.

V. 1632. nov. 8.

Édes jóakaró uram s atyámfia.

Szintén most setét estve érkezőm ideFanchi Gáspár uramhoz. Hála istennek türhető állapotban találtam ő kegyelmét, akarnám, ha Kegyelmed is jó egészségben volna, de az mint sógoruram monda, az ki szokott vendége, ismeg kedve ellen is meglátogatta Kegyelmedet. Ez útamban két felé nem oszlohattam uram, hogy Kegyelmedet is meglátogathattam volna, hanem holnap 7 óra tájban innét megindulván, Zólyomban házam népe látogatására sietvén, és ott valami egy hetet késvén visszatérőben Kegyelmedet is meglátogatom. Adja isten akkor jó egészségben találnom Kegyelmedet. Említé sógoruram

ő kegyelme, hogy Rimaíné asszonyom ő kegyelme az szegény jó emlékezető ura de virtute írt könyvecskéjét Kegyelmedhez küldötte volna; de mást, az udvariságról írván, azt nem küldötte volna. Azért azon könyv az, nem kettő, mert az virtusban comprehendálta volt szegény az udvariságot is, s méltán is. Igen kívántam azért uram azt az könyvet is, de kiváltképpen tudván az portán két útjában való actákat és Boczkai idejében lett tractákat s ennyihány commissióban jelen létében való végezéseket szegéntül feljegyezve megtartatni, azokat kívántam volna leginkább látni s olvasni. Tudom sok hasznos dolgokat foglalnak magokban s ha emberséges ember kezéhez nem kerülnek, az ki vagy gyönyörködjék benne, vagy tanuljon belőlök, s hasznát is tudja venni, semmit nem érnek, ha az lábában molyosodnak haszontalanól. Megszolgálom mindazáltal Kegyelmednek az jó emlékezetit felőlem, el nem felekezvén kéréséről s asszonyomnak ő kegyelmének is ezbéli jóakaratját háládással akarom megszálgálnom. Ottan még ezeket is obtineálhatja Kegyelmed, holnap pecsét alatt jó reggel küldje ide Kegyelmed azt is, még is mulassam az zólyomi kalastromban üdömöt véle s amazok is meg lévén, fogyatkozás nélkül megtéritek háládóképpen ő kegyelmének, kiknek is megszerzésére igen kérem Kegyelmedet. Az trombitást holnap haza eresztém uram innét cum satisfactione; kérem Kegyelmedet, köszönje meg bíró uramnak szolgálatom ajánlásával, hogy meg nem tartotta volt tőlem, s kövesse is, hogy elébb vissza nem mehetett. Tartsa isten jó egésségben Kegyelmedet. Irtam Bozok várában 8. Novembris, 1632.

Kegyelmednek

jó szívvél szol-
gáló atyafia
Ezterhasi Pál.

Külsőim: Az én jóakaró uramnak atyáinfiának az nemzetes vitélő Bori István uramnak adassék.

VI. 1632. nov. 10.

Szolgálók uram Kegyelmednek és istentől minden jókot kívánok.

Megszolgálom uram Kegyelmednek, hogy tudtomra adta Dulo Gábor uramnak palatinus uramhoz való indulását. Im azért egynehány rendbeli szükséges dolgaimról írtam ő nagyságának, igen kérem Kegyelmed által Dulo uramot ő kegyelmét, hogy megadván ő nagyságának, válaszáat is juttassa kezemhez ő kegyelme. Irtam az Rimaíné asszonyom dolgáról

is, s az mi válaszom fog lenni Kegyelmednek tudtára adom, ha még lehető dolog leszen, tudom, meg nem fogyatkozik ő kegyelme palatinus uramban. Az mely éneket ő kegyelme küldött énnekem, nem az, az kit én kívántam, hanem az mint Bozokból megírtam vala Kegyelmednek, kérem mostan is Kegyelmedet, ha lehetséges, effectuálja ő kegyelménél, hogy csak kevés ideig is, adja kezemhez, csak megolvasására, és az kiknek kívántatik, mássa leírására. Magam Kegyelmednek nem írhatok, mind szintén most mossák az fejemet s szintén mostan nem is occurrál semmi, hanem kívánom istentől, hogy Kegyelmednek jó egészséget adjon s abban sokáig éltesse. Datum in arce Zólyom, die 10. Novembris anno 1632.

Kegyelmednek

szeretettel
szolgáló atyafia
Ezterhasi Pál.

Külsőim: Generoso domino Stephano Bori, equiti aurato etc. domino et amico uti fratri observando.

VII. 1632. nov. 23.

Szolgálatomat ajánlom Kegyelmednek, mint jóakaró hűgomasszonnak, áldja meg isten Kegyelmedet minden jókkal.

Esterhasi uram két levelében mit írjon nekem, im Kegyelmednek az leveleket oda küldtem. Ez levelei után nálam volt ő nagysága, úgy mint ez elmúlt csötörtökön. Felette kér, hogy kiszerezem Kegyelmedtől, a mint azelőtt is mondtam Kegyelmednek s írtam is. Bizony, mindeneknek előtte ennek az úrnak méltó Kegyelmednek kedveskedni, mert a mint vettem eszemben, szerencse, ha palatinus uram ő nagysága akarattából nincs az kérés. Immár Kegyelmed lássa, mit cselekeszik és mi választ kell adnunk ő kegyelmének. Ezzel isten éltesse Kegyelmedet jó egészségben. Írtam Korponán, 23. Novembris 1632.

Kegyelmednek

szeretettel
szolgál
Bori István.

Külsőim: Az nemzetes néhai Rimai János uramnak meghagyott özvegyének avagy Orssik asszonnak, mint jóakaró hűgomasszonnak adassék ez levelém.

VIII. 1633. febr. 26.

Szolgálók Kegyelmednek, mint énnekem bizodalmas jóakaró asszonyomnak. Az úristen sok üdvösséges jókkal, jó egészséggel áldja meg Kegyelmedet sok esztendeig.

Vettem az Kegyelmed nekem írt levelit, melyben mit írjon legyen Kegyelmed, bővsígesen megértettem, hogy Kegyelmednek nem volna ködve az kétszáz forint érő polturát felviteliben, az derék summában, amint az Kegyelmed levele, ki nálam vagyon, pecsíte alatt tartja, kivel megbizonitom, hogy Kegyelmed arra ajánlotta magát, hogy azt is írja Kegyelmed, hogy ha talléról akarok Kegyelmednek letenni az pénzt, felebb nem veszi tallért másfél forintnál, az aranyat három forintnál, én penig megmutatom az szegín istenben elnyugodott Kegyelmed ura levelit, melyben azt írja, hogy akkor százkilenczven pénzben járt az tallér, a mint ő kegyelme levele tartja. Az okért Kegyelmedet kérem, Kegyelmed felvegye az kétszáz forint érő poltorát, az többit apró pénzzel teszek le Kegyelmednek; nem is kívánok Kegyelmednek semmi kárt tenni, mert boldog emlékezetű szegín Rimai János uram énnekem és az mi eleinknek is jóakaró szomszédja volt, azért ne is gondolkozzék Kegyelmed, hogy kárára igyekezném Kegyelmednek, annak az jámbor, főembernek hozzánk való tekéletes igaz jó szomszédságának holtig való megtartásáért, sőt ha mások igyekeznek Kegyelmednek kárt tenni, azoktól is akarnám megoltalmazni Kegyelmedet. Mivelhogy én az Kegyelmed assecuratiójára György uramtól fölvettem az kétszáz forint érő polturát, azért Kegyelmed is úgy felvegye, az többiről egy szót sem teszek, hanem Kegyelmednek szípen apró pénzzel teszek le, nem is víteni igyekezek Kegyelmednek mint ezkoráig, sőt inkább szolgálni igyekezek Kegyelmednek, holnap ha Kegyelmednek jó akaratja, vagy holnapután megküldök Kegyelmednek az pénzt. Kegyelmed az én szomszédságos atyafiuságomba soha meg nem fogyatkozik, sőt ha élek, többet szolgálók Kegyelmednek másoknál, meg is bizonitom, csak parancsoljon Kegyelmed kész leszek szolgálni Kegyelmednek. Ezzel tartsa meg az úristen Kegyelmedet sok esztendeig kedves jó egészséghen. In arce Kékkeő, die 26. Februarii, anno 1633.

Kegyelmednek

..... szível
szolgál

Balassy Ferencz.

Külczim: Az nemzetes Aaghy Erssik asszonyomnak etc. nekem szomszéd asszonyomnak adassék.

IX. 1633. máj. 27.

Tiszta szívből való szolgálatomat ajánlom Kegyelmednek, mint énnekem jóakaró asszonyomnak, és kívánok az úristentől Kegyelmedteknek kívánsága szerint való jó egészséget, és csendes békességes állapotot kicsinytől fogva nagyig.

Énnekem mindenekben jóakaró asszonyom, értvén az Dulo sógoruram leveleiből, mi legyen az ő kegyelme kívánsága, azért ő kegyelme böcsületiért úgy forgolódttunk, hogy szép módjával véghez ment, az ki miatt ő kegyelme meg nem fogyatkozik; hogy pedig Kegyelmeteknek jó egészségét hallottam, fejenkint örülünk azon az szegény vén atyám urammal együtt, és kívánom az jó istentől, hogy tartsa Kegyelmeteket azon jó egészségben, mind az egész atyafiakkal együtt. Bizony dolog, édes jóakaró asszonyom, hogy nem tudom Kegyelmetek közül kire panaszkodjam az sok húzás halasztás miatt, igen veheti esziben Kegyelmetek, hogy az szőlők állapotja nemcsak egy helyben, hanem ugyan egész ország szerint úgy elvesztek, hogy semmi bor nem leszen, és az mostani borok ide mifelénk egész Sziksoíg úgy megdrágódtanak, hogy az kit azelőtt f. 25 forintért megvehettem volna, f. 50 az ki miatt azt szerzé az sok húzás halasztás, hogy nemcsak énnekem tén kárt Kegyelmetek, hanem ugyan magának is, az kit akkor is megjüendölöttem, hogy nem várok semmi jót belőle; hanem ím hallom az Kegyelmed igyekezetit is, és az bor miatt való búsulását, de kérem Kegyelmedet azon, mint énnekem jóakaró asszonyomat, hogy ha Kegyelmed elküld borokért, ha többet nem, az én számomra csak 5, azvagy hat akó bort is hozasson és juttasson, hogy ha immár az dolog így lett, ne legyen fogyatkozásom az borból, úgy az mint Kegyelmed számára veszik, az árát mindjárt megadom Kegyelmednek, abban Kegyelmed meg nem fogyatkozik, mert látja isten, hogy nem győzőm az sok járást, és ugyan nem is tudok hova szakadni, mert az szegény atyám igen beteges állapattal vagyon, és mikor magam valahova talállok menni, itthon semmi dolgom nem mehet véghez, hanem ha Kegyelmedet meg nem bántom vele, anni bort hozasson Kegyelmed ugyanazon szekereken, hogy az én számomra is legyen, ha több nem 4, vagy 5, azvagy hat akós átalag, hiszem én osztán elhozathatom Esztregováról, ha pedig most hamar érte nem lát Kegyelmetek, bizony sokkal több megyen az bornak az ára; és serdolga felől is kérem Kegyelmedet, hogy öt, azvagy 6 akót fizessen Kegyelmed az én számomra, annak is megadom az árát ne talám mégis szaporaságára az bornak leszen. Ígykeze-

tem, azon, hogy magam mennék Kegyelmedhez látogatásnak és beszélgetésnek okáért. de bizony dolog az, hogy ugyan ma mindjárt, ha az lábom fájdalmától mehetek, menten megyek az tótokhoz sindelyért és deszkájért, de az lábom miatt an-nira vagyok, hogy még nehezebben nem voltam, mint most hanem az atyámfiat hallom, hogy orvos volna és bár találna oly módot benne, hogy meggyógyíthatnám, mert kitudja, ta-lám nem is fog szeretni, ha sántán maradok miatta. Ha könnyeb-ben leszek, talám ez jövő héten meglátom, istennek engedel-méből, Kegyelmeteket. Bálint deáktul az patyolatot 2 félét, 2 darabot elhoztam, azt is elviszem, hogy ha Kegyelmetek szereti, jóllehet, hogy ugyan eleget kerestem az szécsi vásár-ban, de mását nem találtam. Ez levelem olvasó jóakaró uram és Kegyelmed minden jóakaróinknak, mint Madácz sógor-uraméknak s mind pedig asszonyoméknak, és Rákóczi anyjoknak is mondja sok szolgálatomat. Éltesse és tartsa isten jó egészségben Kegyelmeteket fejenkint. Datum Füleky, anno 1633 mense 27. dié Maii.

Kegyelmednek

jóakaró
igaz szolgáló fia örö-
mest szolgál
Kerepessi Gergely.

Külszím: Az néhai boldog emlékezetű, istenben elnyugott Rimay János uram meghagyot özvegyének, éneukem jóakaró asszonyomnak adassék ez levelem híven kezében Fülekből Alsó-Esztrégovára.

X. 1633. máj. 29.

Szolgálatomat ajánlom Kegyelmednek, mint szerelmes asszonyom anyámnak. Istentől kívánom Kegyelmednek sok esztendeig való jó egészséget megadatni.

Megadák az Kegyelmed levelit, melyben tudósít Kegyel-med az Kegyelmetek jó egészsége felől, kit szeretettel értettem. Isten tartson Kegyelmeteket sok esztendeig azon jó egészsé-gben, mink is itt, hála istennek, jó egészségben vagyunk. Az mi-nemő vásárlást reám bizott volt Kegyelmed, Boldizsártól Ke-gyelmednek megküldtem, az arany perémnek latját vettem 6 f. d. 80., 8 lat és egy nehezík. Az selem perém lat 11; annak latját vettem per d. 70. Az dupla tafotaért adtam f. 2, A menni főszerszámot rendelt volt Kegyelmetek, Kegyelmed-nek azt is megküldtem. Az bornak az ára itt igen felment, nehezen is találtam Seleny uramnál, de 3 forintnak alatta nem akarja adni, az f. 2 d. 50 megigértünk akójáért, nem itélem,

hogy ősübban találhasson Kegyelmed, mert nem is akarják eladni az borokat, az sudi szőlők mind oda vadnak, talán az egész hegyeken nem lesz egy hordó bor, nincs is kedvem, hogy alá menjek, mert ma is ittfen voltak az hegybírák, de ugyan semmi borral nem biztatnak bennünket. Az kis suba még nem kész, gubas bársonyért küldtem Vesőterczére, ha találhatnak, mert az vonyt arany nem tetszik asszonyom anyámnak. Selmezen volna fekete gubas bársony, ha parancsolja Kegyelmed, azt is meg kell vennünk. Adjon isten, a mikor látom Kegyelmeteket, láthassam jó egészsígben Kegyelmeteket. Asszonyom anyám ő kegyelme Kegyelmeteknek sok szolgálatját ajánlja Tartson isten Kegyelmedet sok esztendeig kedves jó egészsígben. Corponae, die 29. Maii, anno 1633.

Kegyelmednek

szolgáló fia,
míg él, szeretettel szolgál
Duló Gábor.

P. S. Sógor uramnak ő kegyelmének ajánlom sok szolgálatomat.

Külső: Nemzetes Aghy Orsik asszonynak, az néhai nemzetes és vitézlő Rimai János uram meghagyatott özvegyének, nekem szerelmes asszonyom anyámnak adassék az levelem.

XI. 1633.

Szolgálatomat ajánlom Kegyelmednek, mint nekem bizodalmas és jóakaró asszonyomnak. Az úristentől kedves jó egészsígit és egészsíges boldog hosszú életet kívánok Kegyelmednek megadatni szerelmes Mariankával egyetemben. Nem lőn módom benne, édes Rimaíné asszonyom, hogy ez idő alatt meglátogattam volna Kegyelmeteket, naponként való sok dolgaím miatt. Most ugyan végezésből ment volt ki, hogy Gergely deák uram társaságátul el ne maradjak, mégis megátoltatott mind útam s mind igyekezetem, kit magam is bántam, azólta bizony nem volt anni kedvem, a mennit a savanyó, jó ízű bor szerzett volt, sőt ugyanott elhagyván bornak kóstolását, ez mai napig csak egy cseppet sem ittam. Ez az oka penig egy. Tudván Madác Gáspár uramnak igaz atyafiúi felebarátjához való indulatját, féltem, hogy meg ne itassa velem a bort, a mint akkor is cselekedett velem. Mindazáltal e jövő pinteken avagy szombaton meglátogatom Kegyelmeteket. Látom, édes asszonyom, hogy ez a Kegyelmed veje és fia, Gergely Deák uram minden erejét arra fordította, hogy Kegyel-

med az Anicska asszont megadja s ne halaszsa továbbá. Naponként csodahirek újulton újulnak az emberek között jövődöbéli békességünk s megmaradásunk felől senki semmi bizonyost nem remélhét. Mi szükség, édes asszonyom, azt tovább tovább húzni vonni, egyszer csak úgy jár Kegyelmed, megzöldelvén az erdő, minemő sőrösígbn lakik ott Kegyelmed, csak ragadománképpen is elhozzák, hirivel sem leszen Kegyelmednek. Én felette igen kérem Kegyelmedet, mint nekem jóakaró asszonyomot, birja reá magát Kegyelmed, és adjon s mondjon s végezzen egy napot nekünk ez szent-György innepét, ki előttünk vagyon, szentelünk meg farsangi állapattal, a mint hozzá fogtak az emberek, ha az szent isten megengedi és békességben megtart bennönköt, elég lakodalmunk leszen. Kegyelmedtől választ várunk bizonyossat, kívánatossat, elégsígest, nem is köll Kegyelmednek többé fásasztani Gergely uramot végette Sztregovára. Adja isten és engedje ő felsége sok husvét innepnapokot jó egíssíggel érhetni és elmúlatni Kegyelmednek. Irtam Filek várában ma vízben hányó hétfőn anno 1633.

Kegyelmednek

jó szível
szolgálni igyekezik

Diwéki Andorias (? tán: alias) Bokrétás.

Külsőim: Az én bizodalmas és jóakaró asszonyomnak az néhai boldog emlékezetű Rimay János uram meghagyott özvegyének adasék ez levelém.

XII. 1636.

Ordo et series processionis exequiarum domini Nicolai Forgacz, in anno 1636. Tirnavia e.

1. Az seregek, melyekben kívántaték, hogy trombitások legyenek.

2. Az fekete gyászsereg kopjásan, lobogósan, melyben kívántaték zászló is hogy legyen, mely sereg eleiben egy kapitán ember rendeltessék.

3. Az köz deákok kereszttel.

4. Az városi czéhek ígő szövítnekkal.

5. Az közrend és szolgarend ígő szövítnekkal.

6. Az város követi szövítnekkal.

7. Az vármegyék követi szövítnekkal.

8. Az végbeli követek szövítnekekkel.

9. Az urak követi szövítnekekkel.

10. Nemes ifiu rend szövítnekekkel.

11. Tizenkét koldós gyászban sárga viaszgyertyákkal.
12. Az barátok feszőlettel, sárga viaszgyertyákkal.
13. Az kántorok.
14. Az káptalan urak sárga szövítnekkal.
15. Az úri rend sárga szövítnekkal,
16. Az pap urak sárga szövítnekkal.
17. Az maga úri zászlóját.
18. Az ország zászlóját.
19. Az sarkantyút fekete posztóban.
20. Az pallost fekete posztóban.
21. Az botot fekete posztóban.
22. Az tollas sisakot.
23. Az aranyas fő epitaphiomot.
24. Az vasban öltöztetett lovas, egy aranyas bot kezében.
25. Az gyászban öltöztetett 6 trombitás, egy rízdobbal.
26. Az aranyas fekete öreg gyászzászlót.
27. Az bársonyos lovat, kire kívántaték négy aranyas czimer.
28. Az tafota gyászzászlót.
29. Az posztós lovat, mely lóra kívántaték öt aranyas czimer.
30. Az atyafiak.
31. Az urfi.
32. Az testet viszik.
33. Hat urfi fejér czimeres szövítnekekkel az koporsó körül két felől.
34. Az test után az asszony ő nagysága, viszi két úr karon fogva.
35. Ewa kisasszont, az szerint Judith kisasszont, Marianka kisasszont, Eszter kisasszont, Zófika kisasszont, Pongrácz Jeremiásné, Viskeleti Mihályné, Vesselini kisasszony, item gyászban öltözött két pár leányasszon.

Ezek után az úri asszonyok és főrendő asszonyok, item az alacsony rendő asszonyok, item azután közönségesen minden rendbeli népek.

A külső lapon: Dominus deus Dominationes Vestras quam diu tissime servet incolumes, vobis adsit, vos suo spiritu regat et omnium bendictionum genere ornet et augeat cumulatissime.

XIII. 1637. jan. 23.

Szolgálatomat ajánlom Kegyelmednek, mint bizodalmas jóakaró asszonyomnak. Istentől kívánok Kegyelmednek lölki testi jókat, jó egészséget megadatni.

Mivelhogy az istennek elvégezett tanácsát és emberi nemzetség felől való végezését s akaratját senki által nem hághatja, hanem bizonyos célja lévén ember életének az halált mindennek meg kell kóstitolni. Úgy az én szerelmes uram is az romlott természetnek alája vetve lévén, istennek tanácsából és akaratjából ma, úgymint 23-dik napján ez jelen való januárius havának két óra tájban reggel ez siralmas világbul az halál által kiszólitatott, nekem árváimmal együtt nagy keserűségemre és holtig való gyászomra. Mivel azért az test nem egyebet, hanem az tisztességes eltakaritást kívánja, jóakaró uraimnak és atyámfiainak tetszésekből rendeltük az temetésnek ideit az jelen való januáriusnak 29. napjára az sztregovai szentegyházban lenni. Minek okáért kérem Kegyelmedet, mint jóakaró asszonyomot, minthogy élteben az szegén üdvözült uramnak becsülettel és jóakarattal kész volt kedveskedni Kegyelmed, elhittem, hogy most is utolsó tisztességes eltakarításának napját is jelenlétével megtisztelti Kegyelmed. Kérvén azon Kegyelmedet, hogy az megnevezett napon reggel hét órakor legyen jelen szegén házamnál itt Paroczán, késérhessük tisztességesben alá az sztregovai szentegyházhoz szegén üdvözült uram holt testit. Kiért engedje isten, hogy örvöndötesb dologban szolgálhassak meg Kegyelmednek. Isten éltesse sok esztendeig jó egészségben Kegyelmedet. Datum Paroczán, die 23. Januarii anno 1637.

Kegyelmednek

éltiglen szolgálni
igyekezik

Darvas Susanna, az néhai
nemzetes és vitéző Liber-
czey Mihál uramnak megha-
gyatott özvegye.

Külszím; Generosae dominae Ursulae Aghy, generosi 'quondam domini Joannis Rimai relictæ viduæ, dominae mihi observandissimæ.

XIV. 1637. sept. 8.

Szolgálatomot ajánlom Kegyelmednek, mint jóakaró asszonyomnak. Isten sok jókkal, kedves jó egísséggel látogassa meg Kegyelmedet.

Mivel az mindenható isten az mi első szöleinknek vétkekért az egész emberi nemzetet halandóság alá vetette, az melyet közölünk senki nem is kerölhet el, mely halandóság alá vettetett az én szerelmes házastársom is, az tekintetes és nagyságos rimaszéczy gróf Szeczy Borbála asszony, velem kevés ideig élvén, szintén legjobb s virágzóbb állapotjában, nehéz és súlyos betegsége után kilencz és tíz óra között reggel Szent-György havának huszonegyedik napján isten magának választván ez árnyék-világból szólította ki, énnekem holtig való keserőségemre. Mivel pedig szerelmes házastársomnak hideg teteme egyebet az ő anyjánál, az földnél, az honnan vitétt volt, nem kíván, hanem hogy annak adattassék vissza, rendeltem és determináltam jóakaró atyámfiainak és uraimnak egyező akaratjukból, hogy szerelmes atyámfiainak hideg teteminek eltakarítása legyen ötödik napján Mindszent havának széczeni praesidiomban lévő szent-Ferencz szerzetén való barátoknak klastromában. Hogy azért böcsöletesben s tisztességben lehessen szerelmes házastársomnak hideg teteminek eltakarítása, kérem nagy szeretettel Kegyelmedet, hét órakor az megnevezett napon és helyen jelen lenni ne nehezteljen. Mely Kegyelmed keresztény indulatból való jóakaróját örvendetesebb dolgokból igyekezem megszolgálni Kegyelmednek. Ezeknek utána sokáig éltesse isten Kegyelmedet kedves jó egészségben. Datum ex Szecziny, die 8. Septembris anno 1637.

Kegyelmednek

szeretettel
szolgál

Adamus Forgach.

Külczim; Adassék ez levél az nemes és nemzeti az nemes és vitézlő Rimay János uram meghagyott özvegyének, nekem jóakaró asszonyomnak.

XV. K. n.

Szolgálatomat ajánlom Kegyelmednek, mint énnekem jóakaró asszonyomnak. Istentől kívánok Kegyelmednek minden kívánsági szerint való jókat, mind az Kegyelmedhez tartozókkal egyetemben nagy boldogul megadatni.

Édes jóakaró asszonyom, Kegyelmedet csak ez felől kelleték ez kis írással megtalálnom. Az Gergely deákné commendált énnekem ott az Kegyelmetek falujában egy dajkát, az melynek nevét Victor Dórának mondja, özvegy asszony, az mostoha leánkája itt vagyon Füleken; édes jóakaró asszonyom, Kegyelmedet kérem, hogy Kegyelmed ne szánja ebbeli

fáradságát, hanem Kegyelmed azt az asszonyembert hivassa magához az én szolgálatomért, Kegyelmed jó egyezzen vele bizonyosan, és ha biztat, hogy el fog jüni, hát én mindjárt ő érette kocsit küldök. Ezen bizonyos emberemtől, kérem Kegyelmedet, Kegyelmed énnekem bizonyos választ írjon ez felől, Kegyelmedet azon is igen kérem, hogy Kegyelmed az kezét is bevegye, ha pedig valamint az az asszony férhez ment volna vagy ott nem volna az Kegyelmetek falujában, hát még mást is mond Gergely deákné egyet, az mely siket, az kettő közül egyik, édes asszonyom valamelyik meg legyen, hogy az szeke-remet hájában ne küldjem oda, hanem ugyan derekasan végezzen Kegyelmed vele; az Ancsát is hivassa Kegyelmed magához, ő is jó törekedő lesz benne. Kegyelmed, édes asszonyom, ebben mutassa hozzám való jóakarátját, az melyet bizony Kegyelmednek megszolgálók és igen nagy néven veszem. Ezzel isten tartsa meg Kegyelmedet. Datum in praesidio, 22. Octobris.

Kegyelmednek

jóakarója
F'orgácZ Susanna.

Külczim: Ez levél adassék az néhai nemzetes Rimay János uram meghagyatott özvegyének Aghi Orsola asszonynak, nekem jóakaró asszonyomnak.

XVI. 1641. ápr. 18.

Nos universitas dominorum magnatum et nobilium comitatus Honthensis. Damus pro memoria per praesentes, quod admodum generosus dominus Franciscus Bako de Nemes-Kürth, alias vicecomes et praedecessor noster feria quarta proxima post dominicam Cantate in anno domini millesimo sexcentesimo quadagesimo transacto praeterito in oppido Szent-Anthal, loco videlicet et die celebrationis sedis nostrae iudiciariae alias quoque consveto una cum nonnullis dominis et nobilibus eiusdem sicut sedis nostrae iudiciariae iuratis assessoribus pro faciendo moderativo iudicio causantibus pro tribunali sedisset et fuisset constitutus eo tum egregii et nobiles Matthias Gedey iudex nobilium et Joannes Keleczeny iuratus assessor nostri de medio aliorum iudicum nostrorum nostram personaliter exurgentes in praesentiam, sub iuramento ipsorum in generali decreto superinde expresso contento pariformiter retulerunt eo modo. Quomodo ipsi die 2-da mensis Januarii in anno domini millesimo sexcentesimo quadagesimo ad instantiam et legitimam requisitionem generosae dominae Ursulae Aghy generosi condam Joannis Rimay relictae viduae penes commissionem dicti domini Francisci Bako, alias viceco-

mitis nostri in et ad possessionem Felső-Sipik omnino in comitatu isto Honthensi existentem habitam accessissent, illique certam quandam admonitionem modo infrascripto factam fecissent et celebrasent. Cuius quidem ipsorum admonitionis seriem in simplici papyro nativo sermone conscriptam nobis suo modo fideliter retulerunt tali sub tenore. Anno millesimo sexcentesimo quadragesimo, die secunda mensis Januarii. Én Gedey Mátyás Honthvármegyének szolgabirája, mellettem Keczeni János uram eskütt mentünk Felső-Sipikre, mely Hont vármegyében vagyon, viceispán uram commissiója mellett az néhai istenben elnyúgott Rimay János uramnak meghagyott özvegye Aghi Orsik asszony instantiájára admoneálni Horváthi János uramot, hogy az ő kegyelménél megesmert jobbágyának lopott lovát megadná, az mint országunk törvénye tartja, kész volna mindjárt megesküdni harmadmagával ugyanakkor, mikor megösmerte korponai házánál. Admoneáltuk ő kegyelmét Horváthi uramat ezen Honth vármegyében lakozó Tóth György nevű jobbágya által Mlinar Gregor nevű, érsek uram ő nagysága jobbágya és azon falunak hties birájok házánál, commissionis vero sicut vicecomitis continentia est talis. Hont vármegye szolgabírák uraim Kegyelmetek közül egyik egy esküttel egyetemben az nemzetes Aghi Orsik asszonyom, az néhai nemzetes vitézlő Rimai János uram meghagyott özvegye instantiájára citálni, certificálni, admoneálni, prohibeálni, liquidum debitumot exigálni, oculatam revisionem celebrálni, bizonysgot szedni, törvént kérni és hallgatni, szökött jobbágyát felkérni, in genere valamiben kívántatik, Kegyelmetek tisztí és országunk törvénye szerint az domina instans dolgaiban procedáljon. Secus non facturi. Datum in possessione Sibrik, die 31. Decembris, anno millesimo, sexcentesimo trigesimo nono. Franciscus Bako vicecomes Honthensis. Ad quam quidem prae-fati domini iudicis nobilium et iurati assessoris nostrorum modo, quo supra factam fideliter relationem praesentes litteras nostras testimoniales super praemissa ipsorum admonitione, memoratae dominae Ursulae Aghi, dicti quondam Joannis Rimai relictæ viduæ iurium suorum futuram ad cautelam necessarias sub sigillo huius comitatus nostri authentico dandas esse duximus et concedendas, communi suadente iustitia. Datum ex sede iudiciaria feria quinta proxima post dominicam Misericordiae in oppido Bozok in anno millesimo sexcentesimo quadragesimo primo celebrata.

Paulus Palasti vicecomes
comitatus Honthensis,
Matthias Ledey iudex nobi-
lium comitatus Honthensis.

Lecta, publicata et extradata per iuratum notarium.
sedis.

Blasius Salamon, iudex nobilium comitatus Honthensis.
Michael Banffy, iudex nobilium comitatus Honthensis.
Sigismundus Dobrawiczky, iudex nobilium comitatus
Honthensis.

(P. H.)

Külszím: Literae testimoniales pro generosa domina Ursula Aghy.

XVII. 1649. ápr. 14.

Alázatos szolgálatomat ajánlom Kegyelmednek, mint uramnak. Adjon isten Kegyelmednek minden üdvessíges jókat hozzá tartozóival egyetemben. El nem múlathattam semmiképpen, hogy Kegyelmednek értésére ne adjam, minemő casus tertént tegnapi napon keztünk Gergellel. Az minemő ortván füldünk vagyon az öcsémrel Mátéval Bessenyovácson az buzák között, azon ortván füldet az öcsém Máté fél kila buzáért Gergelynek adta volt, hogy bevesse tenkellel, mivel én is az Kegyelmed zabját ugyanazon füldben be akartam vettetni, megmondottam az öcsémnek, hogy én nem engedem Gergelynek azt bevetni, hanem az Kegyelmed búzájából fél kila buza megadatik neki, és az Kegyelmed zabjával vettetem be. Azonban csak mondták, hogy az Gergely Madách János uram hat vagy hét ekéjét bele vitte az füldben, és szántatja maga számára, kire való képest magam kimenék az ekékhez, és kiigazitottam az füldből őket, mondván azt, hogy az mi örökös füldünk és hogy Kegyelmed számára akarom bevettetni, azonban én is haza menék, Gergely Bene András urammal jött, és midőn Gergely Bene Andrást késérlette volna, megint ráhajtotta az ekéket és szántatta, kimenék az hajdukkal, ott tanálván Gergelt részegen, kértem tőle, miért szántja azt, a holott semmi közö nincs hozzá; arra azt felelte, hogy Duló Gábor számára szántom, úgymond, de én fogom aratni. Azonban Makay csak kihozta reám az Madách uram hajdút, több jobbágyat ugyan ott megöltek volna, ha az három legény velem nem lőtt volna, még az Madách János uram jobbágyi is reám lőmadtak ugyan ott az fülden, maga Gergely teli torokkal kiáltotta, hogy megüljenek, avagy úgy megverjenek, hogy lepedőben vigyenek haza, mégis három borozda szántatlan maradott s többit bevetette tenkellel. A mikor én az ekéket legelsőben kiűztem a füldből, még akkor csak egy szem búzát sem adott az öcsémnek, hanem azután küldte az öcsém házához, az mely búzát visszaküldtem Gergelynek. Annak okáért Kegyelmedtől, mint uramtól mind

oltalmot, mind instructiót várok, mit kellessék cselekednem, mivel én az Kegyelmed jószágá mellett tartozom felkelni és oltalmazni. Ez külemben nem volt, ilyen nagy hatalmat cselekedett mód nélkül, voltak tizenhatan rajtunk, én mindazonáltal is a tevő leszek, az mint Kegyelmed parancsolni fogja az dolgot. Ezeknek utánna isten éltesse Kegyelmedet jó egészségben. In Keleczen, 14. Aprilis, 1649.

Kegyelmednek

alázatos szolgálja
Nagy György.

P. S. Nem irritálom Kegyelmedet senki ellen édes sógoruram, de bizony igen mód nélkül bántak az Kegyelmed ispánjával s nagy hatalmat is cselekedtek, én nem hiszem, hanem megbolondúlt a bestye kevés kurvafia. Kár, hogy Tamás, a hajdu itt nem volt, mert jobb volna három olyan hosszúnál, a Jakab is bizony emberül viselte magát. Az ház környől, istennek hála, semmi fogyatkozás nincsen.

Kegyelmednek szeretettel szolgál

..... János.

Külczim: Az nemes és vitézlő Duló Gábor uramnak, Nográdvármegyének substitutus viceispánjának etc. nekem földes uramnak adasék. Cito, cito, citissime.

XVIII. 1651. máj. 8.

Szolgálatunkat ajánljuk Kegyelmednek, mint nekünk jóakaró asszonyunknak. Isten kívánsági szerént való sok jókkal áldja meg Kegyelmeteket.

Neográd vármegye viceispánja, nemzetes Woxith Horváth István uram commissiójából én Gyürki István, azon vármegyének egyik szolgabirája, esküdtül mellettem nemes Kalmár János uram, az nemes és vitézlő Kandó János uram instantiájára jöttünk Alsó-Sztregova nevő, ezen Neográd vármegyében levő faluban admoneálni az nemzetes Agi Orsolla asszonyt, néhai nemzetes és vitézlő Rimay János uram özvegyét, úgy mint dotalistát és leányát, nemzetes Rimay Mária asszonyt, néhai felől megírt urától valót, nemzetes és vitézlő Duló Gábor uram házastársát, ötven magyar forintokkal, az mely ötven magyar summa pénzben nemes Neográdvármegye divisionalis testimoniálisában specificált Kis-Faludon Watoszki János fél házhelye és Alsó-Sztregován Varga György selyér házhelye rész jószágát birja, ezen Neográdvármegyében Kegyelmed, azon az házhelyen kívül, a hol most resideál az dominus instans, az megnevezett Alsó-Sztregován, az mely rész jószágá az édes

asszony anyja, úgy mint néhai nemzetes Rimay Susanna asszony halála után szállott gyakorta megnevezett instansra. Admoneáljuk Kegyelmeteket ad levandam praemissam summam et remittendam bonorum praetactorum portionem, ugyan itt Alsó-Sztregován, ezen Neográdvármegyében lakozó Szeverini Lukács nevű Kegyelmetek jobbágya által felől megnevezett Kegyelmetek jobbágya házánál lévén. Ha felveszi Kegyelmetek pénzét jóval, jó, ha penig felvenni és az specificált rész jószágát kiereszteni nem akarná Kegyelmetek, citáljuk Kegyelmeteket propter non levationis praemissae summae pecuniariae et non remissione portionis possessionariae, ugyan ezen Neográdvármegyében itt, Alsó-Sztregován lakozó, felől megnevezett jobbágyok által ad primitus celebrandam istius comitatus Neogradiensis ad reddendam non levationis pecuniae et non remissione bonorum. Az úristen tartsa meg jó egészségben Kegyelmeteket. Datum in Alsó-Sztregova, die 8. Maii, anno 1651.

Kegyelmeteknek szeretettel szolgálunk felől megírt Neográdvármegyének

egyik szolgabírája
Gyürki István,

és felől megnevezett vármegyének iuratus assessora
Kalmár János.

Külsőim: Nemzetes Agi Orsola asszonyunknak, néhai nemzetes és vitézlő Rimay János urunk özvegyének leányának nemzetes Rimay Mária asszonynek etc. nemzetes és vitézlő Duló Gábor urunk házastársának etc. nekünk mindenkben böcsülettel való jóakaró asszonyunknak adassék.

XIX. 1653. febr. 21.

Szolgálatunkat ajánljuk Kigyelmednek, mint böcsülettel való jóakaró asszonyunknak. Isten kívánsága szerint való sok jókkal és jó egészségekkel áldja meg Kigyelmedet. Neográdvármegye viccispánja nemzetes és vitézlő Woxich Horváth István uram commissiója mellett nemzetes és vitézlő Kandó János uram instantiájára admoneáljuk Kigyelmeteket ilyen dologért, hogy ez elmúlt esztendőben az minemő impensiót küldött Kigyelmetek jobbágyi ellen, azon impensiónak tenora szerint satisfactiót kíván ő kigyelme. Admoneáltuk Kigyelmeteket Zawoda nevű ezen neográdvármegyei faluban lakozó Welyki András nevű Kigyelmetek jobbágya által, választ várunk Kigyel-

metektől. Datum in possessione Tót-Hartyán et comitatu Neogradiensis, Raizko Mathias nevű nemzetes és vitézlő Dubraviczki István uram jobbágya házában lévén die 21. mensis Februarii, anno 1653.

Kegyelmednek szeretettel szolgálunk Neográdvármegyének

egyik szolgabírája
Gyürki István,

és azon vármegyének iuratus

assessora

Kántor János

kereszt vonása.

(Correcta)

Küldetm: Az nemzetes Agi Orsola asszonyunknak etc. néhai nemzetes és vitézlő Rimay János uram megmaradt özvegyének etc. Rimay Mária asszonynak etc. nemzetes és vitézlő Duló Gábor uram házastársának etc. nekiünk böcsületes jóakaró asszonyunknak adassék.

(A Révay család trebostói ltárában.)

XX. 1662. j a n. 16.

Becsülettel való szolgálatunkat ajánljuk Kegyelmednek mint jóakaró asszonyunknak.

Isten minden javaival, kedves és jó egészséggel áldja meg Kegyelmedet.

Nemzetes vitézlő hontvármegyei viceispán, úgymint felsőszelényi Szelényi János úr ő kegyelme, tekintetes és nagyságos gróf Batthyányi Magdolna asszony ő nagysága, néhai tekintetes és nagyságos gróf Csáki László iudex curiae uram ő nagysága meghagyott özvegye instantiájára extrahált repetitoria commissiójából Kegyelmedet, úgymint György, Gábor és István fiainak, Christina és Anna leányinak, néhai nemzetes vitézlő felsőszudi Duló Gábor uram propagált urától ő kegyelmétől legitimam et naturalem tutrixát, ezen certificatoria levelünk által köllöték megtalálnunk. Mivelhogy megírt domina instans asszonynak ő nagyságának Hromada Miklós nevű elszökött jobbágya, Lissoy nevű megírt Honthvármegyében levő faluba való curialis Felső-Szúdon Kegyelmed alatt vagyon. Annak okáért tisztünk és hivatalunk szerént megírt dolog végett certificáljuk Kegyelmedet, hogy pro die 25. et subsequentibus iuridicis affuturi mensis Februarii anni 1662. modo labentis infrascripti, szabad királyi Korpona városába, mely Zólyomvármegyében vagyon, az nemes Hontvármegyének pedig articulatiter concludált szokott székeshelire, a hol alköl-

matosbna fog tetszeni, pro primo termino restitutionis, coram nobis ad comparendum. Hogy Kegyelmed akkor ugyan ott magát domina instans Hromada Miklós nevő szokott jobbágyát, vigore articuli 31. anni 1556., ac alios novellae constitutionis, sicut et iudicariae commissionis, una cum familia et rebus tam secum ablati, quam vero medio tempore propria industria conquesitis domina asszonnak, avagy az ő nagysága legitimus procátorának statuálván legitime restituálja, és assignálja kezihez és modo praevio Kegyelmed legitime compareálván, és megírt szökött jobbágyát statuálván; ha restituálja Kegyelmed, bene quidem, alioquin ex vi praescriptae legis receptura a nobis iudicium. Mely modo praevio praefigált terminuson és helyen előttünk vagy compareál Kegyelmed, vagy sem, mi ad partis comparentis instantiam id facturi sumus in praemissis, quod dictaverit ordo iuris. Melyről certificáljunk is Kegyelmedet. Lőtt pedig ugyan Felső-Szud az megírt Hontvármegyében lévő curialis faluban mi általunk ezen certificatio lakozó Benkovich Pál nevő jobbágy által ugyanazon jobbágy házánál. Ezek után isten éltesse Kegyelmedet sok esztendeig jó egészségben. Datum in praemissa curiali possessione Felső-Szud vocata, die 16. mensis Januarii, anno 1662.

Kegyelmednek becsülettel való szolgálai

Bisztriczki András

Szabó Dávid

Honthvármegyének egyik
szolgabírája.

Honthvármegyének es-
kütje.

Correcta.

Külczim: Introscripta causa deposita in onere solito per nobilem Balthasarum Lucsanszky, procuratorem dominae comitissae Magdalenae Batthany.

Andreas Bysztriczki

.... comitatus

Honthensis.

Nemzetes alsó-sztregovai Rimay Maria asszonynak, néhai nemzetes vitézlő felső-szudi Duló Gábor uram ő kegyelme özvegyének, úgymint maga fiainak és leányinak, tudniillik Györgynek, Gábornak és Istvánnak; Christinának és Annának naturalis és legitima tutrixának ő kegyelmének etc. minekünk becsülettel való jóakaró asszonyunknak ő kegyelmének adassék.

XXI. 1590. m. á. j. 9.

Exemplum epistolae commendaticiae ad illustrem dominum cancellarium, nomine illustris domini Francisci Vesyenyi, a Valentino Balassa scriptae.

Cum propter recens, atque singulare huius reipublicae, proximis hisce comitiis in me collatum beneficium, ad fidem, officiumque meum valde pertinere putem, ne quid eiusmodi, quod ad tuendam, augendamque istam rempublicam spectare videtur, hac praesertim tempestate praetermittam, necessarium esse duxi meam hisce litteris sententiam Vestrae illustrissimae Dominationi significare. Est huic Valentino Balassi, quem ad hoc bellum Turcicum volente, iubenteque Vestra Dominatione illustrissima feliciter iam tandem conduxī frater germanus, minor natu, clarissimus iuuenis, linguae polonicae peritissimus, natura sobrius, et ab ineunte aetate in Agria celeberrima totius Hungariae militari academia educatus, atque ita versatus, ut ad summam laudem, optimosque mores nihil accedere possit amplius, his magnis saepe ibidem cum fortitudinis, tum aliarum virtutum exemplis editis non solum prae caeteris omnibus coaetaneis suis, praesertim pari loco natis (quos in hoc virtutis stadio longe est antegressus, universae Agriae iudicio omnium militum laudem et celebrationem meruit, verum etiam ita omnium animos amore sui inflammavit, ut neminem illo chariorem, gratioremque milites habent; huc accedunt suavissimi mores, liberale, miteque ingenium, nulla erogantia, nulla avaritia imbutum sed mansuetum prorsus, atque humanissimum. Quo etiam perfecit, ut virtus eius excellens, quae vix unquam invidia caruit, nemini odio, invidiaeque sit. Vivit enim vel cum infimo milite coniunctissime, nec quidquam in re familiari habet, quod suum quam militum..... breviter ut dicam, nihil est sive domi, sive foris agat quid, quod non laude dignum sit, tot virtutibus a deo optimo maximo est instructus. Hunc itaque excellentem iuvenem conducibile fore existimarem, si Vestra illustrissima Dominatio eo, quo fratrem eius Valentinum allexit, modo honorifice ad societatem huius belli invitaret, adiungeretque, quod quidem facile perfecturam Vestram illustrissimam Dominationem fore confido, quae et sua est humanitas, inque conducendis militibus facilitas, et iuuenis, ad arma remque militarem alacritas, magnique eius animi promptitudo. Nam etsi unius soliusque militis quantumvis strenui absentia haud magnum detrimentum laboranti reipublicae allatura videatur, quemadmodum nec praesentia etiam adeo magnum adiumentum, tamen quia milites illi adhaerent, eidemque obsequuntur, nec quidquam est tam arduum, quod non..... libenter facturi, et toleraturi esse videantur, equitatum optimum..... magnopere sane huius reipublicae calamitati moderna subvenire posset; quamobrem statuatur Vestra illustrissima Dominatio, quod e re et dignitate sua, reique publicae esse videbitur, mihi quidem certe, hoc accer-

sito vivere, non parvus auxilii cumulus ad defensionem huius regni accessurus esse videtur, exemplumque praebebitur caeteris quoque optimis in Hungaria militibus hoc in regnum veniendi. Datum 9. Maii, anno 1690. (Hibásan 1590 helyett.)

Kivül: Ferencz uram felől cancellariusnak Weselyeny Ferencz írta levélnek mássa.

Jegyzet. A másoló az évszámaban tévedt: 1690 helyett 1590-nak kell állani. Az a Wesselényi Ferencz, kivül itt szó van, az erdélyi kincstartó: s Balassa Bálintnak — az elsőnek — valóban volt Ferencz öcsese. Az egri csatákra való hivatkozás is igazolja azt — ilyen 1690-ben nem volt — de nem volt a II. Balassa Bálint idejében sem, s különben a nádor Wesselényi F, illustrimus s nem illustris volt.

XXII. 1729. decz. 20.

Én alábbírt vallom ez levelem által, hogy én minemű pénzt, úgymint háromszász rhenenses forintot bizonyos szükségemben vettem volt kölesen Petók László uramtól, bozóki dominiumnak tisztartójától egynehány hétre; mely summa pénzt, minthogy azon terminusra letenni, és becsületemnek eleget tenni kívántam, nem levén pénzem; azon okból, hogy csak obligatiómnak eleget tettem volna, kintelenítottam fiam Szmretsány Imre uramtól ő kglmétül fölvenni azon felőlírt summát, úgymint fl. 300 id est florenos rhenenses trecentos, és tisztartó uramot contentálni. Mely háromszász forintot obligálok és kötelezem ez levelem által magamot, hogy felőlírt fiamuramnak legelső adandó alkalmatossággal mennél hamarabb lehet visszaadni, el nem mulatom. Hogyha pediglen felőlírt summát ő kglnek ezen mostani beteges voltomra nézve ki nem füzethetnék, vagyis halálom történnék, ő kglmének teljes hatalma legyen a gyermekeim között hiendő osztály előtt nemcsak ezen háromszász forintról, de másról is közönséges jószágokból annyira való satisfactiót tenni; a mint is teljességgel kívánom, az legyen'meg, és az ő kglme pénze el ne veszen; valaki az ellen volna, átkozott legyen; mert igaz adóssága ő kglnek felőlírt summa pénz. Melynek nagyobb bizonságára adtam ezen saját pecsétem és kezem írásával megerősített leveletem. Korpona die 20. Decembr. a. 1729.

Duló Mária Susanna.

(P. H.)

FÜGGELÉK.

Rimay 1608. és 1609-iki jelentései.

Rimaynak alább következő jelentései akkor jutottak Ipolyi püspök kezéhez, midőn a mű már az utolsó ívekig ki volt nyomva. Minthogy ezen jelentések önmagukban is igen fontosak s Rimay működésének épen azon idejére vetnek világot, melyről aránylag legkevesebbet tudunk: a megboldogúlt püspök is be akarta azokat toldani a gyűjteménybe. Halála meg-hiusította e szándéka kivitelét: ennek megfelelőleg a Történelmi Bizottság elhatározta, hogy az, mint külön függelék csatoltassék a collectióhoz.

I. 1608. júl. 4.

Serenissime princeps, domine domine clementissime.

Cum praemissione humilimorum nostrorum officiorum Serenitatem Vestram celare non potuimus, cum hic Tolnam appulimus, bassam Budensem, sicuti antehac saepius conquestum esse, continuas impetitiones a partibus ultradanubianis in suos fieri et has praecipue occasiones sua inquietudine iustissimis quaerelis severe, qui dependentiam a domino Francisco Bothiano in Sinegh habeant. Hodierna quoque die nobis huc ad Tolnam venientibus begus Simontornensis quaerulo ore retulit Vasonienses quosdam haydones ante quinque dies Simontornenses suos Turcas invasisse, iisque quatuor equos abduxisse, quorum quidem haydonum unus a suis quoque sit captus et ad se perductus; nisi vero equos restituant et eiusmodi insolentiae et excursions infrenentur, impossibile esse, quin speratae pacis iura enerventur, damnaque damnis pensentur. Quod forte ne fiat, ex causa secutorum malorum Serenitas Vestra severe procul dubio demandabit tam ipsi domino Bothiano, quam etiam domino Joanni Preinero supremo capitaneo Jaurini, ut talibus rebus invigilent et sibi subiectos ita moderentur, ne vicinis suis iusta de se conquerendi causa aliqua possit praebere. Ut etiam ad restituendos hos equos, de

quibus hic begus conqueritur, Vasonienses ab ipso domino Preinero compellantur, quod Serenitas Vestra apud ipsos pro reipublicae commodo efficere clementer dignebitur. Tum etiam praesenti nostrae vocationi plurimum consulit, ne talium querimoniarum occasione a scopo aberret, et vix terminum suum attingat. Quod Serenitas Vestra nunquam benevole, ut certe scimus, accipiet, Serenitati Vestrae nos humilime commendantes. Datum Tolnae, quarto die Julii anno 1608.

Serenitatis Vestrae

humilimus et subiectissimus

Adamus liber baro a Herberstein m. p.

Joannes Rimai m. p.

Külczim: Illustrissimo ac magnificentissimo domino domino Matthiae archiduci Austriae etc.

(Eredeti a bécsi állami levéltárban. Turcica.)

Melléklet. (Naplótöredék.)

Anno 1608. 24. Junii.

Audientia a basa Budensi nobis fuit data sub ipso prandii tempore, sed quia tunc maxima suorum frequentia fuerat ipse bassa stipatus, neque ullum idoneum tempus tractatui nostro videbatur superesse, amica et officiosa salute duntaxat ipsi impertita percontataque caesaris sui incolumitate, posteaquam kaftano veste holoserica nos cohonestasset, ad sequentem diem reiecto omni nostro negotio, de quo a nobis erat potius compellendus, cum solenni comitiva suorum stipatus nos abs se dimisit.

25. Junii.

Oblato audientiae tempore, missisque cum equis praecipuis suis officialibus, qui nos ad se deducerent, ubi convenimus, nomine Suae Serenitatis optima quaeque ei precati, salutem ipsi diximus, oblatis deinde credentialibus Suae Serenitatis litteris, petivimus eum, ut sicuti promovendae huius pacis strenuam navasset operam, ita illius etiam firmandae et augendae intercessor et autor esse pergeret. Respondit bassa, sibi nihil quicquam potuisse in vita gratius accidere, quam quod eo res sit perducta, ubi optime se ad alendam et firmandam iam promotam pacem accommodare valeat, cuperet etiam summopere, si facultate commoda nacta et ocio sibi impetrato, personaliter nobiscum descendere Constantinopolim posset, sed quia id propter multiplices et varias suas occupationes minime fieri possit, delegisse primarios et inti-

mos suos duos servitores tihaiam utrumque, qui mutuum intellectum nobiscum habendo, ita ad omnes nostros conatus atque voluntatem se accomodarent ut profectum omnium rerum nostrarum per eosdem in aula turcica habere possemus.

In secunda propositionis nostrae parte negotium captivorum est a nobis agi ceptum, ac primum de captivis Albae Regalis intercessimus, qui quoniam ad iusiurandum interpositum et fide imperatoris data sese deditissent, rei dignitate competere, ut fides oblata roboraretur, promissaque libertas ipsis daretur. Ad hoc ipsum bassa respondit: in tractatu Ujvariensi etiam hanc ipsam rem a delegatis fuisse propositam, laborasseque eos plurimum ut captivis istis libertas daretur; sed quoniam hi captivi oblatae fidei commoditate non fuerint usi, verum eousque deditionem procrastinassent ut ultima necessitate adacti, occupatis iam omnibus munitis et propugnaculis, vitae et fortunarum suarum diffidentia potius, quam oblatae fidei respectu sese deditissent, non posse aliter eos, quam permutatione personarum liberos fieri, in huncque unicum eos finem Graeca Alba huc etiam deportatos esse, ut permutatione capitum liberi fierent.

Venimus posthac ad tractatum de captivis illis, qui post pacis conclusionem ad Zsitva-torok pactam in manus eorum pervenerunt, ut secundum latum de illo negotio articulum utrinque intercepti solverentur, manuque gratuito mitterentur. Respondit conclusioni huic libenter se parere atque demandare velle ut eiusmodi captivi, licet ob ingentia patrata scelera multi ex illis supplicio etiam digni, gratuito dimittantur, modo ex nostra etiam parte id sincere fiat et omnes captivi Turcae, qui Jaurini, Ujvárini, aliisque in locis captivi habentur, similiter missionem liberam habeant. Id ipsum ex sequente domino etiam Francisco Bottiano, qui plerosque Turcas sub his induciis mancipatos temerarie apud se detineat.

Subiectum a nobis postea illud etiam est, vellet edictum facere secundum determinatum articulum, ne Turcae et spahiae ad villas egredirentur, neve ibi graves et molesti miseris subditis iugi conversatione sua esse velint, ne tributa etiam eorum magis ac magis augeant, cuius mole ad extremam inopiam acti et praecipitati, vitae et sortis suae taedio marcescere, locisque suis desertis migrare alio inopes cogantur. Respondit se miserae plebi in hac re libenter prospecturum, edicturumque serio universis et singulis ut ordinaria servitute et solito tributo contenti, ad insolitam servitutem tributaque insueta pendenda, nemo subditorum suorum quempiam audeat cogere. Ac proinde debere etiam capitaneos ex parte nostra

horum sorti providere, invigilareque, si quispiam spahiarum quempiam e subditis aliquo onere esset molestaturus, re comperta perceptaque a partibus nostris in talem iusta accusatione, poena qua dignus fuerit, non fore indifferenter immunem.

Proposuimus postea Constantinopolitani nostri itineris Budam nobis primariam quandam esse portam, in qua usitato more et solita ratione fuit nobis subsistendum, sternendaque ad ulteriora nostri profectus commoda aliqua via; si qua igitur ad promovendas res nostras ipsi licita suppetunt media, iis nos instruere moraue anticipata praefultos nos suo consilio, quod salutare et conducibile sit christiano orbi hinc nos abire etiam permittat. Respondit se libenter in commodum nostrum sua participare studia, fulturum etiam consilio suo propositi nostri scopum, praecipue si animi nostri sensa ei fuerint cognita, ut intelligendo quid potissimum urgere, sollicitare et petere apud imperatorem volumus ad eadem instituta nostra, commissarios etiam suos praeparare eisdemque iniungere queat, ut unita et coniuncta vota nobiscum habeant. Qui quidem commissarii sui, quoniam ad iter faciendum et nobiscum hinc solvendum ante diem Solis nequeant esse parati, rogare nos ut proxime sequentem diem Dominicum feramus placide, mutisque utendo consiliis intra illud tempus, rebus nostris compositis, ipsius venia demum abeamus.

Posthaec requisitus est a nobis, ut ordinaret e chausis suis unum, quem nos nominaturi essemus, cum quo praemitteri posset ex nostris unus Constantinopolim ad ea omnia praeparanda, quae ex nostro usu fieri deberet, occupato hospitio, quo veteres etiam usi sint legati. Annuit et missurum se promisit. His peractis intercidimus tractatum, id solum petentes ut nos coram imperatore suo, supremo vezero, et tota turcica aula litteris suis ita commendaret, ut pro voto nostro negociis nostris ibi absolutis gratoque obtento a caesare responso, redire ad nostra quanto citius possemus etc. et ita ab illo discessimus.

26. Junii.

Priusquam vocati ad bassam essemus, initum a nobis consilium fuit: an ipsi ostenderemus, explicato animi nostri sensu, quid apud aulam turcicam petere vellemus, quandoquidem illud scire maximopere velle se heri ille declarasset. Non spernendis itaque rationibus nixi, decrevimus nostrae petitionis nolla (*nonnulla?*) puncta illi non manifestanda, ne obstaculo Constantinopoli commissarii sui in his esse nobis possent. Ubi demum post meridiem ad bassam ventum, copia-

que cum illo agendi nobis concessa est, literas suae Maiestatis ante omnia produximus visendasque ei praebuimus, quibus articulorum et pacis conditionum ratificatio et roboratio continetur. Bassa collaudata sigilli caesarei elegantia, posteaquam ori etiam suo illud honoris gratia oppressisset, easdem iterum nobis restituit, adiicientes nos eo potissimum fine Constantinopolim esse profecturos ut tenorem earundem literarum potentissimus imperator firmum ratumque esse iubeat, literisque suis contenta earum corroboret.

Ceterum quia in decretis ad Zsitva-torok factis perspicue conclusum sit, ut profecturis Constantinopolim suae Maiestatis legatis petere ipsis ab imperatore liceat quicquid voluerint, petitio nobis erit omnino continuanda, sed illius nostrae petitionis omnem commoditatem e mente imperatoris circumstantisque Constantinopoli nobis se offerentibus esse auspicandam, nec posse idcirco nunc absolute nos ei demonstrare quid petere et postulare velimus. Quod autem petamus aliquid non vulgare et petitionis nostrae effectu etiam potiri percipiamus, in eo quidem benignitatis et liberalitatis caesareae inprimis consultum imus ad quam spe erecta sunt intenti tam Ungari ipsi quam aliarum etiam provinciarum incolae, quos confoederatos sibi habet Ungaria. Expectationi igitur de sua benignitate apud to ones *) conceptae imperator potentissimus nimium favebit illustremque suam famam reddet, si nobis, amicis iam sibi factis, id quod suo etiam magno impendio et imperii quiete carere vix possumus, indulgentissime concesserit.

Si itaque magnificus dominus etiam bassa nostrae illius (*igy*) petitioni (de qua edoctus postea suo tempore fieri poterit) se fautorem et adiutorem praebebit, suffragiisque ab illo petitis nostris praeiverit, non destituetur ea confoederatarum provinciarum remuneratione et liberalitate, qua contentus abunde esse poterit.

Respondit bassa articulorum ad Zsitva-torok latorum et consensu utriusque partis probe firmatorum puncta omnia sibi esse perspecta, cognitum etiam illud ex illis se dudum habere, quod liceat legatis petere quicquid voluerint: In illa petitione itaque debere secure nos procedere, nec ullum dubium habere, qua affectione potentissimus imperator in hanc coniunctionem feratur, quin se exorabilem nobis praebeat, recensque inita pacta inviolabili suo assensu firma esse non cupiat. Quod ad se attinet et per litteras singulariter et per commissarios delegatosque suos exquisite sit se industrium praebi-

*) E szónál a papir ki van szakadva.

urus, ut ipsius intercessione omnia omnium suffragia votis nostris respondeant effectumque postulatis nostris omni ex parte offerant. Et sic nos dimisit.

II. 1608. jul. 7.

Spectabilis et magnifice domine, domine patrone mihi confidentissime.

Ennek az hónap hatodik napján érkezvén ide Mohácsra, minthogy Tolnától fogván nagy záporosó vert mind eddiglen bennünket, szárogatásnak okaért ez mai napot is itt mulattuk Mohácson el, adván okot ez itt való mai megmaradásra ez az ok is, hogy Ali basa az kanizsai Ibrahim basát várta ide, ki szintén napnyugat tájba érkezék el; hivatta pedig az basa azért ide, hogy ha ugyan alá kell magának velünk Nándorfejeváron túl isjönni, oly információt adhasson nekie, hogy gondot viselvén az ide fel való állapotra, csendességbe és békeségbe éljenek és az elvégezett békeségnek állapotja ellen semmit is ne cselekedjenek. Mi nekünk mindenütt nagy gazdálkodással vannak, szorgalmatos gondot viselvén ránk Ali basa, kivel hovatovább vagyunk együtt, mind nagyobb-nagyobb jószágot, emberséget s úri természetet tapasztalunk benne. Az szegény község mindenfelől jó hozzája, igen meghallgatja őket, igazságot is szolgáltat köztök s ójja őket, hogy ne háborgattassanak igazságok ellen. Az istenért kér a község bennünket, hogy el ne hagyjuk az portán, de felhozzuk Budára magunkkal.

Ennyi sok szép dolgát s mellettünk való forgolódását nem értvén pediglen mégis Kolonits uram, megértheti levele másából Nagyságod, mely mód nélkül való levelet ír neki, erővel akarván az törökre fogni, hogy tatárt és törököt gyűtnek Kanizsához; tudom pedig természetit, hogy erről ő mintegy bizonyos dologról oda fel is írt már a herczegnek; de jó volna ő felségének is, nagyságodnak is meginteni, hagyna békét efféle dolgoknak s látna ugyan való dolgokat is, mert ez ugyan derogál az ő providentiájának, hogy nem tudja hol járjon most Ali basa; csak egy szomszéd béknek otthonn lételét vagy valahová mentét is bizonyosan kellene ő neki tudni, nemhogy Ali basának ne tudná Budán nem lételét. Budán alól valamennyi bék vagyon s pediglen mind itt vagyon vele s mit járnának azok is itt, ha had felől gondoskodnának valamit, kik az békeséget fölötte becsülik, örülnek nekie és nagy kívánságok vagyon hozzá, hogy ez az békeség örökös is legyen. Mi itt mindent látunk, szabadon beszélünk mindenekkel, tudakozunk mindenekről; de az itt való állapot-

nak minden circumstantiája csak az békességre hajlott, valami indulat az hadhoz láttatott hogy leszen is ez ide való szegénység között, mind lecsendesedett. Az szegény község is nagy örömbe vagyon, hogy láthat bennünket, tiz – tizenkét mély földről eljönnék hírünkre s az istent dicsírik, hogy az békességnek nagy fundamentomát látják. Nehezen esett azért az basának, hogy itt forogván mellettünk és ott benn is segítség akarván törekedésünkbe lenni, ilyen mód nélkül való írással terheli szándékát és akadályt teszen vele igyekezetinek. Mely írására Kolonits uramnak rövideden felelt, reánk hagyván magát és tőlünk kívánván az ő forgolódásáról való bizonyosság adását.

Az nagyságod jó egészségeért rám is köszönt már ez útba basa uram vagy három pohár bort, kívánván, hogy az isten az nagyságod életét meghosszabítsa ennek az szent békességnek öröködésére. Elöl Konstantinápolyba elküldte embe-reit s igen várná az választételt általok: megengedi-e császár neki, hogy bemenjen velünk. Akarnók azért, ha az követ is akkor érhetne Nándorfejérvárra, a mikor mi oda jutunk, hogy onnan is mehetnénk mind együtt alá kívánsága szerint; tudom, hogy kevesebb akadályunk s késedelmünk lenne minékünk is ottbenn, ha eljönne. Mert nagy kedve vagyon hozzá, hogy az magyar nemzetnek szolgáljon az Nagyságod kéremére (*így*) szerint. Az uristen Fejérvárra juttatván bennünket, megírom nagyságodnak mint indulunk onnan el és micsoda állapotba lesznek ottvaló dolgaink. Éltesse az uristen sokáig jó egészségben Nagyságodat. Irtam Mohácson 7. Julii 1608.

Spectabilis ac magnificae Dominationis Vestrae
servitor devinctissimus
Jo. Rimai m. p.

Orator uram ordinariumot szabott arra mindennap magának, hogy vagy én ő reá vagy ő én reám egy-egy italt köszönjünk az nagyságod egészségeért s el ne feledkezzünk nagyságodról. Egyébképen mind jól vagyon dolga, csak hogy a szunyogok nem hagyják éjjel aludni, azokkal vagyon nagy harcza.

Küldzím: Spectabili et magnifico domino, domino Stephano de Illésháza, comitatum Trinchiniensis et Liptoviensis comiti stb. Cassoviam.

(Eredeti, egészen Rimai írása, a bécsi áll. levéltárban. Turcica.)

III. 1609. j u l i u s — a u g u s t s (?)

Spectabilis ac magnifice domine, domine et patrone mihi confidentissime.

Post servitorum *stb. stb.* Literas V. spect. ac magn. Dominationis ad me sonantes una cum litteris a passam Budensem directis hesterna luce iam proxime imminente sexta hora pomeridiana manibus meis assignarunt. Sequenti itaque die matutino adhuc tempore, litteras domino oratori scriptas eidem cum litteris a Vestra spect. ac mag. Dominationis passae exaratis praesentavi, quas passae litteras ipsi praesentari curavimus; siquidem illo die Dominico solenni consultationi interfuerit, qua in consultatione plurimae eaeque magni momenti res fuere agitatae; nam aulae suae vicetihaj et Soliman tihaj, quos quatuor ante mensibus in interiorem Turciam expedierat, pro confiniorum praesidiariorum stipendiis colligendis, una cum eorundem stipendiis legatisque Transylvanorum, et duobus a porta turcica expeditis nunciis, ut ipsi vocant kapociae dictis currubus fere centum et quinquaginta in quibus panni et pecuniae et commeatus advectabantur, die sabbato huc appulerant cum multis aliis praecipuis Turcis et mercatoribus.

Inprimis passa Sulimanum tihaj accersiri ad se iussit, quocum multa sermocinando de iis rebus, ob quas eum delegaverat, postquam percontatus fuisset, circa horam nonam, iterum duos illos kapuciaios in sui praesentiam venire desideravit, qui passam, ab ipso imperatore apportatis duobus palliis (kaphtan dictis) induerunt, postea ense ab eadem porta ottomannica allato, eundem cinxere. Ad haec turcici imperatoris ternas litteras eidem praesentarunt, quarum unas publice in aula sua circumcirca in porticu magna Turcarum praecipuorum frequentia existente, legi et publicari fecit. Quibus Turcis ibidem praesentibus nuncium Transilvaniensem Paulum Körösztsi dictum vocari praecepit, et ad audiendum ipsum in intrinsecas suas aedes introduxit. Tum mihi legatus ipse Transilvaniensis nunciari fecit, post praesentatum honorarium multis contentionebus et acri sermone conversatum fuisse, conquerendo in eo praecipue passa Budensi, ab oris etiam transilvanicis multas velitationes et excursiones in suos exerceri ac patrari, quibus non exiguum damnum importent ipsorum partibus. Propter quam ipsius querelam institit ut unum ex eis captivis adduci faciat, qui ex partibus transilvanicis ad ipsorum fines excurrissent, qui cum ad id postulatum satisfacere nequivissent, sic res in medio relictă sopita est.

Post hunc legatum transilvanicum venire heri et alii per compendiosiore et succinctiore viam. Nam Gabriel Bathori absque praescitu passae Budensis quendam ad portam ablegaverat nuncium, qui pridem reversus est Constantinopoli, unde qua resolutione regressus sit, eandem antea hic constituto legato nunciavit; per modernum quid tractent ac moliantur, nullatenus est nobis compertum. Verum opinamur nonnullam a Turcis habere molestiam, nisi is remediatus fuisset iam, qui nunc rediit a porta turcica antequam prior appulisset.

Equidem nuncius mecum ex animo vellet si praesens oretenus conferre posset de allato nuncio a Turcis, si audientiam impetrari posset. At suspicionem formidat; ideoque prope aulam passae, nobis vero remote in hospicio esse statuerunt, in mecum conferre queat. Verum tamen omnem movebo lapidem, ut ineam aliquam rationem, qua ex ipso experiar et intelligam, quid rerum et tractationis habeat, quod si exploravero, faciam de eo certiore spect. ac magn. Dominationem Vestram.

Ad litteras autem spect. ac magn. Dominationis Vestrae hactenus nihil responsi dare voluit passa; inquit enim: unum prius, deinde sequentia negocia transigantur.

Amhatem tihaj iam Viennam et Pragam mittendum expediit, ex quo nihil animi habere ad compositionem deditiorum pagorum eousque donec nos una cum ipso tihaj emisserit, adverto.

Spahiae de districtibus seu provinciis Bosnae, Sirmia, Bulgaria, Racia in dies confluunt et huc admeant, pro more eorum solito armati et instructi, qui extra civitatem Budensem expansis et erectis tabernaculis consederunt. At cum augeri vidissent tentoria, compulsi sunt intra moenia venire Pesthium et Budam, ne pro exercitu et castris statutis reputentur. Tuguriola, stationes umbrarum sub quibus degant, exaedicant, quas ob frequentiam, ne multi appareant, quantum possunt, constringunt.

Külczim : nincs.

(Egykorú fordítás, bécsi áll. ltár, Turcica.)

IV. 1609. aug. 9.

Spectabilis et magnifice domine, domine et patrone mihi
confidentissime.

Post servitiorum. . . *stb.* Ezten ez nap délután az basa orator uramnak küldte egy törökül irt levelet, a mely levél följlül három vagy négy, vérrel vont lineával is úgy volt megvonva, hogy megtetszethetett hogy kezeujját metszette valaki meg s avval vont azokat az lineákat, az levél mellett pedig üzente az basa, hogy olvastassa meg orator uram és értse meg belőle Zöldfikár panaszolkodását, mint tartásák őket Komáromban és illik-e annak az dolognak lenni? Az panaszolkodásnak első része az volt, hogy minden éjtszaka abban az házban a melyben hál az bék, fejénél lábánál vigyázó strásák állnak és sohova házából ki nem bocsátják. A másik panasz, hogy vagyon tizenkettőd napja, miolta költségére egy pénzét sem adták meg. Harmadik, hogy egy szolgáját igen megverték és a mit nála találtak, azt eltolvajlották. Ezeket megértvén orator uram, üzene az basának, ne adjon azoknak az panaszoknak helyt, hanem küldje emberét fel Komáromban az ő emberével és szemtől-szemben menjenek végére: úgy vagyon-e az dolog? Orator uram azért elküldvén emberét innen, Ludfi agának is ment az öccse fel vele és megmutatván azt az véres levelet Zöldfikár béknek az orator uram embere, tagadást tött benne, hogy ő nem iratta. Mi azért egyebet az dologon nem tudunk ítélni, hanem az basának igen forgott ezen az elméje, hogy ő Zöldfikár békét lopva valamint elhozathatta volna onnan s aval az panaszolkodással csak tágitást akartak neki szerzeni, hogy nagyobb szabadsága legyen az béknek és úgy sétálhasson ittkinn, hogy ők szándékjokat véghez vihessék. Mert azoltától fogva, hogy azt az levelet küldötte volt orator uramnak, jött s ment embere Zöldfikár béknek és az gyalogságot innen az basa alattomban költöztön költöztette Esztergammá. Hogy magának is pedig az basának volt szándékja derekasán Esztergammá felmenni, különben bizonyosan nem volt tudásunkra, hanem az basa szeméni, azaz maga személyéhez rendelt kétszáz puskási között van egy oda-basa, a ki mellettünk alájött volt Konstantinápolyba; az jöve ebéd fölött tegnap hozzám, mondván, hogy egészségemet jött látni és búcsút is tőlem venni, mert, úgymond, holnap az jancsárok után mi is mindnyájan felmegyünk Esztergammá és az basa is minden szerivel szerdán utánunk jó. Érkezik azonközben egy komáromi Kürtössi János nevő

ember is hozzám s mondá, hogy Zöldfikár bégnek egy emberével Komáromból fogván hajón jöttünk, úgy mond, most érkeztiünk ide; fölötte sok panaszkodást teszen peniglen az a török állapotok felől, hogy Komáromban igen rosz tartások vagyon s beszéli azt is, hogy ő neki mindjárt fel kell térni, úgy mond, s im értem, hogy az basa is fel akar Esztergammá menni, de ez e felmenetel nem leszen valami practica nélkül etc. Ezen komáromi embert hivatta volt Memhet tihaja magához azután és hozzám jövé, megint mondá: Mondom én, úgymond, hogy az basának felmenetele nem leszen heába, de valami álnokságot akarnak szerzeni; mert Memhet tihaja azt beszélé, úgymond, nekem, hogy az basa elbúsult az sok haladékból, im fel akar menni Esztergammá, meglátja mint leszen az dolog; ha az szegénység megadja az adót, az tizedet, jó leszen, ha nem adja, bizony megmorzsolják, úgymond, ez napokba őket. Azután Komárom állapotját kezdé, mond, tölem kérdezni, vagyon-e az várába sok német, az várasát őrzetik-e, Zöldfikár bég micsoda helyen vagyon szálláson, mint tartják, vagyon-e az kinjárásra szabadsága? etc.

Erről azért az basa készületiről és szándékának conjecturájáról, hogy megtudósíthattam volna Nagyságodat, ezen levélíráshoz kezdettem vala most reggel öt óra előtt, hogy mondák az szolgálaim hogy: Bonomo ihon jó, úgymond, az utcán fel. Ide jövé azért Bonomo orator uramtól hozzám, járásának s jövésének nekem megbeszélé állapátját, és kezembem adá az ő felsége király urunk levelét is s az császári salus conductust is, hogy magyarul fordítanám orator uram akaratjából őket. Még ma az basával szembe akarunk lenni, talám ahoz képest megváltoztatja az basa is felmenő szándékát; de e bizonyos, hogy holnapután el akart indulni.

Akarám Nagyságodnak ezt is tudására adnom, hogy e minapi szavában is, mikor Dóczy uramék itt voltak, ejtett volt az basa ilyen mondást, hogy ő imilyen-amolyan levél másának nem ad helyt, hanem ha levelek után kell az dolgot igazgatni, az originalokat hozatja az portáról el. Mi ezt, azt tudtuk, hogy azonba múlik és azt véltük orator urammal, hogy ne hozassa el, de efelől is ilyen dolgot tudok Nagyságodnak írnom: Az én gazdámot Tury Jánost hivatta volt tegnapelőtt be az basa, kérdvén tőle: mit ért tölem, vagyon-e valami reménységünk, hogy választ hozzanak hamar nekünk. Az gazdám azt felelte, hogy mi avval az reménységgel tápláljuk magunkot, hogy jó hírünk és válaszuk leszen hamar. Mond az basa: heába való reménység mind az övék, mind az enyim, mert ennek én bizonyosan végére mentem, úgymond, hogy a mely

pénzt Komáromban aláhoztak volt is, huszonötezer forintját visszavitték és Morvába vagyon valami had, azoknak fizették. Mikor pedig elmene innen Bonomo Péter, azt felelé, hogy egy hétre választ hoz ide az követeknek és énnekem, de im, holnapja is elmulik, mond immár és semmi bizonyost nem értünk felőle. Im ők továbbá az ő császárjoktól ennyi időtől fogva még nem tudák azt az levelet elhozatni, a kit mi kívánunk, én pediglen ihon meghozattam immár Konstantinápolyból mind azt az ő császárjok levelét, a kit bevittének volt s mind azt az urak pecsétés levelét, a kit az Sitvatorkon adtak volt, ezen sem mulnék, mond, már az dolog, ha levelek után kell eligazítanunk az dologot, osztán a mi császárunknak mit tenne kétszáz, háromszáz falut is nekik engedni, csak egyébképen lennének, úgymond, igazak.

Akarám azért ezeket azért megírnom Nagyságodnak, hogy értse Nagyságod, hogy azok az levelek, originalok is itt vannak már s ezt aránzom, hogy császártól parancsolatja is jött mellettek, az originalok mellett, hogy egynehány faluért az békesség dolgát meg ne háborítsa, hanem cedáljon az ő jussából is, ha egyéb nem lehet benne. Negyednapja csak ma, hogy azokat meghozták az leveleket. Bizonyos dolog azért, hogy ki akarta kétségét az basa immár vinni Esztergammá felmenésébe mire kezd az dolog menni; de meglátjuk az szembe lételbe hol fog az elméje járni. Mindazáltal Zöldfikár bégnek ez idő alatt legyen mértékletes állapottal való tartása, vigyázás alatt; vagy megyen immár fel az basa, vagy nem megyen: tartoztam vele, hogy igyekezetit Nagyságodnak tudására adjam; bizott erejéhez és az idő alkalmatosságához és az minemő hirekkel onnan följűl erengették őket, azok kétségre hajtván elméjét, sok gondolatra vonták az igyekezetet. Éltesse *stb.* Irtam ma vasárnap 9. Augusti, 6 és 7 óra között reggel, 1609.

Spectabilis et magnificae Dominationis Vestrae

servitor devinctissimus

Jo. Rimai m. p.

Külső cím: Spectabili et magnifico domino, domino Sigismundo Forgáts de Ghymes, comitatus Neogradensis comiti, tavernicorum regalium magistro, *stb.*

Postscriptum külön levélen s külön czim alatt, ugyancsak Forgácshoz:

Megírtam vala s el is küldöttem volt immár az én mai leveletem Nagyságodnak, hogy üzené az orator basa uramnak s énnekem orator uram, hogy Földváron alól az erdélyi követre

Keresztessi Pálra az hajduk ütötenek, az mellette való törököket egyetlen egyig levágták, ő magát Keresztessi Pált és minden szolgálit is megfosztották, lovokat elvitték, és azokat az lovakat is, melyeket az basa Báthory Gábor uramnak küld volt s ő magának is adott volt Keresztessi Pálnak, mind elvitték. Reggel 9 órán 9. Augusti 1609.

Jo. Rimai m. p.

(Eredeti, egészen Rimai írása, a bécsi áll. levéltárban. Turcica.)

V. 1609. a u g. 14.

Spectabilis ac magnifice domine et patrone etc.

A longo iam tempore ea fuit semper passae sui ipsius oblatio, quod quamprimum litteras salvi conductus Maiestatis suae caes. acceperit, statim, sine ulteriore mora et dilatione nos Strigonium deducet. Et quoniam idem passa de habendis huiusmodi litteris salvi conductus a sua Maiestate caes. dubitabat, ideo ipse etiam tam segniter praeparabat Amhat tihaia ad suscipiendum eo iter; verum nunc aperti sunt oculi illorum, videntes multa adhuc deesse, quae ad huiusmodi expeditionem ac ablegationem ipsius Amhat tihaiae necessario requiruntur, nunc primum cursitant huic illucve, ipse passa curavit nunc pro centum et quadraginta quinque personis vestes confici, quibus vestibus comitiva ipsius Amhat tihaiae induetur. Agitur iam dies quintus, quod idem passa pro coëmendis quibusdam rebus ad hanc profectionem dicti Amhat tihaiae necessariis quosdam ex suis Nandoralbam miserit, atque nunc in eo laborant, quo pacto tempus usque ad reditum illorum protrahere possint. Alias etiam satis diligenter se praeparat idem Amhat tihaia ad capiendum hoc iter, expectat adhuc praecipuos quosdam Turcas Nandoralbâ, qui eum honoris erga comitaturi sunt.

Legatum transilvanicum Paulum Keresztessi pasa curaverat reduci, ipsi soli Keresztessio donavit unam sericeam vestem factam, charyphylacei coloris ac togam unam ex scarlato, pro servitoribus quoque eius curavit vestes confici, prout tam repenter fieri potuit; expedititque ipsum heri per navem Nandoralbam versus, firmiter praecipiendo officialibus inibi constitutis, quatenus ipsi legato ac servitoribus suis de sufficienti ac idonea comitiva currubusque necessariis, usque ad ditionem transilvanicam provideant. Conveneram nudius tertius, causa duorum quorundam captivorum, quendam praecipuum Turcam, Memhet tihaia vocatum, cum quo cum confa-

bularer, contigit ipsi etiam legato transilvanico eo intrare, porrigendoque mihi dexteram, conquestus est mihi de suo casu ac infortunio acceptisque damnis, quaesivitque ex me, num esset id apud nos omnino conclusum ut legati domini sui ab indigenis istius regni ita semper depraedari ac spoliari debeant? Ego respondi ac dixi ut non suspicetur quicquam neque de sua Maiestate, neque de dominis magnatibus; huiusmodi enim casus neque ex voluntate ac permissione suae Maiestatis neque etiam dominorum magnatum fiunt; et quamprimum audivissem, statim Magnificentiae Vestrae intimassem, meque certo persuasum habere quod si ab iis qui hic cis Danubium degunt, hoc facinus commissum sit, Magnificentia Vestra eos perquiri faciet ac iuxta ipsorum demerita condignis poenis ipsos affici curabit. Respondit mihi ad haec, quod facile possunt perquiri; pro certo enim habeam, illos non fuisse haydones, sed bene armatos milites ac certa sua loca ac residentias habentes, habuerunt praecursores aliquot numero, prout moris est in excursionibus, ipsique vexillum album habuerunt, cohors vero maior diversi coloris vexillum habuit; id quoque dixit quod unus ex illis habuisset oblongam vestem albam ac togulam brevem marturinis pellibus subductam ac barbam rufam prolixam sed raram; suspicatur illos fuisse domini Batthiani milites (quemadmodum Magnificentiae Vestrae perscripseram), ita enim se informatum esse dixit per servitores suos, quod unus ex illis Joannes Karesay vocaretur. Numerum rerum ac supellectilium sibi adeptarum consignavi Vestraeque Magnificentiae transmisi. Equus autem ille, quem passa domino suo dono mittere voluit glauciolus fuit. Ego illi spem maximam feci, fore quod tam dominus suus, quam ipse quoque solus in benevolenta Magnificentiarum Vestrarum acquiescent utque in eo certus esse velit, Magnificentias Vestras negotium hoc in eodem statu minime relinquere, sed huiusmodi malefactores perquirere velle. Anno etiam praeterito satis superque obiectabant mihi in porta ottomanica spoliationem domini Balthasaris Kornis, saepius queritantes ex me, num illi Hungari discreparent ab istis natione vel religione? Hunc quoque modernum casum, vix dici potest, in quas detorqueant opiniones; fuerunt nonnulli ex Turcis qui hanc culpam in dominum oratorem et me volebant retorquere, quod per practicas nostras id accidisset. Nonnulli ipsi quoque Amhat tilhaiae suadent, quod licet habeant prae manibus litteras salvi conductus, nihilominus tamen obsides quoque flagitent ac sine iis non exeat (*igy*), inquietantes enim, illos neque erga nationem suam integritatem ac perfectionem eorum observare. Ut igitur tam opiniones

istorum vanae, quam etiam suspensiones Transilvanorum in cassum ire possint, Magnificentiam Vestram adhuc rogo, velit Magnificientia Vestra tam domino Zrinio quam Batthiano perscribere, ut ad huiusmodi praedones advigilant; impossibile est ut per huiusmodi res directas aliquam coniecturam post illos facere non possent; si aliqua saltem pars huiusmodi rerum directarum aut vero saltem equus ipsi domino Bathori posset remitti; tamen porro levius tolerarent ac facilius adhiberent fidem hoc non ex iussu aut voluntate Magnificentiarum Vestrarum aut suae Maiestatis factum esse. Certo sibi persuadeat Magnificientia Vestra, quod si Turcae vel inviti ad hoc faciendum nunc non cogerentur, profecto hucusque egregie nos delusissent; sed multa oportet nunc illos pati.

De statu quoque obsidis Turcarum Zodficar begi nunc Comaronii constituti plurimae querelae conferuntur, ipse quoque capitaneus Comaroniensis nunciavit nobis, quod pecunia ordinaria a viginti iam diebus ipsis Turcis praestita non est; hactenus porro satis excusabamus curatores eorum; imposterum tamen quid respondere debeamus, nescimus. Certum est quod si res ipsorum in tali statu constitutae non essent, curassent ipsum hactenus illinc furtim abripi. Suadent tamen iam illi etiam inde ut patienter ferat hanc exiguum moram.

Non auditur iam amplius quod passa vellet Strigonium ascendere, expectabat litteras Magnificentiae Vestrae; si requiretur ut mittat aliquos pro numeranda pecunia Comaronium, faciet. Si quas novitates habuero, quae scitu necessariae erunt, non praetermittam eos Vestrae Magnificentiae perscribere. Servet deus Vestram Magnificentiam etc. Budae 14. Augusti hora prima pomeridiana anno 1609.

P. S. Iam hasce recte transmittere volebam, quod in momento hoc, hora scilicet tertia pomeridiana venit quidam homo meus ex aula passae, qui retulit mihi, duos kapochios advenisse ex porta. Literis perlectis illico iussit passa omnes suae aulae familiares sese itineri praeparare, cras mane vult hinc movere et Strigonium ascendere.

Joannes Rymay.

Hátírat: Translatio litterarum Joannis Rymay ad dominum Sigismundum Forgách datarum.

(Egykorú ford. a bécsi áll. ltárban. Turcica.)

VI. 1609. a u g. 19.

Spectabilis et magnifice domine, domine et patrone mihi
confidentissime. *sth.*

Nándorfejeérváratt lakik egy Memhet tihaja bék nevő fő török, az magyar nyelvet is jól tudja, otthon az portán való lételünkben tevék kapucsi basává, az napokba jöve ide fel Budára, kivel az basa meg akarja már vártni az követek megcserélését és az pénznek behozását, azután menten megyen alá Konstantinápolyba. Most az basa felvitte magával Esztergammá, hogy Esztergam állapotját jól megnézzé és meg tudhassa az portán beszélleni, voltaképen mennyi romlás vagyon rajta és mit építenek mostan az romlásán s mi is kívántatnék még hozzája, hogy mindenben helyére hozhatnák kívánt állapotját; egyik oka ez a basa felmenetelének. Második az, hogy az fondálásban híre nélkül Bekir bég nem tudhatott elő menni, hanem kívánta, hogy ő maga menjen az basa fel, s ő igazítsa el benne. Harmadik belsőbb oka hogy értette, hogy az császár portájáról most egy kapocsi basa jó fel, kivel tizenhat kapocsiák vannak; vélekedik s gyanakodik sok dologra azoknak feljövetelén, jelesben, hogy ő neki nem igen barátja az a ki Murat basának locumtenense most Konstantinápolyba s azt akarná az basa, hogy mikor azok ide Budára érkeznek, ne lenne akkor ő itt; de távol értené inkább idejövéseknak okát; azt énnekem egy itt való polgár beszélgeté titkon a ki töröktől értette és én is meg akarám irnom Nagyságodnak, hogy mégis az basa felmenetelének okait érthesse Nagyságod, a kik közöttünk itt érthetendők.

Az sok csaták miatt engemet gyakorta búsítanak et audio quae audita nollem, csak vállat kell vonítanom és el kell hallgatnom; akarám mindazáltal tudására azt is Nagyságodnak adnom, hogy itt közönséges kinyilatkozott hír, hogy Nádasdy Tamás uram száz lovon való szolgálai voltak azok, a kik az erdélyi követet e minap felverték; jó volna azért Nagyságodnak írni Nádasdy uramnak és az marháknak regestomát is oda küldeni, kerestetné az szerint ki ő nagyságok közöttök és térítenék meg. Váczon alól az mely hajóbeli törököket e minap felverték is, komáromiaknak mondják őket, kikre sok panaszkodások vannak egyéb dolgokból is.

Akarám ezt is tudására adnom Nagyságodnak, hogy Komárom városa ira nekem tegnapelőtt egy atyjokfia mellett egy levelet, melynek hatvan számó barma mellett két legényét vágták az komáromi pusztán le és választott tiz ökrét

hajtották el; annak az komáromi embernek azért ily szerencséje lött, hogy azoknak az elhajtott ökreinek négy bőrét Pesten találta fels mindaddig tudakoztattuk, hogy az váli ráczokra esett az vallás, hogy azok hajtották ide Pestté és azoktól vette az a török a ki levágatta az ökrököt. Az komáromi ember mellé azért két szolgámat adám s az pasa tihájához küldvén öket panaszt téteték előtte az váli ráczokra. Mindjárt azért az tihaja az basa vajdáját Válra küldé, ki éjzaka érkezvén be Válba, kettőt az ráczokba mindjárt megfogattatott s ide hozta fogva öket és az agájokat is elhozá mellett. Ezek azért az ráczok az komáromi és tatai ráczokra adnak utat, hogy azoktól vették az ökrököt; visszabocsátatám azért im az komáromi embert, hogy végére menjen ott az dolognak ki, az ráczok neveit jól tudja már és esmér is benne. Ez particularis dologból ezt akarom azért Nagyságod előtt kihoznom, a mit ad generalem orae illius commoditatem jónak arányozok, e penig az, hogy ha mód lehetne benne, Komáromba, Győrbe és Tatába nem kellene rácznak lakni; vagy ha laknak, lennének más zabolába vetve. Mert csak mióta Budán vagyok is, sok dolgokból vettem conjecturát, hogy annak az földnek nincsenek hasznára; nem lesznek peniglen ezután is, ha csak ilyen gondviselés leszen rájuk; valaki az oka, de bizony számadása vagyon az úristen előtt, hogy az istentelenségbe úgy kedveznek nekik. Az basánál is törekedni kellene, hogy Válban is törököt tartana inkább; mert ezek soha az csereberélésnek nem kezdenek véget vetni, ha Vál, Tata és Komárom szabad utat fog tartani az ráczok jargalásának és tolvajságának. Egyéb oly szükséges dolog nincsen semmi, kiről most irhatnék Nagyságodnak; ha mik lesznek, tudására adom Nagyságodnak. Eltesse az úristen jó egészségbe s bódog állapotba Nagyságodat. Irtam Budán 19. Augusti 1609.

Spectabilis et magnificae Dominationis Vestrae

servitor devinctissimus

Jo. Rimai m. p.

Erdélyből érkezék ide oly hír, hogy lengyel király az moszkvákra nagy hadat bocsátott, és hogy az moszkvák is az tatárokat vették melléjek az lengyelek ellen segítségül.

Külczim: Spectabili ac magnifico domino, domino Sigismundo Forgáts de Ghimes *slb.*

(Ered. egészen Rimay keze írása, a bécsi áll. ltárban. Turcica.)

VII. 1609. a u g. 19.

Spectabilis et magnifice domine stb.

Megirtam vala immár az egyik levelemet, hogy érkezék az Nagyságod maga kezével való írása, melyet 16. Augusti irt Ujvárbán Nagyságod, kiből értem, hogy az holdultság dolgát akarja előbb az basával componálni és véghez vinni Nagyságtok. Ha úgy tetszik Nagyságtoknak azért, hogy az faluk eligazítása addig lehet jobb módjával meg, míg mi itt-ben vagyunk, ugyan jobb, hogy most menjen véghez; noha az törökök arra is megengednék, hogy az ő követjeknek ottkinn lételében is meglehetne, csak lenne előbb az követek permutatioja.

Az mely levelet mostan Esztergammá az basának küldött Nagyságod is, azt minekünk beküldötte Esztergamból ide Budára és ilyen levelet ír nekünk orator urammal együtt az Nagyságod levele mellett: Oka ez mostani Nagyságtoknak küldött iratásunknak ez: nyilván vagyon Nagyságodnál, hogy ez napokban egymással szólásunk s beszélgetésünk szerint Forgács úrbárátunk ő nagyságának s az több commissarius úrbárátinknak is levelet irtunk volt az faluk dolga felől s az pénznek megolvasása felől és egyéb dolgok felől is; ime azért onnan mit irtak s minemő választ tettek, küldött levelekből megérti Nagyságtok. Az mi részünkről azért akár az követeknek megcserélésében, akár az faluk dolgának előigazításában s akár az pénznek megolvasásában semmi fogyatkozás, csak egy csepp is, nincsen, hanem valamint ennek előtte az Zsitva-torkon az commissarius úrbárátinkkal ő nagyságokkal végeztünk volt, mi azon vagyunk s ahhoz is tartjuk magunkat. Csak ezt akaránk azért Nagyságtoknak iratván megjelenteniünk, jó úrbárátink. 8. Augusti Strigonii, iuxta veterem calendarium.

Megtetszik azért ebből az írásából, hogy kész az faluk dolga eligazításához, csak ez az akadály benne, hogy semmit az ő maga compromissoma szerint abba a dologba nem akar procedálni; mindenkor elmegyen az mellől s azt mondja is minden beszélgetésében, hogy Illyésházi uramnak addig kellett volna ahoz látni, míg mi ki nem jöttünk. Mert azt tartja az ő kötése, hogy onnan kellett volna elől embert kibocsátanunk Konstantinápolyból és hirt neki tennünk, hogy vég lehetett volna az faluknak az ő compromissoma szerint való eligazításába; de ő arról nem tehet, hogy Illyésházi uram annak az idejét elmulatta és az ő fogadásának vagy kötés-

levelének alkalmatosságával nem élt idejébe. Neki azért immár az derék végezéshez kell magát tartani és mutat¹⁾ az ott való végzés. Mit kell azért Nagyságtoknak cselekedni, ha ugyan ezt kezdi urgeálni? a mily levelet magyarul írva az Zsitva-torkon adtak ők, azt kell előhozni, ki noha depravate vagyon, de mégis az Esztergam dolgába való arcticulusba közelebb jár az igaz értelemhez, hogy nem az törökül irt levél, mert így vagyon írva: Tizenhetedik: Hogy az Esztergam vára az miolta az római császár kezéhez esett volt, a mely beholdult faluk Esztergam várához adóztanak, ismét beholduljanak s beadózzanak. Másodszor arra az magyarul irt levélre kell tanakodni és azt kell vélek előhozatni a kit az Zsitva-torkon adtak az commissarius urak pecsétjek alatt kezekbe. Az török levélen nem kell semmit adni, mert ottbenn az vezér is azt mondotta, hogy megérdemlenék, hogy kezét vágnák el, a ki írta, mivelhogy sem az magyar levéllel, sem az articulusokkal, sem az császáruk levelével, sőt avval az magyar levéllel sem egyez, a kit az Zsitva-torkon ők adtanak. Felhozatta az basa Konstantinápolyból azt az magyar, Zsitva-torkon adott, urak pecsétí alatt való levelet is és arra kell támaszkodni. Az törökül irt levél ellen annyi disputatióm volt nekem ottbenn, hogy ő magok sententiát adtak a vezérek reá, a mint másutt is megírtam Nagyságodnak.

Írja és kívánja Nagyságod, hogy orator urammal az originalis leveleket az basánál megtekintsük és írva kiküldjem az holdultságról való articulusokat, mint vannak ott írva? Itélheti azért Nagyságod, hogy az basa Esztergamba levén, az mostan nem lehet; ha itthon volna is pedig, nem akarja, hogy mi legyünk abba csak mi magunk arbiterek, hanem hogy onnan kívül is commissariusokat bocsásson be Nagyságod, a kik az ő Zsitva-torkon adott leveleket is behozzák és mind az kétfelől conferálják s egybehasonlítsák a leveleket.

Ez minap az basának én azt mondtam, hogy hiába akarja ő az Esztergamhoz való holdultságot az régi mód szerint való holdulásra vonni, mert ha abba kellett volna az dolognak maradni, mi szükség volt volna minekünk az császárok első adott levelét megvetnünk, kibe az volt írva, hogy Solyman császár a miolta Esztergamot megvette, valamennyi falú hozzája holdult addig, míg az római császár hada megvette tőlük Esztergamot, hogy mind hódoljanak azok az faluk az régi regestomok szerint. Az muftinak ő magának megmondtam azt én, mondok, hogy az magyar nemzetség készebb az kardot felvenni és kezén elveszteni, hogy nem az békesség színe

¹⁾ Változik.

alatt kezéből azt kiereszsze nagy gyalázatjával, a kit fegyverekkel ők nem tudtak sokáig való hadakozásokkal azután kivenni. Arra az basa azt felelé, hogy az nem volt ugyanis jól irva s ő sem kívánja azt, mert ha azt kívánná, kellene 700 falunak Esztergamhoz úgy hódolni: de nincsen csak száz falu is pusztával egyetemben az kin az controversia vagyon. Én arra azt feleltem, hogy soha annál előbb nem mehetünk s ők sem kívánhatnak az igaz végezés ellen egyebet, hanem holduljanak azok, vagy sok vagy kevés, a kik holdultanak mikor Esztergamot tőlök az keresztyének megvötték, ezt kívántuk az portán is s ezen az végezésen vötték tőlünk az mi császárunk levelét is el tőlünk, kiből ha nem akartak volna cedálni, ne vötték volna az levelet is el. Ebbe maradjon azért Nagyságtok is; szép dolog volna ugyanis az nagyságod írása szerint és nagy premiumja volna ennyi ideiglen vélek való contendálásunknak, hogy fegyver nélkül nekik vetnök a mit fegyverrel sem bírhattanak immár. Így szóllottam az isten bizonyságom, Amhat tihájának hallatára az mufti előtt is, mikor az holdultság dolgát disputáltam vele.

Bonomo innen megtértébe volt-e Nagyságodnál s adta-e meg az én levelemet Nagyságodnak, örömet értem vala. Mert abba az levelemből irva küldöttem vala Nagyságodnak jegyzés szerint, mit vettek az erdélyi követőtől el s mit kell kerestetni. Im immár ez levelem társába megírtam azt is Nagyságodnak hol kell kerestetni; legyen Nagyságodnak gondja rá Báthory uram tekintetiért, kinek bizonyos legyen Nagyságod benne, hogy az lengyel nemzetnél nagy suffragiumja és jó reménsége vagyon, a mint az követétől értettem. Az sok írásomról megbocsásson Nagyságod, csakhogy mégis akartam láttatnom Nagyságodnál, hogy ottbenn is nem aludtam; contendáltam minden képen velek; de ezt az nemzetet mint az rákot nehéz egyenes járásra tanítani, et fallunt plerumque dum falli ipsi timent. Eltesse az úristen jó egészségbe sokáig Nagyságodat. Írtam Budán 19. Augusti délbe 1609.

Nagyságodnak alázatos szolgája

Rimai János m. p.

Külsőim: Spectabili et magnifico domino, domino Sigismundo Forgats de Ghimes . . . stb. Ujvár.

(Eredeti egészen Rimai írása, a bécsi áll. ltárban. Turcica.)

VIII. 1609.

Memoriale vel signatura defectuum articulorum, qui defectus turcicis litteris sunt insinuati.

In articulo primo conclusum est, ut imperatores se mutuo in patrem et filium per legationem impendentem suscipiant.

Turcicae litterae susceptionis negotium omittendo, conclusum esse perhibent, ut caesar unus alteri, sicuti pater filio honorificentissime scribant.

In articulo quinto specificè expressum et cautum est, ut in omnibus provinciis, ab antiquo ad Hungariam suasque Maiestates, nominatim autem Austriacae domui etiam addictis vel ab illa dependentibus, pax salva habeatur.

Turcicae litterae autem quamvis retinuerint id, ut in omnibus regnis, provinciis quae ad suam Maiestatem Hungariamque tam terra quam mari pertinent, pax retineatur, Austriacae tamen domus nulla ibi fit mentio.

Articulus sextus interdicat arcium et munimentorum omnimodam interceptionem fraudulentam atque clandestinam quoque iis machinationem.

Turcicae litterae assentiunt quidem his omnibus, addunt tamen, quod si casu quodam aliquorum locorum interceptio contingeret, ea loca ne possint auferri.

Octavo articulo expressum est, quod si alicuius magni momenti res in altercationem productae decidi inter capitaneos generales et Ali pasam non possent, ut pro decisione talium rerum utriusque caesaris aula requiri possit.

Turcicae litterae ad componendas altercationes omnes capitaneorum ipsorum et simul ipsius Ali passae auctoritatem admittunt, sed dissimulant, ut aula caesaris sit sollicitanda, si quidpiam obveniret, quod ibi forte decidi oporteret.

Nonus articulus in suis antiquis locis arcium reaedificationem et fortificationem sancit.

Turcicae litterae innuunt, quod arces, quas quis in manibus habet, liceat illas reaedificare, sed de novo arcem vel munimentum aliquod prohibent parare.

Articulus undecimus de munerum ad ottomanicam aulam missione est conditus, ubi conclusum est, ut illa munerum missio debeat currentibus his viginti annis semel pro semper fieri.

Turcicae litterae clausulam hanc: semel pro semper, intermiserunt, in quo negotio Constantinopoli diu inter nos disputatum, assensus tamen conclusioni praebitus est.

Duodecimus articulus turcicis litteris de inchoato pacis termino obscuritate quadam est involutus, non difficilis tamen est is scrupulus.

Decimus tercius articulus Vaciam manibus nostris committit, dat etiam reaedificandi eius nobis potestatem.

Hic turcicae litterae assentiunt, ut muniri et aedificari possit, sed ut in manibus nostris debeat relinqui, dissimulat et omittit.

Decimus quintus articulus de statu et negotio dediticiarum villarum est conditus, ut nimirum villae illae, quae cum arcibus Filek, Somoskeő, Hajnáskeő, Divin, Kékkeő, Széchin, Palánka, Nógrád et Vacia a deditione et iugo turcico sunt liberatae, illae nec imposterum sint dedititiae, exceptis illis pagis, qui post captam Agriam continue et semper fuerunt tributarii, extra quas Turcae nullas deberent subiugare.

Turcicae litterae multum hic errorem et magnam obscuritatem habent, primum quod hunc articulum diviserunt et duos ex uno fecerunt; alter quod studio arcium quarundam nomen omiserunt; sic enim procedunt: Decimo quinto, a capta Agria ad hoc usque tempus quicumque pagi deditionem fecerunt, nobisque tributum penderunt, imposterum quoque illae dediticiae sint et tributum solvant. Decimo sexto. Quod villae ad Filek, Szechin, Nógrád pertinentes, quacumque ad Agriam, Hatvanum et Csudán deditionem fecerunt, imposterum quoque illae dediticiae sint et tributum pendant.

Subiiciunt his postea:

Decimo septimo. Quod arx Strigonii a quo tempore ad manus Romanorum imperatoris pervenerat, quaecumque dediticiae villae ad Strigonium tributariae fuerunt, iterum eadem dediticiae sint et tributum solvent, atque villae reliquae ab initio ad caetera confinia pertinentes, quicquid ad utramque partem solvere et pendere solebant, id imposterum etiam ita solvant.

Decimum septimum nostrum articulum quoque turcicae litterae hucusque acceptant, ut de villis circa Kanizsam sitis recensio atque rectificatio fiat. Item quod nobiles nec tributum nec decimas pendant; sed id omiserunt: ne Turcae ad villas egrediantur, sed proventus per iudices villarum exigant.

Jo. Rimai excerpfit.

Hátirat: Defectus articulorum e turcicis litteris eruti.

(Egykorú példány a bécsi áll. ltárban. Turcica.)

IX. 1609.

Közönséges inségek.

1. *Inség.* Az szegény ember az szokott szolgálat szerint való fát, szénát és egyéb szükséges dolgot meghordván szeréken az ispahiájának, ki nem bocsátják szekereztül, hanem pénzéért más törököknek hordat fát és szénát velek. Az szolgálatnak penig szüneti nincsen, egy szekér az másikat váltja, addig ki nem bocsátja az szegény embert, míg más nem megyen az szolgálatra helyette, egymást úgy változtatják.

2. *Inség.* Az császár adaját annyira felverték, hogy teljességesen elpusztul az szegénység miatta. Az ispahiák is az summájokat annyira felverték, hogy az kinek summája igazság szerint ötven forint volna, avval az faluval százát füzettet és az ki száz forintot füzetett azelőtt, mostan kétszázát kíván rajta. E mellett vágó barom kettő s három, néha azt sem veszik el, hanem tizenhat forintot, tizennyolczat is veszen érette. Ezen kívül buzát sokat kásztát (*kását* ?), lencsét, zabot, árpát, vaját és mézet.

3. *Inség.* Passa ajándékját, vajda ajándékját kétszer is szedik esztendőben, vagy változik az tiszt, vagy nem változik, azt sem az régi szokás szerint, hanem három annyit. Ezen kívül tihaiának, tolmácsnak és egyéb tisztbelieknek sok az kívánság, csak az isten tudja, mint menekedik meg és változik az szegénység ki tőlök.

4. *Inség.* Ha valamely hódult falukban valamely parázna, avagy gyilkos személy találkozik, reá megyen, ha megtudja elviszi, ha törvény szerint megölik s megtudja, megveszi az díját az falun avagy váraszon.

5. *Inség.* Az török ispahiák avagy egyéb rendbeli törökök kimenvén az falukra, semmi dolgok nem lévén, leszállván az lováról, mindjára az paraszt ember kezében adja lovát, hogy őrizze, ha valami szerencsétlenség esik rajta, az csavargók elvinnék lovát, azon az falun veszi meg az árát lovának, így nyomorítják az szegénységet.

6. *Inség.* Az nemes ember borát, mint szintén az paraszt emberét megharminczadolják és vámolják, harminczadját feljebb verik szokás kívül és szokatlan sarczolásokat szereznek, utjában az nemes ember szekereit megállatja, tömlőkben úgy veszik s csapolják az borát.

7. *Inség.* Az mely falukot ez mostani fordulásokban megégettenek, némelyek el is pusztultanak, avagy megkevedtenek, marhájok is mind elveszett, afféléknek semmiben

engedelemmel lenni nem akarnak, hanem fizetést, szolgálatot egészben vagy feljebb is kívánnak, az mint annakelőtte.

8. *Inség.* Némely ispahiák kegyetlenül és törvénytelenül bánnak az jobbágysággal, képtelen sarczoltatják őket. Ha az magyar uroknak panaszkodnak, iniuriájokat megmondják, irnak szegények mellett, kegyetlenül megverik az szegénységet és sanyargatják.

9. *Inség.* Némely ispahiák csak kenézségekben is kimennek az falukra, néha magokban öszve veszvén megölik egymást, avagy gonosz szerencse más is találja őket, az mint ez elmúlt háborúban elfogtak is benne, az szegény emberrel váltatja ki magát, avagy ha megölik, díját veszik meg az szegény embereken.

10. *Inség.* Az Zsitva-torkon való végezés szerint az nemes ember adóval, fizetéssel, munkával nem tartozik, sem pedig dézmával majorságából, mindentől exemptus. Mostan az nemes ember majorságát megdézmalják s dologra erőltetik, az mint most is az egri passa cselekedte s meg is kiáltatta Rimaszécsben sokadalomban, hogy minden nemes ember és paraszt ember valaki az császár földén lakik, az mívre bemenjen Egré, hogyha penig nem megyen, kiküldi az egri sereget reájok és rabbá téteti őket.

11. *Inség.* Némely faluk az ispahiáknak nagy kegyetlenségek, fizetéseknek munkájokkal való terheltetésétől az falukot pusztán hagyták, nem is mehetnek haza nagy sarczolás miatt, ha könnyebbségek nem leszen.

12. *Inség.* Adajokban és császár fizetésében ez mostani Körmöczön verett pénzt el nem veszik, ó pénzt és Mátyás király pínzit kéri rajtok, avagy aranyat, tallért, melyet az szegény ember nem igen kaphat; ha valami könnyebbségek nem leszen, el kell pusztulni az faluknak.

13. *Inség.* Az mely falu határában találkozik pusztavár, afféle pusztavár megkéri némely ispahiák gondolván azt, hogy annak az pusztavárnak külön határa vagyon az falutól, onnét sarczoltatja az falukot s adóztatja, az mint Hevesvármegyében Hasznos nevő falunak határában egy Ágos nevő pusztavár vagyon, melyet egy egri török megkérte az császártól, mostan Hasznos nevő falut igen háborgatja, hogy adózzanak és fizessenek nékie tőle.

14. *Inség.* Az sem volt szokás, a mikor dézma bort és buzát és egyébfélét, vagy majorságát az jobbágy urának fellohza, azt is megharminczadolják és megvámolják. A mikor hódult helyen vagy magyarnak avagy töröknek majorsága volt, affélét sem az török sem az magyar meg nem déz-

málta, a mint most is az magyarok meg nem dézmálják, de a török a magyar majorságát megdézmálja.

15. *Inség.* Történet szerint valamely magyar avagy török az Dunába halna és a mely falu határán kivetné testét az Duna, megtaláltnék, azon az falun veszik meg az díját holt embernek.

16. *Inség.* Némely emingek nem elégesznek azzal, hogy az szegénységen sok számtalan külön-különféle császár és egyéb füzetéseket megszednek, hanem azt is cselekeszik, hogy az emingségek alatt levő falukot és városokot nagy summa pínzen arendában eladják némely töröknek avagy kalugyernek. Az szegénységen ágy és ablakpínzt szednek, minden ágytól egy-egy tallért avagy aranyat.

17. *Inség.* Afféle dolgok is esnek falukon gyakorta, hogy az törökök sétálván az falukon ide s tova, némely személyeket avagy gyermeket megkedvelnek, erővel veszik el.

18. *Inség.* Hogyha némely paraszt meghal, addig nem hagyják eltemettetni, valamig kadiának, ispahájának és emingnek meg nem adják az diát, s ha oly szegény ember leend, kinek mindjára meg nem adhatják az díját, mindaddig az föld színén vagyon s tartják az testet, mig le nem teszik az díját, ha szintén csecsszopó gyermek leendene is.

19. *Inség.* Az igaz dézmával meg nem elégesznek, borért, bárányért, méhéért pénzt vesznek az szegénységen, többet hogy sem az mit érne. Az buzát keresztjében el nem veszi, hanem kimegyen az mezőre és valahon az mezőben legjobb buzát talál egy keresztet, bevitet faluban, azt elcsepelteti és valamennyi léssen egy keresztből, minden keresztűl annyi tiszta buzát szemül veszen rajta.

20. *Inség.* Hogyha táborban avagy szokás szerint ősszel az törököket az passa kiszállítja, az szegénységen szekereket kérnek annyit, az ki képtelen, egyet ha megtart, az többit megsacszoltattatván, füzetésért eresztí haza az szekereket.

21. *Inség.* Inségek jelentetnek az parasztságtól, az tengerre evezősöket kérnek tőlök, melyeket nagy summa pínzen kelletik megfogadniok, az kit találhatnak, egy holnapra húsz-húsz forintot kérnek tőlök, nem is állhatja el az szegénység, hanem azért is el kell pusztulniok.

22. *Inség.* Az török az falukra ki ne járjon az kapitányok hire nélkül, mert abból következik az háború és az szegénységnek is nagy nyomoruságára vagyon az kinnjárások.

23. *Inség.* Vannak oly ispahiak, az kik az határok dolgában semmit sem tudván, csak magokban elgondolják és vagy pínzért vagy barátságért vezérek avagy passák nevek alatt magok kívánságok szerint levelet szereznek, az

faluknak és városoknak határit és földeit, mezeit és erdeit ide s tova huzzák, vonják, nem hagyják arra, az kik sok száz esztendőtl fogva elejekkel egyetemben jó igazsággal birták, hanem ők akarnak határt csinálni, kiből sok háború és veszekedést szereznek vele ez mai napig is.

24. *Inség.* Mindenféle életet, buzát, árpát, zabot nagy kilával szednek az török ispahiák be, kiki olyan kilát csinálván magának, az minemőt maga akar, soha az szegény ember meg nem elégítheti őket, ha az közönséges kilával viszi be mérve nekik az vetemént, megkellene nekik elégedni, ne csinálnának magoknak kiki kilát, az szegénységet avval is ne nyomorítanak. Az itczéket is azonképpen mind megnagyobbították magoknak és az szegénységtől afféle itczével veszik, szedik s merítik be mind az vajat és mézet magoknak.

25. *Inség.* Az mely urnak és nemességnak Somogyságban, Baranyában, Sárközben, Filek táján, ugymint simontornyai, koppáni, pécsi és bácsi szancsokságokban levő falujok és jobbág yok vagyon, azokban levő jobbágyságot se ráczot, se magyart urok jövedelmével fel nem bocsátják, az kik annakelőtte csak egynehány esztendővel is uroknak minden jövedelmit szabadon és minden tilalmak ellen felszolgáltatták.

26. *Inség.* Az mely magyar urnak avagy nemes embernek az hódoltságon levő maga faluja határában molna, avagy majorja vagyon, azoktul is hatalmas somma adókat vesznek tőlök szokás ellen és az zsitva-torki végezés ellen, melyet az földesurak ellen nem cselekedhetnének, mentvén magokat az zsitva-toroki végezéssel, égetéssel fenyegetik őket.

(Eddig Rimay írása. Ezután más kézzel következik:)

27. Minthogy felette igen nagy iniuriája vagyon az szegénységnek az adópénz befizetések felől, mivel az törekek régi jó apró pénzt, gréczi tallért, avagy aranyat kíván tőlek, kinek szerit nem tehetik szegények, annakokáért serio instálni kell ő nagok előtt, oblivióban ne lenne, végezni kellene az pénz dolga felől is ő nagoknak a törekekkel, ők is hogy vennék el mindenütt azt az pénzt, az minemű pénz jár és kel kinek-kinek tartományokban.

(Eredeti az országos Levéltárban.)

T A R T A L O M.

I. Zierotin Károly naplója	Lap 1—45
---	-------------

II. Levelek és akták.

1590. máj. Wesselényi Ferencz levele, melyet Balassa Bálint fogalmazott, a cancellárhoz	378
1594. máj. 20. Thurzó György nejének	95
1597. ápr. 25. Rimay testimoniálissa Oczovinus György Péter alsósztrégovai pap számára	96
1603. júl. 24. Rimay Náprády Demeter erd. püspöknek	96
1604. márcz. 28. Pálffy Katalin férjének Illyésházy Istvánnak	101
1604. ápr. 19. Pálffy Katalin ugyanannak	102
1604. máj. 6. Cavriani Octavius Pálffy Katalinnak	100
1604. aug. Pálffy Katalin supplicatiója Pethe helytartóhoz	104
1605. jan. 10. Leszenyey János Illyésházynak	111
1605. jan. 13. Zierotin Károly Illyésházynak	114
1605. jan. 31. Pálffy Katalin férjének Illyésházynak	116
1605. jan. Pálffy Katalin supplicatiója a pozsonyi országgyűléshez	102
1605. febr. 1. Illyésházy nejének Pálffy Katalinnak	122
1605. febr. 10. Pálffy Katalin férjének	123
1605. ápr. 15. Pálffy Katalin válasza a királyi resolútióra	126
1605. ápr. 18. Pálffy Katalin Illyésházynak	129
1605. ápr. 23. ugyanaz ugyanannak	132
1605. jun. 12. Rimay János Thurzó Györgynek	136
1605. okt. 6. Homonnay Drugeth Bálint Bocskaynak	138
1605. decz. 31. Horváth Gáspár Rimaynak	139
1605. Drugeth Bálint Rimaynak	140
1605. Illyésházy és neje panasza	141
1606. jan. 5. Drugeth Bálint Rimaynak	144
1606. febr. 12. Perényi Zsófia Bocskaynak	145
1606. febr. 12. Perényi Zsófia Rimaynak	146
1606. febr. 19. Lobkovicz László Illyésházynak	147
1606. ápr. 12. Thurzó György Rimaynak	148
1606. júl. 6. Thurzó Miklós Rimaynak	149
1606. okt. 8. Illyésházy Rimaynak	150
1606. nov. 6. Bosnyák Tamás Rimaynak	151

	Lap
1606. decz. 31. Rimay Illyésháznak	152
1606. H[omonnay] B[álint] Rimaynak	155
1607. jan. 10. Illyésházy Rimaynak	155
1607. jun. 13. Az esztergomi káptalan megtiltja Gyöbös Ferencz- nek, hogy birtokait eladhassa	156
1607. jul. 7. Kereszturi András Rimaynak	157
1607. nov. 6. Thürzó Miklós Rimaynak	158
1607. nov. 9. Forgács Zsigmond Rimaynak	159
1608. jul. Herberstein és Rimay levele Mátyáshoz	383
1608. jul. 7. Rimay levele Illésházy Istvánhoz	387
1607. nov. 13. Rimay levele egy ismeretlennek	159
1608. ápr. 14. Rimay János Révay Ferencznek	161
1608. ápr. 28. Illyésházy válasza egy ismeretlennek	161
1608. Rimay János Illyésházy nádornak	162
1608. máj. 30. Illyésházy a budai pasának	163
1608. jun. 18. Illyésházy István és Kolonits Seifried a komáromi egyhéségről a törökkel	69
1608. jun. 18. Balásfy Tamás Rimay Jánosnak	164
1608. jul. 4. Herberstein és Rimay levele Mátyáshoz	383
1608. jul. 7. Rimay levele Illésházy Istvánhoz	387
1608. [aug.] Senensis János egy ismeretlen nőnek	165
1608. sept. 16. és okt. 28. Rimay János előterjesztései a portán	166
1608. sept. 27. Bosnyák Tamás Rimaynak	174
1609. jan. 4. Rimay a királynak	155
1609. jan. 10. Illyésházy nádor Rimaynak	175
1609. jan. 19. Kolonits Seifried Rimaynak	176
1609. febr. 3. Dóczy István Rimaynak	178
1609. febr. 3. Rimay a királynak	53
1609. febr. 6. Dóczy István Rimaynak	179
1609. febr. 9. Rimay Tribellius Gáspárnak	54
1609. febr. 24. Herberstein Ádám és Rimay János Illyésháznak	179
1609. febr. 27. Illyésházy nádor Rimaynak	180
[1609.] márcz. 2. Rimay a nádornak	58
1609. márcz. 3. Forgács Zsigmond Rimaynak	181
1609. márcz. 11. Rimay egy ismeretlennek	56
[1609.] márcz. 11. Rimay a nádornak	55
1609. márcz. 23. Dóczy István Rimaynak	182
1609. ápr. 2. Rimay Tribellius Gáspárnak	62
1609. ápr. 6. Rimay a nádornak	61
1609. ápr. 9. Enyingi Török István Rimaynak	183
1609. ápr. 9. Zerotin Károly Illyésháznak	184
[1609.] ápr. 11. Rimay egy ismeretlen papi embernek	49
1609. máj. 26. Rimay Berger Illés udvari történetirónak	53
1609. jun. 6. Bosnyák Tamás Rimaynak	185

	Lap
1609. jun. 10. Rimay egy ismeretlennek	186
1609. jun. 10. Forgács Zsigmond Herberstein Ádámnak	187
1609. jun. 10. Rimay a buday pasának	68
1609. jun. 10. Rimay Balásfy Tamásnak	51
1609. jun. 12. Rimay ismeretleneknek egya török fogságból kiszabadult fogolyról érdekeben	63
1609. jun. 13. Dóczy István Rimaynak	188
[1609.] jun. 13. Rimay egy ismeretlennek	63
1609. jun. 16. Forgács Zsigmond és társai levele a budai pasához	70
1609. jul. 15. Dóczy István Rimaynak	188
1609. jul. 15. Rimay Tornarius Illyésnek	66
16[09.(?)] jul. 30. Rimay testimonialissa Schwegler János részére	75
1609. aug. 9. Rimay levele Forgách Zsigmondhoz	392
1609. aug. 12. A komáromiak Rimay Jánosnak	189
1609. aug. 12. Rimayajánlólevele Verebélyi János részére a királyhoz	45
1609. jul.—aug. Rimay levele ismeretlenhez	390
1609. aug. 14. Rimay levele Forgáchhoz	395
1609. aug. 19. Rimay levele Forgáchhoz	398
1609. aug. 19. Rimay levele Forgáchhoz	400
1609. Rimay jegyzetei	403
1609. Rimay jegyzetei	405
1609. aug. 24. A komáromiak Rimaynak	190
Rimay a horvát bánnak	46
Rimay a szónyi kapitánynak	46
Rimay a konstantinápolyi német követhez	47
Rimay a konst. német követ nevében Homonnay Drugeth Bálinthoz	57
Rimay Ali budai pasához	48
Rimay a nádornak	49
Rimay Tribellius Gáspárnak	50
Rimay egy ismeretlennek	51
Rimay Thurzó Györgynek	57
Rimay Thurzó Györgynek	58
Rimay egy ismeretlennek	57
Rimay feljegyzései Balduin jeruzsálemi király kardjáról	59
Rimay Svegler Jánosnak	60
Rimay a nádornak	60
Rimay a sztreгови papnak	66
Rimay a konstantinápolyi német követnek	67
Rimay Miessko Györgynek	74
Rimay Tornarius Illyésnek	74
Rimay testimonialissa Solnai Mihály pap részére	75
Rimay Szerémi Theodosiusnak	75
Rimay a lipcseieknek [Trencsénmegye]	76
Rimay a laterani egyház szolgáltnak	76

	Lap
Egy ismeretlen panaszolkodik Madács Péterre egy ismeretlennek . . .	77
Rimay néhány levelének töredéke, egy pár latin vers . . .	78—83
Ifj. Hoffman György két verse Rimayhoz	89
Ság és Vásáros-Palota dézmájára vonatkozó jegyzés	90
Balassa Bálint levele egy ismeretlenhez	91
Egy ismeretlen levele Rimayhoz, végén Rimay egy versével . . .	91
1610. febr. 27. Bosnyák Tamás Rimaynak	190
1610. márcz. 12. Forgács Zsigmond Rimaynak	191
1610. sept. 2. Bosnyák Tamás Rimaynak	192
1610. nov. 3. Sclavo Dániel szidalmaz egy ismeretlent feleségével és fiával. Ennek végén Rimay egy négysoros verse	83
1610. Rimay(?) egy ismeretlennek	192
1611. (?) márcz. 29. Pálffy Kata Rimaynak	193
1612. máj. 17. Forgács Zsigmond Rimaynak	193
1612. máj. 28. Telegdy János bosniai püspök Rimaynak	194
1612. Kereszturi András Rimaynak	195
1613. jun. 13. Forgács Zs. Rimaynak	196
1636. jul. 17. Rákóczy János Rimaynak	196
1613. okt. 16. Forgács Zs. Rimaynak	197
1614. jun. 17. Forgács Miklós Rimaynak	197
1614. jul. 30. Forgács Zs. Rimaynak	198
1615. jan. 8. Rimay Thurzó Györgynek	198
1615. máj. 7. Pogrányi János Rimaynak	199
161. . jul. 11. Thurzó Gy. Rimaynak	201
1615. jul. 30. Pogrányi János Rimaynak	202
1615. decz. 18. V. Pál pápa levele	87
16. . . apr. 12. Thurzó Gy. Rimaynak	203
1616. aug. 2. Dobromilszky N. a pápának	87
1617. jan. 10. Nógrádmegyei törvényszék véleménye Madács Péter és Rimay közt fenforgó birtok-perben	203
1617. febr. 22. Czobor E. és Thurzó I. Rimayt szolgálatukba fogadjk .	207
1617. jul. 10. Thurzó Imre Rimaynak	208
1617. nov. 10. Czobor Erzsébet Rimaynak	208
1617. Czobor Erzsébet és Thurzó Imre udvari szabályzata . . .	210
1618. márcz. 4. A bécsi béke után átadott 60 helységajstroma .	216
1618. aug. 3. Czobor Erzsébet Rimaynak	218
1618. sept. 8. Thurzó Imre Rimaynak	219
1618. Khlesl bibornok Thurzó Imrének	220
1619. apr. 4. Forgács Zs. Thurzó Imrének	221
1619. jun. 25. Rimay Czobor Erzsébetnek	221
1619. aug. 31. Thurzó Imre Rimaynak	222
1619. okt. 12. Forgács Zs. Thurzó J.-nek	223
1619. decz. 9. Thurzó J. Rimaynak	224
1620. máj. 6. Rimay Drozdik Jánosnak	225

	Lap
1620. máj. 12. Forgács Zs. Thurzó J.-nek	226
1620. jun. 5. Bory István Rimay Jánosnak	227
1620. sept. 18. Bethlen Gáborlevele a budai pasának	229
1620. nov. 29. Rimay Thurzó Imrének	232
1620. Rimay relatiója portai követségéről	235
1621. Ibrahim egyiptomi pasaportai ajándékainak jegyzéke	240
1621. Hága Kornél Rimaynak	241
1621. febr. 5. Dóczy I. és Rimay portai követek Bethlen Gábornak	242
1621. febr. 19. Dóczy és Rimay Bethlen Gábornak	247
[1621] Dóczy és Rimay Bethlennek	253
1621. febr. 27. Rimay Thurzó Imrének	264
1621. márcz. 22. Bethlen Gábor Hága Kornélnak	266
1621. apr. 15. Rimay Bethlen Istvánnak	267
1621. apr. 18. Rimay Bethlen Gábornak	296
1621. máj. 16. Forgács Zs. Thurzó Imrének	274
1621. máj. 19. Forgács Zs. Thurzó J.-nek	275
1621. máj. 19-iki esküforma	276
1621. máj. 29. Forgács Zs. Thurzó J.-nek	277
1621. jun. 26. Forgács Zs. Thurzó J.-nek	278
1621. aug. 1. Kölln János Rimaynak	279
1621. sept. 26. Bethlen Gábor rendelete a nagyszombatiaknak és szállítás tárgyában	279
1621. decz. 9. Czobor Erzsébet fia — Thurzó Imre — temetésére hivja Rimayt.	280
1622. febr. 12. [Balassa] András Rimaynak	281
1622. okt. 7. Rimay Armpusztér Ferencznek	282
1622. decz. 12. Balassa András fia menyegzőjére hivja Rimayt	283
1623. nov. 25. Rimay Ferenczfy Lőrincznek II. Ferdinánd titkárának	284
1624. sept. 6. Zboroski Amália Balassa Zsigmondnak	285
1624. nov. 29. Divéky András Rimaynak	287
1625. jan. 29. Balassa Ferencz Rimaynak	287
1625. máj. 8. Egy ismeretlen Kékkőből Rimaynak	288
1625. nov. 30. Pogrányi István Rimaynak	289
1625. Pogrányi István Rimaynak	290
1626. febr. 8. Rimay egy ismeretlennek	291
1626. márcz. 17. Dósa Tamás Rimaynak	295
1626. máj. 2. Reöty Orbán Rimaynak	296
1626. sept. 4. A nógrád-megyeiek talán Eszterházy Pálnak alispán- juk érdekében	297
1626. sept. 10. Bosnyák Tamás Rimaynak	299
1626. okt. 25. Bosnyák Tamás Rimaynak	300
1627. decz. 23. Divéky András Rimaynak	301
1627. decz. 30. Eszterházy Miklós Rimaynak	302
1627. decz. 31. Eszterházy Miklós Pálffy Istvánnak	303

	Lap
1628. jan. 8. Balassa N. Rimaynak	304
1628. jan. 12. Rimay egy ismeretlennek	305
1628. febr. 13. Pálffy IstvánRimaynak	307
1628. febr. 17. Rimay Pálffy Istvánnak	308
1628. márcz. 12. Domaniky M. eladja szőlejét Miklosovich Jamrichnak	309
1628. márcz. 19. Pogrányi István Rimaynak	309
1628. jun. 13. Egy ismeretlen Rimaynak	310
1628. aug. 4. Fuló Miklós és Begány Ferencz Rimaynak	311
1628. aug. 23. Zerotin Károly Rimaynak	311
1628. sept. 30. Balassa Imre Rimaynak	313
1628. okt. 20. A gömörmegei ek Rimaynak	313
1628. decz. 1. Rimay Bosnyák Tamásnak	314
1628. decz. 1. Kéri János Rimaynak	317
1629. febr. 12. Mocsáry István menyegzőjére hívja Rimay t	318
1629. márcz. 4. Pálffy Katalin Rimaynak	319
1629. márcz. 25. Ráday András Rimaynak	320
1629. apr. 5. Paczvik Sándor Rimaynak	321
1629. máj. 13. Eszterházy Pál Rimaynak	323
1629. máj. 25. Rimay Rákóczy Györgynek	325
1629. máj. 27. Koháry István Rimaynak	335
1629. jun. 8. A pozsonyi kamara tanácsosai Rimaynak	335
1629. jul. 14. Sárközy Gáspár Rimaynak	336
1629. jul. 30. Káthay János Rimaynak	338
1629. aug. 11. Rákóczy György Rimaynak	339
1629. sept. 28. Balassa András Rimaynak	340
1629. nov. 5. Bory István Rimaynak	340
1629. nov. 16. Rimay egy ismeretlennek	341
1629. decz. 3. Fáncsy Gáspár Rimaynak	343
1629. decz. 24. Reöty Orbán Rimaynak	344
1630. jan. 20. Pogrányi István Rimaynak	345
1630. márcz. 10. Balogi Judit Rimaynének	346
1630. apr. 12. Balassa Imre Rimaynak	347
1630. apr. 15. Turchányi N. Rimaynak	347
1630. jul. 11. Balassa Imre Rimaynak	348
1630. nov. 14. Bornemisza János Rimaynak	349
1630. nov. 15. Bosnyák Tamás Rimaynak	350
1630. Sárközy Gáspár Rimaynak	351
1630. Sárközy Gáspár Rimaynak	352
1631. decz. 11. Ismeretlen Madács G.-nak Rimay hagyatéka ügyében	357
Ehhez mellékelve egy ismeretlentől egy ismeretlenhez	358
1631. decz. 24. Fáncsy Ferencz Rimay özvegyének Aghy Örzsének .	360
1632. febr. 7. Fáncsy Ferencz temetésére hiják Rimaynét	360
1632. nov. 8. Eszterházy Pál Bory Istvánnak	361
1632. nov. 10. u. a. ugyanannak	362

	Lap.
1632. nov. 23. Bory István Aghy Örsének	363
1633. febr. 26. Balassy Ferencz Rimaynének	364
1633. máj. 27. Kerepessy Gergely Rimaynének	365
1633. máj. 29. Duló Gábor Rimaynének	366
1633. Divéky Andorás Bokrétás Rimaynének	357
1636. Forgács Ferencz temetésének rendje	368
1637. jan. 23. Liberczey M. özvegye, férje temetésére hija Rimaynét	370
1637. sept. 8. Forgács Ádám Rimaynének	370
1641. apr. 18. Palásti P. alispán és Ledey M. admonitiója Rimaynéhez	372
1649. apr. 14. Nagy György Duló Gábornak	374
1651. máj. 8. Gyürky István és Kalmár János Rimaynének, Rimay Máriának s férjének Duló Gábornak	375
1653. febr. 21. Gyürky István és Kántor János ugyanazoknak . . .	376
1662. jan. 16. Bisztriczky András és Szabó Dávid Rimay Máriának s gyermekeinek	377
1729. decz. Duló Mária Zsuzsánna elismervénye a Petók Lászlótól kölcsonvett 300 frtról	380
É. n. Forgács Zsuzsánna Rimaynének	371

NÉV- ÉS TÁRGY MUTATÓ.

<p> Aeneas János 14
 Aghi Ferencz 156
 Aghy Örzse [Rimainé] 362, 367, 372, 373
 Agos pusztavár 406
 Alapi 215
 Ali szegszárdi bég 183
 Ali pasa 46, 51, 55, 56, 58, 60, 61, 68, 70, 177, 180, 187, 235, 388, 403
 Amelingus theologus 36
 Amhát aga 178
 Amhát tihája 391, 395, 396, 402
 Amhát esztergomi bég 236
 Ancelius Vilmos 5, 8, 13, 19, 22, 31
 Andrási 301
 Antverpia 8, 10
 Apponyi Pál 218
 Arany János 205
 Armpruszter Ferencz 212, 216, 232
 Ausztria 175, 220
 Bács 408
 Bajmóc 149, 158
 Bakó Ferencz 303, 304
 Bakos István 301
 Bakos János 194, 283
 Bakos Mária 283
 Balassa András 340, 342
 Balassa András házassága 283
 Balassa Bálint 79, 91, 95, 378
 Balassa Ferencz 92, 288, 297, 298, 300, 301, 353, 364
 Balassa Imre 284, 313, 316, 322, 347, 349
 Balassa János 92 </p> | <p> Balassa Zsigmond 286
 Balásfi Tamás 51, 165
 Balaton 200
 Balbanus Manfredus 27, 30
 Balduin jeruzsalemi király kardjáról tett megjegyzések
 Balling János 145
 Baranya 408
 Baranyai Gáspár 284, 357
 Basódy 139
 Basu Mátyás 313
 Bathory Gábor 391, 394, 397, 402
 Batthyány Ferencz 383, 385, 396, 397
 Batthyáni Magdolna 377
 Bay Mihály 144
 Bánffy Mihály 374
 Básta György 131, 134
 Báthory István lengyel király 271
 Begány Ferencz 311
 Beiczi János 116, 117
 Belgium 27
 Belgrád lásd Nándor-Fejérvár
 Beniczky Zsuzsánna 361
 Berger Illés udvari történetíró 53
 Berkia Ilona 6, 25
 Bersmannus poeta 36
 Besztercebánya 91, 236, 282, 349
 Bethlen Gábor 276, 278, 280,
 Bethlen Gábor temetése 344
 Bezuhou [falu] 5
 Bécs 25, 54, 60, 67, 100, 116, 129, 135, 156, 176, 177, 182, 227, 234, 294 </p> |
|---|--|

- Bicse 201, 203, 208, 219, 225, 302, 304
 Bicse Balás 175
 Bocskay István 67, 125, 131, 134, 144, 201
 Bocskay halála 153
 Bonomo Peter 393, 394, 401
 Boncompagno pápa 40
 Borbonius cardinalis 41, 42
 Bornemisza János, 189, 221, 349
 Bory István 199, 201, 211, 214, 215, 228, 294, 323, 341, 363
 Bosnia 391
 Bozin [Bazin] 58, 106, 107, 120, 144, 179
 Bosnyák Tamás 113, 116, 118, 152, 175, 186, 191, 192, 195, 289, 299, 300, 301, 322, 342, 348, 351, 353
 Bozók 360, 362, 363, 373
 Brondstetter Maximilian 50
 Bulgária 391
 Buda 45, 46, 49, 52, 53, 55, 59, 62, 63, 66, 67, 175, 178, 180, 184, 186, 192, 239, 256, 291, 308, 314, 315, 384, 886, 383, 390, 391, 397, 399, 400, 402
 Budovicsy Venczel 5
 Bussa 342, 343
 Calandrinus Caesar 7, 30, 31
 Calandrinus János 39
 Cavriani Octavianus 54, 56, 100, 113, 114, 116, 130, 177
 Cézár Gál 233, 234, 243, 245, 248, 249, 251, 252, 258, 260, 261, 262, 264, 268, 274
 Chaeleus alchimista 7,
 Chaeleus vallatása 9, 13
 Circlerus Lőrincz 11, 12, 13, 19, 31
 Curtinus Miklós 13, 14, 16, 29, 31, 32, 39
 Czigalohy Mamhut pasa 233
 Czobor Erzsébet 207, 208, 210, 216, 219, 281
 Csábrág 107, 120
 Csáki László 377
 Csehország 9, 10, 33, 114, 147, 184, 203, 263, 278
 Csejthe 144
 Csernel György 155
 Csudán 404
 Csuti Gáspár 60, 73, 211, 212, 214, 216, 229
 Dante 37
 Deák Mehemet pasa 244, 245, 246, 248, 250, 254, 257, 258, 261, 268, 270, 273
 Debreczen 138, 344, 357
 Demény Ferencz 242
 Dessavia = Dessau 8
 Dévény 281, 283, 327, 337, 347, 851
 Diószeg 274
 Divéky András 287, 302
 Divéky Dániel 301, 310
 Dobó Ferencz 146
 Dócz András 179
 Dóczy István 73, 179, 182, 188, 189, 243, 252, 253, 259, 393
 Domaniky Margit 156
 Dósa Tamás 296
 Drezda 33
 Drinápoly 234, 237, 238, 265
 Dubszki Vilmos 15
 Duló Gábor 367, 374, 375, 377
 Duló Mária Zsuzsanna 380
 Duna 176, 190, 202, 234
 Eger [Agria] 61, 167, 169, 172, 314, 404
 Eötvös Tóbiás 228
 Eperjes 189, 234
 Erdély 91, 176, 178, 186, 191, 230, 255, 257, 261, 324, 339
 Erdődy Kristof 218, 275, 277
 Eszterházy Dániel 337
 Eszterházy Gábor 200
 Eszterházy Miklós nádor 49, 55, 58, 60, 61, 302, 304
 Eszterházy Pál 299, 325, 337, 345, 350, 351, 362, 363
 Esztergom [Strigonium] 61, 62, 64, 69, 70, 163, 167, 169, 172, 189,

- 217, 302, 392, 393, 394, 395, 397
400, 401, 404
- Esztergom ostroma 95
- Etre Boldizsár 307
- Evezősök (tengeren) 407
- Faber Ludovicus 11
- Fáncsy Ferencz 116, 303, 307, 358
- Fáncsy Ferencz halála 360
- Fáncsy Gásbár 344, 361
- Fáncsy György 232, 361
- Fejedelmi óra [könyv] 325—335
- Fekete tenger 251
- Felső Szud 377, 378
- III. Ferdinánd királylá választása
289
- Forgács Miklós 198, 301
- Forgács Miklós temetésének leírása
368
- Forgács Péter 223, 224, 290
- Forgács Zsigmond 70, 78, 159, 160,
180, 182, 187, 191, 194, 195, 196,
197, 198, 203, 221, 224, 227, 274,
276, 277, 278, 394, 400, 402
- Földessy István 48, 49
- Földvár 394
- Francoziaország 5, 8, 11, 13, 15, 23,
27, 35, 88
- Frenoio 14, 15, 20, 31, 41
- Fuló Miklós 311
- Fülel 152, 175, 191, 192, 296, 297,
300, 311, 319, 345, 347, 348, 351,
366, 404, 408
- Galambos Miklós 318
- Galambos Zsófia 318
- Galata 243, 263
- Gács 193, 227, 320
- Gömör 313
- Gratian Gáspár 218
- Grub 144
- Gürcsi Mehemet pasa 233, 243, 248,
259
- Gyöpös György 156, 177
- Gyöpös Ferencz 156
- Győr [Iaurimum] 52, 165, 190, 385,
399
- Gyulafehérvár 256
- Gyürki István 376, 377
- Gyürky Mátyás 228, 309
- Habil effendi 69, 70, 71, 72
- Haller István 351
- Halil pasa 233, 252
- Hamburg 23, 38
- Haszán csausz 65
- Haszaosfalu 406
- Hatvan 192, 300, 314
- Havasalföld 270
- Hága Kornél 242, 252, 263, 264,
271, 272, 273, 384
- Hajnácskő 404
- Heder váczai bég 49
- Heidelberg 8, 12
- Herberstein Ádám 171, 180, 183,
251
- Hodolin 103, 104, 107, 113, 122,
132, 142, 193
- Hofman György 72, 89, 151
- Hollandia 4, 271
- Homonnai Drugeth Bálint 47,
139, 141, 145, 153, 155, 175
- Horstius Jakab 37
- Horváthi György 303
- Huszain pasa 233
- Ibrahim esztergomi aga 236
- Ibrahim bég 234
- Ibrahim pasa 164, 388
- Illésházy István 48, 64, 68, 69, 70,
72, 105, 107, 121, 123, 127, 151,
156, 176, 181
- Illésházy és neje panaszfolyamo-
dása 141
- Istvánffy Miklós 72
- Jakófi Ferencz 318, 319
- Jóó János 131, 389, 400
- Juszuph csausz 244, 246, 247
- Kaftán 384, 390, 395
- Kakas István 164, 165
- Kakati Palánka 170, 173
- Kanizsa [Nagy] 56, 166, 167, 172,
176, 181, 388, 404
- Kara Memhet 235

- Karakas budai pasa 236, 237, 238,
 239, 242, 246, 253, 254
 Karcasai 396
 Kassa 137, 148, 154, 155, 159, 191,
 194, 196, 197, 228, 234, 261, 321,
 339, 349
 Káthai János 339
 Kékkő 282, 287, 288, 289, 298, 305,
 340, 364, 404
 Kéklő (glauciolna) 396
 Kelecsény János 372
 Keresztesi Pál 390, 395
 Kereszturi András 158, 195
 Kereszturi Mihály 158
 Kéry Ferencz 205
 Kéry János 228, 318
 Kezy Gáspár 212, 213, 214
 Khlesl bíbornok 220
 Khöln cseh követ 234, 235, 243,
 253, 272, 279
 Kis Kerestyén 157
 Kisfalud 205, 375
 Kis-Várda 160
 Koháry István 335
 Kohári Péter 313, 315, 316, 320,
 323
 Kolonics Seifried 69, 70, 72, 116, 177
 388, 389
 Kolosvár 164, 165, 186
 Komárom 51, 54, 60, 63, 70, 71,
 162, 164, 189, 190, 197, 217, 302,
 303, 392, 393, 397, 398, 399
 Komjáti 77, 182, 221
 Konstantinápoly 47, 54, 64, 127,
 164, 186, 237, 247, 252, 265, 269,
 273, 282, 386, 387, 391, 392, 394,
 404
 Koppány 408
 Korlát István 235, 249, 250
 Kornis Boldizsár 396
 Korpona 228, 282, 346, 347, 363,
 367, 377, 380
 Kovács Boldizsár 194
 Kovácsi 205
 Köln 8, 10
 Körmöcz 282, 406
 Körtvélyes 144
 Kruzit János 106, 107, 127, 143
 Kubini Lászlóné 199, 202
 Kucsuksekeze 232, 238, 255, 256
 Kun Ferencz 228
 Kürtő [falu] 205
 Kürtőssi 392
 Lavinus Venczel 5, 7, 25
 Lednicze 144
 Lengyelország 235, 263, 265, 270,
 287, 295
 Leszenyei János 114, 120, 184, 185
 Levenclavius János 4, 33
 Léva 138, 146, 147
 Liberczey Mihály 205, 207
 Liberczey Mihály halála 370
 Lichtenstenius Károly 31
 Lichtenstenius Septimius 13, 14
 Likava 107, 108, 109, 117, 120,
 142, 143
 Lipcse [Trencsénben] 177, 178
 Liptai 302, 303
 Lobkovicz László 148
 Lomnicensis Libussa 10
 Losonc 159, 160, 200, 299, 311
 Losonczy Albert 205
 Losonczy Hedvig 205, 206
 Losonczy László 77
 Lőcse 151
 Luther Márton 12, 35 /
 Ludfi aga 392
 Lyon 8, 10
 Madács Gáspár 203, 204, 321, 367
 Madács György 336, 341
 Madács István 205
 Madács Márton 205
 Madács Péter 77, 97—99, 205
 Magyarország [Hungaria] 55, 103,
 105, 126, 147, 167, 176, 184, 191,
 203, 230, 231, 255, 261
 Maloviczy Vilmos 5
 Mamugnanus Bragadinus lefeje-
 zése 8
 Manfredonia 233

- Marc Antonius 15, 22, 31, 32
 Marczali Miklós 52, 186
 Máriásy 215
 Mátyás főherceg 166, 171
 Mátyás király pénze 406
 II. Mátyás királyvá választása 175
 Memhet aga 236, 245
 Memhet tihája 303, 395, 398
 Mehemet belgrádi tihája 47
 Mehemet sámí pasa 233
 Melanchton Fülöp 35
 Mercurinus János 11
 Merlinek [faln] 5
 Miglicz 10
 Misnia = Meissen 33, 35
 Mohács 388
 Mocsáry István házassága 318
 Molart János 20, 218
 Moldva 270
 Monaki Miklós 301
 Morvaország 131, 134, 141, 147, 263, 394
 Mufty 401
 Murad pasa 398
 Muharim bég 231, 236
 Musztafa offendi 236
 Nádasdy Tamás 398
 Nagy András 159
 Nagy Belád 157
 Nagy-Szombat 195, 232, 242, 278, 284, 291, 294, 303
 Nakas Haszon pasa 258
 Námesztó 9, 15, 20, 24, 29, 31, 312
 Nándorfejérvár 168, 169, 189, 234, 235, 324
 Nápoly 249
 Náprádi Demeter 99, 165
 Németország 5, 22, 24, 27, 35, 88, 164
 Neszterfejérvár 251
 Nikolsburg [Nikyspurk] 291
 Nógrád 230, 324, 404
 Nyári Pál 72, 124, 125, 129, 131, 134, 145, 150, 153, 155
 Olaszország [Italia] 25, 27, 164
 Olmütz 113, 114, 115, 184
 Ónod 160
 Orlay Miklós 151, 199, 200
 Osgyán 282, 283
 Palánk 311
 Palásthy Mihály 309
 Palánka 404
 Pálffy István 290, 308, 320, 321
 Pálffy Katalin 102, 104, 110, 122, 126, 128, 136, 141, 193, 320
 Pálffy Miklós 101, 107, 127, 180
 Pápa 183
 Pécsi szandzsákság 408
 Perényi Zsófia 146, 147
 Pereszlen 144
 Persteinius János 9, 10, 40
 Pest 170, 173, 300, 313, 391, 399
 Petők László 380
 Piccolhomineus Alphonstus 18
 Pierer Lajos 7
 Pogranj István 200, 290, 291, 310, 346, 352
 Pograni János 116, 159, 200, 202
 Pomarius 25
 Portára vitt ajándékok 240
 Possadovszki Ignác 5
 Pozsony 50, 91, 96, 102, 104, 116, 117, 126, 158, 195, 218, 224, 296, 347
 Prága 4, 9, 15, 111, 118, 170, 181, 245, 256
 Prágai András 325, 327
 Preiner János 383
 Putnoky János 175
 Radzivil lengyel herceg 263
 Rakomazay Jakab 228
 Rádai András 197
 Rádai András sürgöti Rimait énekei kinyomtatására 321
 Rákóczy András 200
 Rákóczy György 339, 350
 Rákóczy János 197
 Reöti Orbán 297, 334, 345
 Révay Ferencz 301
 Révay Márton 103
 Rima-Szécs 406
 Rimay János 78, 96, 99, 137, 154,

- 160, 161, 162, 180, 199, 205, 211,
214, 216, 222, 226, 234, 243, 244,
248, 252, 265, 266, 269, 273, 283,
284, 303, 307, 309, 316, 324, 343,
357, 359
- Rimay a Thurzók szolgálatába áll
208
- Rimai beszéde a szultán előtt 170
- Rimai fogadtatása a francia ki-
rálynál 41, 42
- Rimai Valla Lőrincz munkájára
megjegyzéseket teszen 43—45
- Róma 8, 10, 19, 23, 52, 87, 164,
182, 186
- Rosembergius Péter 7, 24, 29
- Rosembergius Vilmos 7, 9, 24
- Rutkay János 161
- Sadeelis Antal 5
- Sajó 160
- Sancerra János 4, 14
- Ság 90
- Sámbokréthy 252, 264, 267
- Sándor István 223
- Sándor János 223
- Sárfő 144
- Sárköz 408
- Sárközy Gáspár 306, 307, 323, 338,
340, 342, 347, 350, 351, 354, 357,
358
- Sárospatak 258, 344
- Scultéti Márton 220
- Selmecz 166, 228, 279, 367
- Sempte 276
- Sfondratus Hercules 18, 19
- Simonius Simon 31, 32
- Simontornyai bég 383
- Somoskő 404
- Slavara Dionisius 11
- Slavata Ádám 26
- Solinus Zachariás 4, 24, 32
- Somogyság 408
- Sopron 289, 290, 337
- Sori Ferencz 313
- Spanyolország 41
- Spinola generális 235
- Stomfa 107
- Storcz 260, 261
- Stubnya 181
- Succhartus 20, 25
- Surán 107, 120, 142
- Szászország 4, 10, 11, 33
- Szemény 392
- Szendró [Borsodban] 175
- Szent-György [Pozsonymégye] 106,
107, 120, 143, 144
- Szepesség [Scepusium] 54, 56
- Szerencs 339
- Szécsén 160, 196, 317, 321, 404
- Szécheny Lajos 307
- Széchy Borbára [Forgács Ádámné]
halála 371
- Székel Jakab 145
- Székesfejérvár 167, 169, 314, 385
- Szerbia (Racia) 301
- Szkender pasa 257
- Szklabonya 342, 343
- Szmretsány Imre 380
- Szolimán szultán 167, 168, 169,
173, 174, 268, 401
- Szoliman tihája 390
- Szolnok 160, 314
- Szőnyi tracta 51, 61, 63, 64, 65, 67,
68
- Sztregova [Alsó] 91, 96, 157, 160,
205, 297, 375
- Sztregova [Felső] 340, 342
- Tatai ráczok 399
- Tata 399
- Telegdi János 194
- Telekessy István 144
- Teufenbach Zsigmond 324
- Tholdalaghy Mihály 261, 267, 269,
271, 273
- Thurzó Éva 345
- Thurzó György 57, 58, 72, 95, 125,
148, 201, 203, 208
- Thurzó Imre 207, 208, 219, 222,
225
- Thurzó Imre halála 280

Thurzó Imre udvari szabályzata

210—216

Thurzó Miklós 149, 158

Thurzó Szaniszló 284

Tisza 151, 160, 275

Tisza-Lucz 160

Tokaj 160, 338

Tolna 163, 242, 383

Tornócz 277

Török István 138, 183

Török Istvánné 200

Töröknek és magyarnak adózó fa-

luk lajstroma 216, 217

Trencsén 133, 142, 144, 156

Tribelius Gáspár 53, 54, 62, 74, 161,
177, 178

Tribovia 10

Turi János 393

Ujvár [Érsek] 64, 73, 138, 139, 151,
159, 303, 308, 335, 385, 400

Ungvár 145

Unverzagt Farkas 122, 125, 126,
130, 132, 135

Vannerus Kristóf 4

Vaneczius Bertalan 5, 6, 20

Vác 45, 49, 170, 179, 182, 188,
189, 230, 231, 233, 234, 238, 239,
299, 300, 399, 404

Vál 399

Valla Lőrincz 43

Vásáros-Palota 90

Velencze 8, 10, 31, 33, 248, 249

Verebély János 45, 178

Veselényi Ferencz 378

Végles 200, 202, 310, 346

Vidafalva 193

Waldenstein Georgius 11

Wittemberg 11, 15, 35

Zboro 205

Zboroski Amália 286

Zelő [Nagy] 292, 299

Zerotinus Károly 25, 113, 114, 115
185, 312

Zerotinus Velenus László 10

Zindelinus Farkas 33, 34

Zobonya István 157

Zolyom 225, 228, 361, 363

Zoltán Ferencz 211, 212, 215

Zrinyi György 95, 96, 397

Zuhay 103, 116

Zülfikár 50, 243, 248, 253, 254,
257, 261, 392, 393, 394, 397Zsitvatoroki béke 61, 64, 68, 69,
70, 71, 72, 151, 163, 170, 176, 249,
385, 387, 394, 400, 401, 406

Zsolna 188

Hibaigazítások.

4-ik lap	17. sor	alulról	tiam helyett olv. etiam.
5-ik »	13. »	»	an » » ad
5-ik »	13. »	»	fraterconsangvinei h. o. frater, consangvinei.
11-ik »	15. »	»	Slavarae h. o. Slavatae.
12-ik »	10. »	felülről	nutheri h. o. Lutheri.
12-ik »	15. »	»	cum h. o. eum.
13-ik »	4. »	»	amando h. o. Amando.
25-ik »	13. »	»	et clarissima h. o. ex clarissima.
37-ik »	16. »	alulról	falsa h. o. salsa.
38-ik »	2. »	felülről	lauticiis h. o. laetitiis.
39-ik »	11. »	»	elvolveras h. o. evolveras.
50-ik »	8. »	alulról	sitre demptum h. o. sit redemptum.
51-ik »	1. »	felülről	cardine h. o. ordine.
56-ik »	1. »	alulról	augear h. o. angar.
57-ik »	18. »	»	transuendo h. o. transeundo.
60-ik »	16. »	felülről	Palvitensi h. o. Paloitensi.
60-ik »	14. »	alulról	forti h. o. sorti.
60-ik »	8. »	»	intuo h. o. in tuo.
61-ik »	5. »	felülről	nunzuam h. o. nunquam.
61-ik »	19. »	alulról	indices h. o. iudices.
64-ik »	22. »	»	fit h. o. sit,
65-ik »	70. »	felülről	interseruit h. o. interservit.
75-ik »	17. »	alulról	Praefertium h. o. Praesentium.
79-ik »	18. »	felülről	bözt h. o. közt.
97-ik »	11. »	alulról	Sciliret h. o. Scilicet.
141-ik »	5. »	felülről	Kovácsnak h. o. kovácsnak.
141-ik »	20. »	»	Catharina h. o. Catharinae.
143-ik »	16. »	alulról	illio h. o. illis.
184-ik »	14. »	felülről	iudiciorum h. o. induciarum.
205-ik »	7. »	»	Madéch h. o. Madách.

